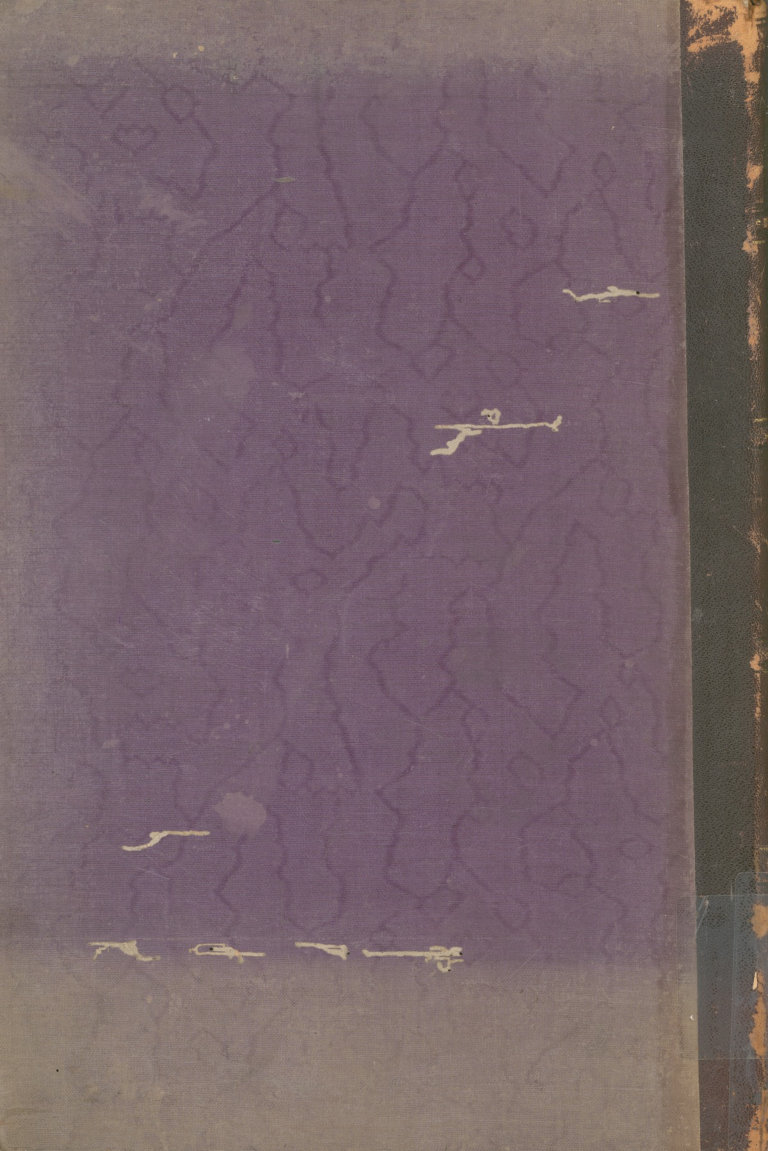

الحمد لله فاتح ابیات المعانی * بمفاتح ابیات الجلد الثانی * جاعل کلمات اولیائه المصابیح الروحانی * لاضاءه قلوب الانسانی * والصلوة علی نبیه محمد الداعی الی جواره بالآیات القرآنی * والبینات الفرقانی * وعلی آله واصحابه الذین اتصفوا باوصاف الالهی * وتخلقوا باخلاق الربانی * بعد حمد الله عزوجل بوفقیر پرزلل بعد شرح ابیات السفر الاول مشتریان علم وحکمتی اقل * ومتاع وسلعهٔ معرفتی بین الاخوان کساد ومتبذل * بولدقده وقوابل خلق جهانی دخی بوجانبه میل ومحبتدن مغفل ومقفل * مشاهده قیلدقده مایهٔ شوق تحریر وتصنیفه نقصان وخلل کلوب خاطر فاتر بو طول املدن نیجه مدت فارغ اولدی * بیت * جذب سمعت ازکسی راخوش لبیست * کرمی وجدمعلم ازصبیست کزنبودی کوشهای غیبکیر * وحی ناوردی زکردون یک بشیر * پس بعد زمان بعض یارانک فتح ابیات سفر ثانی یه بنه رغبت ومیلانی ظهوره کلوب بوفقیرک بال پرملالی درحال مقالی حامدا الله المتعالی تالی اولوب دیدیکه الحمد لله علی الآلاء الالا تحزن فان متاع الحکمة لاتکسد * وطلب مبتاع المعرفة لایفسد * ولوکان فیما بین الناس طالبا واحدا یعدل لا آلاف * ولوکان فی الصورة حقیرا یعد من الاشراف * پس بونلرک رغبت ومیلانی جان وجنانی غبار فتور وتوانیدن پاک ایدوب شرح ابیات سفر ثانی یه مجدوچالاک ایلدی امیددرکه توفیق الهی قرین وعنایت ربانی معین اولوب اتمامی میسر واختتامی سهولتله مقدر اوله * ربنا افتح بیننا وبین قومنا بالحق وانت خیر الفاتحین آمین یارب العالمین (بیان بعض ازحکمت تأخیر این مجلد دوم) بوایکنجی مجلدک تأخیر اولمسنک حکمتلرندن بعضسنک بیاننده در روایت اولنور که جلد اول تمام اولدقدنصکره حضرت خداوندکار برایکی سنه مقداری کوهرنثار اولمیوب مثنوی بیورمدیلر پس سبب تأخیر وحکمت تقدیردن بعضسنیکه ضمیر منیرلرینه لایح اولندر اجمالا بودیباجه ده تسطیر وتحریر بیوروب دیرلر (کر اکر جملهٔ حکمت الهی بنده را معلوم شود) کر اکر حکم الهیه نک جمله سی قوله معلوم اولسه (درفوائد آن کاربنده ازان کار فروماند) اول کارک فائده لرنده قول اول کارده عاجز قالور (وحکمت بی پایان حق ادراک اورا ویران کند) وحق تعالینک حکمت بی پایانی آنک ادراکنی ویران ایلر (بدان کار نپردازد) کمال حیرتندن بنده اول کاره دوزلمز یعنی مشغول اولمز (پس حق تعالی شمهٔ ازان حکمت بی پایان مهار بینی اوسازد) پس حق تعالی برشمه یی اول حکمت بی پایاندن اول قولک بورننه یولاردوزر یعنی اول کارک بعض نفعی وحکمتنی بنده یه روشن ایلر حتی آنک قلبی اول کاره اول نفع واسطه سیله مائل ومنجذب اولور (واو رابدان کار کشد) واول قولی اول برشمه سببیله اول عمله چکر (کر اکر اورا ازان فائده هیچ خبر نکند) که اول قوله اول کارک فائده سندن هیچ خبر ایلمزسه (هیچ نجنبد) هیچ اول قول برکاره حرکت ایدوب مباشرت ایتمز (زیرا جنبانندهٔ ازبهرهای آدمیانست) زیرا محرکی درون ودواعی وتقاضای

بطون آدمیلرك بهره وفائده سندن اوتوریدر (كه ازبهر آن مصلحت كنم كه اول بهره وفائده دن اوتوری مصلحت ایده رز كنیم
محلنه كند دخی نسخه در (واكر حكمت این بروی فروریزد) واكر بو كارك حكمی وسری اول قولك او زرینه منصب
اولوب بالكلیه دوكلورسه یعنی جمیعا كما معلوم اولورسه (هم نتواند جنبیدن) هم ینه اول كارك عملنه حركته قادر اولمز
(چنانكه اكر دربینی شتر مهار نبود) مثالی انك كبی كه اكر دوه نك بورننده یولار اولمزسه (نرود) طوغری یولده كیده مز
(واكر سخت بزرك بود هم فرو خسبد) واكر اول یولار رقیق یولك اولورسه مثلا قرق اللی بطمان زنجیردن بریولاری اولسه
هم ینه یاتور یوله كیده مز نته كم الله تبارك وتعالی سورهٔ حجرده بیوررلركه (وان من شئ) ان نفی ایچوندر من زائده در
تأكید ایچون ای ما من شئ من الاشیاء الممكنة (الا عندنا خزائنه) الا اول شیئلك خزانه لری بزم عندمزده در یعنی اول
شیئلرك ایجاد وتكوینینه قادرز بو ضرب مثلدر جناب عزتك كمال قدرتنه كه مقدورات الهی اشیای مخزونه یه تشبیه
اولندی اخراج وایجادنده كلفت وزحمته احتیاج اولمدیغی مشعردر (وما ننزله) بز اول شیئلری خزینهٔ قدرتدن تنزیل
ایتمزز (الا بقدر معلوم) الا مقدار معینه ملتبس اولدیغی حالده تنزیل ایدرزكه اقتضای قدرت واستدعای مشیت
وحكمت اودر پس حضرت مولانا بیوررلركه (خالی بی آب كاوخ نشود) طپراق صوسز كرپیچ اولمز بو هم وجهدر آبسز
خالك كاوخ اولمز بو وجه اوزره خالك آبه مضافدر (وچون آب بسیار بود هم كاوخ نشود) وچونكه صو چوق اوله
هم ینه كرپیچ اولمز فاسد اولور پس هر شیده عدالت لازمدر اكر تسویه وعدالت اولمسه انتظام اشیا بولنمزدی نته كم حق
تعالی سورهٔ رحمن ده بیوررلر (والسماء رفعها ووضع المیزان) حق تعالی سمایی مرفوع قیلدی محلا ورتبةً شول حیثیتدنكه
منشاء احكام واقضیه ومنزل اوامر ومحل ملائكه قیلدی ودخی وضع میزان ایلدی وعدله شروع ایلدی هر حقی مستحقنه
وهر شیئی مستعدنه ایصال ایتمكله حتی امور عالم انتظام بولوب احوال اشیا مستقیم اولدی كما قال ع م (بالعدل
قامت السموات والارض * پس بو آیتله استشهاد بیوردقدنصكره دیرلركه (بمیزان دهد هر چیز را نی بی حساب وبی
میزان) امدی الله تعالی هر شیئه برچیزی عدله ومیزانله ویرر حسابسز ومیزانسز مقتضای عقلدن خارج ویرمز
(الا كسانی كه از عالم خلق مبدل شده اند) حساب ومیزانسز كمسیه برشی ویرمزدیمكدن سؤال لازم كلدیكه اولیا وانبیایه
دخی بو منوال اوزره میدر پس انلری كروه عالمیندن استثنا بیوروب دیرلركه الا شول كمسه لره میزانله ویرمزكه انلر عالم
خلقدن ومرتبهٔ بشریتدن مبدل اولمشلردر (ویرزق من یشاء بغیر حساب كشته اند) والله تعالی دیلدیكنه رزق ویرر
بغیر حساب ولا مكیال قولنك مظهری اولمشلردر (ومن لم یذق لم یدر) وهر شول كمسه كه بو سری طاتمدی بیلمز مادامكه
بر كمسه بو مرتبه یه واصل اولمیه اول مرتبه صاحبلرینك احوالنه مطلع اوله مز اكرچه علما معلوم ایدینورسه ده حالا بیله مز
بو معنایه تمثیل قوروب بر بیت بیوررلركه (پرسید یكی كه عاشقی چیست) صوردی بر كمسه بكا كه ای مولانا عاشقلق ندر
(كفتم كه چو من شوی بدانی) دیدم كه چون بنم كبی اوله سن بیلورسن عشق ومحبت بی حسابست عشقله محبت بی نهایه
وبی حسابدر بعض نسخه ده عشقله محبتك ما بیننده واو عاطفه یوقدر بو تقدیر اوزره معنیٔ عشق حسابسز محبتدر
(جهت آنكه كفته اند صفت حقست بحقیقت) اول جهتدنكه دیمشلردر عشق ومحبت صفت حقدر حقیقتده وعشق
ومحبته نهایت یوقدر كه حق تعالینك صفتیدر واوصاف حقه ایسه نهایت یوقدر (ونسبت او به بنده مجازست) واو
محبتك نسبتی قوله مجازادر حقیقتده محبت حقكدر زیرا كنت كنزا مخفیا فاحببت ان اعرف بیوردی محبت حقك
صفت قدیمه سیدر (یحبهم تمامست ویحبونه كدامست) یعنی الله تعالی بو مؤمنلره محبت ایدر كلامی تام وكافیدر
وحقیقتدر وهم مقدمدر ویحبونه ومؤمنلر اللهه محبت ایدرلر قنده در یعنی اصل محبت قوللرینه ابتدا حقكدر پس
بعد محبت حق قولده محبت ظهور ایدر حتی ذاتنده حق عبده محبت ایلمزدن اول عبد حقه محبت ایلمك ممكن وقابل دكلدر
پس عبدك حقه اولان محبتی مجاز واعتباری اولور وبو آیت سورهٔ مائده ده در اولی بودر (یا ایها الذین آمنوا) ای اللهك
وحدانیتنه تصدیق ایدنلر (من یرتد منكم عن دینه) شول كمسه كه سزدن دینندن رجوع ایدوب مرتد اولسه بو آیت
كریمه قبل الوقوع غیبك حالنی اخبار ایدر محصل كلام بودركه بعد وفات النبی ع م عربدن برنیچه كروه مرتد اولدیلر
مسیلمة الكذاب وطلحة بن خویلد كبی كه بنی اسد قبیله سندن ایدی بونلرك باشنه نیچه كروه جمع اولوب نبوتنه اعتراف
ایلدیلر الله تعالی خبر ویروب بیوررلر هر كم دینندن مرتد اولورسه (فسوف یأتی الله بقوم عن قریب) الله تعالی كتورر
بر قومی بونلری هلاك ایلدكدنصكره (یحبهم) اویله قومكه الله بونلره محبت ایلر (ویحبونه) وبونلرده اللهه محبت ایدرلر
یحبهم ویحبونه جمله سنك اعرابدن محلی مجرور قومك صفتیدر علمانك یحبهم ویحبونه ده اقاویل كثیره سی واردر علماء ظاهر
وبعض متكلمین بوكا ذاهب اولمشدركه المحبة میل النفس الی شئ بكمال ادراك فیه) ودخی دیرلركه محبت برنوع ارادتدر
وتعلق ارادت حوادث واحسانه وخدمت وطاعت منافعه اولور بو خسه ذات وصفات حقه تعلق محالدر ودخی

دیرلرکه قولك خدایه محبتی انعام واحسانته وخدمت وطاعت وغفرانته محبتدر وخدانك بنده یه محبتی ایصال
خیر ومنفعتدر اما بو کلام محققین قتنده ضعیفدر زیرا ارباب تحقیق قتنده محبت حق قدیم ومحبت بنده محدثدر
ودیرلرکه فان محبة العبد لله افناء الناسوتیة فی بقاء اللاهوتیة ومحبة الله للعبد ابقاء اللاهوتیة فی فناء الناسوتیة
اکر بصر بصیرت ودیدهٔ سیرته نظر اولنسه جملهٔ مراتبدن هر مرتبه ده حضرت حقدن غیری محب ومحبوب یوقدر *
بیت * یحبهم ویحبونه چه گفتارست * درون پرده مکر خویش را خریدارست * ماحصل بو محبت خصوصنده
مباحثهٔ کثیره واردر بو مختصرده ذکری قابل دکلدر * اذلة علی المؤمنین * اذلة جمع ذلیلدر یعنی اولیله قومکه رحمادر
متذللین ومتواضعین درمؤمنلر اوزره * اعزة علی الکافرین * کافرلر اوزرینه اشدادر متغلبین در والله اعلم بحقایق کلامه
(اول ابیات المثنوی) مدتی این مثنوی تأخیر شد * مهلتی بایست تا خون شیر شد * برنیچه زمان بو مثنوی یازلمدن
ورشتهٔ تحریر وتقریره دیزلمدن تأخیر اولدی وباعث تأخیر فی الحقیقه مؤخرك تجلی وتأثیریدرکه اول اللهك اسماء
حسناسندن براسمی مؤخردر وهو الذی یؤخر الاشیاء بعضها عن بعض فی الوجود والزمان وبعضها فی مواضعها علی
مقتضی الحکمة البالغة فما استحق التقدیم قدمه وما استحق التأخیر اخره پس جناب حقك مؤخر اسمی هر برشیئی مدت
ووقتنه دك تأخیر ایدر ومقتضای عقل وادراکی منع ایدوب حکمت بالغه اوزره تدبیر وتأثیر ایدر نته کم حضرت پیغمبر
صلعم وحیك ظهورنی ایرته سی کون مراد ایلیوب مشرکلر اول حضرتدن روحی واصحاب کهفی واسکندری سؤال
ایلدکلرنده ساخبر کم غدا بیوردی وجناب حق اول وحیی نیچه مدت تأخیر ایلدی کما روی عن ابن عباس رضه قال
ان الوحی تأخر عن النبی ع م ایاما حتی قال المشرکون ان محمدا ودعه ربه وقلاه فنزلت ما ودعك ربك وما قلی پس حضرت
پیغمبر ع م متبوع اصفیا وموده عنه جمیع اولیادر وارث کامل اولدرکه اول حضرتك برحالندن حصه دار اوله پس
حضرت مولانا اکمل ورثای محمدیه درنته کم حضرت پیغمبردن مع الواسطه اولان وحی نیچه مدت تأخیر اولندی
حضرت مولانادن دخی بلاواسطه اولان وحی قلبی نیچه مدت تأخیر قیلندی تا کم متبوعله تابع ما بیننده وموروثله
وارث میاننده مناسبت تامه ومشابهت کامله بولندی معنیٔ مصرع ثانی اولدرکه هر نوع ادله علت منزله سنده اولور
زیرا برمهلت کرکدرکه تا خون شیر اوله دیمکدر جناب حضرت جلت قدرته وعلت هرشیٔ ایچون براجل ومدت تعیین
بیورمشدر برفحوای الامور مرهونة باوقاتها هرامر وکارك ظهور وبطونی بر وقت معینه مرهون وبرمقتضای
حدیث (ولکل شیٔ عند الله اجل مسمی) هرشیئك حصول وزوالی براجله مقروندرکه (فاذا جاء اجلهم لایستأخرون
ساعة ولا یستقدمون) قولی بو معنایه رهنموندر نته کم طعامك خون اولمسی برمهلته موقوف ومقروندر کذلك
خونك لبن صورتنه کلمسی نیچه مدت ظهور ولده مربوط ومرهوندر نته کم بیوررلر (مثنوی) تا نزاید بخت تو فرزند نو
خون نکردد شیر شیرین خوش شنو * ای طالب لبن مثنوی تا کم سنك مادر بختك بریکی ولد معنوی طوغرمیه عروق
جانده خون کبی مبطون اولان علم لدنی شیر شیرین کبی اولمز وپستان لسانه کلوب صورت کلمات موزونه ده ظهور قیلمز
خوش دکله وایوآ کاه لبن صورینك حصولنده اصح اولان قول بودرکه اشیاء ما کولهٔ منهضمه نك اجزاء لطیفه سندن
متولده اولان دمك بعض اجزاسندن حاصل اولور خلافا للکلبی کما روی باسناد ابی صالح عن ابن عباس قال ان الحیوان
اذا اعتلف وانطبخ العلف فی کرشه کان اسفله فرثا واوسطه لبنا واعلاه دما بو سوز اکر صحیح ابن عباس حضرتلرینك
اولورسه تأویل اولنور یعنی اوسطی مادهٔ لبن واعلاسی مادهٔ دم بدن اولور دیمك اولور زیرا کرش حیوانده دم ولبن اولمز پس
قول اصح حضرت مولانانك ومحقق اولان علمانك قولیدرکه لبن بعض اجزای دمدن حاصل اولور واصل ابتدای
ظهور دم ولبن اولدرکه چون حیوان غداسنی تناول ایلسه واول غدا اغزك کرشنده هضم ومنطبخ اولسه هضم اولده ایکی
قسم اولور بغایت اعلا ولطیفی جکره کیدر واسفل وکثیفی امعایه نزول ایدر اندنصکره اول کبدده اولان منطبخ
اولوب وهضم ثانی مرتبه سن بولوب دم اولور مخلوطا مع الصفراء والسوداء وفضلة الماء اما صفرا مراره یه کیدر یعنی اوده
وسودا طحاله کیدر یعنی طلاغه وزیاده مائیه بورکه کیدوب اندن مثانه یه نزول ایدر ودم صرف کبددن مجاریٔ عروقه
جریان ایدر وهضم ثالث حاصل اولور پس کبددن ضرعه متصل اولنان عروقدن کلوب ضرعه منصب اولور پس
ولد ظهوره کلدکده اول ضرعده اولان دم محل لبن لحم ابیض رخوه داخل اولدقده وهضم رابع بولدقده درحال باذن
الله صورت دمدن صورت لبنه منقلب اولور خون شیر اولور لبن صوری یك ظهوری بوکونه اولور اما غدای روح اولان
لبن معنوی که علوم ومعارف الهیه درکه حروف جان وجنان مرتبه ده دم کبی مضمره ومستوره در بونکده خی ظهور
وبروزی تولد ولد قلبیه یه متوقفدر وفرزند قلبی دیدکلری شول وجود روحانی وقوت علمیه درکه مشتهی علم لدن
وجاذب کلمات سخندر چون طالبك قلبنده بو قوت روحانی تولد ایلسه مرتبه دن اشتهاسی مقداری جلب لطایف فهوم

وجذب معارف وعلوم ایلرومربی اولوب مکمل اولدقده ملکوت سمایه وحقایق وبواطن اشیایه داخل اولورلر ما بو ولادت ثانیه حاصل اولمسه بوذکر اولنانلردن محروم قالورکما قال عیسی علیه السلام (لن یلج ملکوت السماء من لم یولد) مرتین مثنوی) چون ضیاء الحق حسام الدین عنان * باز کردانید زاوج آسمان * چون بمعراج حقایق رفته بود * بی بهارش غنچها نشکفته بود * حضرت مولانا حسام الدین چلبی یه ضیاء الحق تعبیر بیورملرنده اول حضرتك قطبیت وغوثیت وشمسیتنه وسائر اولیانك تبعیت وعرضیت وقمریتنه اشارت بیوررلر زیرا ضیا ما بالذاته دیرلر نوردن اقوی در ونور بالعرضه دیرلر ضیادن ضعیفدر نتهکم حق تعالی شمسی نیرة بالذات وقمری نیرا بالعرض قیلوب بیوردی (هو الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) حق باطل اولان معدوم ملك ضدیدر وشول موجود حقیقینك اسمیدرکه وجودی دائما متحققدر وثابتدر اما سائر موجوداتك فی حد ذاتها ممکنه اولدیغی حیثیتندن وجود وثبوتی یوقدر کما قال علیه السلام (اصدق کلمة شعر العرب الا کل شئ ما خلا الله باطل) پس حسام الدین چلبینك ضیاء الحق اولملرنده نکته بودرکه دائما ذات خدادن جدا دکلدر وجناب حقدن فیضی اول بلا واسطه آلوب زماننده اولان سائر اولیا اندن استفاده واستناره ایدرلر دیمك اولور کما ان مرتبة الغوث الاعظم مثل مرتبة الشمس ومرتبة سائر الاولیاء مرتبة القمر والکواکب کلهم یستفیدون منه مثل استفادة القمر من الشمس * بیت * فانه شمس فضل هم کواکبها * یظهرن انوارها للناس فی الظلم * حسام سیف قاطعه دیرلردین طاعت وانقیاد وعادته دیرلر واول حضرته حسام الدین کنیتی اهل دینك سیف صارمی وبی دین اولان اهل کفر وعصیانك قاطعی وعادت وبدعتك قامعی اولدیغیچوندر نتهکم حضرت رسول حقنده کعب بن زهیر دیدی * بیت * ان الرسول لسیف یستضاء به * مهند من سیوف الله مسلول * آسماندن مراد بوراده آسمان اعیان ثابته درکه حقایق اشیاندن عبارتدر نتهکم بیت ثانیده اولان معراج حقایق بواوج آسمانی مفسردر معراج اسم آلتدر عروجدن نردبانه دیرلر وسنه لیله المعراج حقایق حقیقتك جمعیدر مراد هر شیئك ماهیتی ویاخود مثنوینك ماهیاتی وحقایقی اوله که اجمالا حقایق اشیا انده مبیندر وبهار عبارتدر حسام الدین چلبینك ربیع صفت اولان توجه وحیاتبخش اولان همتندن وغنچها استعارتدر ابکار معانی واسرار نهانیدن وتقدیر معنی بیتین شریفین اولدرکه بیوررلر چونکم حقك ضیاسی اولان حسام الدین عنان توجه وعزیمتك کیرو دوندردی ذروهٔ آسمان معنویدن ارشاد ناسه ونظم مثنوی یه زیرا چونکم مراتب حقایق کونیه ومعارج اسماء الهیه واعیان مشاهده سنه کتمش ایدی آنك بهار همت حیات کرار ولطافت شعار سبز معانی وحقایق غنچه لری باغ دلده آچلمش ومثنوی شرابی اندن اول ایچلمش ایدیکه آنك بهار اقتضا واراده سیدر غنچهای حقایق ومعانی کشاده وآماده ایلیه (مثنوی) چون زدریا سوی ساحل باز کشت * چنك شعر مثنوی باساز کشت * دریا مرتبهٔ احدیتدن وعالم الوهیتدن عبارتدرکه (والله بکل شئ محیط) فحواسنجه جمیع افواج اسمائی وامواج اشیائی محیط وغارقدر مرتبهٔ احدیتده سوی وفارق یوق ومرتبهٔ الوهیتده ماسوی واغیار امواج بحار کبیدر والا آن بنده بو بحر حقیقت بویله در عند اهل الله کما قال الجنید * بیت * البحر بحر علی ما کان فی قدم * ان الحوادث امواج وانهار * لا یحجبنك امواج تغایرها * عمن تشکل فیها وهی استار * وبو عالم صورت وبشریت عالم وحدته نسبتله بر ساحل کبیدر وبر مقتضای (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر) بنی آدمدن مکرم اولیا وانبیاسنی بو بحر وبرده سائر ودائر قیلمشدر زیرا هر نبی وولینك ایکی حالی وار بری لی مع الله حالیکه اکا ملك مقرب ونبی مرسل صغمز بو حالده نبوت ورسالت وارشاد انام وتبلیغ احکام اولمز وبر حال دخی نبوت ورسالت ومقتضای بشریت حالیدر کذلك هر ولی یه علی طریق الوراثة وراثتی مقداری بو ایکی حال مقرردر کاه دریای وحدته مشغول ومستغرق اولوب ومحو وفنامرتبه سن بولوب غیر وسوی قیدندن رها ومرید ومحب صیدندن مبرا ومعرا اولورلر وکاه ساحل بشریته کلوب وتربیه یه آغاز قیلوب عاشقانه کلمات لطیفه لریله سلوت ولطافت ویررلر ونفوس مشتاقانه انفاس نفیسلریله راحت ایرکوررلر پس بو جمله دن اول مقتدای مشایخ کزین وپیشوای اصحاب تمکین اولان چلبی حسام الدین حضرتلریدرکه زمان شریفلرنده محو وفنا حالتی غلبه ایدوب دریای وحدته مستغرق اولملر وتحریر مثنوی وتقریر کلام معنویدن فراغت قیلمشلردی چونکم دریای وحدته مستغرق اولمق حالندن ساحل کثرته وبر بشریته کیرو دوندی مسرة لقدومه الشریف وفرحة لرجوعه اللطیف چنك شعر مثنوی باساز اولدی یعنی دوزلدی ومعانی ومعارف منظومه سنه استینافا باز اولدی * بوندن معلوم اولان اولدرکه باعث تأخیر مثنوی اول حضرتك محو ومستغرق اولمسی وبادیٔ تحریر وتقریری آنك عقل وصحوه کلمسیدرکه وجود شریفلری اکا علت غائیه وسبب وآلت مستقله اولمشدر (مثنوی) مثنوی که صیقل ارواح بود * باز کفتش روز استفتاح بود * مثنوی یکه شول مظهر حقایق

الهيه اولان كلمات منظومه ومرآت اسرار رباني ونكات قرآني اولان ابيات موزونه ومسطوره‌دن عبارتدر كه نفسنده
مصيقل ارواح سالكين ومنقي اشباح طالبيندر آنك بازكشتي يعني بعد نظم السفر الاول وتمامه كمال فراغ حاصل
اولدقدنصكره حسام الدين چلبي معراج حقايقه عروج قيلدقدنصكره ينه عالم صورت وساحل كثرته رجعت بيورديغي
كونك ابتدا كوني مثنوينك دخي بازكشت وابتداء وفتتاحي ايدي استفتاح افتتاح معناسنه درنته كم استفتحت الشئ
ديرلر افتتحت معناسن ويررلر چوق كمسنه روز استفتاح روز معراجدن ديو زعم ايدوب غلط ايلمشلردر ويكلش
سويلمشلردر زعم عوام مابيننده بوكلام مشهوردركه ماه رجبك اول جمعه سي كيجه سنه الفي حذف ايليوب ستفتاح
كيجه سي وجمعه سي كونته ستفتاح كوني ديرلر ولكن بولفظك اول كونه اطلاقي ضعفدن خالي دكلدر زيرا لغت
حسبيله دلالت ايلديكي معلومدر ومشهور ومتعارف اولان كتب احاديثده دخي اول كونه ستفتاح دينلمسي ثابت
اولمشدر اكراسان ناسده اوكونه ستفتاح اطلاق ايلدكلري جائز كوريلورسه معني مثنويكه صيقل ارواح اولدي
نك رجوعي رجب آينك اول جمعه سي كوني اولدي ديمك اولور لكن اولي اولان معني مثنوينك بازكشت وعودتي
روز افتتاح عودت ورجعت حسام الدين چلبي اولدي ديمك اولور فافهم (مثنوى) مطلع تاريخ اين سودا وسود
سال اندر ششصد وشصت ودو بود * بوسودا وسودك تاريخنك مطلعي سودا بونده بيع وشرا معناسنه در سود ربح وفائده
معناسنه در يعني بو محل بيع وشراى معنوي وفوائد روحاني ديني اولان جلد ثانينك تاريخنك ابتداسي سال التي
يوز التمش ايكيده ايدي يعني هجرت نبوينك التي يوز التمش ايكنجي سنه سنده بوجلد شريفك نظم لطيفنه شروع
قيلندي مناقبده مسطوردركه حضرت خداوندكارك ولادت شريفه لري بلخ شهرنده هجرت نبوينك التي يوزدردنجي
سنه سنده ربيع الاول آينك التنجي كوني واقع اولمشدر پس بوجلد شريفه اللي سكز ياشنده ايكن ابتداء ايلمش
اولورلر مناقب افلاكيده ونفحات مولاناجاميده وفاتلرينك تاريخي بودركه يازلمشدر توفي قدس الله روحه وقت
غروب الشمس خامس جمادى الاخره سنة اثنين وسبعين وستمائه پس بوجلددن مثنوئ شريف اخراولنجه يه دك اون
ييل حياتده اولمش اولورلر سروري وشمعي بوبيتده شيخ سعدي ومولانا حافظك تاريخلرين ايراد ايدوب شيخ سعدينك
ذاتي كلامنه غالب ومولانا حافظك كلامي ذاتنه غالب وحضرت مولانانك ذاتي كلاميله برابردر ديملري محله مناسب
اولمين كلامي بيت شريفك معناسنه اقحام وادخال ايلدكلرندن ماعدا مجرد لسان ناسدن مسموع اولان كلامه
اعتبار ايلمشلردر زيرا بركسه نك ذاتي بيلمك يا وحي الهي يه ويا كشف رباني يه موقوفدر بي وحي ويابي كشف بركسه نك
ذاتي بيلمك محالدر اكر كلامندن استدلال اولنورسه (كلامندن اولور معلوم كشينك كندي مقداري) بيوردقلري
قول اوزره مثلا حافظك دخي كلامي ذاتنه غالب اولمز زيرا عند المحققين كلام متكلمك صفتيدركه انك ذاتيله قائمدر
وبو خارجده اولان الفاظ اول ذاتله قائم اولان صفات حميده يه دلالت ايلر پس ذاتي كلامنه غالب وكلامي ذاتنه غالب
وياخود كلاميله ذاتي برابردر ديمك مشرب تحقيقدن بعيددر وكلام عوام كالهواسه مشابه وقريبدر (مثنوى) بلبلي
زينجا برفت وبازكشت * بهر صيد اين معاني بازكشت) بر بلبل بورادن كتدي وطوغان اولدي بومعانينك صيدندن
اوتري بوعالمه رجوع ايلدي مصرع اولده ومصرع ثانيده اولان بازكشتلرده باز طوغان معناسنه اولمق ورجوع ايلمك
معناسنه دخي اولمق ايكيسنده بيله جائز اولور يعني بر بلبل كه مراد حسام الدين افنديدر بوعالم صورتدن عالم معاني
وحقايقه كتدي وكيرو بوعالم صورته رجوع ايتدي بومعانئ شريفه نك صيدندن اوتري باز اولدي
وبوكونه اسرار وعلومي شكار قيلدي ديمك اولور (مثنوى) ساعد شه مسكن اين باز باد * تا ابد بر خلق اين در باز باد
بوبازك مسكني شاهك ساعدي اولسون بوباب خلق اوزره تاابدي كشاده اولسون شاهدن مراد حضرت
حقدر وساعد شهدن مراد مرتبهٔ قوت وقدرت ونعمت ونصرت محصل صفات الهيه مرتبه سيدر كه
حضرت حقه نسبت اول مرتبه سيدر وساعد كبيدر بازدن مراد حسام الدين افندي واين دردن مراد بومثنوى
شريف قپوسيدر وتقدير كلام اولدركه پادشاه حقيقينك مرتبهٔ صفاتي بوباز معنوي اولان شيخ حسام الدينك
مقامي اولسون تاابد الآباد بوباب مثنوي ودر معنوي خلق اوزره مكشوف وكشاده اولسون (مثنوى
آفت اين در هوا وشهوتست * ورنه اينجا شربت اندر شربتست) بوبابك آفت وضرري هوا وشهوتدر بوخسه
بونده شربت ايچنده شربت واردر يعني بو علم مثنويكه باب الهي ودر علوم ربانيه‌در بونك آفتي هوا وشهوت
نفسانيه‌در يوخسه بو مرتبه ده شربت اندر شربت واردر واكر هوا وشهوت اولمسه بوكا مشتغل اولان كمسه لذت
اندر لذت وحلاوت ايچره حلاوت بولمق مقرر وبوباب مثنويدن وصال الهي يه مظهر اولمق محقق ايدي (مثنوى) اين
دهان بربند تا بيني عيان * چشم بند آن جهان حلق ودهان * بو دهاني باغله تا عيان كوره سن يعني بوبدنك آغزني اكل

وشرب نفسانیدن وغدای جسمانیدن سدّ ایلیوب صائم اول ریاضت ومجاهده یه اشتغال قیل تا کم اول در الهیده
اولان وعالم باطندن ظهوره کلان شربت اندرشربتی عیانا کوره سن ودهان روحکی اکا ایرکوره سن اول جهان
معنوینک چشم بندی حلق ودهاندر بونیکه باغلیه سن بصر بصیرتکدن چشم بندی زائل اولوب اول جهانی عیانا
کوررسن (مثنوی) ای دهان تو خود دهانهٔ دوزخی * وی جهان تو برمثال برزخی * نورباقی پهلوی دنیای دون * شیر
صافی پهلوی جوهای خون * اول جهان حقیقتک بو حلق ودهان چشم بندیدر دیدکدنصکره دهان وجهانه علی
طریق الالتفات خطاب ایدوب بیوررلر که ای دهان سن خود دهانهٔ دوزخسن یعنی دوزخ نفسک یالکی سن هرنقدر
غدا ییسک ینه طویمیوب (هل من مزید) نعره سندن خالی دکلسن وای جهان سن دخی بین الوجوب والامکان
برخط فاصل مثالنده سنکه نه صافی معدوم ونه صافی موجودسن بلکه بین العدم والوجود والامکان والوجوب
برحاجز وحائلسن برازخ قتی چوقدر کیمی صوری وکیمی معنویدر برزخ صوری مثلا بین البحرین اولان برزخ کبی
وبرزخ معنوی بین الاجساد الکثیفة والارواح اللطیفة وبین الدنیا والاخرة اولان برزخ کبی دخی نورالهی الدنیای دون
ووجود بها ئمده شیرله خون ما بیننده اولان برزخلر کبی نه کم بو برزخ معنوی یه اشارت ایدوب بیوررلر نور باقیکه ذات
وصفات الهیه دن عبارتدر بو دنیای دونک پهلوسنده در که بو دنیا ومافیها اکا مظاهردر مع هذا (بینهما برزخ
لا یبغیان) در زیرا بو ممکن الوجوددر وحقیقتده معدومدر واول واجب الوجوددر پس ممکن واجب اولمز ومعدوم
حقیقی موجود حقیقی اولمزکه قلب حقایق قابل دکلدر کذلک شیر صافی (من بین فرث ودم لبنا خالصا سائغا للشاربین)
آیتنک فحواسنجه خون ایرمقلرینک پهلوسنده درحال بوکه بینهماده برخط حائل معنوی مقرردر که بری برینه قریشمز
اصل برزخ جامع وجود انساندر که بین الوجوب والامکان والربوبیة والعبودیة والروحانیة والنفسانیة برخط مستقیم
کبی واقع اولمشدر مثلا روحانیتی طرفی لبن کبیدر پس انسان هرنقدر که لبن روحانیت طرفنه مائل اولسه ضرر ویرمز
خون نفسانیتی روحانیته مبدل اولور وهربارکه خون نفسانیت جانبنه میل ایلسه کمال واحتیاط واهتمام لازمدر
تا حدّ الهیدن تجاوز ایتمیه ونفسانیت جانبنه اتمیه نه کم بیوررلر (مثنوی) چون دروکامی زنی بی احتیاط
شیر تو خون می شود از اختلاط * چونکم اول خون نفسانیت طرفنه برایاق قویاسن وبرآدیم اوره سن بلا احتیاط
ولا اهتمام درحال شیر روحانیتک نفسانیته مبدل اولور وخون مرتبه سن بولور اختلاطدن یعنی حظ نفسه قریشمقدن
ولذت جسمانی یه مختلط ومشتغل اولمقدن دیمک اولور (مثنوی) یک قدم زد آدم اندر ذوق نفس * شد فراق صدر
جنت طوق نفس * حضرت آدم علیه السلام نفسنک ذوقی ایچره برقدم اوردی یعنی اکل کندم قیلدی
جنت صدرینک فراقی نفسنه طوق اولدی ومدت عمری قدرانک افتراقنده قالدی (مثنوی) همچو دیوازوی فرشته
می کریخت * بهرنانی چند آب چشم ریخت * اول ذلت سببیله فرشته اول آدمدن شیطاندن قاچدیغی کبی قاچدی
برناندن اوتری نقدر کوزیاشی دوکدی یعنی او اقدر اغلدیکه چهرهٔ مبارکلرنی آب دیده شق ایلدیکندن ماعدا امرندیب
وادیلرندن جاری اولوب کوزی یاشندن قرنفل وبعض نبات بتدیکی حدیثله ثابت اولمشدر (مثنوی) کرچه یکمو
بد کنه کو جسته بود * لیک آن مو در دو دیده رسته بود * اکرچه برقیل ایدی کنه که اول آدم دیلمش ایدی یعنی حضرت
آدمک مراد ایلدیکی کناه اکرچه برقیل قدر حقیر ایدی لیکن اوموی ایکی کوزده بتمش ایدی پس قیل کوزده بتسه
عظیم ضرردر کذلک اکرچه اولقدر کناه سائر اعضا مانندی اولان انسانده بتسه ضرر ویرمز لکن مانند دیده اولان
انسان کامله نسبت ضرر ویرر پس اول قدر زلت آدمه نسبت ضرر ویردی (مثنوی) بود آدم دیدهٔ نور قدیم * موی
در دیده بود کوه عظیم * حضرت آدم نور قدیمک دیده سی ایدیکه هرنبی نور قدیم انسان العین منزله سنده در دیده ده
موی اولو طاغ اولور پس کاملک وجودنده ادنی مرتبه خطا وزلت عظیم معصیت عدّ اولنور اما سائر خلقه اضافت
اولنسه اول مرتبه ضرر ویرمز (مثنوی) کر دران آدم بکردی مشورت * در پشیمانی نکفتی معذرت * کر حضرت
آدم علیه السلام اول حظ نفسی مقتضاسی اوزره اکل حنطه ایلمکده ملائکه ایله مشورت قیلسه ایدی پشیمانلقده
معذرت دیمزدی یعنی نیجه زمان غم والم ییوب (ربنا ظلمنا) دیو اعتذار ایلمزدی بونده تنبیه بودرکه انسان کندودن عاقل
ومرتبه جهتندن کندودن اعلا اولان کمسه لرله مشورت ایلیه تا انلرک رأیله کندو رأیی قوت بولوب خطا وزللدن بری
اوله (مثنوی) زانکه با عقلی چو عقلی جفت شد * مانع بدفعلی وبدکفت شد * زیرا که چونکم برعقله برعقل جفت اولدی
بدفعللکک وبدکفتک یعنی یرامز ایشک ویرامز سوزک مانعی اولدی وکم ایش ایشلمکدن وقبیح سوز سویلمکدن آنی دفع
قیلدی (مثنوی) نفس با نفس دکر چون یار شد * عقل جزوی عاطل وبیکار شد * نفس برغیر نفسله چونکم یار اولدی عقل
جزوی عاطل وبیکار اولدی وعملدن وکارخیردن معطل قالدی (مثنوی) چون ز تنهایی تو نومیدی شوی * زیر سایه یار

خورشیدی شوی) چون تنها القدن سن بر نومیدکبی اوله سن لازم اولان اولدر که خورشید حقیقته منسوب اولان یارلک سایه سی آلتنده اوله سن یعنی بر مرشد مربی یه خدمت قیله سن وآنك صحبتنه وارادتنه واصل اوله سن دیمك اولور مثنوی) رو بجو یار خدایی را تو زود * چون چنان کردی خدا یار تو بود * یوری سن خدای تعالایه منسوب یاراستمه یه توقف چونکم انجلین ایلیه سن خدای تعالی سنك یارلک اولدی (مثنوی) انکه در خلوت نظر بر دوخته ست * آخر اناهم زیار آموخته ست * بو بیت سؤال مقدره جواب اولور کان برکسه دیرکه خدایه منسوب اولان یاری طلب ایلمك نه لازمدر چوق کمسه واردرکه خلوت اختیار ایدوب نظرلرین ماسوادن دیکمشلر وخلقدن منقطع اولوب حضرت حقله آشنالق ایتمشلر بندخی کندو باشمه خلوت اختیار ایلیوب بی زحمت مرشد نظرم ماسوادن دیکسم اولمزمی جواب بیوررلر اول کمسه که خلوتده نظرنی ماسوادن دیکمش وحضرت حقه دیده ٔ دلی کشاده ایتمشدر آخر آنی هم یاردن اوکرنمشدر یعنی نظرنی ماسوادن قطع ایدوب حق جانبنه کشاده ایلمکی بر یار خدایی ومرشد ربانیدن اوکرنمشدر بوخسه مجرد بی مرشد خلوت اختیار ایتمکله برکسه ماسوادن خلاص اولوب واصل حق اولمزا کرظاهرده مرشدی یوق ایسه ده واصل حق اولنلر بر ولینك روحانیتنك هدایت ومعاونتیله واصل حق اولورکه بونلره وسیله دیرور پس یارخداییدن جدا اولوب خلوت اختیار ایلمکه عندالاولیاء رضا وجواز یوقدر (مثنوی) خلوت ازاغیار باید نه زیار پوستین بهردی آمدنی بهار * خلوت اغیاردن کرکدر یاردن کرکز کورلک قیشدن اوتری کلدی بهاردن اوتری کلمدی اولیا که خلوته کتمشلر ومریدلرین دخی خلوت اختیار ایتمکه ترغیب وتحریص ایتمشلر مجرد اغیاردن خلاص اولمغه وسیله دن اوتریدر پس خلوتك موضوعی اغیاردن اجتناب ایلمك ایچوندر نته کم پوستین قیش ایچون موضوع اولمش ومناسب کلمشدر پس یاردن خلوت ایلمك مذمومدر ونقصان دینه وضلالته باعثدر (مثنوی) عقل با عقل دکر دوتا شود * نورا فزون کشت وره پیدا شود) عقل بر غیر عقل ایله دوتا اولور وقوت بولور اول مقارنت ومصاحبتدن نور افزون اولدی وطریق الهی پیدا اولور وسالك قوت قلبله عیانا سلوك قیلور (مثنوی) نفس با نفس دکر خندان شود ظلمت افزون کشت وره پنهان شود) اما نفس آخر نفسله خندان اوله ومقارنت قیله اول مقارنتدن ظلمت زیاده اولدی وراه الهی پنهان اولور (مثنوی) یار چشم تست ای مرد شکار * از خس وخاشاك اورا پاك دار) یار یعنی مرشد هدایت کردارای مرد مرشد شکار سنك کوزلك کبیدر آنی خس وخاشاکدن پاك طوت یعنی ای شکاری مرشد کامل سنك چشم حقیقتنك منزله سنده درکه انك قلبنی رنجیده ایلمك خس وخاشاکدن پاك طوته سن (مثنوی هین بجاروب زبان کردی مکن * چشم را از خس ره آوردی مکن) آکاه اول دیل سپورکه سیله بر غبار ایلمه چشمه خسدن برره آوردایلمه یعنی چشم منزله سنده اولان یاره خس وخارکبی دل خراشلکدن خفیف ارمغان کتورمه وانك قلبنی انجتمك مرتبه سنه یتورمه (مثنوی) چون که مؤمن آینهٔ مؤمن بود * روی او ز آلودکی ایمن بود) چونکم مؤمن مؤمنك آینه سیدرکه کما قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن) انك یوزی آلوده لکدن پاکدر اول سببدن سنك شکل باطنکی وصورت جانکی سکا کوستررر (مثنوی) یار آیینه ست جان را در حزن * در رخ آیینه ای جان دم مزن یار حزن وغمده جانك آینه سیدر ای جان آیینه نك یوزینه نفس اورمه وکستاخلق ایدوب اکا مقابل طورمه تا سنك فعلکدن وقولکدن رنجیده اولمیه وروی قلبنی ستر قیلمیه نته کم بیوررلر (مثنوی) تا نپوشد روی خود را در دمت دم فرو خوردن بباید هر دمت * تا کم دردم یعنی علی الفور سکا کندو یوزنی اورتمیه پس هر دم سکا خاموش اولمق کرکدر دردم بونده علی الفور دیمکدر بعض نسخه ده از دمت واقع اولمشدر سنك سوزکدن دیمك اولور (مثنوی کم ز خاکی چون ز خاکی یار یافت * از بهاری صد هزار انوار یافت * خاکدن کم میسن یعنی کم دکلسن چونکه بر خاك بهاره منسوب اولاندن یار بولدی صد هزار از هار بولدی بهاری ده یا نسبت ایچون اولورسه معنا بودر وبهاره منسوب اولاندن مراد باد وباران اولور بوده جائز اولورکه یا نسبت ایچون اولمیه بو تقدیر اوزره معنی خاکدن کم دکلسن چونکم خاك بر بهاردن یار بولدی صد هزار شکوفه واز هار بولدی (مثنوی) آن درختی کر شود با یار جفت * از هوای خوش ز سر تا پا شکفت * اول بر درخت که یاره جفت وقرین اوله لطیف هوادن باشدن آیاغه دك آچلدی واوراق واثمار ایله مزین اولدی (مثنوی) در خزان چون دید او یار خلاف * در کشید او رو وسر زیر لحاف * خزان وقتنده چونکم او درخت یار مخالف کوردی اول درخت یوزنی وباشنی یورغان آتنه چکدی یعنی تستر ایلیوب برلك وبارنی اخفا ایلدی پس سالك اولنلره بونده تنبیه واشارت اولورکه اشجار ذوی العقولدن دکل ایکن یار موافق بولدقلری وقتده ازهار واثمارنی وباطنلرینك اسرارنی ظهوره کتوروب شاد وخندان اولورلر ویار مخالف کوردکارنده اختفاء واستتار قیلورلر پس سالك دخی بو صفتله متصف اولمق لازمدر (مثنوی) (کفت یار بد بلا آشفتنست * چونکه

اوآمد طريقم خفتنست) درخت لسان حاله ايتدى يارمز يار بلانك ظهور وشدتيدر چونكم يار بد كلدى بنم
طريق عادتم اوبو مقدرا كرچه كفتك قائلى درختدر اكن يار موافقى يار مخالفدن تميز ايليوب يار بددن مجتنب اولان
كسنه مراد اولور (مثنوى) پس بخسبم باشم از اصحاب كهف* به زدقيانوس آن محبوس كهف* مجتنب
اولان عارف ديركه اويورم اصحاب كهفدن اولورم مغاره نك خوابى دقيانوسدن يكدر زيرا دقيانوس بر كافر پادشاه
ايدى بونلرى صنم پرستلكه دعوت ايلردى پس آنك مصاحبتنده كافر اولوب بيدار اولمقدن مؤمن ومسلمان مغاره ده
اويومق هزار بار اولى ايدوكن بيلدكلرى ايچون آنك شرندن فرار ايدوب مغاره ايچره اختفا ايلديلر قصه سى
مشهوردر تحريره حاجت يوقدر بعض نسخده به زدقيانوس ان محبوس لهف واقع اولمشدر معنى اولهف وحسرتك
محبوسى دقيانوسدن يكدر ديمك اولور (مثنوى) يقظ شان مصروف دقيانوس بود* خواب شان سرمايهٔ
ناموس بود) اول اصحاب كهفك يقظى يعنى بيدارلغى دقيانوسك مصروفى اولدى يعنى اويانقلق حالنده عمرلرى
دقيانوسك خدمت وصحبتنه خرج اولوب تلف اولدى آنلرك خوابى عرض وناموسك سرمايه سى اولدى وقرب
حقه انلرى واصل قيلدى پس مجرد بيدار اولمق مقبول دكلدر چونكم جهاد معصيتله اوله كذلك خواب دخى مذموم
دكلدر چونكم علم ومعرفتله اوله (مثنوى) خواب بيداريست چون با دانشست* واى بيدارى كه با نادان نشست
خواب معناى بيدارلقدر چونكم علم ومعرفتله دروای اول بيداره كه نادانله اوتوردى يعنى شول عالم كه جاهل
وغافل ايله صحبت قيلدى عالمه نائم اولنك نومى اندن هزار بار اولى اولدى (مثنوى) چونكه زاغان خيمه بر بهمن زدند
بلبلان پنهان شدند وتن زدند) چونكم زاغان دنيا وبيهوده تازان هوا وياوه كويان خطا خيمهٔ جمعيتى بهمن ضلالت
اوزره اوره لر وچتر اتفاق واتحادى شتاى فساد وغوايت اوزره قوره لر بلبلان باغ هدايت وعندليبان كلزار
ولايت پنهان اولورلر وسكوت قيلورلر (مثنوى) زانكه بى كلزار بلبل خامشست* غيبت خورشيد بيدارى كشست
انكچون كه كلزارسز بلبل خامشدر يعنى غيبت كلزار وبهار مقتضئ سكوت بلبل كويا درنته كم غيبت خورشيد
پرضيا بيداركش وجاذب نومدر مصرع ثانى مصرع اوله مثال اولور كما قدرنا وبو بيتده كنايه بودركه بلبلان باغ
ولايت وعندليبان روضهٔ طريقت مادام كه كلزار حقيقت اولميه وبهار آخرت ظهوره كلميه حقيقت حالى سويلمكدن
صامتلر وما فى البالى تقرير ايلمكدن ساكتلردر زيرا احتجاب خورشيد حقيقت مزيل انتباه وبيدارى وجاذب غفلت
واستتاريدر پس غيبت خورشيد مناسبتيله آفتاب روحك بو عالمدن غيبت وغروبنه اشارت ايله خطاب ايدوب
بيوررلركه (مثنوى) آفتابا ترك اين كلشن كنى* تا كه تحت الارض را روشن كنى* آفتاب معرفت را نقل نيست
مشرق او غير جان وعقل نيست* اى آفتاب روح انسانى آخر بو كلشن جهانى ترك ايدرسن وتحت الارضه كيدرسن
تا كه يرك التنى روشن ايليه سن معرفت آفتابنه نقل يوقدر يعنى اكر مشرق آفتاب معرفت اولدكسه پس بيلكه حق
بيلمك آفتابنه نقل يوقدر وآنك مشرقى جان عقلدن غيرى دكلدر هر شول كسه نك كه عقل وجانى آفتاب معرفته مطلع
اولدى نور وباقى مرتبه سن بولدى (مثنوى) خاصه خورشيد كمالى كان سريست* روز وشب كردار او روشنكريست
على الخصوص شول كماله منسوب اولان خورشيد حقيقته نقل يوقدر كه اول جانبه منسوبدر وروز
وشب آنك عملى روشنكرلكدر (مثنوى) مطلع شمس آى اكر اسكندرى* بعد از ان هر جا روى نيكو فرى* اكر اسكندر
مشرب ايسك مطلع شمس حقيقت اولان عقل وجان عالمنه كل اندنصكره هر نه مرتبه يه وجانبه كيده سن نيكو فر
وپرانورسن نته كم حضرت اسكندر ذو القرنين مطلع شمسه سبب اولان طريقه تابع اولوب حتى مطلع شمسه بالغ اولوب
اول شمسى بر قوم عالينك اوزرينه طالع بولديكه اول قوم له شمس ما بيننه جناب حق بر ستر وپرده قيلمشدى كما قال
الله تعالى فى حقه (ثم اتبع سببا حتى اذا بلغ مطلع الشمس وجدها تطلع على قوم لم نجعل لهم من دونها سترا) پس
سن دخى اى سالك طريق الهى مغرب شمس روح اولان جسمانيت ونفسانيتى سير ايتدكدنصكره اسكندروار مطلع
شمس حقيقت اولان جان ودله موصل اولان طريقه اتباع ايله حتى مطلع شمس حقيقته واصل اوله سن واول شمس
حقيقتى بر قوم عالى اوزره متجلى وطالع بوله سنكه آنلرله شمس حقيقتك قتنده بر حجاب يوقدر الا وفرت نور وكمال ظهور
مثنوى) بعد از ان هر جا روى مشرق شود* شرقها بر مغربت عاشق شود* بعد الوصول الى مشرق شمس الحقيقه هر نه
جانبه كه كيده سن وهر قنغى شيئه توجه ايده سن مشرق نور حق ومطلع ظهور وجود مطلق اولور (وايننما تولوا فثم
وجه الله) سرى ظهوره كلور وما رأيت شيأ الا ورأيت الله فيه معناسى سكا دخى عيان اولور جميع كائناتك مشارق
شموس اسما وصفاتدر سنك وجودك مغربنه عاشق اولورلر كه سنك وجودك شمس حقيقته حجاب اولديغى جهتدن
وآفتاب هويت آنكله محتجب اولديغى حيثيتدن مغرب كبى اولور (مثنوى) حس خفاشت سوى مغرب دوان* حس

درپاشت سوی مشرق روان * سنك شب پره مثابه سنده اولان حس ظاهرك مغرب جانبنه يلجيدر سنك درنثار ايديجي حسك مشرق جانبنه كيديجيدر يعني حواس خمسهٔ ظاهرك مانند خفاش مشرق انوار الهي اولان روح طرفندن فرار ايدوب مغرب كبي اولان محسوساته يلجيدر ومدركات باطنك هر بري درپاش معارفدر كه مشرق انوار الهي اولان روح جانبنه روان اولجيدر (مثنوی) راه حس راه خرانست اى سوار * اى خرانرا تو مزاحم شرم دار حس ظاهر يولي خرلرك يولى ايدر اى سوار زيرا حس ظاهر خرلرده دخي واردر اى خرلره سن انلرك حواسنده مزاحمسن شرم طوت يعني اى هوا اسبنه سوار اولان مرتبهٔ حواس ظاهره ده استحيا ايت وخرلر يولنى ترك ايت مرتبهٔ حواس ظاهره ده قلان سن اسير غدا وشهوت اولمقده خرلره ازدحام وير يجي سن بو مذموم اولان صفتدن استحيا ايت وخرلر يولنى ترك ايت خرلر يولنه كت (مثنوی) پنج حسى هست جز اين پنج حس * آن چو زر سرخ وين حسها چو مس) بو ظاهري اولان بش حسدن غيري بر بش حس دخي واردر كه اول حس حس مشترك وقوهٔ واهمه وقوهٔ متفكره وقوهٔ خياليه وقوهٔ حافظه در اول حواس باطنه قرمزى التون كبيدر وبو حواس خمسهٔ ظاهره بقر كبيدر (مثنوی) اندران بازار كاهل محشرند * حس مس را چون حس زر كى خرند) اول بازارده كه محشرك اهلى دررلر مراد اصحاب آخرت وارباب حقيقت دررلر كه بونلره اهل محشر ديو رمس مثابه سنده اولان حس ظاهري زر كبي لطيف اولان حس باطن كبي نجين صاتون آلورلر يعني اهل محشرك قتنده حواس ظاهره يه اعتبار يوقدر انلرك قتنده مقبول اولان حواس باطنه در كه انسانك حيواندن تميزي آنكله در ومعارف واسرار ولطائف اول حواس باطنه ايله حاصل اولور اگرچه بو حواس ظاهره دخي اسباب علمدندر لكن مطلق دكل بلكه انسان وعاقل اولديغي اعتبار ايله در (مثنوی) حس ابدان قوت ظلمت مى خورد * حس جان از آفتابى مى چرد) بدنلرك حسى ظلمت ازغى يريعنى قلبه ظلمت وكدورت ويرمكه باعث اولان قوت وغدايى يراما جان حسى بر آفتابدن اوتلر آفتابدن مراد آفتاب حقيقيدر يعنى جانك ادراكى آفتاب حقيقيدن فيض آلور وغدا اولور دمك اولور (مثنوی) اى ببرده رخت حسها سوى غيب * دست چون موسى برون آور زجيب) اى حواس مدركاتني عالم غيبه ومقام لاريبه ايلتن سالك (واضمم يدك فى جيبك تخرج بيضاء من غير سوء) آيتنك مضمونى اوزره موسى وار دست افكاركى جيب قلبكدن طشره كتور تا نور معرفتله بيضا وپر انوار كوره سن وعالمه ضيا كستر اوله سن (مثنوی) اى صفاتت آفتاب معرفت * وافتاب چرخ بند يك صفت * كاه خورشيد وكهى دريا شوى * كاه كوه قاف وكه عنقا شوى * اى رخت حواسى غيبت هويت الهيه جانبنه ايصال ايدن عارف معرفت كونشي اولمق سكا صفتدر وبو چرخك آفتابي برصفتك بند ومقيديدر كه اول منير اكدن انجق ظلمت محسوسه يى ازاله ايدر اما اى آفتاب معرفت اولان عارف سن جميع اوصاف الهيه ايله متصف سن كاه خورشيد اولورسن خلائقي انوار الهي ومعارف واسرار ربانيه له منور قيلديغك حيثيتدن وكاه دريا اولورسن امواج حقايق اشيايى محيط اولديغك جهتدن اكر (ومن مطلعى نور البسيط كلمعة * ومن مشرعى بحر المحيط كقطرة) قولنى ديرسك شانكه لايقدر وكاه كمال رسوخ وثباتده كوه قاف اولورسن حقايق عوالمى احاطه قيلديغك اعتبار يله وكاهى موجود الاسم ومعدوم المسمى عنقا اولورسن وقاف حقيقت انسانيه يى مقر ومظهر قيلورسن عنقا هويت الهيه وظهور ربانيه دن عبارتدر وقاف حقيقت انسانيه دن عبارتدر كه مظهر ومقر ظهور الهيه در قاف اولمسى مظهر هويت الهى اولديغى اعتبار يله در وعنقا اولمسى كندوكى فانى قيلديغى اعتبار ايله در (مثنوی) تو نه آن باشى نه اين در ذات خويش * اى فزون از وهمها وز بيش بيش) اى عارف بر جهتدن هر نه اسمله مسمى اولسك لايق زيرا كون جامع ونسخهٔ اعظم سن وحد ذاتنده نه بوسن ونه اوسن يعنى نه خورشيد ونه دريا ونه قاف ونه عنقاسن اى سن اوهام وعقولك ادراكندن فزونسن وزياده اكلادن دخي زياده سن محصل عقول واوهام سنك ادراكنده قاصره در وحقيقتك حقايق عوالمى حاصره در (مثنوی) روح با علمست وبا عقلست يار * روح را با تازى وتركى چه كار * امر الهى اولان روح انسانى علم وعقله يار در ونفخهٔ ربانى اولان روحك عربى وفارسى وتركى بيلمكله ولغات والفاظه ميل ايتمكله نه كارى وار در بونلر روح حيوانى وعقل جزوينك يارى ومحبوبيدر اما روح الهيه نك يار ومحبوبي ربى سنى بيلمك واسما وصفاتنى تعقل قيلمقدر عقل بر نور الهيه در كه روحك يار مشير ومدبري وعلمك منبع وشجرى كبيدر كما قال الغزالى فى الاحياء العقل منبع العلم ومطلعه والعلم يجرى منه مجرى الثمر من الشجر والنور من الشمس والقمر والرؤية من البصر (مثنوی) از تو اى بى نقش با چندين صور * هم موحد هم مشبه خيره سر * حضرت خداوند كار جناب پرورد كارك اسرار بيچونى وكار بوقلمونى مشاهده سنده سائر واوج معانى وحقايق شئون الهيه ده طائر ومكاشفهٔ تجلى افعال وصفات ذات احديتده حائر اولوب كمال اشتياق وغايت استغراقلرندن مرآت روحده مرئى ونمايان

اولان جانانه خطاب ایدوب نور وحدتك غلبه سی واسطه سیله درحال مظهردن ظاهره ومرآتدن ناظره انتقال ایدوب خطابا على المحبوب الحقیقی دیرلر که سندن ای ذاتنده بی نقش وبی رنك اولان محبوب حقیقی بوقدر صور کثیره واوصاف واسماء متنوعه ایله هم مشبه اولنلر وهم توحید وتنزیه قیلنلر خیره سر در موحدك حیران اولمسی جمال مطلقی مرآت مقیدده مشاهده قیلدقلری وقتده اولور ومشبهك حیرتی تنزیه وتوحید واطلاق وعدم تقیید روحنه غالب اولدقده اولور نته کم ایوررلر ازنوای بی نقش یعنی سندن ای بی نقش وبی رنك اولان پادشاه باچندین صور بوقدر تصاویر کثیره وتماثیل بی نظیره ایله وهم موحد اولنلر بوادئ معرفتده حیران وفیافئ مشاهده ده خیره سر وواله وسرکردان درلر وبی نقشدن مراد ذات احدیتدر زیرا وجود من حیث هوهو غیر وجود ذهنی وخارجی یعنی لابشرط شئ اطلاقدن وتقییددن وکلی وجزوی وعام وخاص وتشبیه وتنزیهدن مبرادر بوجمله سی بحسب مراتب ومقامات لازمهٔ ذاتدر وچندین صوردن مراد اسما وصفات وشؤنات وتجلیات متنوعه در وبوقدر تعینات وتکثرات وتشخصات وتمثلات که محسوس ومرئیدر جمله سی مرایای مظاهر اسما وصفاتدر پس کثرات اسما وصفات وتجلیاتدن کثرات مظاهر لازم کلوب بوقدر نقوش وشؤن حاصل اولدی مشبه ایکی قسمدر بری صوری وبری معنویدر مشبه صوری جناب حقه جسم اطلاق ایدنلردرکیمی جوهر دردیرلر وکیمی عرض دردیرلر وکیمی متشابهاتدن اولان آیتلرك ظاهر معناسنه اعتقاد ایدوب (یدالله فوق ایدیهم) وخلقت بیدی (الرحمن على العرش استوى) وبونلر امثالی آیتلرك ظاهرنه اعتقاد ایدوب حقه جوارح واعضا ومکان اثبات ایدرلر نعوذ بالله واما مشبه معنوی اولدر که حق بحسب الظاهر قولله تنزیه ایلرلکن بحسب الباطن یقینی اولمدیغندن جناب حق بواشیادن یاخارج آکار ویاداخل وعرش وکرسیده اعتقاد ایدوب باطلدن واسفلدن وارضدن تنزیه ایدوب پس اعتقادلرینه مناسب اله مجعول قیلدقلرندن مشبه معنوی اولمشلردر اما موحد آنلردر که جمیع اشیایی مظاهر ومجالی حق بیلوب هیچ وجود مطلقدن غیری برشیئی کورمزلر (مثنوی

که مشبه راموحد می کند * که موحد راصورره می زند * اول محبوب حقیقی هربار که تجلیٔ وحدت مطلقه ایله قلوب مشبهینه تجلی ایلیه مشبهی موحد ایلروهرکاه که من حیث المظاهر والصورة قلوب موحدینه تجلی ایلیه متجلی فیه اولان صورة انك یولن اورر اکر اطلاق وتنزیهدن غافل قیلورسه والا فلا تعبیرآخر کاه اولور که اول محبوب حقیقی جمال وحدتندن نقاب کثرت وتعیناتی رفع ایدوب تجلیٔ احدیتله قلوب مشبهینه تجلی قیلر پس هر مشبه بوشهودسببیله عین موحد اولور وکاه اولور قلوب موحدینه من حیث المظاهر والصورة الظاهر تجلی قیلوب بومشاهده نك استغراقنده موحد مرتبهٔ تنزیهدن دوراولورسه صورت انك یولن اورمش اولور ولهذا قال سید الطائفة (الجمع بلاتفرقة زندقة والتفرقة بلاجمع تعطیل والجمع مع التفرقة توحید) پس صورتك یول اورمسی وجود مطلق مظاهردن برینه مقید قیلوب جمیع اشیا ومظاهرده مشاهده قیلمقدن دور اولمقدر نته کم مناقب حضرت شمس الدین تبریزیده مسطوردرکه برکون اوحدالدین کرمانی یی کوروب سؤال ایلدیلر که درچه کاری کفت ماه رادر طشت می بینم کفت درکردن اکردنبل نداری چرا در آسمان نه بینی یعنی اوحدالدین کرمانی حضرتلرینك مشربی شاهدباز وپاکبازلقله مشهور ایدی حضرت شمس نورالله بانوازه سؤال ایلدیلرکه نه مقام ونه مرتبه ده سن جواب ویردیلرکه ماه حقیقی وشاه احدیتی طشت وجود مهر ویانده ومطلع طلعت محبوبانده مشاهده قیلورم حضرت شمس بیوردیلرکه اکر کردنك جانکده من وجه مرض معنوی اولمیدی ماه حقیقی یی آسمانی جمیع موجوداتده مشاهده قیلوردك اما بومرتبه الله اعلم حضرت اوحدالدینك اوائل حالی اولمقدر حضرت مولانا مقید مراتب اولنلر ایچون بیوررلر * بیت * ای برادر بی نهایت

درکهیست * برهر آنچه میرسی بالله مئیست (مثنوی) که ترا کوید زمستی بوالحسن * یاصغیر السن یارطب البدن حضرت مولانا بیوررلرکه ای محبوب حقیقت وای مرغوب ومطلوب اهل محبت کاه اولورکه کمال مستلکیدن سکادیرای بوالحسن اولان مولانا یاصغیر السن دیر یعنی ای سنی کوچك یارطب البدن وای بدنی تازه محبوب دیر ابوالحسن کویندك فاعلیدر وابوالحسندن مراد حضرت مولانا کنبدولرید ردلیل وبرهان بودرکه بو برتمام غزلدرکه دیوان شریفلرنده مسطوردر بتمامه اول غزل بودر * بیت * یاغزالا بین غزلان الیمن * انت عینی انت روحی فی البدن یاصغیر السن یارطب البدن * یاقریب العهد من شرب اللبن * صح عند الناس انی عاشق * غیر ان لم یعرفوا عشقی لمن روحه روحی وروحی روحه * من رأى روحین عاشافی البدن * اقطعوا اوصلی وان شئتم صلوا * کل شئ منکم عندی حسن * یوسفی الوجه ترکی القفا * دیلمی الخد رومی الذقن * اما حضرتك کندولره ابوالحسن کنیتی مشهوردکلدر ویاخود ابوالحسن دیمکدن مراد حسن حسام الدین چلبینك نامیدر وحضرت خداوندکارا کاب حقیقی دیر بوتقدیرجه کندولره ابوالحسن بیوردیلر اوله ویاخود ابوالحسن دیمك صاحب الفعل الحسن ویاعقل الحسن ویاخلق الحسن دیمك

اوله اما برشارح بومعنایه مطلع اوله ممش ای طالب اسرار الهی وای راغب رموز نامتناهی اکابر اولیا وسلاطین اصفیا جمال با کمال حقی ایکی قسم اعتبار ایلمشلردر بری جمال مطلقدر اول جمال وحدت ذاتیدر من حیث هی هی وعارف جمال مطلقی فنا فی الله وبقا بالله حالنده مشاهده قیلر وبری دخی جمال مقیددر وجمال مقید اولدرکه محبوب حقیقی مظاهر روحانی ومجالی ومرایای جسمانیه‌دن تجلی قیلدقده موحد اول جمالی آینهٔ اشیاده مشاهده قیلدقده عین جمال مطلقک انوار وپرتوین مشاهده ایدرنته کم ابن فارض بیوررلر * بیت * وکل ملیح حسنه من جمالها * معاره بل حسن کل ملیحة * پس هر نقدر دلبر ملاحت کردار ومهوش صاحب آثار وار ایسه اول محبوب حقیقینک جمال با کمالندن مستعاردر پس موحد گاه جمال مطلقی بلا قید ولا اطلاق مشاهده ایدرلر وگاه بحسب المظاهر والمجالی مشاهده ایدرلر نته کم سلطان الموحدین ابو یزید البسطامی بیوررلر انا اکلم الله وانا اسمع منه منذ ثلثین سنة والناس یظنون انی اکلمهم هر بارکه بوکاره انوار لاهوت غالب واسرار جبروت طالع ولامع اوله ظاهر ومظهر بونلرک چشم شهودینه واحد اولوب اثنینیت وغیریت مرتفع اولور پس ظاهره خطاب ایلسه‌لر مراد لری اول مظهرده متجلی اولاندر لکن خلق عالم بو سری فهم ایده‌مزلر نته کم ابن فارض بیوررلر * بیت * واوهمت صحبی ان شرب شرابهم * به سر سری فی انتشائی بنظرة * معاذ الله که بو سلاطینک مخاطبه ومعامله‌سی سائر محجوبان بشریت ومحبوسان سجن طبیعت وشهوت کبی اوله حفظنا الله وایاکم من سوء الخواطر الی الاکابر زیرا بو مضمون اول علم مکنون وسر مخزوندرکه حضرت حبیب خالق بیچون بو علمه اشارت بیوررلر ان من العلم کهیئة المکنون ولا یعلمها الا العلماء بالله ولا ینکرها اذا نطقوا به الا اهل الغرة وحضرت حسن بن علیدن مرویدرکه بیورمشلر * بیت * ورب جوهر علم لو ابوح به (لقیل لی انت ممن یعبد الوثنا) پس برکمسه که بو علمک حقیقتنه واقف اولمیه اول علمک اهالیسنه انکار جائز دگلدر نته کم بو آیت برهان ساطع ونص قاطعدر (ولا تقف ما لیس لک به علم ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه مسؤلا) قال البیضاوی ولا تتبع ما لم یتعلق به علمک تقلیدا اکر ذات انساندن تجلیٔ حق محال کورینورسه بوکا جواب بودرکه جمیع علماء مفسرین واولیای موحدین متفقلردرکه حضرت موسایه تجلی شجرهٔ عنابدن ویا بر شجر اخضردن اولمشدر نته کم آیتله مذکوردرکه بیوررلرکه (فلما اتاها نودی من شاطئ الوادی الایمن فی البقعة المبارکة من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العالمین پس تجلیٔ حق احسن اشیادن ظهور ایدیجک اشرف اشیا که انساندر واقد کرمنا اکرامیله معزز ومکرم (واقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم) تشریفیله مشرف ومفخم اولمشدر پس بطریق الاولی تجلیٔ حق انساندن ظهور ایده بو محلده تحقیقک نهایتی یوقدر اما بو قدرله اکتفا اولندی احترازا عن التطویل (مثنوی) گاه نقش خویش ویران می کند) از پی تنزیه جانان می کند) گاه اولورکه جانانک تنزیه وتقدیسندن اوتری اول ابو الحسن کندو نقش ظاهرین والوان اوصاف باطنین ویران ایلرکه کمال تنزیه الهی افنای ظاهر وباطنده بولنور ودع بقیة الوجود کمال تنزیه موجود اولمز فافهم تعبیرا آخر گاه اولورکه اول ابو الحسن کندی وجودی نقشن ویران ایلر وجودنی ویران ایلمسی جانانک تنزیهندن اوتریدر مادام که نقش وجود موهومی ویران اولمدقجه تشبیهدن وتقییددن خالی اولمز پس عارف محقق وکامل مدقق نه صرف منزه ونه صافی مشبه اولور بلکه عارف بالله اولدرکه تنزیهی وتشبیهی جمع ایدوب محلنده تنزیه ومحلنده تشبیه ایده نته کم حضرت شیخ اکبر بیوررلر * بیت * فان قلت بالتنزیه کنت مقیدا * وان قلت بالتشبیه کنت محددا * وان قلت بالامرین کنت مسددا * وکنت اماما فی المعارف سیدا * هر عارف که تشبیه وتنزیهی جمع قیله معارفده سید وامام اولدر نته کم بو آیت کریمه‌ده تشبیه ایله تنزیه جمع اولمشدر (لیس کمثله شئ) تنزیهدر زیرا جمیع اشیانک مشابهتی ومماثلتنی من کل الوجوه نفی ایلدی (وهو السمیع العلیم) تشبیهدر زیرا حقه وغیری‌یه هم سمیع وهم علیم دینور (مثنوی) چشم حس را هست مذهب اعتزال * دیدهٔ عقلست سنی در وصال * حس ظاهر چشمنک مذهبی اعتزالدر عقلک کوزی وصال ومشاهده‌ده سنیدر یعنی معتزله طائفه‌سی که رؤیت الهی‌یه منکرلردر کذلک ظاهر کوزی واسیر حس اولان کمسه که حالا معتزله مشربنده‌درکه رؤیت الهی‌یه ومشاهدهٔ حقه قادر اوله‌مز اما عقل معاد کوزی وصال الهی ومشاهدهٔ ربانیه‌ده سنیدرکه رؤیت حقه اکر دنیاده واکر آخرتده منکر دگلدر زیرا عقل کوزیله حق تعالی‌یی مشاهده ایلمک ممنوع ومحال دگلدر نته کم حضرت عمرک (رأیت ربی بقلبی) وحضرت علینک لا اعبد ربا لم اره بیورملری بو مضمونی مؤید اولور (مثنوی) سخرهٔ حسند اهل اعتزال * خویش راسنی نمایند از ضلال * اعتزال اهل حس ظاهرک زبون ومغلوبلریدرلر لیکن کندولرینی سنی کوستررلر ضلالتلرندن یعنی معتزله طائفه‌سی کندیلره اهل سنت واصحاب عدالت اصل بزز دیو ادعا ایلیوب واهل سنته طائفهٔ مجبره دیو سویلیوب جهالتلرندن کندولرینی سنی کوستررلر لکن سنت وطریق عدالتندن خارج اولوب اسیر حس قالمشلردر زیرا کتاب وسنت رؤیت حقه دلالات وشهادت ایلر چونکم انلر کتاب

وسنتده رؤیت حقه دلالت ایلین آیات واخباری تأویل ایدوب رؤیت اللهی انکار ایدرلر پس کندیلرینی
کوسترنلری ضلالت وجهالتلرندن اولوروزبون واسیرحس اولدقلرینه دخی مذهبلری شهادت قیلور (مثنوی) هرکه
درحس ماند اومعتزلیست * کرچه کوید سنی ام ازجاهلیست) هرکمکه حس ظاهرده قاله اول معتزلیدر اکرچه اول اسیر
حس اولان کمسه سنی یم دیرسه جاهلکندر زیرا مذهب سنی اولدرکه حق تعالینک رؤیتنی ومشاهده سنی مقر
ومعتقددر (مثنوی) هرکه بیرون شد زحس سنی ویست * اهل بینش چشم عقل خوش پیست * هرشول کمسه که
حس قیدندن بیرون اولدی وبصر بصیرتله جناب حقی مشاهده قیلدی سنی اولدر اهل بینش خوش پی اولان عقلك
چشمیدر یعنی اهل مشاهده خوش روشلو ولطیف کیدشلو اولان عقل سلیمك چشمیدرکه مشاهدۀ حقی مقر
ومعترفدر (مثنوی) کربدیدی حس حیوان شاه را * پس بدیدی کاوخر الله را * اکر حیوانك حسی شاهی کوربدی
حیوانك حسندن مراد بو حس ظاهردرکه رؤیتده حیوان ایله مشترکدر یعنی اکر بو حس حیوانی پادشاه حقیقی
مشاهده قیلیدی پس کاو وخر اللهی کورردی کاو وخر حضرت حقی کورملك خود محالدر (مثنوی) کرنبودی حس دیکر
مرترا * جزحس حیوان زبیرون هوا * اکرسنك بوحس ظاهردن غیری حسك اولمیدی هوا وهوسك طشره سندن
حس حیوانیدن غیری یعنی هوا وهوسك خارجندن اولان حس حیوانیدن ماعدا سنکچون برآخر حس دخی
اولمیدی بو بیته مرهوندر (مثنوی) پس بنی آدم مکرم کی بدی * کی بحس مشترك محرم شدی * پس بنی آدم نیچون مکرم
اولوردی نیچون حیوانله مشترك اولان حس سببیله محرم اولوردی یعنی اکر بنی آدمك حواس باطنه سی اولمیدی وآنکله
ادراك معانی وحقایق قیلمیدی مکرم اولمزدی ومجرد حیوانله مشترك اولان حس سببیله محرمیت مرتبه سن
بولمزدی بو مصرعده اولان حس مشترکدن مراد حیوان حسیله مشترکدیمکدر انسانده اولان حس مشترك مراد
دکلدر وحس مشترکه نیچون محرم اولوردی دیمك دخی معنی دکلدر (مثنوی) نامصور یا مصور کفتنت * باطل آمدکی
زصورت رفتنت * نامصور یا مصور پیش اوست * کوهمه مغزست وبیرون شد زپوست * اولکی مصورنون نافیه ایله
وثانیسی مصور تحتنده ایکی نقطه سی اولان یا ایله در نامصوردن مراد مرتبۀ احدیت یعنی ذات بحت الهیدرکه تصویر
وتصور اولنمدیغی حیثیتدن نامصوردر بلکه من حیث هی هی اطلاق وتقییددن وتعریف وتوصیفدن مبرا ومنزه
اولدیغی جهتدن نامصور تعبیری صحیح اولور ومصوردن مراد مرتبۀ واحدیتدرکه ذات الهی بو مرتبه ده جمیع
اسما وصفاتیله متصف ومصوردر وجناب حقه صورت اطلاقی عند المشایخ الصوفیة والکلامیه جائزو ثابتدر نته کم
لسان شرعده دخی واردر قال علیه السلام ان الله خلق آدم علی صورته ای علی اسمائه وصفاته دیمکدر یاخود
نامصوردن مراد جناب حق اوله مشهود ومعین اولمدیغی حیثیتدن ومصوردن مراد انبیاء واولیاء اوله ویاخود
صورت جمیع اشیا اوله پس معنی دیمك اولورکه ای سالك سنك نامصور اولان ذاتدن ویاخود متصور اولان اسما
وصفاتدن ویاخود نامصور اولان ذات خدادن ومصور اولان انبیا واولیادن وسائر اشیادن سویلمکلك باطل کلدی
وبی معنی وبی حاصل اولدی صورتدن کیتمکسز وکندیکی بشریت وحیوانیتدن خلاص ایتمکسز مصور اولان ذات
ربانی ویاخود مصور اولان اسما وصفات الهی وانبیا واولیا واشیای نامتناهی اول کمسه نك علمنك اوکنده وشهود قلبنك
نظرنده درکه اول کمسه لب لباب معنوی مرتبه سن بولمش وقشور عقول جزئی وپوست فهم وادراك صوریدن منسلخ
اولمشدر وصورتدن معنایه کذر قیلمشدر وعلم وعرفانی حقدن آلمشدر (مثنوی) کرتو کوری نیست براعمی حرج
ورنه رو کالصبر مفتاح الفرج * اکرسن ای اسیر حس اولان کمسه مشاهدۀ الهیدن کور ایسك (لیس علی الاعمی حرج
مقتضاسنجه اعمی اوزره حرج وتکلیف یوقدر واکر کورد کل ایسك یوری صبر ایله که صبر فرجك مفتاحیدر
والصبر ضیاء فحواسنجه صبر ایلمك قلبك ضیا ومصباحیدر (مثنوی) پردهای دیده را داروی صبر * هم بسوزد هم
بسازد شرح صدر * کوزك پرده لرنی صبر داروسی هم یاقرهم صدرك شرحنی دوزر یعنی دیدۀ دلك پرده لرنی که آندن
مراد غفلت وجهالت ومحبت دنیا ومیل ماسوادر صبر قیلمق ونفسی آرزوسندن منع ایلمك داروسی اول پرده لری
یاقروهم انشراح صدر وفسحت قلب دوزر نیچون سینۀ انسانی منشرح ومنفسح اولسه علامتی اولدرکه دار غروردن
متباعد اولور ودار سروره انابت قیلور وموت کلمزدن اول اکا متهیء اولور (مثنوی) آینۀ دل چون شود صافی وپاك *
نقشها بینی برون از آب وخاك * کوکل آیینه سی چونکه محبت ماسوا پاسندن صافی وپاك اوله آیینۀ دلده آب
وخاکدن خارج نقشلر کوررسن یعنی عالم غیبك صور واشکالی مرآت قلبنده ظاهر اولوب اکا نظر ایدر کوررسن (مثنوی
هم ببینی نقش وهم نقاش را * فرش دولت را وهم فراش را * هم نقشی وهم نقاشی کوررسن دولت فرشنی وهم آنك
فراشنی مشاهده قیلورسن فراشدن مراد برموجب (والارض فرشناها فنعم الماهدون) حق تعالیدر وفرش دولتدن

مراد یا ارض جنت ویا ارض حقیقتدرکه کاعالم مثال ذخی دیرلر (مثنوی) چون خلیل آمد خیال یارمن * صورتش بت معنی او بت شکن * خلیل دوستنه وصدیقه دیرلر درونه وقلبه متخلل اولدیغندن اوتری خلیل تسمیه اولندی کما قال الشاعر * بیت * قد تخللت مسلك الروح منی * وبه سمی الخلیل خلیلا * بو محلده بمعنی صدیق اولسه ده جائزدر لکن بمعنی متخلل اولسه دخی اعلادر تقدیر معنی چونکه بنم درون وباطنمه متخلل کلدی حق بولنده اولان یارمك خیالی اول خیالك صورتی بت ومعناسی بت شکندر ویا خود اول یارك صورتی بتدر مخدوم ومطمح نظر اولدیغی حیثیتدن ومعناسی بت شکندر جمیع اصنام صوری ومعنوی یی نفی وازاله ایدوب اثبات توحید حقانی ایلدیکی جهتدن یعنی دین محمدیه یارودلدارا اولان شیخ ولایت شعارك صورتی مخدوم ومعظم ومطاع ومحبوب اولدیغی جهتدن (اتخذوا احبارهم ورهبانهم اربابا من دون الله) آیتنك فحواسنجه اللهدن غیری متخذ اولان ربه وبته نوعا مشابه اولورلکن بونلر من دون الله اولان ارباب واصنام کبی اصنام دکلدر بلکه بونلرك معناسی حضرت خلیل کبی ارباب متفرقه یی کسر ایدیجی واصنام متنوعه یی نفی ایدیجیدر وبونلره اولان خدمت وعبودیت عین خدایه در (مثنوی) شکر بزدانرا که چون او شد پدید * در خیالش جان خیال خود بدید * تعظیم وثنا اول اللهه که چونکم اول یار حقیقی بدید وظاهر اولدی آنك خیالندن جان کندی خیالن وجمالن کوردی یعنی انك کاملك جمال وکمالی خیالی چونکم مرآت با کمده بدید اروآشکار اولدی بر موجب حدیث (المؤمن مرآة المؤمن) جانم اول حضرتك آیینهٔ خیالنده کندی جمال با کمالنك خیالنی مشاهده قیلدیکه اولیا میزان خدا وآینهٔ مجلی درکه هرکس کندی مقدارنی بیلمك استسه آنلرك میزانیله بیلور (مثنوی) خاك درکاهت دلم را می فریفت * خاك بروی کو زخاکت می شکفت * غائبدن مخاطبه التفات بیوروب دیرلرکه ای یار حقیقی سنك درکاه ولایت پناهکك خاکی بنم قلبمی فریفته ایلدی طپراق اول کمسه نك اوزرینه اولسونکه خاککدن تعجب ایلدی یعنی کندوسنی خاککدن زیاده بکندی ویا خود سنك خاککدن ظهور ایلدی بو بیتده یار حقیقی اولان مرشده کمال تعظیم وتفخیم لازم اولدیغنه تنبیه بیوررلر (مثنوی) کفتم ار خوبم پذیرم این ازو * ورنه خود خندد بر من زشت رو * مخاطبدن متکلمه التفات ایدوب بیوررلر بن کندی کندیمه دیدم که اکر بن نفسمده وحد ذاتمده محبوب ایسم بو فریفته لکی وخاك درکاهنه اولان شیفته لکی قبول ایدرم اول یار حقیقیدن واکر بو مرتبه فریفته لکی قبول ایتمزسم خود بنم اوزریمه کولر زشتر ولر زشترولر برکمسیه که کوله نه وجهله خوبر واولور (مثنوی) چاره آن باشد که خود را بنکرم * ورنه او خندد مرا من چون خرم * او جمیلست و محب للجمال * کی جوان نو کزیند پیر زال) برکمسه کندی کندی یه یار حقیقینك محبتن وآنك قتنده کندینك محبوبلکن بیلمکه چاره اولدرکه کندی یه نظر ایلیه اکر کندیده یار حقیقی یه کمال میل ومحبت کوررسه بیله که یارك دخی اکا کمال میل ومحبتی واردرکه محبك محبتی محبوبك محبه اولان محبتندن حاصلدر ولهذا قال علیه السلام (من کان یحب ان یعلم منزلته عند الله فلینظر منزلة الله عنده فان الله ینزل العبد من حیث انزله العبد من نفسه) انکچون حضرت مولانا بیوررلر چاره اولدرکه بن کندیمه نظر ایلیم اکر بن اول یاره کمالیله محب ایسم اول دخی بکا کمالیله محبدر واکر دکل ایسم اول بکا کولر واستهزا قیلر بن آنی نیجه آلورم که بن زشتلك صفتیله که عدم میل ومحبتدر موسوم اولمش اولورم پس خوب زشتی سومك وملیح قبیحه محبت ایلمك عادة اللهده مشهور وموجود اولمشدر ولهذا قال علیه السلام (ان الله جمیل یحب الجمال سخی یحب السخا جواد یحب الجواد نظیف یحب النظافة) رواه ابو سعید والجمال یقع علی الصور والمعانی والمعنی ای جمیل الفعال وکامل الاوصاف یحب جمیل الافعال وکامل الاوصاف پس ان الله طیب لا یقبل الا طیبا حدیثی دخی بو معنایه دلیل والجنس الی الجنس یمیل قولی دخی برهان جلیلدر جنسیت علة الضمام اولور مثلا کورمزمیسن قجن بر تازه جوان بر قوجه قری یی آلوب اکا محبت والتیام قیلورمی زیرا عدم جنسیت علت مباینتدر بیت * کند هم جنس با هم جنس پرواز * کبوتر با کبوتر باز با باز * کما قال الله تعالی فی کتابه المبین (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت کریمه اکرچه حضرت عائشه حقنده وارده اولمشدر لکن مثل مجراسنه جاریه درکه هر طیب طیبه وخبیث خبیثه نك مقارنت ومنادمتی ایچون ضرب مثل اولور (مثنوی) خوب خوبی را کند جذب این بدان * طیبات الطیبین بر وی بخوان * خوب خوبلغی جذب ایلر اکر یا وحدت ایچون اولورسه خوب اولان بر خوبی جذب ایلر بونی بیل یعنی ذاتنده محبوب اولان کندی کبی بر محبوبی صید ایلر واکامیل قیلور بو معنایه اقرار قیل اکر بوکا دلیل استرسك (الطیبات للطیبین) آیتنی بونك اوزرینه اوقوکه طیب طیبی جذب ایلدیکنه بو شاهد قویدر (مثنوی) در جهان هر چیز چیزی جذب کرد * کرم کرمی را کشید وسرد سرد * جهانده هر نسنه برنسنه یی جذب ایلدی انکچون که ما بینلرنده قدر مشترك البتته بر جنسیت اولدی اسی

اسی بی وصووق صووغی چکدی زیرا حرارت حرارتله جنس وکذلك برودت برودتله جنسدر پس هرجنس جنسنی
کندی جانبنه جذب ایدر (مثنوی) قسم باطل باطلانرا می کشند * باقیان ازباقیان هم سرخوشند * باطل قسمی
باطللری چکرلر وکذلك حق وباقی اولنلر حق وباقی اولنلردن هم سرخوشلردر باقیلردن مراد صالحاتدر هرنه دن
اولورسه اولسون کما قال الله تعالی (والباقیات الصالحات (مثنوی) ناریان مرناریانرا جاذبند * نوریان مرنوریانرا
طالبند * ناریلر ناریلری جذب ایدیجیلردر یعنی ناره منسوب اولان ونار دن وجوده کلان طائفه جنسیتلری حسبیله
بری برلرنی جاذبلردر نوریلر هم نوریلری طالبلردر یعنی نوره منسوب اولان نوردن ظهوره کلان قوم هم بری برلرینی
طالبلردر نوریلردن مراد انبیا واولیا وملائکه وصلحا ومؤمنین اولور (مثنوی) چشم چون بستی ترا تاسه کرفت * نور
چشم ازنورروزن کی شکفت * چشم چون بستی تراجان کندنیست * چشم راازنورروزن صبرنیست * تاسهٔ توجذب
نورچشم بود * تابه پیوند دبنور روززود * بوابیات شریفه‌ده جنسیت علت ضم اولدیغنه وهرشیئ کندی جنسی
جذب وتسخیر قیلدیغنه مثال بیوررلرکه مثلا چونکه کوزکی بغلیه سن سنی تاسه وغم طوتر زیرا نورچشم نورروزندن
بقن صبرایلر کوزکی چونکه بغلیه سن سکا جان کندنلك یعنی کمال اضطراب والم واردر زیرا چشمك نور روزندن صبری
یوقدر پس بوتاسه وظلمت مفارقت جنسدن حاصل اولور وسنك تاسه‌ك جاذب نور چشم اولور تاکه علی الفور
کندی جنسی اولان نورروزه اوله شور معلوم اولدیکه جنسیت علت ضم وعدم جنسیت علت تاسه وغم اولمق مقرردر
مثنوی) چشم بازار تاسه کیردمر ترا * دانکه چشم دل به بستی برکشا * ان تقاضای دوچشم دل شناس * کوهمی
جوید ضیائی بی قیاس * اکر کوزك آچق ایکن سنی تاسه طوترسه بیلکه کوکل کوزنی بغلدك آنی آچ تاغم والمدن
خلاص اوله سن کوکلده اولان اول تاسه واضطرابی قلبك ایکی کوزینك تقاضاسی اکاه که اول دیدهٔ دل ضیائی
بی قیاس طلب ایلرکه اول نورخدادر اول دم که دیدهٔ دل آنی بوله ظلمت غمدن آزاد اولور (مثنوی) چون فراق آن دونور
بی ثبات * تاسه آوردت کشادی چشمهات * چونکه بوایکی بی ثبات اولان نورك فراقی یعنی نورچشم ونورروزنك
افتراقی سکا تاسه وانقباض کتوردی ضبرا یمیوب کوزلرك آجدك (مثنوی) پس فراق آن دونور پایدار * تاسه می آرد
مرانرا پاس دار * پس امدی اول ایکی پایدار اولان نورك فراقی دخی تاسه کتورر تحقیقا آنی حفظ طوت مراد قلبك ایکی
کوزینك نوریدر واول ایکی کوزدن مراد بری دیدهٔ عقل وبری دیدهٔ قلبدرکه اکا بصیرت دیرلر پس دیدهٔ عقل ودیدهٔ قلبك
نورلرنی سالکه حفظ ایلمك لازم اولنلردندر تاآنك زوالیله ظلمت دائمیه یه مبتلا اولمیه وابدی تاسه وغملرده قالمیه
مثنوی) اوچومی خواندمرا من بنکرم * لائق جذبم ویابد پیکرم * اول محبوب حقیقی چونکه بنی دعوت ایلرنته کم
والله یدعوا الی دار السلام) ودخی والله یدعوا لیغفرلکم) آیتلرینك فحواسنجه اول جمیع بنده‌لرنی دارسلامه ومغفرت
وقربت مرتبه سنه دعوت ایلربن نظر ایلیم آنك جذبنه لایقمیم ویاخود نالایق بد پیکرمیم اکرچه اول حضرتك
دعوتی جمیع عبادنه عامدرلکن آنك جذبنه وقربنه لایق ومستعد اولمین کمسه‌لره نسبت اول دعوت معنی استهزاء
وتهکمدر (مثنوی) کرلطیفی زشت رادرپی کند * تسخری باشدکه اوباوی کند * مثلا کر برلطیف محبوب زشتی
ارد ینه ایلیه ودار سعادته کل سنی خوان وصاله طویلیم دیوسویلیه برمسخره‌لق واستهزا اولورکه اول محبوب اول
زشت وقبیحه ایلرپس ای دعوت حقله مدعو اولان کمسه کرکدرکه اولا کندی یوزنی کوره سن ملیح الوجه میسن ویاخود
قبیح الشکل میسن مقدم کندونی امتحان ایلیوب برخوشجه کور (مثنوی) کی ببینم روی خودرا ای عجب
تاچه رنکم همچوروزم یا چوشب * ای عجب کندی یوزمی قچن کوریرم تاکه رنکم روزکبی میم ویاخود شب ظلمانی کبی
میم بوبیتده المحاض نصح ایلمك ایچون کندیلرین محل نصحه ادخال ایدوب علی قاعدة اسلوب الحکیم غیریلره تعریض
مراد ایدرلر (مثنوی) نقش جان خویش می جستم بسی * هیچ می نمود نقشم از کسی * کندی جانمك نقشنی وصورتنی
چوقلق طلب ایلدم تابرکسه نك مرآت وجودنده مشاهده ایلیم برکسه دن بکاهیچ جانمك نقشی کورنمدی (مثنوی
کفتم آخرآینه ازبهرچیست * تابداند هرکسی کوچیست کیست * کندیمه ایتدم آخر آینه‌ندن اوتریدر یعنی آینه
بوندن اوتریدر تاهر برکسه کوره که اونه شیدر وحدذاتنده کیمدر (مثنوی) آینهٔ آهن برای پوستهاست * آینهٔ
سیمای جان سنکی بهاست * آهندن اولان آینه وزجاجه دن اولان مرأت پوستلردن وظاهرده اولان صورتلردن
اوتریدر اما جان سیماسنك آینه سی یعنی علایم جانی کوسترن آینه سنکین بهالودر یعنی زیاده ذی قیمت وآغربهالودرکه
بغایت کمیابدر (مثنوی) آینهٔ جان نیست الاروی یار * روی آن یاربکه باشدزان دیار * جانك آینه سی دکلدر الایارك
یوزیدرکه هرکسك اشکال باطنی صفات جانی انده نمایان اولور واول بریارك یوزی که اول یار اول دیاردن اوله وحقیقت
شهرینه انتساب قیله (مثنوی) کفتم ای دل آینهٔ کلی بجو * رو بدریا کار برناید زجو * حضرت خداوندکار قلب

شر یفلرینه خطاب بیوررلر که دیدم کندی قلبمه که ای کوکل آیینهٔ کلی طلب ایله آینه کلدن مراد اسم ذات ومستجمع جمیع صفات اولان اسم الله الاعظمك آینه سی اولان کامل انساندر که حضرت حق آنده جمیع اسماواوصافیله رونما اولمشدر وبو کامل بحر محیط اسرار وفضائلدر وسائر مشایخ بوکا نسبت انهار وجداول کبیدر پس دله دیدم که بحر زخار اسرار خدایه کت ای دل انهار کبی اولنلردن کار حاصل اولمز وآنلردن سالك مراد کلی بولمز (مثنوی) زین طلب بنده بکوی تو رسید ＊ درد مریم را بخرما بن کشید ＊ بو آیینهٔ کلی طلب ایتمکدن وبحر اسرار جانبنه کتمکدن ای مرشد نیکخوی بو عبد پیرجوی سنك کوی کل بویکه یتشدی نته کم درد مریمی خرما آغاجنه چکدی کذلك درد ظهوری ولد روحانی برخوای (فاجاءها المخاض الی جذع النخلة) سن نخلهٔ ربانینك ظل حمایتنه کتوردی بوندن مراد یا حضرت شمس الدین تبریزی ویاخود برهان الدین محقق ترمذی اوله یاخود حضرت خداوند کاره مرأت اولوب جمال با کمالاری انلرك مرأت وجودلرنده کوردکی ملابسه ایله حضرت صلاح الدین ویاخود حسام الدین اولسه دخی قابلدر (مثنوی) دیدهٔ تو چون دلم رادیده شد ＊ این دل نادیده غرق دیده شد ＊ ای یار پسندیده وای دلدار برکزیده چونکم سنك دیده لئیم کوکلمه دیده اولدی یعنی سنك رؤیت یقینك ومشاهدهٔ اعیانك اول دمده که بنم قلبمه کلدی وقلبم دیده منزله سنده اولدی بو دل بی بصیرت سرتاسر غرق عین رؤیت اولدی (مثنوی) آیینهٔ کلی ترا دیدم ابد ＊ دیدم اندر چشم تو من نقش خود ＊ ای یار حقیقی آیینهٔ کلی یعنی مظهر جمیع اسما وصفات الهی سنی کوردم ابدی وازلی وابدی آیینهٔ کلی روح محمدیدر پس اول روح اعظمك هر دورده بر وارث اکملی آیینهٔ کلیدر رای آیینهٔ شامل وانسان کامل بن سنك عینکده کندی نقشمی کوردم وصورت حقیقیمی مشاهده قیلدم (مثنوی) کفتم آخر خویش را من یافتم ＊ در دو چشمش راه روشن یافتم ＊ کفت وهمم کان خیال تست هان ＊ ذات خود را از خیال خود بدان ＊ اولدیکه سنك عینکده احسن التقویم اولان صورت اصلیه می کوردم دیدمکه آخر حقیقته کندمی وذاتمی بن بولدم واول یارك ایکی کوزنده بن راه روشن بولدم یعنی اول یارك عین قوت علمیه وعملیه سنده ویاخود عین ظاهر وباطننده راه روشن وطریق مبرهن اولان صراط مستقیمی بولدم دیدم پس قوت وهمم در حال غلط انداز اولوب ودغدغه ومغلطه ویروب دیدیکه آکاه اولکه بو کوردیکك صورت سنك حقیقت ذاتك دکلدر بلکه خیالکدر کندی ذاتکی خیالکدن کیرو بیل وذات اصلیه کی خیالکدن تمیز قیل بو بیتده تنبیه وار در قوت واهمه نك انسانه کمال مغلطه سندن وزیاده حکومت وسلطنتندن زیرا انسان هر نقدر کامل العقل اولسه بنه مغلطهٔ وهمدن خلاص ممکن دکلدر کما قال الشیخ الاکبر (اعلم ان الوهم هو السلطان الاعظم فی هذه النشأة الانسانیة ولا بد ان یحکم علی العقل فان العاقل ولو بلغ فی عقله کمالا لا یخلص عن احکام الوهم علیه (مثنوی) نقش من از چشم تو آواز داد ＊ که منم تو تو منی در اتحاد ＊ کاندرین چشم منیر بی زوال ＊ از حقایق راه کی یابد خیال ＊ اولدمکه قوت واهمه بکا بو معارضه یی قیلدی بنم نقش اصلیه وصورت ازلیه م ای یار حقیقی سنك مرأت عینکدن بکا آواز ویردی وعلی طریق التقویة والاعانة خبر ایرکورد یکه صقین مغلطهٔ وهمه باقه وکندونی نار تفرقه یه یاقمه که سن بن وسن عین بن سن اتحادده مغایرت واثنینیت یوقدر وعالم وحدتده اتحاد عند الکلامیه شیئ مغایرینك بر اولمسنه دیرلر وعند المشایخ الصوفیة شیئ واحد اوزره اعتبارات وهمیه وخیالیه ایله حاصله اولان مغایرتك مرتفع اولوب شیئ واحدك وحدتی ظهوره کلمسنه دیرلر پس بعد ظهور کمال الاتحاد الازلیة فی مرأة ذات الالهیة بو عین منیر بی زوال ولا یزاله حقایق اسما وصفاتدن وهم وخیال نیجه یول بولور ومکس وهم وخیال پر ضلال آسمان اعیانه نوجهله پرواز قیلور مرأت ذات انسان کاملده مرئی اولان صورت اصلیه حقیقتدر فالحقیقة لا تنقلب نحواسنجه مجرد قوت وهمیه نك منقلب ومتغیر توهم ایتمسیله متغیر وحال وخیال کبی متحول ومتبدل اولمز (مثنوی) درد و چشم غیر من تو نقش خود ＊ کر ببینی ان خیالی دان ورد ＊ زانکه سرمه نیستی در می کشد ＊ باده از تصویر شیطان می چشد ＊ اول یار حقیقی بکا دیدیکه ای رفیق طریق وای شفیق شفیق اکر نقش ازلیه وصورت اصلیه کی بنم ایکی کوزمدن غیریده کورسك یعنی عینین قوت علمیه وعملیه دن غیریده ویاخود عین ظاهر وعین باطنمدن غیریده مشاهده قیلسك وبندن غیر بنك دخی ایکی عینی سکا سنك نقش وصورتکی کوسترسه لر واندن سکا خبر ویرسه لر آنی خیال ومردود بیل انکچون که انلرك هر بری عین وجودلرینه یوقلق سرمه سنی وفنایه منسوب اشیانك میل ومحبتی کحلنی چکر ودهان دللری باده یی تصویر شیطاندن ایچر پس کمال نورانیتله منور اولمین چشم پر آفات وبغایت صفوت وجلا ایله مصفا ومجلا اولمین مرأت بر نقشی کما هو حقه نیجه کورر ونوجهله کوستر بوزین کورمك استین آیینهٔ مجلاده کورر وجمالن کورمك استین دیدهٔ بینایه کوستر فافهم هذه النکات الشریفة ولا تغفل عن اسرارها اللطیفة (مثنوی) چشم شان خانه خیالست وعدم ＊ نیستهارا هست بیند لاجرم

انلرك كوزى عدمك وخيالك خانه سيدر لاجرم بو اجلدن بوقلرى واركورر يعنى دنيا ومافيها كه يوق منزله سنده در
واركورر وآخرتى ومافيهالى يوق كورر چشم ثابى مقام خيال وعدم اولان كمسه لرك نشانى بودر (مثنوى) چشم من
چون سرمه ديد از ذو الجلال * خانهٔ هستيست نه خانهٔ خيال * اما بنم چشمم ذوالجلالدن سرمه كوردى پس وجود
وبقا خانه سيدر خيال خانه سى دكلدر (مثنوى) تا يكى مو باشد از تو پيش چشم * در خيالت كوهرى باشد چو پشم
مادامكه ماسوادن سنك چشمك اوكنده بر موى اوله سنك خيالكده بر كوهر پشم كبى اولور يعنى معنا جوهر كبى
ذى قيمت اولان شئ سكادون وحقير كورينور (مثنوى) پشم را آنكه شناسى از كهر * كز خيال خود كنى كلى عبر *
پشمى كوهردن اول وقت اكارسن يعنى ايويى كمدن اول زمانده فرق ايلرسن كه كندى خيالكدن بالتمام عبور وكذار
ايليه سن (مثنوى) يك حكايت بشنو اى كوهر شناس * تا بدانى تو عيان از قياس * بو خصوصده اى كوهر شناس
بر حكايت ايشت واندن حصه پذير اولوب آنكله ايش ايت تا سن عيانى قياسدن بيله سن ومشاهده يى مقايسه دن فرق
وتميز ايليه سن اول حكايه بودر (هلال پنداشتن آن شخص در عهد عمر رضى الله عنه خيال را (مثنوى) ماه روزه
كشت در عهد عمر * بر سر كوهى دويدند آن نفر) حضرت عمرك زمان شريفنده رمضان آيى اولدى بر طاغك باشى اوزره
اول زمانده اولان نفر يلديلر وصعود ايلديلر (مثنوى) تا هلال روزه را كيرند فال * آن يكى كفت اى عمر اينك هلال
تا رمضان شريفك هلالنى فال طوته لر يعنى تيمن وتبرك ايدوب ماه رحمتله مسرور اوله لر بر كمسنه حضرت عمره خطاب
ايدوب ايتدى اى عمر هلال اشته (مثنوى) چون عمر بر آسمان مه را نديد * كفت كين مه از خيال تو دميد * چونكه
حضرت عمر آسمان جانبنه نظر ايلدى آسمان اوزره ماهى كورمدى حضرت عمر اول كمسيه ديدى كه بو ماه سنك
خيالكدن ظاهر اولدى (مثنوى) ورنه من بيناترم افلاك را * چون نمى بينم هلال پاك را * يوخسه بن افلاكى سندن
زياده كوريجى يم پاك اولان هلالى بن نيچون كورميم (مثنوى) كفت تر كن دست وبرابرو بمال * انكهان تو بر كر
سوى هلال * حضرت عمر اول كمسيه ايتدى الكى ياش ايله وقاشك اوزره سوراندنصكره سن هلال جانبنه نظر ايله
مثنوى) چونكه او تر كرد ابرو مه نديد * كفت اى شه نيست مه شد ناپديد * چونكه اول كمسه قاشنى ياش ايلدى يعنى
بر مغيله سيلدى ماهى كورمدى اول كمسه حضرت عمره ايتدى اى شاه ماه يوقدر ناپديد اولدى (مثنوى) كفت آرى
موى ابرو شد كمان * سوى تو افكند تيرى از كمان * حضرت عمر اكا ايتدى بلى قاشك قيلى كمان اولدى سنك جانبكه كمان
كماندن بر خيال تيرنى براقدى (مثنوى) چون يكى مو كژ شد او را راه زد * تا بدعوى لاف ديدى ماه زد * چونكه
براكرى قيل اول كمسه يه راهزن اولدى وانى غلطه براقدى تا كم دعوا ايله ماهك كورمه سى لافنى اوردى (مثنوى)
موى كژ چون پردهٔ كردون بود * چون همه اجزات كژ شد چون بود * براكرى قيل چونكه چرخ كردونه پرده اوله
چونكه سنك جميع اجزالك اكرى اوله نيجه اولور يعنى جميع اعضا وافعالنده استقامت اولميه سن نه مرتبه لاف ودعوا ايله
مغرور اولورسن ونه مرتبه مشاهده ومعاينه لافنى اورورسن بوندن قياس ايله (مثنوى) راست كن اجزات را از راستان *
سر مكش اى راست روزان آستان * جزءلرنى راستلردن راست ايله يعنى اى مدعى اولان اهل ضلالت جميع اجزا
واعضاكى طريق حقده راست وصادق اولان صالحلردن راست ومستقيم ايله اى طوغرى يوريجى اول آستاندن باش
چكمه يعنى راستلردر كاهندن معرض اولمه تا كم راست اوله سن واستقامت مرتبه سن بولاسن (مثنوى)
هم ترازو را ترازو راست كرد * هم ترازو را ترازو كاست كرد * هم ترازويى ترازو راست ايلدى هم ترازويى ترازو ناقص
ايلدى يعنى نيچن بر ترازو صحيح الوزن وكامل العيار اولسه وخلقك صحيح الوزن اولمسنه اعتقاد قيلسه بر ناقص اولان
ترازويى كتوروب انك سنك وقيه سيله راست ايدرلر وبعض زمانده بر صحيح الوزن وكامل العيار اولمين ناقص ميزانه
بر آخر ميزانى وزن ايدرلر وآنك ناقص اولان وقيه وسنكنه بلا تجربة اعتماد ايدوب حالى اوزره قورلر اول قياس اولندان
ترازو ناقص قالور وبو مثال اولور شول كمسه لر حقنده كه بر كامل ومكمله راست كله وانك اعمال واحواليله كندويى
وزن قيله آخر الامر اول دخى كامل اولور وشول كمسه كه بر ناقص كمسيهٔ راست كله وكندويى انكله وزن قيله وكامل اولنلره
واصل اولمغه بذل همت قيلميه آخر الامر اول دخى ناقص قالور (مثنوى) هر كه با ناراستان هم سنك شد *
در كمى افتاد وعقلش دنك شد * هر شول كمسه كه ناراستلرله هم سنك اولدى يعنى صادق ومستقيم اولميان ناقصلرله
كندى سنى وزن قيلدى وانلره مقارن ومصاحب اولدى اول كمسه كملكه وناقصلغه دوشدى وانك عقلى دنك وحيران
اولوب شاشدى (مثنوى) رو اشداء على الكفار باش * خاك بر دلدارئ اغيار باش * يورى كفار اوزره اشداء اول اغيارك
دوستلغى ودلدارلغى اوزره خاك صاچ اصحاب رسول حقنده سورهٔ فتحده اولان بو آيت كريمه يه اشارت بيوررلر (قال الله
تعالى محمد رسول الله والذين آمنوا معه اشداء على الكفار رحماء بينهم) محمد كه اللهك رسوليدر وشول كمسه كه اللهه

ورسولنه ایمان کتوردیلر وانکله بیله درلربونلر کافرلر اوزره شدید وغلیظلردر یعنی کافرلره ترحملری یوقدر کندیلر
اورتاسنده یعنی بری برینه ترحم ایدیجیلردر پس سندخی یارصادق اولنلره رحیم ورفیق اول واغیارو نامحرم اولوب
سکادوستلق ومحبت قیلمینلرك دوستلغنه ومحبتنه طبراق صاچوب انلردن معرض اول وانلرا وزره شدت وغلظت قیل
(مثنوی) برسر اغیار چون شمشیر باش * هین مکن روباهبازی شیر باش * اغیارك باشی اوزره شمشیر کبی اول اغیاردن
مراد مؤمن وموحد اولمینلر وطاعت حقی قبول قیلمینلردر آکاه اول تلکولك ایله یعنی اغیار مرتبه سنده اولان
طائفه نك بعض شیئلرینه ودوستلقلرینه طمع ایلیوب انلره تملق وتبصبص قیلمه شیر اول وانلرك اوزرینه مهیب ودلیر
اول (مثنوی) تازغیرت ازتو یاران نسکلند * زانکه آن خاران عدو این کلند) تاکم غیرتلرندن یاران سندن منقطع اولمیه لر
یاراندن مراد اهل حق وصلحادرکه چون اهل طریقدن برکسه بی اهل نفس واهل صورت اولان کسه لره مقارنت
ایلروصاحبت وملایمت قیلر کورسه لر غیرتلرندن اول کسه یی ترك ایدوب اندن منقطع اولورلر زیرا اول خارلر بو کلك
دشمنلریدر یعنی اول خار طبیعت اولان اغیار بو کل باغ حقیقت اولان یارلرك دشمنیدر بو اجلدن بونلرك مشرب
شریفی دخی اول اغیار سیرت اولان اهل صورتله مخالطه ومصاحبت ایلین اهل طریقتدن منقطع اولوب نفرت ایدرلر
(مثنوی) آتش اندرزن بکرکان چون سپند * زانکه آن کرکان عدو یوسفند * قوردلره آتش اورسپندی آتشه
اوردیغك کبی زیرا که اول قوردلر یوسفك دشمنلریدر یوسفدن مراد جمال باطن صاحبلری اولان صالحلر وسالکلردر
وکرکاندن مراد اهل حسد واصحاب بغض وعداوت اولان اهل نفس واهل صورت کمسه لردر پس سالکه لازم اولان
اولدرکه بو اهل حسد واصحاب عداوت اولان حیوان طبیعتلره آتش ترکی اوره وآنلردن مفارقت قیله بو کرك سیرت
ودرنده طبیعت اولان اهل نفس واهل صورتك سالکان طریقته اولان مکر وخدیعتن بیان ایلمکه شروع ایدوب
بیوررلر (مثنوی) جان بابا کویدت ابلیس هین * تابدم بفریبدت دیو لعین * ای طالب حق اولان ویار صادقه خدمت
ومصاحبت قیلان کمسه آکاه اول سکا ابلیس ای بابانك جانی دیروسنك بعض حالکه ترحم ایدوب سنکچون غم یرتالعین
شیطان سنی سوزایله الدایه وسنی بوکونه کلمات موهمه ایله فریفته ایلیه (مثنوی) اینچنین تلبیس با بابات کرد * آدمی را
این سیه رخ مات کرد * بونجلین حیله یی سنك بابا که ایلدی آدمی بو قاره یوزلو شیطان مات ایلدی وبن سزه ناصحلردنم
دیو حضرت آدم ایله حوایه دوستلق عرض ایلیوب قسملر قیلوب انلری مغرور ایلیوب آخر الامر کورکه انلره نیلدی
بو شیطان جنك اولیاسی اولان شیاطین انس مکر وحیله ده اندن دخی اشددرلر وبونلرك برسکا ناصح ومهربانز
دیملرینه دخی اعتماد ایلمك جائز اولنلردن دکلدر (مثنوی) برسر شطرنج چستست این غراب * تومبین بازی
بچشم نیم خواب * شطرنج باشی اوزره بو غراب چستدرسن آنك بازیسنه نیم خواب چشمله نظر ایلمه یعنی عالم
شطرنجنده بو غراب کبی اولان شیطان قتی چست وحیله بازدرسن آنك اویونه غفلت خوابله آلوده اولمش کوزایله باقمه
بلکه کوزلرك برخوشجه آچ وآنك مکر وحیله سندن استعاذه ایدوب حق جانبنه قاچ (مثنوی) زانکه فرزین بندها
داندبسی * که بکیرد درکلویت چون خسی * زیرا که اول لعین چوق فرزین بندلر بیلور که برخس کبی سنك بوغازکده
طوتلور فرزین بند شطرنج بازلرما بیننده براویوندر که اهلی اولان آنی بیلورا ما بونده زیاده حیله وخدعه دن عبارت اولور
وخسدن مراد نه ایدوکی بو بیتلرده ظهوره کلور (مثنوی) درکلو ماندخس اوسالها * چیست آن خس مهر جاه
ومالها * اول ابلیسك خسی نیجه بیللر بوغازده قالور اول خس ندر منصبك ومالك محبتیدر (مثنوی) مال خس باشد
چو هست ای بی ثبات * درکلویت مانع آب حیات * مال فی المثل خسدر ای راه طاعتده بی ثبات اولان کمسه چونکم
سنك جانك بوغازنده اول خس واردر مانع آب حیاتدر چو هست لفظی سهولت معنیدن اوتری مصرع ثانیه مصروف
اولور بعض نسخه ده ای بی ثبات یرینه آن بی ثبات واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی مال فی الحقیقه خسدر چونکم
اول بی ثباتدر سنك جانك بوغازنده مانع آب حیاتدر دیمك اولور (مثنوی) کربرد مالت عدو پرفنی * ره زنی را برده
باشد ره زنی * اکر سنك مالکی بر پرفن عدو ایلته وبر حیله کر سارق آنی سرقه ایده فی المثل بر رهزنی بر رهزن التمش اولور
وبر قاطع طریقی بر آخر قاطع طریق اخذ ایدوب کان قتل ایتمش اولور پس عاقل اولان کمسه رهزن اولان مالنك مسروق
ومغصوب اولمسی ایچون نه فریاد وفزع قیلور (زدزدیدن مارکیری ماری را ازمارکیر دیکر (مثنوی) دزدکی
ازمارکیری ماربرد * زابهلی انرا غنیمت می شمرد * بر خرسز جلك برمار کیردن مار التدی یعنی انك مارینی سرقه ایتدی
اول خرسز ابله لکندن آنی غنیمت صایدی (مثنوی) وارهید آن مارکیر از زخم مار * مارکشت آن دزد او را زار زار
اومارکیر مارك مسروق اولمسیله زخم ماردن قورتلدی مار اول مارکیرك دزدنی زهرلیوب زار زار دیلدی (مثنوی
مارکیرش دید پس بشناختش * کفت از جان مارمن پرداختش * اول دزد ماری مسموم ومقتول کوردی پس آنی

آكلدی دیدی جانندن بنم مارم آنی پرداخت ایلدی یعنی اول مار كیرجان ودلدن دیدی بنم مارم اول سارقی تمام
ایلدی وآنی هلاك قیلدی (مثنوی) دردعا میخواستی جانم ازو * كش بیابم مار بستانم ازو * دعاده بنم جانم استردی
اول خدادن كه اول سارق ماری بولم ماری آندن الم (مثنوی) شكر حق را كان دعا مرد رد شد * من زیان پنداشتم آن
سود شد * حق تعالی یه شكر اولسون اول دعام دود اولدی مقبول اولمدی بن دعامك مردود اولمسنی زیان قیاس
ایلدم اول سود اولدی (مثنوی) بس دعاها كان زیانست وهلاك * وز كرم می نشنود یزدان پاك * چوق دعالر كه اول
صاحبنه زیان وهلاكدر وكرمندن یزدان پاك اول دعالری قبول ایلمز اول دعالر كه معنا سبب هلاك وباعث زیان
وممات اولور بوتقریر بیوره جقلری حكایتدن معلومك اولور (التماس كردن همراه عیسی علیه السلام زنده كردن
استخوانها از عیسی علیه السلام (مثنوی) كشت با عیسی یكی ابله رفیق * استخوانها دید در حفرهٔ عمیق * برابله
حضرت عیسی ایله رفیق اولدی بردریك چقورده اول ابله استخوانلر كوردی (مثنوی) كفت ای همراه آن نام سنی *
كه بدان تو مرده زنده میكنی * اول ابله حضرت عیسایه ایتدی ای همره اول عالی اسمی كه اول نام سنی ایله سن مرده یی
زنده ایلرسن (مثنوی) مر مرا آموز تا احسان كنم * استخوانها را بدان با جان كنم * اول اسم اعظمی بكا تعلیم ایله
تا احسان ایلیم اول اسم اعظم ایله استخوانلری جانلو ایلیم (مثنوی) كفت خاموش كن كه آن كار تو نیست * لایق
انفاس وكفتار تو نیست * حضرت عیسی اول ابلهه ایتدی ابسم اول كه اول سنك كارك دكلدر سنك انفاس وكفتارك
لایق دكلدر (مثنوی) كان نفس خواهد ز باران پاكتر * وز فرشته در روش دراكتر * كه اول اسم اعظم باراندن پاكتر
نفس استر وروش وعملده ملائكه دن زیاده ادراك ایدیجی یعنی انك نفسی حرامله ملوث اولمیه وفرشته كبی عصیان قیلمیه
اول نام اعظم بویله بركسه استر (مثنوی) عمرها بایست تا دم پاك شد * تا امین مخزن افلاك شد) عمرلر كركدر تا دم پاك اوله
تا افلاكك مخزننه امین اوله یعنی مدت مدیده وعهود بعیده مرور ایلمك كركدر كه بركسه نك نفسی پاك اوله ودعاسی
مستجاب اولمق مرتبه سن بوله حق تعالی اول كسه یی مخازن افلاكه امین قیله واول كسه امناء اللهدن اوله (مثنوی)
خود كرفتی این عصا در دست راست * دست را دستان موسی از كجاست) مثلا فرض ایده لم خود بو عصایی الكه راست
ومحكم طوتدك اوله حضرت موسانك قصه سی قنده در یعنی فی المثل حضرت موسانك اژدرا ایلدیكی عصایی سن الكده
طوتسك مادام كه سنده قوت موسی اولمیه اول عصایی سن آژدرا ایلمكه قادر اولمزسن وفرضی آژدرا اولسه ضبطنه قادر
دكلسن پس مجرد اول عصای موسانك اله كلمه سنده فائده نه اولدی وكذلك فسون عیسایی بركسه بعینه حفظ وضبط
ایلسه مادامكه اول حضرتده اولان طهارت ونزاهت اول كسه ده اولمدیغی تقدیرجه فسون عیسایی از برا تمكدن
اكا نه منفعت ظهوره كلدی (مثنوی) كفت اكر من نیستم اسرار خوان * هم تو برخوان نام را بر استخوان * اول ابله
حضرت عیسایه ایتدی یا عیسی اكر بن اسرار خوان دكل ایسم هم اول نام شریفی استخوان اوزره سن اوقی (مثنوی)
كفت عیسی یارب این اسرار چیست * میل این ابله درین پیكار چیست * حضرت عیسی تعجب ایدوب دیدی یاربی
بو اسرار ندر بو ابلهك بو جنك وجدال ه میلی ندر لایق اولان بو ایدی كه مجادله یی ترك ایدوب نصیحت پذیر اولایدی كندی
نفسنك اصلاحنه میل قیلیدی (مثنوی) چون غم خود نیست این بیمار را * چون غم جان نیست این مردار را *
بو بیماره نیچون كندی غمی یوقدر الهی بو خبیث ومرداره نیچون كندی جانینك غمی یوقدر كرك ایدی كه كندی جانینك
غمن ییدی وبنی اصلاح واحیا ایله دییدی (مثنوی) مردهٔ خود را رها كردست او * مردهٔ بیكانه را جوید رفو * اول ابله
كندی مرده سنی رها وترك ایلمشدر بیكانه اولان مرده یه یاما استر یعنی كندینك جهل وغفلتله مرده ومعصیت وضلالتله
پژمرده اولمش نفسنی وقلبنی احیا ایلمكی ترك ایدوب اول اشر سیرت غیری كمسنه لرك مرده سنی احیا ایلمك استر بونه
جاهلدر ونه غفلت وجهالتدر دیدی وقصه دن حصه اولدر كه چوق احمقلر بر عیسی نفس مرشد حیات بخشه واصل
اولورلر وآنك مصاحبتنه یول بولورلر لكن كندی نفس وقلبنك احیا واصلاحنی فراموش ایدوب آندن مشتهیات
نفسانیه سنك ولوازم دنیویه سنك حیات بولمسنی وظهوره كلمسنی تمنی قیلورلر چونكم حضرت حق تعالی یه بوكونه
مناجات ایلدی حق سبحانه وتعالی دخی آنك قلب شریفنه بطریق الوحی بوكونه سویلدی (مثنوی) كفت حق ادبار كر
ادبار جوست * خار جوینده جزای كشت اوست * حق تعالی حضرت عیسی حضرتلرینه دیدی یا عیسی ادبار كر یعنی
ادبار ایدیجی بدبخت ادبار دلیجیدر وسعادت جانبنه توجه ایتمیوب شقاوت وبدبختلك سمتنه میل ایلیجیدر آنك اكدیكی
تخمك جزاسی بتمش خاردر یعنی مقدما اشلدیكی عملك محصولی حالا ظهوره كلمش شقاوت وادباردر دیدی پس حضرت
خداوندكار بو مناسبتله هر كس نه اكر آخر آنك محصول وجزاسی بولمق مقرر اولدیغنه (ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره)
مفهوم صحیحه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) آنكه تخم خار كارد در جهان * هان وهان اورا مجو در كلستان * اول

كسه كه جهانده خار تخمنی اكرآكا اول اكا آنی كاستانده استمه يعنی بدكار وقبيح كردار اولنه دار جنت ميسر اولمز
بلكه اكا لايق اولان سقر سقردر (مثنوى) كر كلی كيرد بكف خاری شود * ورسوی ياری رود ماری شود * زيرا كه اول
بدبخت الندہ اكر بر كل طوته خار اولوروا كر بريار جانبنه كيده اول يار آنك نكبت وبدبختلكی سببيله اكا بر مار اولور
نته كم حضرت عيسايه رفيق اولان بدبخت كبی كه حضرت عيسی بويله سعادت كردار ايكن اول صاحب ادباره
عاقبت بر ماركبی اولدی (مثنوى) كيميای زهرمارست آن شقی * برخلاف كيميای متقی * بوشقی زهرمارلك كيمياسيدر
متقينك كيمياسنك خلافی اوزره كيمينك خاصيت وشانی اولدر كه برشيئی مغير ومبدل اوله پس حقيرودنی اولان
شيئی شريف وعالی قدر ايلمنه كيميا ديرلر وكاه اولور كه بونك عكس ونقيضنده دخی استعمال ايدرلر يعنی برشی شريف
وعالی قدر اولان شيئی حقير ودون ايلسه نته كم بو بيتده واقع اولمشدر زيرا شقی اولنلر زهرمار وهلاك ادبار كيمياسيدر كه
چوق نيك كارلری وحالی كردارلری تبديل ايدوب بدكردار وخباثت شعار ايدرلر اما متقی اولنلرك نظرا كسير تأثيرلری
بونك ضديدر كه انلر نيجه حقيرلری شريف ونيجه بدبختلری اهل سعادت ايدوب تربيه وارشاد ايلملريله تشريف ايدرلر
نته كم خلافی متقی اولنلرك زهرماركبی اولان كيمياسنك بيانته بو حكايتله تنبيه ايدوب بيوررلر (اندرز كردن صوفی
خادم را در تيمار داشتن بهيمه ولا حول كفتن خادم * صوفينك وصيت ايلمسنك بيانندهدر بهيمه سنك تيمارطوتقلغنده
خادمه وخادمك آكا ولا حول ولا قوة ديمه سنك بيانندهدر ولا حول ولا قوة كلمه سنك تفسيری عن قريب معلومك
اولور اندرز وصيت ايتمكه ديرلر خادم مشايخ صوفيه ميانندہ فقرانك خدمتيچون نصب اولنان كمسيه ديرلر (مثنوى
صوفيئی می كشت در دور افق * تاشبی درخانقاهی شد قنق * برصوفی دور افقدہ يعنی اطراف عالمده سير وسياحت ايلدی
تا بركيجه برخانقاهده قونق اولدی واقامت قيلدی (مثنوى) يك بهيمه داشت در آخر ببست * او بصدر صفه با ياران
نشست * برحيوان طوتردی آخرده آنی بغلادی او صوفی صدر صفهده يارانله اوتردی (مثنوى) چون مراقب كشت
با ياران خويش * دفتری باشد حضور يار خويش * يعنی اول صفهٔ خانقاهده اقامته نيت قيلان صوفی چونكم
مراقب اولدی كندی يارانيله صحيفهٔ دله متوجه اولوب وحق جانبنه انتظار قيلوب حق هرحالكه ناظر بولمق وآنكله
معامله قيلمقدر يعنی كندی يارانيله مراقب اولدی زيرا بردفتر كبی اولدی يارك اوكنك حضوری يعنی يارك اوكنده حاضر
اولمق حضور پيش يار تقدير نده در بعض نسخه ده پس مراقب كشت واقع اولمشدر بو تقديراوزره معنی اول صوفی
صدر صفهده اوتوردی صكره كندی يارانيله مراقبه يه واردی يارك حضوری صوفينك قتنده بر دفتردر ديمك اولور
(مثنوى) دفتر صوفی سواد حرف نيست * جز دل اسپيد همچون برف نيست * زاد دانشمند آثار قلم * زاد صوفی
چيست آثار قدم * صوفينك دفتری حرفك سوادی دكلدر يعنی طريق تصوفه ذاهب اولان صوفيلرك دفتر باصوابی
سواد كتاب حروف وكلمات پرارتياب دكلدر برف كبی بياض وصافی اولان دلدن غيری كتابلری يوقدر واون كتاب دلی رقوم
اغيار وسوادن ونقوش دنيا ومافيهادن برای قبول فيوضات الهی ساده وصافی ايدوب غل وغشدن بری وعاری
قيلمشلردر (بيت) خاطرت كی رقم فيض پذيرد هيهات * مكر ازنقش پراكنده دلت ساده كنی * دانشمند وعلم وعقلدن
بهرمند اولنلرك زاد وذخيره سی آثار قلم ومحصولات خطوط ورقدر وزاد وذخيرهٔ صوفی ندر آثار ومحصولات
قدمدر قدم كسر قافله اوقنسه دخی جائزدر زيرا اكثر كبار صوفيه نك آثار ازليه زاد وغدا سيدرلكن فتح قافله قرأت اولمق
اولی درسياق وسباقه مناسبتی اولديغيچون ونفسنده زاد صوفی آثارده سلوك زيرا اصول وصوله بولمق وقواعد وعقايدی
بيلمك بالاستقرا ايكی طريقله ممكن اولور يا بطريق فكر ومطالعهٔ كتب ورسائل حاصل اولور بو بطريق علماء كلاميه
وحكماء مشائيه نك يوليدر كه بونلرك زاد وذخيره سی آثار قلم وحروف وكتابدن حاصل اولان حكمدر ويا خود بطريق
رياضت وتصفيهٔ دل حاصل اولور بو بطريق حكماء اشراقيه ومشايخ صوفيه نك يوليدر وبونلرك زاد وغداسی آثار روش
طريق الهی وانوار اسرار ناستناهيدر (مثل الفريقين كالاعمى والاصم والبصير والسميع هل يستويان مثلا
افلا تذكرون) زيرا طريق اولك اساسی ظن وقياس واستدلال عقلی اوزره در (وما يتبع اكثرهم الا الظن ان الظن لا يغنی
من الحق شيئا) اما طريق تصوفك سالكلری ومذهب تصوفك مالكلری دلائل عقليه وبراهين نقليه يه محتاج دكللردر
آنكچونكه هر بری عقل كل باغنده كللردر بونلر اول طائفهٔ عليه در كه دائما كوششلری علوم وحكم خدا اوزره وروشلری
آثار قدم مصطفی اوزره در كه دائما كوششلری علومدر نته كم بيوررلر (مثنوى) همچو صيادی سوی اشكار شد * كام
آهو ديد وبر آثار شد * چند كاهش كام آهو در خورست * بعد ازان خود ناف آهو رهبرست * مثلا صوفی شول صياد
كبيدر كه شكار جانبنه كتدی وآهونك ايزنی كوردی وآنك آثاری اوزره سلوك ايتدی يعنی صوفیٔ صفوت شعار
شكار معارف اسرار ايچون توجه قيلدقده صحرای هويت اولان نبی مختارك علايم وآثارن كوروب وسلف مشايخ

کارك اثرینه کیدوب جست وجوایدرچند کاها کا آهوی حقیقتك اردنجه کتمك درخور ولایقدراندنصکره ناف آهوا کارهبردرتا کندوذاتنه دلك یعنی بعدالسلوك علی اثرالنبی علیه السلام وعلاستقدم الولی والوصول الی فایحة مسك علمه ورایحة سلمه ترشده رایحة علمه علیه السلام الی حقیقته وتوصل الی ذاته (مثنوی) چونکه شکر کام کردوره برید * لاجرم زان کام درکامی رسید * رفتن یك منزلی بربوی ناف * بهتر ازصدمنزل وکام طواف * آثارقدم نبی مجتبی وسنت سنیهٔ حضرت مصطفی علیه السلام فی الحقیقه سالکه نعمت عظمی وسعادت کبری در پس سالك بونعمتك شکرنی اداقیلسه یعنی قلبا وقالبا طریق حقه سالك اولوب یولی قطع ایلسه (لئن شکرتم لازیدنکم) آیتنك موجبنجه لاجرم اول روش وکامدن مراد ومرامنه یتشور ودلدار ودلارامنه یتشور (من عمل بما علم ورثه الله علم مالم یعلم) حدیثنك مضمونجه بیلدیکی علمه وارث اولور برمنزل نافه رایحه سی اوزره کتمك یعنی نافه کبی محل مسك علم لدنی اولان واینك رایحه فایحه سی ایچون برمنزل سفرایتمك بهتردرصدمنزلدن وکامدن که طواف ایچون اوله زیرا طواف وحج عبادت عملدر (والعلم افضل من العمل وخیرمن العبادة) حدیثنك موجبنجه علمك طواف حجدن فضیلتی زیاده درکه روح عملدر (مثنوی) ان دلی کومطلع مهتابهاست * بهرعارف فتحت ابوابهاست * شوبرکه وکل که مهتابلرك مطلعیدر یعنی شول برکوکل که الله تبارك وتعالینك اسما وصفاتی مهتابلرینك مظهر ومطلعیدر عارف بالله ایچون اول ابواب جنات حقایقك مفتوح اولمسیدر هر براسم الهی جانب حقه بردر کبیدرکه عارف ابواب اسماء الهیه دن جنت حقیقتی مشاهده ایدر (مثنوی) باتو دیوارست وبا ایشان درست * باتوسنك وباعزیزان کوهرست * ای عارفاندن اولمین سکا نسبتله اول مطلع اقمار اسماء الهی اولان کوکل دیواردرکه انجق جسد کورسن واول عارفلره دردرکه اول بابدن جمال باکمال صفات الهیه یی مشاهده ایدرلر وسکا نسبتله سنك بی فرهنك وعزیزلره نسبتله کوهر پرانوردر (مثنوی) انچه تودرآینه بینی عیان * پیراندرخشت بیند بیش ازان * اول نسنه یی که سن آینه ده عیان کوررسن پیرلر آنی کرپچده اندن زیاده کوررلر یعنی شول اموریکه سن آینهٔ وجودده ظهوره کلوب صورت کوستردکده عیان کوررسن لکن پیرلر آنی مرتبهٔ ترابده وعالم نابادده کوررلرونه صورت بغلیه جغنی بیلورلر پس بومقامك صاحبی اولان کملردر آنی توضیح وتفسیر بیوررلر (مثنوی) پیرایشانند کین عالم نبود * جان ایشان بود در دریای جود * پیرانلردرکه بوعالم یوق ایدی انلرك جانی جود وکرم دریاسنده ایدی یعنی جود وکرم دریاسی اولان حق تعالینك علمنده موجود اولمشلردی (مثنوی) پیش ازین تن عمرها بگذاشتند * پیشتر از کشت بربرداشتند * بوتندن اول عمرلر کچوردیلر وعیش وصفالر سوردیلر زراعت ایتمزدن مقدم محصول قالدردیلر یعنی اول صاحب سعادتلرك ارواحی بوعالم اشباحه کلمزدن اول وتن لباسیله ملبس اولمزدن مقدم اعیان ثابته مرتبه سنده وعالم ارواحده نیجه عمرلر وصفالر سوردیلر وبودنیایه کلوب عمل تخمنی اکمزدن وخدمت وطاعت غراسن دکمزدن مقدم بونلر ریع ومحصول کوترمشلر یعنی بونلرك وجودنده اولان دولت وسعادت عبادت وطاعتلرینك اثری وثمری دکل بلکه (ان الذین سبقت لهم منا الحسنی) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه بونلر حقنده سبقت ایلین عنایت ازلیه نك اثری وثمریدر پس بونلر اول نفع وثمری بوعالمه کلمزدن ومزرعهٔ دنیاده زراعت قیلمزدن اول حاصل ایلمش اولورلر (مثنوی) بیشتر ازنقش جان پذرفته اند * بیشتر از بحر درها سفته اند * تن نقشندن اولرك جان قبول ایلمشلردر نه انکه انلرك جانی بدنلریله بیله ظهوره کلدی خلافا للفلاسفه که انلر روح بدنله بیله خلق اولور وبدن موجود اولدقدنصکره حق تعالی اکا روحی نفخ قیلور دیرلر بونلر دریادن اول لؤلؤلر دلمشلردر دریادن مراد صور موجودات اولور یعنی بحر موجودات خلق اولمزدن اول بوسلطانلرك ارواحی مرتبهٔ اعیانده معانی درلرین دلمشلر وجواهر اسراره واصل اولمشلر وکنز مخفی مرتبه سنده قرار قیلمشلردی (حکایت مشورت کردن خدای تعالی بافرشتکان در ایجاد خلق (مثنوی) مشورت می رفت در ایجاد خلق * جانشان در بحر قدرت تا بحلق * چون ملائك مانع آن می شدند * بر ملائك خفیه خنبك می زدند * بیورمشلردیکه پیرانلردرکه بوعالم یوغیکن انلرك جانی دریای جود الهیه ده موجود ایدی بوتندن اول تجلی الهیه ایله عمرلر کچورمشلردی واعمال برینی اکمزدن اول محصول قالدرمشلردی وبونقش تندن مقدم حیات حقیقیه یی قبول ایتمشلردی وبو بحر وجود خارجیدن اول دررمقاصدی دلمشلردر یعنی هرنقدر سعادته فائز وحائز اولدیلرسه ازلده اولمشلردی پس بو کاملرك موجود ازلی اولدیغی جناب حق ملائکه سنه بلدرمیوب (واذ قال ربك للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة) آیتنك مقتضاسنجه خلق اجساد خلفا حقنده بونلرله مشاوره ایلدی قال صاحب المدارك فی تفسیر هذه الایة وانما اخبرهم تعالی بذلك لیعلمهم طریق المشاورة فی امورهم قبل ان یقدموا علیها وهو غنی بعلمه وحکمته البالغة عن المشاورة بو خلفا واولیانك جانلری بحر قدرت الهیه ده بوغازلرینه دك مستغرق

ایدی چونکم ملائکه (اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفك الدماء) آیتنك فحواسنجه ایجاد خلفایه مانع اولدیلر مرتبهٔ
اعیان ثابته دن هر بری کاملك عینی لسان علم واستعداد له ملائکه نك بو تعریضنه خفیة خنبك چالدیلر یعنی
آغز او تدردیلر خنبك اصلق چالمغه دیرلر وبونلر بویله دیدکاری ایچون استهزا اولوم مراد ایدرلر وخنبك لفظنك محلنه
طعنه می زدند دیسه لر دخی نظمه خلل کلمزدی پس خنبك لفظنی ایراد ایلمرنده نکته بودرکه خنبك بلا ترکیب حروف
وکلام معنای استهزایی متضمن بر بسیط صوتدر پس مکالمهٔ اعیان وارواح وملائکه کندی مرتبه لرنده حروف
وکلمات ملفوظه ایله دکل ایدیکنه اشارت بیوررلر وبو بیان تا آخرینه دك بونلرك هر حالی ازلی اولدیغنه اشارتدر وبو محله
مناسب اولان تفصیلی شرح خمریهٔ میمیهٔ ابن فارضده وقصیدهٔ تائیه نك دخی اوائلنه قریب وبنیتی فی سبق روحی
بنیتی بیتنده ذکر ایلمشز فلیطلب فیها (مثنوی) مطلع بر نقش هرکه هست شد * پیش ازانکه نفس کل پابست
شد * هر شول کمسه نك نقشی اوزره که وار اولدی بونلر مطلع اولدی اندن مقدمکه نفس کل پابست اولدی نفس کل
عرش وعرشك درونده اولان نقدر شیٔ وار ایسه آنك نفسیدر یعنی جمیع اشیانك وجود خارجیسی وجوده کلمزدن
اول وآیاق بغلیوب وجود مرتبه سنده مقید اولمزدن مقدم بو حقیقت پیرلرینك روح شریفلری جمله نقوش کائناتك
اسرارینه مطلع اولمشلر وحقایقنی مشاهده قیلمشلردی (مثنوی) پیشتر ز افلاك کیوان دیده اند * پیشتر از دانه ها نان
دیده اند * بونلر افلاکدن مقدم کیوان کوردیلر کیوان زحل یلدزنه دیرلر مراد قبل وجود الافلاك زحلك حقیقتی
وخاصیت وآثارنی کوردیلر دیمك اولور دانه لردن مقدم لرنان کورمشلردر یعنی دانه لردن حاصل اوله جق نتایجه
نظر ایر کورمشلردر محصل هر شیئك اصلنده فرعنی مشاهده قیلمشلر وماهیات اشیایه عالم اولوب اندن ظهوره کله جکی
بیلمشلردر (مثنوی) بی دماغ ودل پر از فکرت بدند * بی سپاه وجنك بر نصرت زدند * دماغسز وقلبسز فکرتدن
پر ایدیلر عسکرسز وجنکسز کندیلرنی نصرت اوزره اوردیلر یعنی حق تعالینك نصرت ومعاونتنه ازلده کندیلرنی
مقارن قیلدیلر (مثنوی) آن عیان نسبت بایشان فکر نیست * ورنه خود نسبت بایشان رؤیتست * بو بیت سؤال مقدره
جواب اولور بی دماغ ودل پر از فکرت بدند دیدکاری کی کان بر سائل دیرکه فکرت خود تصورات ذهنیه وترتیب
مقدمات عقلیه در بو خود البته دماغ ودله محتاجدر بی دماغ ودل فکر حاصل اولمق ممکن دکلدر پس بونلر بی دماغ
ودل فکرتدن نیجه پر اولورلر جواب بیوررلر اعیان ثابته مرتبه سنده اولان بونلرك ذواتی مشاهده ایلدیکی اول عیان
بونلره نسبت کویا فکرتدر نته کم فکرت صور ذهنیه در بونلرك اول مرتبه ده معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمسی ایلدکاری
صور علمیه در پس بینهما ده نوعا مناسبت بولندیغیچون بونلرك معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمش اولور که کویا اول عیان
انلرك مرتبه سنه نسبت فکرت کبی اولور وانلرك عظم شانی وکمال عنوانی بیان قیلور یوخسه بونلره نسبت خود
رؤیتدر یعنی بو خلق عالمه نسبت اول فکرتله تعبیر اولنان عیان رؤیتدر خلاصهٔ کلام اول صاحب سعادتلرك
مرتبه لرینه نسبت اول عیانه فکرت تعبیر اولندی انلرك عظم شانی اشعاردن اوتری یوخسه انلردن ماعدا اولان
خلایقه نسبت اول فکرت دیدیکمز عیان عین رؤیتدر دیمك اولور (مثنوی) فکرت از ماضی ومستقبل بود * چون کزین
دو رست مشکل حل شود * زیرا فکرت ماضی ومستقبلدن اولور چونکم عیان واهل عیان بوندن دوردر وماضی
ومستقبل قیدندن مهجوردر مشکل حل اولور زیرا ارواح مجرده نك ماضی ومستقبلدن وفکردن دور اولمرنده
شبهه واشکال یوقدر (مثنوی) دیده چون بی کیف هر با کیف را * دیده پیش از کان صحیح وزیف را * هر کیفله
اولانی بی کیف کبی کورمشلردر یعنی هر حالتله متصفه اولان اشیایی قبل الظهور بی کیف وبی کم عالم معناده
مشاهده قیلمشلردر معدندن اول صحیح وزیفی کورمشلردر محضا اصل فطرتدن مقدم نیك وبده نظر ایر کورمشلردر
(مثنوی) دردل انکور می را دیده اند * در فنای محض شی را دیده اند * انکورلك درونده می کورمشلردر محض فنا
وعدمده شیٔ کورمشلردر یعنی هر شیئك نتایج وآثارینه قبل الظهور عالم اولمشلردر ومحض عالم عدمده ایکن وجودی
مشاهده قیلمشلردر دل انکورده می کورمك ومحض فناده ایکن شیئه نظر ایر کورمك بوذکر اولنان معنادن عبارت
اولور (مثنوی) پیشتر از خلقت انکورها * خورده میها ونموده شورها * انکورلرك خلقتندن مقدم لرمیلر
ایچمشلر وشور ومستلکلر کوسترمشلردر نته کم ابن فارضك ابتداء خمریه سی بو معنایه دلالت ایدرلر * بیت * شربنا
علی ذکر الحبیب مدامة * سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم (مثنوی) در تموز کرم می بینندی * در شعاع شمس
می بیندنی * اسی تموزده شتایی کوررلر آفتابك شعاعنده سایه کوررلر یعنی هر شیئك وجودنده آنك ضدنی مشاهده
قیلورلر اکرچه عقلا وجود خارجیده اولدیغی تقدیرجه مانعة الجمعدر امام رتبهٔ علمده تموزده شتایی کورمك
وشعاع شمس ایچره ظله نظر ایر کورمك وبونلرك امثالی اولان اضدادی بر یرده مشاهده قیلمق مانعة الجمع دکلدر بلکه بونلرك

عالمنه

علمنه نسبت بوكونه علوم غريبه‌يه‌ قيق ايلمشدر (مثنوی) اين فلك دردور ايشان جرعه نوش * افتاب از جود شان
زربفت پوش * آسمان انلرك دورنده جرعه نوشدر يعنی انلرك فيضنك بقيه وفضله‌سنی نوش ايدیجيدر وآفتاب انلرك
جود وكرمندن زربفت كيجيدر يعنی بوزر بفت كبی اولان شعاع ونوری آفتاب انلرك جود فيضی واسطه‌سيله
بولمشدر پس بونلرك عالم ارواحده اولان مرتبه‌لرنی بيان ايلدكدنصكره عالم اجسادده اولان مرتبه‌لرينك واتحادلرينك
بيانه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوی) چون ازايشان مجتمع بينی دويار * هم يكی باشند وهم ششصد هزار * چونكه
انلردن ايكی ياری بريرده مجتمع كوره‌سن هم براولورلر وهم آلتی يوزبيك اولورلر يعنی بو پيران طريقت ودليران ميدان
حقيقت اولان صاحب دولتلردن ايكی ياری برمنزلده مجتمع اولمش كوررسك بو ايكيسی حقيقتلرينه نظر اولنديغی
جهتدن متحد ونفس واحد حكمنده اولورلر وقوتلرينه وقدرتلرينه نظر اولنديغی حيثيتدن نيجه يوزبيك اولورلر
واحد كالف بونلر حقنده دينور وبونلرك برينه رجل يعدل الالف دينسه لائق اولور (مثنوی) برمثال موجها
اعدادشان * درعدد آورده باشد بادشان * انلرك ظاهرا اولان عددلری دريانك موجلرينك تمثالی اوزره دربادانلری
عدده كتورمش اولور يعنی دريانك امواجنی بادمتعدد ومتعين ايلديكی كبی اهل وحدت اولان پيرلرك صور ظاهره‌سنی
باد ارادهٔ الهی ونفخهٔ ربانی ونفس رحمانی متعدد ومتعين ايلمشدر لكن فی الحقيقه عين واحد اولمقدن خالی دكللردر
وظاهرده اولان تعدد وتكثرلری باطنده اولان اتحادلرينه خلل ويرمز نته‌كم تعدد امواجدن بحرك متعدد اولمسی لازم
كلمز پس اتفاق مشايخ كملين بونك اوزرينه‌دركه حقيقت ارواح بردركه اول روح اعظم وحقيقة الحقائق وحقيقت
محمديه ديدكلريدر پس ارواحك متعدده اولمسی هركسك تعين وبدننك متعدد اولمسی اعتباريله‌در واذا اصل
وحقيقتنه نظر اولنسه حقيقت واحده‌در نته‌كم بومعانيی تفهيم ايچون ضرب مثل ايدوب بو بيتی مثل
موقعنده ايراد ايدرلر (مثنوی) مفترق شد آفتاب جانها * دردرون روزن ابدانها * مثلا جانلر آفتابی مفترق اولدی
جانلر آفتابندن مراد حقيقة الحقايق وروح الارواح اولان حقيقت محمديه‌در يعنی آفتاب ارواح متفرق ومتعدد اولدی
بدنلرك روزننك ايچنده يعنی قرص آفتاب روازن بيوته القای شعاع ايتمك اعتباريله متفرق ومتعدد اولوب لكن من
حيث الحقيقه ذات واحد اولمقدن خالی اولمديغی كبی حقيقة الحقايق دخی بدنلر روزننك درونته القای نور ايتمكله
وتنوير خانهٔ بدن قيلمقله حد ذاتنده متفرق اولمسنی مستلزم اولمز بلكه فی الحقيقه عين واحد وتعدد وكثرات انجق صورت
ظاهرده اولمق لازم كلور (مثنوی) چون نظر در قرص داری خود يكيست * وانكه شد محجوب ابدان در شكيست *
چونكه قرص آفتابه نظر طوته‌سن آفتاب خود بردر واول كمسه كه ابدانك محجوبی اولدی زياده شكده‌در يعنی ظاهرا
تعدد ابدانه نظر ايلين كمسه ارواحك حقيقتنك براولمسنده شك وشبهه‌دن خالی دكلدر (مثنوی) تفرقه در روح
حيوانی بود * نفس واحد روح انسانی بود * تفرقه وتعدد روح حيوانيده اولور اما روح انسانی نفس واحد اولور
وانسان مرتبه‌سنه داخل اولان كندی وجودنده حقيقت واحده‌يی بولور پس جميع ارواحك متحده وحقيقت واحده
اولديغی انسانيت مرتبه‌سنه بركمسه واصل اولدقده مشاهده قيلور بورايه مناسب تحقيقات چوق كلسه كركدر
برمقدار دخی دردنجی جلدده اوائلنه قريب (انما المؤمنون اخوة) شرحنده بيان اولمشدر (مثنوی) چونكه حق
رش عليهم نوره * مفترق هركز نكردد نور او * چونكه حق تعالی حضرتی بوارواح اوزره نورنی صاچدی اول خدانك
نوری هركز مفترق وپراكنده اولمز بو حديث شريفه اشارت بيوررلر (قال عليه السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمة ثم رش
عليهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه فقد ضل) بو حديث شريفك شرحی جلد اولده حكايت
پادشاه جهود ديكر سرخنده وآن نثار نور راوا يافته بيتنده مرور ايتمشدی (مثنوی) يك زمان بكذار ای همره ملال *
تا بكويم وصف خالی زان جمال * دربيان نايد جمال خال او * هر دو عالم چيست عكس خال او * چونكه من از خال
خوبش دم زنم * نطق ميخواهد كه بشكافد تنم * همچو موری اندرين خرمن خوشم * تا فزون از خويش باری می كشم
بيورمشلرديكه پيغمبر عليه السلام بيورديكه حق تعالی ارواح اوزره كندی نورنی رش ايلدی وصاچدی نور هويت
الهيه خود من حيث الحقيقة هركز مفترق اولمز مثلا نقطهٔ خال كبی اوليله اوليجق برزمان ای رفيق وهمره ملالت
وسئامتی ترك ايله تا اول جمال حقيقيدن برخالك وصفنی سكا سويليم مع هذا بيانه كلمز ومقاله صغمز اول محبوبك خالنك
جمال با كمالی هر دو عالم ندر ديرسك اول حضرتك خالنك عكسيدر خالدن مراد نقطهٔ وحدت مطلقه وهويت ذاتيهٔ
الهيه‌دركه دنيا وآخرت وظاهر وباطن انك نقطهٔ ذاتننك عكسی وپرتويدر اكثر محققين هويت الهيه‌يی خاله وكونی
خدور خساره تشبيه ايدوب بيوررلر (بيت) الكون خد قد بدا من خاله * ولقد تجلی خاله من خده * وبعضلر دخی برعكس
تشبيه ايدوب كون برخال كبيدر انك وجه ذاتنده ديمشلر (كما قال المغربی علی العكس (بيت) الكون خال قد بدا من

خده) ولقد تجلی خده من خاله) پس حضرت مولانانك بیوردقلری اوالکی مذهبه کوره درودخی بیوررلرچونکه بن اول محبوبك خال خوبندن دم اورم ووحدت مطلقه سندن سوزسویلیم نطق استرکه بنم تنمی پاره وپاره پاره ایلیه زیراکه وحدت مطلقه نفی تعین وکثرت اقتضا ایدر پس تن که موجب تعین وکثرتدر نقطهٔ وحدتدن دم اورمق تعین وکثرتك ازاله سنی اقتضا ایدر مجمع حبوبات اسما وصفات وذوات کائنات اولدیغی اعتبارله اول نقطهٔ هویت برخرمنه مشابهدرکه هرکسك مورو جودی اندن دانه کش وبرکونه تجلی ایله خوشدر انکیچون بیوررلرکه برمورکبی بن بوخرمن هویت الهیه ده خوشم حتی کندی وجود بشریتمدن زیاده ومقدارمدن افزون بار امانتی چکرم تا بوخرمن الوهیتدن خوش اولدیغم نعمتك شکرنی ادا ایدرم (بسته شدن تقریر معانی حکایت بسبب میل مستمع باستماع صورت ظاهر حکایت (مثنوی) کی کذارد آنکه رشك روشنیست * تابکویم آنکه فرض کفتنیست * بحرکف پیش آرد وسدی کند * جر کند وزبعد جرمدی کند * مستمعینك استماع معانی وحقائق حکایته عدم رغبتلری ایچون وتقریر صورت حکایته میل ومحبتلری اولدیغیچون تقریر معنای حکایت بسته اولوب تعبیر صورت حکایته بواجلدن شروع قیلندی پس بونیتلری بوبیانه علت ایدوب بیوررلر زیراچن قوربی اول محبوب که جمله روشنلکك رشکی ومغبوطیدر تا سویلیم اول معانی وحقایقی که فرض کفتنیدر وسویلمسی لازم وواجبدر یعنی جمیع انوارك مغبوط ومطلوبی اولان حکیم مطلق روا کورمز وانبیا واولیاسنه اجازت بیورمزکه مستمعین ومسترشدینك فهوم وعقوللندن واستعداد وقبوللندن خارج ومتجاوز سوزسویلنسه وتقریر ایلنسه انکیچون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ورثاسنه امر ایدوب بیوردیلر (کلموا الناس علی قدر عقولهم لاعلی قدر عقولکم) وبرحدیث صحیحده دخی بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونکلم الناس علی قدر عقولهم) زیرا بحر حکمت بالغهٔ الهی البتته بوقاعده یی مقتضیدرکه مراتب واستعداده رعایت اولنه اکرمرتبه واستعداد ناس صورتدن سویلمك استرسه صورتدن سویلیه واکرمعنادن تقریر ایلمك اقتضا ایلرسه معنادن تقریر ایلیه وسکوت اقتضا ایدرسه سکوت ایلیه وکلام اقتضا ایدرسه کلام سویلیه نته کم بحرکاه اولورکه کفی ایلری واوکنه کتورر وروینه سد وحجاب ایلروکاه اولورکه آنی جرایلر ایچرو چکر وبوزین آچروکاه ینه مد ایدوب اول کفی ساحله چکرکذلك بحروحدانیت خدای متعال امواج افواج اسمایله متوجه ومتجلیه درکاه کف صورونقوش اشیایی اظهار ایدوب روی وحدانیته حجاب وسد ایلروکاه بحکم اسم القابض والباطن آنی باطن عالمه جرایلروکاه بحکم الباعث والباسط آنی مد ایدوب اخراج ایلر پس بوبحرك مظهرلری اولان انبیا واولیانك دخی احوالی بوکونه درکه بونلرك بحرقلبی کاه اولورکه کف الفاظ وحکایتی ایلروکتوروب روی معنایه سد وپرده ایدر وکاه اول کف الفاظ وکلماتی درونه جرایدوب وجه بحر معنایی کوستررلر وکاهی ینه مد واخراج ایدوب صورته کتوررلر (کما ان البحر هکذا) بومعلومك اولدیسه (مثنوی) این زمان بشنو چه مانع شد مکر * مستمع را رفت دل جای دکر * بوزمانده که تقریر معنانك بسته اولمسنه باعث وتعبیر حقایق ومعارفه مانع نه اولدی مکر مستمعك قلبی استماع معانی ایلمکدن برغیری محله کذر قیلدیکه اول قنق اولان صوفینك حکایه سیدر پس لازم کلدیکه بومقالدن رجوع ایدوب صورت افسانه تقریر اولنه (مثنوی) خاطرش شد سوی صوفیء قنق * اندران سودا فروشد تا عنق مستمعك خاطری خانقاهده قنق اولان صوفینك قصه سی جانبنه کتدی اول فکر وسوداده عنقه دکن آشغه کتدی مثنوی) لازم آمد باز رفتن زین مقال * سوی آن افسانه بهر وصف حال * بومقالدن کیرو کتمك لازم کلدی اول قصه جانبنه صوفینك حالنی وصف ایلمکدن اوتوری (مثنوی) صوفی آن صورت مپندار ای عزیز * همچو طفلان تا کی ازجوز ومویز * ای عزیز صوفیدن مراد اول صورت صانمه یعنی هرصوف کینی وصوف لباسیله ملبس اولنی مجرد صورت صوفیده اولمغله صوفی ظن ایلمه اوغلنجقلر کبی جوز ومویزدن تاقچنه دلك یعنی بوصورت جسمانیه که جوز ومویزه مشابه سنده درتانه زمانه دلك بوصورتدن حظ آله سن وطفولیت مرتبه سندن کذر ایلمیوب باطن بین اولمیه سن (مثنوی) جسم ما جوز ومویزست ای پسر * کرتومردی زین دوچیز اندر کذر * ای پسر بزم جسممز فی المثل جوز وموزدرا کرسن مردایسك بوایکی نسنه دن کچ یعنی جوز ومویزه مشابه سنده اولان صورتدن وجسمدن فراغت ایله یعنی بونلرله مقید اولمقدن وصورت وجسم اهلیله دخی مخالطه قیلمقدن فراغت ایله (مثنوی) ورتواندرنکذری اکرام حق * بکذراند مرترا از نه طبق * واکرسن صورت وجسم قیدندن کچمیه سن حق تعالینك اکرام وعنایتی سنی طقوز فلکدن کچوررسنك جانکه وحدت وصفوت شرابنی ایچورر (مثنوی) بشنوا کنون صورت افسانه را * لیك هین از که جدا کن دانه را * امدی شمدی صورت افسانه یی ایشت وصوفینك قصه سنك ظاهرنی کوش ایت ولیکن آکاه اول دانه یی صماندن جدا وتمیز ایله یعنی قصه دن حصه اولوب صورت حکایه دن دانهٔ معنایی آله کور

(التزام كردن خادم تعهد بهيمه را وتخلف نمودن (مثنوى) حلقهٔ آن صوفيان مستفيد * چونكه در وجد
وطرب آخر رسيد * اول مستفيد اولان صوفيلرك حلقه وسماعى چونكه وجد وطربده آخره ايرشدى (مثنوى) خوان
بياوردند بهر ميهمان * از بهيمه ياد كرد او آن زمان * اول مهمان اولان صوفيدن اوترى خوان وطعام كتوردیلر اول
زمان بهيمه دن ياد كتوردى يعنى مركبنى تذكر ايلدى (مثنوى) كفت خادم را كه در آخر برو * راست كن بهر بهيمه
كاه وجو * كفت لا حول اين چه افزون كفتنست * از قديم اين كارها كار منست * اول خانقاهده مهمان اولان
صوفى خدمت فقرا ايچون نصب اولنان خادمه ديديكه آخره يورى راست ومهيا ايله اول حيواندن اوترى كاه وجوى خادم
ومتخادم وخادم مزور كلردر ذكر اولندى بو محلده اولان خادمه خادم مزوردیرلركه متشبه مبطلدركه صورتا خادم
ومعنا عادمدر پس اول خادم كذاب اول صوفى محنت مآبه ديديكه لا حول ولا قوة بونه چوق سويلمكلكدر يعنى
نه زائد سوزدر قديمدن بوكونه كارلر بنم كارمدر بو محلده صورتا ومعنا طريق تصوف وادب فقرايى بيان ايدر صورتا
بيان ايلديكى خادم اساءتندن صوفى مهمانه ادب تصوفى تعليمدركه تچن بر اهل طريق برخانقاهه كلدكده وانك خادم
وشيخنى خالص وصافى اعتقاد قيلدقده بهيمهٔ نفسنى انلره سپارش قيلوب مالا يعنيدن وكثرت كلامدن خاموش اولغه
ومؤنت نفسن فراموش قيلمغه سعى قيله وتسبيح وتهليله مشغول اوله ومعنا بيان ايلمسى اولدركه تچن صوفى برخانقاهه
كلسه وانك خادم وشيخنده تزوير وتلبيس كورسه بهيمهٔ نفسن تربيه واصلاح ايچون انلره تسليم قيلميه ومداهنه
وتزويرلرينه مغرور اولميه بلكه لوازم نفسنه كندى مقيد اولمقدن خالى اولميه تا كم طريق حقه ذاهب اولدقده صوفىء
مفتونك لا حول خورده اولان مركبى كبى خابط وساقط اولميه وافتان وخيزان كتميه (مثنوى) كفت تر كن آن جوش را
از نخست * كان خرك پيرست ودندانهاش سست * صوفى خادمه ايتدى اول مركبك اربه سنى اولدن ياش ايله زيرا
اول خر جغزقوجه در وانك ديشلرى سست وضعيفدر (مثنوى) كفت لا حول اين چه ميكوئى مها * از من آموزند اين
ترتيبها) خادم صوفى يه ايتدى لا حول ولا قوة اى اولو بونه نه ديرسن غيركسه لر بو ترتيبلرى بندن اوكرنورلر (مثنوى) كفت
بالانش فرو نه پيش پيش * دارو منبل بنه بر پشت ريش * صوفى ايتدى اول خركك پالاننى آشغه قو زياده مقدم پيش
لفظنك مكرر اولمسى تأكيد افاده ايدر وايكيسى بله باء فارسى ايله اولمق اولى اولور اكرچه صكره كى پيش باء عربيله
زياده معناسنه اولوب مصرع ثانى يه مصروف اولسه دخى جائز اولور شو تقديره اوزره كه زياده دارو منبل قو انك پشت
ريشى اوزره يعنى اول مركبك اغرى اولان ارقه سى اوزره قوى دارو قو منبل اكرچه معاند وتنبل معناسنه در اما بونده
قوى ويرندن قالقمجى دارودن استعاره اولور (مثنوى) كفت لا حول آخر اى حكمت كذار * جنس تو مهمانم
آمد صد هزار * خادم صوفى يه ايتدى لا حول ولا قوة اى حكمتكذار يعنى اى حكمت سويليجى واكثار كلام ايليجى
بكا سنك جنسك يوز بيك مهمان كلدى (مثنوى) جمله راضى رفته اند از پيش ما * هست مهمان جان ما وخويش ما
جميعسى بزم قتمزدن راضى كتمشلردر مهمان بزم جانمزدر واقربامزدر (مثنوى) كفت آبش ده وليكن شير كرم *
كفت لا حول از توام بكرفت شرم * صوفى دردمند اول كذاب ومنافق صادق ظن ايليوب تربيهٔ بهيمه ايچون احتياط
برله سويليوب ديديكه اول مركبه صووير وليكن صوق ويرمه زياده ايجق ويركه ضعيف المزاجه ماء بارد يرامزدر
بو تقديرجه شير بونده زياده معناسنه اولور ياخود معنى صوفى خادمه ايتدى حماره صوو ويراما تمام طوينجه ويرمه بو تقدير
اوزره كرم تمام معناسنه اولوب معنى تمام طوينجه صوو ويرديمك اولور پس خادم مكار وغدار ديديكه (لا حول ولا قوة
الا بالله) اى ميهمان بن سندن شرم طوترم از تو بكرفتم شرم تقديرنده در ياخود معناسندن بنى شرم طوتدى يعنى بكا
اعتماد ايتميوب بو قدر اهتمام وابرام والحاح ايتديككدن شرمنده اولدم (مثنوى) كفت اندر جو تو كمتر كاه كن * كفت
لا حول اين سخن كوتاه كن * صوفى خادمه ايتدى سن اربه ايچنه صمانى آزرك ايله خادم صوفى يه ايتدى لا حول ولا قوة
بو سوزى قصه ايله زيرا بكا سويلمك لازم دكلدر ولا حول ولا قوة الا بالله قولنك معناسى لا حركة ولا قوة الا بمشيئة الله
ديمكدر زيرا حال الشخص يحول ديرلر تچن تحرك ايلسه پس حول بوراده حركت معناسنه در (وقال الشيخ الاكمل
فى شرح المشارق قيل معناه لا حول فى دفع شر الا بمشيئة الله ولا استطاعة فى جلب خير الا بمعاونة الله وعن
ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه السلام الا اخبرك بتعبير لا حول ولا قوة الا بالله قال عليه السلام لا حول عن
معصية الله الا بعصمة الله ولا قوة على طاعة الله الا بعون الله هكذا اخبرنى جبرائيل (مثنوى) كفت جايش را بروب
از سنك وپشك * ور بود تر ريز بروى خاك خشك * كفت لا حول اى پدر لا حول كن * با رسول اهل كمتر كو سخن *
احتياط الرعاية الحمارينه تكرار ديديكه اول مركبك جايى سو پر سنكدن وپشكدن اكر آلتى ياش اولورسه دولك انك اوزرينه
خاك خشكدن پس خادم غدار ينه تكرار ديديكه لا حول اى پدر انحوى سندخى لا حول ايله واهل اولان رسوله

سوزی ازسویله نته کم ارسل الحکیم ولا توصه دیمشلر یعنی برخدمته برعاقلی کوندر وا کا وصیت وسپارش ایلمه دیو عقلا
بو قوله تنبیه ایلمشلردر لکن بوراده فارسیدر یعنی لاحولی ذکر ایله دیمکدر نته کم ابو یعلی وطبرانی بو حدیثی ایوب
حضرتلرینه اسناد ایدوب روایت بیوررلر (قال علیه السلام اکثر والاحول ولاقوة الابالله فانها کنز من کنوز الجنة)
پس بو حدیثک موجبنجه مشایخ طریقت اهل سلوکه بو کلماتک چوق ذکر ایلمسنه ترغیب ایدرلر حتی السنهٔ اهل
سلوکده ورد زبان اولوب هر کار وحالده (لاحول ولاقوة الابالله) دیرلر وبو حول قولی نک ذکریله حقه اظهار فقر واحتیاج
ایدرلر (کما قال ابن الاثیر فی النهایة والمراد بهذه الکلمات اظهار الفقر الی الله بطلب المعونة منه علی مایطلب من الامور)
پس مشایخک بوندن مرادی جناب حقه عرض افتقار وعبودیت وهر کارده اندن طلب معاونت ایلمکدر لکن
بعض مبطل ومزور خادم کبی (یقولون بالسنتهم مالیس فی قلوبهم) فحواسنجه بو کونه الفاظ وکلماتی اکرچه ذکر ایدرلر
امادرونلری انک ذوق ومعناسندن غافل اولوب همان خلقی بو کونه اقاویله فریفته قیلورلر نته کم ازسلام علیک شأن کم
چوامان بیتنده کلور وآنک ما بعدنده اولان ابیات دخی بو معنایه دلیل اولور (مثنوی) کفت بستان شانه پشت خر بخار
کفت لاحول ای پدر شرمی بدار * صوفی خادمه ایتدی قشغی آل خرک ارقه سنی قشی صوفی به خادم ایتدی (لاحول
ولاقوة الابالله) ای پدر برشرم طوت اکثار کلام ایلمک طر یقنده بی شرم اولمغه دلالت ایلر (مثنوی) خادم این کفت
ومیان رابست چست * کفت رفتم کاه وجو آرم نخست * خادم بو سوزلری دیدی بلنی علی الفور بغلدی صوفی یه
دیدی کیده یم اول صمان وآرپه یی کتوره یم (مثنوی) رفت وزآخر نکرد او هیچ یاد * خواب خر کوشی بدآن صوفی بداد
خادم اورادن کتدی وآخردن هیچ یاد ایلمدی خادم اول صوفی یه طوشان اویقوسن ویردی یعنی آنی مغرور ایلدی زیرا
طوشان کوزلری آچق اولدیغی حالده اویور آنی کورن اویانق صنور اما اویله اویور پس خواب خرکوش مغرور ایلمکدن
وکندویی بیدار کوستروب نائم اولمقدن عبارت اولور (مثنوی) رفت خادم جانب اوباش چند * کرد بر آندرز صوفی
ریشخند * خادم برنیچه اوباش جانبنه کتدی یعنی برقاچ لوند خرسزلر جانبنه کتدی کیدوب انلرله مصاحبت
ومعاشرت ایتدی صوفینک وصیتی وسپارشی اوزره ریشخند ایلدی یعنی صوفینک صقالنه کولوب اکا استهزا قیلدی
(مثنوی) صوفی ازره مانده بود وشد دراز * خوابها می دید با چشم فراز * صوفی یولدن قالمشدی ویورغون اولمشدی
دراز اولدی یعنی اوزانوب یاتدی واقعه لر کوردی چشم فرازله چشم فرازدن مراد حس مشترک اولمق محله ملایمدر
اکرچه یوملمش چشمه دینسه دخی قابلدر (مثنوی) کان خرش درچنک کرکی مانده بود * پارها از پشت ورانش
می ربود * که آنک حماری برقوردک پنجه سنده قالمشدی اول قورد اول خرک پشت وراتندن پاره لر قاپردی یعنی انک
صرتندن واویلوغندن اتلر قوپردی (مثنوی) کفت لاحول این چه مالخولیاست * ای عجب آن خادم مشفق
کجاست * صوفی اویانوب اضطرابندن دیدی بو واقعه نه کونه مالخولیادر مالخولیا شول خیالات فاسده در که
غلبهٔ سودادن حاصل اولور ومالخولیاسی اولان خیالاتی حقیقت زعم قیلور ای عجب اول شفقت ایدیجی خادم
قنده درکه خرک حالنی اندن سؤال ایدم دیدی (مثنوی) بازمی دید آن خرش در راه رو * که بچاهی می فتاد وکه بکو *
کرد او یوب کوردی انک اول خری یوله کیتمکده کاهی برقیویه دوشردی وکاهی چقوره (مثنوی) کونه کون می دید
ناخوش واقعه * فاتحه میخواند والقارعه * ویینه او یویوب کونا کون ناخوش واقعه کوردی پس فاتحه والقارعه
اوقوردی واقعه وقارعه ده احوال قیامتی کوردیکندن کنایه واردر زیرا واقعه اسم قیامتدر (کما قال فی مجمع البیان
القارعة البلیة التی تقرع القلب شدة المخافة وانما سمیت بها لانها تقرع القلوب بالشدائد پس تقدیر معنای بیت اولدرکه
صوفی کونا کون ناخوش واقعه لر کوردی یعنی احوال قیامتی مشاهده قیلدی وانک دفعی ایچون فاتحه اوقودی
ودخی قارعه اوقودیکه بو سوره یی برکسه اوقوسه فتنهٔ دجال وقیامتدن امین اوله کما روی عمرو بن ثابت عن ابی جعفر
قال علیه السلام من قرأ القارعة امن من فتنة الدجال وشداید یوم القیامة (مثنوی) کفت چاره چیست یاران
جسته اند * رفته اند وجمله درها بسته اند * صوفی کندی بسنه ایتدی چاره ندر یاران سچرامشلر یعنی پراکنده اولمشلردر
خانقاهدن کیتمشلردر وجمله قپولری بغلمشلردر (مثنوی) بازمی کفت ای عجب آن خادمک * نه که با ما کشت همنان
ونمک * کیرو کندویه ایتدی ای عجب اول خادم جلک که بزمله هم نان ونمک اولمدیمی یعنی مقرردرکه بزمله هم سفره اولدی
ونان ونمک یمکه ال صوندی پس مقتضای طریقت خود بو ایدیکه نان ونمک یندکدنصکره خیانت ومکر وخدیعت
ایلمیدی (مثنوی) من نکردم باوی الا لطف ولین * او چرا با من کند برعکس کین * بن اول خادمه ایلدم الا لطف
وملایمت ایلدم او خادم نیچون بکا آنک عکسی اوزره کین وانتقام ایلر (مثنوی) هر عداوت راسبب باید سند * ورنه
جنسیت وفا تلقین کند * هر عداوته سبب کرک سند کرک بوخسه جنسیت وفا تلقین ایلر یعنی اول خادم خود بزم جنسمز

صوفیدرپس جنس جنسه میل ایلمك ووفا قیلمق مقتضای طریقت ایدی پس بونك سری نه اوله دیو تفکره دوشدی (مثنوی) بازمی کفت آدمی با لطف وجود * کی بران ابلیس جوری کرده بود * کیروکندویه دیدی لطفله وجودله اولان حضرت آدم علیه السلام اول ابلیس اوزره نیچون برجور ایلدی حال بوکه ابلیس پرتلبیس اول آدمه بوقدر خیانت واهانت قیلدی (مثنوی) آدمی مر مار وکژدم را چه کرد * کو همی خواهد سر از رامرك ودرد * آدم اوغلی مار وعقربه نه ضرر ایلدی که اول مار وعقرب بنی آدمه مرك ودرد ایستروانك هلاکنه قصد ایلر (مثنوی) کرك را خود طبع وخوبدریدنست * این حسد درخلق آخر روشنست * قوردك طبیعت وخاصیتی خود پرتقدر آخر بو حسدلر خلقده روشندر پس احتمالدرکه اول خادم بدنهاد خباثت جبلیه سنك مقتضاسی اوزره بنم آککا ایلدیکم تعظیم واحسان مقابله سنده اوبکا اساءت قیلمش اوله دیدی (مثنوی) بازمی کفت این کمان بدخطاست * بربرادر اینچنین ظنم چراست * صوفی کیرو کندی نفسنه ایتدی انك حقنده بوکمان بد خطا وبوکونه سوء ظن (ان بعض الظن اثم) فحواسنجه وبال واثمدر برادم اوزره بنم بو مثللو ظنم نیچوندرکه اذا ظننت فلا تحقق بیورلمشدر (مثنوی) باز کفتی حزم سوء الظن تست * هرکه بد ظن نیست کی ماند درست * کیرو ایتدی حزم سنك سوء ظنکدر (کما قال علیه السلام الحزم سوء الظن) هرشول کمسه که بد ظن دکلدر نیچون درست قالور یعنی شول انسانکه اکثر محلده سوء الظن قیلمیه وبدکمان اولمیه اول اعدا شرندن نیجه امین اولور ومکر وخدیعت خلقدن نو جهله سلامت ونجات بولور (مثنوی) صوفی اندر وسوسه وان خرچنان * که چنان بادا جزای دشمنان * صوفی وسوسه وافکارده واول خر انجلاین یعنی بلا ومحنت ایچره آج ومحتاج که دشمنلرك جزاسی انجلاین اولسون (مثنوی) آن خر مسکین میان خاك وسنك * کژ شده پالان دریده پالهنك * اول مسکین خر خاك وسنك ایچنده پالانی صرتندن اکلمش وقوصقونی پرتلمش ایدی (مثنوی) کشته ازره جمله شب بی علف * کاه در جان کندن وکه در تلف * یولدن دوکلی کیجه صباحه دك بی علف اولمش کاهی جان چکشمکده وکاهی تلف وهلاکده یعنی یول زحمتندن وجمله شب بی علف کاه جان چکشمکده وکاهی تلف مرتبه سنده اولمشیدی (مثنوی) خر همه شب ذکر می کرد ای اله * جورها کردم کم از یك مشت کاه * مسکین خر دوکلی کیجه صباحه دك لسان حالله ذکر ایلیوب دیدیکه ای اله وای دوکلی مخلوقه ملجا وپناه آربه یی رها ایلدم قودم براوج صماندن اکسك یوقمی بو مصرع سامعه صحیح سکوت افاده ایلمز یا استفهام اولمغله ویا ببخش لفظلرینی تقدیرا تمکله که بونلری اسلوب کلام اقتضا ایدر تقدیر کلام خدایا جور اترك کردم باری کم از یك مشت کاه بده یا ببخش دیمك اولور یا خود بویله دینسه دخی جائزدر خر دوکلی کیجه زبان حالله ذکر ایلدی بویله دیوکه ای اله آربه یی قودم وآربه دن وآز کلدم بر آوج صماندن کم میم (مثنوی) بازبان حال می کفت ای شیوخ * رحمتی که سوختم زین خام شوخ * زبان حالله دیردی ای شیخلر بر مرحمت ایلکزکه بو ادبسز خامدن یاندم (مثنوی) آنچه آن خر دید از رنج وعذاب * مرغ خاکی بیند اندر سیل آب * رنج وعذابدن اول نسنه یی که اول خر کوردی سیل صوبی ایچره خاکه منسوب اولان قوش کورر یعنی سیلاب ایچره مرغ خاکی نه مرتبه عذاب کوررسه اول خر اول کیجه اویله عذاب کوردی (مثنوی) پس بپهلو کشت آن شب تاسحر * آن خر بیچاره از جوع البقر * اول کیجه سحره دك پهلو سیله دوندی وبوالندی اول بیچاره خر بقر آجلغندن جوع البقر بر مرضدرکه انسان اکا مبتلا اولسه طویمق بیلمز (مثنوی) روز شد خادم بیامد بامداد * زود پالان جست بر پشتش نهاد * روز اولدی خادم صباح وقتنده کلدی علی الفور خرك پالانی استدی وآنك ارقه سی اوزره قودی (مثنوی) خر فروشانه دوسه زخمش بزد * کرد باخر آنچه زان سك می سزد * خادم اول خره خرفروشلرکبی ایکی اوچ زخم اوردی خره اول نسنه یی ایلدیکه اول کابدن لایق اولور (مثنوی) خر جهانده کشت از تیزی نیش * کوزبان تاخر بکوید حال خویش * نیشك حدت وتیزلکندن خر قالقیجی اولدی قنی زبان وکفتار تاخر کندونك حالنی سویلیه (کمان بردن کاروانیان که بهیمهٔ صوفی رنجورست) (مثنوی) چونکه صوفی برنشست وشد روان * رو در افتادن کرفت او هر زمان * چونکه صوفی حماری اوزره اوتوردی وبویله روانه اولدی اول حمار هر زمان یوزی اوزره دوشمکه باشلدی (مثنوی) هر زمانش خلق بر می داشتند * جمله رنجورش همی پنداشتند * هر زمان خلق اول حماری قالدررلردی جمیع کاروان خلقی آنی خسته صانورلردی (مثنوی) آن یکی کوشش همی پیچید سخت * وان دکر در زیر کامش جست لخت * اول بریسی اول حمارك قولاغنی محکم بوررردی واوبریسی اول خرك دماغی آلتنده پاره یوقلردی یعنی تاپیله که انك اولمشیدر (مثنوی) وان دکر در نعل او می جست سنك * واول بریسی خرك نعلی آلتنده طاش یوقلردی تاانك دوشمسی بلکه آیغنه طاش باتمه دندر دیو واوبریسی حمارك چشمنده پاس اورردی یعنی حمارك کوزینه بقردی انك کوزنده کی سی وارمیدر دیو (مثنوی) بازمی کفتند ای شیخ این زچیست * دی نمی کفتی که شکر این

خرقو يست * بولداشلری کیرواية دیلرای شیخ بوندردوند عزمی ایدککه حضرت خدایه شکر اولسون بوخرقو یدر
(مثنوی) کفت آن خرکوشب لاحول خورد * جز بدین شیوه نداند راه کرد * چونکه قوت خرشب لاحول بود * شب
مسبح بود وروزاندر سجود * پس صوفی یارانه دیدیکه اول خرکه کیجه ده لاحول یه بوشیوه دن غیری راه ایتمك بیلمز
چونکه خرك قوت وغداسی کیجه ایله لاحول اولدی کیجه مسبح اولدی وکوندز سجده ده یوزی اوزره دوشمکده اولدی
اعلم یا اخی حضرت مثنوینك اکثر محلی رموز وکنایات وایما واشارات اندر بو بیتلرده دخی کنایت واشارت وار در صوفی
لسانندن شول خرلره که بودنیا کیجه سنده بر مزور کذابك لاحول سن یه یعنی بلا تربیة نفس ولا تغدیة روح اسقاط
اضافات ایدوب حرکات وسکناتی خدانك مشیتنه اسناد ایدوب وجبر یولنه کیتمسنی قبول ایلیه وانك بوکونه توحیدنه
وبلا عمل اولان تسبیحنه فریفته اولسه خبط وسقوط شیوه سندن غیری روز آخرتده کار بیلمز ودوشمکدن وسور
چکدن خالی اولمزمکبا علی وجهه سجده یی اول زمان ایدر وپل صراطه یوزی اوزره کیدر (مثنوی) آدمی خوارند
اغلب مردمان * از سلام علیك شان کم جو امان * بو بیت وبونك مابعدنده اولان ابیات تادر زمین مردمان خانه مکن
بیتنه کانجیه دك قصه دن حصه در یعنی اکثر خلق جهان واغلب مردمان خادم غدار کبی آدمی خوارلردر بونلرك
ظاهر اسلام سنك اوزرینه اولسون دیملرندن وسکالسان ایله دعا وثنا ایلمرندن آز آمان دله که انلرك السلام علیك سی
خادمك لاحول سی کبیدر (مثنوی) خانهٔ دیو ست دلهای همه * کم پذیر از دیو مردم دمدمه * جمیعسنك کوکلری
شیطان اویدر انسان شیطانندن دمدمه قبول ایلمه زیرا ظاهر الاف وکزاف ایدرلر وباطنا مکر وخدیعت سمتنه کیدرلر
(مثنوی) از دم دیو انکه او لا حول خورد * همچو آن خر در سر آید در نبرد * شیطانك نفسندن اول کمسه که اول
لاحولی یدی یعنی شیطان سیرت اولان کمسه نك اغزندن ظهور ایلین توحید وتسبیحنه اعتماد ایلیوب انك سوزن قبول
ایلدی اول خرکبی باشی اوزره کاور جنکده یعنی صوفینك اول لاحول خورده مرکبی کبی یوله عزیمت ایلدکده باشی
اوزره نیجه افتان وخیزان اولدیسه شیطان سیرت اولان آدمدن دخی حیله آمیز اولان سوزی قبول ایلین نفس
وشیطانله جنك ایلمك وقتنده باشی اوزره دوشمك مقرر اولور (مثنوی) هرکه در دنیا خورد تلبیس دیو * وز عدو دوست رو
تعظیم ورنو * هرکیمکه دنیاده ابلیسك تلبیسی یه دوست رو اولان عدودن تعظیم وحیله قبول ایلید (مثنوی) درره
اسلام بر پول صراط * در سر آید همچو آن خر از خباط * اسلام یولنده وصراط کوپروسی اوزره اول خرکبی ضعف
وسراسیمه لکدن دپه سی اوزره کاور (مثنوی) عشوهای یار بد منیوش هین * دام بین ایمن مرو تو بر زمین * آکاه اول
یرامز یارك مکر اوزره عشوه لرنی استماع ایلمه یراوزره امین یورومه طوزاق کور یعنی یر یوزنده زیاده بصیرت واحتیاط
اوزره اول زیرا که نفس وشیطانك وانسان شکلنده اولان حیوانك حیله وخدعه سی ودام مکر وغدری قتی چوقدر
تا سنی دامه دوشرمیه لر (مثنوی) صد هزار ابلیس لاحول آر بین * آدما ابلیس را در مار بین) یوز بیك لاحول کتوریجی
ابلیس کورای آدم ابلیسی مار ایچنده کور مشهور حکایتدر که جنتك دربانی مار ایدی ولکن اول زمانده قتی خوب
صورت وملیح الشکل ایدی شیطان کندی صورتیله جنته داخل وحضرت آدمه مقارن اوله میوب اولا مارله اشنالق
ایدوب انك وجودنه حلول ایلدی بعده انك شکلنده جنته داخل اولدی حضرت آدمه مقارنت قیلوب اکل کندمه
تحریص وترغیب ایلدی حضرت آدم آنك شیطان ایدوکنی بیله میوب اکل کندمه میل قیلدی پس آخر الامر حق
تعالی اول ماری بو شکل قبیحه مسخ ایلدی کذلك نیجه مار سیرت وشیطان طبیعت یارلر واردر که صورتا لطیف وملیح
برانساندر لکن باطنا اول مار وشیطاندر پس ای آدم اوغلی ابلیسی اول مار سیرت اولان انسانده کور (مثنوی)
دم دهد کوید ترا ای جان دوست * تا چو قصابی کشد از دوست پوست * سکا ای جان وای دوست دیو دم ویرر تا بر
قصاب کبی دوستندن پوستی چکه یعنی بر شیطان سیرت انسان سکا خوش آینده سوز سویلسی قصابك قیونه نفخ
ایلسی وآیاغنه باش قومه سی کبیدر انك مرادی قویندن پوستنی چیقاره قدر کذلك بو شیطان سیرت دخی دوستنی
اضلال ایلیوب دین ودنیاده بدنام ومخذول قلمقدر (مثنوی) دم دهد تا پوستت بیرون کشد * وای او کز دشمنان
افیون چشد * سکا دم ویرر تاسنك پوستکی طشره چکه وای اول کمسیه که دشمنلرندن افیون داده اوذوق ایده جك
کمسه بر آخر کمسیه کمالیله دوستلق اظهار ایدوب اکا بر لطیف کیف ویرر ونفریح طبعه وقوت بدنه سببدر دیو افیونی مدح
ایلیه رکدن باخصوص که قرقندنصکره عدس مقداری یمکه حکمانك دخی تجویزی وار دردیو سویلیه رکدن آنی بالك
اهل کیف ایلر بعده شیطان بر کمسه یی آزدیروب دوستلغی آندن کسدیکی کبی اول صورتا دوست وباطنا دشمن اولان
دخی آندن دوستلغی قطع ایلر واول بیچاره مدت عمرنده اسیر کیف اولوب مشرب انسانیتدن چیقوب نه مرده نه زنده
بر عجب دام بلایه کرفتار اولور پس ابتداسنده اکر بغایت دوستك ایسه ده انك الندن افیون یمکدن حذر ایله تا کم مسموم

معنوی اولمیه سن (مثنوی) سرنهد برپای توقصاب وار * دم دهد تا خونت ریزد زارزار * اول شیطان سیرت اولان انسان سنڭ آیاغنه تملق وچاپلوسلق ایدوب باش قور قصاب کبی سکا دم ویرر ومغرورلق مرتبه سنه ایرکورر تا کم زارزار عاقبة الامر سنڭ قانڭی دوکه (مثنوی) همچو شیری صید خود را خویش کن * ترک عشوهٔ اجنبی وخویش کن برارسلان کبی کندی شکارنی کندڭ ایله اجنبی وخصمڭ عشوه وخوش آمدنی ترکڭ ایله (مثنوی) همچو خادم دان مراعات خسان * بی کسی بهتر زعشوهٔ ناکسان * ادانی وخسلرڭ مراعاتی خادمڭ مراعاتی کبی بیل ناکسلرڭ عشوه وحیله سندن بی کسلك یکدر زیرا انلرڭ خوش آمدی ویشخندنده فائده اولمدیغندن ماعدا نیجه مضرت وخسارت مقرر اولور (مثنوی) در زمین مردمان خانه مکن * کار خود کن کار بیکانه مکن * مردملرڭ یرنده خانه ایلمه زیرا غیری کمسه لرڭ یرنده خانه ومکان اتخاذ ایلمسڭ بوقالقری حسبیله سنی اندن اخراج ایلیوب الم واضطرابده قالورسن بوده جائزدر که زمین مردماندن مراد بودنیا اوله یعنی بودنیاده خانه ومکان اتخاذ ایدوب بونڭ اهلیله معاشرت ومصاحبت قیلمه کندی ایشڭ ایله بیکانه نڭ ایشن ایلمه پس بیکانه دن مراد کیم ایدیکن بیان بیوررلر (مثنوی) تا تو تن را چرب وشیرین می دهی * جوهر خود را نبینی فربهی * تا کم سن تنکه چرب وشیرین ویره سن کندی جوهر یکی فربه کورمز سن یعنی روحکی قوی وعظیم ونورانی بولمزسن (مثنوی) کرمیان مشک تن را جا شود * روز مردن کند او پیدا شود * اکرتنه مشک ایچنده یر اوله ویرکسه آنی مشک وعنبرلر ایچره پرورش قیله اولدڭ کونی انڭ مردار رایحه سی پیدا اولور (مثنوی) مشک را برتن مزن بر دل بمال * مشک چه بود نام پاک ذوالجلال * مشکی تن اوزره اورمه کوکل اوزره سور یعنی لطیف رایحه لرله جسمڭ معطر قیلمه بلکه قلبکی معطر وممسک ایله مشکندر ذوالجلال اولان اللهڭ نام پاکیدر که قلب وروح الله تعالینڭ نام شریفیله وذکر لطیفیله ممسک ومعطر اولور (مثنوی) آن منافق مشک برتن می نهد * روح را در قعر کلخن می نهد * اول منافق مسکی تنی اوزره قور مابعدنده اولان بیت بونده اولان ابهامی تفسیر ایلر روحی کلخنڭ قعرینه قور (مثنوی) برزبان نام حق ودر جان او * کندها از فکر بی ایمان او) اول منافقڭ زبانی اوزره نام حق وار دروانڭ جانی اوزره اولان منافقڭ ایمانسز فکرندن قبیح رایحه لر واردر پس نام الهی وذکر ربانیکه مسکدر وندر منافق آنی جسم اوزره قویوب لساننده اظهار وجاری ایلر لکن جانی اوزره کفر ومعصیت رایحه لرندن خبیث وقبیح رایحه لر واردر (مثنوی) ذکر با او همچو سبزهٔ کلخنست * برسر مبرز کاست وسوسنست * اول منافقله ذکر الله کلخنڭ سبزه سی کبیدر مثلا آبخانه اوستنده کل وسوسن کبیدر یعنی منافق کلخن وآبخانه کبیدر نام الهی سبزه وکل وسوسن کبیدر چونکیم انڭ وجودنده بته کلخنده ومزبله ده بتن کل وسوسن کبی اولور (مثنوی) آن نبات انجا یقین عاریتست * جای آن کل مجلسست وعشرتست * اول نبات انده بی شک عاریتدر اول کلڭ یری مجلسدر وعشرتدر کذلك نام الهی منافقڭ دهاننده عارضی وعاریتدر آنڭ محلی اصل خالص ومخلص اولان کمسه لرڭ مجلس قلبی وروضهٔ درونیدر (مثنوی) طیبات آید بسوی طیبین * للخبیثین الخبیثات است هین * زیرا طیبات طیبین جانبنه کاور (والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) فحواسی اوزره پاک وطیب اولنلر دخی طیبات وطاهرات اولان اشیایی بولور خبیثین ایچون خبیثات واردر اکاه اول کما قال الله تعالی (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس هر خبیث اولان کمسه لرڭ جسدلری وفعل وعملری دخی کندیلره مناسب اولور وخوی وخصلتلری دخی نفس خباثت مقرلرینه کوره ظهور قیلور (مثنوی) کین مدار آنها که از کین کمرهند * کورشان پهلوی کین داران نهند * کین طوتمه اول کمسه لره که کیندن کمراهلردر یعنی حقود اولنلره ویرمؤمنه کین طوتانلره سن کین طوتمه زیرا انلرڭ قبرنی کیندارلر قبرینڭ قتنه قورلر وحقود وحسود اولان طائفه یه کین طوتقدن کمراه اولان کمسه لی الحاق قیلورلر زیرا جنسیت علت انضمام اولور وهر کینه صاحبی کیندارلر منزله سنه دخول قیلور (مثنوی) اصل کینه دوزخست وکین تو * جزو آن کلست خصم دین تو * وکینه نڭ اصلی دوزخدر وسنڭ کینڭ اول کلڭ جزویدر سنڭ دینڭ دشمنیدر یعنی انسانده اولان کین صفتی جهنمدن بر جزودر سنڭ دین وایمانڭڭ عدوسیدر وعاقبت الامر (کل شئ یرجع الی اصله) فحواسنجه اول صفت سنی کندی اصل اولان دوزخ جانبنه چکمك مقرر اولور (مثنوی) چون تو جزو دوزخی پس هوشدار * جزو سوی کل خود کیرد قرار * چونکیم سن دوزخڭ جزؤیسن پس هوش طوت جزؤ کندینڭ کلی جانبنده قرار طوتر پس اول کین صفتی سنی ای کیندار عاقبت جهنمه آتر (مثنوی) ور تو جزو جنتی ای نامدار * عیش تو باشد زجنت پایدار * وکر سن جنتڭ جزوی ایسڭ ای نامدار یعنی کیندار اولمیوب نیك کردار وصلاح شعار اولورسڭ سنڭ عیشڭ جنتدن پایدار اولور (مثنوی) تلخ با تلخان یقین ملحق شود * کی دم باطل قرین حق شود * اجی یقین بودر که آجیلره ملحق اولور یعنی خبیث وبدخو اولان تلخلرینه کندی جنسی اولان خبیث وتلخلره ملحق اولوب دار اهل خباثت اولان جهنمه دخول

قيلورلجن باطل سوز وقبيح عمل اهل حقه قرين اولور زيرا حقله باطل ضدلردر ايكى ضد بربره جمع اولمسى قابل دكلدر ولهذا قال الله تعالى (وقل جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل كان زهوقا) (مثنوى) اى برادر تو همان انديشهٔ * ما بقى تو استخوان وريشهٔ * اى برادر سن همان انديشه سن سنك باقى اولان شيئك استخوان وريشه در يعنى اى انسان سن همان محل انديشه اولان نفس ناطقه سن ديمكدر پس ذكر حال واراده محل قيلندن اولورذكر مسبب ارادهٔ سبب دينسه ودخى ذكر ملزوم وارادهٔ لازم قبيلندندر دينلسه ده جائزدر زيرا اصل انسان همان حيوان ناطقدر پس همان سن انديشه سن ديو تعبير بيوردقلرندن نكته بودركه انديشه اثر نفس ناطقه وصورت قوهٔ سدركه در پس حقيقت انسانيه نك ابولكنك وكم الكنك بيلنمسى صورت عقليه سندن واثر نفسيه سندن معلوم اولورا كرانديشه اولميدى حقيقت انسانك مرتبه ومقدارى معلوم اولمزدى انكچون بيوررلر (مثنوى) كركلست انديشهٔ تو كلشنى * ور بود خارى تو هيمهٔ كلخنى * اكر كل ايسه انديشه لنظر ايله كور كلشن سن واكر انديشه لك خاردل آزار ايسه سن كلخنه منسوب اوطون سنكه فكر المرء قيمته ديمشدر مرادبودركه بالك فكرت ولطيف نيت اولان كمسه نك مكانى دخى كلشن جنت اولور وبدنيت وقبيح فكرت اولان كمسه نك مقرى كلخن سقر اولور (مثنوى) كركلابى برسر جيبت زنند * ور تو چون بولى برونت افكنند * اكر كلاب ايسك سنى جيبك باشى اوزره اوررلر واكرسن بول كبى ايسك سنى طشره براغورلر يعنى اكر لطيف الخصال وجميل الفعال كلاب رايحهٔ طيبه صاحبى ايسك سنى مقبول ايدرلر واكر بول كبى خبيث وناپاك ايسك سنى منبع خباثته آترلر (مثنوى) طبلها در پيش عطاران ببين * جنس را باجنس خود كرده قرين * مثلا عطارلرك اوكنده طبله لرى كور عطارلر جنسى كندى جنسنه قرين وقريب ايلمش (مثنوى) جنسها باجنسها آميخته * زين مجانس زينتى انكيخته * جنسلرى جنسلره قرشدرمش بو تجانسدن برزينت پيدا ايلمش يعنى برشيئى برشيئه جنس ايلك جهتندن برزيب وزينت اظهار ايلمش (مثنوى) كردر آميزد عدس با شكرش * بركزينديك يك از يكديكرش اكر عدس عطارلك شكرنه قرشسه عطار بربرآنى اوبرآخرندن اورنديلر وتميز ايلر (مثنوى) طبلها بشكست وجانها ريختند * نيك وبد درهمدكر آميختند * طبله لر صندى وجانلر دوكلديلر يعنى ارواح طبله لرى صنوب مرتبهٔ ارواحدن جانلر بو عالم اشباحه دوكلديلر ايو ويرامز بو عالمده بربرينه قرشديلر (مثنوى) حق فرستاد انبيارا باورق * تا كزيد اين دانها را بر طبق * اندن صكره حق تعالى ورقله انبيا كوندردى ورقدن مراد كتب الهيه در تا كم بو انسان دانه لرين طبق عالم اوزره اورنديلدى مؤمنى كافردن وموافقى منافقدن تميز ايلدى (مثنوى) پيش ازين ما امت واحد بديم * كس ندانستى كه ما نيك وبديم * بوندن اول برامت واحده ايدك يعنى برطائفه ايدك كمسه بيلمزديكه بزايويز ويا خود يرامزز (مثنوى) قلب ونيكو در جهان بودى روان * چون همه شب بود وما چون شب روان * جهانده قلب وايو روان ايدى وزيوفله نقد خالص برابر ايدى چونكم دوكلى كيجه كبى ايدى وبز كيجه كيديجى كمسه لر كبى ايدك (مثنوى تا برامد آفتاب انبيا * كفت اى غش دور شو صافى بيا * تا كم انبياى عظامك وجودى آفتابى ظهوره كلدى وطلوع قيلدى آفتاب وجود انبيا خلقى تميز ايدوب غش مرتبه سنده اولنلره اى غش سن دور اول وصافى مرتبه سنده اولنلره اى صافى ايلرو كل ديدى (مثنوى) چشم داند فرق كردن رنك را * چشم داند لعل را وسنك را * رنكى فرق وتميز ايلمكى چشم بيلور لعلى وسنكى چشم بيلور چشمدن مراد انبياء عظامدر وآنلره وارث اولان اولياى كرامدركه بونلر انسان العين منزله سنده در پس هر كسك رنك باطننى فرق ايلمكى انبيا واوليا بيلور وايويى كتودن بونلر تميز قيلور (مثنوى) چشم داند كوهر وخاشا كرا * چشم را زان مى خلد خاشا كها * كوهر وخاشاكى چشم بيلور چشمه خاشا كار اول سببدن باتار يعنى انبياء عظام واولياى كرام كه چشم منزله سنده در كوهر وخاشاكى بيلور كوهر مرتبه سنده اولنلره رعايت قيلمدقلرى وخاشاك مرتبه سنده اولان كفره وفجره يه تحقير واهانت ايلدكلرى اجلدن بونلره اكثر خس وخاشاك منزله سنده اولان كفره وفجره اذا وجفا ايدرلر وخس وخاشاك كوزه باتوب رنجيده قيلديغى كبى بونلر دخى اول صاحب سعادتلرى رنجيده قيلورلر (مثنوى) دشمن روزند اين قلابكان * عاشق روزند آن زرهاى كان * بو قلاب چكلر روزك دشمنلريدر اول كانك التونلرى روزك عاشقلريدر قلابكاندن مراد مرائى واهل نفاق اولان مزورلردركه روز كبى منور عالم اولان مرشدلرك دشمنلريدر اما معدن زر كبى خالص ومخلص اولنلر آنلرى دوست طوترلر روزدن مراد روز قيامت اولسه دخى جائزدر (مثنوى) زانكه روزست آينهٔ تعريف او * تا ببيند اشرفى تشريف او * زيرا كه اول قلاب چكلرك تعريفنك آينه سى روزدر او ضميرى زر كانه راجع اولسه دخى جائزدر يعنى زيرا كه اول زر كان كبى اولان خالصك آينهٔ تعريفى روزدر تا كم اشرفى اولان كمسه اول روزك تشريفنى كوره يعنى اشرفه منسوب اولان اول روز مشابه سنده اولان مرشدك تشريف وتكريم ايلمسنى مشاهده قيله (مثنوى) حق قيامت را لقب زان روز كرد * روز بنمايد جمال سرخ

وزرد

وزرد * حق تعالی حضرتلری قیامتده اول سببدن روز لقب ایلدی و یوم قیامت دیو سویلدی زیرا روز سرخ و زرد لکجالی کوستررکذلك یوم قیامت دخی هر کسك اسرارنی (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه ظهوره کتوروب تمیز ایلر (مثنوی) پس حقیقت روز سر اولیاست * روز پیش ماهشان چون سایهاست * پس حقیقتده روز اولیانك سریدرکه انلرك ضمیر منیرلرینك روشنالکیله بینك و بد فرق اولنور روز انلرك ماهی قتنده سایه لرکبیدر یعنی بو ظاهرده اولان روز انلرك ماه باطننه نسبت کولکه لرمثابه سنده در (مثنوی) عکس رازمرد حق دانید روز * عکس ستاریش شام چشم دوز * روزی مرد حقك رازینك عکسی و پرتوی بیلکز یعنی بو روز روشن مرد کاملك باطننده اولان رازینك عکس واثریدر اول مرد حقك ستارلکنك عکسی چشم دوز اولان یعنی کوز اورتیجی اولان شبدرشه کم بونك حقیقتی بو بیتدن دخی معلوملك اولور (مثنوی) زان سبب فرمود یزدان والضحی * والضحی نور ضمیر مصطفی * حق تعالی حضرتلری بو سببدن قرآن عظیمده والضحی بیوردی حقیقتده والضحی حضرت مصطفانك علیه السلام روشن ضمیرینك نوریدرشه کم حق تعالی بیورر (والضحی واللیل اذا سجی) ای اقسم وقت ارتفاع الشمس وتخصیصه لان النهار یقوی فیه یعنی ضحی حقیچون که وقت ارتفاع شمسدر وضحی یه قسمك تخصیصی اول وقتده نهار قوی اولدیغندن اوتریدر واپسل حقیچونکه اهلی ساکن اولوب اوایلك ظلامی را کد اوله سجی البحر سجوا دیرلر لججن امواجی ساکن اولسه (ما ودعك ربك وما قلی) جواب قسمدر ای ما قطعك قطع المودع یعنی سنی ربك ترك ایلمدی یا محمد وما قلی دخی سکا بغضده ایلمدی مفعولی محذوفدر رعایة للفاصلة تقدیری وما قلیك دیمکدر بو تفسیر ظاهردر اما عند التحقیق قدیمك حادثه قسمی غیر جائزدر پس مضاف مقدر اوله تقدیر کلام ورب الضحی دیمکدر ویا خود ضحی دن مراد نور باطن مصطفی ولیلدن مراد جسد ظاهر محمد مجتبی اوله تقدیر کلام انوار باطنهٔ مصطفی حقیچون وجسد سائرهٔ محمد مجتبی حقیچون که قوای جسدانیسی ساکن وراکد اولوب مرتبهٔ اطمینانه یتمشدر پس حضرت خداوندکار بو محلده ارباب ظاهرك کلامن اصحاب تحقیقك مرامنه توفیق بیوروب دیرلرکه جناب پروردکارك نور نهاره وشب تاره قسمی وارد علی قصد المبالغة تعظیماً لشان رسول الله کان جناب خدا بیوررلرکه ای بنم حبیبم بنم ضحایه قسمم سنك نوریاککه مشابهتی ولیله قسمم تن تابناککه مماثلتی اولدیغندن اوتریدر یوخسه فانی اولان اشیانك بنم یانمده نه مقسم به اولمغه لیاقتی وار درامدی سنك نورکه من وجه مشابه اولنه بویله قسم ایدیجك نورکه تعظیم وذاتکه تکریم نه مرتبه ایدیکنی خلق بوندن منفهم اوله (مثنوی) قول دیکر کین ضحارا خواست دوست * هم برای آنکه این هم عکس اوست * قول دیکرکه دوست بو ضحی یی دیلدی یعنی اهل تفسیرك دیدکلری قول که حق تعالی بو صوری اولان ضحی یی دیلدی و بوککه قسم ایلدی هم انکچوندرکه بو ضحای صوری هم انك عکسیدر یعنی حضرت مصطفانك ضمیرنده اولان نور اهلینك پرتویدر (مثنوی) ورنه بر فانی قسم کفتن خطاست * خود فنا چه لایق کفت خداست * یوخسه فانی اوزره باقینك قسم دیمسی خطادر اما کندی نورینك عکس واثری اولدیغی اعتبارله قسم ایلمك روادر فنا خود خدای تعالینك کلامنه وقسم ایلمسنه نه لایقدر (مثنوی) از خلیلی لا احب الآفلین * پس فنا چون خواست رب العالمین * بر خلیلدن لا احب الافلین) یعنی حضرت ابراهیمدن بن آفل وزائل اولنلری سومزم دیمك صادر اولدی پس عالملرك ربسی ومالکی فنانی نیجه استدی واکانه وجهله تعظیم ایدوب قسم ایلدی (مثنوی) لا احب الآفلین کفت آن خلیل * کی فنا خواهد ازین رب جلیل * اول خلیل (لا احب الآفلین) دیدی وزائل وفانی اولنلره محبت وتعظیم ایلمدی رب جلیل بو قسمدن نیچون فنا مراد ایلر یعنی حضرت حق تبارك وتعالی بو فانی اولان شیئلره قسم ایلمسی یا کندینك صفات علیه سنه مظهر اولدیغی ملابسه سیله ویا خود من وجه آکا مشابهتی اولدیغی مناسبتیله در والا جلیل وعظیم اولان پادشاه مجرد فانی اولان شیئه قسم قیلمسی برنده اولمز (مثنوی) باز واللیلست ستاری او * وان تن خاکی زنکاری او * کیرو واللیل انك ستارلکیدر واول حضرتك خاکی اولان تن زنکاریسیدر یعنی کیرو والضحی دیو قسم ایلدکدنصکره واللیل دیو قسم ایلمسی اول حضرتك خاکیده ستارلکی مراد اولور واول ستار اولان ایلمدن مراد اول حضرتك زنکه منسوب اولان خاککه منسوب اولان بدن شریفیدرکه فی المثل لیله مشابهدر اول جهتدنکه باطننك نورانیتنی ستر ایدیجی وروح پرتوارنی اورتیجیدر (مثنوی) آفتابش چون برآمد زین فلك * باشب تن کفت هین ما ودعك * اول رسولك آفتابی چونکه فلکدن یوقری کلدی آنك آفتابی تن شبنه ایتدی آکاه اول خداسی ترك ایلمدی یعنی پیغمبرك علیه السلام وجود شریفنه حاکم وراب اولان آفتاب حقیقی چونکم فلك الهیه دن یوقاری کلدی یعنی طلوع وظهور قیلدی پس سنت سنیهٔ الهیه وعادت ربانیه بونك اوزرینه درکه (ان کانت الشمس طالعة فالنهار یکون موجوداً واللیل غائباً متروکا) پس اوبه اولسه دیدهٔ اغیار اول حضرتك شب تنی من وجه شمس حقیقتدن مبعود ومتروك کوروب (ان محمداً ودعه

ربه وقلاه) دیدیلرسه آفتاب حقیقت محمدی یعنی عین ثابتهٔ احمدی اول حضرتڭ جسم شریفنه تسلیه ویروب کندی نورینه وآنڭ جسم پرحبورینه قسم ایتمکله دیدیکه آگاه اولکه ماقطعك ربك قطع المودع یعنی ماترکك اکر سن دیرسڭ که حضرت رب العالمین) جانبندن تأخیروحی مبین حین امتحان الاعداء المنکرین انکسار وخجلت اقتضا ایدر بوایسه عین بلانوعاقلادر جواب بودرکه بیوررلر (مثنوی) وصل پیدا کشت ازعین بلا * زان حلاوت شد عبارت ماقلا * عین بلادن وصل پیدا اولدی ماقلی اول حلاوتدن عبارت اولدی یعنی وصل معشوق عین بلای عاشقدن پیدا اولدی ومحب صادقڭ جفای یاره صبردن ظهوره کلدی اویله اولیجق اول عین بلاوجفادن حاصل اولان وصلڭ حلاوتدن ماقلاڭ عبارت اولدی زیرا تقدیر معنی (ماابغضك ربك بتأخیرالوحی عنك عند امتحان الکفار بل ابتلاك بالقطع ایاما لتجد بعد انقطع لذة الوصال وحلاوة الوجدان بعد الفقدان (مثنوی) هرعبارت خود نشان حالتیست * حال چون دست وعبارت آلتیست * آلت زرکر بدست کفشکر * همچو دانهٔ کشت کرده ریك در * ماقلاڭ بعد القطع اولان وصلڭ حلاوتندن عبارت اولدیغی مقرر اولدیسه قرآن عظیمدن خود هرعبارت برحالتڭ وصفنڭ نشانیدر حال ومعنا مثلا ال کبی وعبارت ولفظ اکا آلت کبیدر پس هرحاله ومعنایه مناسب ولایق برعبارت واردر هراستاده مناسب ومطابق برآلت اولدیغی کبی قویمجینڭ آلتی بشمقجینڭ النده مثلا قومده اکلمش دانه کبیدرکه محلی دکلدر کذلك عبارت قرآنیه دن هرعبارتکه برحالته وبرمعنایه آلت اولمشدر اکر اول عبارتی لایق اولمین معنایه آلت قیلسڭ عدم مناسبتی عرفا به معلوم اولور (ولوکان بحسب اللغات مناسباله مثلا (وجوه یومئذ ناضرة الی ربها ناظرة) آیتنده کی ناظرة لفظنی اهل اعتزال منتظرة دیو تأویل قیلدیلر وبونڭ امثالی آیات واخباری مناسب اولان محلنده غیری یه صارف اولدیلر (مثنوی) والت اسکاف پیش برزکر * پیش سك که واستخوان در پیش خر * پس آلت اسکاف برزکراوکنده وصمان سك اوکنده واستخوان خراوکنده در یعنی بونلرنه مرتبه بی مناسب اولورسه اول عبارتی عقلا وشرعا مناسب اولمین معنایه صرف ایلك بوذکر اولنان تمثیلاته دونر پس هربرعبارت برمعنی ایچون موضوع اولوب اول معناده استعمال اولنده قده مناسب ومقبول واندن غیریده استعمال اولندقده نامناسب ونامعقول اولدیغی کبی هرکس دخی برشیئه اهل اولمشدر پس اول شیء اکر اهلندن صادر اولورسه مناسب ومقبولدر واهلنڭ غیریدن صادر اولورسه نامناسب ونامقبولدر نته کم بومعنایی تحقیق ایدوب بوبیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر (مثنوی (بود انا الحق درلب منصور نور * بود انا الله درلب فرعون زور * مثلا انا الحق دیمك منصورڭ دلنده نور اولدی زیرا منصور اول کلامڭ سرینه اهل ایدی ومرادی نفسنڭ کمال فناسندن وحقیقتڭ ظهورندن اعلام ایلمك ایدی اما انا الله سوزی فرعونڭ لبنده کذب اولدی زیرا فرعون الله اولمق ممکن دکل وانڭ بوسوزدن مرادی مجرد کندی خود بینلکندن وقدرت وسلطنت مجازی یه مغرور اولدیغندن الوهیت دعواسی ایدی (مثنوی) شد عصا اندرکف موسی کوا * شد عصا اندرکف ساحرهبا * مثال آخر حضرت موسانڭ النده عصاانڭ صدقنه شاهد اولدی اما ساحرلڭ النده عصا هبا اولدی وانڭ کذبنه شهادت قیلدی (مثنوی) زین سبب عیسی بدان همراه خود * درنیاموزید آن اسم صمد بوسببدن حضرت عیسی کندینڭ اول یولداشنه یعنی نااهل ونامستحق اولدیغی سببدن عیسی حضرتلری اول کندی یه مقارن اولان ابلهه که قصه سی عنقریب ذکر اولندی حضرت صمدڭ اول اسم اعظمنی اکا تعلیم ایلمدی (مثنوی) کونداند نقص برآلت نهد * سنك برکل زن تواتش کی جهد * انکیچون اوکرتمدیکه اول ابله اسم اعظمڭ عظم شانن بیلمز نقص آلت اوزره قور یعنی اکر اول اسمی مرادی اوزره برشیئه اوقوسه واول شیء حاصل اولمسه وظهوره کلمسه اول اسمکه برآلتدر آکا نقص قور وعدم تأثیری کندی نقصانندن بیلمیوب آندن بیلورو آنی متهم قیلور حال بوکه کندینڭ اول اسم اعظمه اهلیتی اولمدیغندن مراد حاصل اولمز مثلا سن سنککی کل اوزره اورچن آتش صچرار یعنی اکر طاشی بالچغه اورسن ایکیسنڭ انضمامندن آتش اولمز مثلا سنڭ بالچغه وکذلك بالحق سنکه آتش ظهورندن اوتری اهل دکادر بلکه بوخصوصده سنڭ آهنه اهلدر پس طریقنده اولان کلمات وحالاتی دخی بوکه کوره قیاس ایله مادام که برکسه برشیئه اهل اولمیه واول شیئه مالك اوله اکا آندن فائده حاصل اولمز (مثنوی) دست وآلت همچو سنك وآهنست * جفت باید جفت شرط زادنست * ال وآلت فی المثل سنك وآهن کبیدر محصل جفت کرلڭ زیرا جفت طوغمنڭ شرطیدر یعنی آهن سنکله جفت اولوب اندن شراره طوغدیغی کبی برکسه نڭ دخی النه آلت جفت اولمق کرلڭ تا آنڭ الیله اول آلت میانندن برشئ ظهوره کله مادامکه برآلت براستادڭ النه جفت ولایق اولمیه اول آلتله الندن برشئ حاصل اولمز (مثنوی) انکه بی جفتست وبی آلت یکیست * درعدد شکست وآن یك بی شکیست * اولکه بی جفت وبی آلتدر بردرکه مراد واحد حقیقی اولان خدادر عدده شك واردر واول بی شکدرکه انڭ وحدانیتنده ریب

وشبهه بوقدر (مثنوی) آنکه دو گفت وسه گفت وبیش ازین * متفق باشند در واحد یقین * احولی چون دفع شد یکسان
شوند * دو سه گویان هم یکی گویان شوند * بو بیتلر سؤال مقدره جوابدرکه اول سؤال بیت اولدن ثانی اولور زیرا
بیورمشلردیکه اولکه بی جفت وبی آلتدر بردرکه شریك ونظیری یوقدر عددلك جمله سنده شك واردر واول برکه واحد
حقیقیدر انده شك یوقدر پس سؤال لازم کلورکه عقلادن چوق کمسه وحدت الهیه ده شك ایلیوب کیمی ایکی وکیمی
اوچ وکیمی دخی زیاده دیوب مشرك اولدیلرتته کم ایکیدر دینلره تو بیخ ایدوب جناب حق حضرت عیسایه خطاب ایدوب
بیوررلر (واذ قال الله یا عیسی بن مریم ءانت قلت للناس اتخذونی وامی الهین من دون الله قال سبحانك ما یکون لی ان
اقول مالیس لی بحق) واوچ دینلر (ان الله ثالث ثلاثة) دینلردر ودخی زیاده دینلر عزیر بن الله والملائکة بنات الله
دیو عبادته بونلری ادخال ایدنلردر پس اول واحد حقیقیده شك یوقدر دمك نوجهله ممکن اولور بیوررلرکه اول
کمسه که ایکی دیدی واوچ دیدی وبوندن زیاده دیدی شکسز واحدده متفق اولورلر یعنی اول کمسه لر عیسی ومریم
الهین دیدیلر وپاخود ثنویه یزدان واهرمن دیو ایکی اله اعتقاد ایلدیلر ودخی انلرکه (ان الله ثالث ثلاثة) دیدیلر
واول کمسه لرکه بونلردن زیاده دیوب ملائکه یی واصنامی دخی معبود اتخاذ ایلدیلر عاقبة الامر بو جمله سی متفق اولورلر
اول واحدلك وحدتنده شریکی اولمدیغنه یقینا زیرا اول وقتده بصر بصیرتدن چونکه دوبینلك ومقتضای احولیت
اولان بی یقینلق دفع اولدی انسان توحید الهیده یکسان اولورلر دوسه کویان هم یك کوی اولمقده اتفاق قیلدرلر
یعنی ایکی اوچ دیجیلر بردیجی اولورلر پس بونلرك جمله سنك موحد اولمسنك وقوعی متحقق اولدیغی اعتبارله الان اول
واحد حقیقیده شك یوقدر دینلسه جائزدر (مثنوی) کر یکی کوبی تو در میدان او * کرد بر میکرد در چوکان او *
بو بیتده تجنیس واردر یعنی اکر سن بردیجی موحد ایسك اول معبودلك میدان عبادتنده وپاخود طوب کبی ایسك
دیمکده جائزدر انك چوکان امرینك اطرافنی طولان (مثنوی) کوی آنکه راست وبی نقصان شود * کوز زخم دست
شه رقصان شود * زیرا طوب اول زمانده کامل وبی نقصان اولور وکمال مرتبه سن بولورکه اوپادشاه حقیقینك
چوکان قضاسنك زخمندن فضای عالمده پویان ودوان اوله وهر وجهله راضی اولوب شکر لر قیله (مثنوی) کوش دار
ای احول اینهارا بهوش * داروی دیده بکش ازراه کوش * ای احول بوسوزلره هوش ایله کوش طوت کوز یکه کوش
یولندن علاج چك یعنی چشم باطنکه قولاغك جانبندن علاج ایله مراد اولدرکه بوکونه کلمات ضیابخشی استماع ایله
تا کوشکدن جان پرهوشکه داخل اولوب دیده ٔ جانکه ضیا الرویره وبصر بصیرتکی رؤیت ومشاهده مرتبه سنه ایرکوره
دیمك اولور (مثنوی) پس کلام پاك در دلهای کور * می نپاید می رود تا اصل نور * پس پاك وطاهر اولان کلام کور اولان
دللرده اکلنمز وقرار قیلمز نورلك اصلنه دکین کیدر پس اکر قلبنده کلمات طیبه نك قرار قیلمسنی استرسك قلبك کوزینی کحل
معرفتله بینا ایده کورتا قلبك منور اوله وکلام طیبه انده قرار قیله (مثنوی) وآن فسون دیو در دلهای کژ * می رود
چون کفش کژ در پای کژ * وشیطانك اول مکر وفسونی اکری ونایاك کوکللره ایچنه کیدر وآنده قرار ایلر اکری ایاق
اکری پشمغك ایچنه کتدیکی کبی (مثنوی) کرچه حکمت را بتکرار آوری * چون تو نا اهلی شود از تو بری * اکرچه
سن حکمتی تکراره کتوردسن وحفظ ایلمك مرتبه سنه یتوره سن چونکم سن حکمته نا اهل اوله سن اول حکمت
سندن بری اولور (مثنوی) ورچه بنویسی نشانش می کنی * ورچه می لافی بیانش می کنی * واکرچه اول حکمتی
یازه سن وآنی خاطر نشان ایلیه سن واکرچه لاف اوره سن اول حکمتی بیان ایلیه سن (مثنوی) او ز تو رو در کشد ای
پرستیز * بندها را بکسلد وز تو کریز * ای پرستیز اول حکمت سندن یوزنی چکر واستتار واختفا ایلر بندلری قیرار
وسندن فرار ایلر کریز کتدتقریرنده اولور یعنی برکسه نك که حکمت الهیه یه استعداد واهلیتی اولمیه لکن آنی
قیل وقال ایله اوکرنه اول حکمت آنکله قرار قیلمز بلکه عاقبت آندن فرار ایلر دیمك اولور (مثنوی) ور نخوانی وبیند
سوز تو * علم باشد مرغ دست آموز تو * او نپاید پیش هر نا اوستا * همچو طاووسی بخانه ٔ روستا * وکر سن علم
حکمتدن برنسنه اوقومیه سن واو علم سنده محبت وسوز کوره علم سنك مرغ دست آموزك اولور اول علم هر
اوستاد سزلك اوکنده اکلنمز روستا ئینك خانه سنده طاوس قرار ایتمدیکی کبی بعض نسخه ده ور بخوانی وبیند
سوز تو واقع اولمش یعنی اکر علم اوقویه سن ولاف ودعوا یتمیوب وسوز وکداز حاصل ایده سن اول علم سنك سوزیکه
کوره سندن فرار ایتمز مرغ دست اموزك اولور دیمك اولور (یافتن پادشاه باز را بخانه ٔ کمپیرزن) (مثنوی) علم بازی نیست
کوازشه کریخت * سوی ان کمپیر کومی آرد بیخت * علم شول بازی دکلدرکه اول شاهدن قاچدی اول کمپیر جانبنه که
اول ون الردی آردمی بیخت تقدیرنده در بعض نسخه ده مصرع اولی چو آن بازیست کو از شه کریخت واقع اولمشدر
بو تقدیراوزره معنی علم اول طوغان کبی دکلدرکه اول پادشاهدن قاچدی واون الهین کوپلوقارینك جانبنه اوچدی

بعض نسخه ده علم آن بازست کو ازشه گریخت واقع اولمش یعنی اول علم بازه بکزر که شاهدن قاچدی دیمك اولور مثنوی تا که تتماجی پزد اولادرا* دید آن بازخوش خوش زادرا) تا که کمپیر فرزندلری ایچون بر تتماج پشوره اول خوش زاد اولان خوش طوغانی کوردی یعنی کو یلو قاریسی اول اصلی لطیف اولان ویاخود غداسی خوش اولان خوش طوغانه نظرایر کوردی (مثنوی) پایکش بست وپرش کوتاه کرد* ناخنش ببرید وقوتش کاه کرد* طوغانی طوتدی انك آیاغنی بغلدی وپرنی قصه ایلدی انك طرناغنی کسدی وانك آزغنی صمان ایلدی (مثنوی) کفت نا اهلان نکردندت بساز* پرفزود از حد وناخن شد دراز* اول کمپیر طوغانه خطاب ایدوب ایتدی نا اهللرسنی سازایله ایلمدیلر یعنی سنی دوزمکله زینت قیلمدیلر قنادلك حددن زیاده اولدی وطرناغك اوزون اولدی (مثنوی) دست هر نا اهل بیمارت کند* سوی مادرآ که تیمارت کند* هر نا اهلك الی سنی بیمار وخراب ایدر مادر جانبنه کل که سکا تیمار ایده پس قصه دن حصه یه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) مهر جاهل راچنین دان ای رفیق* زانکه دائم کژروست اودر طریق* ای رفیق جاهلك محبتنی بویله بیل زیرا دائم جاهل طریقده اکری یوریجیدر یعنی جاهل اگرسکا همدملك کوستره عاقبت جاهل لکندن سکا زخم اورر یعنی سکا نفع قصد ایلرکن کلی ضرر ایرشدرر (مثنوی) روزشه درجست وجو بیگاه شد* سوی آن کمپیر وآن خرگاه شد* فرار ایدن بازك طلبنده شاهك کونی بیگاه اولدی یعنی پادشاه آنی وافر طلب ایدوب اخشام ایرشدی بالضروری اول کمپیرك وآنك خرگاهی جانبنه کتدی (مثنوی) دید ناکه بازرا در دود وکرد* شه برو بکریست زار ونوحه کرد* پادشاه ناگاه کندیسندن فرار ایدن بازی دود وکرد ایچنده کوردی شاه آنك اوزرینه وافر اغلدی ونوحه ایلدی (مثنوی) کفت هرچند این جزای کارتست* که نباشی در وفای مادرست* پادشاه بازه ایتدی هرنقدر ایسه بو حالت سنك کارکك جزاسیدر زیرا بزم وفامزده ثابت ودرست اولمزسن (مثنوی) چون کنی از خلد در دوزخ قرار* غافل از لایستوی اصحاب نار* سورهٔ حشرده بو آیته تلمیح بیوررلر که (ولا تکونوا کالذین) جناب عزت بیوررلر که ای مؤمنلر سزاولالك شول کمسه لرکبی (نسوا الله) اللهك امرنی وعهدنی اونوتدیلر (فانسیهم انفسهم) ای جعلهم ناسین لها حتی لم یسمعوا ما ینفعها ولم یفعلوا ما یخلصها یعنی حق تعالی بونلره نفسلرنی اونوتدردی حتی نفسلرینه نافع اولانی استماع ایتمدیلر ودخی نفسلرینه خالص اولان عمل ایشلمدیلر (اولئك هم الفاسقون) ای الکاملون فی الفسق (لا یستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) یعنی شول کمسه لرکه تکمیل نفوس ایدوب معارف وعلوم ایله جنته استحقاق وتحصیل ایده لر برابر دکلدر شول کمسه لره که عصیان وخطا ایله ناره مستحق اوله لر (اصحاب الجنة هم الفائزون) همان اصحاب جنتدر نعیم مقیم ولذات عظیمه فائز وحائز اولنلر معنی بیت چون کنی از خلد در دوزخ قرار بازه خطابدر وبازدن مراد طریق اولیاده نتیجه ذوق وشوق ومرتبه تحصیل ایلدکدنصکره هوای نفسانیه ووساوس شیطانیه سبیله مقتضای تنه مشتغل ومنهمك اولان سالکلردر پس حضرت خداوند کاربونلری اول شهبازه تشبیه ایدر که پادشاهك بازوسنده ساکن اوله بعده اول دولتك قدرین بیلمیوب اول شاه عالیقدارك خدمتندن فرار ایدوب خانهٔ دنیاده پیرزن نفس مکاره گرفتار اوله پس بیوررلر که ای باز طریقت نیچون خلددن فرار ایدوب دوزخده قرار ایلرسن مکر غافل سن (لا یستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) آیتندن امدی کمال مرتبه بعد الانقیاد ارتداددن وبعد الحور کوردن استعاذه لازمدر نته کم حضرت علیه السلام استعاذه ایدرلردیکه (اللهم انی اعوذ بك من الحور بعد الکور) وجه آخر وبو محلده بازدن مراد شول عالم کارساز اولمق دخی وجهدر که منبع راز اولان شاه ممتازدن فرار وخانهٔ دنیایه کذار ایلدکده پیرزن نفس وهوایه گرفتار اولوب پس نفس بدکردار آنك پروبال یادکارین قطع ایدوب مقصوص الجناح ومخصوص للجناح اولدقدنصکره وشاه عالی جناب اکا عتاب آمیز خطاب قیلدقدنصکره مع الابتهال والضراعه والتوبة والانابة اعتمادا علی العنایة الالهیة ورجاء من الرحمة السابقة الازلیة دعا وزاری ایدوب دیرکه (مثنوی) این سزای آنکه ازشاه خبیر* خیره بگریزد بخانهٔ کنده پیر* بوجفا واهانت اول کمسیه لایقدرکه خبیر شاهدن قوغش پیره زنك خانه سنه عبث یره قچر خیره بونده بیهوده معناسنه اولور (مثنوی) بازمی مالید پربردست شاه* بی زبان می کفت من کردم کناه* باز قناتنی بیلوب قنادنی شاهك الی اوزره سوردی زبانسز دیدی بن کناه ایلدم یعنی زبان حال ایله جرمنه معترف اولوب اعتذاری موهم تذلل وتملقلر قیلدی (مثنوی) پس کجا زارد کجا نالد لئیم* کرتو نپذیری بجز نیك ای کریم* پس لئیم اولان کمسه قنده زارلق وقنده ناله ایلر اگر سن ای کریم پادشاه ایودن غیری یی قبول ایلمزسك (مثنوی) لطف شه جانرا جنایتجو کند* زانکه شه هر زشت را نیکو کند* پادشاهك لطفی جانی جنایت طلب ایدیجی ایلر یعنی عبدلك جاننك گناهه میل ایلمسی پادشاه کریمك لطفی واسطه سیله در زیرا که شاه هرزشت وگناهکاری ایو ایلر وجنایتن عفو ایدوب (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) فحواسنجه جمیع ذنوبی مغفرت

قیلوری اکثر بنده‌نڭ جانبنڭ جنایتجو اولمسی لطف ومغفرت حقه اعتمادی اولدیغی واسطه ایله در پس لطف حقه
اعتماد ایدوب جرم وعصیان ایلمکی بو طریقله نهی ایدوب بیوررلر (مثنوی) رو مکن زشتی که نیکوهای ما * زشت آمد
پیش آن زیبای ما * یوری زشتلك وسیآت ایلمه که بزم حسنات مز اول بزم زیبا اولان محبوبمزڭ حضورنده زشت وسیئه
کلدی (مثنوی) خدمت خود را سزا پنداشتی * تو لوای جرم ازان افراشتی * کندی خدمت وطاعتکی اول زیبا اولان
حضرته لایق وسزا ظن ایلدیڭ سن جرم لواسنی اول سببدن بو جلتدڭ (مثنوی) چون ترا ذکر ودعا دستور شد * زان
دعا کردن دلت مغرور شد * چونکم سکا ذکر ودعایه دستور اولدی یعنی حق تعالی سکا ذکر ودعا ایلمکی میسر
قیلدی اول دعا ایلمکدن سنڭ کوکلڭ مغرور اولدی (مثنوی) هم سخن دیدی تو خود را با خدا * ای بسا کس زین
کمان افتد جدا * پس کندیکی حضرت خدا ایله هم سخن ومصاحب کوردڭ ای چوق کمسه که او بو کونه کماندن خدای
تعالی دن جدا دوشر (مثنوی) کرچه شه با تو نشیند بر زمین * خویشتن بشناس نیکوتر نشین * اکرچه پادشاه سنکله
زمینده اوتره کرمندن سنکله مصاحبته تنزل ایده کندیکی اکله وابورلڭ اوتورمی اد اولدر که اکر پادشاه حقیقت ای
بنده سنڭ مرتبه که کمال کرمندن تنزل قیلسه وتقرب ایلسه کندی حد وطورکی بیل وبغایت ادب اوزره اوتور تا اول
حضرتڭ سکا تقربنی کندی استعدادکدن بیلمیه سن بلکه انڭ لطف وکرمندن بیلوب کستاخانه وضع قیلمیه سن
(مثنوی) باز کفت ای شه پشیمان می شوم * توبه کردم نو مسلمان می شوم * بازپادشاهه ایتدی ای پادشاه فعل قبیحمدن
پشیمان اولورم توبه ایلدم یکی مسلمان اولورم یعنی اشلدیکم فعلدن رجوع ایلدم اکر کافر اولدمسه ده تکرار اسلامه
داخل اولورم دیدی (مثنوی) آنکه تو مستش کنی وشیرکیر * کر زمستی کژ رود عذرش پذیر * او کمسه که سن آنی مست
وشیرکیر ایلرسن اول کمسه مستلکندن اکری کیدرسه انڭ عذرنی قبول ایله (مثنوی) کرچه ناخن رفت چون
باشی مرا * برکنم من پرچم خورشیدرا * اکرچه ناخنم کتدیسه چونکم بنم ایچون اوله سن وبکا التفات قیله سن
بن خورشیدڭ پرچمنی قوپررم یعنی بر مرتبه قوت وقدرته واصل اولورم که خورشیدڭ شعاعنی قرصندن آیرمغه
قادر اولورم پرچم دیه‌ده اولان صاچه دیرلر بونده خورشیدڭ شعاعندن عبارت اولور وآنڭ پرچمنی قوپردمسی
کمال مرتبه تصرف وقدرتدن کنایت اولور (مثنوی) ورچه پرم رفت چون بنوازیم * چرخ بازی کم کند در بازیم *
وکرچه قنادم کتدی چونکم بنی اوخشیه سن چرخ بنم حرکتم قتنده لعبنی ناقص ایلر یعنی بنم کامل اولان کارمه نسبت
آنڭ کاری ناقص اولور بو معنی کم فتح کاف عربیه‌له اولدیغی اوزره در ضم کاف فارسیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره
معنی چرخ بنم لعب وحرکتم قتنده کندی لعب وحرکتنی کم وضایع ایلر بویله برلعب وحرکته مالك اولورم دیمك اولور
(مثنوی) کر کمر بخشیم که را برکنم * کر دهی کلکی علمها بشکنم * اکر بکا کمر بغشلیه سن طاغی قوپررم
اکر بکا بر قلم ویره سن علملری صرم یعنی اکر بنم میانمه قوت ویررسڭ برزوربازو اولورم که طاغلری یرندن قوپررم واکر
بنم الیمه که قدرت ویررسڭ نیجه عسکرلری صرم ومنهزم قیلورم دیمك اولور (مثنوی) آخر از پشه نه کم باشد تنم *
ملك نمرودی بپر بر هم زنم * آخر بنم تنم پشه‌دن ناقص وضعیف دکلدر نمروده منسوب اولان ملکی قنادمله بری برینه
اوررم وخراب قیلورم مراد اولدر که هر نقدر ضعیف ایسم الهی چونکم بن ضعیفه قوت وقدرت ویروب مؤید
ومنصور ایلیه‌سن نمرودمشابه سنده اولان نفس وشیطانڭ ملکنی بلکه نمرودسیرت اولان طاغی وباغیلرڭ
مملکتنی خراب ایلمکه قادر اولورم وسنڭ عنایتکله هر نقدر غالب وقاهر اولسه انڭ اوزرینه غلبه قیلورم (مثنوی)
در ضعیفی تو مرا بابیل کیر * هر یکی خصم مرا چون پیل کیر * ضعیفلکده سن بنی فی المثل ابابیل قوشی طوت بنم
بر خصممی پیل کبی طوت (مثنوی) قدر فندق افکنم بندق حریق * بندقم در فعل صد چون منجنیق * بندق اول
یمشدن اولان فندق قدر ویندق ثانی بضم الباء والدال البندق الذی یرمی به یعنی مدور اولوب توفنکدن آتیلن فندق قدر
حریق خاء معجمه ایله اولورسه یرتیجی وحاء مهمله ایله اولورسه یاقیجی معناسنه اولور پس تقدیر کلام الهی وسیدی فرضی
کمان ضعفده سن بنی طیرابابیل کبی طوت وهر خصممی پیل کبی طوت فندق مقداری یاقیجی ویاخود یرتیجی فندقی
اکر ول خصم اوزره براغم بندقم فعلده وتأثیرده یوز منجنیق قدر عمل ایدر دیمك اولور قدر حبه افکنم بندق حریق نسخه
(مثنوی) کرچه سنکم هست مقدار نخود * لیك در هیجا نه سر ماند نه خود * اکرچه بنم آتدیغم طاش نخود مقداری
ایسه‌ده لکن جنکده نه باش ونه توغلغه قور خود توغلغه یه دیرلر مراد ابابیل قوشنڭ قصه سنه اشارتدر یعنی
ضعفده ابابیل کبی ایسم واعدا اوزره رمی ایلدیکم سجیلڭ نخود مقداری سنڭ ایسه‌ده چونکم سنڭ ارادتکله رمی
ایلیم بنم دشمنم اصحاب فیل کبی قوی اولسه‌ده اول نخود قدر سنڭ آنلرڭ نه باشن ونه جبه وتوغلغه سن قوربلکه
آنلری پاره پاره ایدوب هلاك ایلر دیمك اولور (مثنوی) موسی آمد در وغا با یك عصاش * زد بران فرعون وبرشمشیرهاش

مثلا حضرت موسى عليه السلام وغايه بر عصا ايله كلدى كنديسنى اول فرعونه وآنك شمشيرلرى اوزره اوردى يعنى ذوالاوتاد اولان فرعونى بوقدر عسا كر ايله عنايت حقله زبون ايلدى (مثنوى) هر رسولى يكتنه كان دررزدست* برهمه آفاق تنها برزدست* هر بر رسول يالكز كه اول قپو يى ققمشدر جميع آفاق اوزره كنديسنى تنها اورمشدر بونك سرى بودر كه عون الهى آنلرك هر برينه معاون اولمشدر (مثنوى) نوح چون شمشيردر خواهيد ازو *سوج طوفان كشت ازو شمشير خو* حضرت نوح عليه السلام چونكه اول خدادن قومنك هلاكى اولمسى ايچون شمشير ديلدى طوفانك موجى حضرت خدادن شمشير خويلو اولدى يعنى حضرت نوحه معاون اولوب انك اعداسنى هلاك قيلدى (مثنوى) احمدا خود كيست اسپاه زمين* ماه بين بر چرخ وبشكافش جبين* بو بيتك ماقبلنه مناسبتى بو وجهله اولور كه حضرت احمد هم حق تعاليدن نصرت وقوت طلب ايلدى حق تعالى جانبندن ا كا ديلدى اى احمد يرك جنودى كيمدر يعنى يريوزنده اولان عسكر نه شيدر فلك اوزره اولان ماهه نظر ايله وانك آلنى يار يعنى حق سبحانه وتعالى اول حضرته ديركه بو يريوزنده اولان خلايق وعسا كر سكا مغلوب ومسخر اولمق نه شيدر اى بنم حبيبم سكا اولا كده اولان اشيايى دخى مسخر قيلدم چرخ اوزره ماهى كوراسككراسترسك آنى شق ايله كه سكا بو مرتبه قوت وقدرت ويرمشم ديدى وفى الحقيقة اول حضرتك اشارتله قمرى دونيم قيلدى نته كم بو آيت كريمه بو معنايه شاهد اولدى (اقتربت الساعة وانشق القمر) بونك تفسيرى جلد اولده ضيافت تأويل ركيك مكس سرخنك ماقبلنده مرور ايلمشدر (مثنوى) تابداند سعد ونحس بى خبر* دور تست اين دورنى دور قمر* تا كم بى خبر اولان سعد ونحس اهليكه مراد منجمين در بيله بو دور سنك دوركدر قمرك دورى دكلدر اكرچه حضرت نبى عليه السلام دور قمرده ظهور ايلدى لكن انك حكم وتأثيرى اول حضرتك تصرف وتأثيرنده معدوم اولديغندن اوتريدر اول دوره دوراحمدى ديمك عند اهل الفهوم ثابت اولمشدر خلافا لاهل النجوم دورى قمره اسناد ايلمك اول زمانده صحيح اولوردى يكه قمرك اول حضرتك وجودنده حكم وتأثيرى اوليدى چونكه اول حضرتك حكم وتأثيرى قمرك وجودنده ظاهر اولدى پس اول دوره دوراحمدى ديمك مناسب كلدى (مثنوى) دور تست ايرا كه موسئ كليم* آرزومى برد زين دور تو تيم* سنك دوركدر زيرا كه موسئ كليم سنك بو دوركدن ايمان آرزو ايلردى مقيم بونده دايم معناسنه در (مثنوى) چونكه موسى رونق دور تو ديد* كاندرو صبح تجلى مى دميد* چونكه حضرت موسى سنك دور زمانكك رونقنى ولطافتنى كوردى كه اول دورده صبح تجلئ ذات وصفات ظاهر اولدى (مثنوى) كفت يارب آن چه دور رحمتست* آن كذشت از رحمت انجا رؤيتست* حضرت موسى ايتدى يارب اول نه عجب دور رحمتدر ونه غريب عصر سعادتدر اول دور رحمتدن كچدى اول دورده رؤيت واردر يعنى اول دوراحمدى مرتبۀ رحمتدن ايلرو كچوب كمال قربيت مرتبه سنه ايرديكه انده رؤيت ومشاهده حاصل اولوب اول حضرت سنك جمال با كمالكى كوردى وا كا ارث كامل اولنلردخى بحسب استعدادهم بو عيان وشهود مرتبه سنه ايردى (مثنوى) غوطه ده موسئ خود را در بحار* از ميان دورۀ احمد برار* الهى كندى موسا كه بحار ايچره غوطه وير يعنى بو بحار عالمده بنى طالدر وحضرت احمدك دورى ميانندن بنى ظهوره كتور پس جناب حق اول حضرته جواب ويروب بيوردى (مثنوى) كفت اى موسى بدان بنمودمت* راه آن خلوت بدان بكشودمت* كه تو زان دورى درين دوراى كليم* پا بكش زيرا درازست اين كليم* جناب خدا ديديكه ياموسى سكا آنلرك فضلنى واول دورك شرفنى بيلدرمك سببيله اول دورى كوستردم اول خلوت اسرار ومخزن انوارك يولنى سكا انك عزتنى ورفعتنى اعلام ايلمك واسطه سيله آچدم بوخسه سنى اول دورده كتورمكدن اوترى كوستروب آچدم زيرا سن اول دوردن دور وبعيدسن بو دورده اى كليم آيقك چك وبو اميدى قطع ايله زيرا كه بو كليم دوراحمدى اوزوندر يعنى اول دوره مدت مديده وعهود بعيده واردر علم ازليه ده سكا اول دورده كلمك ميسر دكلدر ديمك اولور فقال موسى عليه السلام اللهم اجعلنى من امة محمد ولذا قال عليه السلام لو كان موسى حيا ما وسعه الا اتباعى (مثنوى) من كريم نان نمايم بنده را* تا بكريا ند طمع آن زنده را* بن كريم بنده مه نان كوستريرم وآنى اميدوار ايلرم تا طمع واميد اول زنده يى اغلاده (مثنوى) بينئ طفلى بمالد مادرى* تا شود بيدار وواجويد خورى) مثلا برمادر برطفلك بورننى اووار تا طفل خوابدن بيدار اوله وطعام ايستيه (مثنوى) كو كرسنه خفته باشد بى خبر* وان دو پستان مى خلد زو مهر در اول طفل كه بى خبر آچ اويومش اوله واول ايكى ممه يى اول آنادن سودك محبتى صنجر مهر در لفظنه مضافدر درراننك تشديديله عربيدر سود معناسنه در فارسى اولوب در مهر تقديرنده اولمق دخى جائزدر بو تقديراوزره معنى آنادن اول ايكى پستان ولدنه محبت ايلمكدن صنجر ديمك اولور يعنى اى كليم بن شول كريمم كه بنده لريمه استعدادلرينه مناسب برغدا ومراد كوستررم تا كم اول مراده طمع ايليوب بنم جنابمه كريه وتضرع ايليه فى المثل بنم عطا وموهبتم والدۀ مشفقه نك

پستانده اولان لبن چکیدر یعنی آنك طفلی آنك پستانده اولان لبندن غافل اولسه وخوابه اشتغال قیلسه
آنی ایقاظ ایلر تا کم آنك لبنندن غدا پذیر اوله اکر اول طفل اویانمسه وطالب لبن اولمسه مادرك پستانده اولان لبن
طفله محبت جهتندن پستانه صنجر وتقاضا ایلر کذلك بنم دخی عطا وفیضم بندن ظهور ایلیوب بنده مه واصل اولمق
ایچون بکا تقاضا ایلر (مثنوی) کنت کنزا رحمة مخفیة * فابتعثت امة مهدیة * بو حدیث قدسی یه اشارت بیوررلر
جناب عزت بیوررلر که کنت کنزا مخفیا بن کنه غیبده ومرتبهٔ عماده برکنز مخفی ایدم عبارتدر جوهر عظیمة الجدوری
اولان اسماء ذاتیه دن که غیب مکنون وسر مخزون وابطن کل بطوندر فاحببت ان اعرف پس محبت ایلدم که بیلنم
محبت ذاتیه سنه اشارتدر که خفاده اولان کنزك ظهورنه سببدر فخلقت الخلق لاعرف پس بن خلقی خلق ایلدم
بیلنمکدن اوتری فخلقت الخلق اول کنز مخفی وسر غیبینك مفصلا ظهورندن عبارتدر معنی بیت کنت کنزا جناب
عزت لساندن حضرت خداوندکار سترجم اولوب بیوررلر که بن برکنز ایدم رحمة مخفیة عین رحمت مخفیه ایدم فابتعثت
پس بن ابتعاث ایلدم یعنی کوندردم امة مهدیة بر امتکه هدایتلنمشدر بو بیتده نکته بودر که اول کنز مخفینك ظهورنه
علت مستقله اول امت مهدیه درکه امت محمد المصطفادر بعثت وابتعثت بمعنی واحد کذا فی الصحاح بو معنا دخی
جائز اولور که بو بیت حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم لساندن اوله ولکن سباق وسیاقه مناسبی حق تعالی نك
لساندن نقل قیلنمقله اولور یعنی حق تعالی حضرتی کلیمنه اول حضرتك لساندن دیرکه یا موسی حضرت احمد شول
صاحب سعادتدر که دیر بن مخفی رحمت خزینه سی ایدم پس هدایت اولنمش امته کوندرلدم بو تقدیر اوزره ابتعثت
فعل لازم اولور پس بو بیتده بو معنا اوزره بو حدیثلره اشارت واردر (کما قال علیه السلام انما انا رحمة مهداة الی امة
مهدیة وقال علیه السلام کنت رحمة مخفیة فابعثت الی امة مهدیة (مثنوی) هر کرامانی که می جویی بجان
* اونمودت تا طمع کردی دران) هر کراماتیکه جانله ایسترسن سکا آنی اول خدا کوستردی تا که اول کراماته طمع ایلدك
پس هر شول کمسه که برمراده طالب اولور وآنك حصولنده جد وسعی قیلور آنی حق تعالی اکا کوسترمشدر
تا کم آنك طالبی اولوب اول کاراندن ظهوره کله (مثنوی) چند بت بشکست احمد در جهان * تا که یا رب کوی
کشتند امتان * حضرت احمد جهانده نیچه بت صدی ونیچه مجاهده لر ایدوب بت پرستلری هلاك ایلدی تا کم امتلر
یا ربی دیجی اولدیلر واسلامه کلوب وحدت حقه اقرار قیلدیلر (مثنوی) کر نبودی کوشش احمد تو هم * می پرستیدی
چو اجدادت صنم * اکر احمدك اظهار دین مبین ایچون کوشش ومجاهده سی اولمیدی سن دخی اجدادك کبی
بته طپردك بو سنك باشك بتلره سجده ایتمکدن کیرو قورتلدی تا کم اول حضرتك امتلر اوزره اولان حقنی بیله سن وآنك
ثنا وشکرنی اداقیله سن (مثنوی) کر بکو یی شکراین رستن بکو * کز بت باطن همت برهاند او * اکر سویلرسك
بو خلاص ونجاتك شکرنی سویله یعنی اکر بر سوز سویلمك لازم کاورسه اول سوزك یرینه بو بتلردن خلاص
اولمنك شکرنی سویله که اول حضرت سنی باطن بتندن دخی خلاص ایلیه اول حضرت چونکم سنك باشکی بتلردن
قورتردی وسکا ایمان واسلام قوتنی عطا قیلدی اول قوت سببیله سن قلبکی باطن بتلرندن کیرو قورتر (مثنوی) سر
زشکر دین ازان برتافتی * کز پدر میراث مفتش یافتی * دین شکرندن باشکی اول سببدن دوندردك که پدرکدن آنی
اوجوز ومفت میراث بولدك یعنی دین محمدیکه حد ذاتنده بر نعمت عظمادر سن اول نعمت عظمانك شکرنی قیلمدك
انکیچون معرض اولدك که آبا واجدادن آنی مفت میراث بولدك بو اجلدن اول دین مبینك سنك قتنده قدر وقیمتی
قالمدی (مثنوی) مرد میرانی چه داند قدر مال * رستمی جان کند ومجان یافت زال * میراثه منسوب اولان کمسه
مالك قدرنی نه بیلور یعنی میراث خورده اولان کمسه مالك قدرنی بیلمز زیرا انك تحصیلنده زحمت ومشقت چکمدی
رستم جمع مال ایچون جان چکشدی وزال اول مالی مفت ومجانا بولدی زال رستمك پدریدر یعنی رستم زور بازو ایله
نیچه زمان اموال وارزاق جمعنده مجاهده وکوشش ایلیوب وافر اموال وارزاقه مالك اولدقدنصکره قیو یه دوشوب
قیو ایچره هلاك اولدقدنصکره باباسی زال انك میراثنی مفت بولدی وبو سوز لسان خلقده ضرب مثل اولدی بو کونه
محللرده رستم در تحصیل اموال جان باخت وزال آنرا رایکان یافت دیرلر قصه سی شاهنامه ده مفصلا مسطوردر
(مثنوی) چون بکریانم بجوشد رحمتم * آن خروشنده بنوشد نعمتم * چونکم برنده می اغلدم بنم رحمتم جوشه کاور
اول کریه وخروش ایدیجی بنم نعمتمی ایچر (مثنوی) کر نخواهم داد خود ننمایمش * چونش کردم بسته دل
بکشایمش * اکر برنده مه مرادنی ویرمك ایستمه سم اکا اول مرادك طلب وآرزوسنی کوسترمزم چونکه اول
بنده یی بسته دل ایلیم یعنی قلبنی قبض ومضایقه یه براغوب محزون قلم آنك قلبنی فتح ایلرم (مثنوی) رحمتم موقوف آن
خوش کریه است * چون کریست از بحر رحمت موج خاست * بنم رحمتم اول خوش ولطیف کریه لره موقوفدر چونکم

بنده اغلدی رحمت دریاسندن موج قالقدی عبدك كريه سی دريای رحمت الهينك تموج ايلمسنه باعث اولور نته كم
بو حكايه بو معنايی توضيح و تبيين قيلور (حلوا خريدن شيخ احمد خضرويه جهت غريمان بالهام حق تعالى (مثنوی)
بود شيخی دائما او وامدار * از جوانمردی كه بود آن نامدار * بر شيخ وار ايديكه دائما اول شيخ وامدار ومديون ايدی
جوانمردلكندن وامدار ايدی زيرا كه او جود و سخاده مشهور و نامدار ايدی (مثنوی) ده هزاران وام كردی از مهان
خرج كردی بر فقيران جهان * مهان و اغنيادن حددن زياده بورج ايلردی ده هزاران بی حد ولا يعد ديمكدن عبارتدر
بو خسه اولقدر ديمك دكلدر جهانك فقيرلری اوزره خرج ايلردی (مثنوی) هم بوام او خانقاهی ساخته * جان
ومال و خانقه در باخته * هم اول شيخ بورج ايله بر خانقاه دوزمش وجان ومال و خانقاهی حق يولنده اويناتمش وفدا
ايلمش ايدی (مثنوی) وام اورا حق زهر جا ميكزارد * كرد حق بهر خليل آن ريك آرد * حق تعالى شيخك بورجنی
هر يردن اودرديكه (من كان لله كان الله له) دينلمشدر حق تعالى خليلدن اوتری قومدن اون ايلدی يعنی شيخك
بورجنی حق تعالى هر جانبدن ادا ايلديكنی تعجب ايلمه زيرا جناب حق دوستی ابراهيم حضرتلرندن اوتری ريكی
اون ايلدی بونك قصه سی بو جلدده بر قاچ محلده كلور چونكم حق تعالى خليلی ايچون قومدن اون ايليه بر آخر
بنده سنك دونی عقلك ظن وقياس ايلمديكی يردن ادا ايلسه عجب دكلدر نته كم (ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه
من حيث لا يحتسب) آيت كريمه سی بو معنايه شهادت ايلر (مثنوی) كفت پيغمبر كه در بازارها * دو فرشته
ميكنند ايذر دعا * حضرت پيغمبر عليه السلام بيورديكه بازارلرده ايكی فرشته دعا ايدر دائما ايذر بو نده دائما معناسنه در
(مثنوی) كای خدا تو منفقانرا ده خلف * وی خدا تو ممسكانرا ده تلف * بويله ديرلركه ای خداسن منفق اولنلره
خلف وير يعنی انلرك بذل ايلديكی شيئك مقابله سنده اضعاف ومضاعف عوض وير وای خداسن ممسكاره تلف وير يعنی
بخيل اولنلرك مالنی هلاك ايله (كما قال عليه السلام ما من يوم الا ملكان ينزلان ويقولان اللهم اعط كل منفق خلفا
اللهم اعط كل ممسك تلفا) بو حديث شريفك شرحی جلد اولده منادی كردن دو فرشته هر روز در بازارها سرخنده
مرور ايلمشدر (مثنوی) خاصه آن منفق كه جان انفاق كرد * حلق خود قربانیء خلاق كرد * خصوصا اول منفقكه
جانی انفاق ايلدی كنديسنك بوغازنی خلاقك قربانی اولمغه منسوب ايلدی (مثنوی) حلق پيش آورد اسمعيل وار *
كارد بر حلقش نيارد كرد كار * اسمعيل پيغمبر كبی بوغازنی ايلرو كتوردی يعنی كنديسنی تسليم ورضا مرتبه سنه يتوردی
اكرچه اول بنده بوغازنی ايلرو كتوردی ليكن كارد آنك حلقی اوزره كار وتأثير ايلمز يعنی بچاق انك بوغازنه كار كر اولمز
(مثنوی) پس شهيدان زنده زين رو يند و خوش * تو بدان قالب بمنكر كبروش * پس شهيدلر بو سببدن زنده لر
وخوشلردرسن اول مقتول اولان قالبه كافر كبی نظر ايلمه (مثنوی) چون خلف دادستشان جان بقا * جان ايمن
از غم ورنج وشقا * چونكه حق تعالى اول شهيدلره جان بقايی عوض ويرمشدر اويله جان بقا كه رنج وشقا وغمدن
ايمندر يعنی حق تعالى اكرچه شهيدلرك روح حيوانيسنی هلاك ايلدی لكن انلره بر جان ويرديكه اول جان غمدن
ورنج والمدن وشقا وضلالتدن ايمندر پس بنه حصه بياننده قصه يه رجوع ايدوب شيخك حالنی تقرير بيورورلر
(مثنوی) شيخ وامی سالها اين كار كرد * می ستدمی داد همچون پای مرد * شيخ وامی نيجه يللر بو ايشی ايلدی
پای مرد كبی الدی ويردی يعنی اول وامه منسوب اولان شيخ احمد خضرويه نيجه زمان بو خلقدن استقراض ايليوب
وراه حقده بذل ايلمك كارنی ايشلدی نته كم بر قوملك وكيلی وقيومی خلقدن الجه يی آلوب انلرك خدمتيچون ادا ايلر
پای مرد بونده بر قوملك وكيلی وقيومی معناسنه اولور (مثنوی) تخمهامی كاشت تا روز اجل * تا بود روز اجل مير اجل
اجل كوننه دكين تخملر اكدی تا اجل وموت كونی اولورق بك اوله يعنی حالت نزعده عالی شان وغيرلردن بك اوله
(مثنوی) چونكه عمر شيخ در آخر رسيد * در وجود خود نشان مرك ديد * چونكه شيخك عمری آخره ايرشدی كندی
ذاتنده موتك نشانی كوردی (مثنوی) وامداران كرد او بنشست جمع * شيخ بر خود خوش كدازان همچو شمع *
وامدارلر انك چوره سنده جمع اولوب اوتورمشلر شيخ كندی اوزره شمع كبی اريجی ايدی يعنی تدريجيله فانی اولیجی
ايدی (مثنوی) وامداران كشته نوميد و ترش * درد دلها يار شد با درد شش * وامدارلر يعنی بورج صاحبلریماللرندن
نا اميد وترش روی اولمشلردی آنلرك كوكللرينك دردی جكرلرينك دردی اوزره يار اولدی يعنی دردلری اوزره درد زياده
اولدی (مثنوی) شيخ كفت اين بد كمانانرا نكر * نيست حق را چارصد دينار زر * شيخ اول مال صاحبلرينك
ترش رويلغنی كوروب كندی ضميرنده ديدی بو بد كمان اولنلره نظر ايله حق تعالينك درت يوز زر دينارى يوقميدر زر
مطلقا جنس ذهبدر كرك مسكوك اولسون كركسه غير مسكوك اولسون دينار مسكوك اولان التونده استعمال
اولنور پس تقدير معنی حق تعالينك التون جنسندن درت يوزسكه لمش التونی يوقميدر ديمك اولور (مثنوی)

کودکی حلوا زبیرون بانك زد * لاف حلوا بر امید دانك زد * بر طفل طشره دن حلواده بانك اوردی حلوا الافنی دانك امیدی اوزره اوردی یعنی بر اوغلنجق اول حینده حلوا آلان دیو چاغروب بر قاج اقچه امیدی اوزره حلوا الافنی اورروب یعنی مثلا لذیذ حلوا وشیرین حلواده یو مدح ایلدی وبوکونه لاف سویلدی (مثنوی) شیخ اشارت کرد خادم را بسر * که بروان جمله حلوارا بخر * شیخ حضرتلری خادمنه باشیله اشارت ایلدی بویله دیو که یور واول جمله حلوایی صتون ال (مثنوی) تا غریمان چونکه ان حلوا خورند * یکزمانی تلخ در من ننکرند * تا غریملری چونکه اول حلوایی ییهلر برزمان آجیلقله بکانظر ایلمیهلر (مثنوی) درزمان خادم برون آمد بدر * تا خرد او جمله حلوا زان پسر * اول زمانده خادم قپو جانبنه طشره کتدی تا اول پسردن خادم او جمله حلوایی آله بعض نسخهده تا خرد او جمله حلوا را بزر واقع اولمشدر معناسی تا اول جمله حلوایی التونله آله دیمك اولور (مثنوی) کفت اورا کوتر و حلوا بچند * کفت کودك نیم دینار و ادند) خادم حلوافروش کودکه بوطبله ایچنده اولان کوتر و حلوا نیچه یه دیدی کودك ایتدی یارم التون وادند دراد نداوچدن اونه وارنجه یه دك استعمال اولنورکه عدد مبهمه دیرلر یعنی یرم التونه وبر قاج اقچه دخی زیاده یه دردیمك اولور بعض نسخهده کفت اورا کین همه حلوا بچند واقع اولمشدر اما اصح اولان اولکی نسخه اوزره ترکی لفظله واقع اولمشدر کان خادمك ترکیسی اولمسنی ایهام ایدر (مثنوی) کفت نی از صوفیان افزون مجو * نیم دینارت دهم دیکر مکو * خادم کودکه ایتدی یوق یعنی اول بها چوقدر صوفیلردن زیاده ایستمه سکا یارم آلتون ویریم غیری سویلمه (مثنوی) او طبق بنهاد اندر پیش شیخ * تو ببین اسرار سر اندیش شیخ * اول کودك طبقی شیخك اوکنده قودی سن سر فکر ایدیجی شیخك اسرارنی کور که انك عاقبتی نه اولسه کرك ونه ظهوره کاسه کرك (مثنوی) کرد اشارت با غریمان کین نوال * نك تبرك خوش خورید این را حلال * شیخ غریملره اشارت ایلدی شو معنایی مشعرکه بو نوال اشته تبرکا خوش ییکز بونی حلال اولسون یاخود حلالدر دیمك اولور (مثنوی) چون طبق خالی شد آن کودك ستد * کفت دینارم بده ای با خرد * چونکه طبق حلوادن خالی اولدی اول کودك طبقی آلدی شیخه ایتدی ای پرعقل بکا دینارمی ویر (مثنوی) شیخ کفتا از کجا آرم درم * وآمدارم می روم سوی عدم * شیخ کودکه ایتدی درمی قنده ن کتوریم بورج طوترم عدم جانبنه کیدرم یعنی بو اطرافده اولان کمسهلره نیچه دینار دینم اولدیغندن ماعدا حق تعالی یه دخی برجان بورجم وار و بو قلق جانبنه دخی کیدرم پس سکا ملکم یوق که بهای حلوایی اندن ویرم دیدی (مثنوی) کودك ازغم زد طبق را بر زمین * ناله و کریه برآورد و حنین * کودك چونکه شیخدن بو سوزی اشتدی غمندن طبقی یره اوردی ناله و کریه و حنین کتوردی (مثنوی) می کریست از غبن کودك های های * کای مرا بشکسته بودی هردو پای * کودك غبندن های های ایدوب اغلدی بویله دیو که ای کاشکی بنم هر ایکی آیغم صنمش اولیدی (مثنوی) کاشکی من کرد کلخن کشتمی * بر در این خانقه نکذشتمی * کاشکی بن کلخنك چورهسنه طولانیدم بو خانقاهك قپوسی اوزره کچمیدم پس ذم و لومه باشلیوب دیدی (مثنوی) صوفیان طبله خوار لقمه جوی سکدلان و همچو کربه روی شوی * لقمه و طعام طلب ایدیجی مفت ییجی صوفیلر طبله خوار مفت خور دیمکدر کلب کوکللولردر وکدی کبی یوزلرنی یو ییجیلردر یعنی قلبلری کلاب وذیاب کبی عقور رودرنده وظاهرلری صلاح ووضوایله آراسته ومزیندر (مثنوی) از غریو کودك انجا خیر و شر * کرد آمد کشت بر کودك حشر * کودکك غریو و فریادندن اول یرده اهل خیر واهل شر جمع کلدی و کودك اوزره حشر و جمعیت اولدی (مثنوی) پیش شیخ آمد که ای شیخ درشت * تو یقین دانکه مرا استاد کشت * کودك حلوافروش شیخك حضورنه کلوب ایتدی ای ترش روو بدخو شیخ سن یقین بیل که بنی اوستادم دیهلدی یعنی دوکلهبنی اوستادم اولدرر ماضیله تعبیر اولنمسی وقوعی متحقق اولمسنی ایهامدن اوتریدر (مثنوی) کر روم من پیش او دست تهی * او مرا بکشد اجازت می دهی * اکر بن اوستادمك اوکنه الی بوش کیدم اونی دیهلرسن اجازت ویررمیسن (مثنوی) وان غریمان هم بانکار و جحود * رو بشیخ آورده کین بازی چه بود * واول غریملر هم انکار و جحودله جحود زیاده انکار معناسنهدر وایکیسی بیله الفاظ مترادفهدرکه تأکید افاده ایدر یعنی اول مال صاحبلری زیاده انکارله یوزلرنی شیخه کتوردیلر بویله دیو که بو ظلم بازی نه ایدیکه بو کودکه ایلدك (مثنوی) مال ما خوردی مظالم می بری * از چه بود این ظلم دیکر برسری * بزم مالمزی ییدك آخرته مظلمه ایلتورسن بو ظلم دیکرنه سببدن برسر اولدی یعنی بو کودکه اولان ظلم نه جهتدن ارتقلمه بر ظلم اولدی برسر بولك اورتاسنه قودقلری نسنهیه دیرلر بو راده آرتقلمه نه بارونه ثقلت ایدی دیمکدن کنایه اولور (مثنوی) تا نماز دیکران کودك کریست * شیخ دیده بست و بروی ننکریست * اول کودك ایکندی نمازنه دك اغلدی شیخ چشمنی یومدی واول کودکه نظر والتفات ایلمدی (مثنوی) شیخ فارغ از جفا و از خلاف * در کشیده روی چون مه در لحاف * شیخ انده

اولنلرك كندي يه اولان جفا وخلافندن فارغ اولمش وماه كبي يوزني لحاف ايچنه چكمش يعني يورغانله روي مباركني اورتمش (مثنوي) با زل خوش با اجل خوش شاد كام * فارغ از تشنيع وكفت خاص وعام * اجلله خوش وازلله خوش شاد كام خاص وعامك سوزندن وتشنيعندن فارغ يعني بونلرك هر حالندن فارغ البال اولمشدي (مثنوي) انكه جان در روي او خندد چو قند * از ترش رويي خلقش چه كزند * اول كمسه نك كه جان انك يوزينه قند كبي كولرا كا خلقك ترش رويلكندن نه ضرر (مثنوي) انكه جان بوسه دهد بر چشم او * كي خورد غم از فلك وز خشم او) اول كمسه نك كه جان آنك كوزني اوزره بوسه ويردي يعني جان آنك كوزني اوپه مراد جانه محبوب اولمسندن كنايه اولور فلكدن وآنك خشمندن نچين غم يريعني غم يمز (مثنوي) در شب مهتاب مه را بر سماك * از سكان وعوعو ايشان چه باك * مثلا آي آيدين كيجه ده سماك اوزره ماهه كلبلردن وانك عوعوندن نه باك (مثنوي) سك وظيفۀ خود بجا مي آورد * مه وظيفۀ خود برخ مي كسترد * سك كند ينك وظيفه وعادتي يرينه كتورر ماه كند ينك وظيفه سني رخيله دوشر يعني عذاري واسطه سيله زمينه انوارني دوشرديمك اولور (مثنوي) كارك خود مي كذارد هر كسي * آب نكذارد صفا بهر خسي * هر بركمسه كند ينك ايشكزني ادا ايلر بر خسدن اوتري آب صفاسني ترك ايلمز (مثنوي) خس خسانه مي رود برروي آب * آب صافي مي رود بي اضطراب * خار وخس آبك يوزي اوزره خسانه وخسيسانه كيدر صافي آب خار وخسدن اضطرابسز كيدر مر ادصافي دل اولنلر صفا وذوق اوزره كيدر وخس كبي رذيل ودني اولنلر دناءت ورذالت جبليه لري اوزره سير ايدرلر ديمك اولور (مثنوي) مصطفى مه مي شكافد نيم شب * ژاژ مي خايد ز كينه بولهب حضرت رسول نصف ليلده معجزه ايله ماهي ايكي پاره ايلر ابولهب كينه سندن هرزه چينر يعني سحر مستمر در بودوبي معني سو يلرتمكم (اقتربت الساعة وانشق القمر) آيتنك تفسيري جلد اولده ضيافت تأويل ركيك مكس سر خنده مقدم بيان اولنوب تحقيق قيلنمشدر (مثنوي) بانك سك هركز رسد در كوش ماه * خاص ماهي كو بود خاص الله * كلبك آوازي هركز ماهك قولغنه ايرشرمي على الخصوص شول برماه كه اول حق تعالينك خاصي ومقبولي اوله انبيا واوليا كبي (مثنوي) مي خورد شه برلب جو تا سحر * در سماع از بانك چغزان بي خبر * مثلا پادشاه چاي كنارنده صباحه دك شراب ايچر سماع وذوقده قوربغه لرك صداسندن بي خبر اولديغي حالده يعني مجلسك صفاسندن وسماعك ذوق ولذتندن قوربغه لرك آوازي آنك قولاغنه كيرمز (مثنوي) هم شدي توزيع كودك دانك چند * همت شيخ آن سخارا كرد بند * هم اول كودك برقاچ دانك توزيعي اولوردي يعني شيخك اطرافنده اولان غريملر اول حلوافروش اولان كودكك اقچه سني كنديلره توزيع ايدوب يانلرندن آني اول كودكه ادا ايدوب اول طفلك ثقلتني دفع ايلمك قابل اولوردي لكن شيخك همتي آنلرك اول سخاسني بند ايلدي تا حق تعالينك حكمتي وكند ينك كراماتي ظهوره كله (مثنوي) تا كسي ندهد بكودك هيچ چيز * قوت پيران ازين بيشست نيز * تا بركمسه كودكه هيچ برنسنه ويرميه پيرلرك قوت وتصرفي بوندن دخي زياده در كه قلوبك قبض وبسطنه مالكلردر (مثنوي) شد نماز ديكر آمد خادمي * يك طبق بركف ز پيش حاتمي * ايكندي نمازي اولديكه ناكاه طشره دن برخادم كلدي برحاتمك قتندن الي اوزره برطبق وار حاتم بونده سخي معناسنه در (مثنوي) صاحب مالي وحالي پيش پير * هديه بفرستاد كز وي بد خبير * برحال ومال صاحبي كمسه شيخك قتنه هديه كوندرديكه شيخك حالندن خبير ايدي (مثنوي) چارصد دينار بر كوشۀ طبق * نيم ديناري دكر اندر ورق * درت يوز دينار طبق كوشه سي اوزره يارم ديناردخي كاغد ايچنده قويمش (مثنوي) خادم آمد شيخ را اكرام كرد * وآن طبق بنهاد پيش شيخ فرد * خادم كلدي شيخه تعظيم ايلدي خادم اول طبقي فرد وبي نظير اولان شيخك اوكنه قودي (مثنوي) چون طبق را از غطا وا كرد رو * خلق ديدند آن كرامت را ازو * چونكم طبق شيخ سر پوشندن يوزني آچدي يعني پرده يي طبقك يوزندن رفع ايلدي خلق شيخدن اول كرامتي كورديلر بعض نسخه ده مصرع اولده واكرد او واقع اولمشدر كه معناسي بودر چونكم طبقدن طبق پوشي قالدردي (مثنوي) آه وافغان از همه برخاست زود * كاي سر شيخان وشاهان اين چه بود * دوكاي حضورنده اولان كمسه لردن فوري آه وافغان حاصل اولدي بويله ديو كه اي شيخلرك وشاهان طريقتك رئيسي بونه در (مثنوي) اين چه سرست اين چه سلطانيست باز * اي خداوند خداوندان راز * بونه عظيم سردر وكبر و بونه سلطانلقدر اي راز خداوندلرينك خداوندي (مثنوي) ما ندانستيم ما را عفو كن * پس پراكنده كه رفت از ما سخن * بز سنك حقيقت حالكي بيلمدك خطا ايلدك بزي عفو ايله زيرا كه بزدن چوق پراكنده سوز واقع اولدي (مثنوي) ما كه كورانه عصاها مي زنيم * لاجرم قنديلها را بشكنيم * بز كه كورلر كبي عصالرا وورز لاجرم قنديللري صيرز يعني بزم حالمز شول كورلره بكزر كه مسجد ايچره كيروب على العميا عصالريني اطرافه اوردقده نيجه

قند بللری شکست ایدرلر (مثنوی) ما چو کران ناشنوده یك خطاب * هرزه کویان از قیاس خود جواب * بز صاغرلر
کبی بر خطاب ایشتمه مش ایکن کندی زعم وقیاسمزدن نامعقول وهرزه جواب سویلیجیلرز (مثنوی) ما ز موسی پند
نکرفتیم کو * کشت از انکار خضری زرد رو * با چنان چشمیکه بالامی شتافت * نور چشمش آسمانرامی شکافت *
کرده با چشمت تعصب موسیا * از حماقت چشم موش آسیا) غریمان شیخ احمد خضرویه دن ظهور کرامات علیه ده اول
حضرته اقرار برله اعتذار قیلوب وکندیلری لوم ایتمکله بلاهتلرینه معترف اولوب دیدیلرکه ای شیخ دین وای مرشد
کزین بز حضرت موسادن پند طوتمدق ومتنبه اولمدقکه اول حضرتك انکارندن زرد رو وشرمنده اولدی با خصوص
اوله بر کوز ایله که اول کوز هر شیئك بالاسنه یوردی یعنی منتهاسنه بقردی انك نور چشمی آسمانی یاردی مع هذا نه
فعل خضره انکار ایلدی (اقتلت نفسا زکیة) دیو روبر وسو یلدی پس سنك کوزیکه ای موسای زمان ووارث
پیغمبران تعصب ایلدی حماقت وبلاهتندن دنیاد کرمنك موشنك کوزی پس موشان دنیادن اولان انکار وتعصب
محل تعجب دکلدر تعصبك معناسی تشدد ایلمك ومحکم بغلمقدر (مثنوی) شیخ فرمود آن همه کفتار وقال * من بحل
کردم شمارا ان حلال * شیخ بیوردی اول دوکلی کفتار وقالی بن حلال ایلدم سزه اول حلال اولسون * پس سالکه لازم
اولان اولدر که عوام ناسدن کندی حقنده بو کونه کلمات موذیه استماع ایلرسه تحمل ایلیوب انلره حلال قیله
(واساءتلری مقابله سنده لطف واحسان ایله معامله ومکالمه ایلیه (مثنوی) سر این آن بود کز حق خواستم * لاجرم بنمود
راه راستم * بونك سری اول ایدیکه حضرت حقدن استدم لاجرم حضرت حق بکا طوغری یولی کوستردی یعنی
بو سرك حقیقتنه هدایت قیلدی (مثنوی) کفت ان دینارا کرچه اندکست * لیك موقوف غریو کودکست)
حضرت حق بکا الهام طریقیله دیدی اول دینارا کرچه اندکدرلیکن حلوافروش کودکك غریو وکریه سنه موقوفدر
مثنوی) تا نکرید کودك حلوافروش * بحر رحمت درنمی آید بجوش * تا که حلوا صاتیجی کودك اغلمیه رحمت
دریاسی جوشه کلمز پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای برادر طفل طفل چشم تست *
کام خود موقوف زاری دان درست * ای برادر طفل سنك چشمك طفلیدر یعنی طفلدن مرادسنك کوزکدر کندی
مرادنی درست زاری وفغان ایلمکه موقوف بیل (مثنوی) کر همی خواهی که ان خلعت رسد * پس بکریان
طفل دیده برجسد * اکر استرسك که سکا اول خلعت یتشه پس تنك اوزره کوز طفلنی اغلت (ترسانیدن شخصی
زاهدی را که کم کری تا کورنشوی (مثنوی) زاهدی را کفت یاری در عمل * کم کری تا چشم را ناید خلل * بر زاهده کار
وعملده اکا یار اولان بر کسنه دیدی آز آغله تا چشمکه خلل وضرر کلمیه (مثنوی) کفت زاهد از دو بیرون نیست حال *
چشم بیند یا نبیند آن جمال * زاهد اول یارنه دیدی حال ایکیدن خارج دکلدر بنم کوزم اول جمال حقی کوره
ویا خود کورمیه (مثنوی) کر ببیند نور حق را چه غمست * در وصال حق دو دیده چه کمست * اکر بنم کوزم نور
حقی کوره اغلمقدن وضرر ایتمکدن اکا نه غم واردر حق تعالینك وصال ومشاهده سنده ایکی کوزنه آزدر یعنی انك
وصالی اغلمقله میسر اولورسه ایکی کوز آنك یولنده قتی آزشیدر (مثنوی) ور نخواهد دید حق را کو برو * اینچنین
چشم شقی کو کورشو * واکر حق تعالی یی کورمك ایستمزسه یعنی میسر اولمزسه اکا کیت دی یعنی اول ایکی کوز
کتسون دی بونك کبی بر چشم شقی کور اولسون (مثنوی) غم مخور از دیده کان عیسی تراست * چپ مرو تا بخشدت
دو چشم راست * دیده دن اوتری غم یمه زیرا اول عیسی سنك ایچوندر صول طرفه کتمه تا سکا ایکی صاغ کوز بغشلیه
یعنی حق یولنده کریان اولوب دیده لریکه ضرر کلمکدن غم یمه زیرا که عیسای حقیقت سنکله بیله در اول ابروسنی
احیا ایلمکه قادردر ضلالت ومعصیت طرفنه کتمه تا سکا راست کوریجی ایکی باطن کوزی بخش ایلیه (مثنوی)
عیسی روح تو با تو حاضرست * نصرت از وی خواه کو خوش ناصرست * سنك روحك عیساسی سنکله حاضردر
هر خصوصده نصرتی اندن ایسته که اول عیسای روح خوش ناصردر (مثنوی) لیك بیکار تن پر استخوان * بر دل
عیسی منه تو هر زمان * ولیکن پر استخوان اولان تنك بیکارنی یعنی جنك وهجومنی هر زمان سن عیسانك کوکلی
اوزره قومه یعنی روحك عیساسی اوزره احیا ایتمکی وانك مقتضیاتنی حاضر ایلمکی تکلیف وتحمیل ایلمه (مثنوی)
همچو آن ابله که اندر داستان * ذکر او کردیم بهر راستان * مثلا اول ابله کبی که داستانده راستلردن اوتری آنی
ذکر ایلدك نته کم عنقریب مرور ایلدی (مثنوی) زندکی تن مجو از عیسی ات * کام فرعونی مخواه از موسی ات *
کندی عیسی کدن تنك حیاتنی طلب ایلمه موسی کدن فرعونه منسوب مرادایسته مه بونده عیسی وموسادن
مراد انسانك کندی روحی وعقلی اولور یعنی روحکدن وعقلکدن نفسکه منسوب اولان مرادی ایسته مه
دیمك اولور (مثنوی) بر دل خود کم نه اندیشهٔ معاش * عیش کم ناید تو بر درگاه باش * کندی کوکلك اوزره معاش

فكرنی قوت عیش اكسك كلمزسن دركاه اوزره اول یعنی سكا معاش اكسك اولمزسن همان دركاه حقه ملازمت قیل
(مثنوی) این بدن خرگاه آمد روح را * یا مثال كشتیء مر نوح را * بو بدن فی المثل روحك خرگاهی كبی خرگاه قره
اوه دیرلر یعنی بدن روحه نسبت خرگاه كبی قرار ایده جك مقام اولدی یا نوح پیغمبر علیه السلام ایچون بر كشتی كبیدر
(مثنوی) ترك چون باشد بیابد خرگهی * خاصه چون باشد عزیز درگهی * ترك چونكه موجود اوله بر خرگاه بولور
علی الخصوص در چونكه دركاه حقه منسوب بر عزیز اوله اكا بر مقر اكسك اولمز و معاش ولباس اكا حق جانبندن
اكسك كلمز دیمك اولور (تتمهٔ قصهٔ زنده شدن استخوانها بدعای عیسی علیه السلام (مثنوی) خواند عیسی نام حق
بر استخوان * از برای التماس آن جوان * حضرت عیسی علیه السلام استخوان اوزره حقك اسم شریفنی اوقودی اول
جوانك التماسندن اوتری (مثنوی) حكم یزدان از پی آن خام مرد * صورت آن استخوان را زنده كرد * حكم الهی اول
خام ابله مرددن اوتری اول استخوانلرك صورتنی زنده ایلدی (مثنوی) از میان برجست یك شیر سیاه * پنجهٔ زد كرد
نقشش را تباه) ناگاه اول اورتادن بر سیاه ارسلان صچره دی بر پنجه اوردی اول ابلهك نقشنی خراب و تباه ایلدی
(مثنوی) كله اش بر كند مغزش ریخت زود * مغز جوزی كاندرو مغزی نبود * انك كله سنی قوپردی و انك بینیسی
فوری دوكدی بر جوزك مغزی قدر كه اول ابلهده بر مغز یوق ایدی یعنی اول ابلهك باشنده بر جوز ایچی قدر بینیسی
یوغیدی (مثنوی) گر ورا مغزی بدی اشكستنش * خود نبودی نقص الا بر تنش * اگر اول ابلهك بر مغزی اولیدی
كاسه نك قلق خود نقص اولمزدی الا انك تنی اوزره یعنی انك اگر رای و روح پراینی اولیدی اكا هلاك اولمق نقصان
ویرمزدی مگر كه نقش تنی اوزره نقصان ویریدی دیمك اولور (مثنوی) گفت عیسی چون شتابش كوفتی * گفت زان
رو كه تو زو آشوفتی * حضرت عیسی علیه السلام ارسلانه ایتدی اول جوانی نیچون عجله ایله دوكدك و هلاك ایتدك
ارسلان ایتدی اول جهتدن كه سن اندن پریشان اولدك یعنی اول زمانده كه سنك حضورنده بو هلاك اولان ابله كستاخلق
ایلدیكی سببیله سن پریشان خاطر اولدك پس حق تعالی بنی خلق ایلدی بونی هلاك ایلك ایچون پس بونی هلاك
ایلیوب سنك خاطرك بوندن آسوده ایلدم دیدی (مثنوی) گفت عیسی چون نخوردی خون مرد * گفت در قسمت
نبودم رزق خورد * عیسی علیه السلام ایتدی بو هلاك ایلدیكك مردك قاننی نیچون ایچمدك ارسلان ایتدی قسمتده
بكا ایچمك رزق اولمدی زیرا رزق تمام اولمینجه بر ذی روح اولمز دنیادن آخرته نقل قیلمز دیدی (مثنوی) ای بسا كس
همچو آن شیر ژیان * صید خود ناخورده رفته از جهان * ای چوق كسه اول قفان ارسلان كبی كندینك شكارنی
یمش ایكن جهاندن كتمشدر یعنی چوق كسه كسب ایلدیكی اموال و ارزاقی یمكه قادر اولمیوب دنیادن آخرته
رحلت ایتمشدر (مثنوی) قسمتش كاهی نه و حرصش چو كوه * وجه نی و كرده تحصیل وجوه * اول كسنه نك قسمتی
بر صمان قدر كل وانك حرصی كوه كبیدر حق قتنده یوزی یوقدر اما تحصیل وجوه ایلمش) وجوهدن مراد اموال
وارزاقدر یعنی خلق قتنده وجوه تحصیل ایلمش اما حق قتنده وجهی یوقدر دیمك اولور پس مناجاته و عرض حاجاته
باشلیوب مسخرهٔ جهان اولانلره بوكونه دعا یلمكی تعلیم بیوررلر (مثنوی) ای میسر كرده برما در جهان * مسخرهٔ بیكار
ما را وارهان * ای جهانده بزه مسخرهٔ بیكاری میسر ایلمش خدا بزی انلردن كیرو قورتر مسخره مفت ایش بیكار كارسزلق
بو معنا دخی جائزدر كه دینه ای جهانده بزه معسر اولانلری میسر ایلمش مفت ایشدن و بیكار و بی نفعدن بزی كیرو قورتر
(مثنوی) طعمه بنموده بما آن بوده شست * آنچنان بنما بما آنرا كه هست * طعمه كورنمش و اول شست اولمش یعنی
جهانده نیچه شیء بزه ظاهرا طعام كورنمش و اول معنا بزه دام اولمشدر الهی بزه آنی انجلین كوستر كه حقیقتده اول
واردر واویله در اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم خلصنا من الاشتغال
بالملاهی اللهم ارنا حقایق الاشیاء كما هی دیمك معناسنه در (مثنوی) گفت آن شیر ای مسیحا این شكار * بود خالص
از برای اعتبار * ارسلان ایتدی ای مسیحا بو شكار صافی اعتباردن اوتری اولدی یعنی یا روح الله بو كسه نی هلاك
ایلدوب یمدیكم محضا خلقه عبرت اولسونلر ایچوندر یوخسه بكا غدا اولمق ایچون دكلدر دیدی (مثنوی) گر مرا روزی
بدی اندر جهان * خود چه كارستی مرا با مردگان * اگر جهانده بنم رزق و نصیبم اولیدی بنم خود مرده لرله نه ایشم
وار ایدی یعنی رزقی اولان مرده نره قرشمز و جهانده نصیبی اولان اولمز و موتادن اولمز (مثنوی) این سزای آنكه یابد آب
صاف * همچو خر در جو بمیزد از گزاف * بو اول كسنه نك لایقیدر كه آب صافی بولور خر كبی گزاف جهتندن ایرمغه تبول
ایلیه یعنی بو كونه هلاك اولمق اول كسنه نك لایقی اولور كه آب صافی كبی بر مرشد كاملی و مربی فاضلی بوله وانك قدرنی
بیلمیوب حمار كبی خباثتیله انك حضورنی ملوث ایلیه (مثنوی) گر بداند قیمت آن جوی خر * او بجای پا نهد
در جوی سر * اگر خر اول ایرمغك قدرنی و قیمتنی بلیدی اول حمار ایرمغه ایاق یرینه باش قوردی (مثنوی) او بیابد

انجنان پیغمبری* میرآبی زندگانی پروری* اول ابله انجلین پیغمبر بوله اوله پیغمبرکه زندگانیلك بسلیجی آب حیاتك
امیری (مثنوی) چون نمیرد پیش اوکز امرکن* ای امیر آب مارا زنده کن* نیچون اول پیغمبرلك اوکنده اولمیه بوله دیوکه
امر کندن ای آب حیاتك امیری بزی زنده ایله یعنی اول ابله بوله بر پیغمبر بوله که اوله پیغمبرکه آب حیاتك امیری اوله
وحقیقت زندگانیلکنی تربیه ایدیجی اوله نیچون اول حضرتك اوکنده اولمیه وتضرع ونیاز قیلمیه بوله دیوکه ای آب
حیاتك مالکی وامیری ارادت الهی وامر ربانیدن بزی زنده قیل ومرده اولان روح قلبمزی نفس حیات بخشکله
احیا ایله کرك ایدیکه بوله دییدی (مثنوی) نی سك نفس ترا زنده نخواه* کو عدو جان تست ازدیرگاه* آکاه
اول سنلك نفسك کلبنی دیری ایسته زیرا ان سنك کلبك یا کلك دیمشلردر زیرا اول کلب نفس چوق زماندن سنك
جانکك دشمنیدر (مثنوی) خاك برسر استخوانی را که آن* مانع این سك بود از صید جان* خاك اولسون اول
استخوانك باشی اوزره که اول استخوان جان شکارایلمکدن بو کلبه مانع اوله استخواندن مراد تندر وسکدن مراد نفس
اماره درکه بو استخوان مشابه سنده اولان تن نفس اماره سکنی صید روح ایلمکدن وروحك ذوقی وحظنی اله
کتورمکدن مانع اولور (مثنوی) سك نه بر استخوان چون عاشقی* دوچه وار ازچه برخون عاشقی* کلب دکل ایسك
استخوان اوزره نیچون عاشقسن سلوك ککی قان ایچمك اوزره نه سببدن عاشقسن یعنی اگر سك سیرت اولمیه ایدك
حظوظ بدنیه یه عاشق اولورمیدك ودیوچه طبیعت اولمیه ایدك دم مشابه سنده اولان حرامی اکل قیلورمیدك پس تنه
عاشق اولمالك سك سیرت اولما که دلالت وا کل حرام قیلمك دیوچه طبیعت اولدیغکه شهادت ایلردیمك اولور (مثنوی)
آنچه چشمست انکه بینا ییش نیست* ز امتحانها اجز که رسوا ییش نیست* اول نه کوزدر اولکه انك بینالغی بوقدر
امتحانلردن اکا رسوا ایلقدن غیری نسنه یوقدر یعنی کوز دکلدر اولکه انك کورمسی اولمیه وآنی امتحان
ایلمککاردن انك عیبی ظهوره کلوب رسوا ایلقدن غیری اکا نه شیء حاصل اولور کذلك انسان دکلدر اول کسه که انك
بصر بصیرتی اولمیه وحق باطلدن فرق وتمیز قیلمیه اوله کسیه امتحان اولندقده رسوا ایلقدن غیری شیء یوقدر دیمك
اولور (مثنوی) سهو باشد ظنها را گاه گاه* این چه ظنست این که کور آمد زراه* ظنلره گاه گاه سهو وخطا اولور بونه
ظندر بوکه یولدن کور کلدی ظن علمك شکك ماینده براعتقاددرکه ترکجه صنودیدکلریدر بو بیت شول کسه لره
تعریضدرکه انلر بزم ظنمز شویله وظن غالبمز بویله دردیرلر حال بوکه طریق مستقیمی وصراط قویمی کورمز حضرت
مولانا انلردن ظنی بیله سلب ایدوب وانلرك ظن مرتبه سنده اولمدقلرینی تحقیق ایدوب بیوررلر ظن اولدرکه اکثر زمانده
اصابت ایلر وگاه گاه سهو قیلور بونه ظندرکه اول اصلا اصابت قیلمیه وطریق حقی کورمیه وسهو وخطادن خالی اولمیه
پس بوکا ظن دیمزلر بلکه مطلقا انك دیرلر وبونك صاحبنه دخی مشك تعبیر ایدرلر (مثنوی) دیده آبرد یکران نوحه
کری* مدتی بنشین وبرخود میکری* دیده آده آلفظی امر حاضردر کل معناسنه وحرف ندا مقدردر ای دیده کل
معناسنه تقدیر کلام ای دیده غیریلر اوزره نوحه کرسن کل برمدت اوتور کندی اوزریکه اغلا آلفظنك معناسی مصرع
ثانیه مصروف اولدی سهولت معنا ایچون یعنی ای دیده مرتبه سنده اولان انسان غیریلر ایچون اغلمقدن وغم یمکدن
فارغ اولوب کندی حالکه مشغول اول وکندلك ایچون ناله وگریه قیل دیمك اولور (مثنوی) زابر کریان شاخ سبز وتر شود*
زانکه شمع از کریه روشن تر شود* زیرا کریه ایدیجی بلوتدن بوداق سبز وتازه اولور واشجار وازهار لطافت وطراوت بولور
زیرا شمع کریه دن روشن رك اولور (مثنوی) هرکجا نوحه کنند انجا نشین* زانکه تو اولیتری اندر حنین* هرقنده نوحه
وفریاد ایلرلرسن انده اوتور زیرا که سن حنین وکریه ده اولمغه اولی ترسن وکندی نفسك ایچون کریه قیلمغه احری ترسن
(مثنوی) زانکه ایشان در فراق فانی اند* غافل از لعل بقای کانی اند* زیرا که اول نوحه کرلر فانی اولان شیئك فراقنده
درلر اولمش کسه لردن اوتری وضائع اولمش نسنه لردن اوتری نوحه ایدرلر کانه منسوب اولان باقی لعلدن
غافلردر یعنی معدن حقیقته مخصوص اولان جوهر باقیدن جاهللردر لعل باقیدن مراد ایمان واسلام وعرفان
واینان بلکه (والباقیات الصالحات) آیتنك فحواسنجه جمیع صالحات لعل باقی وجوهر دائم ککیدرکه معدن
حقیقته منسوبدر اهل صورت باقیات صالحاتدن غافللردر انکیچون فانی اولان شیئك محبتنه شاغللردر (مثنوی)
زانکه بر دل نقش تقلیدست وبند* رو بآب چشم بندش را برند* بو بیت زانکه تو اولیتری اندر حنین مصراعنه علتدر
یعنی انکیچون اولی رك سن سن حنینه ایلمکه که کوکل اوزره غیره تقلید ایلمك نقش بند وقیددر وار ککوز یاشیله
انك قیدوبندنی زنده ایله یعنی ازاله قیل برند امر حاضردر رندیدندن قازمق معناسنه وتقلیدك معناسی علی التفصیل
جمله ولده حقیر وبی خصم دیدن صالح بیتك آخرنده شرح اولنمشدی فلیطلب فیه (مثنوی) زانکه تقلید آفت
هرنیکویست* که بود تقلید اکر کوه قویست* زیرا که تقلید هر نیکولکك یعنی جمیع ایو لکك آفتیدر هر ندیدر

تقلید صمان اولورا کرچه کوه کبی قوی ایسه ده (مثنوی) کرضریری لمترست وتیزخشم * کوشت پارش دان چو اورا نیست چشم * اکر بر کور ایری کوده لو وزیاده غضبلو ایسه اول ضریری ات پاره سی بیل چونکه انك چشمی یوقدر (مثنوی) کرسخن کوید زمو باریکتر * آن سرش رازان سخن نبود خبر * اکر مقلد قیلدن اینجه سوز سویلیه یعنی اسرار طریقته متعلق دقیق نکته لر نقل ایلیه آنك اول سرنه یعنی قلبنه وروحنه اول سوزدن خبر اولمز بلکه اول سوزا نجق انك لساننده در (مثنوی) مستیء دارد ز کفت خود ولیك * از بروی تا بمی راهست نیك * اول مقلد کندینك سوزندن مستلك طوتر ولیکن انك قتندن میه دك برا یو یول واردر یعنی انك مرتبه سندن مست اوله جق شراب مرتبه سنه دك مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر (مثنوی) همچو جو یست اونه او آبی خورد * آب ازو بر آب خواران بکذرد * وعظ و پند ایلین ودقیق سوز سویلین مقلد فی المثل ایرمق کبیدر ایرمق برایچم صو ایچمز آب ایرمقدن آب نوش ایدیجیلر اوزره کچر کذلك مقلدك وجودنده آب معانی ومعارف ونصایح ولطائف قرار قیلمیوب ومقلد آندن مستفید اولمیوب لساندن خلق اوزره جاری اولوب ناسدن هرکم مستعد ایسه انك کلامنی نوش ایدر (مثنوی) آب در جو زان نمی کیرد قرار * زانکه آن جو نیست تشنه وآب خوار * آب ایرمقده اول سببدن قرار طوتمز زیرا که اول ایرمق صوسز وآب نوش ایدیجی دکلدر (مثنوی) همچو نایی ناله وزاری کند * لیك بیکار خریداری کند * مقلدا کرچه برنای کبی ناله وزاریلك ایلر وانین وحنین ایله خلقه سوز سویلر لیکن برخریدارلك بیکارن ایلر یعنی برمشتریدن اوتری جنك ایلیوب فریاد ایلر یعنی مقلدك وعظ و پندنده اولان جوش وخروشی مجرد مستمعینك جمعندن وکندی یه تحسین وآفرین ایلمزندن اوتریدر (مثنوی) نوحه کر باشد مقلد در حدیث * جز طمع نبود مراد آن خبیث * مقلد سوز سویلمکده یعنی خلقه وعظ ونصیحت ایلمکده نوحه ایدیجی اولور اول خبیثك مرادی طمعدن غیری اولمز یعنی اکرچه سوز سویلر و خلقه پند و نصیحت ایلر ولیکن لله دکلدر بلکه اول خبیثك مرادی مستمعیندن جلب دنیا وجمع احبا قیلمق وبین الناس مشار الیه اولمق ونباهت شانله شهرت بولمقدر (مثنوی) نوحه کر کوید حدیث سوزناك * لیك کو سوز دل ودامان پاك * کریه ونوحه ایدیجی اکرچه سوزناك وشوقناك سوز سویلر لیکن مقلدده سوز دل وپاك دامن قنی دامن پاکدن مراد تلوثات نفسانیه دن طاهر اولمق ومحرماتدن اجتناب قیلمقدر (مثنوی) از محقق تا مقلد فرقهاست * کین چو داود ست وان دیکر صداست * محققدن مقلده دکین فرقلر واردر زیرا بو داود کبیدر واو صدا کبیدر یعنی محقق فی المثل حضرت داود پیغمبر کبیدر ومقلد کوه کبی وکوهدن صدور ایلین صدا کبیدر که طاغك صدادن نیجه خبری یوق ایسه مقلدك دخی سویلدیکی سوزك حقیقتندن اوله خبری یوقدر (مثنوی) منبع کفتار این سوزی بود * وان مقلد کهنه آموزی بود * بو محققك سوزنك منبعی سوز واخلاصه منسوبدر واول مقلد برکهنه آموزدر یعنی مقلد سلفده اولان اسکی سوزلری اوکرنیجی وخلقه آنی نقل ایلیجی اولور که اول سوزلر کندینك حسب حالی دکلدر بلکه آنی خلقه سویلمکدن اوتری حفظ ایلمشدر لیکن محققك سوزی سوز دروندن حاصل اولور واخلاص ویقینله ظهوره کلور (مثنوی) هین مشو غره بدان کفت حزین * بار بر کاوست وبر کردون حنین * اکاه اول مقلدك اول حزین سوزنه مغرور اولمه مثلا یوك او کوز اوزره در وعربه اوزره حنین واردر بو مصرع مثلدر شول کمسه لر حقنده که بارکش اولوب اظهار ایلمسه ودخی شول کمسه لر حقنده که بار وزحمت چکمز ایکن ناله وفریاد ایلسه پس محقق ایله مقلد دخی بوکه بکزر زیرا محقق اولنلر بو قدر بار طاعات وثقل ریاضاتی چکرلر مع هذا صمت وسکوت اوزره درلر اما مقلدلر بار طاعات وتحمل ریاضاتدن بری ایکن ناله لری اطرافی طوتر (مثنوی) هم مقلد نیست محروم از ثواب * نوحه کر را مزد باشد در حساب * مقلد هم ثوابدن خالی ومحروم دکلدر نوحه کر اولنلره حسابده مزد اولور یعنی اجرتله نوحه قیلنلره یوم حساب وروز جزاده اجر وثواب ویریلور نه کم دیارعربده برکسه نك میتی اولسه اجرتله بعض نوحه کرلر طوترلر کلوب اول میتك اوزرینه تقلیدله نوحه وفریادلر ایدرلر بعده انلرك مزدنی واجرتنی هرنه ایسه ویررلر پس تقلیدایله وعظ ونصیحتده نوحه ایلین کمسه دخی آخرتده مزددن ثوابدن محروم اولمز (مثنوی) کافر ومؤمن خدا کویند لیك * درمیان هردو فرقی هست نیك * کافر ومؤمن اکرچه خدا دیرلر ولیکن هر ایکیسنك اورتاسنده برایو فرق واردر یعنی (ولئن سألتهم من خلق السموات والارض ليقولن الله) آیتنك فحواسی اوزره اکر کافرلره سؤال اولنسه بو سماوات وارضی کیم خلق ایلدی انلری الله خلق ایلدی دیرلر کذلك مؤمنلره سؤال اولنسه انلر دخی دیرلر ولیکن کافر ایله مؤمنك الله دیمسنك ما بیننده هرخصوصله فرق عظیم واردر که کافرك الله دیمسیله مؤمنك الله دیمسی بر دکلدر کذلك مقلدك الله دیمسیله محققك الله دیمسی برابر دکلدر (مثنوی) آن کدا کوید خدا از بهر نان * متقی کوید خدا از عین جان * مثلا اول کدا ناندن اوتری الله

دیرمه تی خالصا لوجه الله عین جانبندن الله دیر پس بو ایکیسنك الله دیمسنك ما بیننده تفاوت کثیره واردر (مثنوی
کر بدانستی کدا از کفت خویش * پیش چشم اونه کم ماندی نه بیش * اکر کدا کندینك اول سوزنی بلیدی یعنی الله
لفظنك عظم شانته عالم اولیدی اول کدانك کوزی اوکنده نه آزونه چوق قالوردی بلکه جمله سی مضمحل ومتلاشی
اولوردی وانك جانی خلقه فقر واحتیاج عرض ایلمکدن قورتلوب غنای قلبی بولوردی (مثنوی) سالهـا کوید
خدا آن نان خواه * همچو خر مصحف کشد از بهر کاه * اول نان طلب ایدیجی سائل نیجه یللر خدا دیر مثلا خرکبی صماندن
اوتری مصحف چکر نته کم احبار یهود توراتی اوقو یوب لکن انکله عمل ایلمدکلرینه بناء حق تعالی انلری کتابلر
کوترن حماره تشبیه ایدوب بیوررلر (مثل الذین حملوا التوریة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا) پس نان وخوان
ایچون مصحف کوترن وکتاب چکن کمسه لردخی بو قبیلدن اولور (مثنوی) کر بدل در تافتی کفت لبش * ذره ذره کشته
بودی قالبش * انك لبنك سوزی که مراد لفظة الله در اکر انك قلبنه یلدرا یسدی و پرتو صالیدی انك قالبی ذره ذره
اولمش اولوردی (مثنوی) نام دیوی ره برد در ساحری * تو بنام حق پشیزی می بری * ای اللهك نامنی حطام دنیا ایچون
ذکر قیلان کسکه دا بر شیطانك نامی یول قطع ایلر ساحرلکده کمالیله تأثیر قیلرسن حق سبحانه وتعالینك نامیله بر منقر
ایلتورسن بو معنی بر دضم بابله اولدیغی اوزره در اکر فتح بابله اولورسه معنا بودر که بر دیولك نامی ساحرلکده یول ایلتور
وساحری مقصودنه ایرکوررسن حقك نامیله بر پشیز الورسن بونه دون همتلك ونه مرتبه بی معرفتلکدر نام حق ادنی
شیء ایچون ذکر ایدنلره تعریض اولور (خاریدن روستایی شیر را در تاریکی بظن انکه کاو اوست (مثنوی) روستایی کاو
در آخر ببست * شیر کاوش خورد و برجایش نشست * بر کویلو کاونی آخرده بغلدی اتفاق ارسلان آنك صغرینی یدی
وصغرك یرنده اوتوردی (مثنوی) روستایی شد در آخر سوی کاو * کاو را می جست شب آن کنجکاو * روستایی آخرده
کاوی جانبنه کتدی واول احمق صغر کیجه ایله اوکوزنی طلب ایلدی بو مصراعده اولان کنجکاو لفظنده بر قاچ معنی
جائزدر اولا کاو کاف فارسیله صغر معناسنه اولدیغی اوزره نته کم شرح اولندی ثانیا کاف عربیله دلیر معناسنه دخی
کلور بو تقدیرا اوزره معنا اول قوی احمق کیجه ایله کاونی استدی دیمك اولور بو ایکی وجه اوزره بیله کنج لفظی کاف
عربینك کسری ویانك سکونیله ایله دیمکدر کاوك صفتی اولور اما بعض نسخه ده کنج کافك ضمیله ونون ساکنه ایله واقع
اولمشدر بو تقدیر اوزره بوجق معناسنه در وکاو کاویدن لفظندن قازمق معناسنه اولور کنج کاو بوجق قازیجی دیمك
اولور معنی اول بوجق قازیجی کیجه ایله کاوی استدی دیمك اولور اما عقل سلیم وطبع مستقیم صاحبنه بو ظاهردر که محله
ملایم ومناسب دکلدر الله اعلم بو نسخه ناسخك سهوندندر سروری افندی بو معنایی اختیار ایلمشدر لکن اولکیلری
اولیدر (مثنوی) دست می مالید بر اعضای شیر * پشت وپهلو کاه بالا کاه زیر) روستایی شیرك اعضاسی اوزره ال
سوردی آنی کندی کاوی قیاس ایلدیکندن آرقه سنه وپهلوسنه کاهی یوقاری وکاهی آشغه (مثنوی) شیر کفت
ار روشنی افزون شدی * زهره اش بدریدی ودل خون شدی * ارسلان لسان حالله ایتدی اکر روشنلك زیاده اولیدی
روستایینك زهره سی یرتلوردی وانك کوکلی پرخون اولوردی یعنی خوفندن زهره سی چاتلاوب قلبی قان اولوردی
(مثنوی) اینچنین کستاخ زان می خاردم * کو درین شب کاو می پنداردم * اول سببدن بنی بو نجلین کستاخ وبی باك
قاشور که اول روستایی بو کیجه ده بنی کندی کاوی صانور مقصود حضرت حق تعالینك نام شریفنك وکلام لطیفنك
عظم شانته واقف اولمین مقلدلردر که روستایی کیجه ایله شیری کندی صغری صانوب بی خوف وبی خشیت اکال
سوردیکی کبی اول مقلدلر دخی بو دنیا کیجه سنده ظلمت وغفلتله محجوب اولوب حضرت حقك نامنك وکلامنك
قدرنی بیلمیوب بی باکلسانلری اوزره اجرا ایدرلر ومعنا عدم تعظیم سمتنه کیدرلر (مثنوی) حق همی کوید که ای
مغرور کور * نی ز نامم پاره پاره کشت طور * حق سبحانه وتعالینك کندی کلام شریفی ونام لطیفنك عظم شانندن بی خبر
اولان کمسه لره دیر که ای مغرور کور طور طاغی بنم ناممدن پاره پاره اولمدیمی ویرندن منقلع اولوب رقص وحرکت قیلمدیمی
کوه طور حق سبحانه وتعالینك تجلیسنه طاقت کتورمیوب مدکوك ومتلاشی اولدی نته کم سورهٔ اعرافده (فلما تجلی
ربه للجبل جعله دکا) آیتیله بو معنایه اشارت قیلدی بو آیتك تفسیری وتحقیقی جلد اولده اوایله قریب طور مست وخر
موسی صعقا بیننده مرور ایلدی بونده نامدن مراد اوراق اوزره مکتوب ولسانله ملفوظ اولان اسم دکلدر بلکه
بو ظاهرده اولان اسمك مسماسیدر که اول صفت الهیه درمع الذات که مشایخ اصل اکا اسم دیرلر وبو ملفوظ اولان اسمه
اسمك تعبیر ایدرلر پس کوه طورك تحمل ایلمدیکی نام بو ظاهرده اولان نامك مسماسنك تجلیسیندندر (مثنوی)
که لو انزلنا کتابا للجبل) لانصدع ثم انقطع ثم ارتحل) سورهٔ حشرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (لو انزلنا هذا القران علی
جبل یعنی قرآن عظیمك شانندن وفرقان کریمك برهانندندر که اکر انسان کبی جباله عقل وتمییز ویرلسه وبر انزال ایلسك

بوقرأنی طاغلردن برطاغك اوزرینه (لرأیته خاشعا متصدعا من خشیة الله) سن اول جبلی کوریدلك ای رائی اولان کمسه
خاشع ومتذلل ومتفرق وپاره پاره کوریدلك الله قورقوسندن (وتلك الامثال نضربها للناس) وبو مثللری بز ضرب
ایدوب تبیین ایلرز ناسه (لعلهم یتفکرون) تا بونلر تفکر ایده لر وبو آینده توبیخ وتقریع وارد ر انسانك عدم تخشی سنه
عند تلاوة القران وقسوت قلبنه عند ذکر الله الملك المنان معنیء بیت که اکر بز بوکتاب عظیم الشانی بر طاغه فرضی
اینسه دریدلك اول طاغ پاره پاره اولیدی صکره بری برندن منقطع اولیدی دخی صکره یرندن بر آخر یره ارتحال وانتقال
قیلیدی (م ی) ازمن ارکوه احد واقف شدی * پاره کشتی ودلش پرخون شدی * حضرت مسیح الله بیورر که اکر بندن
کوه احد واقف اولیدی پاره پاره اولوردی وانك کوکلی پرخون اولوردی (مثنوی) ازپدر وزمادر این بشنیدهٔ *
لاجرم غافل درین پیچیدهٔ * بونی پدر ومادر کدن اشتمش سن یعنی حضرت حقك نام شریفن وکلام لطیفن پدر
ومادر کدن کوش ایتمش سن اول سببدن بو کاغافل وبی خبر صارلمش سن وقدر وشرفن بیلمیوب اکا سائر مخلوقك
کلامی کبی معامله قیلمش سن (مثنوی) کر توبی تقلید ازو واقف شوی * بی نشان از لطف چون هاتف شوی *
اکرسن اول قرأن عظیم الشانك حقایق واسرارنه بلا تقلید واقف اولسك کمال لطافتندن هاتف کبی یعنی
کلام سویلین وآواز ایلین کبی سن دخی بی نشان اولوردك وکندیکی انك انوارندن محو قیلوردك ومرتبهٔ فنا اندر فنا
وبقا اندر بقایی بولوردك بعض نسخه ده مصرع ثانی بویله واقع اولمشدر بی نشان بی جای چون هاتف شوی یعنی
هاتف کبی نشانسز مکانسز اولوردك (مثنوی) بشنو این قصه پی تهدید را * تا بدانی آفت تقلید را * بوقصه یی
تهدید وتخویفدن اوتری استماع ایله تا تقلیدك آفتنی بیله سن ومقلد اولنلرك وتقلید ایله ذکر قیلنلرك سوء خاتمه سنه
واقف اوله سن که اول قصه بودر (فروختن صوفیان بهیمهٔ مسافر را جهت سماع (مثنوی) صوفیء در خانقه
از ره رسید * مرکب خود برد در آخر کشید * بر صوفی یولدن خانقاهه ایرشدی کندینك مرکبنی ایلتدی وآخره
چکدی (مثنوی) آبکش داد وعلف از دست خویش * نی چنان صوفی که ما کفتیم پیش * کندینك النذن اکا علف
وصوجغز ویردی ابکده کاف تصغیر ایچوندر اول صوفی کبی دکل که بوندن مقدم بز آنی دیدك وآنك احوالنی
واهمالنی یاد ایلدك (مثنوی) احتیاطش کرد از سهو وخباط * چون قضا آید چه سود است احتیاط * صوفی اول
مرکب ایچون سهو وخطادن احتیاط ایلدی یعنی سهو وخطا واقع اولمسون دیو احتیاط واهتمام ایلیوب مرکبنك
لوازمنی بالکلیه کوردی وحاضر ایلدی لیکن چونکیم قضا کله احتیاطك نه فائده سی وارد ر (کما قال علیه السلام اذا جاء
القدر عمی البصر وقال علیه السلام ایضا اذا جاء القدر بطل الحذر (مثنوی) صوفیان تقصیر بودند وفقیر * کاد فقر
ان یعی کفرا یبیر * کاد الفقر ان یکون کفرا * حدیثنه اشارتدر یعنی فقر قریب اولدی فقرك کفره قریب اولمسی عجز
وقصورندن فقیر الحال اولان کمسنه کفری مستلزم شیئلره ارتکاب ایتمسیدر کما قال الجنید اقرب الناس الی الکفر
ذو حاجة لاصبرله نته کم صوفیلر فقیر وبی صبر وپر تقصیر اولدقلرندن بهیمهٔ مسافری فروخت ایتدیلر حضرت مولانا
بیورر لرکه اول صوفیلر فقیر وپر تقصیر ایدیلر پس مقرر ومحقق کلامدر که کاد فقر فقر قریب اولدی ان یعی کفرا کفری
واعی وشامل وحاوی اولمغه بیراویله کفر که اباره واهلاك ایدر یعنی کاد نك خبریدر وعا یعیدن یعنی یشمل وکفرا مفعولیت
اوزره منصوبدر ویبیرا ابار یبیردن کفرا انك صفتیدر یعنی یهلك (مثنوی) ای توانکر هین توسیری مخند * بر کژی آن
فقیر دردمند * ای غنی سنکه طوق سن اکاه اول کولمه اول دردمند فقیرك اکریلکی اوزره زیرا غنی فقیرك حالنی بیلمز
وطوق آج اولانك نه چکدیکندن خبردار اولمز کاه اولورکه فقیر اولان ضرورت حسبیله بر نامعقول ونامشروع شیء
اختیار ایلرنته کم بو صوفیلر خرفروشلکی اختیار ایلدیلر (مثنوی) از سر تقصیر آن صوفی رمه * خرفروشی در کرفتند
آن همه * عجز وتقصیر جهتندن اول صوفی بلوکی اوجمله سی خرفروشلق طوتدیلر یعنی مهمان اولان صوفینك
خرنی صاتمغه علی الاتفاق نیت ایتدیلر (مثنوی) کز ضرورت هست مرداری مباح * بس فسادی کز ضرورت
شد صلاح * بو کار صوفیلردن عجب ومستبعد د کلدر زیرا ضرورتدن برمردار مباح اولدی کما قیل الضرورات
تبیح المحظورات زیاده چوق فساد که ضرورتلردن صلاح اولدی وشرع آنی قبول قیلدی مثلا بر کمسنه محل مخمصه یه
وارسه وضرورت حالنه ایرسه والته یا میته ویادم مسفوح ویاخود لحم خنزیر کیرسه وبونلردن یعوب اولسه آثم اولور
واکیرسه کناهدن بری اولور (کما قال الله تعالی فی سورة البقرة انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل لغیر
الله به فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه (بو آیت کریمه نك تفسیری وبو مقامه مناسب اولان کلامك تعبیری
بو جلدك آخرنه قریب بقیهٔ طعنه زدن آن مرد بیکانه بر شیخ سر خنده کاور (مثنوی) هم در آن دم آن خرك
بفروختند * لوت آوردند وشمع افروختند * اول دمده اول خرجکزی صاتدیلر وانك بهاسیله لوت کتوردیلر

وشمع شعله اندر دیلر (مثنوی) ولوله افتاد اندر خانقه * کامشبان لوت وسماعست وشره * خانقاه ایچره صوفیلر میانته ولوله وغلغله دوشدی بویله دیوکه بو کیجه لرلوت وسماع وحرص واشتها واردر یعنی بو کیجه لرده لوت وقوت نفیسه واکل اشتهامز واردر آنی ییوب ذوقله سماع ایلرز (مثنوی) چند ازین صبر وازین سه روزه چند * چند ازین زنبیل واین دریوزه چند * بو صبردن نیجه دلئ وبو اوج کون صومدن نیجه دلئ یعنی طعامه وفقره صبر قیلمق وایام ثلثه یی بری بری عقبنجه صائم اولمق ونیجه کونلر آج قالمق نیجه دلئ بو زنبیلدن ونیجه دلئ سؤالدن یعنی الیمزه زنبیل الوب دربدر زنبیل کردان اولمق ودریوزه قیلمق نیجه دلئ برمقدار استراحت قیلهلم ومفت ورایکان طعامه واصل اولهلم دیدیلر (مثنوی) ماهم از خلقیم وجان داریم ما * دولت امشب میهمان داریم ما * بزدخی خلقدنز وبزدخی جان طوتارز بزه بو کیجه دولتدر زیرا بزمهمان طوتارز وفی الحقیقه مهمان خانه یه وخانقاهه عین دولت ومحضا برکتدر (مثنوی) تخم باطل را ازان می کاشتند * کانکه آن جان نیست جان پنداشتند * باطل تخمی انلر اول سببدن اکدیلر که اول نسنه که فی الحقیقه جان دکلدر جان صاندیلر وبزدخی خلق کبی جان طوتارز دیدیلر (مثنوی) وآن مسافر نیز از راه دراز * خسته بود ودید آن اقبال وناز * واول مسافر دخی اوزاق یولدن خسته وشکسته ایدی اول اقبال ونازی کوردی وکندی یه اولان اکرام والتفاتدن عظیم حظ الدی (مثنوی) صوفیانش یك بیك بنواختند * نرد خدمتهای خوش می باختند * صوفیلر بربر آنی اوخشادیلر یعنی هر بری اکا تعظیم ورعایت ایلدیلر خوش خدمتلر نردنی اوینادیلر یعنی اکا لطیف خدمتلر ورعایتلر اوینی اوینادیلر نته کم اکثر اهل زمانك رعایت وخدمتی بو قبیلدندر اکر برکسهدن نفسلرینك مرادی اوزره برشیء حاصل اولمجغنی بیلهلر اندن نافر وکریزان اولورلر پس عاقل اولان بو کونه کمسهلرك ریشخندنه مغرور اولمق کرك (مثنوی) کفت چون می دید میلانشان بوی * کر طرب امشب نخواهم کرد کی * چونکه اول صوفی مقلد صوفیان خانقه نشیننك نوازش ومیلانن کندویه کوردی دیدیکه اکر بو طربی بو کیجه ایتمك استمزسم بعدن ایتمك استرم کی خواهم کرد تقدیرنده در (مثنوی) لوت خوردند وسماع اغاز کرد * خانقه تا سقف شد پردود وکرد * لوت یدیلر وصوفیلر سماعه آغاز ایلدیلر خانقه بونلرك رقصندن سقفنه دکن پردود وکرد اولدی (مثنوی) دود مطبخ کردان پا کوفتن * ز اشتیاق ووجدشان اشوفتن * کاه دست افشان قدم می کوفتند * که بسجده صفه را می روفتند مطبخی دود وتوز ایلدی اول آیق دوککلك اشتیاق ووجدندن انلر یعنی لوت جسمانی یه اشتیاقلرندن وحظ نفسانی بولدقلرندن متغیر وقریشمش اولدیلر کردلئ فاعلی پا کوفتن اولور ومصرع ثانی بوندن بدل اولور ویاخود واو عطف مقدر اولوب پا کوفتن اوزره معطوف اولور یعنی مطبخی دود ایلدی اول آیق دوککلك دخی اشتیاق ووجددن متغیر اولمقلق دیمك اولور وبو معنی دخی ممکن اولور که مطبخك دودی وانلرك وجد واشتیاقدن آیق دوکلرینك کردی آشوفتن شد یعنی قریشمقلق اولدی شوقلرندن کاهی اللرین صاچهرق آیقلرین زمینه دوکدیلر وکاه اولدیکه یوزلریله صفهٔ خانقاهی سپوردیلر کما ان عشاق الالهی فی السماع من فرط الاشتیاق ووجدان الاذواق یرقصون ویتغیرون ضاربین اقدامهم علی الارض (مثنوی) دیر یابد صوفی آز از روزکار * زان سبب صوفی بود بسیار خوار * صوفی روزکاردن حرص ومرادنی کیچ بولور صوفی اول سببدن چوق ییجی اولور (مثنوی) جز مکر آن صوفیء کز نور حق * سیر خورد اوفارغست از ننك دق * مکر اول بر صوفی دکل که حق تعالینك نورندن طویجه یدی او صوفی دق باب ایلمك وسؤال قیلمق عارندن فارغدر (مثنوی) از هزاران اندکی زین صوفیند * باقیان در دولت اوری زیند * نیجه بیکدن آزی بو صوفیلر قبیلندندرلر باقیلر انك دولتنده دیریلورلر یعنی انك حرمتنه مرزوق اولورلر وبین الناس اکا دخی تشبه قیلمغله وخلق آنلری صوفیء محقق صنمغله خوش زندکانیلك قیلورلر (مثنوی) چون سماع آمد ز اول تا کران * مطرب اغازید یك ضرب کران * خربرفت وخربرفت آغاز کرد * زین حراره جمله را انباز کرد * چونکم سماع صوفیان اولندن تا آخرنه کلدی مطربلری انلرك برضرب کرانه واصول تغنی یه باشلدی واول آوازه ایله خربرفت وخربرفت قولنه آغاز ایلیوب بو کرمیتدن جمله یی کندویه انباز ودمساز ایلدی پس سماع محققین خربرفتدن خالی وبهیمهٔ نفسانیتك زوالی محلیدر ومحقق انلردرکه سماعك خربرفت معناسی نه دیکدر بیلورلر ومطرب حقیقی اوانلرك بو قولنه تحقیقا واقف اولورلر لکن مقلد اولان صوفی اکرچه انلره تقلیدله بو قولی معاذا ذکر اولور لکن حقیقتنه عالم دکلدر بلکه بعد الطلب خرلك کتدیکنه حقیقةً واقف اولدقدنصکره محققینك قولنك معناسنه عارف اولور (مثنوی) زین حراره پای کوبان تا سحر * کف زنان خربرفت وخربرفت ای پسر * بو حراره وترانه دن صباحه دکین رقص ایدیجیلر کف اوریجی اولدقلری حالده ای پسر خربرفت وخربرفت دیو (مثنوی) از ره تقلید آن صوفی همین * خر برفت اغاز کرد اندر حنین * اول صوفی دخی تقلید یولندن بو تحلین همین بوندیو تحلین معناسنه دربونك اوزرینه اودخی خربرفت کلامنه شروع

ایلدی یعنی اول مسافر صوفی بونلره تقلید ایدوب بونلر کبی خر برفت دیمکه باشلدی ولیکن بونك معناسنك حقیقتندن غافل ایدی بو محلده کرچه شارحلر حراره لفظنی حای حطی ایله کرمیت معناسنه طوتمشلر اما اهل طبعك بری خراره خاء معجمه ایله اولوب اواز معناسنه در دیمش زیرا ترجمان اللغه ده خریر آواز آب و خراره چشمه آوازیدر دیمش اویله اولسه بو محلده مولانا حضرتلری معنای لازمی مراد ایدنمش دیو یازمش تأمل اولنه (مثنوی) چون کذشت آن نوش و جوش وان سماع * روز کشت و جمله کفتند الوداع * چونکم اول جوش و نوش و سماع کجدی صباح اولدی جمله صوفیلر اول مسافر صوفی یه الوداع دیدیلر و پراکنده اولدیلر (مثنوی) خانقه خالی شد و صوفی بماند * کرد از رخت آن مسافر می فشاند * خانقاه صوفیلردن خالی اولدی و مسافر صوفی قالدی اول مسافر صوفی اسبابندن توزی سلکدی تا یوله کتمکه متهیئ اوله (مثنوی) رخت از حجره برون اورد او * تا بخر بربندد آن همراه جو * اول مسافر صوفی حجره دن اسبابنی طشره کتوردی تا خری اوزره یوکلده اول یولداش طلب ایدیجی (مثنوی) تا رسد در همرهان او می شتافت * رفت در آخر خر خود را نیافت * اول صوفی ایودی و عجله ایلدی تا یولداشلرینه ایریشه آخره کتدی کندینك خرنی بولمدی (مثنوی) کفت آن خادم بآبش برده است * زانکه خر دوش آب کمتر خورده است * کندیسنه ایتدی اول خادم خری صویه ایلتمشدر زیرا که خر دون کیجه صویی آز ایچمشدر (مثنوی) خادم آمد کفت صوفی خر کجاست * کفت خادم ریش بین جنکی بخاست * صوفی چونکم خری آخرده بولمیوب بولمیوب خادم صویه کتوردی تو همنده ایکن خادم کاوب صوفی اکا دیدیکه خرقنده در خادم دیدیکه زهی ابله صقالنی کور بو سوزبو صقاله دوشرمی پس جنك ایتمکلك قالقدی ما بینلرنده عرف ناسده صقالن کور دیمك تحمیق و تسفیه ایتمکدن کنایه در پس بونلرك جنکی مباحثهٔ شرعیه اوزره اولوب جدال ایلدیلر (مثنوی) کفت من خر را بتو بسپرده ام * من ترا بر خر موکل کرده ام * اولا صوفی دیدیکه ای خادم بحثی شرعه توجیه و حجت شرعی ابراز ایله بن خری سکا تسلیم ایلمشم بن سنی خر اوزره موکل ایلمشم اویله اولدیسه الکله الدیغك شیئی ینه صاحبنه ویرمك لازم کلور (کما قال علیه السلام الزعیم غارم یعنی الکفیل ضامن) دیمکدر (مثنوی) باز پس ده آنچه من دادم بتو * بازده آنچه فرستادم بتو * سندن استرم اول نسنه یی که بن سکا ویردم کیرو ویر اول نسنه یی که سکا کوندردم یعنی سکا الله ویردیکم امانتی کیرو بکا ویر که (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها) بخواسنجه امانتی اهلنه سپارش ایله (مثنوی) بحث با توجیه کن حجت میار * آنچه من بسپردمت واپس سپار * بحثی توجیه ایله و شرعه توفیق ایدوب سویله خلاف شرع حجت کتورمه اول نسنه یی که بن سکا تسلیم ایلدم سن آنی کیرو تسلیم ایله (مثنوی) کفت پیغامبر که دستت هرچه برد * بایدش در عاقبت واپس سپرد * حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی سنك الك هر نه یی که ایلتدی و هر نه یی که اخذ ایتدی عاقبتنده آنی کیر و تسلیم ایلمك کرك کما قال علیه السلام الاخذ ضامن والزعیم غارم (مثنوی) ور نهٔ از سرکشی راضی بدین * نك من و تو خانهٔ قاضی دین * و کر سرکشلکدن بوکه راضی دکل ایسك اشته بن و سن دین قاضیسنك خانه سنه واره لم و دعوامزی انك اوکنده کوره لم (مثنوی) کفت من مغلوب بودم صوفیان * حمله آوردند و بودم بیم جان * خادم صوفی یه دیدیکه ای صوفی سن نعم آنی بکا امانت ویردك لکن بن مغلوب و مکره ایدم صوفیلر بکا حمله کتوردیلر بکا جان خوفی اولدی یعنی صوفیلر بکا غلبه ایدوب اکراه ایلدیلر پس بالضروری جانم قورقوسندن انلره سو یلیه مدم و خری انلردن خلاص ایلیه مدم زیرا الت حربله انلر بکا حمله ایلدیلر بندخی جانم قورقوسندن دفعه قادر اوله میوب کرها اول خری بندن الدیلر پس مؤتمنه ضمان لازم کلمز (کما قال علیه السلام لا ضمان علی المؤتمن) زیرا تهدید قتلله اختیار فاسد اولور بو تقدیرجه مکرهه ضمان لازم کلمزنته کم کتب فقهادن باب کراهتده بو مسئله مفصلا مسطوردر فلیطلب فیها (مثنوی) تو جکر بندی میان کربکان * اندر اندازی و جویی زآن نشان * ای صوفی سن برجکر بندی کربه اورتاسنه آترسن و آندن نشان طلب ایلرسن (مثنوی) در میان صد کرسنه کردهٔ * پیش صد سك کربهٔ پژمردهٔ * مثلا یوز آج کسنه نك اورتاسنه بر کرده یی آترسن کرده کافك کسریله اولورسه اتمك معناسنه اما کافك ضمیله دخی اولسه جائز اولور بو تقدیرا اوزره بوکرك معناسی ویریلور یوز کابك اوکنه بر کربهٔ پژمرده وضعیفی آترسن بو بیتك معناسی بیت اولده اولان اندر اندازی لفظنك مفهومنده داخل اولور پس بو خانقاهیلر ضرورت حسبیله آنی بیع ایدوب یدیلر حجتم بودر که سکا تقریر ایلدم دیدی (مثنوی) کفت کیرم کز تو ظلما بستدند * قاصد خون من مسکین شدند * صوفی دیدی که عدا ایده یم که سندن ظلما الدیلر بن مسکینك قاتنه قصد ایدیجی اولدیلر (مثنوی) تو نیایی و نکویی مر مرا * که خرت را می برند ای بی نوا * سن بو حاله واقف اولوب کلمیه سن و سن دیمیه سن که ای فقیر صوفیلر سنك خرکی ایلتورلر یعنی آنی صاتمغه قصد ایلدیلر (مثنوی)

تاخرازهر کسه بودمن وآخرم * ورنه توزیعی کنندایشان زرم * تاخری هرکیمده اوله بن کیم وآکم وا کرخری انلردن
آله مز سم آنلربنم التونمی که خرك بهاسیدر برتوزیع ایدهلر (مثنوی) صد تدارك بود چون حاضر بدند * این زمان
هر یك باقلیمی شدند * والحاصل یوز تدارك وارایدی چونکم صوفیلر حاضر ایدیلر امابوزمان هر بریسی براقلیمه
کتدیلر (مثنوی) من کرا کیرم کرا قاضی برم * این قضا خود از تو آمد برسرم * بن کمی بوله یم وشمدی کمی
قاضی یه ایلته یم بوقضا خود بنم باشم اوزره سندن کلدی وسن سبب اولدك (مثنوی) چون نیایی ونکویی ای غریب
پیش آمد اینچنین ظلم مهیب * نیچون کلمیه سن ودیمیه سن ای غریب ازکوکه بوبجلین مهیب برظلم کلدی آکاه
اول وتدارك قیل (مثنوی) کفت والله آمدم من بارها * تا ترا واقف کنم زین کارها * خادم صوفی یه ایتدی والله بن نیچه
کره کلدم تاسنی بوایشلردن اکاه وواقف وخبردار ایدم (مثنوی) تو همی کفتی که خر رفت ای پسر * ازهمه کوینده کان
باذوق تر * لیکن سن غیری صوفیلرکبی خر برفت ای اوغل دیردك جمیع خر برفت دیجیلردن زیاده ذوقله (مثنوی)
بازمی کشتم که او خود واقفست * زین قضا راضیست مرد عارفست * کیرودوندم بویله دیوکه بوخود
حسب حاله واقفدر بوقضادن راضیدر مرد عارفدر اکرحسب حاله واقف اولمیدی وقضایه رضا ویرمیدی بونلرله
همزبان اولوب خر برفت دیرمیدی دیدم بوجهتدن رجوع ایدوب سنی آکاه ایلمدم دیدی (مثنوی) کفت آنرا جمله
می کفتند خوش * مرمرا هم ذوق آمد کفتنش * خرصاحبی اولان صوفی خادمه ایتدی اول خر برفت سوزنی جمله سی
خوش دیدیلر تحقیقا بکاهم اول سوزی دیمکه ذوق کلدی (مثنوی) مرمرا تقلیدشان برباد داد * که دوصد لعنت
برآن تقلید باد * تحقیقا آنلره تقلیدا یلمك بنی یله ویردیکه اول تقلید اوزره ایکی یوز لعنت اولسون (مثنوی) خاصه تقلید
چنین بی حاصلان * کآب رورا ریختند ازبهر نان * خصوصا بوبجلین بی حاصلرك تقلیدیکه ناندن اوتری یوز صوینی
دوکدیلر یعنی تقلید حدذاتنده مقبول شیئدکلدر علی الخصوص اول بی حاصل اولان باطل صوفیلره تقلید ایلمك
مذمومدرکه انلر ناندن اوتری آب رویلرین دوکهلر وحرص وشرهلرندن اباحت وضلالت سمتنه میل ایدهلر بعض
نسخه ده مصرع ثانی (همچوابراهیم بکذرز افلان) واقع اولمشدر معنی حضرت ابراهیم کبی آفل اولانلردن کچ دیمك
اولور وبی حاصل اولان صوفیلری آفل وغارب منزله سنده تنزیل ایلمش اولورلر وبعض نسخه ده دخی خشم ابراهیم
با بر افلان واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی آفللر اوزره حضرت ابراهیمك خشمیله دیمك اولور پس کلامده
اختصار اولمق لازم کلور که آفللر اوزره که مراد آندن بی حاصل اولان صوفیلردر ابراهیمك خشمیله خشم ایله
یعنی حضرت ابراهیم نجومه نظر ایلیوب انلرك افول وغروبنی کوردکده (لااحب الآفلین) دیوانلردن اعراض
ایلدی سن دخی اول آفل وبی حاصل اولان صوفیلردن اعراض ایله دیمك اولور وخشم اعراض منزله سنده ذکر اولنمش
اولور بونسخه تکلفدن خالی اولمدیغنه بناء ضعیفدر زیرا باخشم ابراهیم بر آفلان تقدیرنده اولور وخشم کن لفظی
دخی مقدر اولمق لازم کلور والحاصل تکلفدن خالی اولمز (مثنوی) عکس ذوق آن جماعت می زدی * وین دلم زین عکس
ذوقی می شدی * اول جماعتك ذوقنك عکسی بکا اوردی وبونم کوکلم اول عکسدن ذوقه منسوب اولدی پس
حضرت مولانا قصه دن حصه یه شروع ایدوب مبتدی اولنلره تقلید مرتبه سنده قالنلره نصیحت بیوررلر (مثنوی)
عکس چندان باید از یاران خوش * که شوی بی عکس از بحر آبکش * لطیف وخوش یاراندن عکس اول قدر کرك که
عکسمز دریادن صوچکیجی اوله سن یعنی محقق اولان یاران وعاشق صادق اولان اخواندن ای طالب الهی سکا عکس
واثر اول قدر کرکدر که حتی عکوس وآثاردن استغنا قیله سن وبحر حقیقتدن بی واسطهٔ یاران آب حیات معانی
اخذ ایدیجی اوله سن ومحققلر مرتبه سنی بوله سن دیمك اولور (مثنوی) عکس کاول زد تو آن تقلید دان * چون پیاپی
شد شود تحقیق آن * عکس که اول اوردی سن آنی تقلید بیل یعنی ابتدای حالده بعض یارانك اجتماعی واسطه سیله
ویاخود هم آواز اولوب ذکر الله ایتملری ویاخود سماع وصفا قیلملری ملابسه سیله برکسه نك قلبنه برحالت منعکس
اولسه اول تقلیددر اکا مغرور اولمق کرك چونکم اول ذوق پیاپی اولدی یعنی مرة بعد اخری اکر یاران واسطه سیله
واکر بلاواسطه علی التوالی کلدی اول تحقیق اولور بوکونه کمسه یه محقق دینور (مثنوی) تانشد تحقیق
از یاران مبر * از صدف مکسل نکشت آن قطره در * مادامکه عکس تحقیق اولمیه یاراندن منقطع اولمه صدفدن
کسلمه هنوز اول قطره در اولمدی یعنی تربیهٔ مرشددن وصحبت یاراندن جدا ارلمه که هنوز اول سنك درونکده
اولان قطرهٔ باران کبی اولان ذوقك کدر تحقیق اولمدی وکمال مرتبه سن بولمدی (مثنوی) صاف خواهی چشم وعقل
وسمع را * بردران تو پردههای طمع را * چشمکی وعقلکی وسمعکی صاف اولمق استرسك وسمع وبصر وعقلکده نور
وصفا بولمق دیلرسك سن طمعك پرده لرنی یرت وحرص وآز صفتلرنی ترك ایت (مثنوی) زانکه آن تقلید صوفی از طمع *

عقل او بربست از نور ولمع * زیرا که صوفینك اول طمع جهتندن اولان تقلیدی نور ولمعه‌دن انك عقلنی بغلدی وآنی
حقیقت حاله واقف اولمقدن کورایلدی ولهذا قال علیه السلام استعیذوا من الطمع فانه یهدی الی الطبع
(مثنوی) طمع لوت وطمع آن ذوق وسماع * مانع آمد عقل او را ز اطلاع * لوتك طمعی واول ذوق وسماعك طمعی اول
صوفینك عقلنه حقیقت حاله اطلاعدن مانع کلدی واول صوفی بونلرك حاضرده اولان عیشنه طمع قیلدیغندن
عاقبة الامر بو قدر ضرره مبتلا اولدی (مثنوی) کر طمع در آینه برخاستی * در نفاق آن آینه چون ماستی * اکر
فی المثل آیینه اوزره طمع قالقیدی یعنی آیینه‌نك وجودنده طمع اولوب برشیئه اول سائر طمعکارلر کبی طمع قیلیدی
پس اول آیینه نفاقده بزجلین اولوردی یعنی طمعندن حقیقت حالی کوسترمیوب طمعکار اولان انسان کبی
منافق اولوردی (مثنوی) کر ترازو را طمع بودی بمال * راست کی کفتی ترازو وصف حال * اکر ترازونك ماله طمعی
اولیدی ترازی وصف حالی نیچون راست دیردی پس معلوم اولدیکه مرآت وترازونك راستکوی وراست نمای اولمسی
طمعدن صاف وپاك اولدیغیچوندر (مثنوی) هر پیمبر کفت با قوم از صفا * من نخواهم مزد پیغام از شما * هر بر نبی
کندی قومنه صدق وصفا یوزندن دیدی بن سزدن پیغام ورسالتك مزدنی استمزم (کما قال الله تعالی ویا قوم لا اسئلکم
علیه مالا ان اجری الا علی الله (مثنوی) من دلیلم حق شما را مشتری * داد حق دلالیم هر دو سری * هر پیغمبر
وهر پیغمبرك وارثی بویله دیرکه بن دلیلم وحق تعالی سزه مشتریدر وحق تعالی بکا هر ایکی جانبنك دلاللغی ویردی یعنی هم
بایع وهم مشتری جانبندن بکا دلاللق اجرتنی ویردی پس امر معروف ونهی منکر ایلین علما دخی انبیا کبی تبلیغ احکام
ایلمکدن بی غرض اولمق لازمدر که تا حق تعالیدن مزد وجزا بوله (مثنوی) چیست مزد کار من دیدار یار * کرچه
خود بوبکر بخشد چل هزار * چل هزارا و نباشد مزد من * کی شود شبه شبه در عدن * هر نبی که دعوت امت قیلمشلردر
(لا اسئلکم علیه اجرا ان اجری الا علی الذی فطرنی) دیمشلردر وجناب حق آنلر حقنده (اتبعوا المرسلین اتبعوا من
لا یسئلکم اجرا وهم مهتدون) بیورمشلردر نته کم سلطان انبیا السانندن دعوت بلا اجرت ایلدکلرنی تقریر بیوررلر اول
حضرت دیرلرکه ندر بنم کارمك اجرتی یارك دیداریدر اکرچه خود ابوبکر قرق بیك فلوری بنم محبتمده بخش ایلرسه ده
نه انك چل هزار دیناری بنم مزدم اولمز زیرا درعدن که اول لقای الهیدر شبهه نیچون مشابه اولور (کما قال فی المشکاة روی
ان ابا بکر الصدیق انفق اربعین الف دینار فی حب النبی علیه السلام حتی لم یبق له شئ ولم یخرج من الدار ثلثة ایام لما لم
یجد ما یستر عورته (مثنوی) یك حکایت کویمت بشنو بهوش * تا بدانی که طمع شد بند کوش * سکا بر حکایت
دیبیم آنی هوش وعقل ایله استماع ایله تا بیله‌سنکه طمع کوشك بندی اولدی (مثنوی) هر کرا باشد طمع الکن شود *
با طمع کی چشم ودل روشن شود * هر کیمك که طمعی اوله الکن اولور کوکل کوزی طمعله نیچون روشن اولور الکن
اکلمندن درلکنت لسانده اولان ثقلته دیرلرکه ترکجه پلتك دیدکلری درکه حسن ادایه مالك دکلدر بوراده حقی ادا
ایلمکدن عبارت اولورتقدیر معنی هر کیمك که طمعی اوله انك لسانی کلام حقی ادا ایلمکه قادر اولمز زیرا طمعله کوکل
کوزی نیچون روشن اولور یعنی روشن اولمز بلکه کور اولوب حقیقت حال نه اید یکن کورمز (مثنوی) پیش چشم
او خیال جاه وزر * همچنان باشد که موی اندر بصر * طمعکارك کوزی اوکنده منصب وزر خیالی انجلین اولورکه
بصرده موی اولور یعنی بصرده موی اولوب رؤیته مانع اولدیغی کبی بصیرتده دخی خیال جاه ومال
موی کبی پرده اولوب حقیقت حالی مشاهده قیلمقدن منع ایلر (مثنوی) جز مکر مستی که از حق پر بود * کرچه
بدهی کنجها او حر بود * مکر شول بر مستدن غیریکه حقدن پر اوله یعنی شول مست الهینك مال وزر کوزنده
موی کبی اولمز ومنع مشاهده قیلمز که اول حب الهیدن پر اوله اکرچه اکا خزینه‌لر ویره‌سن او حر اوله یعنی خزائن
وکنوزه اسیر اولمیوب خیال مال وجاهدن آزاد اوله (مثنوی) هر که از دیدار برخوردار شد * این جهان
در چشم او مردار شد * هر کیمکه دیدار الهیدن برخوردار ومتمتع اولدی انك چشمنده بو جهان مردار اولدی یعنی
مادامکه برکسه دیدار الهی ومشاهدهٔ ربانیه‌دن برخوردار اولمیه بو جهان انك چشم قلبنده مردار اولمز واول
کسه حرص وطمعدن نجات بولمز دیمك اولور (مثنوی) لیك آن صوفی ز مستی دور بود * لاجرم در حرص او شبکور بود *
ولیکن اول صوفی مست شراب الهی اولمقدن دور ایدی اول سببدن حرصده اول صوفی شبکور ایدی شبکور کیجه
کورمز معناسنه‌در یعنی اول صوفی کیجه کورمین کسه کبی انلرك مرادنی وکندی‌یه اولان ضررلرنی کورمدی
(مثنوی) صد حکایت بشنود مدهوش حرص * در نیاید نکتهٔ در کوش حرص * حرصك مست ومدهوشی اولان
کسه یوز حکایت ایشیدر حرص صاحبنك قولاغنه بر نکته کلمز واهل حرص نیجه یوز حکایت ایشتسه انك قولاغنه
کرمیوب متنفع اولمز کوش حرص دیمك تقدیرنده درمضاف مقدر اولور نته کم بو حکایه‌دن طمعك

وحصولی قباحتی نه مرتبه ده ایدیکی ظهوره کلور (تعریف کردن منادیان قاضی مفلسی رادرکرد شهر (مثنوی)
بود شخصی مفلسی بی خانمان * مانده درزندان وبند بی آمان * خانمانسز زیاده مفلس بر شخص واردی زندانده
وآمانسز بندده قالمشدی (مثنوی) لقمهٔ زندانیان خوردی کزاف * بردل خلق ازطمع چون کوه قاف * زندانیلرك
لقمه سنی کزافا یعنی بی سبب وبی واسطه یردی طمعندن خلقك کوکلی اوزره قاف طاغی کبی ایدی یعنی طمعکار
اولدیغندن خلقك قلبنده قاف طاغی کبی ثقیل کلمشدی (م ی) زهره نی کس را که لقمهٔ نان خورد * زانکه آن لقمه ربا
کاوش برد * کسه نك زهره وقدرتی یوق ایدیکه برلقمه اتمك یبه زیرا که اولقمه نك اوجنی قپاردی کاواوج معناسنه در
(مثنوی) هرکه دورازدعوت رحمان بود * اوکدا چشمست اکر سلطان بود * هرکیم حضرت خدانك دعوت
وضیافتندن دوروبی نصیب اوله اول کسه کدا چشمدر فرضا اکرسلطان اوله یعنی حرص وطمعدن نجات بولمز وفقر
واحتیاجدن خلاص اولمز هرشول کسه که فیض الهیدن دور وکنز لا یفنی دن مهجور اوله (مثنوی) اومروت را
نهاده زیرپا * کشته زندان دوزخی زان نان ربا * اول مفلس مروتی آیاغی آلتنه قومش ایدی زندان اول نان
قاپیجیدن اهل زندانه بر دوزخ اولمشدی (مثنوی) کرکریزی برامید راحتی * زان طرف هم پیشت آید آفتی * هیچ کنجی
بی ددوبی دام نیست * جز بخلوتکاه حق آرام نیست * اکر بو زندان دنیا ایچره راحت امیدی اوزره برطرفه قاچسك
اول طرفدن هم سنك اوککه بر آفت کلور بو دنیاده ددسز ودامسز هیچ بر بوجق یوقدر محصل خلوتکاه حقدن غیری
برده آرام یوقدر (مثنوی) کنج زندان جهان ناکزیر * نیست بی پامزد وبی دق الحصیر * ناچار وبی زنهار اولان
جهان زندانینك هر بوجغی اجرتقدمسز وزندان ضربیسز دکلدر دق اورمغه دیرلر حصیر حبسخانه یه دیرلر (کما قال
الله تعالی وجعلنا جهنم للکافرین حصیرا) ای محبسا پس (الدنیا سجن المؤمن) فحواسنجه بو زندان جهانده مؤمن
هرقنغی کوشه یه کتسه وهرنه توشه یه میل ایتسه البته انده دق زندانی بولور وزخم جهانه مبتلا اولور زیرا بو جهان
ناکزیرك بر بوجغی ضرب الحصیرسز دکلدر نته کم بیوررلر (مثنوی) والله ارسوراخ موشی درروی * مبتلای کربه
چنکالی شوی * یعنی والله اللهك ذات وصفات جلیله سنه قسمدر هیچ شك یوقدر که اکر موش دلکنه
وکرا ایننه دخی کیتسك برکربه پنجه لونك زخمنه مبتلا اولورسن نته کم حضرت رسولك بو حدیثلری دخی بو معنایی
مؤید اولور طبرانی اوسطده وبیهقی شعب ایمانده بو حدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر (کما قال علیه السلام
لوکان المؤمن فی جحر ضب لقیض الله له من یؤذیه) ونسائی ینه انس حضرتلرندن روایت ایدوب براخر وجه اوزره
روایت ایدرلر که بیورمشلر (لوکان المؤمن علی قصبة فی البحر لقیض له من یؤذیه (مثنوی) آدمی را فربهی
هست ازخیال * کرخیالاتش بود صاحب جمال * آدمینك فربه لکی خیالدندر اکر اول آدمینك خیاللری
جمال صاحبی اوله (مثنوی) ورخیالاتش نماید ناخوشی * می کدازد همچوموم ازآتشی * واکر آدمینك خیاللری
ناخوشلق کوستره شمع زیاده آتشدن اریدیکی کبی اول کسه اریر والحاصل برکسه نك قلبنده اولان خیال اکر
لطیف وجمیل ایسه انك جسمنه قوت ولطافت ویررحتی قلبنده اولان خیالك لطافتی بشره سنده ظاهر اولور
وبرکسه نك قلبنده اولان خیال اکرناخوش ومولم ایسه آنی غم والمده اریدر وجسمنه درونك اضطرابی تأثیر ایدر
(مثنوی) درمیان مار وکژدم کرترا * باخیالات خوشان دارد خدا * مار وعقرب ایچنده اکرسنی خدای تعالی
خوشلرك خیالاتیله طوته یعنی حق قتنده خوش ولطیف اولان شیئلرك خیالاتیله عقارب وحیات مابیننده حق
تعالی سنك قلبکی خوش ایلیه (مثنوی) ماروکژدم مرترا مونس بود * کان خیالت کیمیای مس بود * مار وعقرب
سکا موش وحافظ اولور کم او سنك خیالك مسك کیمیاسی اولور یعنی حقیر وقبیح اولان شیئلری اول خیالك عالی وجمیل
قیلور (مثنوی) صبرشیرین ازخیال خوش شدست * کان خیالات فرج پیش آمدست * صبرکه نفسنده تلخدر
خیال خوشدن شیرین اولمشدر زیرا که اول فرج خیالاتی اکا کلمشدر یعنی صبرکه فی حد ذاته برآجی نسنه در لکن
خیال خوشدن شیرین اولور اول جهتدنکه غمدن قورتلق ومنفرج اولمق خیالاتی ایلرو کلمشدر پس غمدن خلاص
اولمق خیالیله صابره صبرایلمسی شیرین اولور پیش باء عربیله اولوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر صبرخیال خوشدن
شیرین اولمشدر زیرا که اول غمدن خلاص اولمق خیالاتی زیاده وغالب کلمشدر دیمك اولور بعض نسخه ده (کان خیالاتش
فرج بخش آمدست) واقع اولمشدر معنی زیرا که آنك اول خیالاتی فرج بغشلیجی کلمشدر دیمك اولور بعض نسخه ده
فرج یرینه فرح واقع اولمشدر (مثنوی) آن فرج آید زایمان درضمیر * ضعف ایمان ناامیدی وزحیر * ضمیرده خاطره اول
فرج ایماندن کلور ایمانك ضعفی ناامیدلك وزحیردر یعنی زندان دنیاده ایمانی قوی اولان مؤمن بربلا وغمه مبتلا
اولسه حق تعالی اول بلا وغمك مقابله سنده دنیاده وآخرتده نیجه نعمت وسعادت ویره جکنه وعسرك عقبنده ایکی

بسر حاصل اوله جغنه ایمان وایقانی واردر پس قوت ایمان البتّه فرح وفرحی مستلزم اولور ولکن ضعف ایمان یأس
قنوطی ویورلگ آغریلرنی اقتضا قیلور زیرا ایمان ضعیف اولان کسنه نک باشنده بر بلا کلسه انک دنیاده وآخرتده اولان
حسن جزاسنی بیلمز (وبشر الصابرین الذین اذا اصابتهم مصیبة) آیتنده اولان بشارتدن آکاه اولمز (انما یوفی الصابرون
اجرهم بغیر حساب) آیتنده اولان اجر بی حسابی دخی اقرار قیلمز پس ایمانک ضعفی آکا ناامیدلک وردردرون ایراث
ایلر (مثنوی) صبر از ایمان بیابد سر کله * حیث لاصبر فلا ایمان له * کفت پیغمبر خداش ایمان نداد * هر کرا صبری
نباشد در نهاد * صبر ایمانده سرکله باش تاجی دیمکدر یعنی صبر ایماندن باش تاجی بولور وایمان صبره
فی المثل تاج سرکبی اولور شول برده که صبر یوقدر پس انکچون ایمان یوقدر (ولهذا قال علیه السلام الصبر رأس الایمان
وقال فی حدیث آخر الصبر نصف الایمان) حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی حق تعالی اوکسنه یه ایمان ویرمدی
هر شول کسنه نک که نهاد وقلبنده بر صبر اولمیه (کما قال علیه السلام من لاصبر له فلا ایمان له) (مثنوی) آن یکی
درچشم تو باشد چومار * هم وی اندر چشم آن دیکر نکار * یعنی صبرلگ بعض کسنه یه جمیل وملیح وبعض کسنه یه
کریه وقبیح کلدیکنه مثال موقعنده واقع اولمشدر کهان بیورلرا کرسن دیرسک که صبر اکرناسک کوزنه خار
ومارکبی زشت کلمشدر پس نوجهله صبر بو مرتبه احسن والطف اولمشدر مثال ایدوب جواب بیورلر نعم
صبر اهل نفسه کوره مار ولکن اهل حقه کوره لطیف ونکاردر مثلا اول برکسنه سنک چشمنده مارکبی اولور یعنی
برکسنه یی سومسک اول کسنه سکا مارکبی کورینور هم اول کسنه اول برغیری کسنه نک کوزنده نکار وخوب کردار
کورندی بو عجب دکلدر که شخص واحد برینه زشت وبرینه یارنکو اوله (مثنوی) زانکه درچشمت خیال کفر اوست *
وان خیال مؤمنی درچشم دوست * زیرا سنک چشمکده اول مار وقبیح کورنن کسنه نک کفر وقباحتی خیالی واردر
واول دوستک چشمنده اول مؤمنک خیالی واردر عزیز زادن برینه ایتدیلرسن مالی سور میسن دیدی یکه لادیدیلر نیچون
دیدیکه (المال حیّة) حدیثنک فحواسنجه مال بنم قتمده ماردر وبرآخر عزیزه دخی ایتدیلرسن مالی سورمیسن دیدی نعم
دیدیلر نوجهله دیدی حضرت نبی (نعم المال الصالح للرجل الصالح) بیورمشلردر مال صالح بنم محبوبمدر دیدی پس
مالک اول کسنه یه ضرر ومارکبی اولدیغی جانبه بقوب بغض ایلدی وبو صالح مالک یار صالح کبی اولدیغی جانبه بقوب
محبت قیلدی حضرت شیخ فتوحاتده باب مراقبه ده دنیایی آخرت اوزره برقاچ وجهله ترجیح ایتمشدر الدنیا هی ام
رقوب بیورمشدر اولادنی غایتله کوزدیجی وبسلیجی وتربیه ایدیجی دیمشدر ولکن بو خلقک اکثری ام رقوبلرینک حقنی
بیلمیوب آکا عاق اولورلر وانک حقنده عیب ومذمت قیلورلر حال بوکه (حضرت نبی علیه السلام الجنة تحت اقدام
الامهات) بیورمشدر پس دنیاده دخی انسانک امی کبیدر دیمشدر نظر ایله بو دنیا آکثر ناسک قتنده مذموم ایکن شیخ
حضرتلری نه جانبنه نظر ایلمشلر (مثنوی) کاندرین یک شخص هر دو فعل هست * کاه ماهی باشد او وکاه شست * زیرا
بو برشخصده هر ایکی فعل واردر انک نفسی کفران اوزره وروحی ایمان وعرفان اوزره اولمق ممکندر بو تقدیرجه اول کسنه
کاه ماهی اولور غلبهٔ روحانیت زماننده وکاهی شست اولور غلبهٔ نفسانیت جهتنده شست بونده اولته معناسنه در
(مثنوی) نیم او مؤمن بود نیمیش کبر * نیم او حرص آوری نیمیش صبر * انک برنصفی مؤمن انک برنصفی کبردر انک برنصفی
حرص آورلک آنک برنصفی صبردر پس شخص واحد نیمی مؤمن ونیمی کافر اولمق بو حیثیتدن اولور ونصفی حرص آور
ونصفی صبر قیلمق بو جهتدن روا اولور نته کم بو آیت کریمه دخی بو معنایه دلالت قیلور که نظمه کتوروب استشهاد بیورلر
(مثنوی) کفت یزدانت فمنکم مؤمن * باز منکم کافر وکبر کهن * سنک یزدانک کفتید فمنکم مؤمن کبرو ومنکم
کافر که کبر کهن درسورهٔ تغابنده جناب حق بیورلر که (هو الذی خلقکم فمنکم کافر ومنکم مؤمن) یعنی اول الله درکه
ای انسان سزی خلق وایجاد ایلدی عدمدن پس سزدن بعضیکز اللهک خلق ایلدیکنه کافر وبعضیکز انک
خالقیتنه مؤمن ومقردر بو تقدیرجه کم خطابی جنس انسانه اولوب اندن بعضیسی مؤمن بعضیسی کافر اولدیغی
مشعر اولوب وبو محله مناسب اولان بودر کادربلکه بو محله مناسب اولان کافر ومؤمن شخص واحد اولمقدر وبو معنایی
مؤید اولان تفسیر زجاجدر (کما قال الزجاج معناه فمنکم کافر فی السر مؤمن فی العلانیة کالمنافقین ومنکم
مؤمن فی السر کافر فی العلانیة کعمار وقبل اظهار الایمان وعن الضحاک مناسبا لهذا المحل فمنکم کافر بالله مؤمن
بالکواکب ومنکم مؤمن بالله کافر بالاصنام کذا فی مجمع البیان) پس بو بیتده کفت یزدانه مضاف اولمقده جائزدر نته کم
اول تقدیر اوزره معنی ویرلدی ودخی سنک یزدانک فمنکم کافر دیدی دیمک دخی جائزدر وکبر کهن کافر لفظنک صفتی اولور
یعنی اویله کافر که کبر کهنه دردیمک اولور (مثنوی) همچو کاوی نیمهٔ چیش سیاه * نیمهٔ دیکر سپیدی همچو ماه *
مثلا برکاو کبی انک صولنک بالتمام نصفی سیاه اوله نصف آخری که مراد اندن صاغ جانبدر ماه کبی زاده سپید اوله سیاه

باشد وهمچو ماه باشد تقدیرنده اولور (مثنوی) هرکه این نیمه ببیند رد کند * هرکه آن نیمه ببیند کد کند * هرکیمکه
بو سیاه نیمه‌یی کوره رد ایلر هرکیم اول نصف آخری کوره که مراد اندن بیاض اولان جانبدر احتیاج عرض ایلر یعنی انکله
خریداری اولمسنه طالب اولور بوندن مقصود انسانک نفسانیتی وبشریتی جانبنه نظر ایلین اندن نفرت ایلر کاولک سیاه
جانبنی کوروب رد ایلین کمسه کبی وانسانک روحانیت وعقل وخصال حمیده‌سی جانبنه نظر ایلین انک طالب ومحتاجی
اولور نته کم کاولک سپید جانبنی کوروب خریداراولمسنه محتاج اولان کمسه کبی دیمک اولور کد کند بونده عرض احتیاج
کند ومحتاج شود معناسنه استعمال اولنور (مثنوی) یوسف اندر چشم اخوان چون ستور * هم وی اندر چشم
یعقوبی چو حور * مثال آخر حضرت یوسف علیه السلام بو حسن ولطافتله قرنداشلرینک کوزنده حیوان کبی ایدی
هم اول یوسف یعقوب حضرتلرینک کوزنده حور کبی ایدی زیرا فعین الرضا عن کل عیب کلیلة نحو اسنجه حضرت
یعقوب حضرت یوسفه عین محبتله نظر ایدردی * ولکن عین السخط تبدی المساویا * مقتضاسنجه اخوان یوسف
حضرت یوسفه عین بغض وعداوتله بقرلردی بو اجلدن انلره مبغوض وحضرت یعقوبه محبوب اولمشدی (مثنوی)
ازخیال بد مر اورا زشت دید * چشم فرع وچشم اصلی نابدید * چشم ظاهر سایهٔ آن چشم دان * هرچه آن بیند
بکرد دا این بدان * خیال بددن اول یوسف اولان خوبی زشت وقبیح کوردی چشم فرع وچشم اصلی
نابدید در اصلیده اولان یا نسبت ایچوندر زشت دیدک فاعلی چشم فرعدر وچشم اصلی مبتدا ونابدید خبر دراست
تقدیریله وحال معناسی دخی مفهوم اولور یعنی خیال بددن آنی زشت کوردی چشم فرع شول حالده که چشم اصلی
وحقیقی نابدیددر دیمک اولور سن چشم ظاهری اول چشم اصلی وحقیقینک سایه وفرعی بیل هرنه‌یی که اول چشم
حقیقی کوره بو چشم ظاهرا کادونر وانک کوردیکنه مقر ومعترف اولور وکندی کوردیکندن رجوع قیلور مثلا برشی
حقیقتده خوبدر وچشم حقیقت بین آنی خوب کورر لکن چشم ظاهر آنی خیال بد واسطه‌سیله واغراض نفسانی
وسیله‌سیله بد وقبیح کورر چونکم اول غرض اولان بد خیال زائل اوله چشم ظاهر چشم اصلینک
کوردیکنه دونر وا کا راضی اولور دیمک اولور (مثنوی) تو مکانی اصل تو در لامکان * این دکان بربند وبکشا آن
دکان * شش جهت مکریز زیرا در جهات * شش درست وشش دره ما تست مات * ای سالک راه حقیقت سن مکانه
منسوب سن اصلک سنک لامکانده در بو مکانده اولان دکان حواسکی بغله واول لامکانده اولان دکان روحانی وحقانی‌یی
فتح ایله شش جهاته قجمه زیرا شش جهاتده شش دره واردر وشش دره ما تدرمات یعنی شش حواس ماتدر مات دره
ایکی جانبی یوکسک واورته‌سی چقور وانش اولان یره دیرلر بوراده شش حواسدن استعاره‌در که بش حواس ظاهره
وبری دخی حس مشترکدر که کاه حواس ظاهره‌دن وکاه حواس باطنه‌دن طوترلر بو حواس سته جهات سته ایچره
عاقبت مات ومستهلکدر دیمک اولور شیخی مرحوم نردبازلر لعبنده نته کم ششدره‌نک وجودی زمانی ماتدن خلاص
میسر دکادر همچنان ششدره مشابه سنده اولان شش جهاتدن خلاص میسر اولمز دیمشدر لکن نردبازلر لعبنده
وانلر اصطلاحنده ششدره لفظی اولمدیغی اهل نردک معلوملریدر اکر انلر ما بیننده بو کونه اصطلاح اولیدی
بو دخی وجه‌دن خالی اولمزدی (الله اعلم) انلر ما بیننده شش خانه براولدقده ماتی اولمغی ایراث ایلیوب ششدره شش
خانه اولمقدن عبارت اولورسه معنی یرنده اولور والا فلا (شکایت کردن اهل زندان پیش وکیل قاضی از دست آن
مفلس (مثنوی) با وکیل قاضئ ادراک مند * اهل زندان در شکایت آمدند * ادراک مند اولان قاضینک وکیلنه
یعنی نایبنه زندان خلقی شکایته کلدیلر ادراک مند قاضینک صفتی اولمقده جائزدر وکیلک صفتی اولسه دخی جائزدر
یعنی قاضینک ادراکمند اولان وکیلنه اهل زندان شکایت ایلدیلر دیمک اولور (مثنوی) که سلام ما بقاضی بر کنون *
باز کو آزار ما زین مرد دون * بویله دیدیلر که بزم سلاممزی شمدی قاضی‌یه ایلت بو دون وخسیس مفلسدن بزم
آزارمزی ورنجیده خاطر اولدیغمزی اکا کیرو سویله (مثنوی) که درین زندان بماند او مستمر * یاوه تاز وطبل خوار ست
ومضر * که اول مفلس بو زندانده مستمر وابدی قالدی اول مفلس یاوه تاز وطبله خوار ومضردر یعنی بی ادبانه چاپچی
وبیهوده حرکت ایدیجی وچوق ییجی وضرر ویریجیدر (مثنوی) چون مکس حاضر شود در هر طعام * از وقاحت
بی صلا وبی سلام * هر طعامه مکس کبی حاضر اولور ادبسز وحیاسزلغندن دعوتسز وسلامسز (مثنوی) پیش
او هیچست لوت شصت کس * کر کند خود را اکر کوییش بس * انک قننده التمش کمسه‌نک لوتی هیچدر اکرا کا بسدر
یتر دیلک دیه‌سن کندیسنی صاغرایلر (مثنوی) مردزندان را نیاید لقمهٔ * ور بصد حیله کشاید طعمهٔ * زندانک
مردنه بر لقمه کلمز واکر اهل زندان یوز حیله ایله بر طعامی اچه یعنی اهل زندانه بر صاحب خیردن بر لقمه کلمز واکر
کلورسه واهل زندان اول طعامی کشاده قیلوب اکل وبلعه شروع قیلورسه جواب بو بیته مرهوندر (مثنوی)

درزمان پیش ایدان دوزخ کلو* جنبش این که خـدا کفتا کلو* فوری اول دوزخ بوغازلوایلرو کلورانك حجتی بوکه
خدای تعالی کلوادیدی یعنی اکرا کادیسك که بوغاز که صبرایله وبی ادبلك ایدوب خلقك طعامنی یمه آنك حجتی بودرکه
حق تعالی کلامنده کلواواشربوا بیوردی اللهك امرنه امتثال ایلمك لازم وواجبدر برنسنه نك حقنده که امر الهی
وارداوله سزاندن بی نیچون نهی ایدرسز دیرایمش بوکه مانند اهل صورت صوفیلردن بری مکرا اکل وشربه حریص
ایمش واکثر کمسـه نك سفره سـنه حاضراولورایمش برکون بریسی اکادیمش هی مسلمان صوفی اولنلره لایق اولان
بسـیارخواراولمیوب اکل وشربدن پرهیزایلمك لازمدر اول دخی بوآیت کریمه یی حجت ابراز ایلیوب دیمش که حق
تعالی کلام مجیدنده کلواواشربوا بیورمشدر اللهك امرنه بکا امتثال ایلمك لازمدر دیمش پس اول کمسـه صوفی؟
بسـیار خواره دیمش کـــه آیتك آخرینی دخی اوقوو آنك معناسـنی فهم ایله صوفی دیمش که بن مکه حافظی دکلم
بنم حفظمده اولان انجق بوقدردروار آخرینی سن اوقیو کـــت (مثنوی) زینچنین قحط سه ساله داد داد * ظل
مولانا ابدپاینده باد * بونك کبی اوچ ییللق قحطدن داد و داد یعنی اهل زندان ایتدیلر بواوچ ییللق قحط کبی آچ کوزلو
طویمزدن داد و فریاد بعض نسخه ده بومصرع حسبة لله زجورش داد داد واقع اولمشدر معنی آنك جورندن اللهك
ثوابی ورضاسیچون داد و فریاد بزی آندن خلاص قیلسون مولانانك سایه سی ابدی پاینده اولسون یعنی عمری اوزون
اولوب انك خلق اوزره سایهٔ حمایتی نیچه مدت قالسون (مثنوی) یا ززندان تارود آن کاومیش * یا وظیفهٔ کن زوقفی
لقمه ایش * بوصوصغری یا زنداندن تا کیده یا خود بروقفدن اکا برلقمه وظیفه ایله تا آنی ییوب غیرینك طعامنه
حرصی ترك ایده (مثنوی) ای ز تو خوش هم ذکور وهم اناث * داد ده المستغاث المستغاث * ای سندن هم ذکور
وهم اناث خوش حالدر یعنی ارککلرو دیشیلر مرفه البالدر داد ایله المدد المدد یعنی عدالت قیل که سندن غوث ومدد
طلب اولنمشدر دیدیلر (مثنوی) سوی قاضی شد وکیل با نمك * کفت با قاضی شکایت یك بیك * بانمك اولان وکیل
یعنی لطیف وملیح اولان وکـیل قاضی جانبنه کتدی اهل زندانك شکایتنی قاضی یه بربر تقریر ایتدی (مثنوی)
خواند اورا قاضی اززندان به پیش * پس تفحص کرد از اعیان خویش * قاضی زنداندن اول مفلسی حضورنه دعوت
ایتدی پس قاضی کندینك اعیان وندماسـندن اول مفلسك حالنی تفتیش وتفحص ایلدی (مثنوی) کشت
ثابت پیش قاضی ان همه * که نمودند از شکایت آن رمه * قاضینك حضورنده اول جمیع سوزلر ثابت اولدیکه
شکایتدن اول جماعت کوستردیلر یعنی اول زندانده اولان کروه مفلس حقنده نه دیدیلرسه جمله سی اعیان واشرافك
شهادتلریله ثبوت بولدی (مثنوی) کفت قاضی خیز ازین زندان برو * سوی خانهٔ مرده ریك خویش شو * قاضی اول
مفلسه ایتدی قالق بوزنداندن کت کندوارثه قاله جق اولیجا بنه اول (مثنوی) کفت خان ومان من احسان تست
همچو کافر جنتم زندان تست * مفلس قاضی یه ایتدی بنم خان ومانم سنك احسانکدر یعنی بنم خان ومانم بوقدر که اول
جانبه کیدم وا کا التجا ایدم مکر سنك لطف واحسانك که اول بکا خان ومان منزله سنده در کافر کبی بنم جنتم
سنك زندانکدر یعنی زندان دنیا کفره یه نیجه جنت کبی ایسه بنم دخی جنتم زنداندر دیدی (مثنوی) کرززندانم برانی
تو به رد * خود بمیرم من زدرویشی و کد * اکر سن بنی زنداندن رد وطرد ایلرسک سوره سن بن خود تقصیر وفقیرلقدن
وسؤال ودریوزه دن اولورم وآجلقدن هلاك اولورم دیدی (مثنوی) همچو ابلیسی که می کفت ای سلام * رب انظرنی
الی یوم القیام * بومفلس زندانده قرار ایلمکی طلب ایلدی شول ابلیس کبیکه دیدی ای ذوسلام سلامدن مراد حق
تعالی درکه سلام انك اسماء حسناسندندر بوراده مضاف مقدر اولوب ای ذوسلام دیمکده جائزدر ومضاف مقدر
اولمیوب (رجل عدل) قبیلندن مبالغه ایچون ای عین سلام دیمك دخی جائز اولور یعنی ابلیس لعین حق تعالی
حضرتلرینه دیدی ای ذوسلام ای بنم ربم بکا ویرمهل وقیام قیامته دك نته کم سورهٔ اعرافك اوائلنه قریب حق
تعالی انك بوقصه سـندن خبر ویروب بیوررلر (قال انظرنی الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین) انظرنی امهلنی
معناسنه منظرین مهملین معناسنه در وسورهٔ حجرك اواسطنده وسورهٔ صادك اواخرنه قریب بیورر (قال فانظرنی
الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین الی یوم الوقت المعلوم) مثنوی) کاندرین زندان دنیا من خوشم * تا که دشمن
زادکان را می کشم * ابلیس ایتدی زیرا بو دنیا زندانده بن خوشم تا که دشمنمك فرزندلرنی دپلیم یعنی اولاد آدمی
اغوا واضلال ایله که هلاك ایلیم (مثنوی) هرکه او را قوت ایمانی بود * وز برای زاد ره نانی بود * هرشول کمسه نك که
ایمانه منسوب قوتی اوله ویول آزوغندن اوتری برنانی اوله یعنی طریق حقه کتمکدن اوتری علم وعملدن برغدای
جانی اوله (مثنوی) می ستانم که بمکر و که بریو * تا برآرند از پشیمانی غریو * کاه مکرله وکاه حیله ایله آلم تا کم پشیمانلقلرندن
غریو کـتورهلر بن انلرك قوت ایمانی ونان جانی کاه مکرله وکاهی خدعه وحیله ایله آلورم تا کم بونلر پشیمان

اولملرندن وندامت قیلملرندن فریاد وغریو ایلیه‌لر دیمك اولور (مثنوی) که بد روبشی کنم تهدیدشان * که بزاف وخال
بندم دیدشان * کاه فقر وفاقه ایله بونلری تهدید وتخویف ایلیم نته کم حق تعالی آنك حالندن کلام مجیدنده (الشیطان
یعدکم الفقر ویأمرکم بالفحشاء) دیو حکایه بیوردی کاهی محبوبلرك زلف وخالی ایله انلرك چشمنی بغلیم
(مثنوی) قوت ایمانی درین زندان کمست * وآنکه هست از قصد این سك در خمست * ایمانه منسوب اولان قوت
بو زندان دنیاده آزدر واولکه واردر بو کلبك سوء قصدندن درخم ودرخم بونده اضطراب وزلزله معناسنه اولور
یعنی شول کسه‌لرك که وجودنده بقیهٔ ایمان موجوددر انلر شیطانك مکر وفسادندن اضطراب وزحمتده درلر
دیمك اولور (مثنوی) از نماز وصوم وصد بیچارکی * قوت ذوق آید بر دیکار کی * نمازدن وصومدن ونیجه یوز
بیچاره لکدن ذوق قوتی وشوق غداسی کلور براوغوردن اول عدوانی ایلتور یعنی صوم وصلات وحج وزکات
ونیجه یوزبیك عباداتدن بر بندهٔ مطیعه که قوت روحانی وقوت ایمانی حاصل اولور اول لعین آنی مکر واغوا ایله بردمده
ازاله قیلور (م‌ی) استعیذ الله من شیطانه * قد هلکنا آه من طغیانه * بن اللهه صغنورم اللهك شیطانندن شیطانه‌ده
اولان ضمیر لفظة اللهه راجعدر وشیطانك ضمیره اضافتی حضرت حق آنی خالق اولدیغی واول اللهك مخلوقی اولدیغی
ملابسه ایله‌در تحقیقا بز هلاك اولدق آه اول شیطانك طغیانندن که نیجه کسه‌لری مکر واغوا ایله طریق حقدن
چیقروب هلاك ایلمشدر (مثنوی) یك سکست ودرهزاران میرود * هرکه دروی رفت او اومیشود * حقیقتده بر کلب
درنیجه بیك کسنه‌یه کیدر هرکسیه که کتدی او شیطان او کسه اولور یعنی شیطان فی الحقیقه بر سکدرکه
اول حضرت آدمله مقابله ایلیوب انا خیر منه دیندر سائر شیاطین بونك فروعی ومنشعباتی کبیدرکه بونلر شیطان
عتیقه نسبت لیس بشیء حکمنده‌در بو اجلدن یك سکست بیوردیلر پس اول شیطان بر سکدرکه هزاران کسه‌نك
وجودنده سریان ایلر هرکسه‌نك که وجودنه کیده اول شیطان آنك نفسی کبی اولور وآنك عروقنه دم مجراسنده
جریان قیلور (کما قال علیه السلام الشیطان یجری من ابن آدم مجری الدم فضیقوا مجراه بالجوع والعطش) مثلا
برکسه‌نك باطننه داخل وقلبی قتنده جاثم اولوب اکا القاء خواطر وافکار ایلدکده تمیزی اولمین کسه اول خواطر
وافکاری کندینك خاطره‌لری وفکرلری زعم ایلر حال بوکه اوباطننه داخل اولان شیطانك مکرلرندندر
(مثنوی) هرکه سردت کردمیدان کو دروست * دیو پنهان کشته اندر زیر پوست * هر شول کسه که سنی طاعت
حقدن سرد ایلدی بیل که اول شیطان اندرد واول کسه انسان صورتنده شیطاندر آنك پوستی آلتنده وصورتی
ایچنده شیطان پنهان اولمشدر انسان که شیطان آنك پوستی آلتنده وصورتی انسان شیطانی جن شیطانندن اغوا
واضلال ایلمکده زیاده مؤثردر پس بونلردن اجتناب لازمدر (مثنوی) چون نیابد صورت آید در خیال *
تا کشاند آن خیالت در وبال * چونکه صورت بولمیه خیاله کلور تا سنی خیال وفکر جانبندن وباله چکه
یعنی شیطان انسان شکلنده کندی‌یه مستعد بر ابلیس سیرت کسه‌یی استرکه سن آنك سوزنه وقولنه اعتماد ایلیه‌سن
اکر بو کونه کسه‌یی بولور سه سنی آنك صورتندن کلوب اضلال ایلر واکر بویله برکسه بوله مزسه وآنك صورتنه داخل
اوله مزسه خیاله کلوب تا کم سنی او خیال جهتندن وبال وعصیانه چکه یعنی بعض نسخه‌ده نیابد بر ینه نیاید واقع
اولمشدر بو تقدیرا وزره معنی چونکم صورتة کلمیه خیاله کلور دیمك اولور (مثنوی) که خیال فرجه وکاهی دکان *
که خیال علم وکاهی خانمان * کاه خیال تفرجه وکاه خیال دکانه کاه علم خیالنه وکاهی خانمان خیالنه چکه بو بیت
بیت اولده اولان تا کشاند لفظنك مفهومنده داخل اولور بو اجلدن کشاند لفظی بو بیتده دخی مقدر اولوب معنی
بویله ویرلدی (مثنوی) هان بکو لا حولها اندر زمان * از زبان تنها نه بلکه از عین جان * آکاه اول لا حوللرسویله
هرزمانده یالکز زباندن دکل بلکه عین جاندن دی لا حول ولا قوة‌نك معناسی عن قریب مرور ایلدی وبو لا حول
ولا قوة‌دن مراد حول وقوتی اللهه اسناد ایلمکدر بو ایسه عین توحیددر پس کلمهٔ توحیدکه لا حول ولا قوة الا بالله
ویاخود لا اله الا الله در شمشیر شیطان کبیدرکه برکسه لا حول ولا قوة کلمه‌سنه مشغول اولسه ویاخود کلمهٔ توحیده
اشتغال قیلسه تیغ لا ایله شیطانی قتل ایلر لکن اتفاق مشایخ بونك اوزرینه‌درکه مجرد لفظك شیطانك وجودنه
تأثیری یوقدر بلکه بونی دین عین جاندن دیمك لازمدرکه حتی شیطانی قتل ایلیه وعین جاندن دیمه‌نك معناسی جان
توحید خدایه مظهر اولمق کرك وسر لا حول ولا قوة‌یی بولمق کرك تا لفظ جانده اولان معنایه دلالت قیله وکلمهٔ لا حول
ولا قوة جانده اولان معناده ظهور ره کله دیمك اولور (تتمهٔ قصهٔ مفلس (مثنوی) کفت قاضی مفلسی را وا نما * کفت
اینك اهل زندانت کوا * قاضی اول مفلسه ایتدی مفلسلکی کیرو کوستر مفلس قاضی‌یه ایتدی اشته سکا اهل زندان
شاهددر (مثنوی) کفت ایشان متهم باشند چون * می کریزند از تو می کریند خون * قاضی مفلسه ایتدی

انلر متهم اولورلر چونکم سندن قورتولمقان اغلرلر پس شهادتلری مقبوله اولمز زیرا که غرضلری وارشهادتده خلوص
شرطدر (مثنوی) وز تو می خواهند هم تا وارهند * زین غرض باطل کواهی می دهند * وهم اهل زندان استرلرکه
تا سندن قورتولالر پس بو غرضدن باطل شهادت ایدرلر (مثنوی) جمله اهل محکمه کفتند ما * هم برادبار
وبر افلاسش کوا * محکمه خلقینک جمله سی ایتدیلر بز دخی انک ادبارنه وافلاسنه شاهدز (مثنوی) هرکرا پرسید قاضی
حال او * کفت مولا دست ازین مفلس بشو * قاضی هر کیمه که اول مفلسک حالنی صوردی اول کسنه ایتدی ای افندی
بو مفلسدن ال یو (مثنوی) کفت قاضی کش بکردانید فاش * کرد شهر این مفلس است وبس قلاش * قاضی ایتدیکه
اول مفلسی طولاندرلک فاش وآشکارا شهرلک اطرافنی بو مفلسدر وزیاده قلاشدر دیو (مثنوی) کو بکو او را مناد یها
زنید * طبل افلاسش عیان هرجا زنید * محله بمحله انک ایچون ندالر اوریکز انک افلاسی طبلنی هر یرده عیان
لوریکز انک حیله وتزویرنی خلقه بیان قیلکز (مثنوی) هیچ کس نسیه بنفروشد برو * قرض ندهد هیچ کس او را تسو
هیچ کسه اکا ویره سیه نسنه صاتمیه هیچ کسه اکا بر منقر قرض ویرمیه (مثنوی) هرکه دعوی آردش اینجا بفن *
بیش زندانش نخواهم کرد من * هر کیمکه آنی بورایه بنم حضوریمه فن وحیله سی سببیله دعوایه کتوره بن آنی ارتق
زندانه ایلتمک ایستمزم بیش بو یده باء عربیله ارتق معناسنه اولور (مثنوی) پیش من افلاس او ثابت شدست * نقد
وکالا نیستش چیزی بدست * زیرا اول مفلسک افلاسی بنم اوکمده ثابت اولمشدر اول مفلسک النده نقد ومتاعدن
بر نسنه یوقدر (مثنوی) آدمی در نقد دنیا زان بود * تا بود کافلاس او ثابت شود * حکم شرعی بودرکه مدیونک
افلاسی ثابت اولنجیه دک حبسده مکثی لازم وواجبدر امابعد ثبوت الافلاس حبسدن خلاص لازم اولور مفلس
اوکسه درکه اصلا درهم ودیناری ومتاع وملکی اولمیه کذلک جنس آدمی حبس خانهٔ دنیاده اول اجلدن محبوس
اولورکه تا اوله که انک افلاسی ثابت اوله یعنی کندینک درهم ودیناری ومتاع وملکی اولمدیغی تحقیقا بیله العبد وما یملکه
لمولاه سرلک طوبه وکندوبی حقیقة هر شیدن فقیر ومفلس بوله بو تقدیرجه قاضیٔ حقیقت آنی حبس خانهٔ
دنیادن آزاد قیلور ومراتب احراری بولور وامان اللهده ساکن اولور ومن بعد بردخی حبس جائز اولمز (مثنوی) مفلسیٔ
دیو را یزدان ما * هم منادی کرد در قرآن ما * بزم یزدانمز شیطانک مفلس لکنی هم بزم قرآنمزده ندا ایلدی یعنی
بزه متعلق اولان قرآن عظیمده بزم خدامز شیطانک افلاسنی بیان قیلدی (مثنوی) کو دغا و مفلس است وبد سخن *
هیچ با او شرکت وسودا مکن * که اول شیطان حیله کار ومفلس بدکردار وبد کفتاردر هیچ آنکله شرکت وبیع وشرا ایلمیه
دغا حیله کار وسودا بونده بیع وشرا معناسنه در (مثنوی) ور کنی او را بهانه آوری * مفلس است او صرفه
ازوی کی بری * واکر انکله بیع وشرا ایلیه سن صکره بهانه کوره سن اوابلیس مفلسدر اندن نچن صرفه وفائده ایلتور
سن وحضرت حقدن بو عتاب وخطابه مستحق اولورسن که بیورر (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) پس حصه بیاندن سنه قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) حاضر اوردند چون فتنه
فروخت * اشتر کردیکه هیزم می فروخت * مصرع اولده فروخت فعل ماضیدر متعدی ولازم اولمق جائزدر متعدی
اولدیغی تقدیر اوزره فتنه یی شعله لندردی وبالکلندردی دیمک اولور تقدیر معنی بویله دیمک اولور چونکم اول مفلس
فتنه شعله لندردی خلق شهر حاضر کتوردیلر بر کردلک اشترنی که اول هیزم صاتردی مصرع ثانیده اولان فروخت صاتمق
معناسنه در بودخی فعل ماضی در ومصرع اولده تقدیم وارد رتقدیر کلام دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی
فروخت لازم اولدیغی اوزره معنی فتنه شعله لندی بو تقدیر اوزره دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی مفلسک
فتنه سی وافلاسی ظاهر وآشکار اولدی حاضر کتوردیلر بر کردلک اشترینکه اول کرد هیزم صاتردی (مثنوی) کرد بیچاره
بسی فریاد کرد * هم موکل را بدانکی شاد کرد * بیچاره کرد چوق فریاد ایلدی هم دوه یی آلمالک دیو چوق فریاد ایلدی هم دوه یی المغه موکل
اولانی بردانکله تسلیه وشاد ایلدی (مثنوی) اشترش بردند از هنکام چاشت * تا بشب وافغان او سودی نداشت * انک
دوه سنی قوشلق وقتندن اخشامه دک الدیلر وایلتدیلر وانک افغانی فائده طوتمدی (م ی) بر شتر بنشست آن قحط کران
صاحب اشتر پی اشتر دوان * اول قحط کران اشتر اوزره اوتوردی اشتر صاحبی اشترک اردنجه یلیجی ایدی تا کم اشتری ضایع
اولمیه (مثنوی) سو بسو وکو بکو می تاختند * تا همه شهرش عیان بشناختند * طرف بطرف محله بمحله چاپدیلر
تا جمیع شهر خلقی اول مفلسی عیان وآشکارا اکلادیلر وبیلدیلر (مثنوی) پیش هر حمام وهر بازارکه * کرد مردم
جمله در شکلش نکه * هر حمامک وبازارلک اوکنده که مجمع ناسدر جمله مردم آنک شکلنه نکاه قیلدی وناظر اولوب نشان
ایلدی (مثنوی) ده منادیکه بلند آوازیان * ترک وکرد ورومیان وتازیان * واون منادیکه بلند آوازیلردن یعنی آوازی
بلند اولان کسنه لردن ترک وکرد ورومیلر وعربلر وبونلردن ماعدا پارسی وهندی وفرنک وتاجیک ویونانی وعبری لسانی

اوزره ندا ایلدیلرتاهرقوم آنك افلاسنی کندی مناداسندن فهم قیلوب عذربرطرف اوله پس هرمنادی کندی لسانی اوزره بوکونه ندا ایلدیلرکه (م ی) مفلسست این وندارد هیچ چیز * قرض تا ندهد کس اورایك پشیز) بومفلسدر هیچ برچیزطوتمزتا کمسه اکا بر پول قرض ویرمیه (مثنوی) ظاهر وباطن ندارد حبهٔ * مفلسی قلبی دغایی دبهٔ * زیرا ظاهر وباطن برحبه طوتمز یعنی برشیئه مالك دکلدر برمفلس برقلب بردغا بردبه درد دبه اوغ برداغنه دیرلر بونده برمداهنسه قالبی وحیله برداغیدر دیمك اولور (مثنوی) هان وهان بااوحریفی کم کنید * چونکه گاو آرد گره محکم کنید * منادیلر ندا ایلدیلرکه ای عباد الله اکاه اولك آکاه اولك آنکله حریفلکی آزقیلك چونکم سزه بیع ایتمك ایچون کاو کتوره اول کاوه قیدو کرهی محکم ایلك که اول سارق سرقتده شویله اوستاددرکه درحال کتوردکنی چکروبیع ایتدیکنی بنه اوغرلر فرس قدیمده اسکی مثلدرکه فلان کس اکرترا کاو آرد گره محکم کن تابازنه دزددد برلر واول کمسه نك خرسزلقده بغایت چست وچابك اولدیغندن کنایه ایدرلر وبومثلك اصلی اولا بو اولدیکه ایکی خرسز بری بری ایله بحث ایلدیلرکه سرقتده سنمی اوستادسن یوخسه بنمی پس بونلر براوستاد خرسزی کندیلرینك تمیزی ایچون حکم نصب ایلدیلر اول اوستاد بونلره دیدیکه بین السراق اوستاد اول کمسه درکه براوکوزی برکمسیه صاته بنه اول کون اوغرلیه پس بوکا قنغیکز قادرد بری بن قادردکم دیدی بری بن قادرم پس اول قادرم دین سارقك براوکوزی وارایدی درحال آنی برچفتجی یه بیع ایلدی پس اول چفتجی دخی براخرا اوکوزله آنی چفت ایدوب صبنه مق ایچون چفت سورمکه کتدی پس اول بایع بقر اولان سارق اول بررفیقنی آلوب چفتجینك ترلاسنه قریب اولدقده اکا دیدیکه بن بو کیمنده کزلنه یم سن وارچفتجینك مقابله سنده براراق برده تعجب تعجب دیو چاغر وبوندن غیری سوز دیمیوب همان بویله دیو باغردیدی پس اول خرسز برمحله واروب تعجب دیو چاغرمغه باشلدی پس اول چفتجی استماع ایدرب کندی یه دیدیکه بونده برسرو برحکمت واردرکه بوکشی دائما تعجب تعجب دیو چاغرر واروب اکا بو تعجب ایلدیکی عجایبدن خبرآله یم دیو چفتنی قویوب اکا متوجه اولدی کیدرکن کمینده اولان سارق چقوب کاوی چکوب درحال آغلاق ایچنه قاچدی پس چفتجی اول تعجب دینه کلدی ودیدیکه ای آدم صباحدن بری تعجب دیرسن محل تعجب نه در اول کمسه دیدیکه بوندن عجب نه اولورکه سن بریالکز اوکوزله چفت سوررسن پس چفتجی آردنه باقوب کوردی فی الواقع اوکوز برقالمش بوکره چفتجی دردمند تعجب دیمکه باشلدی سارق اکا دیدیکه اشته بنده تعجب ایلدیکم بودر دیدی پس اول زماندن بروضرب مثل اولدیکه فلان کس اکرترا کاو ارد کره محکم کن تابازنه دزددد برلر واول کمسه نك اوستاد خرسز اولدیغندن کنایه ایدرلر (مثنوی) وربحکم آریداین پرمرده را * من نخواهم کرد زندان مرده را * واکر بوفقردن صولمشی حکمه کتوره سز وبنم محکممه یتوره سز بن مرده یی زندانه حبس ایلمك استمزم (مثنوی) خوش دمست اووکلو یش بس فراخ * باشعار نود ثار شاخ شاخ * اومفلس خوش دمدر وآنك بوغازی زیاده واسعدر یعنی شیرین سوزلو وطتلو ادالو برکمسه در وچوق یجیجیدر بکی شعارله انك دثاری پاره پاره درد ثار ایچ قفتانه وشعار اوست قفتانه دیرلر یعنی انك ایچنده کیدیکی لباس کهنه وپاره پاره در واوستنده اولان لباسی یکی ولطیفدر زیرا مفلس حیله کارلرك صقنیدرکه ظاهرنی مزین وملبس ایدوب ناسه لطیف ادالر وخوش آینده سوزلر سویلیوب آنلری بوظرافتله فریفته ایدرلر (مثنوی) کر بپوشد بهر مکران جامه را * عاریه ست آن تا فریبد عامه را * اکر اول مفلس مکروخدعه دن اوتری اول نوجامه یی کیه اول جامه عاریتدر تا عوامی الدایه (مثنوی) حرف حکمت برزبان ناحکیم * حلهای عاریت دان ای سلیم * حکیم اولمین کمسه نك زبانی اوزره حکمت کلمه سنی ای سلیم عاریتی اولان لباسلر بیل یعنی عملیله عامل اولمیان واولیا اوصافیله اتصاف قیلمیان کمسه لرك لساننده حکمته متعلق اولان الفاظ وعبارات واسرار ومعرفته متعلق اولان اصطلاحات عاریتیدر کندینك حسب حالی وملك ومالی دکلدر مثلا برکمسه نك بر خواجه دن عاریتی لباسلر آلوب کیدیکی کبیدرکاه ابلیس اولوب وابلیس سیرت اولان برتلبیسلر دخی صورت صلاحدن کلوب علم وعمل لباسنی کندیلره استعاره قیلوب ساده دل اولان کمسه لری بوسکرایله فریفته ایدرلر (مثنوی) کرچه دزدی حلهٔ پوشیده است * دست نوچون کیرد آن ببریده دست * اکرچه برخرسز برحله یی کیمشدر اول الی قطع اولنمش دزدسنك دستکی نیجه طوتر وسکا نوجهله معاونت ایلر بریده دست دیمك باعتبار ما یؤول الیهدرکه شرعا خرسزلك دستی قطع اولمق لازم اولدیغی مقرر اولیجق آنی مقطوع الید منزله سنه تنزیل ایلمش اولورلر اول الی کسیله جك دیمك دخی جائزدر پس سارقان کلمات اهل طریقت وقاطعان راه اصحاب شریعت اولان مفلسلرکه بهر خداع لباس مکرله متلبس اولمشلردر انلر برکمسیه نیجه دستکیر اولورلر ونوجهله معاونت قیلورلر بیلسکه آنی فریفته ایدوب مالك اولدیغی شیئی اندن المغه سعی قیلورلر (مثنوی) چون شبانه ازشترآمد

بزیر * کرد کفتش منزلم دورست ودیر * برنشستی اشترم راازبکاه * جورها کردم کم ازاخراج کاه * چونکم مفلس اخشام وقتی کردك اشترندن آشغه کلدی کردمفلسه دیدیکه بنم منزلم دور وقتم کیجدی دوه نك اوزرینه اوتردك اورا کب اولدك قوشلق وقتندن بری اویله اولدیسه اربه یی قودم وارتغی قودم اکسك اولسون ویردیمك محلنده بویله دیرلر وبومعنادن کنایه اولور وبده معناسی قرینهٔ کلامدن منفهم اولور بوهم وجهدر آربه یی ترك ایلدم صمان بهاسندن کم ایله یعنی اربه نك بهاسندن فراغت ایلدم باری صمان بهاسنی ویر اخراج بونده بها معناسنه اولور خرجك جمعیدر خرج وخراج اجرت معناسنه درجمعی اخراج واخاریج کاور اکرچه کردك دوه سنی عوانلر کرها وجبرا آلمشلردی مکر مفلسك اشتر اوزره رکوبی وقتنده کرد بیچاره مفلسدن اجرت وکرا آلورم دیو فریاد وفغانی ترك ایدوب ومزد واجرت امیدی ایله یانجه بیله کیدوب وحبك الشئ یعمی ویصم مقتضاسنجه مزد واجرت وکرایه کمال حب وطمعندن مفلس دیمنك معناسنی فهم ایتمیوب ومفلسدن نه منفعت حاصل اولوردیو ترك جانبنه کتمیوب حین نزولده مفلسدن اجرت ومنفعت طلبنه باشلدی پس مفلس دخی آنی سنك طعن وملامت ایله طاشلدی نته کم بوکه مانند چوق کمسه مرایی ومدعی اولنلردن تقوی ودیانت وشیطان غویدن منفعت وهدایت طلب قیلور عاقبت کردکبی بواملدن محروم قالور (مثنوی) کفت تا اکنون چه می کردیم پس * هوش تو کو نیست اندرخانه کس * مفلس کرده ایتدی شمدیه دك بزنه طولانورز پس سنك هوشك قنی اوده کمسه یوقی یعنی اول مفلس کرده دیدی صباح زماننددن شمدیه دك بز محله محله وکوی بکوی نه طولنورز وبزی نیچون کزدررلر بیلمزمیسن پس سنك عقلك قنده درخانهٔ دلده کمسه یوقیدر تا کم بوقدر منادیلرك سوزنی فهم ایله (مثنوی) طبل افلاسم بچرخ سابعه * رفت وتو نشنیدهٔ بد واقعه * بنم افلاسم طبلی یدنجی چرخه کتدی سن ایشتمزسن بد واقعه دریعنی بنم فقر وافلاسمك صیت وصداسی فلك سابعه کتدی سن ایشتمزمیسن بونه قبیح واقعه درونه عجب حادثه درسن بد واقعه یی ایشتمدکی دیمك دخی وجهدرسن ایشتمامشسن دیمك دخی وجهدر (مثنوی) کوش تو پربوده است ازطمع خام * پس طمع کرمی کند کورای غلام * سنك قولاغك خام طمعدن پراولمشدر پس طمع انسانی ای غلام صاغر وکور ایلر (مثنوی) تا کلوخ وسنك بشنید این بیان * مفلسست ومفلسست این قلتبان * بو بیانی حتی کلوخ وسنك ایشتدی بوقلتبان مفلسدر مفلسدر دیدیلر قلتبان عورتینك فجورنی کوروب راضی اولان کمسه دیرلر (م ی) تا بشب کفتند درصاحب شتر * برنزد کو ازطمع پربود پر * منادیلر بوندایی صباحدن اخشامه دك دیدیلر صاحب شتره تأثیر ایلمدی زیرا اول کرد طمعدن پرایدی پرپس هرکیمك که قلبی طمعله پراوله طریق حقده منادی اولان انبیا واولیانك سوزلرنی قولغی ایشتمز وانلرك کلامنك معناسی فهم ایدوب آنکله ایش ایتمز (مثنوی) هست برسمع وبصر مهر خدا * درحجب بس صورتست وبس صدا * کوش وچشم اوزره حضرت خدانك مهری واردر (کما قال الله تعالی ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم غشاوة) آه حجابلرده چوق صورت واردر وچوق صدا واردر ولیکن هرچشم اول صورتلری کورمز وهر کوش ایلین سمع وبصر نده مهر خدا اولمین کمسه در (مثنوی) آنچه او خواهد رساندان بچشم * ازجمال وازکمال وازکرشم * اول نسنه یی که اول خدا استر چشمه آنی کوستررجمالدن وکمالدن ونازوشیوه دن وسائر مبصراتدن (مثنوی) وآنچه او خواهد رساندآن بکوش * ازسماع وازبشارت وزخروش * واول نسنه یی که اول خدا استر کوشه آنی ایرشدیره سماعدن وبشارتدن وخروشدن وبونلردن غیری اولان مسموعاتدن (مثنوی) کون پرچاره ست هیچت چاره نی * تا که نکشاید خدایت روزنی * کون سرتاسر پردرمان وچاره در هیچ سکا چاره یوقدر مادامکه خدای تعالی چاره ودرمان جانبنه برروزن آچمیه (مثنوی) کرچه هستی تو کنون غافل ازان * وقت حاجت حق کند آنرا عیان * اکرچه سن شمدی اول چاره لردن غافل اولدك حاجت وقتنده اول چاره لری حق تعالی عیان ایلر یعنی سنکه چاره ودرماندن الآن غافلسن اول چاره یه محتاج اولدیغك وقتده وانك وقتی کلوب ارادت الهیه اقتضا ایلدیکی حینده اول چاره لر ظاهر اولور وسکا یوز کوستررر (مثنوی) کفت پیغمبر که یزدان مجید * ازپی هردرد درمان آفرید * پیغمبر علیه السلام بیوردیکه اولو اولان یزدان هر درددن اوتری درمان خلق ایلدی (کما قال علیه السلام لکل داء دواء وقال ایضا ما انزل الله داء الا انزل له دواء وقال ایضا ان الله خلق لکل داء دواء) (مثنوی) لیك ازان درمان نبینی رنك وبو * بهر درد خویش بی فرمان او * اکرچه بویله در لیکن اول درماندن رنك وبو کورمزسن یعنی اندن براثر مشاهده قیلمزسن کندی دردندن اوتری انك فرمانی یمز یعنی آنك ارادتی اولمینجه کندی دردندن اوتری دوا وصوری ومعنوی اولان مرضلرندن اوتری شفا بولمغه قادر اوله مزسن (مثنوی) چشم را ای چاره جو در لامکان * هین بنه چون چشم کشته سوی جان * چشمکی ای دردنه چاره ودرمان دیلین آکاه اول لامکانه قوکشته ومرده نك

کوزی جان جانبنه تابع وناظر اولدیغی کبی کما قال علیه السلام ان الروح اذا قبض یتبعه البصر یعنی روح انسانی قبض اولندقده کوزآکا تابع اولور وانك آردنجه نظر قیلور سندخی ای چاره جو اولان کسه مرده جانك اردنجه نکران اولدیغی کبی لامکان جانبنه کوزکو یوب چاره ودرمان ایچون منتظر اول دیمك اولور (مثنوی) این جهان ازبی جهت پیداشدست * که زبی جایی جهانرا جاشدست * بوجهان بی جهت عالمندن پیدا اولمشدر که بی جایلکدن جهانه جای اولمشدر یعنی بوجهان صوری بی جهات اولان عالم لامکاندن پیدا اولمشدر ومرتبهٔ اعیاندن ظهوره کلمشدر که بی مکانلك وبی محللك مرتبه سندن بوجهانه مقام مستقر اولمشدر زیرا بوجهان لامکان اولان حقله قائمدر (مثنوی) باز کرد از هست سوی نیستی * طالب ربی وربانیستی * ای سالك چاره جو رجوع ایله واراق عالمندن یوقلق جانبنه که مراد عدم اضافیدر طالب رب ایسك ودخی ربه منسوب ایسك بعض نسخه ده مصرع ثانی کرتو ازجان طالب مولیستی واقع اولمشدر معنی اکرسن جان ودلدن مولایی طلب ایدیجی ایسك دیمك اولور (مثنوی) جای دخلست این عدم ازوی مرم * جای خرجست این وجود بیش وکم * بوعدم محصول یریدر اندن نفرت ایله بو زیاده وناقص وجود خرج یریدر یعنی عدم که مراد عدم اضافی وعالم معنویدر اول محل محصولدر وبو محل زیاده ونقصان اولان وجود خرج یریدر عالم معنادن بو وجوده هرنه کاورسه خرج اولمق مقرردر لکن عالم معناده اولان وعالم معنایه کیدن خرج اولمز (مثنوی) کارکاه صنع حق چون نیستیست * جز معطل درجهان هست کیست * چونکه حقك صنعنك کارکاهی یوقلقدر یعنی عدم اضافیدر اویله اولیجق معطلدن غیری شکلا وار اولان جهانده کیمدر یعنی معطل وبی بیکاراقدن غیری بوصورتا وار اولان جهانده کمسه یوقدر و برکار ودر عمل اولان جهان فی الحقیقه عالم باطندر (مثنوی) یادده مارا سخنهای دقیق * که ترا رحم آورد آن ای رفیق * وقتا کم کارکاه صنع حق یوقلقده در وبو وار اولان جهاندن غیری معطل کیم واردر بیوردیلرسه وبو کلام من حیث الحقیقه ارق مقالات وادق کلمات اولدیسه انکیچونکه هرکس بو عالمك معطل اولمسنی وعالم باطنك دائما بونده عمل قیلمسنی ادراك ایده مز پس بو مناسبتله کلمات دقیقه نك افهام واذکاری ایچون جناب حقه تضرع ایدوب دیرلرکه الهی دقیق اولان سوزلری ای رفیق صاحبی علمای جدلك دقایق کبی سکا رحم کتوره اول دقیق اولان سوزلری بزم یاد یعزه ویر وبزه آکدر علمای جدلك دقایقی کبی مورث بغض وغضب اولمیه بلکه اول دقایق ورقایق جاذبهٔ مرحمت وجالبهٔ رأفت ورفعت اوله (م ی) هم دعا از تو اجابت هم زتو * ایمنی ازتو مهابت هم زتو * خدایا هم دعا سندن اجابت هم سندندر یعنی دعا ایلمکی بنده لریکه موفق اولمق وصکره آنی اجابت قیلمق سندندر ایمنلك سندندر مهابت هم سندندر یعنی کاه بنده لریکی خوف وحزندن ایمن قیلرسن وکاهی جلال وعظمتله تجلی ایدوب انلره مهابت ودهشتی براغورسن (مثنوی) کرخطا کفتیم اصلاحش توکن * مصلحی تو ای توسلطان سخن * اکر خطا دیدك ایسه اول خطایی سن اصلاح ایله مصلح سنسن ای خدا سوزك سلطانیسن یعنی جمیع شیلری اصلاح ایدیجی سنسن وکلامك برهانی هم سنسن سلطان بونده برهان معناسنه اولمق روشندر غالب ومسلط معناسنه اولسه ده جائزدرکه معنی ای سن سوز اوزره مسلط وغالب دیمك اولور (م ی) کیمیاداری که تبدیلش کنی * کرچه جوی خون بود نیلش کنی * خدایا قدرت کیمیاسنی طوتارسن که اول خطایی تبدیل ایلرسن اکرچه اول خطا فی المثل قان ایرمغی اوله آنی نیل ایلرسن وآنی آب سلسبیل قیلرسن نته کم اکثر بنده لریکك سیئاتنی حسناته تبدیل ایلیوب انلر حقنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) بیوردك (مثنوی) اینچنین میناکریها کار تست * اینچنین اکسیرها اسرار تست * بونجلین میناکرلکلر سنك کارکدر یعنی بونك کبی تبدیلات وتحویلات سنك صنع وکردارکدر بونك کبی اکسیرلر سنك اسرارکدر یعنی بونك کبی لطف وعنایت کیمیالری سن پادشاهك اسراریدرکه نیجه حقیرلری شریف ونیجه کثیفلری لطیف ایلمکه قادرسن (مثنوی) آب را وخاك را برهم زدی * زآب وکل نقش تن آدم زدی * الهی سن شول قادر پادشاهسن که آب وخاکی بری برینه اوردك وآنی تخمیر وترکیب ایدوب یدقدرتله یوغوردك آب وکلدن آدمك تن نقشنی اوردك وآنك جسدنی احیا قیلدك (مثنوی) نسبتش دادی وجفت وخال وعم * باهزار اندیشه وشادی وغم * اول آدمه نسبت ویردك وجفت وخال وعم ویردك هزار فکر وسرور ایله وغمله که آدمك بوذکراولنانلره نسبتی واردر وبونلردن ماعدا نیجه احوال واوصافه دخی انتسابی واردر (مثنوی) باز بعضی را رهایی داده * زین غم وشادی جدا ای داده * کیرو بعض بنده لریکه خلاص ویرمش سن وآزاده لك مرتبه سنه انلری ایرکورمش سن بوغم وشادیدن جدالق ویرمش سن وجسمه مخصوص اولان سرور والمدن بری قیلمش سن (مثنوی) برده از خویش وپیوند وسرشت * کرده در چشم اوهر خوب وزشت * انلری کندیسندن واقرباسندن

وطبيعتندن ايلتمش سن يعني خلاص ايتمش سن هر خوب وزيبايي انك چشمنه زشت وقبيح ايلمش سن ومحسوساتدن فارغ وآزاد قيلمش سن (مثنوى) هرچه محسوسست اوردميكند * وانچه ناپيداست مسندميكند * عشق اوپيدا ومعشوقش نهان * ياربيرون فتنهٔ اودرجهان * پس عبد الباطن اولوب هرنه كه اول محسوس وظاهردر آني رد ايلر واول نسنه كه باطن وناپيدادر آني مسند ايلر معتمد قيلر بعض نسخه ده مسند يرينه اوكدواقع اولمشدر معنى اكا عرض احتياج ايلر وآني طالب اولوردمك اولور آنك عشق ومحبتي پيدا ومعشوقى نهاندر زيرا خدا اكا اسم باطنله تجلي ايلمشدر انكيچون ياربيروني ودلدار ظاهرى انك فتنه سيدر جهانده (اما عارف بالله ومظهر اسم الله اولان عارفك فتنده بويله دكلدر بومرتبه عبد الباطن اولان طائفه نك عبد الله اولان كاملرك مرتبه سنه كوره نقصاني اولديغيچون بونلرك مشرب ومذهبنى ترك ايلمكه امر ايدوب بيوررلر (مثنوى) اين رها كن عشقهاى صورتى * نيست برصورت نه برروى ستى * آنچه معشوقست صورت نيست آن * خواه عشق اين جهان خواه آن جهان * يعني بو عبد الباطن اولوب وظاهرده اولان محابيب ومعاشيق معشوق حقيقيدن غيرى زعم ايدن طائفه نك مذهب ومشربنى ترك ايله زيرا عند اهل الكمال صورته منسوب اولان عشقلر مجرد صورت اوزره دكلدر ومطلقا مليحه وجميله اولان ستينك روبى اوزره ده دكلدر زيرا اول نسنه كه في الحقيقه معشوقدر صورت دكلدر خواه جهان ظاهرينك وكركسه جهان باطنينك عشقي اولسون زيرا ظاهر وباطن معشوق حقيقته ايكى مرآت كبيدرهم انده وهم بونده متجلي اولان اولدر (بيت) جهان مرآت حسن شاهد ماسست * فشاهد وجهه في كل ذرات (بيت) هو الاول هو الآخر هو الظاهر هو الباطن) بجز ياهو ويامن هو دكرچيزى نميدانم (مثنوى) آنچه برصورت توعاشق كشتهٔ * چون برون شد جان چرابس هشته * اول نسنه كه سن صورت اوزره عاشق اولمش سن چونكه آنك جاني تنندن طشره كتدى آني نيچون قومش سن وترك ايلمش سن پس معلوم اولديكه مجرد صورته عاشق دكل ايمش سن بلكه صورت سببيله ظهور ايلين معنايه عاشق اولمش سن لكن بو معنايي درست فهم ايلامش سن (مثنوى) صورتش برجاست اين سيرى زچيست * عاشقا واجوكه معشوق تو كيست * اول معشوقك اولان كسه نك روحي كتدكدنصكره صورتي برنده در بوطوقلق ندندر وبوملالت وسآمت نه جهتدن حاصلدر اى عاشق كيرو ايسته كه سنك معشوقك كيمدر يعنى تحصيل معرفت الله تا سنك في الحقيقه معشوقك كيم ايديكى سكا معلوم وروشن اوله (مثنوى) آنچه محسوسست كرمعشوقه است * عاشقستى هركه اوراحس هست * اول نسنه كه محسوسدرا كرمعشوقه در عاشق اولوردك هرشول كمسه يه كه انك حسي واردر يعني اول نسنه كه محسوسدر وظاهرا صورتده درا كر اول معشوقه اوليدى سن عاشق اولوردك هرشول كمسه يه كه انك حس وصورتي واردر پس هرحس وصورتي اولانه معشوقك كتدكدنصكره محبت ايلمديككدن معلوم اولوركه معشوق مجرد حس وصورتي اولان دكل ايمش بلكه اول حس وصورت آيينه سنده سكا يوز كوسترن معشوق معنوى ايمش (مثنوى) چون وفاآن عشق افزون ميكند * كى وفاصورت دكركون ميكند * بو بيتده ايكى وجه اوزره معنى صحيح اولور اولا ايكى مصرعده بيله واقع اولان وفالركند كلمه لرينك مفعولى اوله مصرع اولده فاعل آن عشق ومصرع ثانيده صورت اولور وبو تقدير اوزره معنى چونكم اول عشق حقيقى وفايي زياده ايليه صورت وفايي نيچن دكركون ايلرديمك اولور يعني عاشقك وفاسني صورت تبديل وتغييره قادر اولمز ديمك اولور يعني عاشقك وجودنده اول عشق حقيقى وفادار اولمغى وحقيقت اوزره محبت قيلمغى زياده ايليه صورت عاشقك وفاسني متغير ومتبدل ايلمز وانك وفاسنه رهزن اولوب مانع اولمز كرك معشوق حقيقى اكا صورتله تجلي ايلسون وكركسه صورتدن خالى تجلي ايلسون محصل اول عاشقك وفاسني صورت تبديل وتغييره قادر اولمز ديمك اولور ووجه ثانى اولدركه ايكى مصرعده بيله واقع اولان وفالر فاعل اوله لر مصرع اولده آن عشق راتقديرنده اولوب انك مفعولى اوله ومصرع ثانيده اولان صورت انك مفعولى اوله بو تقدير اوزره معنى چونكم وفا اول عشق افزون ايليه وفا صورتى نيچن دكركون ايلر يعني عاشقك وفاسي وصدق وصفاسي اول عشق حقيقى معشوق حقيقى يه زياده ايليه وفا صورتى نيچن ديكركون اولور يعني مادامكه عاشقده وفا اوله واول وفا عشق حقيقى معشوق حقيقى جانبنه زياده قيله اول وفانك من بعد صورتى متغير وشكلى ديكركون اولمز كركسه معشوق اول عاشقه صورتله متجلي اولسون وكركسه اول صورتى ترك ايلسون اما چونكم وفادارلق وجود عاشقده عشق حقيقيى افزون ايلمسه وعاشق معشوق حقيقى جانبنه عاشق وفادار اولمسه معشوق حقيقتده اينه اولان صورتدن اول تجلي كيدوب صورتدن اندن خالى قالدقده وفادخى صورت وشكلنى دكركون ايلر يعني وفايه خلل كلور مثلا اكثر اهل صورت اولان عشاق مجازى نيچن برصورتدن ملاحت ولطافت كتسه انلرك وفالرى دخى صورت وشكلن دكركون ايدوب يوز بلورا كر بونده برسؤال لازم

کاورسه که اول سؤال بودر وفا عشق نیجه زیاده ایلرکه عشق کسبی دکلدر جواب اولدرکه نعم عشق کسبی دکلدر بلکه معشوق حقیقینك بنده یی سومسنه موقوفدر چونکم معشوق حقیقی برنده سنی سوسه البتّه اول بنده ربسنه عاشق اولمق مقرر اولور پس حق تعالینك عبده محبّت ایلمسنه وفا وصدق وصفاسبیدر نته کم بوحدیث بومعنایه دلالت ایلر (قال صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا احببته الی آخره) اهل تحقیق دیمشلرکه عبد نوافل ایله حق تعالی یه تقرب ایلر حتی حق تعالی اول بنده یه محبّت ایلر پس حقك بنده یه محبّتی بنده نك حضرت حقه محبّت ایلمسنی مستلزم اولور پس حقك بنده یه محبّتی پس نوافل که صفت وفادر عبدك حضرت حقه اولان عشق ومحبّتنه سبب اولمش اولور پس عشق ومحبّت دخی من وجه وهبی ومن وجه کسبی اولمش اولور (فلیتأمل ولا تعتد بقول من قال العشق لیس بکسبی (مثنوی) پرتو خورشید بردیوار تافت * تابش عاریتی دیوار یافت * بوبیت صورتده اولان معشوقلرك حضرت معشوق حقیقی یه مرآت ومظهر اولدیغی طالبلره تفهیم ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر مثلا کونشك پرتوی دیواراوزره یلدرادی دیوار عاریتی تابش بولدی کذلك معشوق حقیقی بوظاهرده اولان معشوقلرك صورتی اوزره تجلی قیلدی وتابان اولدی انك پرتو ولطافتی بومعشوقلرك دیوار وجودی عاریت بولدی دیوارلك پرتوی کندیدن اولمدیغی کبی معشوقلرك صورینك دخی حسن ولطافتی کندیلردن دکلدر (مثنوی) برکلوخی دل چه بندی ای سلیم * واطلب اصلی که او تابد مقیم * ای ساده دل برکلوخ اوزره نه کوکل بغلرسن ونه محبّت ایلرسن شول براصلی کیرو طلب ایله که اوداغما یلدرار یعنی کرپچ وکسك کبی اولان جسدلر اوزره نه کوکل بغلرسن شول اصلی طلب ایله که اول اجساد وصورده داغما تابان اولور وصور کونیه ده ظهور قیلور (مثنوی) ای که تو هم عاشقی برعقل خویش * خویش برصورت پرستان دیده بیش * پرتو عقلست آن برحس تو * عاریت میدان ذهب برمس تو * وقتاکم صورت پرست اولنلره ومحسوساتده قالنلره * برکلوخی دل چه بندی ای سلیم واطلب اصلی که او تابد مقیم * دیو توبیخ وتقریع ایلدیلرسه کندی عقلنه عاشق اولنلر کندیلرنی بوکروهدن مستثنا وبوصورته عاشق اولنلردن اعلا ورعنا زعم ایلملری مقرر اولدیسه انلره دخی توبیخا وتقریعا بیوررلرکه ای شول کسه که سن هم عاشقسن کندی عقلك اوزره اول سببدن کندیکی صورت پرستلر اوزره زیاده وعالی کورمش سن پرتو عقل کلدر اول سنك عقلك جمال وکمالی سنك حسك اوزره سنك مسك اوزره اولان ذهبی عاریتی بیل یعنی عقل وادراکك که مس کبیدر انك اوزرنده اولان ذهب علم ومعرفت عقل کلك پرتویدر اوله اوایچون عاشق فرع پرتو اولمقده اهل صورت ایله مشترك اولمش اولورسن پس نه وجهله کندیکی انلردن افضل بیلورسن دیمك اولور (مثنوی) چون زراندود ست خوبی دربشر * ورنه چون شد شاهد تو پیرخر * بشرده اولان حسن وخوبلق زراندود کبیدر بوخسه سنك شاهدك نیچون پیرخر اولوردی یعنی بشرده اولان لطافت برپاقرك اوستنه آلتون صیواوب یالدزا یلدکاری یالدز کبیدر چون اول یالدز کتسه باقر ظاهر اولدیغی کبی اول لطافت کتدکده بشر دخی زشت وپیرخر کبی اولور اوراکر بشرده اولان حسن ولطافت عاریتی اولمیدی سنك محبوبك پیرخرکبی زشت وقبیح اولورمیدی (مثنوی) چون فرشته بود همچون دیوشد * کان ملاحت اندر وعاریه بد * اول محبوبك فرشته کبی لطیف ایدی صکره دیو کبی اولدی زیرا اول حسن وملاحت اول محبوبده عاریت ایدی (مثنوی) اندك اندك می ستانند آن جمال * اندك اندك خشك می کردد نهال * حق تعالی اول جمالی آزر آزر تدریجیله آلور تاکه اول حسندن براثر قالمزنته کم نهال آهسته آهسته تدریجیله خشك اولور (مثنوی) رو نعمره ننکسه بخوان * دل طلب کن دل منه برا ستخوان * سوره یس ده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلرکه (ومن نعمره ننکسه فی الخلق) ای ومن نطول عمره نقلبه فی الخلق فلا یزال متزایدا انقص قواه عکس ما کان علیه بدأ امره یعنی شول کسه نك که عمرنی برتطویل ایده وزتنکیس وتقلیب ایده رز خلقتده آنی پس داغما ضعفی متزاید اولوب قواسی منتقص اولور وحالی عالم صباوتده اولان حالنه رجوع ایدر والحاصل عقل وادراکنه نقصان وفهم وفراستنه نسیان طاری اولوب ماننده صبیان بی امعان وبی اذعان اولور (افلا یعقلون) ای من قدر علی ذلك قدر علی المسخ والطمس یعنی احسن تقویمدن ارذل عمره تنکیس ایلین الله قادردرکه بوانسانك کوزلرین طمس ایدوب صورتلرنی مسخ ایده پس بو کفار نیچون تعقل ایتمزلر پس حضرت خداوندکار بومحلده بیوررلرکه صقین جمال صوری یه ومحبوب مجازی یه کرفتار اولمقدن زیرا یارباید اودکلدر (ومن نعمره ننکسه) نصندن بهره دار وخبردار اوله کور بونلرك پایانی نیجه خوار وزار اولور وهمان طالب حضرت پروردکار اوله کور معنای بیت وار نعمره ننکسه آیتنی اوقو طالب دل اول ای صورت عاشقی کوکل قومه استخوان وپوست اوزره یعنی کوکلك حسن وجمالنی طلب ایله بولیا اعتبار ما یؤل الیه استخوان وخاك اوله جغه کوکل ویرمه

وياخود الآن استخوان ولحم وپوست اولان اجسامه فريفته اولوب انك زيور عاريتنه كوكل قومه ديمك اولور (مثنوى) كان جمال دل جمال باقيست * دولتش از آب حيوان ساقيست * خود هم او آبست وهم ساقى ومست * هر سه يك شد چون طلسم تو شكست * آن يكى را تو ندانى از قياس * بندكى كن ژاژ كم خا نا شناس * زيرا مظهر حق اولان كوكلك جمالى جمال باقيدر كه زوالپذير اولمز اول كوكلك دولتى آب حيات حقيقيدن ساقيدر كه اول حب الهى ومعرفت يزدانيدر بعض نسخه ده دولتش محلنه دوابش واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى قلبك ايكى لبى آب حياتدن ساقيدر ديمك اولور خود هم او آبدر وهم ساقى ومستدر چونكه سنك طلسمك صندى جميع اوچ بر اولدى يعنى خود حقيقتده نظر اولنسه بو تعدد وتكثر امر اعتباريدر بلكه اول دل آب حيواندر نفسنده عين الحياة اولديغى اعتبارله وساقى اولان يزداندر مفيض الحياة ومعطئ راحات ومسرات اولديغى جهتدن ومست اولان انساندر ظهور واسكارى حيثيتدن بو معنى مذهب فلاسفه يه مخالفدر زيرا انلر فاعل شئ قابل شئ اولمز ديرلر واشيانك حقيقة سوا وغير زعم ايدرلر وبو سر وحدت مطلقه نك ظهوره كلسى طلسم وجودك شكست اولمسنه موقوف اولديغيچون بيوررلر كه هر اوچى بر اولدى چونكه سنك طلسم انانيتك موت اختيارى ايله شكست بولدى يعنى چن موت اختياريله فانى اولسك وتوحيد حقيقى مرتبه سن بولسك باده وساقى ومستى وقائل بلى والستى بر كوردك اكر بونده سلوكله بو معنى ميسر اولمسه عاقبة الامر وجود طلسمى صنوب موت اضطرارى واقع اولدقده نصكره وحدت مطلقه ظهوره كلور وهر كس آنى معاينه قيلور لكن موحد مرتبه سن بولميوب محروم قالور سن اول اوچك اتحادو برلكنى قياسدن بيلمزسن يعنى وحدت مطلقه يى سن قياسدن وترتيب مقدمات وتصورات وتفكراتدن بيلمزسن زيرا بو وحدت الهى مقابل كثرت اولان وحدت مخلوقه كبى دكلدر كه حتى قياس وعقلله بيله سن وعند اهل الحقيقه مقابل شركت اولان وحدت دخى دكلدر كه حتى نفى شركت ايتمكله آنى بوله سن بلكه (كان الله لم يكن معه شئ الآن كما كان) فحواسنجه بر وحدت مطلقه در كه اسما وصفات متكثره ايله ظهور قيلمشدر محجوب اولنلر آنى غير وسوى ظن ايليوب وحدتى كثرتدن آيرو قياس ايدرلر (كما قال ابن الفارض (بيت) اذا ما ازال الستر لم تر غيره * ولم يبق بالاشكال اشكال ريبة * بو توحيدك بلنمسينك طريقى قياس وفكرت دكلدر بلكه عبوديتله تصفيه حاصل اولوب نور الهيله بيلمكدر انكيچون ديرلر قوللق ايله تا تصفيه حاصل اوله وهرزه يه ونا معقول سوزسويلمه اى نافهم زيرا بو سر قيل وقال وبحث وجدل ايله اولمز (مثنوى) معنى تو صورتست وعاريت * بر مناسب شادى وبر قافيت * معنى آن باشد كه بستاندترا * بى نياز از نقش كرداندترا * مقدما ايكى طائفه يه توبيخ وتقريع بيورمشلر ديكه برى عاشق محسوسات وبرى دخى عاشق معقولاتدر وايكيسنى بيله فرعه مسلككده وبر تو پرستلكده مشترك عد ايتمشلردى پس عاشق صورت اولنلره دل طلب كن دل منه بر استخوان ديو نصيحت بيورديلر ومعقولاتى معنى ادعا ايدوب كنديلرنى صورت پرستلردن ممتاز ومستثنا زعم ايدنلره دخى على طريق التوبيخ زعملرين رد ايدوب بيورورلر كه اى علوم عقليه ونقليه يى ونظريه يى ومعارف رسميه وصوريه يى معنا دريلر وبر صورت عاشقلرندن ممتاز ومستثنا يز ديو زعم ايلينلر بو سزك معنى زعم ايلديككز معنى دكلدر سنك معنانك صورت وعاريتيدر مناسبت اوزره شادسن وقافيه اوزره شادسن لغتده بر شئ بر شيئه تابع اولسه قافيه ديرلر تقدير كلام سنك معنانك صورت وعاريتيدر سن معنايه مناسب ومشابه اولان اوزره شادسن وتابعيت اوزره مسرورسن بودخى وجهدركه كندى مناسبتك اوزره وتابع وموافقك اوزره شادسن معنى فى الحقيقه اولدركه سنى سنلكدن آله وانانيت قيدندن خلاص قيله نقش وصورتندن سنى مستغنى وبى نيازا يليه كرداند نونك كبى محللرده كند معناسنه استعمال اولنور والا اسير نقش اولان معنى صورت حكمنده در (مثنوى) معنى آن نبود كه كور وكر كند * مردرا بر نقش عاشقتر كند * حقيقتده معنى اول دكلدر كور وصاغر ايدر مردى نقش وصورت اوزره طالب وعاشقرك ايدر (مثنوى) كوررا قسمت خيال غمفزاست * قسمت چشم اين خيالات فناست * كوردلرك حظ ونصيبنى بيان ايدوب بيورورلركه كورك قسمت ونصيبى غم زياده ايديجى خيالدر اول جهتدنكه برشيئك حقيقتن وصورت ماهيتن كورمديكندن تخيلات فاسده آنى غمناك ايلر ديده ور اولان چشمك قسمتى بو خيالات محسوسه وفانيه در بعض نسخه ده قسمت چشم يرينه بهرهٔ چشم واقع اولمشدر معنى ديمك اولور كه چشمك بهره ونصيبى بو خيالات فنادركه چشم آنك حقيقتن ادراك ايلدكده فرحفزا وترحزدا اولور (مثنوى) حرف قرآن را ضريران معدن اند * خر نه بينند وبپالان مى زنند * اكثر كورلر حرف قرآنه والفاظ فرقانه معدن اولمشلردر وكلمات وآياتنى حفظ قيلمشلردر لكن اشكى كورمزلر پالانن دوكرلر بو مصرع استعارهٔ تمثيليه اولمق اوزره كنايتدر يعنى معنانى كورمزلر الفاظى دوكرلر وهمان آنى حفظ ايدوب از كر نورلر ديمكدن

عبارتدر ظاهر قرآنی بیلان ومعنی مراددن غافل اولان وکندی بی انجق بو قدرله عالم زعم قیلان کوردلره بونده
تعریض واردر وبو محلده اکر بعض کمسنه یه سوء خاطره اولورسه وقلبنه بو دغدغه کاورسه که معنای قرآنه خر اطلاق
ایلمک والفاظنه پالان دیو سو یلمکده نوعا تحقیر واردر و تحقیر قرآن خطا وکفردر پس جواب ندر جواب اولدر که چون
قرآنی برکمسنه برشیء حقیره تشبیه ایدوب تحقیر مراد ایلسه کفردر اکر تحقیر مراد ایتمیوب تفهیم مراد ایدرسه
سوء ادبدر اما ادات تشبیه ذکر اولنمیوب علی طریق الاستعارات التمثیلیه کنایه قیلنسه کفر لازم کلمز وسوء ادب دخی
اولمز پس بو محلده بویله درکه عرف ناسده مشهوره شلدر که اشکن کورمزلر پالانن دوکرلر دیرلر وبونی مراد ومقصوده
واصل وواقف دکل بیهوده وبی محل یره سعی ایلر دیمکدن کنایه ایدرلر (مثنوی) چون تو بینایی پی خر رو که جست *
چند پالان دوزی ای پالان پرست * بو بیت دخی کالاول کنایه در شو معنادنکه بیورورلر چونکه سن بیناسن خرک
آردنجه کتکه خر صحرا دی وکتدی ای پالان پرست پالان دوزلق نیجه یه دک یعنی چونکم سن بینا دل ایسک وبصر
صاحبی ایسک صرف معنانک پینه وطریقنه کتکه اول الفاظ وحروف وقیدنده صحره دی وخلاص اولدی نیجه بر الفاظ
وعبارت دوزرسن ای پالان دوزیجی دیمک اولور (مثنوی) خر چو هست آید یقین پالان ترا * کم نکردد نان چو باشد
جان ترا * پشت خر دکان مال ومکسبست * در قلبت مایهٔ صد قالبست * چونکه خرک واردر مقرر سکا سمر کاور
یعنی مقصود بالذات که معنادر چونکم سکا حاصل اوله یقین بودرکه الفاظ وعبارات دخی سکا حاصل کاور نته کم نان
اکسک اولمز چونکم جان سنک اوله بعض نسخه ده کم نکردد بر نه کم نیاید واقع اولمشدر معنی نان اکسک کلمز
چونکم جانک اوله دیمک اولور اکر سؤال وارد اولورسه که المعنی ما یستفاد من اللفظ پس لفظسز معنی نیجه میسر اولور
ولفظ ترک اولنسه معنی نوجهله اله کاور جواب اولدرکه بولفظدن مراد نظم شریف دکلدر بلکه نظم شریفه متعلق
اولان الاتدر مثلا صرف واشتقاق واعراب وبیان وبدیع ولغاتدر که اصحاب کرام معنایی قویوب وبونلره مشتغل
اولوب عمری ضایع ایتمدیلر نعم صید معنا ایچون بونلرک هر برندن مالابد منه تحصیل قیلمق لازمدر که بوقدر عند
اهل التحقیق مذموم دکلدر بلکه مذموم اولان معنا ایله عمل قیلمقدن بری والفاظ وعبارات تحصیلنه دائما مجد
وجری اولمقدر کعلماء الرسوم چند پالان دوزی ای پالان پرست بونلره تعریض اولور وبیت ثانینک معناسی خرک ظهری
دکان مال ومحل کسبدر اکر مال عطفله اوقنورسه دکان سبب مال ومحل کسبدر دیمک اولور بو دخی کنایه در
قرآن عظیمک ظهرندن والفاظندن که اکثر ناس آنی دکان وسبب مال ومحل کسب ایدنمشلردر سنک قلبک دری یوز
قالبک بها ومایه سیدر که مراد معنای قرآنیدر سرمایهٔ صد قالب وصد صورتدر اکرسعی وهمت ایلرسک اکا ایله
بعض نسخه ده بیت ثانینک مصرع ثانیسی درجان سرمایهٔ صد قالبست واقع اولمشدر معنی جان دری یوز قالبک
سرمایه سیدر دیمک اولور (مثنوی) خر برهنه برنشین ای بو الفضول * خر برهنه نی که راکب شد رسول * النبی قد
رکب معرورا * النبی قیل سافر ماشیا خر اوزره عریان اوتور ای زیاده لو صاحبی حضرت رسول علیه السلام چپلق حماره
سوار اولمدیمی اخبار صحیحه ایله مثبتدر که نبی علیه السلام مرکبه راکب کلدی معرورا یعنی حضرت رسول
تحقیق حماره سوار اولدی عاری اولدیغی حالده نته کم ابن سعد حمزه بن عبد الله بن عتبه دن روایت ایدوب بیورورلر (کان
النبی علیه السلام یرکب الحمار عاریا لیس علیه شیء وروی ابن عساکر عن ابی ایوب قال کان النبی صلی الله علیه وسلم
یرکب الحمار ویخصف النعل ویرقع القمیص ویلبس الصوف ویقول من رغب عن سنتی فلیس منی) اعروریت الفرس
دیرلر چون برکمسنه فرسه عریانا بنسه ودخی دینلدیکه حضرت نبی علیه السلام مسافرت ایلدی ماشیا یعنی پیاده
بو بیتلرده دخی کنایه واردر شو معنایه که مشتغل الفاظ وعبارات اولنلره دیرلر که صرف معنایه راکب وسوار اول ای
بو الفضول تا کم سنی حقه وصول ایده کورمزمیسن حضرت رسول علیه السلام واصحاب رسول فحول صرف معنای
قرآنه سوار اولوب طریق حقه انکله کتمدیلرمی پس سن دخی صحیح تابع رسول ایسک آنک روشی واصحابنک کیدیشی
اوزره کیت تا مبتدع اولمیه سنکه بو الفاظ وعباراته ولغات واستعاراته اشتغال علوم دینیه دن دکلدر بلکه آلات علوم
دینیه اولدیغی ایچون معتبردر (مثنوی) شد خر نفس تو بر میخیش بند * چند بکریزد ز کار وبار چند * سنک
خر مشابه سنده اولان نفسک خدای تعالی امرندن فرار ایلدی آنی بر میخه باغله شد بونده بمعنی رفت در یعنی سنک
خر نفسک کندی وطریق الهیدن تجاوز ایتدی اول قرآنک حکمی میخنه وامری قازغنه بغله تا حبل الهه مقید
اولان مؤمن مرتبه سن بوله سن واخیته سی اطرافنه طوانن فرس کبی اوله سن (کما شبه رسول الله صلی الله علیه وسلم
قال مثل المؤمن مثل الفرس فی اخیته یحول ویرجع الی اخیته ای المؤمن یسهو ویحول الی القرآن ویرجع الی الایمان
کالفرس المقید فی اخیته) پس نیجه بر قچرسنک خر نفسک کار شریعت وبار امانتی ارتکاب وتحمل ایلمکدن (مثنوی

بارصبروشکراورابردنیست*خواه درصدسال وخواهی سی وبیست*هیچ وازروزغیری برنداشت*هیچ کس
ندرود تاچیزی نکاشت*نفس خرنه صبروشکر یوکنی اتملك لازمدر باردن مراد طاعت حقه صبرومنع حقیقی به شکر
ایتمکدرکه اول نفسه آنی محلنه اتمك واجبدر استرایسك یوز ییلده واسترسك اوتوز ویکرمی ییلده یعنی بارطاعت
چکمنك حدوغایتی یوقدر مادام که جان تنده در برمقتضای (واعبد ربك حتی یأتیك الیقین) موت کلنجیه دك اول
باری چکمك لازمدر اگر یوز ییل عمرك اولسه یوز ییله دك چکرسن واگر یکرمی ویا اوتوز اولورسه یکرمی واوتوز ییل
کوتررسن محصل ولاتزر وازرة وزر اخری مقتضاسنجه هیچ بر کنهکار بر غیرك گناهنی یوکلمدی وازر کنهکار وزر گناه
معناسنه در پس هیچ بر حامل حمل اخرایی حامل اولمز دیمکدر کما قال فی الصحاح معنا قوله ولاتزر وازرة وزر اخری
لاتحمل حاملة حمل اخری هیچ کسه بجمدی مادامکه برنسنه اکدی من ضیع ایام حراثته ندم فی وقت حصاده
حدیثی بو معنایه دلیلدر (مثنوی) طمع خامست آن مخور خام ای پسر*خام خوردن علت آرد در بشر*کان
فلانی یافت گنجی ناگهان*من همان خواهم چه کار وچه دکان) اولا کمیوب یمك خام طمعدر ای پسر خام یمه
زیرا خام یمك بشره دردوعلت کتورر ویا خود اول خام طمع بودر که اول برفلان کسنه ناگهان برخزینه بولدی بن هم
آنی استرم وکار وکسب وزراعت ودکان استمزم بلکه بلاسعی وکسب ولا اجتهاد اول کافی بولم نه کارونه دکانکه بونلر
لازم دکلدر دیه سن ودخی اگر قضادن بنم سعادتم مثبت ایسه عمل قیلمق نه ضرر ایلدر واگر بنم خیبت وخسرانم لوح
محفوظده مقرر ومحقق ایسه عمل وکار ایلمك نه فائده ایلدر بوطمع خام ایه سن باطل وعاطل اولورسن ومنافق صفاتیله
اتصاف قیلورسن کنج ومال بولمق بخت ودولت ایشیدر واول هم نادردر ونادر اولوزه حکم جائز دکلدر بهرحال
کسب ایتمك کرك مادام که تن قادردر (مثنوی) کسب کردن کنج رامانع کیست*پامکش از کار آن خود در پیست*
کسب ایلك کنج ومال بولمغه چقن مانعدر کاردن ایاق چکمه اول کنجی بولمق خود انك عقبنده در که هرکسك بولدیغی
کندی کسب وسعینك جزاسیدر (کما قال الله تعالی وان لیس للانسان الا ماسعی (مثنوی) تانکردی تو گرفتاراگر*
که اگراین کردمی یاآن دگر*کز اگر گفتن رسول باوفاق*منع کرد وگفت هست آن ازنفاق*تاسن اکر دیمکه
گرفتار اولمیه سن که اول اگر بویی ایلیم یا اول برآخری دیمکدر زیرا اگر دیمکلکدن رسول باوفاق منع ایلدی ودیدیکه
بو اگر دیمك نفاقدن اولدی واگر دین منافق مرتبه سن بولدی (کماروی عن انس بن مالك قال قال علیه السلام
ایاکم وکلمة لوفانها من کلام المنافقین وعن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام المؤمن القوی احب الی الله
من المؤمن الضعیف وفی کل خیر احرص علی ماینفعك واستعن بالله ولاتعجز وان اصابك شیء فلاتقل لو انی فعلت کذا
کان کذا وکذا ولکن قل قدر الله وماشاء فعل فان لوتفتح عمل الشیطان کذا ورد فی صحیح مسلم وفی المصابیح
والمشارق (مثنوی) کان منافق در اگر گفتن بمرد*وزاگر گفتن بجز حسرت نبرد*زیرا اول منافق اگر دیمکده اولدی
یعنی اگر خدای تعالی بنم ایمانمی واعمال صالحه قیلمی مراد ایلییدی بن مؤمن اولوردم وعمل صالح قیلوردم
دیواولدی واگر دیمکدن اول منافق دنیادن آخرته حسرت وندامتدن غیری التمدی پس بواگر دیمك بی نفع وبی معنی
اولدیغنه برتمثیل ایراد ایدوب بیورورلر مثل (مثنوی) یك غریبی خانه می جست ازشتاب*دوستی بردش سوی خانه خراب*
برغریب شتاب واستعجال یوتندن برخانه طلب ایلدی بر دوستی آنی برخراب اوجانبنه ایلتدی (مثنوی) گفت اواین را
اگر سقفی بدی*پهلوی من مرترا مسکن شدی*اول دوست اول غریبه ایتدی بوخانه نك اگر سقفی اولیدی
سکا بنم یانمده مسکن اولوردی (مثنوی) هم عیال تو بیاسودی اگر*درمیانه داشتی حجره دگر*هم سنك عیالك
آسوده اولوردی اگر اول خانه اورته سنده برغیری حجره طوتیدی (مثنوی) گفت آری پهلوی یاران خوشست*لیك
ای جان دراگر نتوان نشست*اول غریب چونکم دوستندن بوسوزی ایشتدی اکا ایتدی بلی یارانك یانده وجوارنده
اولمق خوشدر ولیکن ای جان اگرده اوتورمق ممکن دکلدر یعنی بنم جانم اگر برلفظدر که اول کسنه مقام ومسکن
اولمز وآنده اوتورمق وقرار قیلمق کسنه قابل دکلدر دیدی (مثنوی) این همه عالم طلبکار خوشند*وزخوش تزویر
اندر آتشند*بو دوکلی عالم خوشلغك طلبکاریدرلر تزویر اولان خوشلقدن ویا خود معنی تزویرك خوشلغندن
آتشده درلر تزویردن مراد بو دنیا وبودنیاده اولان حظوظ نفسانیه درلر یعنی خلق عالمك جمله سی خوشلق طلب
ایدیجیلردر ومزور اولان خوشلقدن آتش غم وبلاده درلر وبرتزویر اولان دنیانك خوشلغی وغناسی الله کتوره لم
دیو نار محنت وعناده درلر (مثنوی) طالب زرگشته جمله پیروخام*لیك قلب اززر نداند چشم عام*جمله پیروخام طالب
زراولمشلردر لکن عامك چشمی قلبی التوندن بیلمز یعنی هر پیر وجوان سیم وزر طلب ایدیجی اولمشلر ولیکن عوام
کالهوامك چشم عقلی قلبی خالص التوندن بیلمز بودنیا سیم وزری قلب مثابه سنده در واعمال صالحه بازار آخرت ایچون

زرخالص مشابه سنده در لکن عوامك ديدهٔ قلبی زرخالصدن مزور اولان قلبی فرق وتمیز قیلمز دیمك اولور (مثنوی) پرتوی
برقلب زرخالص ببین * بی محك زررا مكن ازظن كزین * زرخالص قلب اوزره بر پرتو اوردی زرخالصدن مراد تجلیات
الهیدر وقلبدن مراد بودنیاده اولان التونلردر كه نفسنده خاكدر وتجلی حقله مزین ومزور اولمشدر نظر ایله زری
محكسز مجرد ظن وكمان جهتندن بوكه التوندر دیوب اختیار ایله (مثنوی) كرمحك داری كزین كن ورنه رو *
نزد دانا خویشتن را كن كرو) اكرمحك طوترسك كزین وتمیز ایله واكرمحك طوتمزسك یوری عالمك قتنده كندیكی رهن ایله
تا كم اندن علم ومعرفت محكنی خریدار اوله سن وآنكله قلبی نقددن ومزوری خالص اولان زردن فرق وتمیز قیله سن
(مثنوی) یا محك باید میان جان خویش * ور ندانی ره مرو تنها تو پیش * یا كندی جانك ایچنده محك كرك تا غیره
محتاج اولمیوب طریقه عالم اوله سن واكر یول بیلمز ایسك سن یالكز ایلرو كتمه والاخطا ایدوب یولی ضایع ایلرسن
(مثنوی) بانك غولان هست بانك آشنا * آشنایی كه كشد سوی فنا * اكرجانك ایچنده محك علم ومعرفتی
طوتمزسك سن ایلرو طریقته تنها كتمه برشكل آشنا بیورمشلردی بو بیتی اكا علت كتوروب بیوررلر زیرا كه طریقده
غوللرك صداسی كبی اولدی برشكل اشنا كه انسانی فنا وهلاك جانبنه چكر (كما قال ابن الاثیر فی النهایة الغول
احد الغیلان وهی جنس من الجن والشیاطین وكانت العرب تزعم ان الغول فی الفلاة تترا ای للناس فتغول تغولا
ای تتلون تلونا فی صور شتی اوتضلهم عن الطریق وتهلكهم) عرب زعم ایلردیمسی غولك وجودنی انكار ایتمز بلكه
غولك صور مختلفه ده نمایان اولمسنی وناسی هلاك قیلمه سنی انكاردر والا غولك وجودنه احادیث شریفه دلالت
ایلر لكن عربك زعم ایتدیكی اوزره دكل (كما قال علیه السلام لاغول ولكن السعالی قال ابن الاثیر السعالی سحرة
الجن ای ولكن فی الجن سحرة تتلبس وتتخیل لهم (مثنوی) بانك می دارد كه هان ای كاروان * سوی من آیید نك
راه ونشان * غول چاغرر بویله دیو كه اكاه اولك ای كاروان بنم جانبمه كلیلز اشته یول ونشان (مثنوی) نام هریك
می برد غول ای فلان * تا كند آن خواجه را از آ فلان * غول ای فلان كسه دیو كار باندن هر برینك نامنی ایلتور
یعنی اهل قافله نك هر برینه نام ونشان ایله ندا ایلر تا كم اول خواجه یی آقللردن ایلیه یعنی زائل وضایع اولنلر
زمره سندن قیله (مثنوی) چون رسد انجا ببیند كرك وشیر * عمر ضایع راه دور وروز دیر * چونكه اول كسه اورایه
ایریشه انده قورد وارسلان وغیری بر تجیلر كورر عمر ضایع وراه دور وكون كیچ اولمش كورر ظاهرده اولان غولك
مكر وفسادی بویله در باطنده اولان غوللرك ضرر وفسادی بونلردن زیاده در پس باطن غوللرنك صدا ونداسی نوجهله
اولدیغنی بیان بیوروب دیرلر (مثنوی) چون بود آن بانك غول آخر بكو * مال خواهم جاه خواهم وآب رو * اول غول
آوازی نجه اولور آخردی بیان ایله مال استرم ومنصب استرم وآب رو استرم یعنی مال ومنصب وعزت وحرمت استرم
دیمكدر (مثنوی) ازدرون خویش این آوازها * منع كن تا كشف كردد رازها * كندی درونكدن بو آوازلری یعنی
بوكونه آرزو ومقتضالری منع ودفع ایله تا رازلر اشكار اوله (مثنوی) ذكر حق كن بانك غولانرا بسوز * چشم
نركس را ازین كركس بدوز * اللهی ذكر ایله غوللرك بانكنی یاق وازاله ایله (كما قال علیه السلام اذا تغیلت الغیلان
فبادروا بالاذان قال ابن الاثیر ای ادفعوا شرها بذكر الله چشم نركسكی یعنی دیدهٔ دلی بو كركسدن یعنی بودنیا ومافیها
ونفس وهوا وهوسدن وبونلره نظرا ایتمكدن دیك كركسدن مراد بوذكر اولنانلر اولور (مثنوی) صبح صادق راز كاذب
واشناس * رنك می را باز دان از رنك كاس * تابود كز دیده كان هفت رنك * دیدهٔ پیدا كند صبر ودرنك * سعادت اخرویه
ونعمت ابدیه صبح صادق كبیدر دولت صوریه وعزت دنیویه صبح كاذب كبیدر پس صبح صادقی صبح كاذبدن كیرو
آكاه وبو صورتده اولان نعمت ولذت ولطافت وملاحت می كبیدر كه ساقیء حقیقینك تجلیسی واسطه سیله
حاصل اولور ومحجوب صورت اولنلر اول رنك وبویی كاسهٔ صورتدن بیلورلر واكا اسیر اولورلر وناظر حقیقت اولان
شاربان بادهٔ تحقیق اول رنك وبویی تجلیء الهیدن بیلوب كاسهٔ صورته فریفته اولمزلر بو اجلدن حضرت خداوندكار
محجوبان صورته تنبیه ایدوب بیوررلر كه رنك می كاسنك رنكندن كر وبیل وآنی تمیز قیل تا اوله كه دیده كان
هفت رنكدن بر دیدهٔ دل پیدا ایلیه سن رنك وبودن مفارقته صبر ودرنك ایلمك لكاك دیده كان هفت رنكدن مراد كه
بو كوزلرك هفت طبقه اوزره اولاسیدر نته كم تحالت نامه ده طبقهٔ سبعه اوزره اولمسی مشهور ومذكوردر اوله
اولیحق معنی تا اوله كه بو دیده كان هفت طبقه دن ماعدا بر چشم دل پیدا ایلیه سن بو رنك وبودن صبر وتحمل ایلمك
لكك اولور تا اول دیدهٔ حقیقت بین سكا حاصل اوله دیمكی اشعار قیلور (مثنوی) رنكها بینی بجز این رنكها * كوهران
بینی بجای سنكها * نیجه رنكلر كوررسن بو الوان ظاهردن ماعدا سنكلر یرینه ذی قیمت كوهرلر كوررسن یعنی
بودنیاده طاش وطپراق محلنه كوهرلر كوره سن ویاخود بودنیانك كوهرلری احجار منزله سنده كوره سن دیمك اولور

(مثنوی) کوهری چه بلکه دریایی شوی * آفتاب چرخ پیمایی شوی * برکوهر ندر یعنی کوهر کورمك ندر بلکه سن عین دریایه منسوب اولورسن فلکی دوروسیر ایدیجی برآفتاب اولورسن ونیجه مرتبهٔ عالیه ودرجهٔ سامیه بولورسن (مثنوی) کارکن در کارکه باشد نهان * تو برو در کارکه بینش عیان * کار چون برکارکن پرده تنید * خارج آن کار نتوانیش دید * کارکن یعنی فاعل حقیقی کارکاهده یعنی محل کار وعملده نهان اولدی یعنی مرتبهٔ عما که محل کارالهیدر جناب صانع اصل اول مرتبه ده اولدیغیچون ابصار خلقدن نهان اولدی (کما سئل الاعرابی عن النبی صلی الله علیه وسلم قال این ربنا قال علیه السلام فی العماء مافوقه هواء ولا تحته هواء شرحنا هذا الحدیث فی شرح نقش الفصوص) فلیطلب فیه سن یوری ای سالك انبیا اوزره اول حضرتی کارکاهده یعنی مرتبهٔ عما اواعیانده مشاهده ایله اکرچه اول حضرت مکاندن منزهدر که اعیان اکا مکان کبی دکلدر بلکه بو معنی مکانت حسبیله در ورؤیتدن مراد رؤیت علمیدر بومعنی بیت ثانی ایش اشلیجی اوزره پرده اوردی وطوقدی اول کارکنی کاردن خارج کورمکه قادر اولمزسن یعنی کار وافعال چونکیم کارکن اولان فاعل حقیقی اوزره پرده طوقیدی یعنی بو افعال ظاهر ابصارناسه حجاب اولدی ومشاهدهٔ فاعلدن کیرو قالدی اول کار وافعالك خارجنده یعنی برمکان معینده محسوسا آنی کورمکه قادر اولمزسن بلکه باطن کاره قلب کوزیله نظر ایله تا کوره سن که جمیع کار فی الحقیقه آنکدر (مثنوی) کارکه چون جای باش عاملست * آنکه بیرون است ازوی غافلست * پس درآ در کارکه یعنی عدم * تا ببینی صنع وصانع رابهم * کارکه چون جای روشن دیده کیست * پس برون کارکه پوشیده کیست * کارکه چونکه عمل ایدیجینك محل ومکانیدر کارکه یعنی محل کارکه مراد اعیان ثابته درکه جای باش عاملدر یعنی فاعل حقیقینك مرتبه سیدر اول کمسه که کارکه دن خارجدر عمل ایدیجیلردن غافل وبی خبردر یعنی اول کمسه که بیروندر بو مرتبه دن وخارجدر بو کارکاهی ادراك ومشاهده دن اول کمسه فاعلدن غافلدر فاذا کان کذلك بویله اولدیسه پس ای سالك کارکاهك ایچنه کل یعنی عدمه که مراد عدم اضافیدر که اعیان ثابته به مشایخك عدم تعبیری وجود خارجی وعینی نسبتیله عدم اولدیغیچوندر وبو که عدم اضافی دیرلر وعدم مطلق شریك باریدر که ممتنع الوجوددر پس اعیان ثابته نك وجودنه کل تا کم صنع وصانعی جمع کوره سن صنعله صانعی برکورمك بووجهله اولور که صنع صور علم صانعدر وعلم مرتبهٔ احدیتده عین عالمدر اویله اولدیسه صنع علی ما هو علیه کان صانعك علمندن وکندیندن منفك ودورد کلدر بلکه صانعی صنعیله وصنعی دخی صانع ایله کوررسن واللهی اشیا ایله بلدیکك کبی اشیایی دخی اللهله بیلورسن کارکه که مراد اعیان ثابته در چونکه کم دیده سی روشن اولنلرك ومشاهدهٔ حق قیلنلرك محل ومرتبه سیدر پس خارج کارکاهده مستوراتی وغیریلك وغلط اندازلك عالمیدر که محجوب وغافل ایچن برکمسه دن برفعلی کورسه انی فاعل حقیقینك ارادت وفعلندن غیری صنورا کرطبعنه موافق ایسه انك جذب وجلبنه سعی ایلر واکر مخالف ایسه اکا انکار واعتراض ایدوب دفع وردنه کوشش قیلرنته کم فرعون لعین اعیان ثابته دن غافل ووجود مجازی یه مائل اولدیغی ایچون قضا وقدردن کوراولوب حضرت موسی یه معارضه ومقابله قیلوب دفعنه وعدم ظهورنه سعی ایلدی کما قال سلطان العارفین (مثنوی) روبهستی داشت فرعون عنود * لاجرم از کارکاهش کور بود * لاجرم می خواست تبدیل قدر * تا قضا راباز کرداند زدر * خود قضا برسبلت آن حیله مند * زیرلب می کرد هردم ریش خند * یعنی کورمزمی سنکه زیاده عناد ایدیجی فرعون یوزنی وارلق جانبنه وانانیت سمتنه طوتدی لابد اول حقك کارکاهندن کور اولدی یعنی منبع قضا وقدر که اعیان ثابته وکارکاه الهیه یی کورمکدن دور اولدی وقضا وقدرك بری برندن فرقی جلد اولده زاغك هدهده معارضه سی بیانده مرور ایتدی لاجرم یعنی لابد ولا محالة اول فرعون کور اولدیغیچون قدر الهی یی تبدیل ایتمك استدی تا حکم حقی قپوسندن کیرو دوندره خود قضای الهی اول حیله مند اولان فرعونك سبلت غروری اوزره زیرلبندن یعنی خفیة هردم ریش خند ایلدی یعنی استهزا وتمسخر ایلدی وکویا دیدیکه ای ابله ظاهر اولان قوة وقدرته مغرور اولدك وباطن کار الهیدن بی خبر قالدك زهی حماقت وعجب بلاهتدر (مثنوی) صد هزاران طفل کشت او بی کناه * تا بکرد دحکم تقدیر اله * اول فرعون کناهسز نیجه یوزبیك طفل قتل ایلدی تا کم حق تعالینك حکم وتقدیری دونه وکندینك مرادی ظهوره کله (مثنوی) تا که موسای نبی ناید برون * کرد در کردن هزاران ظلم وخون) تا کم موسی پیغمبر طشره کلیه وظهور قیلمیه کندینك بوینده نیجه یوزبیك ظلم وخون ایلدی یعنی بغیر حق سفك دما ایلدی ونیجه یوزبیك مظالمی بوینه آلدی (مثنوی) آن همه خون کرد وموسی زاده شد * وز برای قهر او آماده شد * اول دوکلی قانی ایلدی وموسی حضرتلری طوغمش اولدی وفرعونك قهر وهلاکندن اوتری حاضر ومهیا اولدی (مثنوی کر بدیدی کارکاه لایزال * دست وپایش خشك کشتی زاحتیال * اکر فرعون کارکاه لایزالی کوریدی ومحل صنع

حقه نظر ایر کوریدی حیله ایلمکدن فرعونك الی وآیاغی قوری اولوردی (مثنوی) اندرون خانه اش موسی معاف* وزبرون می کشت طفلانرا کزاف* فرعونك خانه سی ایچنده حضرت موسی معاف وبی بالٔ وطشره دن اول فرعون اطفالی عبث وبیهوده دپلدی پس حصه بیانه شروع ایدوب بیورر (مثنوی) همچو صاحب نفس کوتن پرورد* بر دکر کس ظن حقدی می برد* صاحب نفس کیمسه که اول صاحب نفس تنی بسلر غیری کمسه اوزره بر حقد ظنی ایلتور یعنی غیر کمسه نك کندیسنه عدو وکین دار اولمسی ظن ایلر بویله دیو (مثنوی) کین عدو وآن حسود ودشمنست* خود حسود ودشمن اوآن تن ست* که بو کمسه عدو واول کمسه بکا دشمندر انك حسودی ودشمنی خود اول تنیدر کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك (مثنوی) اوچو موسی وتنش فرعون او* او ببیرون می دود که کو عدو* صاحب نفس فرعون کبی انك تنی اکا عدو اولدیغی جهتدن موسی کبیدرتی موسایه شبیه مجرد ضد وعدوانی اولدیغی جهتندر اول صاحب نفس طشره یه یلر بویله که عدوقنی (مثنوی) نفسش اندر خانهٔ تن نازنین* بر دکر کس دست می خاید بکین* انك نفسی تن خانه سنده نازنیندر غیری کمسه اوزره کین وغضبله النی چینر وطبعنك حظ ایلدیکی کمسه لری دشمن عدا ایلرا کر نفسنی اولدوریدی جمیع اعدادن خلاص اولوردی وخلق دشمن وضد کورمکدن نجات بولوردی نته کم بو حکایه ده ذکر اولنه جق کمسه مادرن قتل ایدوب سائر اعدادن نجات بولدی واول حکایه بودر که تقریر بیوررلر (ملامت کردن مردم شخصی را که مادرش بکشت بتهمت (مثنوی) آن یکی از خشم مادر را بکشت* هم بزخم خنجر وهم زخم مشت* اول بر کمسه غضبندن مادرنی دپلدی هم خنجر زخمیله وهم مشت زخمیله (مثنوی) آن یکی کفتش که ازبد کوهری* یادناوردی توحق مادری* اول بر کمسه اکا ایتدیکه بدکوهر لکدن سن مادرك حقنی یاد که کتورمدك (مثنوی) هی چرا کشتی ورا ای زشت رو* می نکویی کوچه کرد آخر بتو* هی نیچون اولدردك آنی ای زشت رو وخبیث خود دیمزمی سنکه آخر اوسکانه ایلدی بوهم وجه دردیمزسن که اوآخر سکانه ایلدی دیدی (مثنوی) کفت کاری کرد کان عار ویست* کشتمش کان خاك ستار ویست* قاتل سائله ایتدی مادرم برایش ایلدیکه اول ایش اکا عار وعیبدر آنی قتل ایلمکه یعنی قتل ایلدم اول تراب انك ستاریدر که عیوب وذنوبی عیون ناسدن سترایدر (مثنوی) کفت آنکس رابکش ای محتشم* کفت پس هر روز مردی را کشم* سائل قاتله ایتدی ای محتشم اول زانی اولان کمسه یی قتل ایله قاتل سائله ایتدی پس هر کون بر کمسه می قتل ایده یم زیرا اول بو کار قبیحدن فراغت ایلمز پس ضرر عامدن ضرر خاص اولیدر دیدی (مثنوی) کشتم اورا رستم از خونهای خلق* نای اوبرم بهست از نای خلق* آنی دپلدم خلقك قانلرندن قورتلدم وهر کون بر خون ایلمکدن نجات بولدم انك بوغازنی کسرم خلقك بوغازنی کسمکدن یکدر پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) نفس تست آن مادر بد خاصیت* که فساد اوست در هر ناحیت* اول یرامز خاصیتلو مادر سنك نفسکدر که هر ناحیه ده آنك فسادی واردر یعنی سنك نفسك اول ذکر اولنان مادر بد خاصیت وخبیث خصلت کبیدر که اول نفسکك فسادی وقبحی هر جانبه منتشردر (مثنوی) هین بکش اورا که بهر آن دنی* هر دمی قصد عزیزی می کنی* آکاه اول نفسك دپله زیرا اول دنیادن اوتری هر بر نفس بر عزیزه قصد ایلرسن وانك غیبت ومذمتنی سویلرسن نفسی اولدرمکدن مراد هواسنی ومقتضاسنی ازاله ایلیوب امر حقه مطیع قیلمقدر (مثنوی) ازوی این دنیای خوش برتست تنك* از پی او باحق وباخلق جنك* بو واسع دنیا اول نفس اوجندن سنك اوزریکه تنك وتار کلدر اندن اوتری حقله وخلقله جنك ایلرسن حقله جنك ایلمك قضاسنه راضی اولمق وامرنه اطاعت قلمقدن عبارت اولور خلقله جنك ایلمك نفسنه مخالف اولدقلریچون انلرله منازعه ومجادله ایلمکدن کنایت اولور (مثنوی) نفس کشتی بازرستی زاعتذار* کس ترا دشمن نماند در دیار* نفسکی دپلدك اعتذاردن کیرو قورتلدك زیرا سبب جمیع خطا واعتذار نفسدر سکا دیارده کمسه دشمن قالمز وشهر وجودا یچره سنك بر کمسه دشمنك اولمز پس بوراده بر شبهه وشکال لازم کلور اول شبهه وشکالی وانك جوابنی بعینها نظمه کتوروب بیوررلر (مثنوی) کر شکال آرد کسی بر کفت ما* از برای انبیا واولیا* اکر بر کمسه بزم سوزمز اوزره شکال کتوره انبیا واولیادن اوتری بویله دیو (مثنوی) کانبیارا نه که نفس کشته بود* پس چراشان دشمنان بود وحسود* که انبیانك نفسی کشته دکل می ایدی یعنی مقرردر که اولیا وانبیانك نفسلری کشته اولمش وانلر نفسلرینك شرندن نجات بولمشلردی پس انلرك نیچون دشمنلری وحسودی وارایدی انلرك دشمنلری سائر ناسدن خود زیاده ایدی (مثنوی) کوش نه تو ای طلبکار صواب* بشنو این اشکال وشبهت را جواب* ای طلبکار صواب اولان کمسه سن سوزمه قولاق قو وکلامی استماع ایله بو اشکال وشبهه نك جوابنی ایشتکه جواب بودر (مثنوی) دشمن خود بوده اند آن منکران* زخم بر خودمی زدند

ایشان چنان * اول منکرلر فی الحقیقه کندیلره دشمن اولمشلردر انلر کندیلره زخم اوررلر انجلین یعنی اول قرأن عظیمده
وکتب منزله ده مسطور ومذکور اولان کبی انبیایه عداوت ایدوب زخمی کندی وجودلرینه اوردیلر (مثنوی) دشمن آن
باشد که قصد جان کند * دشمن آن نبود که خود جان میکشد * دشمن اولدر فی الحقیقه که جانه قصد ایلیه دشمن اول
دکلدر که کندیسی جان چکیشه یعنی دشمن اول دکلدر که هردم حالت نزعده اوله واللهدن قهر وغضب بوله وآخر
الامر سوء خاتمه اوزره اوله وجهنمه داخل اوله کفار ومنافقین کبی (مثنوی) نیست خفاشک عدو آفتاب * او عدو
خویش آمد در حجاب * مثلا یرسه جک آفتابک دشمنی دکلدر اول خفاش جک حجابدن کندینک دشمنی کاری
(مثنوی) تابش خورشید او را می کشد * رنج او خورشید هرگز کی کشد * زیرا خورشیدک نوری اول خفاش
حقیری دیلرانک رنجی افتاب هرگز چکر یعنی آفتاب شبپره نک زخم ورنجی چکمز بلکه شبپره آفتابک
رنجی چکر کذلک اعدای انبیا واولیا کندیلری رنج والمده درلر یوخسه انبیا واولیایه انلردن فی الحقیقه رنج وضرر
ایرشمز (مثنوی) دشمن آن باشد کز و آید عذاب * مانع آید لعل را از آفتاب * دشمن اولدر که اندن عذاب کله آفتابدن
لعله مانع کله یعنی فیض واستناره یه لعل کبی قابل اولان کمسه لره آفتاب حقیقتک نور وعطاسنه مانع کله وسبب
عذاب اخروی وابدی اوله (مثنوی) مانع خویشند جمله کافران * از شعاع جوهر پیغامبران * کافرلرک جمله سی
کندیلرک مانعلریدر پیغمبرلرک جوهرینک شعاعندن پیغمبرلرک جوهرندن مراد روحلری وحقیقتلریدر وانلرک
شعاعندن مراد ایمان وعرفان وایقاندر پس کافرلرک کندی نفسلری پیغمبرلرک روحلرندن کلان شعاعه مانعلردر
اویله اولیجق ینه انلرک دشمنی کندی نفسلری اولور (مثنوی) کی حجاب چشم آن فردند خلق * چشم خود را کور
وکر کردند خلق * خلق اول فرد ولانظیر چشمنک قنی حجابی اولورلر یعنی خلق انبیانک چشمنه مانع وحاجب
اولمغه قادر دکلدرلیکن خلق کندیلرینک چشمنی کور وکر ایلدیلر که حقیقت کورمکه قادر اولمیوب کور وکر قالدیلر
بو وجه دخی جائزدر که معنی بویله اوله خلق عالم قنی اول فرد اولان پیغمبرلرک کوزینه حجاب اولور که هر پیغمبر فرد آمد
درجهان مضمونجه هر بری انلرک فردیدر پس خلق عالم کندی کوزلرنی کور وقولقلرنی صاغر ایلدیلر یوخسه خلق
عالم انلرک هر برینک کوزینه حجاب اوله مزلر (مثنوی) چون غلام هندوئی کو کین کشد * از ستیز خواجه
خود را می کشد * مثلا شول بر هندو غلام کبیکه اول هند وغلام کین چکر افندیسینک عنادندن کندیسنی دپلر
یعنی افندیسنه ضرر اصابت ایلسکدن اوتری کندیسنی هلاک ایلر (مثنوی) سرنکون می افتد از بام سرا * تا زیانی
کرده باشد خواجه را * سرای طامندن باشی آشاغه د وشر تا افندیسنه بر زیان ایلمش اوله پس نظر ایله ضرر قنغی
جانبه اولور (مثنوی) کر شود بیمار دشمن با طبیب * ور کند کودک عداوت با ادیب * مثال آخر اکر مریض طبیبه
دشمن اوله واکر طفل استادنه عداوت ایده (مثنوی) درحقیقت رهزن جان خودند * راه عقل وجان خود را خود زدند
مریض وطفل حقیقتده کندی جانک رهزنلریدر کندیلر ینک عقلی وجانی یولنی کندیلر اوردیلر پس معنا ینه کندی
کندیلره دشمن اولدیلر (مثنوی) گازری گر خشم گیرد ز آفتاب * ماهیی گر خشم می گیرد ز آب * مثال آخر بر بزوبچی
اکر فی المثل آفتابدن اوتری خشم طوته بر ماهی اکر فی المثل آبدن خشم طوته وآبه عداوت ایدوب کندیسنی
صودن طشره آته (مثنوی) تو یکی بنگر کرا دارد زیان * عاقبت که بود سیاه اختر از آن * سن بر نظر ایله کور که کیمه زیان
طوتر عاقبت اندن سیاه اختر وبدبخت کیم اولور مقرردر که آفتاب وآبه آندن ضرر کلمیوب گازر وماهی خائب وخاسر
اولورلر (وقس علی هذا اعداء الانبیاء والاولیاء) (مثنوی) گر ترا حق آفریند زشت رو * هان مشو هم زشت رو هم زشت
خو * ور برد کفشت مرو در سنگلاخ * ور دو شاخ استت مشو تو چار شاخ * اکر حق تبارک وتعالی سنی ای انسان
زشت رو وکریه الصورة یرادرسه آگاه اول هم زشت رو وهم زشت خو اولمه ظاهرا وباطنا خبیث وقبیح اولورسن که
علامت اهل جهنمدر اما اکر بر کمسه بحسب الظاهر کریه الصورة ومن حیث الباطن تنزیه الصفه ولطیف السریره
اولسه اول صورت مکروهه اکا ضرر ویرمز وبر کمسه دخی لطیف الهیئت وقبیح السیرت اولسه اول هیئت حسنه اکا
فائده قیلمز پس (لا تبدیل لخلق الله) مضمونجه تغییر خلق ممکن دکلدر ولکن حسنوا اخلاقکم مفهومنجه تهذیب
اخلاق میسر وممکندر اکرچه بعضیلر الخلق کالخلق کما ان لا تبدیل لخلق الله کذلک لا تبدیل للخلق دیمشلردر ولکن
بو مبدل اولمین خلقدن مراد شول صفة غریزیه در که انسان انک اوزرینه مجبول اولمشدر ومبدل اولان خلقدن مراد
شول سیرت بهیمیه در که انسان آنی آب وکلدن حاصل قیلمشدر کفش آیاق قبینه دیرلر که زینت بادر وبو راده زینت صوریه
وحسن بشریه دن استعارتدر وسنگلاخ طشلغه دیرلر بو محلده اخلاق ردیه واوصاف ذمیمه دن عبارتدر ودوشاخ
زشت روی وبدخو یلقدن کنایتدر وچارشاخ قبیح صورت وقبیح سیرت وقبح عمل وقبح عقیده دن عبارتدر پس

تقدیر

تقدیرمعنی اولدرکه اکر اول خدای متعال سنك کفشکی کیدررسه یعنی صورت جمیله وهیئت ملیحه کی ازاله ایدرسه سن سنکلاخ اخلاق ذمیمه جانبنه کیته تا کم ایکی وجهله قبیح اولمیه سن واکرسکا من حیث الصورة والسیرة اولان قباحتدن ایکی شاخ وارایسه سن قبح صورت وقبح سیرتله وسوء اعمال وسوء عقیدتله چارشاخ اولمه که اقبح من کل قبیح اولورسن وقباحت وخباثتده نهایت مرتبه سن بولورسن دیمك اولور وجه آخر عداوت وحسد ایتدیکك کسه اکر سنك کفشکی ایلتمه سن طاشلق ایچنه کیتمه یعنی اول سکا ضرر قصد ایلرسه سن دخی اضرار اولان یره کیتمه واکر ایکی پاره ایسك دورت پاره اولمه یعنی عداوت وحسدله بعض معصیت وقباحتله دوپاره منزله سنده اولمش ایکن عداوت وحسدنی دخی اکا ضم ایلیوب چارپاره اولمه وقباحتی زیاده برزیاده قیلمه دیمك اولور (مثنوی) تو حسودی کز فلان من کمترم * میفزاید کمتری در اخترم * سن حسد ایدیجیسن بویله دیوکه بن فلان کسه دن کمترم بنم اختر وطالع عمده کمترلك زیاده ایلر یعنی فلان کسه یه تابع اولمق وانقیاد قیلمق بنم طالع عمده کمترلك زیاده ایلیوب دولت وعزتمك نقصانته سبب دیرسن بومعناده جائزدرکه بنم اخترمده کمترلك اول فلاندن زیاده می اولور یعنی بنم طالعم کمترلکده اندن زیاده دکلدر پس بن اکا نیچون التیام قیلورم دیمك اولور (مثنوی) خود حسد نقصان وعیب دیکرست * بلکه ازجمله کمیها بدترست * حسد خود نقصان وبشقه برعیبدر بلکه جمیع نقصانلردن قبیحرکدر (مثنوی) آن بلیس ازننك وعار کمتری * خویشتن افکند درصد ابتری * اول ابلیس کمترلکك ننك وعارندن کمترلك نقصان معناسنه درکندیسنی یوز ابترلکه براقدیکه درکاه حقدن مردود اولوب ابدی کمتر وبدتر قالدی (مثنوی) ازحسد می خواست تا بالا بود * خود چه بالا بلکه خون پالا بود * حسدندن ایستدی تا بالا واعلا اوله خود نه بالا بلکه قان آغلیجی اولور یعنی نه بالایه کیتمك بلکه اول خصوصده کوزلرندن قان سوزیجی اولور (مثنوی) آن ابوجهل ازمحمد ننك داشت * وزحسد خود را ببالا می فراشت * اول ابوجهل حضرت رسولدن ننك وعار طوتدی وحسدندن کندیسنی بالایه یوجلتدی یعنی تکبرلك ایدوب کندوبی افضل وعالیقدر طوتدی (مثنوی) بوالحکم نامش بد وبوجهل شد * ای بسا اهل ازحسد نااهل شد * انك نامی اول بوالحکم ایدی وابوجهل اولدی ای چوق اهل که حسدندن نااهل اولدی پس معلوم اولدیکه حسد سبب حرمان وباعث خسران وخذلاندر وترك حسد ایلمك موصل قرب رحماندر (مثنوی) من ندیدم درجهان جست وجو * هیچ اهلیت به ازخوی نکو * بن جست وجوجهانده یعنی بوسعی وطلب عالمنده خوی نکودن بهتر اهلیت کورمدم یعنی بوجهانده وطریق حضرت یزدانده اخلاق حمیده واوصاف پسندیده دن بهتر اهلیت وقابلیت اولمز طریق تصوف همان حسن خلقدن عبارتدر (حسن الخلق نصف الدین) ودخی (حسن الخلق خلق الله الاعظم) حدیثلری خلق نکونك فضائلنه دلالت وشهادت ایدر (مثنوی) درگذر ازفضل وکستاخی وفن * کار خدمت دارد وخلق حسن * فضلدن ومهارت وفندن کچ کار خدمت وخلق حسن طوتر یعنی بویولده خدمت ایلمك وحسن خلق صاحبی اولمق کار طوتر فضل وهنر کاره کلمز (مثنوی) انبیارا واسطه زان کرد حق * تا پدید آید حسدها در قلق * حضرت حق انبیایی اول سببدن واسطه ایلدی کندیسیله خلق اورتاسنده تا قلق واضطرابده حسدلر ظاهره کله یعنی صدور انسانیده مستور اولان حسدلر اول حسد اهلنك قلق واضطرابه کلمسیله ظاهر اوله (مثنوی) زانکه کس را ازخدا عاری نبود * حاسد حق هیچ دیاری نبود * زیرا کمسه یه خدای تعالیدن عار وننك ایلمك اولمدی هیچ برفرد حضرت حقه حسد ایدیجی اولمدی (مثنوی) آنکسی کش مثل خود پنداشتی * زان سبب با او حسد برداشتی * اول برکمسه که پیغمبرلری کندی کبی ظن ایلدی اول سببدن اکا حسد قالدردی یعنی اول انبیادن برینه حسد ایلیوب اول بشر بن دخی آنك کبی بشرم دیو اکا عداوت قیلدی (مثنوی) چون مقرر شد بزرکیء رسول * پس حسد ناید کسی را ازقبول * پس بهر دوری ولی قائمست * آزمایش تاقیامت دائمست * چونکم رسولك اولولغی مقرر اولدی تأیید سبحانی ودلائل حقانی ایله پس برکمسه یه حسد کلمز رسولی قبول ایلمکدن زیرا اکرچه بشریت اعتباریله مشابهت واردر لیکن رسالت اعتباریله انسانه مشابهتلری یوقدر پس رسولك مرتبه سن کوروب تعقل ایلین کمسه لر آنی قبول ایلدکاری جهتدن اکا حسدلری کلمز اما حسود اولان کفره انلر پیغمبرلرك آثار واسرارینی تعقل ایلممشلر ومرتبهٔ علیه لرینه واقف اولممشلردر بو اجلدن کافر اولمشلردر بویله دینسه دخی جائزدر چونکم رسولك عظم شانی بعد الموت عند الخلائق مقرر اولدیسه پس حسد کلمز مؤمنیندن براحده آنی قبول ایلدیکندن اوتری پس هر بر دورده اول رسولك برقائم مقامی ونائب منابی (الشیخ فی قومه کالنبی فی امته) فحواسنجه برولی کامل اول نبینك مقامنه قائمدر وبو انبیا ومرسلین زماننده اولان امتحان بنه الآن قیامته دك

باقی ودائمدر نته کم انبیایی بشر اعتقاد ایدوب وحسد بولنه کیدوب عاصی وفاسق اولد قاری کبی بعد الانبیا اولان اولیایی دخی کندیلری کبی بشر زعم ایدوب انلره حسد وبغض ایتمك واسطه سیله حقدن دور وحقیقتدن مهجور اولدیلر (اعاذنا الله وایاکم عن الحسد والعداوة للمشایخ فی الدین (مثنوی) هرکرا خوی نکو باشد برست* هرکسی کو شیشه دل باشد شکست* هرشول کمسه نك که خوبی نکو اوله اولیایه عداوتدن وضلالت وشقاوتدن قورتلدی وسعادت ابدیه یه وصول بولدی هر برکسه که نازك دل اوله وخوبی بد اوله صندی وانکار ومخالفتدن خلاص اولمیوب اصحاب ناردن اولدی (مثنوی) پس امام حی مطلق آن ولیست* خواه ازنسل عمر خواه از علیست* پس امام حی مطلق اول مذکور اولان ولیدر وولی اول کمسه در که حق آنك جمیع امورینه تولی ایدوب آنی معاصیدن حفظ ایلیه کما قال الله تعالی (وهو یتولی الصالحین) ودخی الولی هو الفانی فی الله والباقی بالله دیمکله ده تعریف ایتمشلردر پس بو صفتله متصف اولان ولی مطلقا امام حیدر ومقتدا و پیشوا اولادر من حیث الحقیقه اول ولی کرکسه حضرت عمرك نسلندندر کرکسه حضرت علینك نسلندندر یعنی بو امام زنده خواه نسل حضرت عمردن اولسون وخواه نسل حضرت علیدن اولسون وخواه بونلردن غیرینك نسلندن اولسون مقصود مرتبهٔ کماله ومبلغ رجاله وصولدر من ای نسل کان خلافا للامامیه زیرا انلر قتنده امام اولاد علیدن اولمق لازمدر حتی اقتدا ایدهلر لاسیما شیعه ور وافض حضرت عمره وانساله بالکلیه منکرلردر اما مشایخ صوفیه ظاهرا پادشاه وباطنا خلیفهٔ الهیه ووارث حضرت نبی اولان ولی یه اقتدا واتباع ایدرلر (مثنوی) مهدی وهادی ویست ای راه جو هم نهان وهم نشسته پیش رو* مهدی اولوب طوغری یوله کیدیجی وهدایت ایدیجی اول ولی خدا ووارث حضرت مصطفادر ای طریق مستقیم طلب ایدیجی بعض نسخه ده اینك خو واقع اولمشدر معنی ای اوخو یلو مؤمن دیمکدر هم نهاندر وهم یوزك اوکنده در یعنی هم باطنده وهم ظاهرده پیش روی ناسده اوتر مشدر ومهدئ موعود عند الامامیه امام محمد تقیدر که هجرت نبوینك ایکی یوز الی سکز سنه سنده متولد اولمشلردر وعند اهل السنة متولد اوله جقدر وآخر زمانده ظهور قیله جقدر نته کم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اوجیوز التمش التنجی بابنده بیوررلر (ان لله خلیفة یخرج من عترة رسول الله ولد فاطمه یواطئ اسمه اسم رسول الله علیه السلام جده الحسن علی ابن ابی طالب یبایع بین الرکن والمقام یشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الخلق والخلق کذا وکذا الی آخره (مثنوی) اوچو نورست وخرد جبریل اوست* او ولی کم از و قندیل اوست* وانکه زین قندیل کم مشکات ماست* نور را در مرتبه ترتیبهاست* اول ولی نور کبیدر وعقلی آنك جبریلیدر یعنی اول انسان کامل وولی فاضل نور الهی وضیای محمدی کبیدر وبین الخلیفه والمستخلف مشابهت تامه اولدیغی اعتبارله در حضرت نبی یه چونکم جبریل امین سلك رب العالمین اولدی کذلك وارث اولان حضرت ولی یه عقلی جبریل مشابه سنده اولدی که جناب حضرتدن انواع اسرار وعلومی آخذ اولور واول ولی کامله آنی ایصال قیلور بو مرتبه ده اولان کامله قطب الاقطاب وغوث الاکبردر نورکه مثلا بو کامل مصباح کبیدر وبوندن مرتبه ده کم اولان ولی مثلا امامان وابدال سبعه کبی اول نور اعظمك قندیلیدر ومظهر ومشرقیدر واول کمسه که بو قندیل کبی اولمقدن من حیث المرتبه کم ودوندر در بزم مشکاتمزدر مشکات جدارده اولان شول کوزه غیر نافذه یه دیرلر که جوانبی مسدود وخانه دن جانبی مکشوف اوله وحضرت خداوندکارك مشکات ماست تعبیرنده کندیلرك قطبیتنه وغوثیتنه اشارت وسائرك تبعیت وفرعیتنه ایما واردر زیرا نورك مرتبه ده ترتیبلری واردر که بعض مرتبه بعضیسندن جناب حقه اقرب اولدیغی جهتدن افضل واشرفدر مثلا شول برآیینه که بلا واسطه شمسه مقابلدر وبرآیینه دخی که شمسه مقابل دکل لکن شمسه مقابل اولان آیینه یه مقابل وبرآیینه دخی کذلك بوآیینهٔ ثانی یه مقابلدر هلم جرا پس آیینه مفیض ومنیر اولدیغی جهتدن شریف ومفاض ومنار اولدیغی حیثیتدن دون وکثیفدر (مثنوی) زانکه هفتصد پرده دارد نور حق* پرده های نوردان چندین طبق* نور الهینك مرتبه ده ترتیبلری واردر اندن اوتریکه برموجب حدیث شریف ان لله سبعمائة حجاب من نور وظلمة) نوردن یدی یوز حجابی وکذلك ظلمتدن دخی یدی یوز حجابی واردر یعنی حقك نوری یدی یوز پرده طوتار حجبات نور الهی برموجب حدیث شریف بوقدر طبقه بیل (مثنوی) از پس هر پرده قومی را مقام* صف صفند این پرده هاشان امام* هر پرده نك اردندن برطائفه یه مقام واردر انلرك بو پرده لری صف صفدر امامه دلك بوهم وجهدر امامه دکن انلر صف صفدر بو پرده لرده یعنی هر پردهٔ نورانینك پسنده برقوم ایچون مقام واردر صف صف دررلر من حیث المعنی انلرك بو پرده لری تا امام حقیقی یه دك وبو حجبات نورانیه نك اصولی یوزدر مثلا توبه ویقظه وانابت ومحاسبه وزهد وتقوی وعلم وحکمت وکرامت وولایت کبی تا الی مرتبة

فنافی الله وبقا بالله زیرا بو مرتبه فنا اندر فنا وبقا اندر بقا مرتبه امام کامل و پیشوای فاضلدر که بو مرتبه‌نك وراسنده
برمرتبه دخی یوقدر وفروع حجبات نورانی یه نهایت یوقدر نته کم (ان لله سبعین حجابا) ودخی ان لله سبعمائة حجاب
ودخی ان لله سبعین الف حجاب من نور وظلمة حدیثلری کثرت فروع حجبات نورانیه یه دلالت ایلر (وقس علی هذا
حجبات الظلمانیة (مثنوی) اهل صف آخرین از ضعف خویش * چشم‌شان طاقت ندارد نور پیش * آخرکی صفك
اهلی کندیلرك ضعفندن انلرك چشمی اول صفده اولان نوره طاقت طوتمز یعنی بصر بصیرتلری طاقت طوتمزایلریکی
صفك نورنه (مثنوی) وان صف پیش از ضعیفی بصر * تاب نارد روشنایی بیشتر * وکذلك اول اولك صف بصرلرینك
ضعفندن طاقت کتورمزلر بیشتر اولان صفك روشنالغنه بیشتر باء عربیله اولورسه‌ده معنی زیاده‌رك روشنالغه
دیمك اولور محصل برنحوای (وفوق کل ذی علم علیم (تا ان الی ربك المنتهی) هر ذی علم کندی فوقنده اولان علیمك
علمندن واسرار وانوارندن غافل وجاهلدر وبرمقتضای (لایعرف ذا الفضل الا ذووه) هر ذی فضلی بیلان کندی
کبی بر فاضلدر وبو مفهوم مؤید اولمغچون (یعرفنا من کان من [illegible]نا وسائر الناس لنا منکرون) قولنی حضرت
خداوندکار قائلدر (مثنوی) روشنی کو حیات اولست * رنج جان وفتنه این احولست * احولیها اندك اندك کم شود
چونکه هفتصد بکذرد اویم شود * شول روشنالقکه اولکی صف اهلنك یعنی اصحاب توحیدك حیاتیدر بو احول
ودوبین اولنلرك رنج جانی وفتنه وامتحانیدر که مانند خفاش اول روشنالغه طاقت طوتمز لکن احول لکلرکه
ازجق ازجق بهدایت ربانی وبتعلیم وتربیه مرشد یزدانی کم اوله وهر مرتبه ومقامه اوغرادقجه اکا مقید اولمیوب
انلردن کذر قیله چونکم یدی یوز حجاب ومرتبه‌دن بکه اول عین بحر وحدت اولور وکندی تعین موهومیسندن
خلاص بولور ومرتبه‌ده کندویی وجمیع کثراتی امواج دریا کبی مشاهده قیلور (مثنوی) آتشی کاصلاح آهن
یا زرست * کی صلاح آبی وسیب ترست * پس استعدادات اولیا وقابلیات اصفیا متفاوت اولدیغنه اشارت ایدوب
بیورورلر شول بر آتشکه آهنك ویا زرك اصلاحیدر بجن اول آتش تر وتازه ایوانك والمانك اصلاحیدر (مثنوی) سیب
وآبی خامی دارد خفیف * نه چو آهن تابشی خواهد لطیف) زیرا سیب وآبی بر خفیف خاملق طوترآهن کبی بر لطیف
تابش استمز (مثنوی) لیکن آهن را لطیف آن شعله‌هاست * کو جذوب تابش آن اژدهاست * لکن آهنه اول
شعله‌لر لطیفدر که اول آهن اژدرها کبی اولان آتشك تابش وحرارتنی جذوبدر (مثنوی) هست آن آهن فقیر
سخت‌کش * زیر پتك وآتشست اوسرخ وخوش * آهن اول سختکش وریاضتکش فقیردرکه پتك وچکیج
وآتشك آلتنده اوسرخ وخوشدر پتك چکیج معناسنه‌در (مثنوی) حاجب آتش بودبی واسطه * در دل آتش
رود بی رابطه * آهن کبی اولان فقیر آتشك حاجبی وپرده‌داری اولور واسطه‌سز ووسیله‌سز آتشك ایچنه کیدر یعنی
آهندن مراد شول ذاتی وانانیتنی فانی قیلان سختکشدرکه زیر پتك بلای یزدانی وآتش تجلی ربانیده اول سرخ رو
وخوشخودر اول فقیر حاجب آتش تجلی الهی اولور بلا واسطه وقلب نار عشقه داخل اولور بلا رابطه اما سائر
کسان بو مرتبه‌ده دکلدر دیمك اولور (مثنوی) بی حجابی آب وفرزندان آب * پختکی زآتش نیابند وخطاب *
واسطه دیکی بود یا تابه * همچو پا را در روش پاتابه * یا مکانی درمیان تا آن هوا * می شود سوزان ومی آرد بما * بی حجاب
وواسطه شراب وابك فرزندلری یعنی آبدن نشو ونما وحیات بولنلر آتشدن پختلك وخطاب بولمزلر زیرا عنصر
وفرزندان عنصر حجابسز وواسطه‌سز آتش تجلی الهیدن پختلك بولمزلر وخطاب طوتمزلر برنحوای (وجعلنا من
الماء کل شیء حی) آبدن مراد علی طریقة ذکر الجزء وارادة الکل عناصر اربعه‌در وآب رکن اعظم اولدیغیچون
آنی ذکر غیریسنی ذکر ایلمکدن مغنی اولدی وآبدن تولد ایلین اشیایه واسطه بردیك ویا بر تابه‌در یعنی آبه وآبدن تولد ایلین
اشیایه دیك ویا تابه واسطه لازم اولور تا آتشدن دیك وتابه واسطه‌سیله پختلك بوله مثلا ایاغه یورمکده پاتابه یعنی آیاق
باغی لازم اوله یغی کبی آیاق پاتابه واسطه‌سیله مشیه قادر اوله ویا خود میانده یعنی حرارت وهوا میانده شول برمکان
کبی که تا اول حرارتدن سوزان اوله واول حرارتی بزه کتوره ایصال قیله بو معنی بمعابزه دیمك اوزره دراکر ماعربی اولوب
آب معناسنه اولورسه معنی بویله اولورکه یاخود برمکان حرارت اوله که تا اول هوا اول مکان حرارتدن سوزان اوله واول
حرارتی صویه کتوره وآنی کرم ایلیه مثلا بیابانلرده بعض آبکیرلرده اولان آبی هوا اشمسك حرارتندن کرم اولدقده
اکا تأثیر ایلدوب کرم ایلر بو دخی وجهدر یا اوزنه‌ده برمکان کرك تا اول هوا آتشدن سوزان وکرم اوله وآتشك حرارتنی
جامه‌ده اولان آبه کتوره حماملرده فوته‌لر سرد کاری محل کبیکه هوا آتشدن کرم اولوب اثواب وفوته‌لری قوری ایلرا کر
اول اثوابی واسطه‌سز آتش اوزره قویه‌سن یانوب محو ونابید اولور اما آهن واسطه‌سز آتشك ایچنه قونوریانمز
بلکه آتشله همرنك اولوب نورانیت تحصیل ایلر کذلك عناصر اربعه وموالید ثلاثه بلا واسطة العقول

والنفوس والافلاك آتش تجلئ الهيه دن يخته لك آدمنزلر وتربيه بوله منزلر اما فقير وفانى فى الله بويله دكلدر زيرا انك ديدۀ شهودنده بالكليه اسباب ووسايط ووسائل محو اولمشدر ووحدت مطلقه ظهوره كلمشدر پس تجلئ الهى وفيوضات ربانى اول حقده بلاواسطه اولور نته كم بيوررلر (مثنوى) پس فقيرانست كو بى واسطست * شعلهارا باوجودش رابطست * پس دل عالم ويست ايرا كه تن * مى رسد ازواسطۀ اين دل بفن * فقيركه برشيئى اولميان فانى فى الله ديرلر پس فقير فى الحقيقه اول كمسه يه ديرلر كه اول فقير واسطه سزدر اول فقيرك وجودنه شعله لرك رابطه سى واردر يعنى شعلهاى تجلئ الهيه انك وجودنه رابطه ومتصلدر پس عند التحقيق دل عالم اول فانى فى الله اولان فقيردر وعالم برجسد مسواى بلاروح كبيدر زيرا كه تن عالم بودلك واسطه سيله فن وكاره واصل اولور وبو روح اعظمك فريله انتظام بولور (كما قال القيصرى فى شرح الفصوص ان الحق انما يتجلى لمرآة هذا الكامل فتنعكس الانوار من قلبه الى العالم فيكون باقيا بوصول ذلك الفيض اليها فادام هذا الانسان موجودا فى العالم فالعالم يكون بوجوده محفوظا (مثنوى) دل نباشد تن چه داند كفت وكو * دل نجويد تن چه داند جست وجو * اكر دل اولميه بدن كفت وكوبى نه بيلورا كر دل طالب اولميه وبرنسنه يى مراد ايلميه تن جست وجوبى نه بيلور كذلك قلب عالم اولان فقير كامل وقطب فاضل اولمسه اكر عالم وا كر آدم حقه متعلق اولان كفت وكوبى نه بيلور وحقيقته منسوب اولان جست وجوبى نيجه قيلوردى والحاصل خليفه سز رعايا قائم اولمز واحوال عالم انتظام بولمز جمله نك وجودى خليفۀ خدا اولان كاملك باطنيله قائم اولديغنه عرفانك شك وكمانى يوقدر (مثنوى) پس نظركاه شعاع ان آهنست * پس نظركاه خدا دل نى تنست * پس شعاعك نظركاهى اول آهندر كه مراد فقير حقيقى اولان ولى كاملدر پس خدانك نظركاهى دلدر تن دكلدر دلدن مراد عالمك قلبى اولان ولى وتندن مراد صور عالمدر حق تعالينك نظرى اول مركز دائرۀ جهان اولان ولى كامله در بدن مثابه سنده اولان عالمه آنك واسطه سيله تجلى ايلر (مثنوى) بازاين دلهاى جزوى چون تنست * بادل صاحب دلى كومعدنست * كيرو بو جزوى دللر تن كبيدر شول برصاحبدلك دلنه نسبتله كه اومعدندر يعنى قلوب خلايق تن حكمنده در شول صاحبدلك قلبنه نسبتله كه اول صاحبدل معدن اسرار الهى ومنبع انوار ربانيه در بو قدر قلوب انسانى انك فيض ونورانيتيله زنده ومنوردر مثنوى) پس مثال وشرح خواهد اين كلام * ليك ترسم تا نلغزد وهم عام * تا نكردد نيكويى برمايدى * اين كه كفتم (هم بدجر بيخودى * پاى كژرا كفش كژ بهتر بود * مر كدا را دستكه بردر بود * برموجب حديث شريف (نحن معاشر الانبياء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس على قدر عقولهم) طريقت ورثاى انبيا دخى بودركه هركسك عقلى يتديكى يردن سويلرلر الا بيخودلق حالتنده دكلدرا كر بركمسه نك معيار عقلندن ومقدار فهمندن زياده سوز سويلسك (المرء عدو لما جهل) مقتضاسنجه انكار ايلمكدن خالى اولمز (كما قال فى الاحياء ولذا قال بعض المشايخ كل لكل عبد بمعيار عقله وزن بميزان علمه حتى يسلم بمقالك ولا ينكر لك) بواجلدن حضرت خداوندكار بيوررلركه بو كلام چوق مثال وشرح استرلكن قورقرم شرح ايلكه تا عوامك وهم وفهمى طاينميه زيرا بو محل مزالق افهام عوامدر تا كم برزم ايلوكز بدلك اولميه يعنى ارشاد انام وهدايت عوام ايچون سويلديكمز وشرح ايلديكمز سبب ضلالت اولميه ونيجه ضعيف الذهن اولان كژ فهملرى ملحد قيلميه بو مقدار سوزكه ديدم هم بيخودلقدن غيرى دكل ايدى يعنى بو اسرار وحقايقيكه نقل ايلدم مجرد كندى اختيارمله ديمدم بلكه بيخودوبى اختيار ارادت الهيه ايله سويلدم ديمك اولور پس پاى كژه كفش كژ بهتر اولور يعنى فهم كژه بحكم مرتبه كلام كژ سويلمك تفهيماله بهتر اولور زيرا تحقيقا كدا اوبى نوانك دستكاهى يعنى قدرتى قپو اوزره اولورا كادرون خانه دن وصدر سرادن سويلمك لايق دكلدر زيرا جواهر كلماتى نامحل يره اضاعه ايلمكدر (امتحان كردن پادشاه آن دو غلام را كه نوخريده بود (مثنوى) پادشاهى دو غلام ارزان خريد * بايكى زان دو سخن كفت وشنيد * بر پادشاه اوجوز ايكى غلام صاتون آلدى اول ايكى غلامدن برنه پادشاه سوز سويلدى وآندن سوز اشتدى (مثنوى) يافتيش زيركدل وشيرين جواب * از لب شكر چه زايد شكر آب * پادشاه اول غلامك برنى زيرك دل وشيرين جواب بولدى شكرلك لبندن نه طوغر شكر صويى طوغر يعنى (كل شئ من المليح مليح) فحواسنجه مليح اولان شكر لبدن صدور ايلين كلام دخى مليح وشيرين اولور (مثنوى) آدمى مخفيست در زير زبان * اين زبان پرده ست بردر كاه جان * آدمى لسان آلتنده مخفى در (كما قال عليه السلام المرء مخفى تحت لسانه) بو زبان جانك دركاهى اوزره پرده در نته كم پرده رفع اولمسه وراى حجابده اولان اشيا واسرار عيانه كلمز كذلك دهان ايچنده لسان ترجمان اولمسه وكشف استار باطن قيلمسه جانك اسرارى ظهوره كلمز وخانه سنده نهان اولان كمسه نك معلومى اولمز (مثنوى) چون كه بادى پرده را

درهم کشید * سر صحن خانه شد برما پدید * مثلا چونکم بر یل پرده یی بر پره چکه خانه نك صحننك سری بزه آشکاره اولدی کذلك بچن لسان پرده سنی نفس بادی کشاده قیلسه وصاحب زبان اولان کمسه متکلم اولسه آنك خانهٔ جاننك سری بزه ظاهر اولور وعارف اولان آنك کلامندن درونده اولان اسرارینه استدلال وانتقال قیلور (م ی) کاندران خانه کهر یا کندمست * کنج زر یا جمله مار وکژدمست * که اول خانه ده کهرمی یا بغدای می واردر التون کنجی میدر یاخود جمله یلان وعقرب میدر یعنی اخلاق طیبه وعقاید مقبوله می واردر ویاخود اخلاق ذمیمه وعقاید فاسده می واردر صاحب معرفت اوله نك معلومی اولور (مثنوی) یا درو کنجست وماری بر کران * زانکه نبود کنج زر بی پاسبان * یاخود اول خانهٔ دلده کنجمی واردر که آنك کنارنده برمار اوله زیرا که التون کنجی پاسبانسز اولمز یعنی عارف وعاقل اولان متکلمك کلامندن درونده اولان احوالنه استدلال ایلرکه اول متکلمك خانهٔ قلبنده خزینهٔ معارف واسرار اولوب انك حفظی وحراستی ایچون نفس اماره صفتلرندن برماری اکا طلسم قیلمشدر واول واسطه ایله خزینهٔ اسراری ساتر اولمشدر زیرا که التون کنجی پاسبانسز اولمز پس بنه حصه بیانندن قصه بیانه رجوع ایدوب بیورر (م ی) بی تأمل او سخن کفتی چنان * کز پس پانصد تأمل دیکران * اول غلام فکرسز وتأملسز انجلین سوز سویلردیکه غیریلر اول سوزی بشیوز تأملدنصکره سویلرلردی (مثنوی) کفتی در باطنش دریاستی * جمله دریا کوهر کویاستی * دیدیکه اول غلامك باطننده دریا وار ایدی جمله دریاسو یلیجی کوهر ایدی یعنی جمیع دریا سرتاپا کویا کوهر کویا ایدی (مثنوی) نور هر کوهر کزو تابان شدی * حق وباطل را ازو فرقان شدی * هر کوهرك نوریکه اول کوهردن تابان اولیدی حق وباطله اول کوهردن فرقان اولوردی کوهردن مراد جوهر کلام اولور یعنی هرجوهر کلامك نوریکه اول کلامدن تابان وظاهر اولیدی اندن حق وباطله عظیم فرق حاصل اولوردی بومعنادخی جائزدرکه دینه هرجوهر کلامك نوریکه اول غلامدن ظاهر اولیدی حق وباطله اول غلامدن فرق وتمییز ایلمك اولوردی (مثنوی) نور فرقان فرق کردی بهر ما * ذره ذره حق وباطل را جدا * نته کم فرقانك نوری بزدن اوتری فرق ایلدی حق وباطلی بری برندن ذره ذره جدا ایلدی فرقان قرآن عظیمك اسمیدر (کما قال ابن الاثیر الفرقان من اسماء القرآن لانه یفرق بین الحق والباطل والحلال والحرام یقال فرقت بین الشیئین فرقا وفرقانا) ومنه الحدیث (قال علیه السلام انا محمد فرق بین الناس ای بین المؤمنین والکافرین بتصدیقه وتکذیبه) ومنه الحدیث (فی صفته علیه السلام قال ان اسمی فی الکتب السالفة الفارقلیطا ای یفرق بین الحق والباطل کذا فی النهایة (مثنوی) نور کوهر نور چشم ما شدی * هم جواب وهم سؤال ازما بدی * اول کوهرك نوری بزم کوزمزك نوری اولیدی هم سؤال وهم جواب بزدن اولوردی یعنی وحدت بین وحقیقت آیین اولان عقل کل کوهرینك نوری اکر بزم چشم قلبمزك نوری اولیدی هم سؤال وجواب بزم حقیقتمزدن اولوردی وسائل ومجیب نفس واحد حکمن بولوردی ووحدت ظهوره کلوب وتفرقه برطرف اولوب فرقان عین قرآن اولوردی (مثنوی) چشم کژ کردی دودیدی قرص ماه * چون سؤالست این نظر در اشتباه * راست کرد آن چشم را در ماهتاب * تا یکی بینی تو مه رانك جواب * بیت اولده مصرع اول ماقبلنده اولان مصرع ثانیده حرف استدراك تقدیر اولنغله مستدرك اولور مصرع ثانی مصرع اولده دودیدی لفظنه علت منزله سنده اولور تقدیر معنی بودر که اکر نور جوهر حقیقت انسانی یه بزم چشم دلمزه نور اولیدی هم سؤال وهم جواب بزم حقیقتمزدن حاصل اولیدی لیکن سن ای بی یقین چشم باطننك کژ ایلدك انکچون ایکی کوردك قرص ماه حقیقی یی وقرص ماه حقیقت انسانیه یی که اول عقل کل وحقیقت محمدیه دید کاریدر انکچون ایکی کوردك ماه حقیقی که سؤال کبیدر بو نظر حالت اشتباه وشکوکده زیرا سؤال شبهه دن حاصل اولور نته کم جواب یقین وراست بینلکدن حاصل اولور وبیت ثانی بومعنایه دلالت قیلور ماهتابده چشمك راست ایله تا بر کوره سن آنی اشته جواب یعنی راست ایله سن چشم باطنکی نور توحید ایله ای ناظر ماهتاب اولان حقیقت بینلك نظرده اولان اشتباهی دفع ایلر نته کم سؤالده اولان اشتباهی جواب دفع ایلر (مثنوی) فکرتت را راست کن نیکو نکر * هست آن فکرت شعاع آن کهر * فکرتت که کژ مبین نیکو نکر * هست هم نور وشعاع آن کهر * فکرکی راست ایله او نظر قیل سنك اول فکرتك اول کهرك شعاع وپرتویدر سنك قوت فکریه لك که بعض امور مجهوله نك بیلمسی ایچون برآلتدر اکری کورمه او نظر قیل هم اول کوهرك نور وشعاعی اولدی یعنی هم نور وشعاع اول برجوهر انسانیه وحقیقت محمدیه اولدیکه قوت فکریه نك حقیقتنه نظر اولنسه شعاع اول جوهر عقل کل اولدیغنده اشتباه یوقدر (مثنوی) هر جوابی کان ز کوش آید بدل * چشم کفت ازمن شنو آنرا بهل * هر بر جوابکه اول جواب کوشدن دله کلور یعنی هر مشکلك اولان جوابکه قولاق جانبندن کوکله کلور وکوکل اول قولاقدن کوکله کلان جواب ایله متسلی اولور اول

جواب باصوابی فی الحقیقه بصر بصیرت دیدی بندن ایشت اول کوشی قوکه اول چشم باطنه برآلتدر یعنی هرنقدر علوم یقینیه وارایسه که اول دافع مشکلات ورافع شبهاتدر آنی چشم باطن کوردی ولسان واسطه‌سیله کوش سائله ایرکوردی وکوشدن قلبه کلدی ومشکلی حل قیلدی پس من حیث الحقیقه اول جوابی چشم باطن قائل اولدی (مثنوی) کوش دلالست وچشم اهل وصال * چشم صاحب حال وکوش اصحاب قال * کوش دلالدر وچشم اهل وصالدر یعنی کوش دلال علوم یقینیه‌در وچشم باطن اهل وصالدر وبومعنی دخی جائزدرکه کوش منزله‌سنده اولان علما دلال علوم یقینیه‌در وچشم منزله‌سنده اولان عرفا واولیا اهل وصالدر یعنی چشم که ارباب مشاهده‌دن عبارتدر هر بری صاحب حالدر وکوش که سمعله علوم استفاده ایلین کمسه‌لره اشارتدر انلر اصحاب قیل وقالدر پس بوکوش منزله‌سنده اولانلرك ودیده مرتبه‌سنه ایرنلرك مقاملرینك دخی خاصه‌سن بزه اعلام ایدوب بیوررلر (مثنوی) درشنود کوش تبدیل صفات * درعیان دیدها تبدیل ذات * کوشك استماعنده صفاتك تبدیلی واردر چشملرك عیاننده تبدیل ذات واردر یعنی کوشك استماعی مرتبه‌سنده تبدیل صفات واردر مثلا برکمسه غضبله وعدم عفوله وسائرله متصف ایدی (والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله یحب المحسنین) کلامن ایشتدی وانکله ایش ایتدی کظم غیظ وعفو واحسانله متصف اولدی ودخی برکمسه بخیل ایدی (ومن یوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون) آیتن ایشتدی وبخیل وشحیح اولمقدن حذر ایلدی متقی اولدی (ومثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله) قولنی استماع ایلدی وموجبیله عمل قیلدی سخی ومنفق اولدی ماحصل هر برآیت وحدیثی وکلمات مشایخی کوش ایدوب وآنکله عمل قیلدقده اخلاق ذمیمه‌سی اخلاق حمیده‌یه مبدل اولور پس بوجهتدن شنود کوش مرتبه‌سنده تبدیل ذات واردیدکاری نه مثال اولدرکه برکمسه (لن یرا احدکم ربه حتی یموت) حدیثنك فحواسنجه اولمینجه ربیسنی کورمز وتبدیل ذات قیلمینجه مشاهدهٔ وجود مطلق قیلمز البتته رؤیت ومعاینه تبدیل ذات بشریه‌یی مستلزمدر زیرا النشاء عنصریه‌نك تجلیٔ ذاتنه ورؤیت جمال وجود مطلقه مع بقیة الوجود طاقتی یوقدر (فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا) آیتنك فحواسنجه کورکه حضرت موسی علیه السلام اول تجلی وقتنده مغشی علیه دوشوب وجود بشریه‌سی فنایه وبیخودلکه مبدل اولدی پس صحوه کلدکده جناب حق مع بقاء ذات البشریه معاینه قیلمقدن (سبحانك تبت الیك) دیمکلکله تنزیه قیلدی وبلا تبدیل ذات بشریت اولان رؤیتدن تائب اولدی پس ربیلرین کورنلر اولا موت اختیاریله اولنلر وکندیلرینی ذات حقده فانی قیلنلر وتبدیل ذات بشریت ایتمکله ابدال مرتبه‌سن بولنلردر پس مع الغیریه وذات البشریه معاینهٔ ذات الهیه محال اولدیغی ایچون عارفان حقیقت (لایری الله الا الله) دیدیلر ومشاهدهٔ حقیقت ایدنلر نه رؤیتی حقله مشاهده ایلدکلرینه اقرار وشهادت ایدوب (رأیت ربی فقال من انت قلت انت) قولنی بومعنایه تصدیق ایچون ادا ایلدیلر پس اهل شهودك دیده‌لری معاینهٔ حضرت ذات ربوبیت ایلدکده ذات موهومیت وانانیت عارضیه‌لری فنایه مبدل اولوب وحقیقت مطلقه ظهوره کلوب مع نور الوحدة المطلقه معاینهٔ وحدت الهیه ووجود ربانیه قیلملری اهله بغایت واضح ومعلوم ونااهله مجهول ونامفهومدر انکچون بومحلی چوق کمسه فهم ایده‌میوب وعند المعاینه تبدیل ذات ایلمك نه دیمکدر بیله‌میوب مشربنه مناسب معنایه ومذهبنه موافق فحوایه ذاهب اولمشلردر لکن مشرب تحقیقدن خارج وجادهٔ توفیقدن بیرون اولدقلری ادنی مرتبه عرفانی اولنلره عیان وبیاندر فافهم نه کم بو بیتك مصرع اولیله تبدیل صفاته ومصرع ثانیسیله ذاته اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) زآتش ازعلمت یقین شد ازسخن * پختگی جودر یقین منزل مکن * زآتش متعلقدر مصرع ثانیده اولان پختگی جویه وازسخن یقین شددن تمییزدر ای من حیث الکلام دیمکدر وزآتش قرینه‌سیله یقین شددن صکره برمفعول به تقدیر اولنورکه اول یقین شد باتش دیمکدر وتقدیر معنای بیت بودرکه ای طالب حق اکرسنك علمك آتشه سخن وکلام جهتندن یقین اولدیسه آتشدن پخته‌لك دیله علم الیقینده منزل ایلمه بیلمك که عند المشایخ یقین اوچ قسمدر علم الیقین وعین الیقین وحق الیقیندر وبواوچ نوع یقینك مثالی مثلا اولدرکه برآتش طالبی اولان کمسه برمنزلده اولسه که انده آتش کورمسه پس برمعتمد علیه مرشد صادق اول طالبه دیسه که ای طالب نار فلان مقامده نار پرانوار واردر بن اندن اخبار ایلرم وصحیح سویلرم پس بومرشد صادقك کلامی جهتندن اول طالبك آتشه علی یقین اولمسنه علم الیقین دیرلر بعده اول طالب اول مقامه سفر ایدوب واروب انده رأی العین اول ناری کورمسنه عین الیقین واول ناره داخل اولوب کندیلی پخته وسوزان قیلمسنه حق الیقین دیرلر پس علم الیقین مرتبه‌سنده تبدیل صفات واردرکه اوجهلك علمه مبدل اولمسیدر وحق الیقین مرتبه‌سنده تبدیل ذات بشریه واردرکه

اول خاملق كيدوب آتش تجلئ الهيه دن پخته اولوب ونار عشق ربانيه ايله كنديني سوزان قيلوب ذاتی رنك تجلئ آتش الهيه وانوار ربانيه يه مبدل قيلمقدر پس عين اليقين وحق اليقين مرتبه سنه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوى) تا نسوزى نيست آن عين اليقين * اين يقين خواهى در آتش درنشين * تا آتش تجلى يه يانميه سن ونار عشق ايچره پخته اولميه سن اول عين اليقين دكلدر يعنى نفس يقين اولان رؤيت ومشاهده دكلدر بو يقينى استرايسك عشق آتشنده اوتور يعنى اكر بو مرتبه يقين استرايسك آتش عشق الهى ايچره اوتور وكنديني حق اليقين مرتبه سنه يتوروب تا مشاهدهٔ حقيقت حاصل اوله (كما قال ابن الفارض (بيت) اسافر من علم اليقين لعينه * الى حقه حيث الحقيقة رحلتى (م ى) كوش چون نافذ بود ديده شود * ورنه قل در كوش پيچيده شود * بر موجب حديث شريف اساس كل خير حسن الاستماع چون بر كوش حسن استماع قيله وحقايق معنايه نافذ وواصل اوله ديده اولور ومشاهدهٔ حقيقت قيلور وبصر مرتبه سن بولور والا اكر حقايق معنايه نافذ اولميه وحسن استماع ايله استماع قيلميه قول كوشده پيچيده اولور ودرونه كيروب ير ونده قالور پس بصر بصيرت كشاده اولميوب مشاهدهٔ اسرار الهيه دن محروم اولور (قال الله تعالى ان فى ذلك لذكرى لمن كان له قلب اوالقى السمع وهو شهيد) وقال الله تعالى فبشر عبادى الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه اولئك الذين هداهم الله واولئك هم اولوا الالباب (م ى) اين سخن پايان ندارد باز كرد * تا كه شه با آن غلامانش چه كرد بو سوزكه مراد معارف الهيه در پايان ونهايت طوتمز حكايته رجوع ايله تا كه شاه كنديننك اول غلاملرينه نه ايلدى وآنلره نه سويلدى (براه كردن شاه يكى را از آن دو غلام وپرسيدن ازين ديكر (مثنوى) آن غلامك را چو ديد اهل ذكا * آن دكر را كرد اشارت كه بيا * پادشاه چون اول غلام جكى ذكا وادراك اهلى كوردى اول بريسنه اشارت ايلديكه كل (مثنوى) كاف رحمت كفتمش تصغير نيست * جد كود فرزندكم تحقير نيست * بو بيت سؤال مقدره جوابدركان بر سائل ديركه اول عالم ودانا اولان غلامه غلامك ديو تصغير ايله اراد ايلديكز تصغير وتحقير عالم خود نوعا بر كناهدر پس وجه ندر بيوررلركه كاف مرحمت ديدم اكا تصغير دكلدر نته كم دده اوغلنه فرزندكم دير يعنى اوغلجغم ديو ترحم قيلوب تحقير دكلدر نته كم صيغهٔ تصغير ايچون يعنى تصغير تحقير ايچون كلور ترحم معناسن دخى اداقيلور (كما وقع فى القرآن يابنى لاتقصص رؤياك على اخوتك) وقال ابراهيم لاسمعيل يابنى انى ارى فى المنام انى اذبحك) بو صيغه لر ترحم ايچوندر (مثنوى) چون بيامد آن دوم در پيش شاه * بود اوكنده دهان دندان سياه * چونكه اول ايكنجى غلام شاهك قتنه كلدى اول غلام قوقش آغزلو سياه ديشلو ايدى (مثنوى) كرچه شه ناخوش شد از كفتار او * جست وجويى كرد هم ز اسرار او * اكرچه پادشاه انك كفتارندن ناخوش وبحضور اولدى اول غلامك اسرارندن هم بر نوع جست وجو ايلدى (مثنوى) كفت با اين شكل واين كنده دهان دور بنشين ليك زان سو تر مران * پادشاه اول غلامه ايتدى بو شكل ايله وبو آغز قوقوسيله ايراق اوتور ليكن اول جانبدن سورمه يعنى اول مكاندن اوترك كتمه يعنى آغزك قوقوسى كلجك مرتبه ده طوروب اندن اوته كتمه ديدى (مثنوى) كه تو اهل نامه ورقعه بدى * نى جليس ويار وهم بقعه بدى * شيمدى مرحوم بويته زيرا سن نامه ورقعه نك اهلى اولدك يعنى سنكله ايراقدن سويلشمك كركدر مصاحب ويار وهمخانه اولمدك يعنى لايق دكلدركه سن بكا قرين ودوست وهم حجره اوله سن ديمشدرلكن سباق وسياقه مناسب دكلدر سباق وسياقه مناسب اولان معنى بودركه ديه اول جانبدن اوترك كتمه زيرا كه اهل نامه ورقعه اولورسن بمله جليس ويار وهم بقعه اولمزسن مصرع اول علتدر زان سوتر مران لفظنه بونده تعريض وار در حضور شاه حقيقتدن دور اولنلرك اهل كتاب ورقعه اولمسنه وانلر جناب حقله معامله ومكالمه يى كتب ورقاع واسطه سيله قيلمسنه (مثنوى) تا علاج آن دهان تو كنيم تو حبيب وما طبيب پر فنيم * تا سنك اول دهانكه علاج ايده لم سن حبيب وخوبسن وبز پر فن وحاذق طبيبز (مثنوى) بهر كيكى نو كليمى سوختن * نيست لايق از تو ديده دوختن * مثلا پره دن اوترى بر بكى كليمى ياقمق لايق دكلدر همچنين سندن كوز ديكمك يعنى سندن اعراض ايدوب اغماض عين ايلمك لايق ومناسب دكلدر پره دن اوترى بر بكى كليمى ياقمق لايق اولمديغى كبى (مثنوى) با همه بنشين دو سه دستان بكو * تا ببينم صورت عقلت نكو * بو دو كلى عيبكله بيله اوتور ايكى اوچ حكايه سويله وماجرا واحوالكى نقل ايله تا كم سنك عقلكك صورتنى نيكو كورم يعنى سنك عقلكك مرتبه سنى تمام كما ينبغى بيلم ديدى (مثنوى) آن يكى را پس فرستاد او بكار * سوى حمامى كه رو خود را بخار * پس پادشاه اول ذكى غلامى ايشه كوندردى بر حمام جانبنه بويله ديوكه يورى كنديكى قاشى ودرن ووسخدن كنديني پاك ايله ديدى ووجودنى تطهير ايلسكه رمز واشارت ايلدى (مثنوى) وين دكر را كفت خه تو زيركى * صد غلامى در حقيقت نى يكى * بو بر غلامه پادشاه خطاب ايدوب ديدى آفرين سن

زیرکسن حقیقتده یوز غلامسن برغلام دکلسن (مثنوی) آن نه که خواجه تاش تو نمود * از تو مارا سردی کرد آن حسود * اول دکلسن که سنك خواجه تاشك کوستردی یعنی سنك حقکده قدح ومذمت ایدوب وافر عیوب وذنوبکی سویلدی اول حسود یزی سندن اووجهله سرد ایلدی اول غلام سنك حقکده (مثنوی) گفت اودزد وکژ نست وکژ نشین * حیز ونامرد وخبیثست وخبین * ایتدیکه اودزد در واکری اوتریجیدر حیز ونامرد وخبیث وخبیندر خبین یونده دنی وابتر معناسنه در بعض نسخه ده نجس ونامرد و چنانست وچنین واقعدر معنی نجس ونامرددر وانجلین وبویله ایلندر دیدك اولور (مثنوی) گفت پیوسته بدست اوراستکو * راستکویی من ندیدستم چواو * پادشاه حضورنده مخاطب اولان غلام پادشاهه بووجهله آغز آچوب کلام ایلیوب دیدیکه پادشاهم اول غلام پیوسته راستکو اولمشدر یعنی علی الدوام طوغری سویلیجی اولمشدر بن انجلین برراستکوی کورمشم (مثنوی) راستکویی درنهادش خلقتیست * هرچه کوید من نکویم آن تهیست * راستکو یلك انك طبعنده خلق وجبلیدر وهرنه دیرسه بن دیمزم که اول خالی وعبثدر (می) کژ ندانم آن نکو اندیش را * متهم دارم وجود خویش را * اول ایو فکرلویی اکری بیلمزم وکژا کلمزم کندی وجودمی متهم طوترمکه اول غلامی متهم قیلمزم (مثنوی) باشد او در من ببیند عیبها * من نبینم در وجود خودشها * اوله که اول غلام بنده عیبلر کوره یعنی احتمالدرکه اول رفیق اولان غلام بنم وجودمده نیجه قبایح مشاهده قیله ای پادشاهم بن اول عیوب وقبایحی کندی وجودمده کورمیم دیدی (مثنوی) هرکسی گرعیب خود دیدی زپیش * کی بدی فارغ وی از اصلاح خویش هر برکسه اکرکندی عیبنی اولدن کوریدی عیوب ناسه نظر قیلمزدی یعنی مقدم کندی قباحتنه مطلع اولیدی اول کسه کندینك اصلاحندن وعیوبندن نیچون فارغ اولوردی یعنی فارغ اولمزدی (مثنوی) غافلند این خلق از خود ای پدر لاجرم کویند عیب همدکر * ای پدر بو خلق کندیلرندن غافلدر اول سببدن بری برینك عیبنی سویلرلر (مثنوی) من نبینم روی خود را ای شمن * من ببینم روی تو تو روی من * ای شمن بن کندی یوزمی کورمزم یعنی ای عابد صنم بوجهله معلومدرکه بن کندی یوزمی کورمزم بن سنك یوزنی کورورم سن بنم یوزمی کوررسن (مثنوی) آنکسی که او ببیند روی خویش * نور او از نور خلقانست بیش * اول برکسه که اوکندینك یوزنی کورر یعنی کندی ذاتی کورر وجمیع احوال واوصافنه نظر ایرکورر انك نوری خلایقك نورندن زیاده درکه اول ناظر بنور الله اولان عارف واصلدر (مثنوی) گر بمیرد دید او باقی بود * زانکه دیدش دید خلاقی بود * اول کسه اکر اوله انك کورمسی باقی اولور زیرا که انك کورمسی خلاقه منسوب اولان کورمکدر پس خدایه منسوب اولان اوصافه فنا کلمز (مثنوی) نور حسی نبود آن نوری که او * روی خود محسوس بیند پیش رو * حسه منسوب اولان نور اولمز اول برنورکه اوکندینك یوزنی محسوس وآشکاره کوره یوزینك اوکنده یعنی نور حسی دکلدر شول برنورکه انك صاحبی کندی ذات وصفاتنی اول نورله آشکاره مشاهده قیله کندی قتنده وغیرینك تعریف وتعلیمنه محتاج اولمیه (مثنوی) گفت اکنون عیبهای او بکو * آنچنانکه اوبگفت آن عیب تو * پادشاه اول غلامه ایتدی الآن اول غلامك عیبلرنی سویله انجلین که اول غلام سنك عیبکدن سویلدی (مثنوی) تابدانم که تو غمخوار منی * کتخدای ملکت کار منی * تا بیلیمکه سن بنم یار وغمخوارمسن بنم ملکت وکارمك کتخداسی ووکیلیسن (مثنوی) گفت ای شه من بکویم عیبهاش * گرچه هست او مرمرا خوش خواجه تاش * بو غلام ایتدی ای پادشاهم بن اول غلامك عیبلرنی دیرم اکرچه اول غلام بکا خوش ونافع خواجه تاشدر (مثنوی) عیب او مهر ووفا ومردمی * عیب او صدق وذکا وهمدمی * کمترین عیبش جوانمردی وداد * آن جوانمردی که جان راهم بداد * اول غلام کندهدهان وپاکیزه جنان اول غلام عالم اللسانه غائبانه مدح وثنا قیلدقدنصکره پادشاه جهانه دیدیکه پادشاهم اول غلامك عیبی محبت ووفا ومردملکدر اول غلامك عیبی صدق وزیرکلك وهمدملکدر انك کمترین عیبی جوانمردلك وعدلدر اول برجوانمرددرکه جاننی دخی ویردی یعنی اول مرتبه جوانمردلکه جاننی دخی ویردی وبذل قیلدی بوابیات شعر بغه ده محسنات بدیعیه دن مدح بمایشبه الذم واردر کقول النابغة (بیت) فلاعیب فیهم غیران سیوفهم * بهن فلول من قراع الکتائب * یعنی ممدوح اولان قومده هیچ عیب یوقدر بونلرك تحقیقا سیوفی مضاربه جیوشدن انلرده کسوردن غیری عیب یوقدردیمکدر یعنی مضاربه جیوشدن سیفلك فلولی اکرعیب ایسه سندنجی اول قومه عیب اثبات ایله سن یوسیفلك مضاربه اعدادن کسوری عیب اولمق محالدر زیرا کمال شجاعتدن کنایه در کذلك مهر ووفا وصدق وصفا انك عیب اولمسی محالدر پس کمترین عیبی جوانمردی ودادر دیمکلرنده نکته بودرکه (حسنات الابرار سیئات المقربین) فحواسنجه کویا بوخصال حمیده انك علوشانته نسبت عیب منزله سنده در

وارقیاس ایله انلك شان شریفی نه مرتبه دردیمكی اشعار ایلر (مثنوی) صـد هزاران جان خدا کرده بدید *
چه جوانمردی بود کانراندید * وربدیدی کی بجان بخلش بدی * بهر یك جان کی چنین غمکین شدی * بوابیاتك ماقبلنه
مناسبتی اولدرکه بیورمشلردیکه اول مرتبه جوانمرد ایدیکه جاننی دخی وردی وخدای متعال انك مکافاتنده
صدهزاران جان بدید وآشکاره ایلمشدر نتیجه جوانمردلك ممکن اولور برکسه که اول برجان مقامنده صدهزار
معوض اولان جانی کورمیه واکر کوریدی قچن جان ورمکه بخیل اولوردی برجان ایچون قچن بویله غمکین اولوردی
(مثنوی) برلب جو بخـل آب انرابود * کوزجوی آب نابینا بود * مثلا لب جوده بخل آب اول کسه یه اولورکه
اول کسه آب جودن نابینا اوله محققدرکه خلف وعوضه متیقن اولان کمسه متاع وعرض بودنیاده جودایلر (کما قال
علیه السلام من تیقن بالخلف جاد فی السلف (مثنوی) کفت پیغامبرکه هرکه ازیقین) داندازپاداش خودد ریوم دین *
حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی که هرکیم که یقیندن اول کمسـه یوم دینده اولان کندینك جزاوعوضنی بیله
یعنی دنیاده بذل ایلدیکی شیئه یوم قیامتده اضعـاف ومضاعف اجراوله جغنه متیقن اوله (مثنوی) که یکی رادہ عوض
می آیدش * هرزمان جوددکر کون زایدش * که برایچون اکاون عوض کاور یعنی برمبـذول اولان شیئ ایچون
ادنی مرتبه اکاون عوض کله جکن بیلسه ومتیقن اولسه هرزمان اکابردرلو جود طوغروهردمده مالك اولدیغی
شیئی فی سـبیل الله بذل وانفاق ایلمکه سعی ایلردی (مثنوی) جود جمله ازعوضهـا دیدنست * پس عوض دیدن
ضدترسیدنست * جمله اهل سخـانك جودی عوضلر کـورمکدندر پس عوض کورمك خوفك ضدیدر یعنی
بذل وانفاق ایلدیکی شیئك اضعـاف ومضاعف عوضنی مشاهده قیلمق آنك زوالندن وتلف اولمسندن خوف ایلمنك
ضدیدرکه اهل جودلك قلبنـده خوف تلف قالمامشـدر (مثنوی) بخـل نادیدن بوداعواض را * شاددارد
دیددرخواض را * بخل عوضلری کورممکدر برکسـه بذل ایلدیکی ماله عوضلری مشاهده ایلسه بخیل وممسك
اولوراکرآنك مقابلهسنده نتیجه اعواض مشاهده ایلسه بذل وانفاق ایلمکده شادومسروراولورنته کم خواضی دری
کـورمك شادطوتر خواض غواص معناسنه دریایه غوص ایلیوب دروجواهراخراج ایلین کمسه یی اولادری
کورمك شادومسرورایلراول ملاحظه ایله دریایه غوص ایلمك اکا سهل کلور (مثنوی) پس بعـالم هیچ کس نبود
بخیل * زانکه کس چیزی نبازد بی بدیل * پس عالمده هیچ کمسه بخیل اولمززیرا که کمسه بذل وعوضسز برشیئ بذل وفدا
ایلمز بخیـل اولدرکه ماله زیاده محبت ایلدیکندن آنی امساك ایلیه ومالی امساك ایاسی اندن اعلا واولی برشیئ
کورمدیکندن حاصل اولوراکرممسك اولان کمسه مالنك اعواض وفوائدنی مشاهده ایلیدی بخیل وممسك اولمیوب
باذل ومنفق اولوردی پس بواعتباراوزره عالمده هیچ بربخیل اولمزدی زیراجمع ماله محبت ایلین اهل امساك استرکه
مالنی ربح وسودوفوائدواعواض مقابلهسنده بذل ایلیه چونکم بذل وعوض مقابلهسنده مال بذل ایلمك هرکسك
شاننـدن اولدیسه پس عالمده هیچ برکسه بخلله متصف اولمش اولوردی بلکه بخیل وممسك اولنلرك بخلی عوض
کـورممکدن ناشی اولوراکرعوض وبذلی کوریدی بخل وامسـاك خودقالمزدی زیرامالداراولرك خود شاننـدندرکه
عوض کوردکاری یره هزاررغبت ومحبتله مالاریخی ویروب اول برفائده اولان شیئی اشترا ایدرلر بوبیتك مفهوم ومآلی
اولدرکه هرانسانده من وجه بخل صفتی بوقدراول کمسـه که بخل وامسا کله موصوف اولمشـدرآنك عوض وبذل
کورمدیکندندر پس آنك بخلی علمی ومشاهدهسی اولمدیغندن اولور بوبیت دخی بومعنانی توضیح وتفسیر قیلور
(مثنوی) پس سخا ازچشم آمدنه زدست * دیدداردکارجز بینانرست * پس سخا چشمدن کلدی الدن کلدی کاری کوز
طوتر بینادن غـیری قورتلمدی یعـنی مالنی وجاننی فی سـبیل الله بذل وانفاق ایلمك آنك مقابلهسنده اجر جزیل
وعوض جلیل مشاهده ایلمکدن ظهوره کلور وبصر بصیرتدن حاصل اولور مجرد جوارح واعضـادن دکل پس کار
وشانی بوبولده اهل دیده طوتروبویولده بینادل اولنلردن غیریسی خلاص اولمدی وکوردل اولوب امساك قیلنلر
فوائد واعواض بولمدی وناجی اولمدی پس بنه حصهدن قصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عیب دیکرانکه
خودبین نیست او * هست اودرهستیٔ خودعیب جو * حضورشاهده اولان غلام اول حمامه کیدن غلامك
بنه غائبـانه بوکونه مدحنه باشلیوب دیدی پادشاهم اول غلامك برغیری عیبی بوکه اول غلام خودبین ومتکبر دکلدر
اول غلام کندینك ذاتنده اولان عیبی استیجیدر (مثنوی) عیب کوی وعیب جوی خودبدست * باهمه نیکو
وباخودبدبدست * اول غلام کندینك عیبنی طلب ایلیجی وکندینك عیبنی سویلیجیدر جمیع خلقله ایووکندیسیله
بداولمش ونفسنی متهم قیلمشدر (مثنوی) کفت شه جلدی مکن درمدح یار * مدح خوددرضمن مدح اومیار *
پادشاه حضورنده اولان غلامدن چونکم اول غائب اولان غلام حقنده بوقدرمدح وثنا ایلمك ایشـتدی اکا ایتدی

بارکی مدح ایلمکلکده دلیرلك وبهادرلق ایله کندی مدحنی انك مدحی ضمننده کتورمه (مثنوی) زانکه من
در امتحان آرم ورا * شرمساری آیدت در ماورا * زیرا که بن اول غلامی امتحانه کتوررم سکا حیا وشرمسارلق کلور
ماوراده یعنی اکر انك حقنده ایلدیکك مدحك خلافی واقع اولورسه شمدیکی وقتك وراسنده اولان وقت وزماننده
سکا صکره شرم وحیا کلور دیمك اولور (قسم غلام در صدق ووفای یار خود از طهارت ظن خود (مثنوی) کفت
نی والله وبالله العظیم * مالك الملك وبرحمان ورحیم * چونکه پادشاه بو غلامه سن یارکك مدحی ضمننده کندی مدحك
ایلرسن وآنی وقایه وروپوش ایدوب کندی حسب حالکی سویلرسن دیدی وکندوبی بو اسلوب اوزره مدح ایلر توهم
ایلدی لازم کلدیکه اول غلام کندینك صدق وخلوصنی واول غلام واسطه سیله کندی نفسنی مدح ایلمك مراد
قیلمدیغی ذات وصفات حقه قسم ایلمکله اعلام وافهام ایلیه پس بوکا نه قسم ایلیوب دیدی والله وبالله العظیم اولیله
الله که جمله ملکك مالکیدر رودخی رحمان ورحیم حقیچون اول غلامی مدح ایلمکدن مرادم کندی نفسمی مدح ایلمك
دکلدر (مثنوی) آن خدایی که فرستاد انبیا * نه بحاجت بل بفضل وکبریا * قسم ایلدیکم خدا اول برخدادرکه
عبادنه انبیا کوندردی حاجت سببیله کوندرمدی بلکه فضل وکبریا سیله کوندردی یعنی حق تعالی خلقی ارشاد
وهدایت ایلمکده عاجز اولوب پس انبیایه محتاج اولوب اول احتیاج سببیله خلقه انلری ارسال ایلمدی بلکه مطلقا
فضل وکبریاسنك اقتضاسیله ارسال ایلدیکه انبیایی خلقه کوندرمسی مجرد انلره انعام واحسان ایچوندر (مثنوی
آن خداوندی که از خاك ذلیل * آفرید او شهسواران جلیل * اول الله برخداوندرکه خوار وذلیل خاکدن اول
خداوند شهسواران جلیل یراتدی واولو پادشاهلر خلق ایتدی شهسوارلردن مراد انبیا ومرسلین واولیای کزین اولور
(مثنوی) پاکشان کرد از مزاج خاکیان * بکذرانید از تك افلاکیان * اول خداوند آنلری مزاج خاکیاندن پاك ایلدی
یعنی اول شهسواران میدان حقیقت اولان انبیا واولیایی خاکه منسوب اولان مخلوقك مزاجندن پاك قیلدی
وافلاکیلرك تك وپویندن ایلر وکچوردی یعنی افلاکه منسوب اولان املاکك مراتبندن آنلرك مرتبه لرینی عالی
وبرتر قیلدی (مثنوی) برکرفت از نار ونور صاف ساخت * وانکه او بر جمله انوار تاخت * آن سنا برقیکه بر ارواح تافت
* تا که آدم معرفت زان نور یافت * آن کز آدم رست ودست شیث چید * پس خلیفه ش کرد آدم کان بدید * واول
خداوند عظیم الشاندرکه اولادنی آب وخاك ونارك وجودی بوغیکن نار جلالیه ذاتیه دن برشعله طوتدی واخذ
ایلدی وآنی نور صافی وجمال وافی دوزدی واندن صکره اول نور صاف جمیع انوارك اوزرینه چاپدی یعنی نور صافینك
وجودندن سائر انوارك وجودی ظهوره کلدکدن صکره اول جمله انوار مجرده وارواح قدسیه اوزره چاپدی وتابان
اولدیکه مراد بو نور صافیدن عقل اول وحقیقت محمدیه در ونار دن مراد نار عنصری دکلدر زیرا نار عنصری بعد
وجود الافلاکدر فکیف که اول وجوده کلن عقل اولك محل اقتباسی اوله اول روشن بر برق حقیچونکه ارواح اوزره
یلدرادی یعنی اول برق الهینك ضوئی ویاخود عالیسی که جمیع ارواح اوزره تابان اولدی وطلوع قیلدی تا که آدم
علیه السلام حضرتلری معرفت اسمایی اول نور صافدن وحقیقت احمدیدن بولدی اول نور حقیچونکه اول نور حضرت
آدمدن بتدی وشیث پیغمبر علیه السلامك الی دیردی یعنی اول علم ومعرفت حقیچونکه آدم علیه السلامدن بتدی
وحاصل اولدی شیث نبی حضرتلری آنی دوشوردی ومحل علم الهی اولدی پس حضرت آدم حضرت شیث پیغمبری
کندینك یرینه خلیفه ایلدی زیرا اول نور اعظمك اثرنی انده کوردی والحاصل اول نور اعظم هر نبی ومرسلده برکونه
شانله نمایان اولدی واولو العزمده سیر قیلدی (م ی) نوح از ان کوهر چو برخوردار بود * در هوای بحر جان دربار بود
اول کوهردن که نوح علیه السلام برخوردار ومتمتع اولدی جان دریاسی هواسنده دریاغدریجی اولدی یعنی اول
اسرار ومعارف درلرنی زماننده اولان خلقه نثار ایدیجی اولدی (مثنوی) جان ابراهیم ازان انوار زفت * بی حذر
درشعله های نار رفت * حضرت ابراهیم علیه السلامك جانی اول زفت اولان نوردن یعنی اول عظیم الشان اولان
نور الانواردن قوت بولوب آتشك شعله لری ایچنه خوف وحذرسز کتدی (م ی) چون که اسماعیل در جویش فتاد *
پیش دشنهٔ ابدارش سر نهاد * چونکم حضرت اسمعیل علیه السلام اول نور انوارك ومنبع اسرارك جوینه دوشدی
حضرت ابراهیمك آبدار اولان دشنه سی اوکنده باش قودی وآنك تیغ براننه کندوبی تسلیم قیلدی ولکن اول نورك یمن
وبرکتیله بچاق آنك بوینی کسمیوب سلامت بولدی (م ی) جان داود از شعاعش کرم شد) آهن اندر دست بافش نرم شد
داود پیغمبر علیه السلامك جانی اول نورك شعاع وشعله سندن کرم اولدی آهن آنك دست بافنده نرم اولدی یعنی حدید
بی آتش انك الی اوزنده ملایم وملاین اولدی (مثنوی) چون سلیمان بد وصالش را رضیع * دیو کشتش بنده
فرمان وسطیع * چونکه سلیمان نبی علیه السلام آنك وصالنه رضیع اولدی یعنی چونکم حضرت سلیمان

اول

اول نورك وصالنه سوداميجي اولدى يعني اول نوردن حظ ونصيب بولدى دىو آنك حكم وفرمانته بنده ومطيع اولدى
(مثنوى) درقضا يعقوب چون بنهاد سر * چشم روشن كرد از بوى پسر * چونكم يعقوب عليه السلام حضرتلرى
قضايه باش قودى پسرلك رايحه سندن چشمنى روشن ايلدى بو بيتده كردك فاعلى نور اعظمدر تقدير معنى چونكم
يعقوب عليه السلام حضرتلرى فرزندى يوسف عليه السلامك فراقنده قضاى حقه رضا ويردى وباش قويوب تسليم
اولدى اول نور اعظم يعقوبك چشمنى پسرينك رايحه سندن روشن ايلدى (م ى) يوسف مهرو چو ديدان افتاب
شد چنان بيدار در تعبير خواب * مهرو اولان يوسف عليه السلام چونكم اول آفتابى كوردى آفتابدن مراد
نور الانواردر رؤيا تعبيرنده انجلين بيدار وعالم اولدى (مثنوى) چون عصا از دست موسى آب خورد * ملكت فرعون را
يك لقمه كرد * چونكم بو نور اعظمه مظهر اولان موسا عليه السلامك الندن عصا آب ايجدى وغدا اولدى ذو الاوتاد
اولان فرعونك ملكتنى يك لقمه قيلدى يعنى خراب ايلدى (م ى) نردبانش عيسى مريم چو يافت * بر فراز كنبد چارم
شتافت * عيسى بن مريم عليهما السلام حضرتلرى اول نورك نردبانى چونكم بولدى يعنى مرقات مراتب عليا
وسلم مقامات سما اولديغنى مشاهده قيلدى فراز كنبد چارم اوزره اول واسطه ايله رسان اولدى وانك سببيله سمايه
چيقوب فلك رابعده قرار قيلدى (مثنوى) چون محمد يافت آن ملك ونعيم * قرص مه را كرد در دم او دو نيم * چونكم
حضرت محمد عليه السلام اول ملك ونعيمى بولدى قرص ماهى بو قدرتله دردم اول رسول دو نيم قيلدى پس اول
نور اعظم بو سلطان اكرمده بكماله ظهور ايلديكيچون انا كا حقيقت محمديه ديديلر اما في الحقيقه جميع انبيا واوليانك دخى
حقيقتى بودر اول خازن مخزن نور اعظمدر وغيريلرا كانسبتله اكر مؤخرا كرمقدم وارثا كرمدر (كما قال ابن الفارض
مترجما عن مرتبته وما كيا عن لسان حقيقته (بيت) واني وان كنت ابن آدم صورة * ولي فيه معنى شاهد بابوة *
ونحن الآخرون السابقون دخى بو معنايى مؤيد اولور محصل كلام اول نور خلفاء راشدينك هر برنده وائمهٔ مهدينك
وجودنده دخى بر كونه حال وبر نوع خصال ايله نمايان اولدى نته كم بيان بيورورلر (مثنوى) چون ابو بكر آيت توفيق شد
با چنان شه صاحب وصديق شد * چونكم ابو بكر رضى الله عنه حضرتلرى ايت توفيق اولدى يعنى اول نور اعظمك
مظهرى اولمغله توفيق الهينك علامت ونشانى اولدى انجلين نور اعظم مظهرى اولان پادشاهه مصاحب
وصديق اولدى يعنى اول نور واسطه سيله اول شاه نبوتك هر حالنى زياده تصديق ايديجى اولدى بو اجلدن انا كا صديق
دينلدى (مثنوى) چون عمر شيداى آن معشوق شد * حق وباطل را چو دل فاروق شد * چونكه حضرت عمر رضى
الله عنه اول معشوقك مجنون وشيداسى اولدى حق وباطلى برى برندن دل كبى زياده فرق ايديجى اولدى بو اجلدن اول
حضرته فاروق دينلدى (مثنوى) چونكه عثمان آن عيان را عين كشت * نور فايض بود وذى النورين كشت * چونكم
حضرت عثمان رضى الله عنه اول عيان اولان نوره عين اولدى عين بونده چشمه معناسنه در واول نوره عيان اطلاق
اصحاب بصيرته نسبتله عيان اولديغنه كوره در تقدير كلام چونكم حضرت عثمان عند اهل الشهود اول اعيان اولان
نور اعظمه منبع اولدى اول سببدن نور فايض اولدى وذى النورين اولدى يعنى فيض ويريجى نور اولدى وايكى نور
صاحبى اولدى اول حضرته ذى النورين دينلمسنده وجه تسميه اولدركه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك ايكى
كريمه سنى آلمشدر برى وفات ايلدكده اكا بر كريمه لرين دخى ويرمشلر درحق روايت اولنور كه اول دخى وفات ايلدكده
اكر برى دخى اوليدى آنى دخى اكا ويردم ديو بيورمشلردر وظاهر وباطن نورينك دخى صاحبى اولديغيچون اول
حضرته ذى النورين دينلدى (مثنوى) چون ز رويش مرتضى شد درفشان * كشت او شير خدا در مرج جان) چونكم
اول نور اعظمك رويندن وآنك جمالنك مشاهده سندن حضرت على رضى الله عنه درفشان اولدى وعلوم واسرار
جوهرلرين نثار قيلدى اول على مرتضا كرم الله وجهه مرج جانده شير خدا اولدى يعنى مرعاى جانده اسد الله اولمق
مرتبه سن بولدى وانكا بو اجلدن اسد الله الغالب دينلدى چونكم خلفاء راشدينك زمان شريفى كتدى تابعين وتبع
تابعين اولانلرك وجودنده دخى بر كونه شانله ظهور وايتدى انلرك زمان شريفى مرور ايدوب مشايخ كزين
وپيشوايان اهل دينه كلوب انلرده دخى برر وجهله ظهور قيلدى مشاهير مشايخ كزيندن بريكه سيد الطائفه
جنيد بغداديدر اول نورك نه كونه فيض وعطاسنه مظهر اولديغنى بيان ايدوب بيورورلر (مثنوى) چون جنيد
از جند او ديد آن مدد * خود مقاماتش فزون شد از عدد * چونكم جنيد قدس الله سره العزيز اول نورك جندندن
مدد كوردى خود آنك مقاماتى عدددن فزون اولدى (مثنوى) بايزيد اندر مزيدش راه ديد * نام قطب العارفين
از حق شنيد * بايزيد قدس الله سره العزيز نورك زياده لكندن راه كوردى قطب العارفين نامنى حقدن استماع
ايتدى آنك اسم شريفى طيفوردر بايزيد كنيتيدر قطب العارفين لقبيدر (مثنوى) چونكه كرخى كرخ او را شد حرس

شد خليفهٔ حق وربانی نفس * معروف كرخی قدس الله سره العزيز چونكم اول نورك كرخنه حرس اولدی حاء مهمله
ايله يعنی حافظ اولدی يا خود بجرس اولدی يعنی اول نور اعظمك مرتبه لرندن برمرتبه سنه اسان اولدی عشقك
خليفه سی وربانی نفس اولدی (مثنوی) بو رادهم مركب آن سوراند شاد * كشت او سلطان سلطانان داد * ابراهيم بن
ادهم قدس الله سره العزيز اول نور جانبنه مركب همتن سوردی اول ابراهيم عدالت سلطانلرينك سلطانی اولدی
(مثنوی) وآن شقيق از شق ان راه شكرف * كشت او خورشيد رای وتيز طرف) واول شقيق بلخی قدس الله سره العزيز
اول شكرف وعظيم طريقك جانبندن يعنی اول نورك راه شكرفنك مشققندن اول شقيق آفتاب رأی وتيز چشم اولدی
بونلر مشاهير مشايخدرلر (مثنوی) صد هزاران پادشاهان نهان * سرفرازانند زان سوی جهان * بونلردن ماعدا
نيجه يوز بيك نهان پادشاهلر اول جهان جانبندن سرفرازلردر وعاليقدرلردر يعنی صد هزاران پادشاهان نهان اول ذكر
اولان نور جهساندن سرفراز اندرلر تا الی خاتم الولايه بو نورك مظهری اكر مشهور واكر مستور هركيم ايسه عند الله
معلوم ومقرردر (مثنوی) نامشان از رشك حق پنهان بماند * هر كدايی نامشانرا برنخواند * انلرك نام شريفی حق
تعالينك رشك وغيرتندن پنهان قالدی هر بر كدا انلرك نامنی اوقومدی بونلر شول مستوران قباب عزتدرلركه
اوليايی تحت قبابی لا يعرفهم غيری حديثله شان شريفلری معنون اولمشدر وحقدن غيرينك بصر بصيرتی بونلری
ادراك ايلمكدن اعمی قالمشدر (مثنوی) حق آن نور وحق نورانيان * كاندران بحرند همچون ماهيان * امدی بو صفتله
موصوف اولان نور اعظمك وبو نوره منسوب اولان انبيای كرام واوليای ذو الاحترامك حقيچون كه اول نور درياسی ايچنده
بونلر ماهيلر كبيدر (مثنوی) بحر جان وجان بحر ار كويمش * نيست لايق نام نو ميجويمش * اول نور اعظمه جان
بحری وجمله بحرلرك جانی اكر ديم لايق دكلدر زيرا بو كونه اسملرا كا بعض اعتبار ايله اطلاق اولنور پس بر يكی نام ديلرم
واول نام نوعربچه لطيفهٔ ربانی وحقيقت انسانيدر زيرا لطيفه عند المشايخ شول رقيقة المعنی اولان اشارتة ديرلركه
اندن برمعنی فهمه لايح اوله كه عبارته صغميه (كما قال القاشانی فی اصطلاحه هكذا اللطيفة كل اشارة رقيقة المعنی
يلوح منها فی الفهم معنی لا تسعه العبارة) پس عبارته صغميان معنا يه لسان عرب اوزره اولان اصطلاحده لطيفه
ديرلر ولسان فارسی اوزره اولان اصطلاحده اكا آن تعبير ايدرلر نته كم بو اصطلاح اوزره اول نور اعظمه بنه قسم
ايدوب بيوررلر (مثنوی) حق ان آنی كه اين وآن ازوست * مغزها نسبت بدو باشند پوست) اول آنك حقيچون كه بو واول
آندندر مغزلرا كا نسبت پوستدر يعنی اول آنك وعبارته صغميان لطيفهٔ رحمانك حقيچون كه بو بحر جان وجانلرك
بحری ويا خود بو عالم ظاهر واول عالم باطن اندندر وجميع الباب وارواح بی حساب آكا نسبتله قشور اولمشلردر
(مثنوی) كه صفات خواجه تاش ويار من * هست صد چندانكه اين كفتار من * جواب قسم بو بيتدر معنی بو صفات
مذكور ايله موصوفه اولان نور الانوار وروح الارواح وعقل اول وحقيقت سيد الانبيا والاوليا حقيچون كه
بنم خواجه تاشمك ويارمك صفات وخصالی يوز اولقدردركه بو بنم كفتارمدر يعنی بو بنم كفتارمدن يوز اولقدر زياده
اولدی ديمك اولور (مثنوی) آنچه ميدانم زوصف آن نديم * باورت نايد چه كويم ای كريم * اول نديمك وصفندن اول
نسنه يی كه بيلورم سكا اعتقاد كلمزای كريم نه ديم يعنی چونكه بنم سوزلريمه اعتقاد ايدوب بنی تصديق ايلمزسن
پس آنك وصفنده نه سو يليم (مثنوی) شاه كفت اكنون از ان خود بكو * چند كويی آن اين وآن او * پادشاه
بنك بخت اول غلامينك خصلته ديديكه الآن كنديكك لايقی وحسب حالنی سويله نيچه برسو يلرسن بونك وآنك
لطيفه سنی يعنی دريای روحانيه نك غورندن نه جوهر اخراج ايدوب نه معنی حاصل ايلمش سن (مثنوی) روزمرك
اين حس تو باطل شود * نور جان داری كه يار دل شود * موت كونی بو حسك باطل ومعطل اولور جان نورنی
طوترميسن كه قلبنه يار اوله وبعد الموت سنكله موانست قيله (مثنوی) در لحد كين چشم را خاك اكند * هست آنچه
كور را روشن كند * مقبره ده بو چشمی طپراق طولدررر و پر ايلر وارميدر اول نسنه كه سنك قبرنی روشن ايلر يعنی قبرنی
روشن ايليجی نور جان وديدهٔ جنان وارميدركه آنكله ظلمات قبری ازاله قيله سن وراحت اوله سن (مثنوی) آن زمان
كين دست وپايت بردرد * پر و بالت هست تا جان بر پرد * اول زمانده كه سنك الن وآياغن يرتلور يعنی مقبرده ايجره اعضا
وجوارحك چوروب پاره پاره اولور سنك پروبالك وارميدر تا جانك بوقاروا وچه وظلمات قبردن كچه وعالم علويده
پروازايده (مثنوی) آن زمان كين جان حيوانی نماند * جان باقی بايدت برجانشاند * اول زمانكه بر روح حيوانی
قالمدی روح حيوانينك يرينه سكا جان باقی نصب ايلمك كرك تا انكله ابدی اوله سن وعالم حقيقتده عيش ونوش قيله سن
(مثنوی) شرط من جا بالحسن نی كردنست * آن حسن را سوی حضرت بردنست * الله تبارك وتعالی كلام
مجيدنده (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها) بيوردی (من فعل الحسنة فله عشر امثالها) بيورمدی معلوم اولديكه

من جاء

من جاء بالحسنة شرط حسنه‌یی ایشلمك دكلدر بلكه اول حسنه‌یی حضرت حق جانبنه ایلتمكدر زیرا چوق كسه حسنه‌یی ایشلر لكن درگاه حقه ایصال ایده‌میوب هباء منثور اولور (مثنوی) جوهری داری زانسان یا خری * این عرضها كه فنا شد چون بری * اكرچه شاه اول غلام پراشتباهه بو یله سویلر اكن شاهان حقیقت سالكان طریقت الهیه‌یه بوكونه تعبیر و تقریر ایلركه ای سالك راه حق برجوهر طوترسن انسانلكدن یا خرلكدن آنی ایلت بو عرضهای اقوال و افعال و احوالی كه فنا اوله نیجه ایلتورسن اول حضرتنه جائزدركه مصرع اول استفهام اوله و یا خود شرط معناسن متضمن اوله تقدیر كلام ای سالك راه حق برجوهر طوترمیسن انسانلكدن و یا خرلكدن یا خود معنی انسان كبی برجوهر طوترمیسن یا خود خرمیسن و یا خود معنی اكر برجوهر طوترسك انسانلكدن و یا خرلكدن آنی ایلتورسن بو اعراض اعمال و اقوالی كه فنا اولدی حضور حقه نیجه ایلتورسن (م ی) این عرضهای نماز و روزه‌را * چونكه لایبقی زمانین انتفی * بو بیت مقدم اولان مصرع ثانی‌یی تفسیر اولور بو نماز و صومك عرضلری یعنی بو نماز و روزه و حج و زكات و انواع عبادات عرضلری چونكم ایكی زمان باقی قالمز یوق اولدی یعنی چونكم ایكی زمان باقی اولمز پس منتفی اولدی و فنا و زوال بولدی پس نیجه ممكن اولوركه فانی اولان اعراضی باقی اولان الله‌ه ایلته‌سن ای قاری گفتار حضرت مولوی و ای طالب اسرار معنوی بو محل اغمض ابحاث مثنویدر اولا بو محلك فهمی عرض و جوهرك معرفتنه موقوفدر (قال صاحب التعریفات العرض الموجود الذی یحتاج وجوده الی موضع ای محل یقوم به كاللون المحتاج الی جسم یقوم به والاعراض علی نوعین قار الذات وهو الذی تجتمع اجزاؤه فی الوجود كالبیاض والسواد وغیر قار الذات وهو الذی لاتجتمع اجزاؤه فی الوجود كالحركة والسكون یعنی عرض شول موجوددركه آنك وجودی بر محل مقوّمه محتاج اوله مثلا لونك جسمه محتاج اولوب آنكله قائم اولدیغی كبی و اعراض ایكی نوع اوزره‌در بر نوع ذاتی قرار كننده‌دركه اول اجزاسی وجودده مجتمع اولنلردر بیاض و سواد كبی و بر نوعی دخی ذاتی قرار قیلمیندركه اول اجزاسی وجودده مجتمع اولمیندر و قرار كننده دكلدر مثلا حركات و سكون كبی پس نماز و روزه و سائر اعمال و اقوال بو قبیلدندركه قرار كننده دكلدر عرض مفارق قبیلندندر و جوهر شول موجوددركه وجودنده موضعه مفتقر اولمیه نته‌كم عقل و روح انسانی و ماهیت حیوانی كبی بو محلده جوهردن مراد روح و ماهیتدر یعنی برجوهر طوترسن انسانیتدن و یا خود حیوانیتدن حضور حقه آنی ایلتورسن بو اعراض نماز و روزه چونكم فنا اوله نیجه ایلتورسن نته‌كم اشاعره تعریفی اوزره اعراض ایكی زمان باقی قالمیندركه انلر الاعراض لاتبقی زمانین دیدیلر پس نماز و روزه و غیر اعمال لایبقی زمانین قبیلندندر اولا اولیحق منتفی و زائل اولور (مثنوی) نقل نتوان كردمر اعراض را * لیك از جوهر برند امراض را * قال صاحب المواقف ان العرض لاینتقل من محل الی محل لان الانتقال انما یتصور فی المتحیز والعرض لیس بمتحیز) پس اتفاق علماء متكلمین بونك اوزرینه اولدیسه اول شاه علم دخی بیوردیكه نقل ایتمكه قادر اولمز بركسه بر محلدن بر محله تحقیقا اعراضی لكن اولقدر واركه جوهردن مرضلری ایلتورلر و كیدررلر مثلا مرض عرضدر و جسم جوهردر جسمدن امراضی كیدررلر و ازاله ایدرلر كذلك جان جوهرندن اعمال قبیحه‌یی محو و ازاله ایدوب جان جوهرنی اصلاح ایلرلر جوهردن مراد روح و حدر امراضدن مراد اعمال قبیحه‌در پس اعمال صالحه‌نك آثاری صفای دل و روشنائی جاندر و اعمال قبیحه‌نك آثاری قسوت قلب و كدورت روحدر اما بو جوهره منتقل و متبدل اولور نته‌كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) تا مبدل كشت جوهر زین عرض * چون ز پرهیزی كه زائل شد مرض * تا كم جان جوهری بو عرضدن مبدل اولدی یعنی جان جوهری بو عرض قبیحه دنكه مراد اندن صفت ذمیمه و اخلاق ردیه درزائل اولدقده صحت و سلامته متبدل اوله مثلا شول پرهیز كبیدنكه مرض زائل اولدی یا خود معنی تا كم مبدل اولدی جوهر جسم سقامتدن صحته بو عرضدنكه مراد مرضن اولور شول پرهیز كبیدنكه مرض زائل اولدی یعنی چونكم بر پرهیزجهتندن عرض اولان مرض زائل اولدی جوهر جسم سقامتدن صحته دوندی پس عند المحققین من الصوفیة والاشاعرة عرضك تعریفی العرض لایبقی زمانین در و جوهرك تعریفی ما یبقی زمانین او ازمنة كثیرة در بونلرك تعریفی اوزره عرض جوهر اولمق و جوهر عرض اولمق ممكن اولور نته‌كم بو بیت بو معنایی تأیید قیلور (مثنوی) كشت پرهیز عرض جوهر بجهد * شد دهان تلخ از پرهیز شهد * عرض كبی اولان پرهیز جهد وسعیله جوهر اولدی آجی دهان پرهیزدن عسل اولدی یعنی مثلا پرهیز عرض قسمندندر پس عرضدن اولان پرهیز جهدله جوهر صحت و سلامت اولدی مثلا دهان تلخ اولمسی عرضدر كذلك پرهیز دخی آغز طتلو اولمق بونلره نسبتله جوهردر زیرا تلخلك و پرهیز ایكی زمان باقی اولمیوب زائل اولدی و دهان طتلو اولمق ازمان كثیره ده باقی قالدی بو تقدیر اوزره دهان تلخ

پرهیزدن شهد اولدی وعرض زائل اولوب جوهری حاصل اولدی پس عرضدن مراد جوهری حاصل اولوب وعرض فانی وزائل اولدیغنه برنیجه امثال ایراد ایدرلرتا کم فهمی آسان اوله (مثنوی) ازززاعت خا کها شد سنبله * داروی مو کرد مورا سلسله * آن نکاح زن عرض بد شد فنا * جوهر فرزند حاصل شد زما * مثلا زراعتدن خا کار سنبله اولدی مو یه دارو وعلاج مویی متسلسل ایلدی ودرازو محکم قیلدی یعنی خا کی زراعت ایلمك عرض اولدیکه لایبقی زمانین در وسنبله اولمق جوهردرکه اول ازمنهٔ کثیره ده باقی قالور وزراعتدن مقصود ونتیجه بو اولور کذلك داروی موی انبات وتسلسل شعر ایچون عرضدر وشعرك بتمسی ومتسلسل اولمسی جوهر در مثال آخر اول نکاح زن عرض ایدی فنا اولدی جوهر مثابه سنده اولان فرزند ماء منیدن حاصل اولدی یا خود معنی بزم وجود مزدن ظهوره کلدی (مثنوی) جفت کردن اسب واشتر را عرض * جوهر کره بزاییدن غرض * مثال آخر اسب واشتری جفت ایلمك عرضدر جوهرکبی اولان کره نك طوغمسی غرضدر یعنی آتی ودوه یی کندی جنسلریله جفت ایلمك عرض اولدیکه لایبقی زمانین قیلنمشدر وبو عرضدن مقصود وغرض کره نك طوغمسیدرکه اول نتیجه وجوهر در (مثنوی) هست آن بستان نشاندن هم عرض * کشت جوهر کشت بستان نك غرض * مثال آخر اول بستان دیکمکلك هم عرضدر کشت جوهر اولدی آل اشته غرض یعنی بستان دیکمنك محصولی نتیجه وجوهر اولدی بستان دیکمکدن غرض ومقصود داشته بودر بونی اخذ ایله وقبول قیل نك اشته وبستان آل دیمك معناسنه در (مثنوی) هم عرض دان کیمیا بردن بکار * جوهری زان کیمیا کرشد بیار * مثال آخر هم کیمیایی کاره ایلتمکی وعمل ایتمکی عرض بیل اکر اول کیمیادن برجوهر اولدیسه کتورکه عمل کیمیادن مقصود مس جوهر اولقدر (مثنوی) صیقلی کردن عرض باشد شها * زین عرض جوهرهمی زاید صفا * مثال آخر صیقل آیینه ویا خود صیقل سینه ایتمك عرض اولدی ای شاهم بو عرضدنکه مراد صیقلدر جوهر صفا طوغر (مثنوی) پس مکو کمن عملها کرده ام * دخل آن اعراض را بنما مرم * این صفت کردن عرض باشد خمش * سایهٔ بز را پی قربان مکش * فاذا کان کذلك ای غلام بو مقدمات معلوم اولدیسه سن دیمه که بن عملر ایلشم اول اعراضك دخل وحاصلنی کوستراورکه زیرا اول عمل عرضدرکه لایبقی زمانیندر وبو عرضدن مقصود وغرض خلوص وحب الهی وقرب ربانید رامدی بو اعراضك دخل وجوهرنی کوستراورکه اول غلام حقنده بو وصفی ایلمك عرضدر خاموش اول یا خود بو جوهر وعرضی صفت ایتمك بلکه باری تعالی یی وجمیع اشیایی دخی توصیف وتعریف ایتمك عرضدرکه لایبقی زمانیندر بو اجلدن (قال بعض الاشاعرة العرض ما کان صفة لغیره) امدی خاموش اول کچینك سایه سنی قرباندن اوتری اولدرمه که سایه قربان اولمز بو مصرع کنایه در شو معنادنکه اول معنی برشیئك عرضنی جوهر وآثار واحوالنی حقیقت ظن ایلمکدن نته کم سایهٔ بزی جوهر وحقیقت ظن ایلیوب قربان ایلسك جائز اولمز کذلك برحقیقتی برنیجه صفتله توصیف ایلسك اول ایلدیکك صفته عرض دینور جوهر وحقیقت دیمز (مثنوی) کفت شاها بی قنوط عقل نیست * کر تو فرمایی عرض را نقل نیست * پادشاها جز که یأس بنده نیست * هر عرض کان رفت باز آینده نیست * اول غلام نیك خصلت پادشاه علم ومعرفته جواب باصواب ویروب دیدیکه ای پادشاهم عقل قنوطسز دکلدر یعنی عقله قنوط ویر قنوط مصدردر امیدسزلك معناسنه اکرسن بیوره سنکه عرضه نقل یوقدر ای پادشاه عبدك یأسندن غیری دکلدر هر عرضکه اول عرض کتدی کیرو کلیجی ورجوع ایدیجی دکلدر دیمك اولور (مثنوی) کر نبودی مر عرض را نقل وحشر * فعل بودی باطل واقوال قشر * اکر عرضه نقل وحشر اولمیدی افعال عباد باطل واقوال باسد اد قشر ولبی معنی اولیدی اکرچه بو افعال واقوال اعراض قیلنمشدر لکن باطل ولبی معنی دکلدر (مثنوی) این عرضها نقل شد لونی دکر * حشر هرفانی بود کونی دکر * بو عرضلرهم نقل اولدی برغیری وجهله هر فانینك حشری برغیر لوندر یعنی بو اعراضکه مراد اعمال واقوالدر بعینها جوهر کبی منتقله اولمدی بلکه نقل اولدی برلون آخرله یعنی نماز وروزه وحج وغیر اعمال بعینها نقل اولمدی بلکه بونلرك آثار واجزاسی منتقل اولدی (وصاحب المواقف ان العرض لا ینتقل من محل الی محل) قولنی سید شریف (علی قیاس انتقال الجسم من مکان الی مکان) دیو شرح ایتمسی وقید قیلمسی بو معنایه دلالت قیلور یعنی نقل اعراض ممکن دکلدر دیدکاری جواهر متحیزه کبی بعینها نقلی ممکن دکلدر دیمك اولور بو خسه نه انك جوهریله معا ویا خود بر آخر وجهله نقل اولمز دیمك دکلدر پس عبادت مقابله سنده اجسام آنك جوهریله معا ویا خود بر آخر وجهله نقل اجسام نورانیه یه ومعصیت مقابله سنده اجسام ظلمانیه یه مخلوقه اولوب (فتأتون افواجا) حکمی اوزره هر برکس دنیاده نه عمل وسیرت اوزره اولدیسه قیامتده اول عمل وسیرته مناسب صورتله کاور (مثنوی)

نقل هر چیزی بود هم لایقش * لایق کله بود هم سایقش * هر نسنه نك نقلی هم اكا لایق اولور هم كله یه لایق اولور آنك
سایق وچوبانی یعنی عرض مقوله سندن هر شیئك نقلی هم كندی یه لایق ومناسب اولور سورویه لایق اولور هم راعیسی
پس مؤمنلری ملائكۀ رحمت جنت جانبنه ایلتورلر وكافرلری ملائكۀ عذاب دوزخ جانبنه سوررلر (م ی) وقت محشر
هر عرض را صورتی بست * صورت هر یك عرض را نوبتیست * محشر وقتنده هر بر عرضه بر صورت واردر هر بر عرضك
صورتنه بر نوبت واردر یعنی هر عرضكه فانی اولدی محشر وقتنده بر كونه صورتی واردر مثلا تسابیح وتقادیسك
غراس جنت اولمسی (كما قال علیه السلام اكثروا من غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یا رسول الله قال التسبیح
والتهلیل) ودخی مجلس علمك ریاض جنت اولمسی كبی (كما قال علیه السلام ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض
الجنة یا رسول الله قال مجالس العلم وكذا قال علیه السلام لا حول ولا قوة الا بالله كنز من كنوز الجنة) محصل
اعمال حسنه بساتین ورياحین وانهار واشجار واثمار جنت صورتنده وافعال سیئه واخلاق ردیه غساق وغسلین
وكژدم ومار ونار ودوزخ شكلنده ظهور ایلر لكن هر بر عرضك صورت بولمسنه (الامور مرهونة باوقاتها) فحواسنجه
ولكل شئ عند الله اجل مسمی) مقتضاسنجه بر نوبت واردر كیمی دنیاده وكیمی برزخده وكیمی حشر ونشرده
وبعضی دخی مواقفده وبعضیسی دخی جهنمده ویا جنتده ظهور ایلر (مثنوی) بنكر اندر خود نه تو بودی عرض
جنبش جفتی وجفتی با عرض * بنكر اندر خانه وكاشانها * در مهندس بود چون افسانها * كندیكه نظر ایله
سن عرض دكلمی ایدك یعنی نظر ایله كندیكه اول خودسن عرض دكلمیدك كه مادۀ جسمك نطفۀ ماء مهین ایدیكه عرضدر
علقه صورتنه منتقل اولوب اولدخی مضغه شكلنه كاوب بعده لحم وعظام كسوه سن كیوب انسان مرتبه سن
بولدی جفتك جنبش وحركتندن یعنی بر جفتك جنبشندن حاصل سنكه اول والدینكدر ودخی جفت وقرینسن
بر عرض ومقصوده كه ازل نتیجۀ عملكدر نظر ایله خانه لره وكاشانه لره كه ابتدا معمارلك ضمیرنده بونلر افسانه لر
كبی ایدیكه اول تفكر وتصور بنای خانه دركه عرض قبیلندندر نته كم قصه خوانك قلبنده اولان قصص وحكایات
كبی (مثنوی) كان فلان خانه كه ما دیدیم خوش * بود موزون صفه وسقف ودرش * مثلا خانه لردن اول فلان اویكه
بر لطیف وخوش كوردك كه آنك موزون ایدی سقف وصفه سی وقپوسی (مثنوی) از مهندس آن عرض
واندیشها * آلت آورد وستون از بیشها * مهندسدن اول عرض واندیشه لر بیشه لردن آلت وستون كتوردی
یعنی مهندسك ضمیرنده اولان تصور وتفكركه عرض قبیلندندر صورتنه كلك ایچون بیشه لردن الات واسباب
وستونلر كتوردی پس بنای خانه یه شروع قیلدی بو وجه دخی جائزدركه دینه اول عرض واندیشه لری مهندسدن
صورتنه بیشه لردن پیدا اولان آلت وستون كتوردی یعنی مهندسك تخمین ایتدیكی عرض واندیشه لر خانه نك
آلات واسبابی سببیله ظاهر وپیدا اولور (مثنوی) چیست اصل ومایۀ هر پیشۀ * جز خیال وجز عرض واندیشۀ *
هر بر صنعتك اصل ومایه سی ندر خیالدن وعرضدن وبر فكردن غیری یعنی هر پیشه نك اصلی خیال وعرض
واندیشه دن غیری دكلدر (مثنوی) جمله اجزای جهان را بی غرض * درنكر حاصل نشد جز از عرض * جهانك
جمیع اجزاسنه غرضسز وعلتسز نظر ایله كه عرضدن غیریدن حاصل اولمدی یعنی اكر نظر ایلرسك جمیع اجزای جهان
عرضدن حاصل اولدی (مثنوی) اول فكر آخر آمد در عمل * بنیت عالم چنین دان از ازل * اول فكر عملده
آخر كلدی وعسكره ظهور بولدی بنیت عالمی واصل بنی آدمی انجلین بیل ازلده یعنی حق سبحانه وتعالی قبل ایجاد الخلق
آدمك وجودنی عالمه علت غائیه ایدوب بعده عالمی ظهوره كتوردی بنای عالم كمالن بولدقدنصكره آدمی
وجوده كتوردیكه عالمدن مقصود آدم ایدیكی معلوم اوله پس باطنده ابتدا مرات اولان عملدنصكره ظهوره كلمش
اولور (مثنوی) میوها در فكر دل اول بود * در عمل ظاهر بآخر می شود * مثلا میوه لركو كلك فكرنده اول اولور لكن
عملده آخرده ظهوره كلور (مثنوی) چون عمل كردی شجر بنشاندی * اندر آخر حرف اول خواندی * چونكم عمل
قیلدك شجر دیكدك آخر وقتده حرف اولی اوقودك كه اول حرف اولدن مراد دخی شجر دیكمزدن اول اولان میوه نك
فكریدركه شجردن مقصود ثمردر (مثنوی) كرچه شاخ وبیخ وبركش اولست * آن همه از بهر میوه مرسلست *
اكرچه شجرك بوداغی وكوكی ویپراغی اولدر اول جمیع اجزا كه اوشاخ وبرك وبیخ در میوه دن اوتری كوندرلمشدر
(مثنوی) پس سری كه مغز آن افلاك بود * اندر آخر خواجۀ لولاك بود * فاذا كان كذلك بو مقدمه معلومك اولدیسه
شول بر سر كه اول افلاك تسعه نك لبی اولدی آخر زمانده لولاك كلامنه محض وصر ومظهر اولان خواجۀ عالم صلی الله
علیه وسلم اولدیكه اكر اول حضرت مع توابعه مراد اولمیدی افلاك ومافیها ظهوره كلمیدی ووجود بولمیدی
(مثنوی) نقل اعراضست این بحث ومقال * نقل اعراضست این شیر وشكال * بو بحث ومقال نقل اعراضدر

بوشير وشكال نقل اعراضدر يعنى بو جمله ذكر اولنان بحث ومقال نقل اعراضدر بوشير كبى اولان معنى وبودام
كبى اولان الفاظ مكتوبه كه (العلم صيد والكتابة قيد) بيورلمشدر وبو بحث صيد اولان علوم ما بيننده شير كبيدر
وبو الفاظ مكتوبه اكا قيد ودام كبيدر (مثنوى) جمله عالم خود عرض بودند تا * اندرين معنى بيامد هل اتى *
جميع عالم خود اصلنده عرض ايديلر زيرا هر شيئك شاننده بسواء واجب الوجود لا يبقى زمانين مفهومى ثابت اولور
(كما قال الشيخ الاكبر رضى الله عنه فى آخر فص شعيب واما الاشاعرة فما علموا ان العالم كله مجموع اعراض فهو يتبدل
فى كل زمان اذ العرض لا يبقى زمانين) حتى جمله عالمك اعراض اولمسى معناسنده (هل اتى على الانسان حين من الدهر
لم يكن شيئا مذكورا) آيتى كلدى وبو جمله عالمك عرض اولمسى معناسنده آيت كريمهٔ هل اتى نك كلمسى وبو معنايه
دليل اولمسى بو وجهله ممكن اولور كه حق سبحانه وتعالى انسان حقنده بيوردى (هل اتى على الانسان) تحقيقا
انسان اوزره كلدى (حين من الدهر) غير محدود اولان زمان ممدوددن بر زمانكه (لم يكن شيئا مذكورا) انسان اول
حينده شئ مذكور اولمدى بلكه شئ منسى ايدى ونام ونشانى يوغدى پس وجود انسانه ارادة الله تعلق ايلدكده
وجوده كلدى وظاهر اولدى وبعد انقضاء الاجل اولدى وفانى اولدى پس لا يبقى زمانين مفهومى جميع عالمدن
مقصود بالذات اولان انسان حقنده صادق اولدى جمله عالم خود همان انساندن عبارتدر زيرا عند المشايخ جهان
انسان شد وانسان جهانى نخواسنجه بو مرئى اولان عالم صورتا كبير ومعنا صغيردر وانسان صورتا صغير ومعنا
كبيردر پس (لم يكن شيئا مذكورا) ده بو تقدير اوزره انسان كبيردخى داخل اولور ياخود انسان حقنده وارده
اولان آيتك جمله عالم حقنده دخى وارده اولمسى بو وجهله ممكن اولور كه جميع عالمدن مقصود بالذات انساندر پس
انسانك عرض اولمسى حقنده (هل اتى على الانسان حين من الدهر لم يكن شيئا مذكورا) آيتى وارده اولديسه
عالمه دخى شامل اولور زيرا فرع اصله تابعدر پس مقصود بالذات اولان اصلك عرض اولمسى هل اتى ايله ثابت
اولنجق فرعك عرض اولمسيده بو حكمده داخل اولمش اولور لاسيما عالمك حادث وعرض اولمسى ولا يبقى زمانين
قولنك ماصدقى اولمسى عقلا وشرعا ثابتدر نهايت ما فى الباب جمله عالم خود عرض ايديلر تا بو معناى هل اتى كلدى
بيوردقلرنى توفيق بو ايكى وجهله اولور والله اعلم (مثنوى) اين عرضها از چه زايد از صور * وين صور هم از چه زايد از فكر *
اين جهان يك فكرتست از عقل كل * عقل چون شاهست وصور تهارسل * بو عرضلرنه دن طوغر صورتلردن
طوغر يعنى بو اعمال واحوال واقوال مثالنده اولان عرضلرنه دن طوغر صورتدن طوغر صورت بو كونه اعراضه
نسبتله جوهر كبيدر وبو صورتلر هم نه دن طوغر وحاصل اولور فكرلردن حاصل اولور بو جهان عقل كلدن بر فكرتدر
يعنى بو صور كون ومكان عقل كل جانبندن بر فكرتدر يعنى بر تأمل وتدبرك اثريدر وعقل كل ابتدا وجوده كلان
نور اعظمدر كه جميع موجوداتده متصرف ومدبردر مثلا عقل شاه كبيدر وصورتلر رسوللر كبيدر يعنى فى المثل
بو عقل كل پادشاه كبيدر وصور جميع اشيا آنك ارسال ايلديكى رسل كبيدر پس رسلنده اولان قدرت عجيبه
وصفت غريبه يه نظر قيل تا پادشاه عقلك عظم شاننى اندن فهم ايليه سن (مثنوى) عالم اول جهان امتحان * عالم ثانى
جزاى اين وآن * عالم اولكه دنيادر امتحان جهانيدر عالم ثانى كه مراد آخرتدر بونك وآنك جزاسيدر يعنى عقل كلك فكرت
وعلمندن حاصل اولان جهان ايكى قسمه منقسمدر برى عالم اولكه بو جهان امتحان يعنى عالم شهادتدر وبرى دخى
عالم ثانى يعنى عالم آخرتكه بونك وآنك جزاسى عالميدر (مثنوى) چاكرت شاها جنايت ميكند * آن عرض
زنجير وزندان مى شود * پس بو مقدمه معلوم اولديسه اعمال اكرچه اعراض قبيلندندر ولا يبقى زمانين آنك
شاننددر وبعينها انتقالى خاليا عن عالمها ممكن دكل واما جزاى عمل وآثار حيل ودغل صورت بغلر وصاحبنى
ياقوب داغلر مثلا سنك بنده وچاكرلك اى شاه جنايت وخيانت ايلر اول عرضكه جرم وجنايتدر بنده يه زنجير
وزندان اولور (وقس على هذا الاعمال والجزاء فى الآخرة) مثنوى) بنده ات چون خدمت شايسته كرد *
آن عرض نه خلعتى شد در نبرد * وكذلك عكسه سنك بنده وچاكرك چونكه لايق ومقبول خدمت ايلدى بو عرضكه
مراد خدمت شايسته در نبرد وجنكده بر خلعت اولمدمى يعنى بهادرلق ايدنه نيجه خلعت ويرلدمى (مثنوى)
اين عرض با جوهران بيضه ست وطير * اين ازان وآن ازين زايد بسير * محصل كلام بو عرض جوهرلركه بيضه
وطير كبيدر ياخود معنى جوهرله بو عرض اول بيضه وطير كبيدر يعنى عرض وجوهر يمورطه وقوش كبيدر سيرودورله
بو آندن واو بوندن طوغر يعنى بو قوش اول يمورطه دن واول يمورطه بو قوشدن طوغر سيرده بو عرض وجوهر متكلمينك
تعريف ايلديكى اوزره اولان جوهر وعرض دكلدر كه صاحب تعريفاتك ديد يكيدر اول كما ذكرنا بلكه اشاعره نك
تعريفى اوزره در كه اول تعريف العرض لا يبقى زمانين در والجوهر ما يبقى زمانين اى زمانا كثيرا در پس بو تعريفك

ماصدق

ماصدق. اولان جوهر وعرض بری برندن تولد ایلرمثل الطیر والبیضة فافهم (مثنوی) گفت شاهنشه جنین گیرالمراد * این عرضهای تویك جوهرزاد * پادشاه عالمپناه اول غلام پرانتباهه دیدیکه ولئن سلم بوسن دیدیکك کبی طوت مرادی یعنی تسلیم ایدهلم که مرادومقصوداودرکه سن دیدیکك اندن نه فائده که سنك بوعرضلرك برجوهرطوغورمدی یعنی بوسنك اعراض اعمالك برجوهرمقصود طوغورمدیکه اول جوهرمقصود حاصل اوله (مثنوی) گفت مخفی داشتست انراخرد * تابودغیب این جهان نیك وبد * غلام پادشاهه ایتدی عقل اول جوهری مخفی وپنهان طوتمشدر تابونیك وبدجهانی غیب ومستوراوله یعنی (الاخلاص سرمن اسراری استودعته قلب من احببته) حدیث قدسی سنك موجبنجه اول عملدن حاصل اولان سراخلاص وجوهر قرب نوافل وفرائضی مخفی طوتمشدرعقل تاکم غیب اوله بونیك وبد جهانی که اول جهان آخرتدر وآخرته نیك وبد تعبیری برفحوای (یوم تبلی السرائر) اندهنیك وبد کماهوحقه ظهور ایلدیکیچوندر (مثنوی) زانکه گرپیداشدی اشکال فکر * کافر ومؤمن نکفتی جزکه ذکر * زیرا که اکرفکرلك اشکال وآثاری ظاهر اولیدی یعنی اول جهان نیك وبداول جهتدن غائب اوله که اکرفکر واشکال وصورت نیت پیدا اولسیدی کافر ومؤمن ذکرحقدن غیریسن دیمزدی وعالمده کافرقالمزدی حقایق ظهوره کاوردی وجملهسی علی السوامؤمن اولوردی (مثنوی) پس عیان بودی نه غیب ای شاه این * نقش دین وکفربودی برجبین * عقل اکرآنی مخفی طوتمیدی پس ای شاه بوکه مرادینك وبدجهانیدرعیان اولوردی غیب اولمزدی دین وکفرلك نقشی جبین اوزره عیان اولوردی یعنی عالم حقیقت عیان اولوردی غیب اولمزدی ای شاه بوذکراولنان سرائرنقش دین ونقش فکرمؤمن وکافرلك ناصیهٔ وجودلرنده ظاهر اولوردی یعنی نشان ایمان وعلامت کفر هرکسه حقیقة نمایان اولوردی اکرسن دیرسککه علامت ایمان کلمهٔ شهادت واداء صلات وزکات وسائرواجباتدر وعلامت کفر بونلرك ترکیدرجواب بونلرعلامت صوریدرکه اکثر منافقینده دخی ظاهراولور بلکه (انما الاعمال بالخواتیم) ویوم تبلی السرائر) فحواسنجه فی الحقیقه اصل نقش کفر ودین روزآخرتده عیان اولورا کربوعالمده نمایان اولیدی (مثنوی) کی درین عالم بت وبتگر بدی * چون کسی را زهرهٔ تسخر بدی * نجن بوعالمده بت وبتپرست اولوردی یعنی اولمزدی ونیجه کمسه ایچون برآخر کمسهیه زهرهٔ تسخر اولوردی بلکه و (لکل امرء یومئذشأن یغنیه) فحواسنجه هرکس کندی کارنه مشغول اولوردی (مثنوی) پس قیامت بودی این دنیای ما * درقیامت کی کندجرم وخطا * پس بو بزم دنیامز قیامت اولوردی قیامتده کیم جرم وخطا ایلردی بومقدمه معلوم اولدیسه اعراض واعمالدن حاصل اولان جواهر قرب نوافل وفرائض واسراراخلاص مستورومخفی اولدی تادارحقیقتده عیانه کله وبوعالمده دیدهٔ ناسدن مستور ومکتوم اوله (مثنوی) گفت شه پوشید حق پاداش بد * لیك ازعامه نه ازخاصان خود * پادشاه ایتدی حضرت حق اکرچه قبیح ونامشروع عمللرك جزاسنی وعوضنی اورتدی وپنهان ایلدی لیکن عوامدن ستر ایلدی کندینك خاصلرندن نهان ایلمدی یعنی اول پادشاه غلام پرانتباهه دیدیکه ای غلام دیمه که اعمالك اثری بودنیاده مشهود وعیان اولمزحق تعالی اکرچه ستر ایلدی پاداش وجزای بدی لکن عوامدن ونامحرملردن کندینك خاص قوللرندن دکل (مثنوی) گربدامی افکنم من یك امیر * ازامیران خفیه دارم نه ازوزیر * مثلا بنکه پادشاهم اکر برامیری بردام وبنده براغم یعنی آنك قیدوحبسنی مقصود ایدنم آنی میرلردن خفیه طوترم وزیردن دکل (مثنوی) حق بمن بنمودپس پاداش کار وزصورهای عملها صدهزار * پس حق تعالی بکا ایشك پاداشنی کوستردی بوهم وجهدر حق تعالی بکا کوستردی چوق کارلك جزاسنی وعمللرك صورتلرندن یوزبیك اشکار ایلدی (مثنوی) تونشانی ده که من دانم تمام ماه را برمن نمی پوشد غمام * ای غلام سن بکا عملکدن برنشان ویرکه بن بیلورم بالتمام اعمالك نتیجهسنی غمام ماهی بنم اوزریمه اورتمز یعنی ماه حقیقی ونتیجهٔ اعمال وافعال بنم اوزریمه سحاب شك وارتیاب اورتمز (مثنوی) گفت پس ازگفت من مقصود چیست * چون تومی دانی که آن چه بودوچیست * پس اول غلام دیدیکه فاذا کان کذلك سنکه حقیقت اعمال ونتایج افعاله بودنیاده واقف اولهسن ومأل ومرجعی بیلهسن بنم سوزمدن مقصودلك ندرچون سن بیلورسنکه اول نسنه اولدی ندرپس نهسببدن سؤال ایلرسن (می) گفت شه حکمت دراظهارجهان آنکه دانسته برون آیدعیان * آنچه می دانست تاپیداشود * برجهان ننهادرنج طلق ودرد * اول پادشاه علم وحکمت دیدیکه ای غلام پراوهام وکمان مجرد علم شهود وعیان غناسنی ویرمز کورمز میسن اظهار جهانده حکمت یعنی جهانك اظهارنده حکمت اولدرکه علم اللهده دانسته اولان طشره کله عیانه وخارج عالمده ظهور بوله بالمعاینه کورمزمیسن جناب ذی الجلال والکمال ازل ازالده مجاهدین وصابرینك احوال

واقعه النه عالم ایکن مجرد علمایا اکتفا ایتمیوب انلری عیان ظهوره کتوروب (ولنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم والصابرين) بیورمغله انلری امتحان واختبار ایلدی اکرچه عیان علمه موافقدر ووجود عینی وجود علمی یه اصلا مخالف اولمز بلکه هر شیئ علی ماهو علیه کان فی العلمدر لکن علمه عیانك ما بیننده چوق تفاوت واردر مثلا برخاتون اول نسنه یی که قارننده بیلدی وعالمه اولدی تا پیدا ایدوب طوغورمینجه جهان اوزره طوغرمق رنجنی وولادت دردنی قومدی کذلك صابر مجاهد فی سبیل الله باطن عالمده یعنی مرتبهٔ علمده بنه مجاهد فی سبیل الله ایدی کذلك صابر علی طاعة الله صابر ایدی لکن مرتبهٔ علمده مجاهد مجاهده زحمتن طوتمدی وصابر اولنلرك صبرمرارتن ذوق ایتمدی حال بوکه بنه علمده مجاهد وصابرلردر پس معلوم اولدیکه مجرد علم عیان غناسنی ویرمز وعلم الیقین عین الیقین کبی اولمز پس انکچون ای غلام فعل وقولکله بکا نشان ویردیرم تا علم عینه کله وعلمده ثابت اولان ظهوره بوله بوخسه سنك فعلك وقولك بکا علم افاده ایلسون ایچون نشان ویردیرم (مثنوی)

یك زمان بی کار نتوانی نشست * تا بدی یا نیکی ازتو نجست * این تقاضاهای کار از بهر آن * شد موکل تا شود سرت عیان * ای غلام نیك کردار علمك عین مرتبه سنه کلمسنك اقتضاسیدرکه برزمان ایشسز اوتورمغه قادر اولمزسن تا که سندن بر یرامز ایش یا برایو ایش صیحرامدی وصادر اولمدی یاخود معنی حتی کملك ویاخود ایلك سندن صیحرامیه یعنی ظهوره کلیه بو کار وکردارك تقاضالری اندن اوتری سنك اوزرینه موکل اولدی که تا اعیان ثابته ده اولان سرك عیان اوله وعلم مرتبه سنده اولان وجودك عینه کله (مثنوی) پس کلابهٔ تن کجا ساکن شود * چون سررشتهٔ ضمیرش میکشد) پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور چونکم انك سررشتهٔ ضمیرنی دست قضا چکر کشدلك فاعلی ضمیر اولسه ده جائزدر تقدیر کلام پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور چونکم آنك ضمیر وقلبی تن کلابه سنك رشته سی اوجنی چکر یعنی کلابه ده اولان ایپلك اوجی کلابه یی نیجه دوندررسه ضمیر وقلب دخی تنی اول اسلوب اوزره دوندوروب اندن اقوال وافعال ظهوره کتوررر کلابه شول نسنه در که انك اوزرینه ایپلك صاررلر (مثنوی) تاسهٔ تو شد نشان آن کشش * برتو بیکاری بود چون جان کشش سنك تاسه وغمك اول چکمکك نشانی اولدی ایشسزلك سنك اوزرینه جان چکشمك کبی اولور یعنی برکارلك عدم حصولنه سنك تاسه لنمغك اولدی دست قضاء الهی سنی اول کاره چکمه سنك نشانی اولدی حتی سنك اوزرینه بی کارلق وبطاللق جان چکشمك کبی وسنی قلبنده اولان تاسه یولاری اول کاره جذب وکشیده قیلور پس اول کارکه بحکم تقاضای قضای الهی ومراد ربانی هرنه ایسه بو وجهله ظهور قیلور (مثنوی) این جهان وآن جهان زاید ابد * هر سبب مادر اثر ازوی ولد * چون اثر زایید آن هم شد سبب * تا بزاید زو اثرهای عجب * این سببها نسل برنسلست لیك * دیدهٔ باید منور نیك نیك * درین جهان ودران جهان تقدیرنده در تقدیر معنی بو جهانده واول جهانده ابدی طوغر هر سبب مادر ومصدر در واثر اندن طوغر بوهم وجهدر بو جهان واو جهان ابدی طوغورر هر سبب مادر واثر اول سببدن ولددر یعنی سبب مادر واثر فرزند کبیدر چونکم سببدن اثر طوغدی اول اثر دخی سبب اولدی یعنی چونکم برسببدن براثر طوغدی اول اثردن دخی برکار آخره سبب اولدی تا اول اثردن عجب اثرلر طوغر یعنی حتی اندن دخی آثار عجیبه واثمار غریبه طوغر مثلا ظهور وجود شجر ایچون بردانه دکسك ویا اکسك سن اول دانه یه سبب اولورسن واول دانه وتخم اثر اولور کذلك اول دانه شجره سبب وشجر ثمره سبب وثمر اجتنابه واغتدایه واغتدا نشو ونمایه ونشو ونما قوت وقدرت بدنه وقوت بدن بو جهانده اولان کار وکرداره وبو جهانده اولان کار وکردار رؤیت نتایج کردار ایچون حشر وانتشاره واول جهانده حشر ونشر اولمق سؤال وحسابه وسؤال وحساب ثواب وعقابه وثواب که نعم بی نهایه در ابد الآباد تنعم وجود عامل خیره سبب اولور وکذلك عقاب وعذاب متنوعه الی مالانهایه ایلام وجود فاعل شره باعث اولور بو سببلر نسل نسل اوزره در اما حددن زیاده منور بردیده کرك که بونلری مشاهده ایتکه قادر اوله بو سببلر نسل برنسلدر وبری برینه متسلسلدر الی مالانهایه اکرچه دار نعیم ودار جحیمده منقطع اولور ظن اولنور اما منقطع دکلدر زیرا دائما اهل نعیم تنعمده هر آنده برشانله کذلك اهل جحیم عذابده برحالله پس معلوم اولدیکه بو جهانده واول جهانده ابدی سببلر طوغر وهر سبب مادر کبی وهر اثر اکا فرزند کبی اولور بو اسباب متسلسله وآثار متولده یی کورمکه بردیدهٔ انور وبصر منور کرکدر هرکسك بصر بصیرتی مو الید ونتایج اعماله بصیرد کلدر (مثنوی) شاه با او در سخن اینجا رسید * یا بدید ازوی نشانی یا ندید * پادشاه سوزده اول غلامله بو محله ایرشدی اول غلامدن پادشاه برنشان کوردی یا کورمدی یعنی آنك جوهرندن وحقیقتندن بر علامت کوردی یاخود کورمدی (مثنوی) کر بدید آن شاه جویا دور نیست * لیك ماراذ کر آن دستور نیست

اول سردروني طلب ايديجي شاها كراول غلامدن برنشان كوردي ايسه بعيد دكلدر ليكن آني بيان وعيان
ايتمكه بزه دستور يوقدر زيرا هرسري نااهله افشا ايلمكه اجازت اولمز (مثنوی) چون زكرما به بيامد آن غلام
سوي خويشش خواند آن شاه همام * چونكه اول غلام حمامدن كلدي اول اولو پادشاه اول غلامي كندي جانبنه
اوقودي يعني كندينك حضورينه دعوت ايلدي (مثنوی) كفت صحالك نعيم دائم او * بس لطيفي وظريف وخوب رو
اول پادشاه كامكار حمامدن كلان غلام معرفت كرداري حضورينه دعوت ايدوب اكا ديديكه الله سكا صحت
ويرسون وسنك ايچون نعيم دائم حاصل اولسون زيرا زياده لطيفسن وظريف وخوب روسن صحالك انتصابي فعل
محذوفله درسقيالك قبيلندندركه سماعيدر اي سقاك الله سقيا ديمك نيجه ايسه كذلك اي صحك الله صحا ديمك اولوركه
بوكونه كلام موقع دعاده استعمال اولنور كذلك نعيم دائم دخي موقع دعاده در زيرا نعيم دائم عليك ديمكدر
نعيم دائم مبتدا عليك خبريدر اصلنده بودخي (انعم الله عليك نعيما دائما) ايدي مصدر فعلنه دلالت قيلديغيچون
فعل حذف اولنوب (نعيما دائما باقي قالدي پس دوام وثباته دلالت ايتسون ايچون نصبدن رفعه عدول قيلنوب
عليك نعيم دائم) قالدي اكثر محلده خبرك حذفي جائز اولديغنه بناء خبر موقعنده اولان جار مع المجرور حذف اولنوب
دواملة موصوف اولان مبتداء نكره باقي قالدي پس تقدير كلام (صحك الله صحا وانعم الله عليك نعيما دائما) ديمك اولور
ومصرع ثاني بودعايه علت منزله سنده اولور (مثنوی) اي دريغا كرنبودي درتوان * كز براي توهمي كويد فلان *
اي دريغ اكرسنده اول اولميدي كه فلان سنك ايچون سويلر يعني شول اخلاق ذميمه وافعال خبيثه اكرسنده
اولميديكه سنك حقنده سنكله رفيق اولان خواجه تاشك انلري سويلر (مثنوی) شاد كشتي هركه رويت ديدني *
ديدنت ملك جهان ارزيدني * هرشول كسه كه سنك يوزيكي كوريدي شاد اولوردي سني كورمك جهانك
ملكنه دكردي (مثنوی) كفت رمزي زان بكواي پادشاه * كز براي من بكفت آن دين تباه * بوغلام چونكيم
پادشاهدن بوسوزلري ايشتدي پادشاهه ايتدي اي پادشاه اول غلامك بنم حقمده سويلديكندن بر رمز سويله كه اول
دين خراب بندن اوتري نه سويلدي (مثنوی) كفت اول وصف دورويت كرد * كاشكار ابتو دوائي خفيه درد *
پادشاه اكا ايتدي اول اول غلام سنك دورويلكي يعني ذوالوجهين اولمكي وصف ايلدي كه سن آشكاره دواسن
نهاني درد وزخمسن ته كم ايكي يوزلي منافقك خويدركه ظاهرا دوا وشفا كورينور تملقلر ايلر وباطنا غائبده
زخم ودرده سبب اوله جق غيبت ومذمتلر قيلور (مثنوی) خبث يارش را چوازشه كوش كرد * درزمان درياي خشمش
جوش كرد * چونكيم شاهدن كندي يارينك خباثتني استماع ايلدي فوري آنك غضبي درياسي جوش ايلدي
مثنوی) كف برآورد آن غلام وسرخ كشت * تا كه موج هجو او ازحد كذشت * اول غلام آغزي اوزره كوپك
كتوردي ويوزي قزل اولدي تاكم اول غلامك هجو وقدح ايلمك موجي حددن كچدي (مثنوی) كفت زاول دم كه
با من يار بود * همچو سك درقحط بس كه خوار بود * ديدي اول دمدن كه اوبكا يار اولدي قحطده كاب كبي چوق
نجاست يبجي ايدي (مثنوی) چون دمادم كرد هجوش چون جرس * دست برلب زد شهنشاهش كه بس * بوغلام
اول غلام نيكو خصالك هجوني چونكيم دمبدم جرس كبي ايلدي وآنك وافر قدح وذمني سويلدي شهنشاه
آنك ليي اوزره ال اوردي بويله ديو كه بسدر يعني آنك آغزنه ال اوردي اول غلامك حقنده ذم وقدح ايلمه بوقدر كفايت
ايلرديدي (مثنوی) كفت دانستم ترا ازوي بدان * ازتوجان كندست وازيارت دهان * پادشاه اكا ايتدي سني
اول غلامدن اول امتحان واسطه سيله بيلدم وسنكله آنك ما بيني فرق وتميز قيلدم سندن جان قوقشدر ويارکدن
آغز قوقشدر يعني سنك جانك خبيث قوقر وسنك رفيقكك دهاني قوقر (مثنوی) پس نشين اي كنده جان ازدور تو
تا امير او باشد ومأمور تو * اي جاني قوقش سن ايراقدن كيرو دا اوتور تا اول اغزي قوقش جاني پاك امير اوله سن آنك
تحت يدنده محكوم ومأموري اوله سن بونده تنبيه بودركه اول كسه كه آغزي پاك وجاني ناپاك اوله ولساني علم وفضالله
براولوب دروني اخلاق خبيثه واوصاف رديه ايله طوله اول كسه من حيث المرتبه عند الله اخلاق حميده صاحبي
اولنلردن سفلي وپستدر زيرا حق تعالى (ان الله لا ينظر الى صوركم ولا الى اعمالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) حديثنك
فحواسنجه قلوبه ناظر درصورته واقواله ناظر دكلدر (مثنوی) درحديث آمد كه تسبيح ازريا * همچو سبزهٔ كولخن
دان اي كيا * حديث شريفده كلديكه ريادن وسمعه دن اولان تسبيحي اي ارلو كلخن ومزبله ده بتن سبزه كبي بيل كه
اعتباري وقدري يوقدر (مثنوی) پس بدان كه صورت خوب ونكو * باخصال بد نيرزد يك تسو * پس قصه دن
حصه بودركه بيل كه خوب وزيبا صورت قبيح خويلرله برتسويه دكمز يعني بيل كه صورت خوب ونكو خصال بدله
برفلس احره دكمز ودانهٔ خردل قدر قيمتي اولمز واهل حق اولان بركسه نك حسن خلقي اولمسه مجرد حسن خلقه

رغبت قیلمز آنكچون حضرت رسول علیه السلام اكثریا بیوررلردیكه (اللهم كما حسنت خلقی فحسن خلقی وعن جریر
ابن عبدالله رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یاجریر انك امرء قد حسن الله خلقك فحسن خلقك
وقال علیه السلام حسن الخلق خلق الله الاعظم (مثنوی) ور بود صورت حقیر و ناپذیر * چون بود خلقش نكو
در پاش میر * واكر صورت حقیر و نامقبول اوله چونكه خوبی خوب اوله آنك ایاغنده اول (مثنوی) صورت ظاهر فنا
كردد بدان * عالم معنا بماند جاودان * ظاهر صورتی فنا اولور بس‍ـل معنی عالمی باقی قالور پس عالم صورتی قو یوب باقی
اولان عالم معنانك طالبی اول (مثنوی) چند بازی عشق با نقش سبو * بكذر از نقش سبو رو آب جو * سبو نقشنه نیجه
بر عشق اوینارسن و محبت ایلرسن سبونك نقشندن كچ یوری آب طلب ایله یعنی صورت جسمدن كذر ایدوب انده
اولان آب معنانك طالبی اول كه مقصود اولدر (مثنوی) صورتش دیدی زمعنی غافلی * از صدف دری كزین
كر عاقلی * اول سبونك صورتنی كوردك ولیكن معنادن غافل سن اكر عاقل ایسك صدفدن لؤلؤیی اختیار ایله
زیرا صدفدن مقصود لؤلؤدر كذلك صورت جسمدن مقصود معنی و خوی نیكودر (مثنوی) این صدفهای قوالب
در جهان * كرچه جمله زنده اند از بحر جان * بو صدفلر مثابه سنده اولان قالبلر جهانده اكرچه جمله سی
جان دریاسندن زنده درلر (مثنوی) لیك اندر هر صدف نبود كهر * چشم بكشا در دل هر یك نكر * لیكن هر صدفده
كهر اولمز چشمكی آچ هر بر صدفك ایچنه نظر ایله (مثنوی) كان چه دارد وین چه دارد وا كزین * زانكه
كمیابست آن در ثمین * كه اونه طوترو بونه طوترا و رندیله یعنی هر كسله كه مصاحبت ایلرسن صدف درونه نظر ایله كور كه
نه كونه جوهر طوتردر معنادن خالیمدر ویا خود پر درمیدر نظر ایله زیرا كه اول در ثمین كمیابدر مرادی قیمت اولان
در معنی هر كسده بولنمز (مثنوی) كر بصورت می روی كوهی بشكل * در بزركی هست صد چندانكه لعل * اكر صورته
كیده سن یعنی صورته نظر ایده سن بر طاغ شكلده و بیوك كلكده بوز او اقدردر كه لعلدر یعنی صورت جسامتده بر طاغ
لعلدن اكرچه نیجه بیك مرتبه بیوكدر ولكن لعل من حیث المعنی قیمت و شرف جهتندن كوهدن نیجه مرتبه
اعظمدر (م ی) هم بصورت دست و پا و چشم تو * هست صد چندانكه نقش چشم تو * هم صورتده سنك دست و پایك
و صماخ و صقالك رسائر اعضانك بوز او نقدر واردر كه سنك چشمكك نقشیدر (مثنوی) لیك پوشیده نباشد بر تو این *
كز همه اعضاء و چشم آمد كزین * لیكن سنك او زریكه بو پوشیده اولمز و سائر بصیر اولنلره دخی بو معنی مستور
دكلدر كه جمیع اعضادن ایكی چشم كزین و مختار كلدی (مثنوی) ازیك اندیشه كه آید اندرون * صد جهان
كردد بیك دم سرنكون * بر فكر دنكه اول فكر درونه كلور بر دمده یوز جهان باشی آشغه اولور یعنی بر اندیشه دن نیجه
عالم خراب اولمق مقرر اولور نته كم بو معنایی توضیح ایچون سلطانك وجودنی تمثیل طریقیله ایراد بیوررلر (مثنوی)
جسم سلطان كر بصورت یك بود * صد هزاران لشكرش در پی رود * مثلا پادشاهك جسم وذاتی اكرچه صورتده
بردر آنك اردنجه نیجه یوز بیك عسكر كیدر (مثنوی) باز شكل و صورت شاه صفی * هست محكوم یكی فكر خفی *
كیرو كزین و عالی قدر شاهك شكل و صورتی بر خفی فكر و اندیشه نك محكوم و مغلوبیدر پس بر فكر بادی نظرده
اكرچه حقیر كورنور ولیكن معناده غایتله عظیم الشان و رفیع العنواندر (مثنوی) خلق بی پایان زیك اندیشه بین *
كشته چون سیلی روانه بر زمین * بی پایان خلقی بر اندیشه دن كور یراوزره بر سیل كبی روانه اولمش زیرا خلقك
حركات و سكناتی فكرلرینه تابعدر (مثنوی) هست آن اندیشه پیش خلق خرد * لیك چون سیلی جهانرا خورد و برد
اول اندیشه خلق قتنده اكرچه خرد ولاشیئدر ولیكن بر عظیم سیل كبی جهانی یدی والتدی یعنی ازاله ایتدی (مثنوی
پس چو می بینی كه از اندیشهٔ * قائمست اندر جهان هر پیشهٔ * پس بو ابیات مقدمه ده ذكر اولنان مقدمه معلوم
اولدیسه و مرئی اولمق مرتبه سن بولدیسه چونكم كوررسن كه بر فكردن قائم و ثابتدر جهانده هر بر صنعت
(مثنوی) خانها و قصرها و شهرها * كوهها و دشتها و نهرها * خانلر و قصرلر و شهرلر و طاغلر و صحرالر وایرماقلر
(م ی) هم زمین و بحر و هم مهر و فلك * زنده از وی همچو دریا از سمك) هم زمین و دریا و هم آفتاب و فلك اول فكردن زنده در
ماهی دریاده زنده اولدیغی كبی جواب شرط بو بیتدر (مثنوی) پس چرا از ابلهی پیش تو كور * تن سلیمانست و اندیشه
چو مور * فاذا كان كذلك بو یله اولدیسه نیچون سن كورلك قتنده ابلهلكدن تن سلیمان در و فكر مور كبیدر یعنی
تن عالمی سلیمان و عقل و اندیشه عالمی مور كبیدر بو محلده اندیشه دن مراد عقل مدبردر كه فكر و اندیشه آنك تدبیرینك
اثریدر پس ذكر سبب و ارادهٔ سبب قبیلندن اولور و جهانده هر پیشه نك عقل و اندیشه ایله قائم اولمسی عقلانك
معلومیدر مثلا جمیع بیوت و قصور عقلدن صدور ایلمشدر و تعمیر بلدان و مدائن عقل و اندیشه ایله اولمش و قری
و قصبات آنلرله قیام و انتظام بولمشدر و كذلك جمیع جبال راسخات و صحاری و بیابان واسعات و ممدودات و بونلرده

اولان

اولان انهار جاریات ونباتات وحیوانات جمیعا عقل فعالله قائم اولمش وانتظام بولمشدر زیرا جمیع عنصریاتده متصرف
اولان عقل فعالدر هم زمین خاکسار وبر وقراده وجمله بحارده دخی متصرف اولان بو عقلدر وکذلك شمس نوار
وفلك دوار دخی تدبیر عقلله قائم ومنتظمدر که عقول عشره بو افلاك تسعه ده مدبر ومتصرفلردر پس هر شیئك
ملکوتی اول شیئك وجودنده مدبر ومتصرفدر بارادة الخالق که اول شیئك اول عقل واندیشه سیدر نته کم جناب حق
بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (فسبحان الذی بیده ملکوت کل شئ والیه ترجعون) (مثنوی) می نماید پیش چشمت که
بزرك * هست اندیشه چو موش وکوه کرك * سنك چشمك قتنده طاغ عظیم کورینور اندیشه موش کبی
وطاغ کرك کبیدر یعنی سنك دیدهٔ عقلك قتنده کوه بزرك کورینور وفکر حقیر کورینور مثلا طاغ قورد کبی عظیم
وفکر موش کبی حقیر کورینور (مثنوی) عالم اندر چشم تو هول وعظیم * ز ابر ورعد وچرخ داری لرز وبیم * عالم سنك
چشمکده مهیب وعظیمدر ابردن ورعدن وچرخدن لرزه وخوف طوترسن وبونلری بنفسها فاعل ظن ایلدیککدن
بونلرك ظاهرا اولان هیبتندن خشیت ایدرسن (مثنوی) از جهان فکرتی ای کم ز خر * ایمن وغافل چو سنکی بیخبر *
ولکن فکر جهاننده ای خردن کم حجر لایفهم کبی ایمن وغافلسن یعنی عالم صورتنده قالوب جماد کبی عالم معنادن
بی خبر اولمشسن (مثنوی) زانکه نقشی وز خرد بی بهرهٔ * آدمی خو نیستی خر کرهٔ * زیرا که نقش وصورتسن
وعقلدن بی بهره سن آدم خویلو دکلسن خر یاوروسیسن آدم خویلو اولمق اولدر که معنادن غافل اولمیه وخر کبی
اسیر لذت نفسانی قالمیه بلکه عبادات وطاعاته سعی ایدوب رضای حق اله کتوره وکندوبی حیوانیت
صفتلرندن خلاص ایدوب انسانیت مرتبه سنه یتوره (مثنوی) سایه را تو شخص می بینی ز جهل * شخص ازان
شد نزد تو بازی وسهل * جهلکدن سن سایه یی شخص کوررسن یعنی بو عالم صورتی که فی المثل سایه کبیدر بونی ذات
وعین موجود کوررسن اول سببدن شخص سنك قتکده بازی وسهل اولدی شخصدن مراد برشیئك عین ثابته سی
ویا خود روحیدر پس صورتی کورن واکا فریفته اولان کمسه نك چشمی قتنده صورت عالی وعظیم کورینوب
شخص مثابه سنده اولان روح ویا خود عین ثابته سهل ویسیر کورینور (مثنوی) باش تا روزی که آن فکر
وخیال * بی حجابی برکشاید پروبال * صبر ایله شول برکونه دکین که اول فکر وخیال زیاده حجابسز پروبال آچه
یعنی فکر وخیال یوم قیامتده ظهوره کله وپرواز قیله اول زمان حقیر عد ایلدیکك فکر وخیالك عظیم شاننی
کوره سن (مثنوی) کوهها بینی شده چون پشم نرم * نیست کشته این زمین سرد وکرم * طاغلری پشم کبی ملایم
ونرم کوررسن (کما قال الله تعالی وتکون الجبال کالعهن المنفوش) بو صووق واسی یری یوق اولمش کوررسن (مثنوی)
نه سما بینی نه اختر نه وجود * جز خدای واحد حی وودود) نه آسمان نه کوکب نه وجود کوررسن حی وودود واحد خدادن
غیری یعنی آسمان وکواکب وسائر موجوداتدن هیچ برشئ کوره مزسن بلکه همان واحد وزنده ومحبوب
اولان خدای تعالیی کوررسن اول کون (لمن الملك الیوم) کندی دیه واکا برشئ جواب ویره میوب ینه کندی
لله الواحد القهار) دیه (مثنوی) یك فسانه راست آمد یا دروغ * تا دهد مر راستیها را فروغ * برفسانه راست
کلدی ویا دروغ کلدی یعنی قصه نك صدقنه وکذبنه اعتبار یوقدر بلکه مقصود اندن همان حصه پذیر اولمقدر تا قصه
راستلقلره فروغ ویره یعنی کرچکلره رونق ولطافت ویره اول قصه بودر (حسد کردن حشم بر غلام خاص
(مثنوی) پادشاهی بندهٔ را از کرم * برکزیده بود بر جمله حشم * برپادشاه بربنده سنی مجرد کرمندن جمیع حشم اوزره
کزیده واصطفا ایلمشدی (مثنوی) جامکی او وظیفهٔ چل امیر * ده یکی قدرش ندیدی صد وزیر * آنك نفقتان بهاسی
قرق امیرلك وظیفه سی ایدی یوز وزیرانك قدرینك اونده برینی کورممشدی ومرتبه سنك عشر وعاشرنه ایرممشدی
(مثنوی) از کمال طالع واقبال وبخت * او ایازی بود وشه محمود وقت * طالعنك کمالندن واقبال وبختندن
اول بنده بر ایازایدی وپادشاه زمانك محمودی ایدی (مثنوی) روح او با روح شه در اصل خویش * پیش ازین تن
بوده هم پیوند خویش * اول خاص بنده نك روحی پادشاهك روحی ایله کندینك اصلنده یعنی عالم ازلده بوتندن
اول هم اتصال وقرابت واقع اولمشدی وتعارف وایتلاف روحانی سبقت قیلمشدی پس ازلی اولان کار وکردارك
اسرارنی بو مناسبتله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) کار آن دارد که پیش از تن بدست * بکذر از اینها که
نو حادث شدست * کاری اول طوتر که تندن مقدم اولمشدر یعنی تن عالمنه کلمزدن اول آکا کار قیلمق وصالح اولمق سبقت
قیلمشدر بونلردن کچ که یکی حادث اولمشدر یعنی بو بدندن ظهوره کلان وصکره دن حادث اولان کار وکرداره اعتبار
ایلمه که نظرا کرینك واکر بداول حادث اولان کاره دکلدر بلکه فاتحه یه در ویا خود خاتمه یه در که خاتمه فاتحه ده اولنه
مخالفت ایلمز (مثنوی) کار عارف راست کونه احولست * چشم او بر کشتهای اولست * کار عارف ایجوندر

يعني حضرت خدانك ايشلرينه نظرايلمك عارفه مخصوصدر زيرا عارف احول دكلدر اول عارفك كوزى اولده اكان
تخملر اوزره در كه آخرده بتمز الا كه همان ازلده اكان (مثنوى) آنچه كندم كاشتندش وانچه جو * چشم اوانجاست
روزوشب كرو * اول نسنه كه ازلده آنى بغداى اكديلر ويا خود اول نسنه يى كه آربه اكديلر روزوشب عارفك چشمى
اورايه رهندر يعنى ازل جانبنه مقيد ومربوطدر هرنه كه عالمده حادثه اولورسه آنى سر قضانك اثرى بيلور وشقى اولانى
وسعادتلو اولانى ازلده اولان عين ثابته لرينك اقتضاسندن فهم قيلور (مثنوى) انچه آبستست شب جزان نزاد *
حيلها ومكرها بادست باد * بيورمشلرديكه عارفك كوزى كشتهاى اولدركه ازل ازالده بركسه نك
زمين وجودنه بر برمى اكلمشدر وياخود شعير سعيرمى دكلمشدر كيجه كوندز عارفك كوزى فاتحه وسابقه ده اولان
ماضايه در (ولهذا قال بعض العارفين قبل من قبل فى الازل بلاعلة ورد من رد فى الازل بلاعلة وقال على كرم الله
وجهه الناس يخافون من الخاتمة بحكم انما الاعمال بالخواتم وانا اخاف من الفاتحة لان الخاتمة لاتكون الا على
مقتضى الفاتحة) پس برفحواى الليلة حبلى شب اول نسنه بيكه بوكاودراندن غيرى طوغورمدى يعنى اول نسنه بيكه
شب ازل حامله اولدى روزدنياده وروز عقباده اندن غيرى برشئ طوغمدى بوتقديرجه حيله لر ومكرلر باددر باددر
يعنى تقدير الهى يه مكر وحيل بادوهواى بى محلدر زيرا (الحذر لايغنى عن القدر) درواز له على طريق الاستعارة شب
تعبيرايلمرى ابصار عقول وافكارلك آنى ابصاره قدرتى اولميوب كيجه كبى عيون عقول ناسدن مستور
اولديغى ايچوندر والليلة حبلى حديثنك سرى بودر اما ظاهر معناسنى شاعرك بوبيتى افاده ايدر (بيت) دورانكه
حادثاتله هر كيجه بوكليدر * كون طوغمدن نلر طوغه كم بيله ناكهان (مثنوى) كى شود دلخوش بحيلتهاى كش *
انكه بيند حيلت حق برسرش * نچن محبوب ودلپذير اولان حيله لرله دلخوش اولور اول كسه كه خداى تعالينك
حيله سنى انك حيله سى اوزره عالى وغالب كوره برسر بونده عالى وغالب معناسنه در (مثنوى) اودرون دام
دامى مينهد * جان تونه آن جهد نى اين جهد * او حيله سنه وعقلنه اعتماد ايدن كسه دائم دام ايچره در وبر دام قوررسنك
جانك حقيچون نه دام قورتلور ونه دام قوين كسه قورتلور مصرع ثانى قسم در بجان تو تقدير نده وتقدير كلام بويله
ديمك اولوركه اول حيله وتدبيرنه مغرور اولان واعتماد قيلان كسه دام قضا ايچره مقيد ومحبوسدر حال بوكه كندى
نيجه سنك صيدى ونيجه سنك دخى دفع وكيدى ايچون بردام قوروب حيله وتدبير جانبنه ذاهب اولورسنك حيات
وبقالك حقيچون نه بوكونه كسنه قضاى الهيدن خلاص اولورنه آنك دام مثابه سنده اولان حيله وتدبيرى نجات
بولور بلكه هر ايكيسى مغلوب ومقهور اولوب امر قضا هرنه ايسه ظهوره كلور ديمك اولور (مثنوى) كربرويد
وربريزد صدكياه * عاقبت بررويد آن كشتۀ اله * بوز كياه وچمن اكر بتر واكر دوكلور ويتر عاقبة الامر حضرت
اللهك اول اكلمشى بتر يعنى انسانك زمين وجودندن اكر برفعل بتر واكر يتر عاقبت حضرت حق ازلده هرنه تخم
اكديسه آنك وجودنده اول بتر (مثنوى) كشت نو كارند بر كشت نخست * اين دوم فانيست وآن اول درست
مثلا اولدن اكلمش اكين اوزره يكى اكين اكرلر بو ايكنجى صكره دن اكلن اكين فانيدر واول اول درست وثابتدر زيرا
اول اكلن تخم كوكلشمش ويرلشمشدر صكره دن اكلن تخمك ثبات واستقرارى يوقدر (مثنوى) تخم اول كامل
وبكزيده است * تخم ثانى فاسد وپوسيده است * اولكى تخم كامل وكزيده ومقبولدر تخم ثانى فاسد وچوركدركه
زمانسز اكلمشدر چونكم هرشئ تقدير الهينك مقتضاسى اوزره اولديغى بيان بيوردقدنصكره عبده لازم اولنيده
بيوررلر (مثنوى) افكن اين تدبير خود را پيش دوست * كرچه تدبيرت هم از تدبير اوست * بو كندى تدبيرنى
دوستك اوكنه براق اكرچه سنك تدبيرلك دخى هم اول خدانك تدبيرندندر (مثنوى) كار آن دارد كه حق افراشتست
آخر آن رويد كه اول كاشتست * كار وتاثيرى اول طوتركه حضرت حق يوجلتمشدر آخر اول بتركه اول اكلشدر
هرنه كه بودنياو آخرتده ظهوره كلورسه ازلده مقدر اولان كارلرك اثريدر (مثنوى) هرچه كارى از براى حق بكار *
چون اسير دوستى اى دوستدار * هرنه اكرسك اول خدا ايچون اك چونكم اى دوستدار بر دوستك اسيريسن يعنى
اى خدايى دوست طوتيجى چونكم سن انك اسيريسن هرنه كارايلرسك انكچون ايله تا آنك مقابله سنده نيجه
اجر وجزا بوله سن (مثنوى) كرد نفس دزد وكار او مپيچ * هرچه آن نه كار حق هيچست هيچ * دزد ودغل نفسك
وآنك كار ومقصودنك چوره سنه طولنمه زيرا هر نسنه كه اول حضرت حق ايشى دكلدر هيچ در هيچدر (مثنوى) پيش
ازانكه روز دين پيدا شود * نزد مالك دزد شب رسوا شود * اندن اولكه روز دين پيدا اوله ويوم قيامت ظهوره كله
مالك الملكك قتنده كيجه خرسزى رسواى اولور (م ى) رخت دزديده بتدبير وفنش * مانده روز داورى بر كردنش * اول
دزد شبك فن وتدبيرله مسروق اولان رختى عدل كوننى آنك كردنى اوزره قالمش اولور رخت دزديده دن مراد حيله

وخدعه ایله اشلدیکی اعمال اولورکه روزجزاده آنك بو ینده قالور ودزدشبدن مرادروزآخرتدن غافل اولوب بودنیا کیجه سندهمکر وحیله ایلهجلب حظ نفس ایلین کمسه لر اولور (مثنوی) صد هزاران عقل باهم برجهند* تابغیردام اودامی نهند* نیجه یوزبیك عقل اتفاقله صچرارلر یعنی جملهسی اتفاق ایلیوب دام قضادن خلاص ایچون تدبیرایدرلرتااول خدانك دامندن غیری بردام قویهلروآنك مرادومرامنی تغییرایدوب مقتضای نفسلرینه اویهلر (مثنوی) دام خودراسخت تریابندوبس* کی نماید قوتی باباد خس * کندی داملرنی سخت تربولورلر وانجق یعنی برمرتبه حیلهوتدبیر دامنی وضع ایدرلرکه آنلرك عقللری اول وضع ایلدکاری حیلهوخدعه دامنه زیاده اعتماد ایلدیکندن آنی محکمتروقو یتر کوررلر انجق اماچقن خاروخس باده برقوت کوستررلر یعنی تدبیر وتدارك خلق عالم خس وخاشاك مثابه سندهوقضاوارادت الهی باد صرصر منزلهسندهدرخس وخاشاك بادصرصره قوت کوسترهمیوب مقابله ایدهمدیکی کبی تدبیر وتدارك خلق دخی ارادت حقه مقابله قیلهمزوقوت وقدرت کوسترمکه قادراولهمز (مثنوی) کرتو کویی فائدهٔ هستی چه بود* درسؤالت فائده هست ای عنود * سائله بوسؤال ابیات متقدمه ده قضا وقدره متعلقه اولان معانیٔ مذکوره دن ناشی اولورزیرا بیورمشلردیکه کاری اول کمسه طوترکه تندن اول موجود اولمشدرکچ اول کارلردنکه بودنیاده نوحادث اولمشدرشب ازل هرنه یکه حامله اولمشدر طوغه جق اولدروآخرالامرینه جلك تخم اولدرصد هزاران عقل بری برینه متفق اولدقلری حالده صچررلر واقدام واهتمام قیلورلرتاکم خدانك دامندن غیری بردام قویهلر یعنی انك مرادومرامندن ایرومرادومرام املرین اجرا ایدهلر حال بوکه کندی داملرنی وحیلهومرام املرنی سخت تربولورلر بوزیاده عجب که چقن قوت کوستررباد صرصره خس کهاول بونلرك حیلهوتدبیریدرپس بوسوزلر سؤالدن ناشی اولورکه هرکس بودنیاده ازلده اکلنی بولیجق وبوعالمده ظهوره کلان عین اعیان ثابتهدهموجوده اولان احکام اولیجق بوهستیٔ خارجی حاصلی تحصیل اولوروبوجهان عبث وبی فائده حکمن بولور پس سؤال مقدرهدن بوسؤالی دفع ایدوب بیوررلرکه اکرسن دیرسك ای سائل فائدهٔ هستیٔ خارجی تقدیر مذکور اوزره نه اولدی ای عنودسنك سؤالکده فائده واردر یعنی سنك سؤالکده که اول جمله وجودخارجیه دن برشیدرفائده واردرای عنودولجوج (مثنوی) کرندارداین سؤالت فائده* چه شنویم این را عبث بی عائده* اکرسنك بوسؤالك فائده طوتمیه یعنی سنك سؤالك که هستیٔ خارجیه دن بریدر فائده طوتمیه بوسؤالکی عائدهسزعبث نه استماع ایدهلم (مثنوی) ورسؤالت رابسی فائده هاست * پس جهان بی فائده آخرچراست* وکرسنك سؤالك چوق فائدهلری وارایسه یعنی اکرسنك سؤالکده چوق فائدهلر وارایسه کهاول فوائد مستوره ومخفی اولان علومك سؤالك واسطهسیله ظهوره کلمش ایسه پس جهان آخرنیچون فائدهسزدر یعنی پس جهان که آثار علم خداوصورقدروقضادرنیچون بی فائدهدر بومعنیدن وجه حاصلی تحصیل اولان قیلمدن دکلدر اکرچهمن وجه بی فائدهوحاصلی تحصیل قیلنمندرتهکم بیوررلر (مثنوی) ورجهان ازیك جهت بی فائده ست* ازجهتهای دکرپرعائده ست* وکرجهان برجهتدن فائدهسزایسه غیری جهتلردن پرعائدهدر یعنی اکرجهان برجهتدن بی فائدهوحاصلی تحصیلدرکه اول (فرغ ربکم من امر العباد) حدیثنك مقتضاسنجه اموری عباد جمیعا بلازیادة ولانقصان ازل آزالده مثبت ومقرر اولمشدر وما کان ومایکون هرنقدرشیٔ وارایسه قضاوقدرده ثابت اولدیغی اوزره بعینه ظهوره کلهسیدر اماعلمده اولان عینه وغیبده اولان شهادته ومعناده اولان شکل وصورته کلدیکی جهتلردن وهرشیٔ اعیان ثابتهلری مقتضاسنجه کندی خواص وآثارلرین اظهار ایلدیکی حیثیتلردن پرعائدهوفائدهدر پس ظهور اشیا مطلقا پرفائدهدر وباطل وعبث دکلدر باعائدهدر (بیت) فلاعبث والخلق لم یخلقوا سدی* وان لم تکن افعالهم بالسدیدة * اکرچه افعال غیرسدیده به نظر اولنسه وبعض شیٔ بعض شیئه نسبت قیلنسه باطل وبی فائده کورینور لکن فی نفس الامروحقیقة الحال برمفحوای (وما خلقنا السماء والارض وما بینهما باطلا) هیچ برشیٔ باطل وبی فائده دکلدرتهکم بعض شیئك بعض شیئه نسبتله باطل وبی فائده اولمسی کلك باطل وبی فائده اولمسنی مستلزم اولمدیغیچون بیوررلر (مثنوی) فائدهٔ توکرمراافائده نیست* مرتراچون فائده ست ازوی مئیست * حسن یوسف عالمی را فائده * کرچه براخوان عبث بدزایده* ای فائدهٔ هستی ندردبوسؤال ایدن کمسه وجود مطلقا خیرمحضدر لکن بعض وجود بعض وجوده نسبتله بی فائدهوشروبعضنه نسبتله خیردرمطلقا محض شربوقدرالاعدم پس سکا فائدهاولان اکربکا فائدهدکل ایسه تحقیقا چونکم سکا فائدهدراندن طورمه یعنی فراغت ایلهمثلا یوسفك حسنی عالم خلقنه فائدهایدی اکرچه برادرلری اوزره عبث وزائدهایدی (مثنوی) لحن داودی چنان محبوب بود* لیك برمحروم بانك چوب بود* داود علیه السلام

حصرتلرینه منسوب اولان لحن انجلین محبوب ایدی که مشهوردر لیکن انکار ایدیجی محروم اوزره چوب اوازی
مشابه سنده ایدی (مثنوی) آب نیل ازآب حیوان بدفزون * لیك برمحروم ومنکر بود خون * مثال آخر آب نیلکه
آب حیوا اندن لذتده زیاده ایدی لیکن محروم ومنکر اوزره خون ایدیکه قبطیلر هربارکه آندن نوش ایلمك استسه لرقان
اولوردی (مثنوی) هست برمؤمن شهیدی زندکی * برمنافق مردنست وژندکی * مثال آخر مؤمن اوزره شهیدلك
زنده لکدر امامنافق وکافر اوزره موتدر واسکیلکدر (مثنوی) چیست درعالم بکو یك نعمتی * که نه محرومند
ازوی امتی * عالمده سویله برنعمت ندرکه برامت آندن محروم دکلدر یعنی عالمده هیچ برنعمت یوقدرکه اندن برطائفه
محروم اولمیه لرا کربرطائفه اول نعمتله متنعملر ایسه برآخر طائفه اندن محروم اولمق مقرردر (مثنوی) کاو
وخررا فائده چه درشکر * هست هر جانرا یکی قوت دکر * کاووخره شکردن فائده ندر یعنی اول طائفه یه شکردن
محروملق واردر زیرا هرجانك برغیری قوتی واردر پس اهل سعادتك قوتی غدای روحانی ولذت عرفانیدر واهل
ضلالتك قوتی کاووخرکبی همان غدای جسمانی وشهوات نفسانیدر (مثنوی) لیك اکرآن قوت بروی
عارضست * پس نصیحت کردن اورا رایضست * ولیکن اول قوت اول کسه اوزره اکرعارض ایسه پس اکا نصیحت
ایلمك رایضلقدر یعنی برکسه نك که معصیت وقباحتدن حظی عارضی اوله پس اکا برناصح نصیحت وبرملك ریاضت
وبر تحمیلکدر یعنی انك تندلکنی وبدخویلغنی ازاله ایلیوب آنی حکم حقه مطیع ومنقاد قیلمق وخلق نیکو
صاحبی ایلمکدر بویله کسه ناصحك نصحی ایله صلاحپذیر اولوب طریق حقه منقاد ورام اولور (مثنوی) چون
کسی کوازمرض کل داشت دوست * کرچه پندارد که آن خودقوت اوست * مثلا شول برکسه کبی که مرضدن
کل یمکی دوست طوتدی اکرچه اول کسه ظن ایلرکه اول خالص خودانك قوت وغداسیدر (مثنوی) قوت اصلی را
فرامش کرده است * روی درقوت مرض آورده است * اول کسه قوت اصلیی فراموش ایلمشدر اول سببدن
مرض قوتنه یوز کتورمشدر یعنی مورث مرض اولان غدایه توجه ایلمشدر (م ی) نوش را بکذاشته سم خورده است
قوت علت راچوحربش کرده است * اول کسه نوشی قومش زهر قاتل یمشدر وکان اول کلی یمکله کندوبی
قتل ایتمکه قصد ایلمشدر (کما قال علیه السلام من اکل الطین فکانما اعان علی قتل نفسه) مرض وعلتك قوتی
چربش کبی ایلمشلردر یعنی علت ومرضه متعلق اولان غدایی چرب وشیرین ظن ایلمشدر اکرسن دیرسك که
چونکم بوغدای جسمانی قوت عارضیدر پا بشرك قوت اصلیسی ندر جواب بیوررلر (مثنوی) قوت اصلی بشرنور
خداست * قوت حیوانی مرورا ناسزاست * بشرك قوت اصلیسی خدانك نوریدر که غدای روحانی وقوت عقل
وجانیدر تحقیقا اول بشره قوت حیوانی لایق دکلدر زیرا قوت حیوانی انسانی حیوان صفت ایلمك وذوق روحانیه
مانع اولمق مقرردر (مثنوی) لیك ازعلت درین افتاد دل * که خورد او روز وشب زین آب وکل * ولیکن کوکل
علت ومرض جهتندن بوقوت حیوانی یه دوشدی وآنك حظنه مقید ومشتغل اولدیکه بوقوت حیوانیه یه مشتغل
اولان دلك صاحبی کیجه وکوندز بوآب وکلدن یه واندن دائما حظ آله (مثنوی) روی زردوپای سست ودل سبك
کوغدای والسماء ذات الحبك * شول کسه که کل یبجی اوله اول کسه نك یوزی صاری وآیاغی سست وضعیف وقلبی
سبك ولرزان اولور وخفقان مرضنه کرفتار اولور حبك صاحبی یعنی طرایق صاحبی اولان سمانك غداسی قنی یعنی
آب وکلدن نشوونما اولان وقوت حیوانیده قلان کسه یه قوت نورانی وغدای آسمانی قنده میسر اولور حبك بوللر
معناسنه در حبیکك جمعیدر (والسماء ذات الحبك) آیتنه اشارت واردر تفسیری جلد اولده عرب بادیه نشین
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) آن غدای خاصکان دولتست * خوردن آن بی کاو وآلتست * اوکه مراد نور
خدادر دولت خاصکیلرینك غداسیدر اول غدایی یمك که مراد نور خدادر بوغازسز وآلتسزدر (مثنوی) شد غدای
آفتاب ازنور عرش * مرحسود ودیورا ازدود فرش * آفتابك غدا وذوقی عرش نوریندندر حسود ودیوه غدا فرشك
دودندندر یعنی انبیا واولیانك حسودینه وشیاطینه غدا ارضك بخار ودخانندن حاصل اولان شیئلردر (مثنوی)
درشهیدان یرزقون فرمود حق * آن غدارانه دهان بدنه طبق * حضرت حق شهیدلر حقنده یرزقون بیوردی
اول غدایه که مراد نور خدادر نه دهان نه طبق اولدی یعنی شهدا (عند ربهم یرزقون) آیتنك موجبنجه ربلری قتنده
مرزوق اولورلر الله تعالی انلره فضلندن اعطا ایلدیکی نعمه فرحناك اولدقلری حالده آنلر یرلر وایچرلر لکن بوصورت
ظاهرده اولان دهان وکاو ایله دکل بوآیت کریمه نك تفسیری جلد اولك اواخرنه قریب حضرت علی رضی الله عنه
حکایه سنده مرور ایلدی (مثنوی) دل زهر یاری غدایی می خورد * دل زهر علمی صفایی می برد * کوکل هر یاردن
برغدا یرکوکل هر برعلمدن برصفا ایلتور یعنی قلب هر برمصاحب وآثردن برکونه حظ آلوروشیء مقارننك حکمی

البتته اخذ قیلور (کما قال بعض المشایخ (بیت) اصحب اخا کرم تحظی بصحبته * فالطبع مکتسب من کل مصحوب * کالریح آخذة مما تمر به * نتنا من النتن اوطیبا من الطیب * وکذلک کوکل هر عالمدن دخی بر نوع صفا کسب ایلر چشم مثلا هر آدمینک صورتی بر کاسه کبیدر چشم اول صورتک معناسندن بر حساسه در یعنی زیاده ادراک ایدیجیدر (کما قال الشاعر (بیت) وکل شخص بدا لی فهو لی قدح * وکل لحظ اراه فهو لی ساقی * تتمه کم بو معنایه مشابه بیوررلر (مثنوی) ازلقای هر کسی چیزی خوری * وزقران هر قرین چیزی بری * هر بر کسه نک لقاسندن بر شیء یرسن و هر قرینک قرانندن بر نسنه ایلتورسن یعنی هر کسک ملاقاتندن بر کونه شیء حاصل ایلرسن که الطبیعة سارقة دیمشلردر و هر قرینک مقارنتندن بر کونه حالت اخذ ایلرکه الصحبة مؤثرة دیو تحقیق ایلمشلردر (مثنوی) چون ستاره باستاره شد قرین * لایق هر دو اثر زاید یقین * مثلا چونکم ستاره ستاره یه قرین اولدی یعنی اقتران واقع اولدی شکسز هر ایکیسنه لایق بو ایکیسنک اقترانندن بر آخر اثر طوغر سعادت و نحوست واحتراق کبی (مثنوی) چون قران مرد و زن زاید بشر * وز قران سنک و آهن شد شرر * مثلا بر مرد و زنک قرانی کبی که آندن بشر طوغر و سنک و آهنک قرانندن شرر اولدی (مثنوی) وز قران خاک با بارانها * میوه ها و سبزه و ریحانها * وخاکک بارانلرله قرانندن میوه لر و سبزه و ریحانلر پیدا اولدی (مثنوی) وز قران سبزها با آدمی * دلخوشی و بی غمی وخرمی * و سبزه لرک آدمی یه قرانندن دل خوشلق و غمسزلق و خرملک ظهور قیلور زیرا بنی آدم سبزه و آبه نظر ایلسه واکا مقارنت قیلسه دل خوشلق حاصل اولور (مثنوی) وز قران خرمی با جان ما * می براید خوبی و احسان ما * وبزم جانمزه خرملکک قرانندن بزه خوبلق و احسان طوغر (مثنوی) قابل خوردن شود اجسام ما * چون براید از تفرج کام ما * بزم اجسامز غدا ایمکه قابل اولور و قوت بولور سیر و تفرجدن چونکم بزم مرادمز حاصل اوله (مثنوی) سرخ رویی از قران خون بود * خون ز خورشید خوش کلکون بود * سرخ رویلق قانک قرانندن اولور یعنی انسانک یوزی قرمزی اولمق خونک اکا مقارنتندن پیدا اولور و خون کلرنکلو لطیف خورشیددن اولور یعنی خورشیدک حرارتندن حرکت و غلبه قیلور و حمرت وجهه سبب اولور (مثنوی) بهترین رنکها سرخی بود * وان ز خورشیدست وازوی می رسد * رنکلرک ایورکی قرمزیلق اولور زیرا وجهی نورانی و لطیف ایلر و اول سرخ رنک آفتابدندر و آندن ایریشور چونکم هر شیء مقارننک حکمنی اخذ ایلر و مصاحبنک صحبتندن متأثر اولور پس محل نحوسته مقارن اولان شیء آندن نحوست کسب قیلور تتمه کم زحلی بو معنایه مثل ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی) هر زمینی کو قرین شد با زحل * شوره کشت و کشت را نبود محل * مثلا هر بر زمین که اول زحله قرین اولدی اول زمین شوره اولدی و زراعته محل اولمدی (مثنوی) قوت اندر فعل آید زاتفاق * چون قران دیو با اهل نفاق * بالقوه اولان شیئلر فعله کلور و ظهور قیلور بر شیئک بر شیئه اقتران و اتفاقندن تتمه کم امثال مذکوره نک جمله سی بو معنایی تمهید و تأکید ایچوندر مثلا مرد و زنک اقترانندن بشر و سنک و آهنک اقترانندن بالقوه اولان شرر حاصل اولور بیوردیلر وکذلک خاکک باران ایله اقترانندن بالقوه اولان میوه و سبزه و ریحانلر و سبزه و آبک انسانه قرانندن دل خوشلق و بی غملک و شادان اولمقلر ظهوره کلوردیو تعبیر قیلدیلر الی هذا البیت پس دخی بیوررلر که اتفاق واجتماعدن قوت فعله کلور نفاق اهلنه شیطانک قرانی کبی یعنی شیطانک اهل نفاقه اقترانی کبی مثلا شرت و ضلالت فعله کلور وظهور بولور و صورت بغلر (مثنوی) این معانی راست از چرخ نهم * بی همه طاق و طرم طاق و طرم * پس بیوردقلری معارف لطیفه و معانی شریفه نک علو شانی مستمع اولنلره تعلیم و بی تفهیم قالنلره تفهیم ایدوب بیوررلر که شول ذکر اولنان معانی جلیله ایچون واردر چرخ نهمدن یعنی عرش اعظمدن دوکلی طاق و طرمسز طاق و طرم واردر یعنی دوکلی خلقک طاق و طرمندن ماعدا بونک ایچون آخر طاق و طرم واردر معنوی که علی الدوام بو معانی عظامه مکان و مقامدر طرم طارمک جمعیدر قرا اوکه عامه تحریف ایدوب درم اودرلر و هر نسنه که اکا بکزر بر سبیل تشبیه اطلاق ایدرلر طاق مصدندره معناسنه کلور و رواقات معناسنه کلوریک طاق و دو طاق و سه طاق دیرلر بونده طاق و طرمدن مراد قات قات اولان اولر و جار ادقلر و قصرلردر (مثنوی) خلق را طاق و طرم عاریتیست * امر را طاق و طرم ماهیتیست * خلقدن مراد عالم ملک امردن مراد عالم ملکوتدر (کما قال الله تعالی الا له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین) پس تقدیر معنی خلق عالم ایچون و عالم خلق ایچون مقام و مکان عاریتدر و عالم امر و عالم ارواحک طاق و طرمی یعنی خرکاه و قرارکاهی ماهیتیدر که مراد عین ثابته در (مثنوی) از بی طاق وطرم خواری کشند * بر امید عز در خواری خوشند * بر امید عز ده روزه خدولک * کردن خود کرده اند از غم چو دولک * بو خلق عالم طاق و ایوان و طرم و مکان ایچون خورلق چکرلر عزت دنیا امیدی اوزره کندیلرینک بیونلری

غمدن دولتکبی وحقارتده خوشلردر قلبنه تاسه وتشویش اولان اون کون مقداری عزت امیدی اوزره
کندیلرینك بونلری دولتکبی ضعیف ایلمشلردر خدولتغم وتاسهٔ دل وتشویش معناسنه‌در یعنی بو دنیانك عمریکه
آخرت ایامنه نسبتله ده روزه کبیدر پس ده روزه وناقص اولان عزتك امیدی اوزره بو خلق کردنلرنی غم والمدن ایلك
کبی زار ونحیف ایلدیلر وبو عزتك صاحبنه مدح وثنا ارسو یلدیلر حال بوکه (الدنیا مال من لا مال له ودار من لا دار له
وبها یغتر من لا عقل له) حدیث شریفنك مظهریدر (مثنوی) چون نمی ایند اینجا که منم * کاندرین عز آفتاب روشنم
مشرق خورشید برج قیرکون * آفتاب ما زمشرقها برون * بو ابیات شریفه جناب عزت لساندن علی
طریق التعجب توبیخاً لاهل العزة الفانیة وارده وواقعه اولمشدر کان جناب عزت جلت قدرته وعلت طالب
عزت صوری وعاشق دولت سروری اولنلر حقنده بیوررلر که تعجب ایلك ای علماء حقیقت وعرفای دولت بی علت اولنلر
شول طالبان عزت بی حقیقت اولان جهلادنکه بونلرنه حالله کلمزلر وتوجه وتقرب قیلمزلر شول مرتبه‌که بنم
وحقیقتده عزت بخشنده‌یم که بو عزتده روشن آفتابم یعنی بو عزت ایچره آفتاب روشن وعالمتاب مبرهنم که (ان العزة
لله ولرسوله) نصیله معنونم بو دنیا خورشیدنك برجی مظلم وقیرکوندر یعنی زفت رنکلودر اما بزم آفتابمز
مشرقلردن طشره‌در یعنی بزم آفتاب عزت وعظمتمز مشارق ومغاربدن بروندر که جمیع مشارق ومغاربك رب ومالکی
بزز بعد انانیت المطلقه ادات جمله آفتاب افتاب مادیلری کمال عزت وعظمت وجلالتی اشعار ایچوندرنته کم
قران عظیمده بو اسلوب اوزره چوق واقع اولمشدر (کما قال الله تعالی والسماء بنیناها باید وانا لموسعون) وقاعدهٔ ملوك
وسلاطین دخی اظهار عظمت ایچون کلاملرین بو طرز اوزره اداقیلورلر (مثنوی) مشرق او نسبت ذرات او *
نی برآمد نی فروشد ذات او * ما که واپس مانده ذرات ویم * در دو عالم آفتاب بی فیم * حضرت مولانا جناب عزت
لساندن ابیات سابقه‌یی ادا ایلدکدنصکره بو ابیاتی کندی لسانلرندن مشرق آفتاب ذات الهیه‌یی تفسیر وتوضیح
ایدوب بیوررلر که ای کروه مستمعان بیلك وآکاه اولك که اول حضرتك مشرقی انك ذره‌لرینه نسبت مشرقدر آفتاب
ظاهر مشرقی کبیدر زیرا اول حضرتك ذاتی نه یوقاری کلدی ونه آشغه اولدی ظاهر کونشی کبی بز که آنك ذره‌لرینك
زیاده آرده قالمشی یز یعنی بز که کروه اولیا یز ملائکهٔ مقربینه وانبیا ومرسلین صلوات الله علی نبینا وعلیهم اجمعینه
نسبت اولدیغمز جهتدن اول حضرتك واپس مانده اولان ذره‌لرندنز مع هذا ایکی عالمده سایه‌سز آفتابسز یعنی دنیا
وآخرتده وظاهر وباطنده ضیا کسترلك وانوارلك ایلرز (مثنوی) باز کرد شمس می کردم عجب * هم ز فر شمس باشد این
سبب * شمس باشد بر سببها مطلع * هم ازو حبل سببها منقطع * عجبدر که کیرو شمسك چوره‌سنی دورایلرم یعنی آفتاب
بی فی وماهتاب عالم طی کبی ایکی عالمده ضیا کسترلك وسهر انورلك ایلرکن ینه شمس حقیقتدن مستغنی وبی نیاز
دکلز بو مرتبه حاصل اولمشکن کیرو شمس حقیقتك اطرافنه طولنورم ای عجب هم شمس حقیقتك فروجلالندن
اولدی بو سبب که مراد احتیاج وکمال امید ورجادر بونده اشارت واردرکه کماله ایرن انبیا واولیا بعد الکمال ینه
جناب حقدن مستغنی اولمزلر وبی نیازلق قیلمزلر (مثنوی) ای برادر بی نهایت درکهیست * بر هر آنچه می رسی
بالله مئیست * مضمونجه هر نه مقامه ایرسه‌لر آنده قرار قیلمزلر شمس حقیقت سببلر اوزره مطلع وواقفدر یعنی ذرات
وجود عشاقی احیانا بر وسیله وبرکونه امید ورجا سببیله کندی‌یه مائل وعطایا والطافی جانبنه طالب وراغب
قیلور هم سببلرك حبلی اوشمسدن منقطعدر یعنی هم ینه اول حضرتدن حبل امید ورجا واسباب آرزو ومیل
منقطع اولور که اسماء متقابله‌نك تجلیسی بو نوع اوزره ظهوره کلور لکن بو شمس حقیقتدن من حیث الحقیقه
قطع امید ایلمك دکلدر بلکه بعض ظهورات وفیوضاتدن قطع امید ایلمکدر بوایسه عین صنع وحکمتدر نته کم
بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) صد هزاران بار ببریدم امید * از که از شمس این شما باور کنید * تو مرا باور
مکن کز آفتاب * صبر دارم من ویا ماهی ز آب) نیجه یوز کره امیدم کسدم کیمدن شمسدن بو که سز اعتقاد ایلرمیسز یعنی
صد هزاران بار امیدم قطع ایلدم کیمدن دیسه کز شمس حقیقتدن دیسم بو کا سز اینانرمیسز سن بکا اعتماد ایلمه که
آفتابدن بن صبر طوتم ویا ماهی آبدن صبر طوته ممکن دکلدر ماهی آبدن صبر طوته کذلك ممتنعدر که عاشق
حقدن من حیث الحقیقه بالکلیه قطع امید ایلیه ماهی آبله زنده وقائم اولدیغی کبی جمیع اشیاء دخی حقله حی وقائمدر
(الا کل شیء ما خلا الله باطل) فحواسنجه هر شیء اکر حقدن خالی ومنقطع اعتبار اولنسه باطل وعدم صرف اولور پس
بو اجلدن حقدن انقطاع هیچ بر وجهله ممکن دکلدر (مثنوی) ور شوم نومید نومیدی من * عین صنع آفتابست ای
حسن * عین صنع از نفس صانع چون نبرد * هیچ هست از غیر هستی چون چرد * فرضا اکر نومید اولم بنم نومیدلکم
یعنی اکر اول حضرتك بعض فیوضات وعطیاتدن نا امید ومأیوس اولسم بنم نا امید اولمم بو تقدیر اوزره عین صنع

آفتاب

آفتاب حقیقتدرای حسن سیرت ونیکوطبیعت زیرا که حکمت بالغهٔ الٰهی کاه منع وکاه عطا اقتضا ایدر وعبد دخی کاه خوف وکاه رجا وکاه نور وکاه دجا اوزره اولمق اقتضا ایدر قطع امیددن مراد اولان بودر والاصنعک عین وذاتی صانعدن نیجه کسلور یعنی عین صنع نفس صانعدن نه حالله منقطع اولور هیچ موجود وجودلک غیریسندن نیجه اوتلر یعنی هیچ هست اولان ممکن الوجود غیرهستیدن وماعدای وجود حقیقیدن نیجه اوتلر یعنی نه وجهله فیض آلور ووجود بولور (مثنوی) جمله هستیها ازین روضه چرند * کر براق وتازیان ورخودخرند * لیک اسب کور کورانه چرند * می نه بیند روضه را ازانست رد * جمله موجودات وجمیع کائنات بو روضهٔ الوهیتدن ومرعای ربوبیتدن اوتلرلر ونشو ونما وغدالی قلبا وقالبا هر بری بحسب الاستعداد بومرتبه‌دن آلورلر اکرچه‌نده اولان براقدر واکر دنیاده اولان عربی آتلردر واکر خود حمارلردر یعنی اکر براق واسب تازی کبی نیکوسیرت ومقبول صفت اولنلر اولسون واکر خر کبی شهوت پرست وکاه وجوله مست اولنلر اولسون محصل اکر صالح واکر طالح واکر موافق واکر منافق ومؤمن وفاسق وکاذب وصادق جمله‌سی بومرتبه‌دن حصه آلورلر وذائق اولورلر لیکن کور آت کورلر کبی اوتلر یعنی اسب کور کبی اولان جاهل وغافل بی نور بو روضهٔ الوهیتدن جاهلانه وکورانه فیض آلور وبومرتبه‌دن فیض وتربیه بولدیغنی بیلمز بلکه عمرو زیدک وجودندن بیلور روضه‌یی کورمز اول سببدن مردوددر یعنی بو روضهٔ ربوبیتی کورمز اول جهتدن مردود ومطروددر (مثنوی) وانکه کردشها ازین دریا ندید * هردم آرد رو بمحراب جدید * او زبحر عذب آب شور خورد * تا که آب شور اورا کور کرد * حضرت مولانا قدس الله سره العزیز مرتبهٔ الوهیته روضه اطلاق ایلدکلرندنصکره دریا تعبیر ایدوب بیورورلر که واول کسه که کردشلری یعنی جمیع ایشلری اول دریای وحدتدن کورمدی هردم اول کسه یوزنی محراب جدیده کتورر یعنی هر بار که بر مخلوق یوزندن بر کار ظهوره کله یا اول کاره طلبا ویا اندن هربا اول مخلوقه متوجه اولور وآنی قبله قیلوب دریای حقیقتک تصرفندن غافل وجاهل اولور عالم وعاقل اولنلر بحر عذب وحدتدن آب حیات هدایت وسعادت ایچدیلر واول غافل وجاهل بحر عذب حقیقتدن آب شور ضلالات وغوایت ایچدی تا که آب شور ضلالات آنی مشاهدهٔ بحر حقیقت ایلمکدن کور ایلدی (مثنوی) بحر می کوید بدست راست خور * زآب من ای کور تا یابی بصر * هست دست راست اینجا ظن راست * کو بداند نیک وبد را کز کجاست * دریا آب طلب ایدنه دیر بنم آبمدن صاغ الکله ایچ ای کور تا بصر بوله‌سن یعنی بحر حقیقت کوردل اولان عقلا وجهلایه دیر که ای کور صاغ الکله ایچ بنم آب هدایتمدن تا کم بصر بصیرت بوله‌سن وحقا یقده عالم اوله‌سن بو مرتبه‌ده دست راست ظن راستدن عبارت اولدیکه مراد علم الیقیندر که اول علم الیقین بیلور نیک وبدی نره‌دندر وفرق قیلور حق وباطلی که نه‌شیدن حاصل اولور (مثنوی) نیزه کردانیست ای نیزه که تو * راست می کردی کهی کاهی دوتو * ای نیزه نیزه‌یی دوندریجی بر کسه وار در که سن کاهی طوغری کاهی ایکی قات اولورسن یعنی ای فاعل حقیقیدن غافل اولان دست فاعل مطلقده سن نیزه کبی سن نیزه کردان وار در که اول خدادر ای نیزهٔ کژ اولورسن واکریلک قیلورسن بو تصرف سنده اصبعین خدادندر بیلکل که قلبنی تقلیب وعزیمتکی فسخ وتخریب ایلین اولدر (کما قال علی کرم الله وجهه عرفت الله بفسخ العزائم) پس سندخی سکا حاکم اولنه عارف وعالم اوله کور (مثنوی) ما زعشق شمس دین بی ناخنیم * ورنه ما ان کور را بینا کنیم * هان ضیاء الحق حسام الدین تو زود * داروش کن کوری چشم حسود * توتیای کبریای تیز فعل) داروی ظلمت کش استیز فعل) انکه کر بر چشم اعمی بر زند) ظلمت صدساله را زو بر کند) مرشد اولنلرک شانندندر که کوردل اولنلره کحل معرفتله جلاویی نور قالنلره ضیا ویره‌لر لکن بو معنی مرشد کامله بقاء وصحو حالنده میسر اولور فنا ومحو حالنده ممکن اولمز که مغلوب ومدهوشلک حالیدر بوا جلدن حضرت خداوندکار بیورورلر که بز حضرت شمس الدینک عشقندن طرنقسزاز یعنی انک افراط محبتندن مغلوب وفانی یز بو حالتده ایسه ارشادله تقید میسر دکلدر یوخسه بز اول کوردلی بینا ایلردک آکاه اول ای ضیاء الحق حسام الدین سنکه مرتبهٔ صحوده‌سن علی الفور اول کوردله دارو ایله حسود اولنلرک کوزینک کورلکنه ورغمنه ای حسام الدین اول سنک دارولک توتیای کبریای تیزفعلدر که درحال اثری نمایان اولور ستیز وعناد فعللو ظلمت ازاله ایدیجی دارودر که ازالهٔ ظلمت وعما ایتمینجه متسلی اولمز موصوف اولان دار وشول دارودر که اکر بر اعمانک کوزینه اول دارو طوقنسه ظلمت صد ساله‌یی اندن قوپروردی وازاله ایدردی (مثنوی) جمله کوران را دوا کن جز حسود * کز حسودی بر تو می آرد جحود * ای حسام الدین حسوددن غیری جمیع کورلره دوا وعلاج ایله اکر بر حسود سنک اوزریکه انکار کتورر ایسه یعنی اکر حسدندن سکا انکار ایلرسه اکا دوا ایلمه دیمک اولور جواب شرط محذوف اولور که مصرع اول آکا دلالت قیلور (مثنوی) مر حسودت را اکرچه کان منم * جان مده تا همچنین جان می کنم * ای حسام الدین تحقیق سنک حسودلکا اکرچه اول

حسودلك بن ایسه مده جان ویرمه تا بوتخلین جان چکم یعنی ای کحال معنوی وای طبیب الهی هر کوردل اولنلرك
بصر بصیرتنه کحل معرفتی چکوب انور هدایتله منا ایله الا اسکا حسود اولنی دکل وهر مرده دل اولنی وبی حیات قلانی
حیات طیبه ده ایله الا احسدندن سکا منکر اولنی دکل (م ی) آنکه او باشد حسود آفتاب * وانکه می رنجد زبود آفتاب
اول کسه که او آفتابه حسد ایدیجی اوله واول کسه که آفتابك بود ووجودندن اینجنور وبیحضور اولور (مثنوی)
اینت دردی بی دوا کوراست آه * اینت افتاده ابد در قعر چاه آه اشته سکا دوا سزدرد که اول حسوددر ایچوندر اشته سکا ابدی
قعر چاهه دوشمش یعنی حسدندن چاه حقد وحسده دوشوب قعر ظلمتده قالمش (مثنوی) نفی خورشید ازل بایست او
کی برآید این مراد او بکو * حسودلك بایستی یعنی مطلوبی ومرادی خورشید ازلك نفیدر سویله آنك بومرادی نجه
حاصل اولور خورشید ازلدن مراد اول کاملدر که آنك نوری ازلیدر (کرفتار شدن باز میان جغدان بویرانه (مثنوی)
باز آن باشد که باز آید بشاه * باز کورست انکه شد کم کرده راه * معناده باز اول کسه در که کیرو شاهه کله کور طوغاندر
اول کسه که یولنی کم ایلمش اولدی باز کوردن مراد اهل غفلت واصحاب ضلالتدررلر که طریق مستقیمدن ضال وکمراه
اولمشلردر وباز معنی اولنلردن مراد شاه حقیقته وجناب الوهیته بو دنیادن رجوع قیلنلردر اما که اولور که قضاء الهی
ایله اول بازان معنوی ویرانهٔ دنیایه دوشوب اهل دنیا ما بیننه کرفتار اولورلر (مثنوی) راه را کم کرد و در ویران فتاد *
باز در ویران بر جغدان فتاد * اول باز الهی قضاء ربانیدن یولنی یتوروب ویرانه یه دوشدی کیرو ویرانه ده جغدلر اوزره
دوشدی ویبقوشلر ایچنه قرشدی (مثنوی) او همه نورست از نور رضا * لیك کورش کرد سرهنك قضا * اول باز
الهی رضای ربانی نورندن دو کلی وصافی نوردر لیکن قضای الهی سرهنکی آنی کور ایلدی (مثنوی) خاك در چشمش
زد و از راه برد * درمیان جغد وویرانش سپرد * اول بازك چشم قلبنه خاك اوردی وآنی یولدن التدی یعنی قضا انك
بصر بصیرتنه خاك بشریتی اوروب حقیقت حالی کورمکدن کیرو قوبوب طریق صوابی ادراك ایلمکدن کم ایلدی
اول بلند پرواز اولان بازی ویرانه نك جغدلری میاننه تسلیم ایلدی (مثنوی) برسری جغدانش بر سر می زنند * پر وبال
نازنینش میکنند * بر بر سر اول که جغدلر آنك باشی اوزره اوررلر اول بازك نازنین ولطیف پروبالنی قوپررلر بر سریده
یا وحدت ایچوندر وبر سر فضله معناسنه در تقدیر کلام فراق شاهدن وویرانه یه دوشدیکندن بر فضله دخی اولدر که
ویرانه بیقوشلری اکا سرزنش ایدرلر ونازنین اولان پروبالنی باشنه اوشوب قوپررلر مقصودنه ایدیکی عنقریب معلوم
اولور (مثنوی) ولوله افتاد در جغدان که ها * باز آمد تا بکیرد جای ما * جغدلر ایچنه ولوله دوشدی بری برینه بویله
دیو که آکاه اولك کز طوغان کلدی تا بزم یریمزی طوته ومساکن ومراتبمزی المزدن آله (مثنوی) چون سکان کوی
پرخشم ومهیب * اندر افتادند در دلق غریب * محله نك کلبلری کبی پرغضب وپرهیبت غریبك دلقنه دوشدیلر
یعنی کلاب محله بر غریبك باشنه اوشوب داقنه یاپشوب نه مرتبه تشویش ودغدغه ویررلر سه اهل دنیا واصحاب
نفس وهوا دخی بازان الهی اولان انبیا واولیایه بوکونه اذا وجفا ایدرلر وانلره تحقیر واهانت ایلمك سمتنه کیدرلر
(مثنوی) باز کوید من چه در خوردم بجغد * صد چنین ویران فدا کردم بجغد * باز جغدلره ایدر بن جغدلره نه لایقم
بو زبون تخلین ویرانه بی جغده فدا ایلدم (مثنوی) من نخواهم بود اینجا می روم * سوی شاهنشاه راجع می شوم) باز الهی
جغدان دنیایه ایدر ای جغدلر بن بونده اولمق استمزم کیدرم پادشاهلر پادشاهینك جانبنه راجع اولورم (مثنوی)
خویشتن مکشید ای جغدان که من * نی مقیم می روم سوی وطن * ای دنیا جغدلری اضطراب وغمدن کندیکزی
اولدرمکز زیرا که بن بو ویرانه ده مقیم دکلم وطن اصلی جانبنه کیدرم (مثنوی) این خراب آباد در چشم شماست *
ورنه ما را ساعد شه ناز جاست * بو خراب دنیا ای جغدلر سزلك کوزکزده آباددر بوخسه پادشاهك ساعدی بزه محل
نازدر (مثنوی) جغد کفتا باز حیلت میکند * تا ز خان ومان شما را بر کند * جغد یولداشلرینه ایتدی طوغان حیله ایلر
تا سزی یعنی اهل دنیانك رئیسی اولان سائر توابعنه ایدر بو باز الهی ام دیو دعوی قیلان حیله ایلر تا سزی خانمان
وطنکزدن قوپره (مثنوی) خانهای ما بکیرد او بمکر * بر کند ما را بسالوسی ز وکر * باز بزم خانه لریمزی مکر وحیله ایله
طوتر خدعه وسالوسلق ایله بزی اشیانمزدن قوپره جغدان دنیا باز الهی اولنلرك حقنده بوکونه سوء ظن ایلیوب دیرلر
(مثنوی) می نماید سیری این حیلت پرست * بو حیله کار باز سیرلك واستغنا کوستررِ * والله از جملهٔ حریصان بدترست *
والله جمیع حریصلردن یرامزرکدر (مثنوی) او خورد از حرص طین را همچو دبس * دنبه مسپار ید ای یاران بخرس اول
باز حرص وطمعندن بالچغی بکمز کبی یرای یاران اویه قویرق تسلیم ایلمکز یعنی جغدان دنیادیرلر که بو باز الهی بز
دیو دعوی ایلینلر فی المثل خرسلر کبیدر خرسه قویریغی وچرب اولان شیئی تسلیم ایلسك اندن نتیجه اثر بوله مزسك بونلره
دخی دنیا متاعن تسلیم ایلسك فوری اکل وبلع ایدوب غائب ایدرلر اسدی بونلره اعتماد واعتقاد ایدوب چرب اولان

دنیامتاعندن برشیٔ ویرمکز دیرلر (مثنوی) لاف ازشه می زندوزدست شه * تابرداوماسلمـانرازره * شاهدن
وشاهك الندن لاف اورر تااول بازبرمسلملری یولدن ایلته وطریقمزدن اخراج ایده (مثنوی) خودچه جنس شاه
باشدمرغکی * مشنوش گرعقل داری اندکی * برقوش جغزخودشاهك نه جنسیدرآنك سوزنی استماع ایله
اکربرآزجق عقل طوترایسك (مثنوی) جنس شاهست اوویاجنس وزیر * هیچ باشدلایق لوزینه سیر * اول که مراد
بازالهیدر شاهك جنسی ویاخودوزیرلك جنسی میدرسیرهیچ لوزینه یه لایق اولورمی یعنی بادامی حلوایه صرمساق
لایق اولمدیغی کبی بونلردخی شاه حقیقته مصاحب وآشنا اولمغه لایق دکللردر (م ی) انچه می گوید زفعل ومکروفن
هست سلطان باحشم جویای من * اول نسنه یی که بازمکردن وفعل وفندن سویلر سلطان عسکریله بنم طالبمدر دیر
(مثنوی) اینت خودماخولیای ناپذیر * اینت لاف خام ودام کول کیر * اشته سکا نامقبول وغیرمعقول ماخولیا
ماخولیا خیالات سوداویه دراشته سکا لاف خام وابله طوتیجی دام دیرلر (م ی) هرکه این باورکند ازابلهیست * مرغکی
لاغرچه درخوردشهیست * هرکیمکه بوکا تصدیق ایلر ابلهلکندندر برآرق قوش جغزشاهه نه لایقدر (مثنوی)
کمترین جغدار زند برمغزاو * مروراباری کری ازشاه کو * براحقرجغدا کرآنك سرومغزنه اوره تحقیقا شاهدن
اکابر یاری گرفنی یعنی اکا خدادن معاونت ایتمکلك ایچون اولور (مثنوی) گفت بازاریك پرمن بشکند * بیخ
جغدستان شهنشه برکند * بازجغدلره ایتدی برحقیرجغدا کربنم قنادمی صیه پادشاه بیقوشلغك کوکن قوپرر
یعنی جغدلرك قرار ایلدیکی محلی استیصال ایدوب انلری هلاك ایلر (مثنوی) جغدکه بودخودا کربازی مرا *
دل برنجاند کند بامن جفا * جغدخودکم اوله اکربربازبنم کوکلمی رنجیده ایده بکا جفا ایلیه (مثنوی) شه کند توده
بهرشیب وفراز * صدهزاران خرمن ازسرهای باز * هرشیب وفرازده پادشاه یغن ایلر بازلرك باشلرندن نیچه یوزبیك
خرمن بازدن مراد بونده دنیا شاهبازلری اولور اکر شاهبازان خدا اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن برینك
قلبینی اینجتسه لرحق تعالی انلری هلاك ایلیوب کشته لردن هر برده پشته لر قیلر دیمك اولور (مثنوی) پاسبان من
عنایات ویست * هرکجا که من روم شه دریست * بازدن مراد شاهبازان عالم راز اولان انبیا واولیادر وجغداندن
مراد ویرانه پرستان اهل جهاندر یعنی جغدان دنیا شاهبازان خدایی قتل وضربله تخویف وهلاك وحربله
توهیم وتنذیر ایتسه لردی بونلردن بری آنلره دیرلربنم پاسبانم وحافظم اول پادشاهك عنایتلریدر هرقنده که
بن کیدم شاه آردمده در یعنی هرنه یره که کیدرم (وهو معکم اینما کنتم) فحواسنجه وموسی وهارون
علیهما السلام حقنده (لاتخافا انی معکما اسمع واری) بیوردیغی آیت کریمه مقتضاسنجه اول شاهك حفظ
وصیانتی دریبدر بمله پس بوم شوم توجهله قتل وهلاکه هجوم ایده بیلور (مثنوی) دردل سلطان خیال من مقیم *
بی خیال من دل سلطان سقیم * بازالهی وشاهباز ربانی اولنلر دیرلرکه ای نفوس ضایعه وارواح سفلیه برشول مقصود
اصلی ومرادکای اولان کسه لرزکه سلطان حقیقتك دلنده یعنی باطن هویتنده ومرتبهٔ علمنده بزم خیالمز مقیمدر
یعنی مراد اصلی ومقصود کای اولمز ثابت وراسخدر وبنم خیالمسز سلطانك قلبی سقیمدر یعنی بزکه مرتبهٔ علمده
مقصود اصلی اولان شاهبازلرز اکر بزمرادالمسق فرضی مرتبهٔ علم سلطان حقیقت سقیم وشکسته اولوردی (ولهذا
قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك) نته کم برشاهك قلبنده برکسه نك خیالی مقصود اصلی
علت غائیه وغیریلر بالتبع مقصود فرعی اولسه بی خیال مقصود اصلی دل سلطان سقیم اولمق مقرردر (مثنوی) چون
بپراندمرا شه درروش * می پرم دراوج دل چون پرتوش * همچوماه وافتابی می پرم * پردهای آسمانها بردرم * روشنی
عقلها ازفکرتم * انفطار آسمان ازفطرتم) شکار کنندهٔ اسرار الهی اولان بازربانی جغدان دنیویه دیرکه ای
ویرانه پرست وشب ظلمانیه ده مست اولان بیقوشلر بن شول عالی مطار وسامی مدارمکه چونکه شاه بنی روشنده اوچورر
یعنی چونکم بنی شاه یوریمکلکده وپروازایلمکلکده اوچورر روشده کی شین علامت اسم مصدردرکه یعنی امر مجردك
آخرینه بوکونه شین لاحق اولسه مصدرمعناسی ویریلور مثلا بینش ودانش وپرورش کبی دیرکه چونکم پادشاه
حقیقت بنی پروازه کتوره سیر وسلوکده اوچرم وعقل وروح قنادلرین آچرم اوج دلده اول پادشاهك پرتوی ونوری کبی
پرتوشده کی شین ضمیرغائبدرلکن وزن ایچون ماقبلنك کسری ایله قرأت اولنور وبو بیتله اول شاه حقیقتك نور
وپرتوین تفسیروتوضیح ایدوب بیوررلر ماه وآفتاب کبی اوچارم آسمانك پرده لرنی یرترم وعرش وکرسی جانبنه بکرم بن
شول نورالهی وضیاء ربانی یم که عقول ونفوسك روشنالغی بنم فکرت وتدبیرمدندر آسمانك انفطاری بنم خلقتمدندر
یعنی ابتداع واختراع اولنمسی بنم خلقتم ایچوندر (کما قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك وکما قال
ابن الفارض (بیت) ولا فلك الاومن نور باطنی * به ملك یهدالهدی بمشیئتی * ومن مطلعی نورالبسیط کلمعة * ومن

مشربی بحرالمحیط کقطرة * (مثنوی) بازم وحیران شود در من هما * جغد که بود تا بد اندر سرما * هر بر نبی ووارث نبی اولان هر ولی بو یله دیر که بازم وهما بنده حیران اولور یعنی اگرچه صورت ظاهره ده بشرم ولیکن هما مشابه سنده اولان ملائکه بنم وجودمده حیران قالورلر جغد کیمدر تا بزم سرمزی بیله یعنی ویرانه پرست اولان اهل دنیا نه کسه لردر که تا کم بزم حقیقتمزه عالم اوله (مثنوی) شه برای من ززندان یاد کرد * صد هزاران بسته را ازاد کرد * پادشاه بندن اوتری زنداندن یاد ایلدی نیجه یوز بیك بسته ومقیدی آزاد ایلدی یعنی حضرت باری بو زندان دنیایی بندن اوتری یاد ایدوب آنده قیود بشریتله مقید اولان اصحاب معصیتی بنم شفاعت وهدایتم واسطه سیله سجن طبیعتدن خلاص ایلدی (مثنوی) یکدم با جغدها دمساز کرد * ازدم من جغدها را باز کرد * شاه بنی بر نفس جغدلره دمساز ومقارن ایلدی بنم نفسمدن جغدلری باز ایلدی یعنی بنم کلام هدایت انجامدن جغد مشابه سنده اولان اهل دنیایی شهباز عالم راز قیلدی (مثنوی) ای خنك جغدی که در پرواز من * فهم کرد از نیکبختی راز من * ای سعادتلو شول بر جغد که بنم پروازمده بنم بختلغندن بنم رازمی فهم ایلدی یعنی سعادتلو شول اهل نفس واهل صورتکه اوبنم عالم حقیقت جانبنه اولان پرواز وطیرانمدن بنم رازمی واسرارمی نیك بختلغندن فهم قیلدی وبکا مطیع ومنقاد اولدی (مثنوی) در من آویزید تا بازان شوید * گرچه جغدانید شهبازان شوید * ای جغدلر بکا تعلق ایلیکز تا بازلر اوله سز اگرچه جغدلر سز شهبازلر اوله سز یعنی ای اهل دنیا واهل هوا بکا بیعت ومتابعت ایلیك تا کم عالم معناده بازلر کبی اوله سز اگرچه ظاهرا جغدلر کبی حقیر وبی قدر سز لیکن شهبازان طریقت مرتبه سن بوله سز (مثنوی) انکه باشد با چنان شاهی حبیب * هر کجا افتد چرا باشد غریب * اول کمسه که انجلین بر شاهه حبیب اوله هر قنده که دوشه نیچون غریب اولور (مثنوی) هر که باشد شاه دردش را دوا * گر چو نی نالد نباشد بی نوا * هر شول کمسه نك که پادشاه حقیقت آنك دردنه درمان اوله اگرچه نی کبی ناله ایلرسه نواسز اولمز یعنی بحسب الظاهر اگرنی کبی انین وحنین قیلرسه حظ ونصیب سز دگلدر بلکه ایلدیکی نالهدن عظیم حظ ونصیبی واردر (مثنوی) مالك ملکم نیم من طبل خوار * طبل بازم می زندشه از کنار * طبل باز من ندای ارجعی * حق گواه من برغم مدعی * انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامدن هر بری جغدان نافرجامه دیرلرکه ای کوته نظران وویرانه نشینان خلیفه مستخلفك عینی اولدیغی حیثیتدن مالك ملکم مفت خوار دگلم بلکه بن شول شکار کننده اولان باز بالا پروازم که شاه حقیقت بنی شکار ایتمك ایچون طبل بازم چالار عالم شهادتك کنارندن که اول عالم ربوبیتدر بنم طبل بازم ارجعی نداسیدر یعنی بنم طبل بازم نفس مطمئنه اولان ارجعی نداسیدر (کما قال الله تعالی یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة مرضیة) حق تعالی بنم شاهدمدر بو خصوصده هر داعینك زعمنه وهر مدعینك کورلکنه (مثنوی) من نیم جنس شهنشه دور ازو * لیك دارم در تجلی نور ازو * انما انا بشر مثلکم) خواسنجه بنده سزلك کبی بشرم شهنشاه حقیقت جنسی دگلم اندن بعیددر یعنی تبعیدایدرم اول حضرتی بشرله جنس اولقدن وبشر انکله جنسیت قیلمقدن لیکن تجلیده اندن نور وفیض طوترم یعنی تجلی ایلمك وبنده اسما وصفاتیله ظهور قیلمق حیثیتندن اندن نور طوترم (مثنوی) نیست جنسیت ز روی شکل وذات * آب جنس خاك آمد در نبات * پس جنسیت شکل وذات جهتندن اولمز بلکه معنی جهتندن اولور وآنك صفات واسماسی ایله متصف ومتخلق اولمق حیثیتندن اولور مثلا آب خاکه نباتده جنس کلدی شکل وصورت جهتندن دگل بلکه معنی جهتندن که آبده احیا وانبات صفتی واردر وکذلك خاکده دخی احیا وانبات صفتی واردر پس بو ایکیسی نباتی تربیه ایلمکده بری برینه جنس کلمشدر زیرا آبده وخاکده تربیه وانبات ایلمك صفتلری موجوده در بو مصرعی وبونك مابعدنده اولان ابیاتی استفهام طوتان شارح خطا ایلمشدر اصلا محله مناسب اولان معنی دگلدر اعتماد اولنمیه (مثنوی) باد جنس آتش آمد در قوام * طبع را جنس آمدست آخر مدام * وکذلك باد آتشك جنسی کلدی قوامده یعنی آتشه قوت وقوام ویردیکی جهتدن باد آتشله جنسدر لیکن لا من حیث الطبیعة بل من حیث المعنی شراب آخر طبعك جنسی کلمشدر اول جهتدنکه طبعه قوت ونشاط ویرر وطبیعت دخی اندن حظ آلور برشیء خلاف جنسندن حظ المق وقوت بولمق علمه وعقله مخالفدر اگر بوذکر اولنان شیئلر بری برینه من حیث المعنی جنس اولمیدی باد آتشه قوام ویرر میدی وطبیعت مدامدن حظ آلور میدی پس معلوم اولدیکه بونلر من حیث المعنی بری برینه جنسلردر عجبدر شعیدنکه بو محلده عقل سلیم وطبع مستقیمه بونلر استفهام انکار معناسنه اولمق روشندر دیمش حال بوکه بو معنالری طبع سقیم اولندن غیریسی اختیار ایلمز وکلام اکابره ادنی عرفانی اولان بوکونه سوزی سویلمز (مثنوی) جنس ما چون نیست جنس شاه ما * مای ما شد بهر مای او فنا * بزم جنسمز چونکه بزم شاهمزك جنسی دگلدر یعنی بزم

جنسیمز انسان چونکم بزم شاهمز جنسی اولمق ممکن اولمدی پس بزم بزلیکمز یعنی وجودیمز اول حضرتك برلکندن اوتری یعنی انانیت عظمت شعارندن اوتری فنا اولدی (مثنوی) چون فناشد مای ما او ماند فرد* پیش پای اسب اوکردم چوکرد* چونکم بزم برلکیمز فنا اولدی اول شاه حقیقت فرد و باقی قالدی انك اسبنك آیاغی قتنده غبار کبی اولورم یعنی اول حضرتك اسب ارادتنك اوکنده دوزنم بی وجود بی اختیار کبی ویاخود کرد کبی محو اولورم دیمك اولور پس هر بر مظهر حق اولان نبی وولی لسان حالله اصحاب صورت اولنلره وحجاب بشریتده قالنلره بو ابیات شریفه نك معانیسنی تالی اولوب دیرلر (مثنوی) خاك شد جان ونشانیهای او* هست بر خاك کش نشان پای او* خاك پایش شو برای این نشان* تا شوی تاج سر کردن کشان* ای کرفتاران وجود انسانی خاك اولدی وفنا مرتبه سن بولدی روح حیوانی ودخی آنك اوصاف واخلاقی که اکا نشان وعلایم منزله سنده در پس اول جانك خاکی اوزره یعنی جسد پاکی اوزره اولدی اول حضرتك قدمنك نشانلری قدمدن مراد بو راده قدرت وارادتدن عبارت اوله که جمیع ممکنات آنك تحتنده مقهور روا کانسبتله پست وکوفته وخواردر بو تقدیرجه آنك خاکی اوزره اول حضرتك ارادت وقدرتنك نشانلری ثابت وجایکیر اولدی دیمك اولور اما پایدن مراد جمیع مخلوقاتك آخرنده مخلوق اولدیغی اعتبارله انسان کامل اولسه دخی جائزدرتته کم بعض صوفیه انسان کامله اصطلاحلرنده قدم جبار تعبیر ایدرلرتته کم جلد اوله ده تفسیر رجعنا من جهاد الاصغر بیاننده (حق قدم بروی نهد از لامکان) بیتنك شرحنده حتی یضع الجبار قدمه) حدیثنك توضیحنده بو محله مناسب شرح ایلدك پس بو تقدیر اوزره معنی اول جانك خاکی اوزره اول حضرتك جمله نك آخرنده خلق ایلدیکی انسان کاملك نشان وعنوانی ثابت ومتحقق اولدی دیمك اولور امدی اول حضرتك قدمی مثابه سنده اولان ارادت وقدرت صفتلرینك خاکپایی اول یعنی کندیکی اکا پست وتسلیم قیل شوذ کراو انسان ارادت وقدرت نشانك حصولندن اوتری ویاخود معنی اول حضرتك قدمی منزله سنده اولان عبد فاضل وانسان کاملك خاکپایی اول شو نشان وعنوانك حصولی ایچون تا کم جمیع کردن کشان وسروران جهانك فوقنده تاج کبی عالی اوله سن دیمك اولور (مثنوی) تا که نفریبد شمارا شکل من* نقل من نوشید پیش از نقل من* ای اسیران صورت وای جعدان بی معرفت تا کم سزی آلده میه بنم شکل بشریتم وصورت جسمانیتم پس بو عالم صورتدن نقل ایلمزدن اول بنم نقل معرفتمدن نوش ایلیك وشراب حکمت وهدایتمله جوش وخروش ایلك تا کم ابشر یهدوننا دینلردن اولمیه سز (ان انتم الا بشر مثلنا) قوان اداقیلنلر مرتبه سنده قالمیه سز (مثنوی) ای بسا کس را که صورت راه زد* قصد صورت کرد و بر الله زد* ای چوق کمسه نك که صورت یولنی اوردی یعنی ای چوق کمسه لر انبیا واولیانك صورتنه اهانت قصد ایلدیلر والله اوردیلر یعنی ظاهرده صورتنه قصد ایلدی ومعناده کندیسنی خدای تعالی یه اوردی زیرا انبیا واولیا مرتبه قرب فرائض ونوافله واصللردر پس بونلره اولان رعایت واطاعت اللهه درکذلك اساءت واهانت بنه اللهه در (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله تعالی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربه) وبو مضمونده احادیث شریفه چوقدر (مثنوی) آخر این جان با بدن پیوسته است* هیچ این جان با بدن ماند هست* بو کلام بازان خدا لساندن مرسل ایله مرسل ما بیننده جنسیت لازمدر پس باز کیمدرکه شاه حقیقتله جنس اوله ودعوای رسالت قیله دین جعدان دنیایه نتیجه جوابدر آخر بو جان بدنه متصل اولمشدر بو جان بدنه هیچ ماننده ومشابهمیدر یعنی ای بی انجاملر آخر کلام بودرکه بو جان الهی بدن انسانی یه پیوسته درمع هذا بو جان هیچ بر وجهله بدنه ماننده کلدر (مثنوی) تاب نور چشم با پیهست جفت* نور دل در قطره خونی نهفت* مثال آخر چشم نورنك شعله سی پیه ایله جفت وممتزجدر یعنی ایچ یاغنه متصل ومقارندر یعنی ضیای نور چشم پیه ولحمه جفتدر ونور دل سویدا ای دلده نهفته در (مثنوی) شادی اندر کرده وغم در جکر* عقل چون شمعی درون مغز سر* شادیلك جکرلك قزلنده وغم جکرلك قره سنده در عقل بر شمع کبی باشك بینیسی ایچنده در (مثنوی) این تعلقها نه بی کیفست وچون* عقلها در دانش چونی زبون* بوذ کراولنان تعلقلر بی کیف وچوندکلمیدر مقرردرکه بی کیف وبی چوندر عقللر بونك نیجه لکنی ونه حالده ایدیکنی بیلمکده زبوندر یعنی سرورك کرده ده وغمك جکرده وعقل مغز سرده اولمسنك ونه وجهله اولدیغنك حکمتنی عقللر ادراك ایتمکه قادر دکلدر لاجرم جان کلك جان جزؤ تعلق بو قبیلدندرکه جزؤ اولان جان جان کلدن مستفیض اولور لیکن عقل آنی ادراك ایتمکدن حیران وسرکرداندرتته کم بیوررلر (مثنوی) جان کل با جان جزؤ آسیب کرد* جان اودری ستد در جیب کرد* همچو مریم جان ازان آسیب جیب* حامله شد از مسیح دلفریب* جان کل جان جزؤی ایله آسیب ایلدی جان کلدن بردر آلدی جیبه ایلدی یعنی روح اعظم وجان اکرم اولان حقیقت محمدی جان جزؤی

انسانی به طوقندی و پرتو صالدی جان جزوی آندن بر نوعدر اسرار و انواری آلدی وجیب وجودنه قودی حضرت مریم نفخ روح القدسدن حامله اولدیغی کبی جان دخی اونورك جیبه طوقمسندن حامله اولدی روح الله دلفریبدن که تجلیٔ ذاتیه ایله مسیحدر یعنی ممسوحدر (مثنوی) آن مسیحی نه که بر خشك وترست * ان مسیحی که مساحت برترست * اول بر مسیح دکلدر که خشك وتراوزره در یعنی بوندن مراد اول مسیح ظاهری دکلدر که خشك وتر اوزره سیاحت ایدوب ارضی مساحت ایده بلکه مراد اول ممسوح بالنور اولان روح الهیدر که مساحتدن برتر و عالیتر می) پس زجان جان چو حامل کشت جان * از چنین جانی شود حامل جهان * پس جان جزوی چونکه جانك جاندن حامل اولدی یعنی جاندن جان وجناب یزداندن چونکم جان انسانی حامله اولدی یعنی بلا واسطه استفاضه واستناره قیلدی وآندن علوم وحکم آلدی بونك کبی برجاندن جمیع اهل جهان حامل اولور یعنی جمله کون ومکان فیض وحیاتی آنك حقیقتندن بولور زیرا جهانا کا نسبت قالب اول جهانه نسبت قلب کبی اولورنته کم ابن فارض حضرتلرینك ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * قولی بو معنایی اشعار قیلور (مثنوی) پس جهان زاید جهان دیکری * این حشر را وانماید محشری * تا قیامت کر بکویم بشمرم * من زشرح این قیامت قاصرم * وقتا کم بو جهان صوری اول جان جاندن حامله اولان واستفاضه قیلان انساندنکه حامله اوله برجهان آخر وعالم معنایی برانوار طوغرر که اول جهان حقیقت وعالم آخرتدر که هر شیئك حقیقتنك ظهوری عالمیدر بو حشر صوریه بر حشر کوستر یعنی مجموع اهل جهانه اظهار ایلر محشر حقانی ومجمع ربانی یی که اول جمیع موجوداتك حقایقی جمع اولدیغی مرتبه درکه مراد مرتبهٔ الوهیتدر بر فحوای (کل لدینا محضرون) جمیع اشیا بو مرتبه ده حشر وجمع اولمشلردر حضرت خداوندکار بو محشر معنا وقیامت صغرانك شرحنده عجز اظهار ایدوب بیوررلر قیامته دکین بو حشری دیم وصایم بن بو قیامتك شرحنده قاصرم یعنی تا الی یوم قیام الساعة وساعة القیام بو قیامت معنوینك شرحنی سویلسه م واسرار معانیسنی تعبیر وتقریر ایلسه م بو قیامت معنوینك شرحنده بن قاصرم قیامت بعد الموت حیات ابدیه ایچون منبعث اولمغه دیرلر وعند اهل الله اوچ قسمه منقسمدر اولی بعد الموت الطبیعی احد برازخ علویه ده ویا خود سفلیه ده میتك حیات دنیویه سنده اولان حالنه مناسب منبعث اولمسیدر (کما تعیشون تموتون وکما تموتون تبعثون) حدیثیله مشار الیها اولان قیامت صغری بودر که (من مات فقد قامت قیامته) حدیث شریفی دخی بو معنایه اشارت قیلور وثانیسی بعد الموت الارادی حیات قلبیه ایچون بعث اولمقدر عالم قدسیده (کما قیل مت بالارادة تحیی بالسعادة) (اومن کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به فی الناس) آیت کریمه سیله مشار الیها اولان قیامت وسطی بودر واوچنجیسی بعد الفنا فی الله عند البقا بالله اولان حیات حقیقیه ایچون بعث اولمقدر بو قیامت عند المشایخ (فاذا جاءت الطامة الکبری) آیت کریمه سیله مشار الیها اولان طامهٔ کبرادر هکذا قال القاشانی فی اصطلاحه) بو محلده اولان قیامتدن دخی مراد اولان بو قیامتدر فافهم (مثنوی) این سخنها خود بمعنی یاربیست * حرفها دام دم شیرین لبیست * چون کند تقصیر پس چون تن زند چونکه لبیکش بیارب می رسد * هست لبیکی که نتوانی شنید * لیك سر تا پای بتوانی چشید * بو ابیاتك ما قبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله حاصل اولور تقدیر کلام بویله اولور که پس بو ذکر اولنان قیامتکه فنا فی الله وبقا بالله حالندن عبارتدر آنك شرحنده کمال عجز وقصوره معترف اولندیسه بوندنصکره بو مضمونده اولان حروف کلمات نه افاده ایلر بو سؤال مقدره جواب طریقیله بیورررلر که بو سوزلر خود معناده یاربیدر یعنی بو سوزلر که بز سویلرز معناده یاربی دیمك وجناب حضرته سیدی ومولایی دیو تضرع ودعا ایلك منزله سنده در زیرا حرفلر بر شیرین لبك نفسنك طوزاغیدر زیرا بو حروف وکلمات بر شیرین دهان وفصیح اللسان کسه نك نفسنك دامی کبیدر که انکله شکار معانی وصید رضای الهی ایلر بو جمله دن بری حضرت پروردکاردن لبیك معناسنی شکار ایلمسیدر پس برکسه مناجات ایدوب یاربی دیمکده نیچون تقصیر واهمال ایلر نیچون ساکت وخاموش اولور چونکه خدانك لبیکی بنده نك یاربنه ایریشور یعنی فاذا کان کذلك برکسه نیچه بو کونه سوزلری سویلمکده تقصیر قیلور وابسم اولور چونکم اول ربك لبیك دیمسی عبدك ربی دیمسنه یتشه وواصل اوله (کما قال علیه السلام اذا قال العبد یارب یقول الله تعالی لبیك عبدی سل نعط وکما روی فی الخبر الصحیح ان موسی علیه السلام قال فی بعض مناجاته قال الله تعالی لبیك یاموسی فقال موسی علیه السلام انت انت یاربی نحن انا حتی اجبت بالتلبیة فقال الله تعالی یاموسی انی کتبت علی نفسی اذا دعانی عبد من عبادی بالربوبیة اجیبه بالتلبیة فقال موسی علیه السلام یارب هذا لکل عبد طایع قال تعالی بل لکل عبد مذنب قال موسی علیه السلام اما الطایع فبطاعته فما بال المذنب

فقال الله تعالى ياموسى انى اذا جازيت المحسن باحسانه ومنعت المسيء باساءته فاين جودى وكرمى) ولبيك نك
معناسى اكر عبد ربيسنه ديرسه (اقمت على طاعتك وخدمتك اقامة بعد اقامة) ديمك اولور وربك عبده تلبيه سى
(اجيبك اجابة بعد اجابة) ديمك اولور وجناب حقك عبده لبيك ديمسى حرف وصوتله اولان لبيك دكلدركه عبد
آنى قوت سامعه ايله استماع ايليه بو برلبيك دركه سن بونى كوش ظاهر له استماعه قادر اولمزسن ليكن باشدن آياغه آنى
طاتمغه قادر اولورسن يعنى سرتاپا جميع جوارحله تلذذ ايتمكه وحظ آلمغه قادر اولورسن زيرا كلام خدا حرف وصوت
اولمز وكلام مخلوق كبى انجق برجهتدن كلمز بلكه متكلم اسمينك برتجليسيدركه جميع جهاتدن كلور وعبد
عارف آنى جمله اعضا وقواسيله فهم قيلور لازم كلسه اول ذوقى هرنه معنايه مناسب ايسه اول معنايه مناسب
برلغتله تعبير قيلور والله اعلم (حكايت تشنه برسر ديوار وكلوخ انداختن در آب (مثنوى) برلب جو بود ديوارى بلند
برسر ديوار تشنهٔ دردمند * ايرمق كنارنده برعالى ديوار وار ايدى ديوارك باشى اوزره برتشنه دردمند وار ايدى (مثنوى
مانعش از آب آن ديوار بود * از پى آب اوچو ماهى زار بود * اول تشنه يه آبدن مانع اول ديوار ايدى اول تشنه آبدن
اوترى ماهى كبى زار وبى قرار ايدى (مثنوى) ناكهان انداخت او خشتى در آب * بانك آب آمد بكوشش چون خطاب
ناكهان اول تشنه آب ايچنه بركرپيچ آتدى آبك آوازى آنك قولغنه خطاب كبى كلدى (مثنوى) چون خطاب
يار شيرين لذيذ * مست كرد آن بانك آبش چون نبيذ * مثلا لذيذ وشيرين اولان يارك خطابى كبى يعنى شيرين سخن
اولان محبوبك جواب وخطابندن عاشق نيجه مست اولورسه اول آبك بانكى نبيذ كبى اول تشنه يى مست ايلدى نبيذ
خرمادن واوزمدن وشعيردن اولان شرابك آديدر بوراده شراب معناسنه در (مثنوى) از صفاى بانك آب آن
ممتحن * كشت خشت انداز آنجا خشت كن * بانك آبك ذوق وصفاسندن اول ممتحن اوراده ديواردن خشت قوپريجى
وخشت آتيجى اولدى (مثنوى) آب مى زد بانك يعنى هى ترا * فائده چه زين زدن خشتى مرا * آب بانك اوردى يعنى
ايتديكه هى فلان سكا بكا بوبرخشت اورمقدن فائده ندر (مثنوى) تشنه كفت آبا مرا دو فائده است * من ازين
صنعت ندارم هيچ دست * تشنه ايتدى اى آب بكا بونده ايكى فائده واردر بوصنعتدن بن هيچ الى طوتمزم (مثنوى *
فائدهٔ اول سماع بانك آب * كوبود مر تشنكانرا چون رباب * اولكى فائده آبك بانكنى استماع ايلمك كه اوبانك آب
تشنه لره رباب كبيدر * مثنوى * بانك او چون بانك اسرافيل شد * مرده را زين زندكى تحويل شد * آنك بانكى
اسرافيلك بانكى كبى اولدى مرده يه بوندن يعنى آبك بانكندن زنده لك تحويل اولدى يعنى مرده لك كيدوب
زنده لكه تبديل اولدى (مثنوى) يا چو بانك رعد ايام بهار * باغ مى يابد ازو چندين نكار * ياخود ايام بهارك رعدنك
صداسى كبى باغ اندن بوقدر نقش ونكار بولور (مثنوى) يا چو بر درويش ايام زكات * يا چو برمحبوس پيغام نجات
يا درويش اوزره فى المثل زكات ايامى كبى يا محبوس اوزره حبسدن نجات وخلاص خبرى كبى كه سرور وحيات بخشدر
(مثنوى) چون دم رحمان بود كان از يمن * مى رسد سوى محمد بى دهن * تشنه يه بانك آب دم رحمانى كبى اولور كه
او يمن جانبندن دهنسز حضرت رسول جانبنه ايريشوردى (كما قال عليه السلام انى لاجد نفس الرحمن من قبل اليمن
(مثنوى) يا چو بوى احمد مرسل بود * كان بعاصى در شفاعت مى رسد * ياخود احمد مرسلك رايحه سى كبى اولور كه
اول مرسل اولان احمد حضرتلرينك رايحه سى عاصى اولنلره شفاعت ايلمكده يتشور (مثنوى) يا چو بوى يوسف
خوب ولطيف * مى زند بر جان يعقوب نحيف) ياخود لطيف وخوب اولان يوسفك رايحه سى كبى نحيف وضعيف
اولان يعقوبك جانى اوزره اورر (مثنوى) فائدهٔ ديكر كه هر خشتى كزين * بركنم آيم سوى ماء معين * برغيرى فائده
بوكه هر برخشت كه بو ديواردن قوپرم ماء معين جانبنه كلورم (مى) كز كمئ خشت ديوار بلند * پست تر كردد يقين
اى هوشمند * زيرا خشتك كملكندن بلند اولان ديوار الچقرك اولور شبهه سز اى عقللى هر دفعه ده كه كرپيچ قوپردى
پس بو بياندن مقصود نه اولديغنى بوبيتله تعبير وتقريره شروع ايدوب بيورورلر (مثنوى) پستئ ديوار قربى مى شود
فصل او درمان وصلى مى بود * سجده آمد كندن خشت لزب * موجب قربى كه واسجد واقترب * بو محلده آبدن مراد
آب حيات حقيقى وتاب تجلئ ذاتيدر و ديواردن مراد اوصاف بشريه واخلاق نفسانيه اوزره مبتنى اولان وجود
انسانيدر هر باركه برسالك وطالب صفات بشريه دن برصفتى قلع وقمع ايليه بردرجه جناب حقه قريب اولور پس
ديوارك آلچقلغى بريقينلقى اولور ديوارك فصل ورفعى تمام وصله درمان اولور كذلك پستئ ديوار وجود انسانى مستلزم
قرب الهى اولور وبو ديوارى بالكليه قلع وفصل ايدن وصلت آب ربانى بولور ديوار نفس انسانيكه اوصاف بشريه
كربجلرى ايله مرصوصه اولمشدر جناب حقه سجده ايليوب باش اكمكلك خشت لازب وملاصقى قوپرمقلق وقتنده
يعنى اوصاف مرصوصهٔ نفسانيه يى ازاله ايلمك حالنده موجب قرب الهى كلديكه (واسجد واقترب سجده نك

موجب قرب اولدیغنه دلیلدر (کما قال علیه السلام اقرب ما یکون العبد الی ربه وهو ساجد وکما روی عن ثوبان رضی الله عنه قال للنبی صلی الله علیه وسلم علیك بکثرة السجود لله فانك لن تسجد لله سجدة الا رفعك الله بها درجة وحط عنك بها خطیئة) بو حدیث شریفده رفعت درجه جناب حقه قرب اولمغله معتبر اولور وپستیء درجه حقدن دور وبعید اولمغله بولنور یعنی سنك اوزریکه الهه سجودی چوق ایلمك واجب اولسون زیرا تحقیقا سن اللهه باش اکمزسن الا الله اول سجده سببیله سنی کندی یه بردرجه قریب قیلور وسندن موجب بعد اولان برخطایی دوشورور پس هر بارکه خشت خطا منحط اوله تقرب آب وصال الهی حاصل اولور ویت آخرده کندن خشت لزب قولی ظرفیت وحالیت معناسن متضمن اولور وتقدیر کلام بو اولورکه سجده خشت لازبی قوپرمق وقتنده وحالنده موجب قرب کادیکه (واسجد واقترب) بو معنی اوزره در بوخسه مطلقا باش اکمك بلاقلع لبنات اوصاف ردیهٔ وجودیه موجب قرب الهی اولمز دیمك اولور مثلا مع لبنة الکبر والنخوة والجهل والغفلة بلانیة خضوع ولاذلة برکسه جدار نفسی بو اوصافله عالی ایکن حقه باش اکسه موجب قرب الهی اولمز بلکه بوصفتلرك قلع وقمی حالنده سجده ایلمك موجب قرب اولور بو اجلدن شیخ اکبر حضرتلری بوکونه سجده یه فتوحاتده سجدهٔ قرب تعبیر ایتمشلردر (مثنوی) تا که این دیوار عالی گردنست * مانع این سرفرو آوردنست * مادامکه بو دیوار عالی گردندر یعنی بو دیواربدن مادامکه اوصاف ردیه کرپچلریله عالی اوله و باشی آشغه کتورمکه مانعدر حضرت حقه سجده قیلمغی دافعدر (مثنوی) سجده نتوان کرد بر آب حیات * تا نیابم زین تن خاکی نجات * آب حیات اوزره سجده ایلمك ممکن اولمز مادامکه بو خاکی تندن نجات وخلاص بولمیم (مثنوی) برسر دیوار هر که تشنه تر * زودتر برمیکند خشت ومدر * دیوار باشی اوزره هر کم که اوتشنه رکدر یعنی دیواربدن اوزره هرشول کسه که ماء الحیات حقیقته زیاده عطشاندر خشت ومدری تیزرك قوپرر یعنی اوصاف بشریه سن علی الفور ازاله قیلور مثنوی) هر که عاشقتر بود بر بانك آب * او کلوخ زفت ترکند از حجاب * هر کیکه آبك بانکی اوزره عاشقرك اوله اول کسه حجابدن بیوکرك اولان کلوخی قوپرر یعنی آبه حجاب اولان بدندن کلوخ اولان صفت نفسانیه نك اعظمنی قلع ایلر (مثنوی) او زبانك آب پر می تا عنق * نشنود بیکانه جز بانك بلق * یعنی هرشول کسه که عاشقتردر آب تجلی الهیه نك صداسنه اول کسه کلوخ صفت بشریه نك زفت ترین قوپرر حجاب اولدیغی جهتدن هربارکه برصفتی ازاله ایدوب القا ایلیه آب تجلی الهیه دن آکاصدا کبی برذوق حاصل اولور اول کسه آبك بانکندن بو ینه دکین پر می دربیکانه آبدن بلق بانکندن غیری ایشتمز یعنی اول عاشق ذوق آب تجلیدن پر اولور ومست ومستغرق اولور بوغازینه دکین لکن نامحرم وبیکانه بوبانك معنوی وذوق حقانی یی ایشتمز الا لفظ ظاهری که صویك بلق دیمسی کبیدر (مثنوی) ای خنك آنرا که او ایام پیش * مغتنم دارد گزارد وام خویش * ای سعادت حبذا شول کسه که اومقدم اولان ایامی یعنی تازه لك زمانی مغتنم طوته وکندینك بورجنی ادا ایده (مثنوی) اندران ایام کش قدرت بود * صحت وزور دل وقوت بود * اول ایامده که آکا قدرت اولور صحت وزور دل وقوت اولور یعنی اول ایام شبابده اول کسه یه که قدرت بدن وصحت وسلامت وزور قلب وقوت اعضا اوله کرکدر که بو ایامی غنیمت بیله وکندی اوزرینه فرض وواجب اولانی اداقیله که بیرلك زمانتده اول مرتبه عباداته واداء واجباته قادر اوله مز (مثنوی) وان جوانی همچو باغ سبز وتر * می رساند بی دریغی بار وبر * واول جوانلق سبزه وتازه باغ کبی بردریغ سز بار وبر یتشدررر یعنی سبزه وتازه اولان باغ بیدریغ نتیجه فواکه وثمار یتوردیکی کبی تازه لك ایامی دخی البته اعمال وطاعاتدن نتیجه ثمار معنوی یتشدرر قوجه آغاجلر کبی میوه سی فاسد اولمز (مثنوی) چشمهای قوت وشهوت روان * سبز می گردد زمین تن بدان * زیرا انك وجودنده قوت وشهوت چشمه لری روان در تن زمینی اول چشمه لر سببیله سبزه وتازه اولور جونکه تنده بومرتبه لطافت اوله آنك میوهٔ طاعات وثمرهٔ عباداتنده دخی لذت وحلاوت اولمق مقرردر (مثنوی) خانهٔ معمور وسقفش بس بلند * معتدل ارکان وبی تخلیط وبند * جوانلق ایامی فی المثل برمعمور خانه وانك سقفی زیاده عالیدر ارکانی معتدل وتخلیطسز وبندسزدر خانه ده چار ارکان چاردیواردن عبارتدر وتخلیط مرمات اولنوب صکره دن بعض بنا مخلوط اولمقدن کنایه در وبند متزلزل اولوب خرابه مشرف اولدقدنصکره بعض قیدلر وبابوندلر اورمقدن استعارتدر پس جوانلق زمانتده اولان بدن خانه سی بوعارضه لردن بریدر زیرا انك چار ارکانی یعنی چار عنصری ویاخود اخلاط اربعه سی معتدلدر واکا بعض علاج ودوا ایله مرمات اولنمامش ومزاجنه بعض عارضه تخلیط قیلنمامشدر وبعض معاجین وادویه ایله بند وقیدلر دخی اورلمامشدر ولکن بیرلك خانه وجودنده بوذکر اولنانلر موجود اولمشدر وانك وجودی خانه سی خراب اولمغه توجه قیلمشدر (مثنوی) پیش ازان کایام پیری در رسد

کردنت بندد بحبل من مسد * اندن اول که پیرلك ایامی ایریشر پیرلك سنك کردنکی لیفدن اورلمش ایب ایله بغلیه
یعنی حبل مسد ایله مقید اولان کمسه کبی پیرلك سنك بوینکی بغلیوب عاجز وفرومانده قویه (مثنوی) خاك شوره
کرد دو ویران وسست * هرکز از شوره نبات خوش نرست * بدن خاك شوره وویران وسست اوله یعنی چورقلو
یرکبی ودوکلوجی طپراق کبی وسست وضعیف اولمش شئ کبی قاله هرکز طوزلو یردن خوش نبات بتمدی (مثنوی
آب زور وآب شهوت منقطع * او زخویش ودیکران نامنتفع * پیرلك وجودندن آب زور وآب شهوت منقطع اولور اول
پیر کندیدن وغیریلردن نامنتفع اولور یعنی کندی وجودندن وغیریلرك دخی وجودندن منتفع اولمز (مثنوی
ابروان چون پالدم زیر آمده * چشم رانم آمده تاری شده * ابرولری پالدم کبی آشغه کلمش چشمه نم کلمش وتاریك اولمش
(مثنوی) از تشنج رو چو پشت سوسمار * رفته نطق وطعم ودندانها ز کار * تشنجدن یوزی سوسمارك ارقه سی کبی
اولدی یعنی قوجه لقدن یوزی کاردر یسنك صرتی کبی اولمش نطق وطعم ودیشلری کاردن کتمش یعنی نطق ایامسی
وطعامدن لذت آلمسی ودیشلری ایله کار ایدوب طعام چکنمه سی زائل اولوب بولدتلردن بی بهره قالمش (مثنوی)
روز بیکه لاشه لنك وره دراز * کارکه ویران عمل رفته ز ساز * روز وقتسز لاشه اولان جسدی لنك ویول اوزون
کارخانه ویران عمل دوزندن کتمش یعنی پیرلك وقتی روز بیکاه اولمقدر وجسد لاشه سی سقط قالمقدر وطریق الهی
لایتناهیدر انك اکرتدارکی پیرلك زماننده اولورسه کارکاهی ویراندر وعمل ایسه دوزنسز بی ترتیبدر پس بویله موسمده
محصول حاصل اولمز وپیرلك زماننده عبادته شروع ایلین کمسه لرك چوغی مقصوده وصول بولمز (مثنوی) بیخهای
خوی بد محکم شده * قوت برکندن آن کم شده * قبیح خویك کوکاری محکم اولمش اول خوی بدلك کوکارینی قلع وقمع
ایلمکه قوت ناقص اولمش نه کم بو حکایه دن اکر عاقل ایسك حصه آلورسن ونصیحت پذیر اولورسن وهوا وهوسی ترك
ایدوب تازه لك ایامنده خارین کبی اولان اخلاق ذمیمه نك کوکارنی زمین وجودندن قلع ایدوب ازاله قیلورسن
(فرمودن والی مردرا که این خارین را که نشانده از سر راه برکن (مثنوی) همچو آن شخص درشت خوش سخن *
درمیان ره نشاند او خاربن * مثلا اول خوش سخن اولان درشت شخص کبی یعنی اول بر شخص که حد ذاتنده غلیظ
وخشن وظاهرا خوش سخن ایدی اول شخص یول اورتاسنده خاربن دکدی (مثنوی) رهکذریانش ملامت کر شدند
پس بکفتندش بکن این را نکند * اول شخصی یولدن کچنلر ملامت ایدیجی اولدیلر اکا چوق کره قوپردیلر اول
خاربنی قوپرمدی (مثنوی) هردمی آن خاربن افزون شدی * پای خلق از زخم آن پرخون شدی * هربردم اول
خاربن افزون اولوردی اول خاربنك زخمندن خلقك آیاغی پرخون اولوردی (مثنوی) جامهای خلق بدریدی ز خار *
پای درویشان بخستی زار زار * خاردن خلقك جامه لری یرتلوردی درویشلرك آیاغی اول خاردن زار زار مجروح اولوردی
(مثنوی) چون بجد حاکم بدو کفت این بکن * کفت آری برکنم روزیش من * چونکه حاکم جد واقدام ایله اکا ایتدی
بو خاربنی قوپر اول شخص حاکمه ایتدی نوله برکون بن آنی قوپره یم (مثنوی) مدتی فردا وفردا وعده داد *
شد درخت خار او محکم نهاد * برزمان فردا وفردا دیوب وعده ویردی اول شخصك خاربننك درختی محکم نهاد اولدی
وکتدکجه قوت بولدی (مثنوی) کفت روزی حاکمش ای وعده کژ * پیش آ در کار ما واپس مغژ * برکون حاکم اول
شخصه ایتدی ای وعده سی اکری ایلرو کل بزم ایشمزده کیرویه سورتنمه یعنی امره امتثال ایدوب وعده یی یرینه
کتور ومدبر اولمه وتخلف قیلمه (مثنوی) کفت الایام یا عم بیننا * کفت عجل لا تماطل دیننا * کفت یعنی اول خاربن
صاحبی والی ولایته دیدیکه الایام یا عمی بیننا بزم ما بینمزده یا عمی کونلروار در بو کون اولمزسه بر آخر کونده آنی قلع ایده رم
کفت اول والی شهر دخی دیدیکم عجل تعجیل ایله لا تماطل مماطله ایتمه یعنی تاخیرا یتمه مطل لغتده حق منع ایدوب تاخیر
ایتمکه دیرلر دیننا بزم دینمزی یعنی بزه قیلدیغك عهد ووعده یی خاربندن مراد هوای نفس واخلاق ذمیمه در والیدن
مراد مرشد کاملدر پس مبتدی ومسترشده دائما نصیحت ایدرکه تسویف وتأخیرا یتمه که الوقت سیف قاطع در
نفسکی تزکیه وقلبکی هوادن تصفیه قیل اکر اهمال ایدرسك بوماقو ومانفسك اخلاق ذمیمه سی مستحکم
اولمقده در اول درد منـد وغافل ایسه الامر یا بیننا دیوب ایام آتیه یه اعتماد ایدر (مثنوی) تو که میکوئی که فردا این بدان
که بهر روزی که می آید زمان * سن دیرسك که یارین قوپرایم بونی بیل که هر برکونده که زمان کاور یعنی
هر برکونده که زمان کله سن آنی قوپرم دیرسن بو حالتده زمان کاورکچر (مثنوی) آن درخت بد جوانتر می شود *
وین کننده پیر ومضطر می شود * اول بد درخت جوانتر اولور یعنی اول خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه کتدکجه قوت بولور
بو قوپریجی پیر ومضطر اولور (کما قال علیه السلام یهرم ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل) مثنوی)
خاربن در قوت وبرخاستن * خارکن در پیری ودر کاستن * خاربن قوتده وبوقار وقالقوب عالی اولمقده خارکن پیرلکده

واكسلمكده در (مثنوى) خاربن هر روز وهر دم سبزوتر * خاركن هر روز زار وخشك تر * خاربن هر كون وهر دم سبز وتر اولور خاركن هر كون ضعيفرك وخشكرك اولور (مثنوى) او جوانتر ميشود تو پيرتر * زود باش وروز كار خود مبر اويعنى خاربن جوانلق وقوتلو اولور سن پيرلك وضعيفلك اولورسن تيز اول وكندى روز كاركى ايلتمه وضايع ايتمه پس خاربندن مقصودنه ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) خاربن دان هر يكى خوى بدت * بارها در پاى خار آخر زدت * هر برخوى بدى خاربن بيل نيجه كره سنك آياغكه خار آخر اوردى يعنى خار كبى اولان اخلاق ذميمه نك زخملرى سنك پاى جانكه نيجه كره زخم وضرر ايركوردى (مثنوى) بارها از خوى خود خسته شدى * حس ندارى سخت بى حس آمدى * نيجه كره كندى قبيح خويكدن خسته اولدك واندن ضرر والم كوردك حس وادراك طوتمزسن زياده بى حس كلدك وقتى اندرا كسز اولدك (مثنوى) كر زخسته كشتن ديكر كسان * كه زخلق زشت تو هست آن رسان * اكر غيرى كسه لرك خسته وشكسته اولمه سندن كه سنك خلق زشتكدن اول خسته اولملق انلره ايرشيجيدر (مثنوى) غافلى بارى ززخم خودنه * تو عذاب خويش وهر بيكانه * غافل ايسك بارى كندى زخمكدن دكلسن يعنى اكر غيرى كسه لرك سنك خويكدن خسته دل اولمه سندن غافل ايسك بارى اول بدخويك كندى وجوديكه اولان زخمندن غافل دكلسن سن كنديكه وهر بيكانه يه عذابسن يا خود معنى سن اقربا كه وهر بيكانه يه عذابسنكه خوى بد باركران ديدكلرى بو معنايه شاهد اولور (مثنوى) يا تبر بركير ومردانه بزن * تو على وار اين در خيبر بكن * يا خود تبر طوت ومردانه اول خاربن كبى اولان خوى بده اورسن على كبى بو خيبر قپوسنى قوپر يعنى كركدر كه رياضت ومجاهده تبرين آله سن وخاربن كبى اولان اخلاق ذميمه يه اوروب آنى زمين وجودكدن اخراج قيله سن تا مسلمانلر سنك خوى بدلك خارندن آزرده اولميه لركه ايمانك اعلا مرتبه سى طريق مسلميندن اماطهٔ ايذاء ايلمكدر (كما قال عليه السلام الايمان بضع وسبعون شعبة اعلاها كلمة لا اله الا الله وادناها اماطة الاذى عن طريق المسلمين) سن على كبى در خيبرى قوپر ديملرنده نكته بودركه اخلاق ذميمه يى يرندن قوپرمق خيبر قپوسن قوپرمق كبيدركه قوت ولايتله ميسر اولور والا هركسه ميسر دكلدر ديمك اولور (مثنوى) يا بكلبن وصل كن اين خاررا * وصل كن با نار نور ياررا * يا اول خارى كلبنه وصل ايله يعنى كل قدانه آشلهيارك نورى ناركه واصل ايله (مثنوى) تا كه نور او كشد نار ترا * وصل او كلشن كند خار ترا * تا كه مرشدك نورى سنك ناركى سوندره انك وصلى سنك خاركى كلشن ايليه وصل بونده آشلمق معناسنه در مراد مرشدك اخلاقنى وانوارنى كندى وجوديكه كتوروب كندى وجودنده اولان اخلاق ظلمانيه يى ازاله ايله ديمك اولور (مثنوى) تو مثال دوزخى او مؤمنست * كشتن آتش بمؤمن ممكنست * سن دوزخ كبى سن مرشد مؤمندر آتش دوزخى سوندرمك مؤمنله ممكندركه بيان اولنور حضرت رسول عليه السلام دوزخك سوزندن بيورديلركه دوزخ مؤمنه خوفندن تضرع ايديجى اولور (كما قال عليه السلام تقول النار يوم القيامة جز يا مؤمن فان نورك اطفأ نارى (مثنوى) كويدش بكذر زمن اى شاه زود * هين كه نورت سوز نارم را ربود * دوزخ مؤمنه دير اى شاه دين بندن تيز كذر ايله آكاه اول كه سنك نورك بنم نارمك حرارتنى قاپدى (مثنوى) پس هلاك نار نور مؤمنست * زانكه بى ضد دفع ضد لا يمكنست * پس ظاهر اولديكه نارك هلاكنه سبب مؤمنك نوريدر زيرا كه ضدك دفعى ضدسز ممكن دكلدر (مثنوى) كان زقهر انكيخته شد اين زفضل * نار ضد نور باشد روز عدل * عدل كونيكه مراد روز قيامتدر نار نورك ضدى اولور زيرا كه اول نار قهر الهيدن قوپرلمش اولدى وظهوره كلدى بو كه مراد نوردر فضل ربانيدن حاصل اولدى (مثنوى) كر همى خواهى تو دفع شر نار * آب رحمت بر دل آتش كمار * اكر سن نارك شرنى دفع ايلمك استرسك رحمت آبنى آتشك ايچنه حواله ايله پس آنى آب رحمتك منبعى كيم ايدوكنى بيان ايدوب بيوررلر (مثنوى) چشمهٔ آن آب رحمت مؤمنست * آب حيوان روح پاك محسنست * اول آب رحمتك چشمه سى مؤمندر آب حيات محسنك پاك روحيدر محسندن مراد حق تعالى يه على طريق المشاهدة عبادت ايلين كسه دركه (الاحسان ان تعبد الله كانك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك) حديثى بو معنايى مؤيد اولور (مثنوى) پس كريزانست نفس تو ازو * زانكه تو از آتشى او آب جو * چونكه بويله در پس سنك نفسك مؤمن كاملدن يعنى شيخ فاضلدن قاچيجيدر زيرا كه سن آتشدن سن او كه مراد شيخ فاضلدر ايرمق صو ييدر (مثنوى) زآب آتش زان كريزان مى شود * كاتشش از آب ويران مى شود * آبدن آتش اول سببدن فرار ايديجى اولور زيرا آنك آتشلكى وحرارتى آبدن ويران وخراب اولور (مثنوى) حس تو وفكر تو از آتشست * حس شيخ وفكر او نور خوشست * سنك حس وفكرك جميعا آتشدندر يعنى دوزخ صفتلو اولان نفسدندر شيخك حسى وآنك فكرى لطيف نوردر (مثنوى) آب نور او چو بر آتش چكد * چك چك از آتش بر آيد بر جهد

شعله‌لك نوری آبی چونکه آتش اوزره طملا یه آتشدن چلك چلك بوقاری کاوریو قاری سچرر یعنی شعله‌لك آب کبی اولان نور باطنی چونکم سنك آتش نفسكك اوزرینه ترشح ایلیه آتش نفسك اندن مضطرب اولوب حرکت ایلر وفریاد قیلور چلك چلك نارك صو قیولدقده صدا ایلسیدر (مثنوی) چون کند چلك چلك تو کویش مرك ودرد * تاشود این دوزخ نفس تو سرد * سنك نفسك آتشی چونکم چلك چلك دیه‌سن اکا مرك ودردی تا سنك دوزخ کبی اولان نفسك سرد اوله یعنی آتش شهوت وغضب نفسكدن زائل اوله (مثنوی) تا نسوزد او کلستان ترا * تا نسوزد عدل واحسان ترا * تا نفسك سنك آتش کلستانکی یاقمیه تا سنك عدل واحسانکی یاقمیه وقلبك باغنی ودین وایمانك بستانی خراب ایدوب یاقمیه (مثنوی) بعد ازان چیزی که کاری بردهد * لاله ونسرین وسیسبز بردهد * اندنصکره تن زمیننده هر نه اکرسك حاصل ویرر لاله ونسرین وسیسبز ویرر نسرین آق کل وبر نوع آق چچك معناسنه‌در سیسبزمار سمه دیدکاری خوشبوی یشیل بیر اقدر بونده مراد انوار توحید واسرار تسبیح وحالات روحانیدر (مثنوی) باز بهنامی رویم ازراه راست * باز کرد ای خواجه راه ما کجاست * اندران تقریر بودیم ای حسود * که خرت لنکست ومنزل دور زود * کیرو راه راستدن واسعتوعر یضتر کیده‌رز وبر خوای (الکلام یجر الکلام) صدد ومناسبتدن تجاوز ایده‌رز کیرو ما نحن فیه‌ه رجوع ایله ای خواجه بزم یولیمز وصددمز قنده‌در اول تقریرده ایدك برای حسد ایدیجی که خر نفسك لنك در ومنازل سلوك دور تیز دربی درنك ارل تدارك ما فات ایله تسویف قیلمه که هلك المسوفون بیورلمشدر (مثنوی) سال بیکه کشت وقت کشت نی * جز سیه رویی وفعل زشت نی * ییل بی وقت اولمش تخم وزراعت وقتی دکل سیهرویلکدن وقبیح فعلدن غیری یوق (مثنوی) کرم در بیخ درخت تن فتاد * بایدش برکند ودر آتش نهاد * تن درختنك کوکنه قورد دوشدی اول درختی قوپرمق وآتش اوزره قومق کرك یعنی اول تن درختنی آتش ریاضت اوزره قومق لازمدر که آنك دروننده افکار فاسده قورد چغز لری یانوب محو وزائل اوله (مثنوی) هین وهین ای راهرو بیکاه شد * آفتاب عمر سوی چاه شد * اکاه اول آکاه اول ای یوله کیدیجی وقت طار اولدی عمرك آفتابی چاه جانبنه کتدی وغروبه قریب اولدی (مثنوی) این دو روزك را که زورت هست زود * پیر افشانی بکن ازراه جود * بو ایکی کونجکز ایچون که سنك قدرتك وار درجود وسخا یولندن فوری پیر افشانلق ایله یعنی پیرلککی حق یولنده بذل ونثار ایدوب بو ایکی کونلك عمرده عبادته مشغول اولوب عمر باقی وحیات سرمدی الله کتوری کور (مثنوی) این قدر تخمی که ماند ست باز * تا بروید زین دودم عمر دراز * سنك بو قدر تخمك که قالمشدر انی بذل ایله تا بو ایکی دمدن عمر دراز بته (مثنوی) تا نمردست این چراغ با کهر * هین فتیلش ساز وروغن زودتر * مادامکه بو کهرله اولان چراغ عمر سونمامشدر اکاه اول تیزا کا فتیل وروغن دوز یعنی طاعت وعبادتله قوت باطن حاصل ایلیوب چراغ روحکی منور ایله (بیان آفت تأخیر خیرات بفردا) (مثنوی) هین مکو فردا که فردا ها کذشت * تا بکلی نکذرد ایام کشت * اکاه اول فردا دیمه زیرا فردالر کچدی تا ایام زراعت بالکلیه کچمیه زیرا (من ضیع ایام حراثته ندم فی وقت حصاده) بیورلمشدر (مثنوی) پند من بشنو که تن بند قویست * کهنه بیرون کن کرت میل نویست * بنم پندمی استماع ایله که تن بند قویدر که راه حقده بوندن اقوی بر حجاب ومانع یوقدر کهنه‌یی طشره ایله اکر سکا جدیدك میلی وار ایسه یعنی لذات روحانی ووجود حقانی بولمغه اکر میلك وار ایسه بو کهنه اولان بدنك مقتضاسنجه قیودی قلبکدن برون ایله (مثنوی) لب ببند وکف پر زر بر کشا * بخل تن بکذار وپیش آور سخا * نامعقول کلماتدن لبکی بغله والتونله پر اولمش کفکی آچ (کما قال علیه السلام طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وامسك فضل قوله وانفق فضل ماله) تن بخلنی قو وسخایی ایلرو کتور وبدنکی حق یولنده بذل ایله (مثنوی) ترك شهوتها ولذتها سخاست * هر که در شهوت فروشد برنخاست * شهوتلری ولذتلری ترك ایلمك سخادر هر شول کمسه که شهوته آشغی کتدی یعنی شهوت چقورینه طالوب باتدی یوقارو قالقمدی یعنی شهوت قیودندن خلاص اولمدی (مثنوی) این سخا شاخیست آن سرو بهشت * وای او کز کف چنین شاخی بهشت * بو سخا که بیان اولندی جنتك سروندن بر دالدر اکا ویل ووایکه الندن بو نجلین شاخی قودی یعنی شول کمسه که بذل وسخا شاخنه تمسك ایلیه دولت ابدیه‌دن محروم قالوب خائب وخاسر اولور اکر بخل شاخنه تمسك ایلرسه انی جهنمه چکوب ادخال قیلور (مثنوی) عروة الوثقاست این ترك هوا * بر کشد این شاخ جانرا بر سما * سورۀ بقره‌ده اولان آیته اشارتدر (لا اکراه فی الدین) دینده هیچ اکراه واجبار یوقدر زیرا اکراه بر کسنه‌یی بر فعله ابرام ایده‌سنکه انده خیر اولمیه (قد تبین الرشد من الغی) تحقیقا متمیز ومتبین اولدی رشد ضلالتدن وغوایتدن وایمان کفردن وحق باطلدن دلائل واضحه وبراهین قاطعه ایله (فمن یکفر بالطاغوت) پس هر شول کمسه که کافر اوله طاغوته یعنی شیطانه ویا اصنامه ویا خود نفسه اهل

تحقیق بیوررلر که طاغوت عوام نفسدر وطاغوت خواص ماسوی اللهدر ودخی هرنه که وصلت حقه مانعدر اول سالکه طاغوتدر لفظ طاغوت مصدردر ملکوت ورهبوت کبی واحده وجمعه اطلاق اولنور (ویؤمن بالله) یعنی شول کسنه که طاغیء نفسه منکر وکافر اولدی واللهه موحد ومؤمن اولدی (فقد استمسك) تحقیق اول کسنه تشبث واستمساك ایلدی (بالعروة الوثقی) حبل وثیقه وسبب متینه (لا انفصام لها) اویله عروهٔ وثقی که اکا انقطاع یوقدر فصمت الشیء فانفصم دیرلر اول شیء منقطع اولوب پاره پاره اولسه وعروهٔ وثقادن مراد استعاره در علی سبیل التمثیل بعضلر شریعتدر دیمشلر وبعضلر ایمان وبعضلر قرآن وبعضلر توفیق وهدایت رحمان وبعضلر محبت وجذبهٔ خالق کون ومکاندر دیو رمشلر اما حضرت مولانا بیوررلر که عروهٔ وثقی در بوترك هوادر زیرا الهوی عندالله ابغض من جمیع الهیئات دریس هوایی ترك قرب حقی مستلزمدر نته کم دخی بیوررلر که بو هوایی ترك قیلمق جانك شاخی سمای حقیقته ویا خود شاخدن مراد ترك هوا اوله تقدیر معنی بویله دیمکدر که چکر بوترك هوا قیلمق شاخ جانی سمایه یعنی بوشاخ جانی آسمان معنایه چکر (والله سمیع علیم) الله تعالی سمیعدر هر کسك اقوالنی وعلیمدر هر شیئك احوالنه (مثنوی تا بردشاخ سخای خوب کیش * مر ترا بالا کشان تا اصل خویش * ای اوبمذ هبلو تا سخا بوداغی ایلتسه سنی بو قاری چکه رك کندینك اصلنه دکین یعنی بهشته ایرشدره (کما قال علیه السلام السخاء شجرة من اشجار الجنة اغصانها متدلیات فی الدنیا فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك الغصن الی الجنة رواه علی وابو هریرة کذا فی الجامع الصغیر (مثنوی) یوسف حسنی واین عالم چو چاه * وین رسن صبرست بر امر اله * حسنك یوسفی سن وبو عالم چاه کبیدر وبو رسن که آنك سببی ایله چاه عالمده خلاص میسر اولور خدای تعالینك امرینه صبردر (مثنوی) یوسفا آمد رسن درزن دو دست * از رسن غافل مشو بیگه شدست * ای یوسف رسن کلدی رسنه ایکی الکی اور یعنی حبل الله متینه تمسك ایت رسندن غافل اولمه که وقت بیگاه اولمشدر یعنی امر خدایه تمسك ایلمکدن غفلت قیلمه که وقت کار طار اولمشدر (مثنوی) حمد لله کین رسن آویختند * فضل ورحمت را بهم آمیختند * الحمد لله که بو رسنی صارقتدیلر یعنی بو عالم چاهنه ایندردیلر فضل ورحمتی کویا بری برینه آمیخته ایلدیلر (مثنوی) تا ببینی عالم جان جدید * عالمی بس آشکارا ناپدید * ای یوسف معنوی امر حق حبلنه ال اور وچاه طبیعتدن خروج قیل تا ایکی جان عالمنی کوره سن زیاده آشکار او ناپدید اولان عالمی یعنی بحسب الظاهر مخفی وناپدید وبحسب المعنی زیاده آشکار اوروشن اولان عالمی کوروب اکا واصل اوله سن (مثنوی) این جهان نیست چون هستان شده * وان جهان هست بس پنهان شده * بو نیست وفانی جهان وارلر کبی اولمشدر وظهور وبروز قیلمشدر اول وار جهان زیاده پنهان اولمشدر وعیوندن ناسدن تستر قیلمشدر (مثنوی) خاك بر بادست وبازی میکند * کژ نمایی پرده سازی میکند * مثلا بو جهان ایله اول جهانی اکا بکزرکه ظاهرده خاك باد اوزره در وباد ایله بازی ایلر خاك اکری کوستریجیلك پرده دوزیجیلك ایلر اول جهان معنی باد کبی وبو جهان صورت غبار کبیدر بو عالم صورت عالم معنا ایله دائما حرکت ایلر ولیکن عالم معنایه پرده سازلق ایلر وخلقه کژ نمالق ایدوب کندی بی موجود وقائم بالذات کوستررحال بوکه بویله دکلدر بلکه کندی منعدم وفانیدر وبو عالمده متصرف اولان عالم معنادر (مثنوی) این که بر کارست بی کارست وپوست * وانکه پنهانست مغز واصل اوست * بو که ظاهرده کار اوزره در معناده کارسزدر وپوستدر واولکه پنهان ومخفیدر لب واصل بودر (مثنوی) خاك همچون آلتی در دست باد * باد را دان عالی وعالی نژاد * خاك بادك النده بر آلت کبیدر عالم صورت عالم معنایه نسبتله معنانك النده هم بویله در بادی بلند وبلند اصل بیل خاك اکا نسبتله پست وسفلیدر کذلك عالم صورت عالم معنایه نسبتله پست وسفلی وعالم معنی بلند وعالیدر (مثنوی) چشم خاکی را بخاك افتد نظر * باد بین چشمی بود نوعی دکر * خاکه منسوب اولان چشمك نظری خاکه دوشر یعنی بو ظاهره منسوب اولان کوزك نظری عالم صورته واقع اولور باد کوریجی چشم برغیری نوع اولور یعنی عالم معنایی کورن چشم بو چشم ظاهردن غیری اولور (مثنوی) اسب داند اسب را کو هست یار * هم سواری داند احوال سوار * اسبی اسب بیلور زیرا که اسب اسبه یاردر زیرا بری بریله جنسدر سوارك احوالنی هم سوار بیلور (کما قیل لا یعرف ذا الفضل الا ذووه (مثنوی) چشم حس اسبست ونور حق سوار * بی سواره اسب خود ناید بکار * حس کوزی فی المثل اسبدر ونور حق اکا سواردر سوارسز خود اسب ایشه کلمز یعنی راکب وفارسك وجودیسز اسب برکار ایلمز (مثنوی) پس ادب کن اسب را از خوی بد * ورنه پیش شاه باشد اسب رد * پس آنی خوی بددن تأدیب ایله یعنی حواس ظاهرنی اوصاف قبیحه دن پاك ایدوب مؤدبه قیل واکر اسب مؤدب اولمزسه اول اسب پادشاه قتنده مردود اولور یعنی مؤدب اولمین حسلر الله قتنده مطرود اولور (مثنوی) چشم اسب از چشم شه رهبر بود * چشم او بی چشم شه مضطر بود *

اسبنك كوزى شاهك كوزندن يول ايلديجى اولوراسبك كوزى شاهك كوزيسز مضطر وحيران اولور يعنى
بو حس ظاهر كوزى پادشاه حقيقينك بصر ورؤيتندن يول ايلديجى اولور بو ظاهر كوزلك ادراكى پادشاه حقيقينك
نوريسز وتدبيريسز مضطر اولور ومقصود بالذاته واصل اولمه ميوب حيران قالور (مثنوى) چشم اسبان جز كياه وجز چرا
هر كجا خوانى بكويد نى چرا * فرسلرك چشمى كياهدن غيرى وچرادن غيرى كورمز هرنه يره كه قويه سن
ودعوت ايليه سن سويلر يوق نيچون يعنى نيچون وارايم وارمزم دير (مثنوى) نور حق بر نور حس راكب شود * آنكهى
جان سوى حق راغب شود * حق تعالينك نورى حس كوزى اوزره راكب اولور يعنى آنده تجلى قيلور اندنصكره جان
حق جانبنه مائل وراغب اولور (مثنوى) اسب بى راكب چه داند رسم راه * شاه بايد تا بداند شاه راه * مثلا اسب
راكبسز طريقك رسم وعادتنى نه بيلور اسبك اوزرنده شاه كرك تا اسب آنك معاونتى ايله شاهراهى بيله (مثنوى)
سوى حسى رو كه نورش راكبست * حس را آن نور نيكو صاحبست * شول بر حس جانبنه كيت كه اول حقك
نورى اكا راكبدر يعنى نور حق اول حسده ظهور ايلمشدر مثلا مرشد وپيشوا اولنلرك حسى كبى اول نور الهى
اكا مصاحبدر (مثنوى) نور حس را نور حق تزيين بود * معنىء نور على نور اين بود) حس نورينه حق نورى تزيين اولور
يعنى آنى مزين قيلور (نور على نور) آيتنك معناسى بو اولور كه حق نورى حس نورى اوزره ظهور ايلمك بو معنايى افاده
قيلور (مثنوى) نور حسى مى كشد سوى ثرا * نور حقش مى برد سوى علا * حسه منسوب اولان نور انسانى ثرا
جانبنه يعنى تمالك اولان خاك طرفنه چكر نور حق چشمنى علا وسما جانبنه ايلتور ياخود معنى نور حق انسانى عالم اعلا
جانبنه چكر وايلتور ديمك اوله (مثنوى) زانكه محسوسات دونتر عالميست * نور حق درياو حس چون شبنميست
زيرا كه عالم محسوسات دونتر بر عالمدر حضرت حقك نورى فى المثل دريادر وحس بر شبنم كبيدر پس كركدر كه
ادنايى قويوب اوفرواعلايه طالب اوله سن (مثنوى) ليك پيدا نيست ان راكب برو * جز باثار وبكفتار نكو * وليكن
اول راكب اول حس اوزره ظاهر دكلدر اول اثرلردن غيرى ايله واو سوزدن غيرى ايله يعنى نور الهى چون بركسه نك
حواس ظاهره سى اوزره راكب اولسه وتجلى قيلسه اول نور ظاهر وپيدا اولمز مكر كه او سوزلر واو اثرلر ايله چون
بركسه نك حواس ظاهره سى مؤدبه كورسك واندن او اثرلر واو سوزلر ظهور ايدر مشاهده قيلسك بيلورسك كه انك
حواسى اوزره نور حق راكب اولمشدر وانك حواسندن ظهور قيلمشدر (مثنوى) نور حسى كو غليظست وكران *
هست پنهان در سواد ديدكان * شول حسه منسوب اولان نور كه او غليظ وثقيلدر يعنى كثيف وجسمانيدر
ديده لرك سوادنده پنهاندر يعنى مع هذا كوزلرك قاره سنده مختفى وپنهان اولمشدر (مثنوى) چونكه نور حس نمى بينى
ز چشم * چون بيينى نور ان دينى ز چشم * چونكه حس نورنى مع غلظته وكثافته كوزندن كوره مزسن اول دينه
منسوب نورى يعنى نور الهى چشمندن نيجه كوررسن (مثنوى) نور حس با اين غليظى مختفيست * چون خفى
نبود ضيايى كان صفيست * نور حس بو غلظتله وثقلتله مختفى وپنهاندر نيچون خفى وپنهان اولميه شول بر ضيا كه اول
صافى ولطيفدر (مثنوى) اين جهان چون خس بدست باد غيب * عاجزى پيشه كرفت وداد غيب * بو جهان
خاك وخس كبيدر باد غيبك النده عاجزلغى پيشه طوتدى وداد غيب لفظى بو تقدير اوزره مابعدنده اولان
بيته مرهون ومصروف اولور اما بعض نسخه ده پيشه يرينه پيش واقع اولوب كرفت لفظنه مضاف اولمشدر بو تقدير
اوزره وداد غيب كرفت اوزره عطف اولوب معنى بويله اولور بو جهان باد غيبك النده خس كبى بر عاجزدر داد غيبك
وكرفت غيبك اوكنده ديمك اولور وداد غيب عالم غيبك تصرفندن عبارت اولور اما پيشه واقع اولوب وداد غيب مابعدنه
مصروف اولورسه بو بيتك معناسى بويله اولور (مثنوى) كه بلندش ميكند كاهيش پست * كه درستش ميكند كاهى
شكست * وغيبك داد وتصرفى بو جهانى كاهى بلند ايلر وكاهى پست ايلر كاهى آنى درست ايلر وكاهى
شكست ايلر يعنى كاهى اصلاح ايلر وكاهى محنت قيلر (مثنوى) كه يمينش ميبرد كاهى يسار * كه كلستانش كند
كاهيش خار * كاهى بو جهانى يمين وكاهى يسار ايلر يعنى كاه مسعود ايلر وكاهى منحوس ايلر ياخود معنى بو جهانك
اهلنى كاه اهل يمين وكاهى اهل شمال ايلر كاهى بو جهانى كلستان ايلر وكاهى خار ايلر يعنى كاهى
نعم ولطفله كلستان كبى لطيف ايلر وكاهى محنت وقهرله خار كبى زشت وقبيح ايلر (مثنوى) دست پنهان وقلم
بين خط كزار * اسب در جولان ونا پيدا سوار * ال پنهاندر وقلمى خط يازيجى كور اسب جولانده در وسوار ناپيدادر
يعنى بو جهان اسب كبى حركات وسكناتده ظاهر وآشكاره در وليكن بونده متصرف اولان مختفى وپنهاندر (مثنوى)
تير پران بين ونا پيدا كمان * جانها پيدا و پنهان جان جان * تير را مشكن كه اين تير شهيست * نيست پرتابى ز شست
آكهيست * ما رميت اذ رميت كفت حق * كار حق بر كارها دارد سبق * اى طالب مشاهدهٔ حقيقى ده اول رامىء

غيبك تير قضا وامر نى خلق جانبنه مرمى ونافذ كور وكمان ورامى نى كوركه نا پيدا جانلر تعينلرى حيثيتندن
وجسدلرده صفتلرى وخاصيتلرى ظهور ايلديكى جهتدن پيدادر وجان جان من حيث ذاته وهويته مخفى وپنهاندر
قضاى ربانى وامر الهى تيرن صيمه كه بو پادشاه حقيقينك تيريدر پرتابه منسوب تيردكادر برآكاه وخبردار شستندندر
يعنى مجرد بى علم وحكمت آتلمش تيردكادر بلكه آكاه اولان شست قدرتدن آتلمشدر كلورسه ده رامئ حقيقى
اولان فاعل مطلقه نظر ايله كه حق تعالى كلامنده (مارميت اذ رميت) بيوردى بو آيتك تفسيرى جلد اولده وزير
حكايه سنده سبقت ايلدى اكرچه بو آيتك نزولى حضرت محمد عليه السلام حقنده واقع اولدى لكن بحسب الحقيقه
معناسى جميع اشيايه على الانفراد (مافعلت اذ فعلت ولكن الله خلق فعلك) ديمك قابل اولدى زيرا كار حق جمله
كارلرك اوزره سبق وتقدم طوتر يعنى ابتدا خلق الهى اولمينجه وفعل ربانى ظهوره كلمينجه فعل خلق ظهوره كلمز
پس كار حق جمله كارلرك اوزرينه سابق اولور (مثنوى) خشم خود بشكن تو مشكن تيررا * چشم خشمت
خون شماردشيررا * بوسه ده برتير وپيش شاه بر * تير خون آلود از خون جكر * يعنى تيركاسه وسنى آزرده
قيلسه كندى خشمكى وغضبنى صى اول تير امر الهى يى عدم صبر وانقياد واسطه سيله صيمه سنك غضبك چشمى
سودى قان صيار يعنى حد ذاتنده اول تير قضا وقدر شيرشيرين منزله سنده در عند اهل اليقين لكن سنك چشم خشم
آلودك آنى خون وكاردون عدايلر بلكه سنى مجروح ايدن اوقى اوپوب وادب ايله شاهك قتنه ايلت يعنى خون جكردن آلوده
اولان تير تقديرى مع التبجيل والتقبيل تقبيل ايله وبلاالم ولااضطراب اول سكامولم وموجع اولان وايذا وجفا قيلان
امر الهى وتير ربانى فرضا اكرجكركه يديسه وقانك ايچديسه حضور حقه آنى مع التسليم والرضا امر اولنديغك
اوزره ايصال ايله كه عبد عاجزه لازم اولان قضايه رضا اويرمك وشكايت محلنده شكر قيلوب (الحمد لله على كل حال
ديمكدر (مثنوى) آنچه پيدا عاجز وبسته وزبون * وآنچه ناپيدا چنان تند وحرون * اول نسنه كه آشكاره دركه
مقصود بو عالم جسددر عاجز ومقيد وزبوندر واول نسنه كه اشكاره دكلدركه مراد عالم الهيدر انجلين تند وحروندر
يعنى زياده قوى وغالبدر (مثنوى) ماشكاريم اينچنين دامى كراست * كوى چوكانيم چوكانى كجاست * اى عبد
عاجز بز شكارز بو نجلين برطوزاق كيمك واردر بو هم وجهدر بز شكارز بو نجلين برطوزاق كيمك ايچوندر يعنى بز شكارز
بر صيادلك دامنه بو يله بر دام بيلورميسن كيمك ايچوندر استفهام تعظيم ايچوندر يعنى اول خداى متعال
ايچوندركه انك دام قضا وقدرى حد ادراك عقلادن برون وعقول انك دركنده زبوندر بز ميدان جهانده قضاى
الهيه سببيله كوى چوكانز يعنى چوكانك طوپى كبى بزينه چوكان قتنده يعنى ظاهرده بزه چوكان بو قدر چوكانيده
يانسبى اولوب معنى بويله اولسه ده جائزدر بز چوكانه قضانك طوپى بز چوكانه منسوب اولان فاعل حقيقى قنده در
يعنى عالم لامكانده دركه تأثير وتصرف معنى جهتندن ايلر (مثنوى) مى دردمى دوزداين خياط كو * مى دمد
مى سوزداين نفاط كو * هو الذى يحييكم ثم يميتكم) فحواسنجه لباس وجود ناسى يرترود كر بو خياط حقيقى قنى
بو نفاط كه اوفورر آتش يقارقنى يعنى نيران فراق وهجرانك اشتعال وازديادى ايچون نفخ ايلر يعنى امر ايلر آنكله
سوزان ايلر بو نفاط يعنى مع النفط آتش اوريجى واحراق قيليجى قنى (لاتدركه الابصار وهو يدرك الابصار) فحواسنجه
آنى بو كوزلر ادراك ايده مز برفعال لما يريددركه (مثنوى) ساعتى كافر كند صديق را * ساعتى زاهد كند زنديق را
برساعتده استرسه صديقى كافر ايلر برساعتده استرسه زنديقى زاهد ايلر مراد (يضل من يشاء ويهدى من يشاء الى
صراط مستقيم) فحواسنجه ديلديكنى مهتدى ايلر وديلديككن دخى شقى قيلرديمك اولور (مثنوى) زانكه مخلص
درخطر باشد زدام * تازخود خالص نكردد اوتمام * اول سببدندركه مخلص دام الهيدن خطر عظيمده اولور
مادامكه مخلص كنديسندن تمام خالص اولميه يعنى اول خدانك كيف ما يشاء (فعال لما يريد) اولديغى جهتندركه
مخلص اولنلره (عملى خالصا لوجه الله) قيلنلر خطر عظيمده اولديلر دام قضادن قورقدقلرى اجلدن تاكم كنديلكدن
خالص اولميه ووجود موهوميلرندن بالتمام رها وفنا بولميه لر بو خطر وخوفدن قورتلمزلر (كما قال عليه السلام
الناس موتى الا العالمون والعالمون سكرى الا العاملون والعاملون مغرورون الا المخلصون والمخلصون على خطر
عظيم) ومخلصك خطر عظيم اوزره اولمسى اول جهتندركه بيوررلر (مثنوى) زانكه درراهست ورهزن
بى حدست * آن رهد كو درامان ايزدست * زيرا كه مخلص هنوز يولده در ورهزن حد سزدر بى حد رهزندن
اول كمسه قورتلور كه اول كمسه الله تعالينك حفظ وامانندهدر يعنى مخلص اولنلرك خطر عظيم اوزره اولمسى اول
جهتندركه دخى يولده در وقطاع طريق چوقدر ورهزنه نهايت يوقدر اول كمسه خلاص اولوركه امان الهيده وحفظ
ربانيده محفوظ ومعصوم اوله كه (المعصوم من عصمه الله) در وبو محلده خطردن خلاص اولان وعصمت وعنايت

حقه

حق بولان طائفه یه بفتح اللام مخلص دیرلر که رهزنان وشیاطینك بونلره اغوا واضلالی یتشمز وخلجان ویرمز (کما قال
تعالی حاکیا عن الشیطان قال فبعزتك لاغوینهم اجمعین الا عبادك منهم المخلصین) (مثنوی) آینه خالص نکشت
او مخلصست * مرغ را نکرفته است او مقنصست) او آیینه خالص اولمدی مخلصدر مرغی طوتمامشدر او مقنصدر یعنی
اول کسه نك که هنوز دخی ژنکار ماسوادان قلبی آیینه کبی صاف اولمامشدر وکندوبی کورمکدن مرأت قلبنی پاك
قیلمامشدر اول کسه مخلصدر وحدت حقیقی مرغنی طوتمامش هنوز دخی صید ایده بیلمیجیدر مقنص صیاد معناسنه در
(مثنوی) چونکه مخلص کشت مخلص باز رست * در مقام امن رفت وبرد دست * چونکه مخلص مخلص اولدی کیرو
قورتلدی یعنی عمله مع بقیة لوجود اخلاص ایلین کسه بفتح اللام اولان مخلص مرتبه سن بولدی قید وجوددن
خلاص اولدی امن مقامنه کتدی وال ایلتدی یعنی (لا خوف علیهم ولا هم یحزنون مقامنی بولدی وصدره ایردی
(مثنوی) هیچ انکوری دکر غوره نکشت * هیچ میوهٔ پخته با کوره نکشت * مثلا هیچ بر انکور دخی غوره اولمدی
هیچ پخته اولمش میوه تر فنده اولمدی وهنوز یتشمش میوه منزله سنه رجوع قیلمدی (مثنوی) پخته کرد واز تغیر دور شو
رو چو برهان محقق نور شو * چون ز خود رستی همه برهان شدی * چونکه بنده نیست شد سلطان شدی * عشق
وریاضتله پخته وکامل اول وتغیر ونقصاندن دور وپاك اول یوری برهان محقق قدس الله سره العزیز کبی نور اول یعنی
پخته وکامل اول وتغیر وتبدلدن دور اول حضرت شیخ محقق ترمدی کبی یوری نور الهی وضیای ربانی اول چونکه
دوکلی کندندن قورتلدك برهان اولدك بو تقدیرا اوزره همه لفظی خود لفظنه مصروفدر برهانه مصروف اولسه
دخی جائزدر یعنی چونکه کندی وجود موهومیه کدن قورتلدك دوکلی برهان اولدك وقورتلدك یعنی جملهٔ
برهان الحق والدین اولورسن چونکه بنده یوق اولدی سلطان اولدی یعنی چونکه بنده نك وجودی نور وحدت
مطلقه ده مضمحل اوله وفنا فی الله مرتبه سن بوله بنده سلطان اولور وخلافت الهیه مرتبه سن بولور وحضرت برهان
الدین محقق ترمدی که الآن قیصریه ده مدفون اولان شیخ سردان حضرتلریدر که سلطان العلما قدس الله سره العزیز
حضرتلرینك خلیفهٔ بزرکوارلریدر اول زمانده که سلطان العلما حضرتلری رومه متوجه اولدیلر ارشادا نام ایچون
مقاملرینه نصب قیلدیلر وکندیلری بعد الحج وسیر المنهج رومه کلوب قونیه دیارنده ساکن اولوب ارشادناسه شروع
قیلدیلر بعد زمان اجل یتشوب بر جمعه کونی وفات ایلدکلرنده برهان الدین کرسیده بولنوب بر نعره اوروب دیدیکه
اخوان صفا شیخم سلطان العلماء دار دنیادن دار عقبایه سفر ایلدیلر بزه دخی عالم معنادن دیار رومه کیتمك ومخدوم
مکرم پیرزاده می تربیه ایتمك ایچون اشارت اولندی الوداع سزه دیوب قونیه دیارنه کلوب حضرت مولانایی قبل الشمس
التبریزی تربیه قیلدیلر سائر منقبه لری مناقبده مسطور ومشهوردر وحضرت شیخ محقق ترمدی ظاهرا علماء مدققین
ومشایخ محققین مشربنده وباطنا فقر وفنای حقیقی مرتبه سنده ایدیلر شراب ذوق وحاللرین کاسهٔ قاله قویوب مرید
ومحب اولنلره تفسیر وحدیث وتحقیق کلام نفیس واسطه سیله آنی اشراب ایدرلردی محصل ظاهرلری علوم
وحکمله آراسته وباطنلری فقر وفنا ایله پیراسته یربی وجود کامل ایدیلر بونلرده سر فقر وفنا عیان دکل ایدی اما شیخ
صلاح الدین زرکوب قنویده سر فقر وفنا زیاده عیان ایدی نته کم بو حضرتك دخی مشربلرینك تعریفنه شروع
بیوررلر (مثنوی) کر عیان خواهی صلاح الدین نمود * چشمها را کرد بینا وکشود * اکر سر فقر
وفنایی عیان کورمك استرسك صلاح الدین زرکوب قنوی قدس الله سره العزیز حضرتلری بو سری عیان
کوستردی باطن کوزلرنی اول حضرت کحل ذوق وحاله کوریجی ایلدی واجدی (مثنوی) فقر را از چشم واز سیمای او
دید هر چشمی که دارد نور هو * فقر وفنایی شیخ صلاح الدین حضرتلرینك چشمندن وانك صورت سیماسندن
کوردی هر بر چشم که هو نورنی طوتر یعنی فقر که بی وجود اولمق وفنا فی الله مرتبه سنی بولمقدن عبارتدر بو سری اول
حضرتك عیننده وسیماسندن کوردی ومشاهده قیلدی هر شول چشم دل که نور هویت الهیه طوتر ودیدهٔ حق
بینله نظر ایدر (مثنوی) شیخ فعالست وبی آلت چو حق * بر مریدان داده بی کفتن سبق * الشیخ عند القوم
هو الانسان الکامل فی علوم الشریعة والحقیقة البالغ الی حد التکمیل فیهما العلمه بافات النفوس وامراضها
ومعرفته بدوائها وقدرته علی شفائها کذا قال القاشانی فی اصطلاحه) پس حضرت شیخ صلاح الدینه علوم شریعت
وطریقت سواد خوان اولمغله وتتبع کتب ورسائل قیلمغله حاصل اولمامشدی بلکه کشف الهی والهام ربانی
واسطه سیله اکا نائل وواصل اولمشدی پس اول صاحب کمال حق کبی آلتسز کار وتصرف ایده بیلیجیدر یعنی
بر شیخ متصرف وفعالدر که حق کبی آلته احتیاجی یوقدر مریدلره بی قیل وقال لسان حاله سبق ویرمشدر وکماله
ایرکورمشدر پس اول حضرتك کمال تصرف وولایتنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) دل بدست او چو موم نرم رام

ني

مهر اوكه تنك سازد كاه نام * دل مريدان بلكه قلب اهل جهان آنك دست باطننه موم ترم كبي منطبع ورامدر واول
حضرتك مهر قلبي ونقش دلي مريدلرك موم اولان قلبنده كاه تنك وعيب نقشن دوزرو كاه نام شكان يازار وزيرا شيخ فعال
اولدركه كيف مايشاء قلوب انامده تصرف ايليه وبلامقال انلره سرسو يليه بومرتبه غوث الاكبر وقطب الاقطاب
اولنلرك مرتبه سيدر (مثنوى) مهر مومش حاكىء انكشتريست * باز ان نقش نكين حاكىء كيست * حاكىء انديشهٔ
آن زركراست * سلسلهٔ هر حلقه اندر ديكرست * مومدن مراد اكامريد وتابع اولنلرك قلبيدر ومهر يعنى مهوردن
مراد انلرك موم قلبنده منتقش ومنطبع اولان نقش انديشه در وانكشتردن مراد على طريق الاستعاره دائرهٔ عالمدر
ونكيندن مراد فص قلب شيخ صلاح الدينيدر كه محل نقش تجلىء الهيدر وموضع اشكال اسما وصفات ربانيدر
پس تقدير معناى بيتين شريفين بودركه اول كاملك مومنك مهرى بر انكشترى حكايت ايديجيدر يعنى
آنك نقش قلبنه محل اولان قلوبك نقوش منعكسه ومنطبعه سى حكايت كنندهٔ اسرار انكشتر عالمدر كيرو اول نكينك
نقشى كيمى حكايت وبيان ايديجيدر يعنى كيرو اول نقش نكينكه نقش انده بالذات مركوز اولوب يازلمشدر
وباعث نقش موم اولمشدر كيمك حاكيسيدر جواب ويروب بيوررلركه اول زركرك انديشه وفكرنى حكايت
وروشن ايديجيدر يعنى اول زركر قنو سنك انديشهٔ قلبنى حكايت كننده دركه آنك انديشه سنك هر بر حلقه سنك
سلسله سى بر آخرنده داخل ومتصل اولمشدر واسرار وافكار قلبى زنجيروار لاينقطع برى برينه متسلسل قيلمشدركه
اول انديشه واسرار نامتناهى عكس وآثار اسما وصفات الهيدر (فكما ان الصفات الالهية لاتتناهى متصلة
بعضها الى بعض من حيث المعنى والاقتضاء مسلسلة كذلك افكار قلب الانسان الكامل واسراره لانها آثار
الاسماء الالهية ومقتضياتها) وبو بيتلرله حضرت مولانا زركوب قنوينك قطب الاقطاب اولدرينه ومريدلرينك
اقطاب واوتاد مرتبه سنى بولدرينه اشارت بيوررلر زيرا قلوبه تصرف قيلمق وقلوب آكارام اولمق وكيف مايشاء
كاه تنك وكاه نام دوزمك وبى آلت همچو حق مريدلره بى كفت وكوى سبق ويرمك وآنك مريدلرينك نقوش وعلوم
قلبى حاكىء حقايق انكشتر عالم اولمق قطب الاقطاب اولنلره وخلافت الهيه مرتبه سن بولنلره مخصوصدر (مثنوى
اين صدا در كوه دلها بانك كيست * كه پرست ازبانك اين كه كه تهيست * هر كجا هست او حكيمست اوستاد *
بانك اوزين كوه دل خالى مباد * كو كالر طاغنده بو صدا كيمك بانكيدر يعنى بوجبال قلوب عباده اولان صداى رشاد
وسداد كيمك صداسى ونه كيمسنك قلبنك نداسيدر بيلورميسن اى طالب خليفهٔ الهى بوطاغ كاهى بانكيدن
پردركاهى تهيدر يعنى كاه پردر بو كوه دل بو بانك هدايت وروحانيتدن وكاه تهيدر معلوم اولديكه بو دلده منعكس
اولان هدايت وروحانيت وكشف وكرامت وعلم وحكمت صدالرى اصالة بزم ملكمز دكلدر اكر بزم ملكمز اولسه
حقيقتنك ملكيدر باذن الله استديكى كسنه نك قلبنه القا وارسال ايليوب آنى پر ايلر واكر بر مقتضاى حكمت
آنى اول قلبدن آلمق مراد ايلرسه اول قلبى اندن تهى وخالى قيلور اعطاسى على حكمة بالغة درمنعى وسلبى دخى كذلك
پس اول خليفهٔ الهى وقائم مقام نبوى اولان زركوب قنوى حضرتلريكه وقتينك قطب الاقطابى ايدى هر قنغى
مرتبه ده اولديسه وهرنه كونه صدا اونداقيلديسه اوستاد حكيمدركه هر ايشى محلنده ايلرو هر سوزى مقتضاى حكمت
اوزره سويلر پس بو كوكل طاغندن آنك بانكى خالى اولمسون يعنى بو كوكالردن اول حضرتك بانك ارشاد
وهدايتى هركز خالى اولمسون وبو قلوب عباد آنك صداى ارشاد وتربيه سندن تهى قالمسون (مثنوى) هست كه كاواز
مثنامى كند * هست كه كاواز صد تامى كند * پس بعد تعريف مرتبة الشيخ الكامل تعريف استعدادات
قلوب مريدينه شروع قيلوب بيوررلر بر طاغ واردركه آوازى ايكى قات ايلر يعنى انجق مصوتك صداسى كبى سويلر بوندن
مراد اول كوكالدركه انجق مرشدك كلامنى قبول قيلوب واندن تعليم اولنانك عينى ظهوره كاور بعض طاغ واردركه
آواز وصدالى يوز قات ايلر يعنى بر طاغ دخى واردركه اوديهٔ كثيره سى اولديغى جهتدن آوازى صد تو ايلر بوندن مراد
شول بر كوكالدركه مرشدك تربيه وتعليمندن اندن اضعاف مضاعف معانى وعلوم حاصل اوله واكابر نظرندن نيچه
معارف وفهوم ظهوره كاله (مى) مى زهاند كوه ازان آواز وقال * صد هزاران چشمهٔ آب زلال * چون ز كه آن لطف
بيرون مى شود * آبها در چشمها خون مى شود * كوه اول آوازدن واول قالدن صزدير ز وروان ايلر نيچه يوز بيك آب زلال
چشمه سنى يعنى اول مرشد كامل وولى فاضلك آواز وقالندن احجار وجبال تقطير وترشيح ايلردى صد هزاران آب زلالى
كوهدن چونكه اول لطف ولطافت طشره اولور يعنى چونكم كوهدن بو مرتبه لطافت خروج ايلر وظهوره كاور مع
غلظته وصلابته اكر اول آواز وقالى آيلره سو يلسه ايلر چشمه لرده خون اولوردى نته كم حضرت داود عليه السلام
حنينى ايلسيدى طاغلردن عينلر جاريه اولوردى ومتأثر اولدقلرندن مثل الدموع صولر ظهوره كاوردى بو بيتلرى

فرض تقدیرا تمثل ومجازه حمل ایتمك محله مناسب دكلدر زیرا جمیع اشیا الهیه وانبیا واولیاسنه عارفلردر جمادات
ونباتات الالهك وانبیا واولیانك كلماتنی كوش ایدوب منفعل ومتأثر اولدقلری نصوص كثیره وكشف وشهودله ثابتدر
نته كم جلد اولده داستن حنانه حكایه سنده مستوفی ذكر ایلدك (مثنوی) زان شهنشاه همایون نعل بود * كه سراسر
طورسینا لعل بود * جان پذیرفت وخرد اجزای كوه * ما كم از سنكیم آخر ای كروه * بو بیتلر جبال واحجارك حقیقة
متأثر ومنفعل اولدیغنه استشهاد طریقیله ایراد اولندی وشهنشاهدن مراد حضرت موسی علیه السلامدر تقدیرا
معنی اول مبارك نعل لواطیف روشلو شهنشاهدن اولدی كه طورسینا باشدن باشه لعل اولدی یعنی اول همایون نعل
اولان شهنشاهدن وحضرت كلیم الله علیه السلامدن ایدیكه سرتاسر طورسینا آتش تجلی الهیه دن لعل اولدی
یعنی لعل سهیلدن حرتپذیر اولدیغی كبی جبل طور دخی نور الهیدن حیاتپذیر اولدی ورقص قیلدی نته كم بیوررلر
طور طاغنك جزؤلری روح وعقل قبول ایلدی كوه طورك اجزا وپاره لری خرد قبول ایلمسی تجلی الهیه یی فهم ایتمسندن
عبارتدر وجان قبول ایلمسی پاره پاره اولوب ویرندن قالقوب غیری محلده قرار قیلمسنه اشارتدر نته كم اول جلدك
دیباجه سنده قریب كوه در رقص آمد وچالاك شد بیتنده روایت صحیحه ایله بیان اولندی وتوضیح قیلندی اكر
دینورسه كه شهنشاه همایون نعلدن مراد حضرت موسی علیه السلام اولدی وكوه طور ایسه حضرت خدادن تجلی
وتأثیر بولدی پس محله نیجه مناسب اولور الجواب بو تجلی نوره واند كالك وعبور طوره حضرت موسی علیه السلامك
وجود شریفلری علت مستقله در پس عند العقلا ذكر سبب واراده مسبب قبیلندن اولور وعند اهل الله ذكر مظهر
واراده ظاهر ویاخود ذكر خلیفه واراده مستخلف نوعندن اولور وخلیفه مستخلفك من وجه عینی اولدیغنی اشعار
قیلور پس نتیجه كلام ومقصود مرام اولدركه بز حجر وشجردن كم دكلز فهمز آخر ای كروه ناس زیرا بونلر انبیا واولیانك
كلامنی ادراك واحساس ایدرلر ومتأثر ومنفعل اولورلر لكن اكثر انسان كلام خدادن وآواز وقال انبیا علیهم
السلام واولیای عظامدن بسبب قسوة قلوبهم متأثر اولمیوب وبر معنی فهم قیلمیوب محروم ومخذول قالورلر (كما قال
الله تعالی فی حق بنی اسرائیل تعریضا لاهل القسوة (ثم قست قلوبكم من بعد ذلك فهی كالحجارة او اشد قسوة وان
من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة الله وما الله بغافل
عما تعملون) بو آیت كریمه نك تفسیری جلد خامسده قصه ضروانده كاور وتحقیقی جلد اولده داستن حنانه بیانده مرور
ایتدی (مثنوی) نی زجان یك چشمه جوشان می شود * نی بدن از سبز پوشان می شود * نی صدای بانك مشتاقی درو
نی صفای جرعه ساقی درو * كو حمیت تا ز تیشه وز كلند * اینچنین كه را بكلی بركند * بو كه بر اجزای او تابد مهی *
بو كه دروی تاب مه یابد رهی * بر سنكدن كزدیكلر نه وجه علت بودر كه (وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان
منها لما یشقق فیخرج منه الماء) كلامنك فحواسی اوزره احجاردن چوق حجر واردر كه كلام خدا وكفتار انبیا واولیا
اكا تأثیر ایدوب اندن صولر روان اولور اما اكثر انسان اصلا متأثر اولمیوب نه جانندن بر چشمه ایمان وعرفان جوشان
اولور ونه بدنی سبزپوشاندن اولور یعنی صلحا وابراردن اولمز كما اكثر انلرك لباسی سبز دردیمك اوله یاخود مادن نشو ونما
بولان واخضر اولان اشجار ونبات مثللندن اولمز دیمك اوله ونه اول جانده جناب حقه مشتاق اولمق صداسی واردر نته كم
بعض جبالده حین تصویت المصوت صدا پیدا اولور اما قلب پر قسوتده اولمز ونه انده ساقی حقیقتك جرعه محبتنك
صفاسی واردر پس شجر وحجر ومدر بو كونه خرلردن افضل اولمسی وبونلر حجردن دونتر قالمسی مقرردر حمیت قنی
تا كسردن وچیه دن بو نخلین طاغی بالكلیه قوپره یعنی بو یله اهل قسوتده غیرت وحمیت دینیه قنی كه تیشه ریاضت
وعبادتدن بو یله بر كوه نفسانیتی وحجر قسوت وغلاظتی اورته اقدن بالكلیه قلع وقمع ایلیه اوله كه انك اجزاسی اوزره
بر آی یلدرایه اوله كه ماهك تاب وپرتوی اول كوهه یول بوله یعنی بولا یكه آنك اجزا واعضاسندن ماه حقیقت تابان
اولیدی وبولا یكه انك هر جزؤینه انوار مه یول بولیدی وداخل اولیدی (مثنوی) چون قیامت كوهها را بركند *
بر سر ما سایه كی می افكند * اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بسا فكانت هباء منبثا) آیتنك فحواسنجه ودخی
(وسیرت الجبال فكانت سرابا) نصنك مغزاسنجه ودخی (ویسئلونك عن الجبال فقل ینسفها ربی نسفا فیذرها قاعا
صفصفا لاتری فیها عوجا ولا امتا) آیتنك مصداقنجه چونكه قیامت طاغلری یرندن قوپره وبی نشان ایلیه
بزم باشمز اوزره اول قیامت نچون سایه سن القا ایلر وبزم تعینمز طاغلرنی نسف وفنا ایدوب حتی ارض حقیقته برابر
ومستوی قیلدقده نور آفتاب احدیته نچون مشرق قیلوب (واشرقت الارض بنور ربها) سری پیدا وظاهر اولور
اكر ابن وقت ایسك بو قیامت موعوده وآتیه یی قو ونقد اولان قیامت معنوی وحالی یه نظر قیل وبو قیامت معنویه دن
مراد فنا فی الله اولان عارفك دیده شهودنده جبال تعینات كونیه محو وفنا ومتلاشی وهبا اولمسیدر

واحديت مطلقه ظهوره كلمسيدر (لمن الملك اليوم لله الواحد القهار) كلامن كندى ديوب كندى اشيدوب
محصل كثرات وتعينات اعتبارى بر طرف اولوب حقيقت عيان اولمسيدر بعض نسخه‌ده مصرع ثانى بويله واقع
اولمشدر (پس قيامت آن كرم را كى كند) پس قيامت اول كرمى نيچون ايلر يعنى اول ذكر اولنان قيامت موعوده
زخمدركه اول قيامتك اهلى اولان اصحاب غفلت وجهالت انده حسرت وخيبتدن وندامت وخسارتدن خالى
اولمزلر وبوذكر اولنان قيامت معنوى وحالى مرهمدركه بونك اصحاب واهاليسى وصلت الهى وقرب ربانيده
پرنور ومشاهدهٔ الوهيتده ومعاينهٔ ربوبيتده مأجور وپرسرورلردرهركيمكه بومرهمى كوردى زخمدن ايمندر يعنى
هركيم بوقيامت معنويه‌يى وغلبهٔ وحدت الهيه‌يى مشاهده قيلدى زخم قيامت موعوده‌دن ايمندركه (لا خوف
عليهم ولا هم يحزنون) بوكونه اوليانك حقنده‌دركه هر بر رامز كه بوحسن ولطافتى كوردى زخمدن ايمندر يعنى
هرشول بدو زشت كه بوحسن وجمالى بونشئهٔ عنصريه‌ده وعالم دنيويه‌ده كوردى اول كسنه ذوحسن وجمالدر
وكمالات الهيه ايله پركمالدركه شئ قرينينك حكمن آخذ اولور انكچون بوقيامتى كورنه‌دخى قيامت دينورنته‌كم
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بومعنايه اشارت قيلوب ومبارك پرمقلرندن سبابه ايله وسطايى برابر
ايدوب بيورمرلركه انا والساعة كهاتين بوقيامت معنويه‌يى مشاهده قيلدقلرى اجلدن بن ساعتله بيله يم وآنكله
معا بعث اولندم بيورديلر (مثنوى) اى خنك زشتى كه خوبش شد حريف * واى كل رويى كه جفتش شد خريف
اى سعادتلو شول بر زشت كه خوب آنك حريف ومصاحبى اولدى واى شول بر كلروى كه آنك جفتى خريف اولدى
خريف كوز آينه وخزان زمانته ديرلر يعنى اى سعادتلو شول بر قبيح ووقيح كه برذاتى خوب وفعال محبوب صالح
آكايار اوله واى اول جميل الشكل ولطيف الهيئة اولان كسيه كه آنك يار ومصاحبى كوز آيى كبى بر فاسق وطالح اوله كه
صحبت مؤثره وطبيعت سارقه‌در البتته اوكسه كلره يار اولسه انلرك سوء حالى اكا تأثير ايدر وكوتو كسه اوله يار
اولسه انلرك نيكو خصالى اكا تأثير ايدر (مثنوى) نان مرده چون حريف جان شود * زنده كردد نان وعين آن شود
مثلا مرده وبى روح نان چونكه جانه حريف وقرين اوله نان ديرى اولور وجانك عينى اولور زيرا اندن جانه قوت حاصل
اولوب جان اندن حياتپذير اولور (مثنوى) هيزم تيره حريف نار شد * تيركى رفت وهمه انوار شد * مثال آخر
تيره وبى نور هيزم چون آتشه قرين ومصاحب اولدى لاجرم آتش سببيله هيزمدن تيره‌لك كتدى وصافى انوار
اولدى (مثنوى) در نمكدان چون خر مرده فتاد * آن خرى ومردكى يكسو نهاد * ومثال آخر چونكه نمكدانه
بر اولمش اشك دوشدى اول خرخرانغى ومرده‌لكى بر جانبه قودى يعنى بر مملحه‌يه بر مرده خرى براقسه‌لر اول خرلك خرانغى
ومرده‌لكى كيدوب بالكليه ملح مليح اولور وذاتندن نجاست كيدوب طهارت بولور ويمسى حلال اولور كذلك
نيچون بر مرده مثابه‌سنده اولان وقلب وروحى پژمرده قلان كسه بر ولينك نمكدان صحبتنه دوشسه واختيارن نفى
ايليوب كندويى انده محو ايتسه اول ولينك صحبتنك تاثيرى آنى تبديل ايلر وآنك افعال خبيثه وظلمت بشريه‌سى
كيدوب واول كاملك صحبتندن نورانيت وافعال طيبه كسب ايدوب نجاست معنويه‌دن قورتلور طاهر اولور
وحيات طيبه بولوب ابدى زنده قالور ومرتبهٔ هويت حقه واصل اولوب انوار هويله منصبغ اولور (مثنوى) صبغة الله
هست خم رنك هو * پيسها يك رنك كردد اندرو) سورهٔ بقره‌ده اولان آيت كريمه‌يه اشارتدركه بيورورلر (صبغة الله) صبغه
مصدردر مؤكددر منصوبدر (قولوا آمنا) قولندن تقدير كلام (قولوا آمنا بالله) وصبغنا صبغته اوهدانا هدايته
اوطهر قلوبنا بالايمان لطهره) بوآيتك سبب ورودى بودركه نصارى اولادنى برماء اصفركه آكا معموديه
ديرلردى آكا غمس ايدوب طالدرقد نصكره ديرلرديكه (الان كان نصرانيا حقا) پس حق تعالى مسلمانلره امر ايلديكه
ديكز اى مؤمنلر (آمنا بالله) (وصبغنا الله بالايمان وايمان وهدايته صبغه تسميه اولنمسى هدايتك مهتديه
وايمانك مؤمنينه تأثيرندن كنايه‌در نته‌كم صبغه‌نك مصبوغ عليه تداخل وتأثيرى اولديغى كبى (ومن احسن
من الله صبغة) يعنى لا صبغة احسن من صبغته يعنى صبغه بوتندن اللهدن احسن كيمدر (ونحن له عابدون)
معطوفدر (آمنا بالله) اوزره وبو عطف دلالت ايدركه (صبغة الله) قولوا آمنانك مفعولى اوله يعنى (قولوا آمنا بالله)
وصبغنا صبغة ونحن له) يعنى بر اول الهه (عابدون) عابدلرز ديمك معناى بيت هر شئ مقارننك حكمنى اخذ ايلديكى
بواثنادن معلوم اولديسه الله بوياسى اولمشدر هو كوينك رنكى يعنى هويت ذات الهيه مرتبه سنك نوريكه
جميع افعال مختلفه واعمال متنوعه يك رنك اولور اول مرتبه‌ده صباغ حقيقينك نور وحدتيله جمله تعينات منصبغ
اولور بوراده غير واختلاف قالمز (مثنوى) چون دران خم افتد وكوييش قم * ازطرب كويد منم خم لاتلم *
چونكم بر سالك اول خمه دوشسه واكاسن قالق دينسك يعنى چونكم بر سالك اول مرتبهٔ وحدته ايرشسه وسن

آكا بو مرتبه‌ده هو يتدن ايروسن قالق بشريته چيق ديسك شوقندن خم بنم بني ملامت ايلمه دير يعني اول رنك وحدته منصبغ اولان سالك طرب وصفاسندن ديركه بن خم وحدتم ونور هويتم سن بكا غيري سن ديوب ملامت ايلمه ودير كه (بيت) انا من اهوى ومن اهوى انا * ليس في الموجود شيء غيرنا * لا انا ديه ولا اذكره * ان ذكري وندائي يا انا (مثنوى)
آن منم خم خود انا الحق كفتنست * رنك آتش دارد الا آهنست * رنك آهن محو رنك آتشست * ز آتشي مى لافد وخامش وشست * اول منم خم ديمك خود انا الحق ديمكلكدر نهايت ما في الباب رنك آتش طوتر الا آهندر يعني انوار الهيه ايله جميعا منور وصفات ربانيه ايله بالكليه مستر اولمشدر الا ينه بشردر (بيت) ولى خدا خدا نباشد * ليك از خدا جدا نباشد * ماهيت مبدل اولمز وبو سوزدن بشرك خدا اولمسي لازم كلمز قلب حقايق ممكن دكلدر الحقائق لا تتقلب درو حلول واتحاد دخي بولنمز اكرچه تمثيل اولنان مثالدن حلول واتحاد معناسي منفهم اولور لكن بو توهمي (آتش چه آهن چه لب ببند) بيتيله دفع بيورر لركاسيأتي آهنك رنكي آتشك رنكنك محو يدر آتشلكدن لاف اورر وخامش كبيدر يعني بو مرتبه‌ده رنك بشريت وحكم انسانيت محو يدر آتش تجلي الهيه‌در بشريت مغلوب ومتلاشي ونور وحدت آكا غالب ومحاكمدر پس آتشلكدن لاف اورر يعني لسان حقيقتله انا الحق دعواسن قيلور لكن من حيث البشرية خامش وشدر (مثنوى) چون بسرخي كشت همچون زركان * پس انا النارست لافش بي زبان * چونكه آهن سرخلقده معدنده اولان آلتون كبي اولدى پس مقرر زبانسز آنك لا في انا النار در يعني سالك چونكم نور خدا ايله منور اولسه زركان آتشله محمر اولديغي كبي لسان حالله آنك لافي انا الحق ديمكدر بي زبان (كما ان الذهب والحديد اذا دخلا في النار حتى احمرا فيقولان بلسان الحال انا النار صح قولهما من حيث الاتصاف بها (مثنوى) شد ز رنك وطبع آتش محتشم * كويد او من آتشم من آتشم * آهن آتشك رنك وطبعندن محتشم ومنور اولدى اول آهن ديركه بن آتشم بن آتشم (م ى) آتشم من كر ترا شكست وظن * آزمون كن دست را بر من بزن * آهن لسان حالله ديركه بن آتشم اكر سنك شك وظنك وار ايسه امتحان ايله الكي بكا اور كوركه الك نيجه ينار مقصود شول آهن مشابه سنده اولان انسان كاملك ذاتيدركه چون آتش تاب تجليدن حرارت پذير اولسه وآنك ذاتي انوار واوصاف الهيه به بالكليه متبدل اولسه اول زمانده انا الحق صداسني اورر ومظهر حقم ديو دعوى قيلور وحين امتحانده ايلديكي دعوانك حكمن ويررو كندوني صادق قيلور نته كم بايزيد قدس الله سره العزيز (سبحاني ما اعظم شاني وليس في جبتي سوى الله (لا اله الا انا فاعبدوني) دعواسن قيلوب ومريدلرا كا انكار ايلدكارنده امتحان ايلك ديوب امتحان ايلدكارنده شيخه قصد ايلدكارى فعلي كندى وجودلرينه ايشليوب حضرت بايزيده اندن بر ضرر مترتب اولمدى قصة مشهورة في المثنوى (م ى) آتشم من بر تو كر شد مشتبه * روى خود بر روى من يكدم بنه * بن آتشم اكر بنم آتش ايديكم سكا مشتبه اولديسه برنفس كندى يوزيكي بنم يوزم اوزره قو يعني ولي كامل ديركه بن مظهر حق وخليفة وجود مطلقم بنم وجودمده نمايان اولان انوار الهيه‌در اكر سكا اشتباه والتباس واقع اولور سه امتحان ايچون كندى ذاتكي بنم ذاتمه مقابل ومقارن ايله تا سكا كوركه نه حالت ونه حرارت ظهور ايلر (مثنوى) آدمى چون نور كيرد از خدا هست مسجود ملائك ز اجتبا * آدمى چونكه حضرت خدادن نور طوته كزيدهٔ حق اولمسندن ملائكه نك مسجودى اولدى (مثنوى) نيز مسجود كسى كو چون ملك * رسته باشد جانش از طغيان وشك * نور الهى طوتان كمسه مسجود ملائكه اولديغي كبي دخي شول كمسه نك مسجودى اولديكه اول كمسه كبي آنك جاني طغيان وشكدن قورتلمش اوله يعني جميع ابرار واخيار وصلحا ومؤمنين خليفة الله اولان انسان كامله ملائكه كبي تعظيم وخدمت واطاعت وعبوديتده در كه (من يطع الرسول فقد اطاع الله) معناسي اوزره آكا اطاعت وتعظيم ينه حقه‌در (مثنوى) آتش چه آهن چه لب ببند * ريش تشبيه مشبه را مخند * مقدم على طريق الاستعاره عبد سالكي آهنه وجناب حق ناره وعبدلك اوصاف الهيه ايله اتصافن آهنك آتشله محمى ومحمر اولمسنه وآهنك انا النار ديمسن سالكك انا الحق ديمه سنه تشبيه بيورمشلردى الان بو تشبيهك حقيقت معنايه نسبتله قصورى محقق اولديغي اجلدن بسند ايتميوب بيوررلركه نه آتش نه آهن ابكي بغله تشبيه ايديجينك تشبيهنك صقالنه كولمه يعني آتش ندر آهن ندر آغزك بغله وطعن قيلمه مشبهك تشبيهنك ريشنه كولمه وبو تشبيه وتمثيله استهزا قيلمه وظاهر ايكنوب باطنا مستحقر اولمه كه بو حقيقت معنايه نسبتله طابق النعل بالنعل اولان مثل دكلدر بلكه (تفهيما للطالبين) بر مثال بي كمالدر كه ايراد اولندى پس بو نيجه مثال كامل اولور حقيقت معنايه كوره اولا من وجه اثنينيت ومغايرت معناسني مشعر اولور ثانيا اتحاد وحلول فحواسني مقتضى اولور پس ازلا وابدا بر شيئله مقيد اولمين وحدت مطلقه‌يه نسبتله بونه وجهله مثال اولور كه كان الله ولم يكن معه شيء غيره) آنك حقنده بيورلمشدر وحقيقته ناظر اولنلر الان كما كان ديمشلردر فاذا كان

كذلك بو معنايه كوره دريا مثال اولمق واشيا وكواني وانساني امواج دريايه تشبيه قيلمق وظاهر عالمي وآدمي ساحل
بحر ولب دريايه بكزتمك انسبدر كما شبه الجنيد هكذا فقال (بيت) البحر بحر على ما كان في قدم * ان الحوادث امواج
وانهار * لا تحجبنك اشكال تشاكلها * عمن تشكل فيها وهي استار * پس حضرت خداوند كاردنى تكرار حقيقت
مطلقه‌يى دريايه وظاهر عالمى لب دريايه تشبيه ايدوب بيوررلر (مثنوى) باى دردريامنه كم كوى ازان * برلب دريا
خمش كن لب كزان * كرچه صد چون من ندارد تاب بحر * ليك مى‌نشكيبم ازغرقاب بحر * دريايه آيق قومه‌اندن
سو بله درياڭ كنارنده خامش اول لبكى ايصريجى اولديغڭ حالده يعنى اى ساحل بشريتده ساكن اولوب وحدته
مثال استين محجوب سن درياى وحدته اياق قومه وبحر حقيقت جانبنه وضع قدم ايله واندن سوز سويله كه سنڭ
شانڭ ذكلدر سن لب دريا ده يعنى عالم ظاهرده ساكت وابسم اول لب كزان ومتحير اولديغڭ حالده اكرچه بوز بڭلين
بلكه نيجه يوز بيڭ كمسه‌لر بحر حقيقته طاقت طوتمز وغرق اولمغه تحمل ايتمزلر ليكن بن بحر وحدته غرق آب اولمقدن
صبر ايلمزم وكندمى اول بحره مستغرق ايدوب انده فانى اولمقدن كيرو قومزم (مثنوى) جان وعقل من فداى بحر باد *
خونبهاى جان وعقل اين بحر داد * بنم عقل وجانم بحره فدا اولسون زيرا بو بحر بكا عقل وجانڭ خونبهاسنى ويردى
(مثنوى) تا كه پايم مى رود رانم درو * چون نماند پا چو بطانم درو * مادامكه آياغم كيدر اول بحرڭ ايچنه سوررم
چونكم آياغم قالميه اول بحرده بطلر كبى ام يعنى مادامكه وجودمده سلوك ايلرم وبحر حقيقت جانبنه سير
وسفر ايلرم چونكم روشه وسلوكه قوت وقدرتم قالميه بطلر كبى اول بحر حقيقتده غواص اولورم وآشنالقلر قيلورم
(مثنوى) بى‌ادب حاضر زغائب خوشترست * حلقه كرچه كژ بود نى بر درست * حاضر اولان بى‌ادب غائب اولان
باادبدن خوشتردر مثلا حلقه اكرچه اكريدر قپو اوزره دكلمدر يعنى مقرردر كه قپو اوزره در پس شول عاشقكه
قرب الهيده اوله حضور محبوبده تك وبوقيله مع هذا غلبهٔ عشقدن بى‌ادب اوله حضور ياره واصل اولمين ومشاهده
مرتبه‌سنى بولمين باادبلردن خوشتر ولطيفدر مقصود اكركژ وا كر راست باب ياره اولمقدر باب يارده كژ اولمق
باب ياردن غيرى يرده راست ومستقيم اولمقدن مقبول واوليدر نته كم حلقه كرچه كژدر ليكن در ياره متعلقدر چونكم
يارڭ قپوسنه ملازم اوله وا كا تعلق قيله باب ياردن دور اولان راستلردن عاشقلر قتنده اوهزار باراليق واحرادر
(مثنوى) اى تن آلوده بكرد حوض كرد * پاك كى كردد برون حوض مرد * اى درياى وحدته كيرمكدن وبحر حقيقى
كورمكدن كيرو قالان ووجودلوثيله ونفسانيت وبشريت نجسيله تنى آلوده وملوث اولان كمسه درياى حقيقته
متصل اولان حوض قلبڭ اطرافنى طولان يعنى قلب مرشد كامله خدمت قيل تا كه پاك اولور حوضڭ خارجنده مرد
طهارت درتدر طهارت ظاهره‌دن ماعدا اولان طهارت ثلثه‌ده انسان بر مرشدڭ حوض قلبنه محتاجدر كه اندن
اولا نفسنى جميع معاصى ومناهى لوثندن تطهير ايليه وثانيا اخلاقنى اوصاف رديه واخلاق ذميمه نجاستندن
تطهير ايليه وثالثا سرين اغيار وماسوى نجسندن پاك ايليه تا كم آنڭ حوض قلبنده اولان ماء علميله اغتسال ايليه
طهارت كامله بولمز (مثنوى) پاك كو از حوض مهجور اوفتاد * او زپاكئ خويش هم دور اوفتاد * پاككه
اوحوضدن مهجور وجدا دوشدى اول پاكلكندى پاكلكندن هم ايراق دوشدى يعنى شول طبعنده طهارت
عارضيه ايله طاهر اولان كمسه اكر بر حوض حقيقى اولان وتطهير نفوس وقلوب قيلان ولى كاملدن جدا اولسه وا كا
خدمت قيلمقدن استغنا قيلسه عاقبت كندى طاهرلكندن دور اولور وقلب وروحى ملوث قالور (مثنوى) پاكئ اين
حوض بى‌پايان بود * پاكئ اجسام كم ميزان بود * بو حوض پاكلكى غايتسزدر زيرا اولى كاملڭ باطنى حوض درياى
حقيقته متصلدر جسملرڭ پاكلكى كم ميزان وقليل المقدار اولور يعنى اجسام واجساملڭ مرتبه‌سنده اولان وصورته
تعلق قيلان عقول وارواحڭ طهارتلرى قليل المقداردر زيرا محدود ومعيندر مادامكه درياى حقيقته واصل اولميه كم
مقدار اولمقدن قورتلمز وطهارت بى‌پايانه وصول بولمز پس لازمدر كه كوكل كه درياى حقيقته واصل اوله كم مقدار
اولمقدن قورتله وطهارت درياى حقيقته واصل اوله تا كم عقل وروح وجسد طهارت بى‌پايانى بوله (مثنوى) زانكه
دل حوضيست ليكن در كمين * سوى دريا راه پنهان داردين * زيرا كوكل فى المثل بر حوضدر ليكن كمينده وباطنده
دردريا جانبنه بو كوكل پنهان يول طوتر يعنى حضرت جناب الوهيته واصلڭ قلبى خلقڭ ادراكندن مخفى بر يول طوتركه
اول يولدن دائما اول حوض قلبه فيوضات الهى وامداد ربانى كلبجى ومنصب اوليجى اولور (مثنوى) پاكئ محدود تو
خواهد مدد * ورنه اندر خرج كم كردد عدد * اى درياى حقيقته واصل اولمين كمسه سنڭ محدود ومعدود اولان
پاكلكڭ حوض جانبندن مدد استر يوخسه خرج ايلمكده عدد ناقص اولور يعنى معين ومحدود اولان طهارت قلبڭ
بر ولينڭ حوض قلبندن وياخود درياى حقيقيدن امداد ومعاونته محتاجدر وا كر امداد الهى ومعاونت مربى اولمزسه

اول معدود ومعین اولان طهارت خرج اولقدہ اکسلوب نقصان بولور نہ کم معدود اولان دراهمه برجانبدن امداد اولمسه وروز بروز خرج اولسه البته هرکون ناقص اولور وعاقبت نهایت بولور (مثنوی) آب کفت آلودہ را آدرمن شتاب کفت آلودہ کہ دارم شرم از آب * آب آلودہ یہ دیدی بکا سرعت ایلہ آلودہ ایتدیکہ آبدن شرم طوترم یعنی آب صافی منزلہ سندہ اولان مرشد ومربی آلودۂ معصیت وملوث طبیعت اولنلرہ لسان حال ایلہ دیرکہ ای قلبی وروحی ناپاک کل بنم جانبمه سرعت ایلہ آلودۂ معصیت اولنلر دخی لسان حال ایلہ دیرکہ آب صافی کبی اولان شیخدن استحیا ایدرمکہ بنم کا همی کورروبنم ملوثلکم آنک قتندہ ظهورہ کلوب (مثنوی) کفت آب این شرم بی من کی رود * بی من این آلودہ زائل کی شود آب آلودہ یہ ایتدی بو شرم بنسز نجین کیدر بنسز بو آلودہ لک نجین زائل اولور یعنی آب صافی منزلہ سندہ اولان شیخ کامل دیرکہ بنسز وبنم تربیه وتطهیرمسز بو آلودہ لک نجین کیدر ومانع طهارت اولان شرم وحیای طالب نیجه ترک ایدر (مثنوی) ز آب هر آلودہ کو پنهان شود * الحیاء یمنع الایمان بود * صودن هر آلودہ کہ اول آلودہ پنهان اوله واختفا قیله اول حیا ایمانی منع ایدیجی اولور اکثر محلدہ حیا ایلک ایمانی منع ایدرشول جهتدنکہ تحصیل علمدن وخدمت مرشددن برکسه استحیا ایلیه بوکونه حیا ایمان واسلامک زیادہ لکنی منع ایلیجی اولور واکثر محلدہ (الحیاء من الایمان) حدیثنک موجبنجه ودخی (الحیاء والایمان اخوان لا یفارق احدهما الاخر) حدیثنک مصداقنجه حیا ایماندن اولور ومستحی اولان کسه مؤمن کامل مرتبه سن بولور ولیکن بوکونه حیا معاصی وقبایحدن استحیا ایلمکدر (مثنوی) دل ز پایۂ حوض تن کلناک شد * تن ز آب حوض دلها پاک شد * کوکل حوض تنک پایه سندن کلناک اولدی اما کوکللر حوضنک آبندن تن پاک اولدی یعنی کوکل حوض مشابه سندہ اولان تنک واهل تنک مرتبه سندن ومقارنتندن باجقلق اولدی وکدورت وکثافت بولدی اما تن واهل تن حوض الهی اولان قلوبک حیاتی علمندن پاک اولدی ولوث معصیتدن طهارت بولدی (مثنوی) کرد پایۂ حوض دل کردای پسر * هان ز پایۂ حوض تن می کن حذر * ای پسر کوکل حوضنک پایه سی چورہ سنه طولان تاکه کمال طهارت حاصل اوله اکاه اول تن حوضنک پایه سندن حذر ایله یعنی حوض مشابه سندہ اولان تنه واهل تنک مرتبه سنه مقارنتدن حذر قیل تاکه کوکل آلودہ اولمیه سن وناپاک قالمیه سن زیرا صحبت مؤثرہ وطبیعت سارقه در اکر بدن مرتبه سندہ قالورسک واهل تنک پایه لرینه وزینت وپیرایه لرینه فریفته اولورسک ملوث اولمق مقرر وعقل وروحک آلودہ قالمق محققدر (مثنوی) بحر تن بر بحر دل برهم زنان * درمیان شان برزخ لا یبغیان * بحر تن دل بحری اوزره بری برینه اوریجیدر انلرک اورته سندہ بر برزخ واردرکہ انلر بری برینه معنا قرشمزلر یعنی تن واهل تن فی المثل بر بحر کبیدر دل واهل دل کذلک بر بحر لطیف کبیدر اکرچه بحسب الظاهر بونلر کوکل بحرینه متصل اولورلر واختلاط قیلورلر ولیکن بونلرک ماییننده بر پردۂ معنوی واردرکہ بونلری حقیقةً بری برینه مخلوط اولمغه قومز وبونلر مرتبه لرندن تجاوز ایدوب نفس واحد اولمغه واتحاد مرتبه سن بولمغه قادر اولمزلر آیتک تفسیری جلد اولدہ تفسیر (مرج البحرین) شرحندہ مرور ایلدی (مثنوی) کرتو باشی راست وریاشی تو کژ * پیشتر می غژ بدو وا پس مغژ * اکر سن راست اولہ سن واکر سن اکری اولہ سن اکا ایلرولک سورتن کرورلک سورتمه یعنی اکر مستقیم اول واکر مستقیم اول علی ای حال کان اول جانبه سیر ایله دنیا ونفس وهوا جانبنه میل ایتمه تا راست اولہ سن وصحبت حقیقی مرتبه سن بولہ سن کما قال ابن الفارض (بیت) وسر زمنا وانهض کسیرا فحظک البطالة ما اخرت عزما لصحة (مثنوی) پیش شاهان کر خطر باشد بجان * لیک نشکیبند ازو با همتان * شاهلرک حضورندہ اکرچه جانه خطر اولور وطالبک روح حیوانیسی انلرک حضورندہ اریوب نقصان بولور ولیکن اصحاب همت اولنلر وعشق ومحبت مرتبه سن بولنلر اوشاہ حقیقتدن جانلرین قاچروب پرهیز قیلمزلر وانک قرب حضورندن صابر اولمزلر (مثنوی) شاہ چون شیرین تر از شکر بود * جان بشیرینی رود خوشتر بود * پادشاہ چونکه شکردن شیرین تر اوله جان شیرینلکله کیدہ خوشتر اولور یعنی پادشاہ حقیقیکه فی المثل شکردن احلی والذدر بر جان که انک شیرینلکنه وجمال باکمالنک لذتنه فدا اوله خوشتر ولطیفتر اولور وعین لذت ومحض حلاوت اولمق مرتبه سن بولور (مثنوی) ای ملامتکر سلامت مر ترا * ای سلامتجو رها کن تو مرا * ای عاشقلری ملامت ایدیجی سلامت سکا ای سلامت طالبی سن بنی ترک ایله بعض نسخه دہ مصرع ثانی ای سلامتجو تویی واهی العری واقع اولمشدر عری ایبه دیرلر واهی ضعیف معناسنه دریعنی ای سلامت طلب ایدیجی سن ضعیف الحبلسن که بایشدیغک رسن قتی سست وضعیفدر اما سلامتی ترک ایلین عاشقلر عروۂ وثقایه تمسک ایلمشلردر که ابدی انلرک تمسک ایلدیکی حبل منفصم اولمق احتمالی یوقدر (مثنوی) جان من کورہ ست با آتش خوشست * کورہ را این بس که خانۂ آتشست

بنم جانم کوره در آتشله خوشدر کوره یه بو شرف کفایت ایلرکه آتشک خانه سی ومحلیدر کوره کاف عربی ایله اوجاق معناسنه در (مثنوی) همچو کوره عشق راسوزید نیست * هرکه اوزین کور باشد کوره نیست * کوره کبی عشق آتشنه یا نمقلق واردر هرشول کمسه که بوندن کور اوله اوجاق دکلدر یعنی اوجاق کبی کوندزنیجه آتشه محل اولوب یارسه عاشق دخی انک کبی نار عشقه یانمقلق وکو یمکلک لازمدر هرشول کمسه که بو آتش عشقدن کور اواسه ومحروم قالسه عشق آتشنه محل دکلدر واکا کورهٔ آتش عشق دیمک لایق اولمز (مثنوی) برگ بی برگی ترا چون برگ شد * جان باقی یافتی ومرگ شد * آزقسزلق ازقی چونکم سکا آزق اولدی باقی جان بولدک وسندن موت کتدی یعنی چونکم سکا ازقسزلق وقدرتسزلک قوت وغدا اولدی وجانک که بوقلقدن صفا بوله وفقر وفنادن لذت آله جان باقی بولورسن وحیات طیبه یه وسعادت سرمدیه یه واصل اولورسن موت وفنای معنوی سندن کیدروسنک جانک عالم بقاده همیشه سیرایدر (مثنوی) چون تراغم شادیٔ افزون گرفت * روضهٔ جانت گل وسوسن گرفت * چونکم سکا غم زیاده شادیلک طوتدی یعنی غم والم سکا شادیلک ویرمکه باشلدی سنک جانک روضه سنی گل وسوسن طوتدی یعنی جانکی حالات روحانی واسرار ربانی احاطه ایتدی سنک جانک گل وسوسن ایله مزین اولمش روضه کبی مزین اولور ورونق بولور (مثنوی) انچه خوف دیگران آن امن تست * بط قوی از بحر ومرغ خانه سست * اول نسنه که غیریلره خوف وبیمدر اول نسنه سنک امن وامانکدر مثلا بط دریادن قوی ومرغ خانه سست وضعیفدر یعنی انواع بلا وریاضت که خلقک خوف ایلدکلری شیلردر بچن خلق بلادریاسنه دوشسه لرسست اولورلر بلکه غم والملرندن اولورلر ولکن مرغابی کبی اولان عاشقلر قوی اولور وروحلری وقلبلری آندن قوت وقدرت بولور (مثنوی) باز دیوانه شدم من ای طبیب * باز سودایی شدم من ای حبیب * بو بیتک ماقبلنه مناسبتی اولدرکه بیورمشلردیکه اول نسنه که طریق حقده غیریلره خوفدر اول سکا امندر زیرا بط کبی اولان عاشق قوی اولور بحر عشق ومحبتدن مرغ خانه کبی اولان اهل نفس عقل وادراکم کیده ومجنون اولم دیو خوفدن بحر عشقه مستغرق اولمقدن سستدر بو مناسبتله کندیلرک عشق خدا ایله سلب عقل جزؤی ایدوب مجنون عشق اولدقلرینه اشارت ایدوب طبیب حقیقی یه التفات وخطاب ایدوب بیورورلر ای طبیب کیروبن دیوانه اولدم ای حبیب کیروبن سودایی اولدم یعنی نیجه کره غلبهٔ محبت واسطه سیله عقل جزؤیدن دیوانه اولوب مستغرق عشق اولمشدم تکرار ینه دیوانهٔ عشق ومستانهٔ شوق اولدم ای طبیب ما کیروسودای عشقه منسوب اولدم بن ای محبوب حقیقی (مثنوی) حلقهای سلسلهٔ تو ذوفنون * هر یکی حلقه دهد دیگر جنون * داد هر حلقه فنونی دیگرست * پس مرا هردم جنونی دیگرست * سنک سلسله کک حلقه لری ذوفنوندر هر برحلقه غیری جنون ویرر سلسله دن مراد صفات الهیه درکه هر صفت برآخرنی مستلزم ومقتضی اولدیغی جهتدن سلسله تعبیر اولنور فنون فنک جمعیدر انواعه دیرلر تقدیر کلام ای انواع صفات عالیه وصنایع بدیعیه صاحبی سنک صفات متسلسله کک حلقه سندن یعنی صفاتلرندن هر برصفت ویرر برآخر جنون یعنی سنک صفات غیرمتناهیه کدن هر برصفت عقل وادراکه برآخر ستروشمول ویرر هر برحلقه نک دادواثری برغیری فنوندر پس هردم بکا برغیری جنون واردر یعنی هر برصفاتکک دادوعطاسی برغیری فنوندر مثلا معز انواع عزتی ومذل انواع ذلتی ورزاق انواع رزقی اعطا ایلر وقس علی هذا سائر الصفات فاذا کان کذلک بکا هردم جنون دیگر واردر یعنی ای معشوق حقیقی بن عاشق دیوانه یه البتته هردمده وهرآنده برشان وبرصفتله متجلی اولمقدن وبنی اول صفاته محکوم ومقید قیلمقدن خالی دکلسن پس بکا دخی هرآنده اول صفاتدن برنوع ستر عقل واردرکه عقلی اول صفتک نشوه سی بورویوب انک مجنونی اولور (مثنوی) پس فنون آمد جنون این شد مثل * خاصه در زنجیر این میراجل * آنچنان دیوانگی بگسست بند * که همه دیوانگان پندم دهند * پس جنون فنون کلدیکه الجنون فنون بین الناس ضرب مثل اولدی وبین العشاق مستور العشق ومغلوب شوق اولمقدن عبارت اولدی پس مجنون عشق ومحبت اولمق فنون علوم وانواع فهومی جامع کلدی علی الخصوص بو میر اعظم حاکم اجلک زنجیر عشقنده اولان جنونکه عین فنوندر ومحضا علم بطوندر بنم دیوانه لکم عقل بندنی انجلین قردیکه جمیع دیوانه لر بکا نصیحت ویررلر یعنی انجلین عشق ومحبت دیوانه لکی عقل جزؤی عقالنی وهوش معاش بندنی قطع ایلدیکه عقل معاددن دیوانه اولنلر وهوش حقیقی وکلیدن بی بهره قلان دیوانه لرک جمله سی بکا پند ونصیحت ویررلروبن بونلرک جمیعسنه (انتم اعلم منی باموردنیاکم) دیرم والحال انهم عارون عن العقل والذکاء ومتصفون بالجنون والسفاهة منقولدرکه اول حضرت شمس تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلری ایله صحبت طوتوب ترک رسم وصورت ایدوب وعشق یوانه کیدوب جذبهٔ حقله مغلوب عشق اولدقده عقول قاصره صاحبلرندن مقدما

کندیلرله

کندیلرله صورتا دوستلق ایدن کسه‌لردولانادیوانه شددیوب اول حضرته پندونصیحت ستنده اولدیلر بندنقطهٔ
واحده ایله دخی جائزاولوربوتقدیرجه دوکلی دیوانه‌لر دکابندویررلر ویاخودبندقورلردیمك اولور (آمدن دوستان
ببیمارستان جهت عیادت ذوالنون مصری رحمة الله علیه (مثنوی) این چنین ذاالنون مصری رافتاد* کاندرو
شور وجنونی نو براد * بوتجلین جنون حضرت ذوالنونه واقع اولدی که اول ذوالنونك وجودنده یکی شور وجنون
طوغدی (مثنوی) شورچندان شد که تافوق فلك * می رسیدازوی جکرهارانمك * شوراولقدراولدیکه تافلك اوزره
ایرشدی اول ذوالنوندن جکرلره نمك یعنی فوق فلکده اولان آسمان اهلنه آنك شوروجنونی ایرشدی اول
ذوالنوندن زمینده اولان احبا واصدقاسنك جکرلرینه نمك ایرشدی وانلرك جکرلرنی پرزخم ومجروح ایلدی
می رسیدلفظی مصرع اوله مصروف اولوب مصرع ثانینك آخرنه برآخرمی رسیدلفظی مقدراولور ومحل بونی اقتضا
قیلور (مثنوی) هین منه توشورخودای شوره خاك * پهلوی شور خداوندان پاك * بوبیت بعض اهل توهمك
وهمنی دفعدن اوتری دینلمشدر زیرااوائل سلوکده چوق کسه واردرکه بعض حالات اکا عارض اولمق واسطه‌سیله
جنون یولن طوتروکندوینی سلفده کچن وشراب عشقله وکمال عقلله مست ودیوانه اولان اولیانك مست ومجنون
اولدیغی کبی زعم ایدر وبنم دخی شور وجنونم بوقبیلدندر دیوسفاهت یولنه کیدر پس بوکونه کسه‌لره حضرت
خداوندکار تنبیه ایدوب بیوررلر آکاه اول ای شوره خاکسن کندی شوروجنونکی پاك خداوندلرك شوری یانته
قومه وانلرك شورنی کندی شورکه قیاس ایلمه زیرا انلرك جنونی کمال عقل وعلمدن حاصل اولورواول مرتبه‌ده اولمینلرك
جنونی سفاهتدن ظهوره کلور (مثنوی) خلق راتاب جنون اونبود * اتش اوریشهاشان می ربود * خلقه آنك
جنونتك طاقتی اولمدی آنك آتشی انلرك صقاللرینی قاپدی یعنی محاسن ظاهره ورسوم باهره‌لرنی یاقدی وبنای
عقول قاصره‌لرنی صدمهٔ عشقله یقدی (مثنوی) چونکه درریش عوام آتش فتاد * بند کردندش بزندانی نهاد *
چونکه عواملك صقاللرینه آتش دوشدی یعنی عواملك محاسن روی شرعی وزینت وجه اعتقادی عیارلرنی آنك آتش
درونی یاقوب وسطوت وصدمهٔ باطنی بونلرك مراسم دینیه‌لرنی یقوب ازاله ایلدی دیمکدن کنایه‌در چونککم بویله
اولدیسه اول ذوالنونی قید وبند ایلدیلر برزندانه قودقلقدن اوتری برای زندانی نهادن تقدیرنده اولورا کردیرسنك که
حضرت ذوالنون قدس سره العزیز لکام اختیاری چکمکه وکندوینی عقال عقلله ضبطا تمسکه امکان یوغیدی
تاکم خلق وعوام آنك بوحالندن مضطرب اولمیه وانلره طریق متابعت تنك کلمیه جواب بیوررلر (مثنوی) نیست
امکان واکشیدن این لکام * کرچه زین ره تنك می آیندعام * لکامی کیروچکمکه امکان یوقدر یعنی لکام عقل
واختیاری چکوب واسب عشقی ضبط ایلمکه قوت وقدرت یوقدرا کرچه عوام بویولدن تنك کاورلر وعاشقك
اسرارنی فهم ایتمیوب منقبض اولورلر (مثنوی) دیده این شاهان زعامه خوف جان * کین کره کورند وشاهان
بی نشان * بوشاهان طریقت عوامدن جان خوفن کورمشلردر زیرا بوکروه کورلردر وبوشاهلر بی نشانلردر اکر
کور اولمسه‌لردی بیله بوشاهان بی نشانی کورمکه قادر اولمیه‌لردی چونکم آنلر کور وبونلر بی نشان ومستور اوله
نه وجهله بوملوك اهل سلوکی کورمکه قادر اولورلر یعنی اصلا اهل ظاهر بونلرك حقیقت حالنی بیلمکه وکورمکه قادر
دکلاردر (مثنوی) چونکه حکم اندرکف رندان بود * لاجرم ذاالنون درزندان بود * چونکه حکم رندلر کفنده اوله
لاجرم ذوالنون حضرتلری حبس وزندانده اولور یعنی حکومت وقضا برآلای رندان وسفها النده اوله وانلر اهل حق
اولمیوب واحکام شریعتی حقیقتله بیلمیوب غرض نفسانیه ایله حکومت قیله‌وینك وبدی تمیز ایلمیوب اجرای احکام
ایلمیه لا محاله حضرت ذوالنون کبی نیجه ذوفنون زندانده اولور وانلرك ستم وظلمنده قالور حضرت ذوالنونك زندانه
کیرمکه استحقاقی اولدیغندن دکلدر بلکه حاکم رندان اولان بی تمیز اولدیغندن وغرضله حکومت قیلدیغندندر
(مثنوی) یك سواره می رودشاه عظیم * درکف طفلان چنین دریتیم * بوبیت محل تجبده وذوالنون کبی کامللرك بین
العوام اولان احوالنی مریدین ومستمعینه تنبیه موقعنده واقع اولمشدر بیوررلر چونکم حکومت وقضا رندان النده
وبی دینان تصرفنده اوله لا محاله ذوالنون زندانده اولورا کرحکم رندان النده اولمیوب اهل حق واهل ایقان النده
اولسه ایدی هیچ ذوالنون مصری حضرتلری کبی کامل ومکمل زندانده اولورمیدی تعجبدرکه بویله برشاه عظیم
یك سواره کیدر وبویله بردریتیم کف طفلانده ذمیمدر یعنی صبیان شریعت وطفلان طریقت اول دریتیمك قدرنی
بیلمه‌مدیلر وعوام کالهوام اول شاه ذوالفخامه معین وعسکر اولوب متابعت قیلمه‌مدیلر (مثنوی) درچه دریانهان
درقطرهٔ * آفتابی مخفی اندرذره‌ء * اکادرتعبیر ایلدم درندرکه ذوالنونه بکزه‌یه ذوالنون برقطره‌ده نهان دریادر
ویاخود برذره‌ده مخفی برآفتابدر (مثنوی) افتابی خویش راذره نمود * واندك اندك روی خودرا برکشود

برآفتاب كندوين ذره كوستردی وآز آز كندی بوزنی آچدی يعنی آفتاب وحـدت وشمس احديت كندوبی ذره ده
كوستردی وآزآزتدريجله كندی وجه باقيسنی آچدی وذوالنون بوزندن اسرار غيبيه سنی خلق وعوامه نثار ايدوب
صاچدی (مثنوی) جملۀ ذرات دروی محوشد * عالم ازوی مست كشت وصحوشد * جمله ذرات اول آفتابدن محو
اولدی عالم اندن مست وصحو اولدی يعـنی جميع ذرات كائنات اول مطلع آفتاب حقيقت اولان ولينك ذرۀ وجودنده
محو اولدی وجمله عالم آنك ميخانۀ حقيقتنده مست اولدی وينه صحو وعقله كلدی (مثنوی) چون قلم دردست
غداری بود * بيكمان منصور برداری بود * چون قلم حكم برغدار وحيله كارلر النده اوله لاجرم منصور بردار اولور مراد
چونكم حكومت صوری وتصرف ظاهری اسرار الهيه دن وشان اوليای ربانيه دن غافل وجاهل اولان مكار وغدارلرك
النده اوله لاجرم حضرت منصور كبی عاشق خدادار اوزره اولور وبوكونه حيله كارلر آنك كبی عزيزی سن انا الحق ديدك
ديو مصلوب قيلورلر (مثنوی) چون سفيهانراست اين كاروكيا * لازم آمد يقتلون الانبيا چونكم بو حكم وتصرف
وقدرت سفيهلرايچوندر لازم كلديكه سفهاانبياىی قتل ايليه لركار وكيا بونده ايش كوج معناسنه دركه مراد حكم
وتصرف وقدرتدر سورۀ آل عمرانده اولان آيته اشارتدر (ان الذين يكفرون بايات الله) تحقيقا شول كمسه لركه اللهك
آياتنه كافر اوله لر (ويقتلون النبين بغير حق) وقتل ايده لر نبيلرنی بغير حق مراد اهل كتابدركه نبيلرنی قتل ايلديلر
(ويقتلون الذين يأمرون بالقسط من الناس) ودخی قتل ايده لر شول كمسه لريكه امر معروف ايدرلردی عدالتله ناسدن
(فبشرهم بعذاب اليم) پس بونلره تبشير ايله ومژده له عذاب اليمی ونار جحيمی اولئك بونلر الذين حبطت اعمالهم) اول
كمسه لردركه بونلرك طاعات وحسناتی واعمال وخيراتی بالكليه باطل اولدی (فی الدنيا والاخرة) دنيا وآخرتده (ومالهم
من ناصرين) وبونلرايچون بوقدر عذاب اليمدن خلاصه برناصر يس فی زماننا اولان سفهای روز كاردخی نيجه عرفايی
نفی بلدونيجه فقرايی حبس ايدونيجه صلحا واوليايه جفای بلا عدايدوب، كمين هلاك وكمين بلازده وغمناك قيلمشلردر
حتی بوفقير كثير التقصيری كندی ديارمزده ارشاد وتذكير قيديله مقيد ايكن اصحاب غرضدن برنيجه اهل حسدكه
فی جيدها حبل من مسد) شانلرنده در يعنی افترای كاذبه واحوال فاسده ايله متهم قيلوب نفی بلد اولمزه سبب اولديلر
بلكه قتلمزی كرار اقصد ايلديلر (الكن عصمنی الله من مكايدهم وخلصنی من شدائدهم ورفع قدری وشرح صدری
بنصری علی عداوتهم وسلامتهم وهم (الذين يريدون ليطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره ولوكره الكافرون) پس
حضرت مولانا قدس الله سره العزيز تسليـة للعرفاء والفقراء ذوالنون مصری حضرتلرينك وحلاج منصور
حضرتلرينك حكايه لرين ايراد وفقرا ئله استشهاد بيوررلركه سفهـای دنيادن علی كل حال اجتناب واحتما اولنه وبو آيتله
بومضمونی دخی تحقيق بيوررلر وديرلركه (مثنوی) انبيارا كفته قوم راه كم * ازسفه انا تطيرنا بكم * ضلالت طريقنك
قوميكه مقصود كافرلردر انبيا عليهم السلامه ديمشلردر سفاهت وجهالتلرندن انا تطيرنا بكم) سورۀ يس ده اولان آيته
اشارتدر (قالوا انا تطيرنا بكم) ای تشأمنا لحبس المطر عنا بسببكم) يعنی كفار انطاكيه انبيا عليهم السلامه ديديلركه
تحقيقا بز سزی تطير ايلدك يعنی طيرت وشأمت اخذ ايلدك سزك سببكزله بوديار دن امطار وبرك وبار اشجار منقطع
اولوب قحط وغلا آشكار اولدی ديديلر (لئن لم تنتهوا لنرجمنكم) ای لئن لم ترجعوا عن مقالتكم هذه لنقتلنكم بالحجارة)
يعنی اكر مقالكزدن رجوع ايتمزسكز سزی سنكسار ايده رز ديديلر وليمسنكم منا عذاب اليم) ودخی سزه البته بزدن
عذاب اليم وبلای عظيم سرايت ايدر ديديلر (قالوا طائركم معكم) انبيا عليهم السلام دخی بونلره ديديلر ای قوم پر نكبت
طيرت وشأمت سزكله دركه اول انبيا عليهم السلامه اذلا لكزدر ودخی اسوء حال واقبح اعمالكزدر (ائن ذكرتم) همزۀ
استفهام وان حرف شرط وجواب شرط محذوف وقدر ماقبلنك دلالتی سببيله تقدير كلام (ائن وعظتم بما فيه سعادتكم
تطيرتم وتشأمتم وتوعدتم بالرجم والتعذيب) يعنی اكر سزتذكير وتوعيظ اولنيدكز شول كلامزله كه سعادتكز انده در
بزی تطير وتشام می ايدرديكز ورجم وتعذيبله وعده می قيلوردكز (بل انتم قوم مسرفون (ای بل انتم قوم عادتكم
الاسراف فی العصيان) بلكه سز بر قومسز كه عادتكز خطا وعصيانده تجاوز واسرافدر ولهذا تعظيم وتكريمی
واجب ولازم اولان كمسه لری تحقير ايدوب تشأم ايدرسزنته كم الآن بعض متكبر ومغرور اولنلر فقرا وعرفايی صحبتلرندن
دور ومقارنتلرندن مهجور قيلورلر شول قوم كمراه كبی كه سفاهتلرندن انبيا عليهم السلامه (انا تطيرنا بكم) ديرلردی
(مثنوی) جهل ترسا بين امان انكيخته * زان خداونديكه كشت آويخته * چون بقول اوست مصلوب جهود * پس
مراورا امن كی تاند نمود * بو سفهـای زماندن انبيا عليهم السلامه امان بوقدر قنده قالديكه اوليای كرامه نيجه بيك
انبيايی قتل ايلديلرونيجه سنده دخی بوزلرينه قرشو بزسزی تطير وتشأم ايلدك ديو سويلديلركه بونلر حضرت عيسی
صلوات الله علی نبينا وعليهك انطاكيه يه كوندردكی نبيلردرحتی اول روح الله الاعظم عيسی بن مريم عليهما السلامه

دخی برزم ڪتابمزلٔ حکمی اوزره یهود طائفه سندن خوفه دوشوب (الفرار مما لا یطاق من سنن المرسلین) قولنڭ مصداقنجه انلردن فرار ایدوب والحاصل نتیجهٔ کلام آخر الامر براوه قاچوب اکا تحصن ایلدکده احبار یهوددن طیطانوس نام برکسه اول حضرتی طوتمغه کیروب (انی متوفیك ورافعك الی) آیت کریمه سنڭ مقتضاسنجه اول حضرتی حق تعالی سمایه رفع ایدوب طیطانوسی انڭ شکلنه بکزه دوب یهودی طائفه سی آنی عیسادرد یو اخذ ایدوب صلب ایلدیلر (وما قتلوه وما صلبوه ولکن شبه لهم) آیتی بو معنایه دلالت ایدر ولکن طائفهٔ یهود علی الخصوص ترسایان اول حضرتی مصلوب اولدی زعم ایلدیلر نته کم حضرت خداوندکار بو معنایه اشارت ایدوب بیورر لرکه ترسانڭ جهلنی کورکه امانقو یرمش شول برخداوندنکه اول خداوند مصلوب اولدی یعنی ترسا طائفه سنڭ جهلنی کورکه امانی قو یردی وکیدردی اول برخداوند عظیم الشان اولان عیسی علیه السلامدنکه اول آویخته اولدی چونکه عیسی علیه السلام ترسانڭ قولی ایله جهودلڭ مصلو بیدر یعنی چونکم ترسانڭ قولنده و مذهبنده مصلوب جهوددر اول حضرت پس اول حضرته دخی تحقیقا امن نچن قادر اولور که برکسه کوستره (مثنوی) چون دل آن شاه زیشان خون بود * عصمت وانت فیهم چون بود * سورهٔ انفالده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم) ابتدای آیت بودر که (واذ قالوا اللهم) شول وقتده کافر لردیدیلر که ای برزم ربمز (ان کان هذا هو الحق من عندك) اکر بو قرآن حق ایسه سنڭ قتندن نازل اولدیسه (فامطر علینا حجارة من السماء) پس برزم اوزرمزه سمادن طاش یاغدر (او ائتنا بعذاب الیم) یا خود برزه عذاب الیم کتور (وما کان الله لیعذبهم) الله تعالی آنلره البته عذاب ایلمز (وانت فیهم) حال بوکه یا محمد سن بونلرڭ ایچنده اوله سن وعادت الهی بوکونه جاریدر که برقومڭ ایچنده که نبیسی اوله الله تعالی انلره عذاب ایتمز یا خصوصکه سنڭ کبی پیغمبر اوله (وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون) دخی الله تعالی بونلره معذب اولمز بونلر مستغفر اولدقلری حالده بونلردن استغفاری نفیدر یعنی اکر بونلر مستغفر لردن اوله لردی الله تعالی بونلره عذاب ایتمزلردی معنای بیت چونکم اول شاهڭ قلبی بونلردن خون اوله وانت فیهمڭ عصمتی نیجه اولور یعنی چونکم اول شاه رسل وهادئ سبل ومطلع عقل کل صلی الله علیه وسلم حضرتلرینڭ دخی دل مبارکاری اول یهود وکفاردن خون اولدی وانت فیهم قولنڭ نیجه عصمتی اولور یعنی الله تعالی بونلره عذاب ایلمزسن بونلرڭ ایچنده اولدیغڭ حالده بیورلدی اول حضرت انلرڭ ایچنده اولدیغی حالڭ ووقتڭ عصمتی اولور یعنی انلر ایچنده اولدیغی حالده اذا وبلا وانکار کفاردن اولدخی معصوم اولمدیکه حتی ما اوذی النبی مثل ما اوذیت بیوردی اما بوندن ادق واحق برمعنی دخی اولدرکه مصرع ثانیده اولان استفهام (وانت فیهم) قولندن مستفاد اولان عصمتڭ دوامنی دلالت استلزامیه طریقی اوزره بونلردن نفی قیله بو تقدیر اوزره معنی بویله اولور که چونکم اول شاه رسالڭ دل مبارکی بو کفار ویهوددن رنجیده وخون اوله انلر مابیننده مهاجرت ایلمسی لازم کلور وبونلرڭ ایچندن چقملرنی مستلزم اولور پس اول حضرتڭ قلبی بونلردن خون اولمسی بونلرڭ ایچندن مهاجرت قیلمسنی مستلزم اولیجق کفار ویهوده (وانت فیهم) عصمتی ونعمتی نیجه میسر اولور وبرقرار قیلور یعنی انلره عذاب خدادن عصمت دائمه میسر اولمز زیرا عصمت حضرت نبی علیه السلامڭ انلر ایچنده اولمسنه متوقفدر کما قال صاحب المدارك وفی الایة دلالة علی انهم مرصدون بالعذاب اذا هاجر عنهم) وقاضی عیاض شفاده درکه وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم) ای ما کنت بمکة (فلما خرج النبی علیه السلام من مکة وبقی فیها من بقی من المؤمنین نزل (وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون) فلما خلت مکة منهم بتسلیط المؤمنین علیهم وغلبتهم اياهم نزل (واورثکم ارضهم ودیارهم واموالهم) بو مصرع محیر عقول مثنوی خوانان بلکه مثنوی داناندر که عصمت ما بعدنه مضافدر پس معنانی لفظدن استفاده قیلمق خیلی مشکلدر ممکن اولان مرتبه بودر فافهم (مثنوی) زرخالص را وزرکر را خطر * باشد از قلاب خائن بیشتر * صافی التونه وزرکره خائن قلابدن خوف وخطر زیاده اولور که بوندن مراد صورتا شیخ ومرید اولان اهل طریقت وباطنا شیخ بایزید اولان اصحاب عزت ووصلتدر که ظاهرا اخوان وباطنا خواندرلر (بیت) ومن یفتش عن الاخوان قل لهم * بخل اخوان هذا العصر خوان (مثنوی) یوسفان ازرشك زشتان مخفیند * کز عدو خوبان در آتش می زنند * یوسفلر زشتلرڭ رشکندن مخفیلردر زیرا خوبلر دشمن خوفندن آتشده دیریلورلر یعنی یوسفان معنوی اولان اولیا اهل تزویر واصحاب ریا اولان زشتلرڭ غیرتندن مختفیلردر نته کم خوبلر عدولر شرندن آتش خوف والمده زندکانلق ایدرلر کذلك خوبان حقیقی دخی اعدا واضداد شرندن تستر ایدوب آتش بلا وریاضت ایچره دیریلورلر وآنلرڭ حسد وغدرندن خوف ایدوب عالم کونده زندکانلق ایدرلر (مثنوی) یوسفان ازمکر اخوان درچهند * کز حسد یوسف بکرکان میدهند * اخوانڭ مکرندن یوسفلر چاه وزندانده درلرکه حسددن یوسفی قوردلره ویررلر نته کم حضرت یوسف علیه السلامی چاهه اتدقلری ودخی

(فا كله الذئب) ديوديابه بهتان ايتدكلرى مشهور وسورۀ يوسفده حكايه سى مسطوردر (مثنوى) از حسد بر يوسف
مصرى چه رفت * اين حسد اندر كمين كركيست زفت * ظاهر ومعلومدر كه حسددن يوسف مصرى اوزره نه كتدى
بو حسد كينده قوى وعظيم بر قورددرتة كم بر كسه واقعه سنده قورد كورسه حسود له تعبير اولنور وحسود اولان
كسه حشر كوننده كرك صورتنده حشر اولور ديدكلرى بو معنايه شهادت قيلور (مثنوى) لاجرم زين كرك يعقوب
حليم * داشت بر يوسف هميشه خوف وبيم * لاجرم بو كركدن يعقوب حليم عليه السلام يوسف عليه السلام
حضرتلرينك اوزرينه هميشه خوف وبيم طوتردى يعنى بو انسان صورتنده اولان حسودلردن كه معنا كركلردر
حضرت يعقوب عليه السلام يوسف عليه السلام هميشه حضرتلرينك اوزرينه خوف وبيم طوتردى بو خسه
ظاهرده اولان كركلردن دكل (مثنوى) كرك ظاهر كرد يوسف خود نكشت * اين حسد در فعل از كركان كذشت
ظاهرده اولان قورد خود حضرت يوسف عليه السلامك اطرافنه طولنمدى بو حسد فعلده قوردلردن كچدى يعنى
حسدك ضررى نيجه قوردلرك ضررندن زياده در (مثنوى) زخم كرد اين كرك وز غدرلبق * آمده كانا ذهبنا نستبق
سورۀ يوسفده اولان آيت كريمه يه اشارتدر قصه سى بودر كه حضرت يوسفك قرنداشلرى هزار حيله وخدعه ايله يوسفى
يعقوب عليهما السلامدن جدا ايدوب صحراسينه ديو آلوب كيدوب غيابۀ جبه القا ايلدكلرندنصكره (وجاؤا اباهم
وبابالرينه كلديلر (عشاء يبكون) بكا وكريه ايلدكلرى حالده يتسو وقتنده حضرت يعقوب عليه السلام بونلرك فرياد
وبكاسن كوش ايدوب ديديكم اى نوردیده لرم سزه نولديكه فريادايدرسز (قالوا يا ابانا) ديديلركه اى برم بابامز (انا ذهبنا
نستبق) تحقيقا بز ذاهب اولدق عدوده ورميده برى بريمزه تسابق ايلديكمز حالده افتعال بابيله تفاعل بابى كاه
اولور كه برى برى معناسنه استعمال اولنور (وتركنا يوسف عند متاعنا) وبز يوسفى قودق اسباب ومتاعمزك قتنده
وكتدك (فا كله الذئب) پس آنى قورد آكل ايلدى (وما انت بمؤمن لنا) حال بو كه سن بزه مصدق دكلسن
بيلورز (ولو كنا صادقين) اكرچه بز صادق ايسه كده پس حضرت مولانا اهل حسدى اخوان يوسفه تشبيه بيوروب
ديرلركه بو اخوان شكلنده اولان سرحان حيوان شكلنده اولان كركاندن زياده خوانددر زيرا بو كركك زخمى
وغدرى لبقدن يعنى طتلوسوز ايله اعتذارايتمك جهتندن كلمش بويله ديوكه (انا ذهبنا نستبق) يعنى اى برم پدريمز تحقيقا
بز ذاهب اولدق برى بريمزه متسابق اولديغمز حالده ويوسفى متاعمز قتنده قودق وآنى قورد يدى حال بو كه يوسفه
زخمى كنديلر ايدوب بيچاره كركه آنى اسناد ايلديلر لبق شيرين سوزه ديرلر (مثنوى) صد هزاران كرك را اين مكر نيست
عاقبت رسوا شود اين كرك نيست * نيچه يوزبيك قوردك بو مكرى يوقدر توقف ايله عاقبت بو كرك رسواى اولور نيست
بونده صبر وتوقف ايله معناسنه در (مثنوى) زانكه حشر حاسدان روز كزند * بيكمان بر صورت كركان كنند * زيرا كه
حسودلرك حشرنى قيامت كونى شكسز قوردلر صورتى اوزره ايلرلر (مثنوى) حشر پر حرص خس مردار خوار *
صورت خوكى بود روز شمار * مردار وحرام ييجى حريصك حشرى روز حسابده خنزير صورتنده اولور
(مثنوى) زانيانرا كنده اندام نهان * خمر خوار انرا بود كنده دهان * زانيلرك اندام نهانى كنده اوله
اندام نهاندن مرام سترى لازم اولان عورت يريدر شراب ايچنلرك اغزى قوقمش اوله (مثنوى) كند مخفى كان بدلها
مى رسيد * كشت اندر حشر محسوس وبديد * قبيح اولان مخفى رايحه كه الان بو دنياده كوكلره يتشوردى يوم حشرده
محسوس وآشكاره اولديكه (يوم تبلى السرائر) بو معنايه شهادت قيلدى (مثنوى) بيشۀ آمد وجود آدمى *
بر حذر شو زين وجود ار زان دمى * آدمينك وجودى بر بيشه كلدى بو وجوددن حذر اوزره اول اكر اول دمدن ايسه ك
يعنى آدمينك وجودى بر بيشه كلدى بيشه ستانده هرشئ بولنديغى كبى وجود آدميده دخى هرشيئدن نمونه
وانموزج بولنور (بيت) وتزعم انك جرم صغير * وفيك انطوى العالم الاكبر * اويله اوليجق بو وجود بشريه دن حذر
اوزره اول اكر اول دم رحمانى ز نفحۀ الهيدن ايسه ك (مثنوى) در وجود ما هزاران كرك وخوك * صالح وناصالح
وخوب وخشولك * برم وجودمزده نيچه بيك قورد وخنزير واردر صالح وناصالح وخوب وزشت يعنى برم وجودمزده
انواع حيواناتك صفتلرى واردر وصالح خويلر وناصالح وفاسد وصفلر ودخى خوب وزشت عملر واردر خشولك زشت
معناسنه در (مثنوى) حكم آن خويست كان غالبترست * چونكه زر بيش از مس آمد آن زرست * حكم اول
خويلر ايچوندر كه او غالبركدر چونكم آلتون باقردن زياده كلدى اول آلتوندر يعنى وجود انسانده هر قنغى صفت
غالب ايسه حكم غالبكدر مثلا آلتون غالب اولسه آلتون اعتبار اولنور باقر غالب اولسه باقر اعتبار اولنور (مثنوى)
سيرتى كان در وجودت غالبست * هم بر آن تصوير حشرت واجبست * شول بر سيرت كه اول سنك وجودنده
غالبدر سنك حشرك اول تصوير اوزره واجبدر يعنى قيامتده اول صورتله ظاهر اولورسن (مثنوى) ساعتى

کرکی در آید دربشر * ساعتی یوسف رخی همچون قمر * برساعتده بشره قوردلق کلور برساعت آی کبی یوسف رخلق کلور یعنی برساعت اولورکه انده یرامز خویلر وقبیح وصفلر ظاهر اولور وبرساعت اولورکه آنك وجودنده مانند یوسف لطیف وجمیل وصفلر ظهوره کلور (مثنوی) می رود ازسینها درسینها * ازره پنهان صلاح وکینها * سینه لردن سینه لره کیدر پنهان یولدن صلاح وکینه لر یعنی برسینه دن برسینه یه کیدر وسرایت ایدر راه پنهاندن صلاح وکینها وسائر اخلاق دخی بو بیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه تبدیل اخلاق ایلمکه دلالت عقلیه در تبدیل خلق قابل دکلدر دین طائفه یه اعتراض ایتمکله نته کم بعض متکلمیندن دیدیلرکه (الخلق صورة الخلق الباطن کما ان الخلق صورة الظاهر فالانسان لا یقدر ان یبدل صورته الظاهرة (کما قال الله تعالی لا تبدیل لخلق الله) کذلك لا یقدر ان یبدل صورته الباطنة) بو تبدیل اولمین خلقدن مراد اکر طبیعی اولورسه بو سوز بیرنده در واکر اوصاف نفسانیه مراد اولورسه بو استدلال غایت ضعیفدر زیرا نقلا وعقلا ثابتدرکه اخلاق تبدیل اولور نقلا اولدیغنه مثال حسنوا اخلاقکم) حدیثی (وبعثت لاتمم مکارم الاخلاق) حدیثی کبی حدیثلردر (والاحادیث من هذا النوع کثیرة ولهذا کررت الاحادیث فی مدح حسن الخلق وکذلك کررت فی ذم سوء الخلق) وتبدیل اخلاقه انسان قادر اولدیغیچون اخلاق سیئه صاحبی معذب اولور وعقلا اولنه مثال آدمینك آدمی یه تعلیم بلکه کاووخره علم وهنری سرایت ایلمسیدر نته کم بیوررلر (مثنوی) بلکه خود از آدمی در کاووخر * می رود دانائی وعلم وهنر * بلکه آدمیدن کاووخره خوی دانالق وعلم وهنر کیدر یعنی آدمینك تعلیمی ایله حیوانات صاحب هنر اولورلر (مثنوی) اسب سکسك می شود رهوار ورام * خرس بازی میکند بزهم سلام * مثلا سرکش وناهموار اسب آدمینك تعلیم وتأدیبیله رهوار ورام اولور خرس بازی وبز دخی سلام ایلر (مثنوی) رفت اندرسك ز آدمیان هوس * یا شبان شد یا شکاری یا حرس * آدمیلردن سکه هوس کتدی یعنی آدمیلرك هوسی کلبه تأثیر ایتدی یا چوبان اولدی یا شکاره منسوب اولدی یا حرس اولدی یعنی آدمیلرك قیونلرنی قوردلردن حفظ ایدیجی چوبان اولدی ویاخود صید وشکار ایدیجی کلب اولدی ویاخود اوی حفظ وحراست ایدیجی پاسبان اولدی (مثنوی) درسك اصحاب خویی زان وفود * رفت تا جویای الله کشته بود اول جماعتدن اصحاب کهفك کلبنه برخصلت کتدی تا الله تعالی یی طلب ایدیجی اولمش اولدی وفود وفدلك جمعیدر بونده جماعت اصحاب کهف مراد اولور (مثنوی) هرزمان درسینه نوعی سرکند * کاه دیو وکه ملك که دام ودد * هرزمان سینه ده برنوع سرایلر ظهوره کلور کاهی شیطان وکاهی فرشته وکاهی دام ودد یعنی یرتیجی جانور صفتی ودخی صیادلق خویی (مثنوی) زان عجب بیشه که هرشیر آکهست * تا بدام سینها پنهان رهست بیشه دن مراد بورادہ مرتبهٔ الوهیتدرکه منبت اشجار مکوناتدر وهرکسك قلبنه بومرتبه دن بریول واردر وجمیع موجودات بحسب استعداداتهم نشو ونمائی وقبض وصفائی بو مرتبه دن آلور بو ملابسه ایله بو مرتبه یه بیشه تعبیر ایدوب بیوررلر اول عجب بیشه دن که شیرا کهدر یعنی اول عجب اولان بیشه زاردن که هرشیر خدا اولان نبی وولی آکاهدر یاخود هرشیر جان اندن آکاه وعالمدر اول عجب بیشه دن تا سینه لردامنه پنهان یول واردر یعنی تا جمله سینه لردامنه مخفی ومعنوی بریول واردر که کالر بو پنهان ومعنوی اولان یولدن حظ ونصیب آلور ونشو ونما بولور (مثنوی) دزدئ کن از درون مرجان جان * ای کم ازسك ازدرون عارفان * چونکه دزدی باری آن در لطیف * چونکه حامل میشوی باری شریف * ای جاهل بی معرفت وسکدن کم اولان بی دولت اکر بو بیشه زار اولان مرتبهٔ الوهیتدن علی طریق المشاهدة والمعاینه حظ ولذت بولمق استرسك درون دلدن استراقه ایله تحقیقا جانك جانی که اول علم وعرفاندر یاخود جان مرجانی ای سکدن کم بردزدلك ایله مرجاندن مراد بنه علم وعرفاندر عارف بالله اولان سلطانلرك درونندکه اول خزانهٔ رحمان وکنوز حضرت یزداندر چونکه اوغورلرسن باری اول لطیف دری اوغورله چونکه یوك کوتریجی اولورسن باری شریف نسنه یی حامل اول یعنی الطبیعة سارقة فخواسته چونکه طبیعتك سرقه ایلر خزینهٔ دلدن باری اول درلطیفی استراقه قیل چونکه بر باری مرتکب وحامل اولورسن باری شریفی حامل اول (بیت) دلا اکر بارکشد بارنکاری باری * ورکسی یارکزیند چو تو یاری باری (فهم کردن مریدان که شیخ ذوالنون دیوانه نشده قاصد کرده است (م ی) دوستان درقصهٔ ذوالنون شدند * سوی زندان ودران رایی زدند * دوستلر ذوالنونك قصه سنده زندان جانبنه کتدیلر واوراده بر رأی اوردیلر ومشاوره قیلدیلر بویله دیو (مثنوی) کین مکر قاصد کندیا حکمتیست * او درین دین قبلهٔ وآیتیست * که بونی وارایسه قصد ایله ایلریا برسر وبرحکمت واردر زیرا او ذوالنون بودین اسلامده برقبله وبرآیتدر یعنی دینك توجه اولنه جق مقتداسی واستشهاد قیلنه جق برهانیدر (مثنوی) دوردور از عقل چون دریای او * تا جنون باشد سفه فرمای او * چونکه

بولديدر پس انك دريا كبي عقلندن زياده بعيدر تاجنونا كاسفاهت بور يجي اوله يعني جنون آكا غلبه قيله وسفاهت وير يجي اوله جنوندن آكا سفاهت ايرشمز ديمك اولور (مثنوى) حاش لله از كمال جاه او * كا بريماري بيوشد ماه او * حاشا لله آنك علو شانندن وكمال منصبندن كه بيمارلك صحابي آنك ماهني اورته يعني آنك ماه عقلنه جنون وسفاهت غالب اوله وآنك انوار علمي ستر قيله بوخود محالدر ديديلر (م ى) اوزشر عامه اندر خانه شد اوزننك عاقلان ديوانه شد * اوذوالنون عوام ناسك شرندن خانه ايچره اولدى اوعاقللرك عارو ننكندن ديوانه اولدى يعني بوعقل معاشله افتخار ايلين عقلانك عقلي كوروب بوكونه عقلدن ديوانه اولمق يكدر ديوانلرك عقلنك غيرتندن تجنن ايلدى ودديوانه وارسوزلر سويلدى (مثنوى) اوزعار عقل كندوتن پرست * قاصدا رفتست وديوانه شدست * اوذوالنون كندوتن پرست اولان عقلك عارندن قصدله كتمشدر وديوانه اولمشدر عقل كند ضعيف العقل معناسنه در (مثنوى) كه ببنديدم قوى وزساز كاو * برسر وپشتم بزن وين رامكاو * تازخم لخت يابم من حيات چون قتيل از كاو موسى اى ثقات * مريدلر دخي برى برنه ديديلركه اول ذوالنون عقل كندوتن پرستدن عار ايدوب بوكونه عاقلانك عقلندن ديوانه لك يكدر ديمكي فعله ارشاد ايچون قاصدا كتدى وديوانه اولدى وكان ديديكه بني بغلك محكم وكاولك قوروغندن يعني كاولك قوروغندن باشمه وارقه اوروبوني قازمه يعني بوديوانه لكك اصلندن بحث ايله وتفحص قيله تا كم اول لخت زخمندن يعني اوكوزقوروغنك دادندن وسوطك زخم وضربندن بن حيات علم وعقل بولم كاوموسادن مقتولك حيات بولديغي كبي اى ثقات يعني اى اولولر موسى عليه السلامك بقره سنك برلختندن مقتول اولان كسنه به ضرب اولندقده حيات بولديغي كبي بندخي سوطك ضربندن حيات بولم وحقيقت حالدن خبر ويرم ديمك اولور شه كم بني اسرائيل زمانده مقتول اولان كسنه كاوموسانك برپاره سندن ضرب اولنمغله حيات بولدى وقائم اولدى (كما اخبر الله تعالى في كلامه المجيد في سورة البقرة (واذ قتلتم نفسا) منصوبدر اذكرفعليله خطاب جماعت يهوده دركه پيغمبرله معاصرلردر بونلره قتل اسنادى اكرچه اسلافدن صادر اولدى اما بوجماعتده بولنديغندن اوتريدر يعني اذ كرواوقت قتلكم نفسا (فادارأتم فيها) اى اختبصمتم في شانها يعني اول نفسك شانندن سز اختلاف واختصام ايلديكز زيرا اختصامان بعضسى بعضسنى دفع ايلرياخود تدافع ايلديكز آنك قتلني هر بريكز نفسكزدن آخره طرح ايتمكله وادارأتم اصلنده تدارأتم ايدى بمعنى التدافع تادال قلب اولوب ادغام اولنوب بعده سكونله ابتدا متعذر اولديغندن همزه ايراد اولندى (والله مخرج ما كنتم تكتمون) والله تعالى اخراج واظهار ايديجيدر اول شيئي كه سزآني كتم وستر ايديجي اولديكز اول مقتولي ناحق يره قتلدن نصكره وقصه سى بودركه برپير كسنه وارايدى بني اسرائيلده آكا عاميل بن شراحيل ديرلردى مالدار ايدى وارثى عم زاده لرندن غيرى يوغدى پس مالنه طمع ايدوب حيله ايله برصحرايه چيقاروب قتل ايلديلر بعده ايكي كويك جانبنه براغوب ديت طلب ايلديلر پس حضرت موسى عليه السلامه كلوب شكايت ايدوب اول قريه اهاليسني جمع ايلديلر اهل قريه يمين ايلديلركه بزم خبرمز يوقدر پس حضرت موسى بونلره ديت حكم ايلدكده التماس ايلديلركه ياموسى ديتي ادا ايدهلم اما لطف ايله حقدن رجا ايله كه بونك قاتلي معلوم اوله حضرت موسايه احوال بالكليه معلوم اولدى بونلره ديديكه اى قوم الله تعالى سزه امر ايلركه سزبر بقره ذبح ايده سزبونلر ديديلركم بزى استهزامى ايلرسن ياموسى حضرت موسى ديديكم اللهه صغنورم جاهل اولمقدن واستهزاء ايتمكدن پس ديديلركم ياموسى ربكدن بزم ايچون استدعا ايله كه اول بقره نك وصفني بزه بيان ايليسون حضرت موسى عليه السلام ديديكم حق تعالى بيورركه اول بقره نه ياشلو ودرونه تازه در بلكه بوايكيسي ما بينده سى معتدلدر پس ديديلركه آنك لوني نه رنكده در پس موسى عليه السلام ديديكم حق تعالى ديركه اول اوكوز صاروردر القصه موسى وصف ايلديكي اوزره اول بقره يي برصالح يكتده بولوب دريسي طولسي التونه اشترا ايدوب آني ذبح ايلديلر (فقلنا اضربوه) پس بزديدككه اول مقتوله اورك (ببعضها) اول بقره نك برپاره سى ايله بعضلر دليله بعضلر قوليله وقوروغيله وبعضلر قولغيله ديمشلر على اى وجه كان اول بقره نك برعضويله اول مقتوله ضرب ايلدكده حيات بولوب بونلره اول قاتلدن على التفصيل خبر ويروب ينه اولدى (ويريكم) ودخي سزه كوسترراى منكران حشر خطاب منكران حشره در (كذلك) بومقتولي حي ايلديكي كبي (يحيي الله الموتى) الله تعالى سائر موتايي دخي احيا ايدر (ويريكم) ودخي سزه كوستررراى منكران حشر خطاب يااول زمانده اولان قومه اوله وياخود حضرت پيغمبر زمانده اولان اهل انكاره اوله ويابني اسرائيله اوله (آياته) الله تعالى آيات وعلامات كمال قدرتي اوزره (لعلكم تعقلون) تااوله كه سز تعقل ايده سز اول خالق بيچوني كه نفس مرده يي احيا ايتمكه قادر اولجق سائر نفوسك احياسى اكا مشكل اولمز اهل تحقيق بومعنايي وجوده آلوب ديرلركه انسانك قلبي اول مرده كبيدر ونفسي بقره كبيدر پس هركم

قلبی احیا ایتمك استرسه بقرهٔ نفسن تیغ مجاهده ایله ذبح ایتمینجه قلبن حی ایده مز (اذبحوا نفوسکم بسیوف المخالفات
بومعنایه شاهددر وحضرتك بیوردقلری بیت بومضمونه مطابقدر (م ی) تا ز زخم لخت کاوی خوش شوم * همچو
کشته کاو موسی کش شوم * تا کاوه منسوب اولان پاره نك زخمندن خوش اولم حضرت موسانك کاونك مقتولی کبی
یعنی انك کاوندن حیات بولان مقتول کبی محبوب ومقبول اولم (مثنوی) زنده شد کشته ز زخم دم کاو * همچو مس
از کیمیا شد زر ساو * اول مقتول کاولك قویروغی زخمندن زنده اولدی وقرآنله ثابتدرکه حیات بولدی باقر کبی کیمیادن
صافی زر اولدی یعنی باقر کیمیادن نیجه خالص آلتون اولورسه مقتول اولان کمسـه دخی بقره دن حیات بولدی وانك
کاری آلتون کبی صافی اولدی (مثنوی) کشته برجست وبکفت اسرار را * وانمود آن زمرهٔ خونخوار را *
مقتول حیات بولدی یرندن صچره دی واسراری دیدی واول قان ایدیجی زمره یی آشکاره کوستردی (مثنوی)
کفت روشن کین جماعت کشته اند * کین زمان در خصمیم آشفته اند * روشن وآشکاره دیدیکه بنی بو جماعت
اولدرمشلردرکه بو زمان بنم خصومتمده پریشان وآشفته لردر یعنی بنم خصومتمده خلقله خصومت ایلیوب ظاهرا
غمکین وپریشانلردر پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی) چونکه کشته کردد این جسم کران
زنده کردد هستی اسراردان * چونکه بو ثقیل جسم کاو کبی مقتول اوله وسیوف مخالفاتله مذبوح اولوب مرده
حکمن بوله اسرار دانك وجودی دیری اولور واسرار داندن مراد روحدر چونکه برکسه ریاضتله نفسنی اولدوره حیات
حقیقیه ایله آنك اسرار بیلیجی روحی زنده اولور وعالم غیبك اسرارینی لازم کلورسه اهلنه بیان قیلور (مثنوی) جان او
بیند بهشت ونار را * باز داند جملهٔ اسرار را * هنوز بودنیاده ایکن انك روحی بهشت ودوزخی کورر جمیع اسراری
آشکاره بیلور (مثنوی) وانماید خونیان دیو را * وانماید دام خدعه وریو را * شیطان خونیلرینی آشکاره
کوسترر مکر وخدعه نك دامنی کیرو کوسترر یعنی شیاطین که انسانك حیات معنویه سی اولان ایمان واسلامنی
ازاله ایلدیکی جهتدن انسانك خونیلری کبی واقع اولمشدر شول کمسه که بقرهٔ نفسنی اولدوره وحیات طیبه ایله روحی
دیری کوره اول کمسه مرشد کامل اولور پس بصر بصیرتی اولنلره خونی اولان شیاطینی کوستررکه انلر روحی نه جهتدن
اولدررلر وینه مکر وخدعه ایلیوب خلقله اول خصوصده مخاصمت ایدرلر پس مرشد بومکر وحیله نك دخی دامنی
کوسترر وبصری اولنلره آنك مکر وخدعه سنی آشکاره ایلر وانماید بونده آشکاره کوسترر معناسنه در ومقصود بصر
بصیرته آشکاره کوستردیمك اولور اکرچه اشکاره کور ینور معناسی ویرلسه دخی جائز اولور ولیکن اولکی معنی
اولیدر (مثنوی) کاو کشتن هست از شرط طریق * تا شود از زخم دمش جان مفیق * کاوی اولدرمك طریقك
شرطندندر تا آنك دمی زخمندن جان مفیق اوله یعنی افاقت بوله کاودن مراد نه ایدوکنی بو بیتله تفسیر بیورورلر (مثنوی
کاو نفس خویش راز وتر بکش * تا شود روح خفی زنده بهش * کندی نفسنك کاونی تیزلك دیله تا خفی روح هوشله
دیری اوله یعنی نفسنك کاونی ریاضت ومخالفتله اولمزدن اول اولدرتا کم درونده باطن اولان روح عقل وعلمله زنده
اوله وحیات طیبه بوله (رجوع بحکایت ذو النون قدس سره (مثنوی) چون رسیدند آن نفر نزدیك او * بانك بر زد هی
کیانید اتقوا * چونکیم اول نفر ذو النون حضرتلرینك حضورنه ایرشدیلر چاغردی هی کملرسز صاقنك (مثنوی)
باادب کفتند ما از دوستان * بهر پرسش آمدیم اینجا بجان * اول کروه ادبله ایتدیلر بز دوستلردنز جان ودل ایله
بورایه پرسشدن اوتری کلدك یعنی صدق واخلاصله بو بیمارخانه یه صورمق ایچون کلدك وسنك خاطرکی اله المغه
توجه قیلدق (مثنوی) چونی ای دریای عقل ذو فنون * این چه بهتانست بر عقلت جنون * ای ذو فنون اولان
عقل دریاسی نیجه سن سنك عقلك اوزره جنون اسنادی بو نه بهتاندر یعنی سنك عقل کاملکه جنون اسنادی بهتان
عظیمدر (مثنوی) دود کلخن کی رسد بر آفتاب * چون شود عنقا شکسته از غراب * زیرا کلخنك تتونی آفتابه قچن
ایریشورکه آفتاب اندن مکدر اوله عنقا غرابدن قچن صیمش وزبون اولور (مثنوی) وامکیر از ما بیان کن این سخن *
ما محبانیم با ما این مکن * بزدن کیرو طوتمه بو سوزی بیان ایله بز محبلرز بزه بونی ایلمه (مثنوی) مر محبان را نشاید
دور کرد * یا بروپوش ودغل مهجور کرد * محبلری حضورکدن دور ایلمك لایق دکلدر یاخود ستر وحیله ایله انلری مهجور
ایلمك یعنی محب اولنلره بو کونه صفت اظهار ایلمك لایق دکلدر دیدیلر (مثنوی) راز را اندر میان آور شها *
رومکن در ابر پنهانی مها * ای شاه رازی اورتایه کتور ای ماه یوزیکی سحابده زیاده پنهان ایلمه (مثنوی) ما محب
وصادق ودلخسته ایم * در دو عالم دل بتو در بسته ایم * بز محب وصادقز ودلخسته یز ایکی عالمده کوکلمزی
سکا بغلمشز چونکیم بونلر بو دعوایی ایلدیلر وسنك محب صادقك ومرید عاشقکزدر دیو سویلدیلر انلری امتحاندن
اوتری کورینلدی (مثنوی) فحش آغازید ودشنام از کزاف * کفت او دیوانه کانه زی وقاف * اول ذو النون بونلره

لحشه باشلدی وکزاف شتم ایلدی اول ذوالنون دیوانه‌لر کبی الفاظ مهمله دیدی وخلط کلام ایلدی (مثنوی)
برجهید وسنك پران کرد وچوب * جملکی بکریختند از بیم کوب * ذوالنون درحال یرندن صچره‌دی وطاشی
وآغاجی محبلر جانبنه پران ایلدی چوب وکوب خوفندن جمیعسی اوکندن قاچدیلر (مثنوی) قهقهه خندید
وجنبانید سر * کفت باد ریش این یاران نکر * قهقهه ایله کولدی وباشنی اوینانتدی ایتدی بو یارانك صقاللنك یلنه باق
یعنی بونلرك صورت ظاهره‌لرینك هواسنه نظر ایله که دعوای محبت ایلدکدنصکره بوقدر جفادن فرار ایدرلر محب
صادق اولان خود هرنقدر رنجفا کلسه یاردن روکردان اولمدیغی مقرردر (مثنوی) دوستان بین کونشان دوستان *
دوستانرا رنج باشد همچو جان * دوستلری کورقنی دوستلرك نشانی دوستلره دوستك رنج وبلاسی جان کبیدر
یعنی دوست اولنلر یارك جفاسندن روکردان اولمزلر بلکه جان کبی آنی قبول قیلورلر (مثنوی) کی کران کیرد زرنج
دوست دوست * رنج مغز ودوستی انرا چو پوست * دوست دوستك رنجندن نچن کران طوترونه وجهله اجتناب ایدر
رنج مغزدر ودوستلق آکا پوست کبیدر یعنی یاردن کلان رنج وبلا مغز نغز کبیدر ومحبك دوستلغی قشر کبیدر
اکر جفادن صفا ایلرسه دوستلغی درستدر واکر رنج وجفادن حظ ایلمزسه دوستلغی قشر کبی بی مغزدر
(م ی) درنشان دوستی شد سرخوشی * در بلا وآفت ومحنت کشی * دوستلغك نشانی بلاده وآفتده ومحنتکش اولدقده
باشی خوش اولمق اولمدیمی یعنی دوستلغك نشانی اولدرکه یاردن کلان بلاده وآفتده ومحنتکش اولدقده
باشی خوش اوله وعاشق اول رنج وبلاده صفا بوله (م ی) دوست همچون زر بلا چون آتشست * زر خالص دردل آتش
خوشست * مثلا دوستلق آلتون کبی وبلا آتش کبیدر خالص اولان آلتون آتش ایچنده خوشدر اما خالص اولمین
آتش بلادن تیره وناخوشدر (امتحان کردن خواجهٔ لقمان زیرکیء لقمانرا (مثنوی) نی که لقمانرا که بندهٔ پاك بود *
روز وشب دربندکی چالاك بود * بو بلد کلیدر لقمانکه اول بر بندهٔ پاك ایدی کیجه وکوندز خواجه سنك خدمتنده
جست وچالاك ایدی (مثنوی) خواجه اوراداشتی درکار پیش * بهترش دیدی زفرزندان خویش * خواجه‌سی
آنی کارده زیاده طوتردی ویا خود ایلرو طوتردی کندینك فرزندلرندن لقمانی ایورك کورردی بیت اولده اولان لقمانرا
خواجه‌اش می داشتی درکار پیش تقدیرنده اولوب بیت ثانی به مرهون اولور (مثنوی) زانچه لقمان کرچه بنده‌زاده
بود * خواجه بود وازهوا آزاده بود * زیرا که لقمان اکرچه بنده‌زاده ایدی خواجه ایدی وهوادن آزاده ایدی
یعنی اکرچه صورتا بنده ایدی لکن معنا حر وآزاده ایدی وبونك عکسی نیجه کسه واردرکه اکرچه صورتا خواجه
وآزاده‌در لکن بنده ومقیددر نته‌کم بو حکایه‌دن معلوم اولور (م ی) کفت شاهی شیخ را اندر سخن * چیزی از بخشش
زمن درخواست کن * بر پادشاه بر شیخه سوزده یعنی اثناء مصاحبتده ایتدی بندن بخشش واحسان قسمندن
برشیء طلب ایله (مثنوی) کفت ای شه شرم نایدمر ترا * که چنین کویی مرا زین برترا * شیخ عالی همت
پادشاهه دیدیکه ای شاه سکا شرم کلمزمی که بکا بویله دیرسن بوندن یوقاروروق کل (مثنوی) من دو بنده دارم وایشان
حقیر * وان دو بر تو حاکمانند وامیر * زیرا ابن ایکی بندهٔ طوترم وآنلر حقیردر واول ایکی حقیر بنده سنك اوزریکه حاکم
وامیرلردر (مثنوی) کفت شه آن دو چه‌اند این ذلتست * کفت آن یك خشم ودیکر شهوتست * پادشاه شیخه
ایتدی اول ایکی نه‌لردر بو سوز ذلتدر یعنی خطادر شیخ پادشاهه ایتدی اول بری غضب وبری دخی شهوتدر (مثنوی)
شاه آن دان کوز شاهی فارغست * بی مه وخورشید نورش بازغست * شاه آنی بیل که اول شاهلقدن فارغدر
خورشید وماهسز آنك نوری طالع وتاباندر (مثنوی) مخزن آن دارد که مخزن ذات اوست * هستی او دارد که با هستی
عدوست * مخزنی اول طوترکه مخزن آنك ذاتیدر وجودی اوطوترکه وجوده عدودر یعنی مخزن حقیقی اول کمسه
طوترکه آنك ذاتی جواهر اسرار علومه خزینه اوله ودخی حقیقتده وارلق اول کمسه نکدرکه کندی وجود مجازیسنه
عدو اوله (مثنوی خواجهٔ لقمان بظاهر خواجه وش * در حقیقت بنده لقمان خواجه‌اش * لقمانك خواجه‌سی
ظاهرده خواجه وش ایدی حقیقتده بنده ولقمان آنك خواجه‌سی ایدی یعنی اکرچه لقمانك خواجه‌سی بحسب
الظاهر خواجه کبی ایدی لکن بحسب المعنی بنده ایدی اول جهتدنکه لقمانك اختیارسز برایشی اختیارا تمیز
وآنك تدبیریسز برجانبه کتمزدی پس لقمان معنا آکا خواجه اولمش اولور (مثنوی) درجهان بازکونه زین
بسیست * درنظرشان کوهری کم از خسیست * بازکونه اولان جهانده بو قبیلدن چوقدر برکوهر انلرك نظرنده
برخسدن کمدر یعنی بو معکوس جهانده لقمان وخواجه‌سی قبیلندن چوق کسه‌لر واردرکه آنلردخی بعضسی
بحسب الظاهر خواجه وصاحب دولتدر وانلرك الی آلتندن نیجه کسه‌لر واردر علم وحکمتله معنا خواجه‌درلر لکن
اهل ظاهر بونی فرق وتمییز ایلمزلر زیرا بو جهان خلقنك نظرنده برکوهر خسدن کمدر وخس کبی اولان اهل دنیا

مانند

مانند جوهر اولان اهل حكمتدن اعلا وبرتردر (مثنوى) مر بيابانرا مفازه نام شد* نام ورنكى عقلشان را دام شد* بوجهان بازكونه ده بوذكرا اولنان قبيلدن چوق معكوس شئ واردركه مثلا بيابانه مفازه نام اولدى برنام ورنك انلرك عقلنه طوزاق اولدى يعنى بو اهل جهانك عقولنه اسم ورسم دام اولدى جوهرى ديركه مفازه مفاوزك واحديدر ابن اعرابى ديركه بيابانه مفازه تسميه اولندى مهلكه اولديغندن اوترى من فوز اى هلك يقال فاز يفوز فوزا اى مات واصمعى ديدى بيابانه مفازه تسميه اولندى تفاؤلا بالسلامة والفوز پس بوجهان بازكونه ده برشيئى ضديله تسميه قيلق وياخود نفسنده برشئ موجود اولمه شكن تفاؤل طريقيله وجوده كلمش شئ كبى نام قومق چوق واقع اولمشدر مثلا محل هلاك اولان بيابانه مفازه ديمك وسياه عربه كافور نام ايلمك وحاجى اولميان صبى يه حاجى تسميه ايلمك كبى كذلك بركسه اسير جهان ايكن امير جهان وزندانى وبنده ايكن افندى ديمك بو قبيلدندر ولكن اكثر ناسه اسم ورسم دام اولوب بو صورت ظاهره ده نه اسمله مسمى ايسه اكا فريفته اولوب حقيقت كاردن بى خبر وبى بهره قالديلر وعبد الدرهم وعبد الدينار وعبد البطن وعبد الفرج اولان وادنى شيئه عبوديت قيلان كمسه لرى سيد ومولا صانديلر (مثنوى) يك كره را خود معرف جامه است* در قبا كويند كو از عامه است* يك كره را ظاهر سالوس زهد نور بايد تا بود جاسوس زهد* ناسدن بر كروهك معرفى خود لباسدر بعض نسخه ده بو مصرع بويله واقع اولمشدركه يك كروهى را معرف جامه است برطائفه يه معرف ومبين جامه در قفتانده كوررلر كه او عامه دندر ديرلر يعنى قچن بر عوام كالهوامى كورسه لر لباس خواص وهمامه اكا خواص وشيخ وهمامدر ديرلر وقچن خواصدن برعارف وزاهدى قباده كورسه لر ديرلر كه اول عامه دندر بر كروه ايچون زهد وترك دنيانك سالوسلكنك ظاهرى واردر نور كرك تا زهدك جاسوسى اوله يعنى نور معرفت كركدركه تا جاسوس زهد وتقوى اوله والا اكر نورتز وبر صورت ظاهره ده شكلا وفعلا وقولا قبول ناس ايچون مكمل ومعمور كورينورحال بوكه دين وتقوادن عوردر واكثر اوليا واصفيا صورتا حقير وپر قصور كورينورلر لكن باطنا مكمل ومعموردر محصلى كلام سالكه برنور كركدركه اول نورى برآخر كمسه يه تقليدا تمسكه اولميه (مثنوى) نور بايد پاك از تقليد وغول* تا شناسد مرد را بى فعل وقول* تقليد وغولدن پاك نور كرك تا مردى فعل وقولسز بيله يعنى بركسه آنى اكسزين اكاهلغى بوغيكن اخذا تمش اولميه تاكم برارى بلا قول ولا فعل آكليه وبيله غول نا كاه بركسه دن برشئ اخذا تمكه ديرلر (مثنوى) در رود در قلب او از راه عقل* نقد او بيند نباشد بند نقل* عقل يولندن آنك قلبنك ايچنه كيدر آنك نقدنى كورر نقلك بندى اولمز چونكم نور فراستله آنك حسب حالنه عالم اوله قيل وقالنده اولان رونق ودعوايه نظر قيلمز (مثنوى) بندكان خاص علام الغيوب* در جهان جان جواسيس القلوب* علام الغيوبك خاص بنده لرى جان جهاننده قلوبك جاسوسلريدر يعنى علام الغيوب اولان اللهك خاص اولان بنده لرى جان جهاننده قلوبك جاسوسلريدر (كما قال عليه السلام ان لله عبادا يعرفون الناس بالتوسم) ودخى بيوردى (اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله قال ابو يعقوب السوسى انهم جواسيس القلوب يدخلون فى قلوبكم ويخرجون من اسراركم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوى) در درون دل در آيد چون خيال* پيش او مكشوف باشد سر حال* بندكان خاص فكر وخيال كبى قلبك ايچنه كاور جميع حالك سرى آنك قتنده مكشوف وروشن اولور (مثنوى) در تن كنجشك چيست از برك وساز* كه شود پوشيده آن بر عقل باز* سر چه نك جسمنده قدرت وقوت وترتيب ودوزن نه دركه اول برك وساز طوغانك عقلى اوزره پوشيده ومستور اوله يعنى بونلره خلقك ضماير بيلمك مشكل دكلدر زيرا خلق بونلره نسبت عصفور كبى حقير وصغيردر پس كنجشكك تننده برك وسازدن نه اوله كه اول باز الهى اولان صاحب مشاهده نك عقلنه پوشيده اوله (مثنوى) آنكه واقف كشت بر اسرار هو* سر مخلوقات چه بود پيش او* اول كمسه كه مراد اهل الله در هونك اسرارينه واقف اولدى آنك قتنده مخلوقاتك سرى ندر يعنى اول كمسه كه اسرار هويت الهيه يه عارف وواقف اوله آنك اوكنه اسرار ضمير مخلوقى بيلمك آسان ويسيردر (مثنوى) آنكه بر افلاك رفتارش بود* بر زمين رفتن چه دشوارش بود* مثلا اول كمسه كه آنك افلاك اوزره رفتار وسيرى اوله يراوزره كتمك وسير وحركت ايتمك اكا نه دشوار اولور يعنى اكا دشوار ومشكل اولمز (مثنوى) در كف داود كاهن كشت موم* موم چه بود در كف او اى ظلوم* مثال آخر داود پيغمبر عليه السلامك كف ودستنده كه آهن موم اولدى اى ظلوم آنك كف ودستنده موم ندر مراد بركسه نك كه آندن مشكل ايشلر كله آسان اولان ايشلراندن حاصل اولمق بطريق الاولى اولور پس بنه حصه بياننده قصه بيانته شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) بود لقمان بنده شكل وخواجه* بندكى بر ظاهرش ديباجه* حضرت لقمان بر بنده شكللو خواجه ايدى حضرت لقمانك ظاهرنده بنده لك بر ديباجه ايدى يعنى برنشان وعلامت ايدى (مثنوى) چون رود

خواجه بجای ناشناس * در غلام خویش پوشاند لباس * مثلا چونکه خواجه کندیسنی بیلمدکلری یره کیده لباسنی کندی غلامنه کیدرر (مثنوی) او بپوشد جامهای آن غلام * مر غلام خویش را سازد امام * خواجه اول غلامك جامه لرنی کیر کندی غلامنی امام ومقتدا دوزر (مثنوی) در پیش چون بندکان در ره شود * تا نباید زو کسی آکه شود * خواجه بنده لرکبی بنده سنك آردنجه کیدر خواجه بوصفتی آنکچون ایلرتا اولمیه که برکمسه اندن آکاه اوله (مثنوی) کو بدای بنده تو رو در صدر شین * من بکیرم کفش چون بنده کهین * خواجه بنده سنه ایدرسن یوری ای بنده صدر اوزره او تور کهین وحقیر بنده کبی بن بشمغکی طوترم (مثنوی) تو درشتی کن مرا دشنام ده مر مرا تو هیچ توقیری منه * سن حدت وخشونت ایله بکا دشنام ویر تحقیقا بکا سن هیچ بر توقیر قومه وتعظیم ایلمه (مثنوی) ترك خدمت خدمت تو داشتم * تا بغربت تخم حیلت کاشتم * خدمت ترکنی سنك خدمتك طوترم یعنی شمدی سنك خدمتك بنم سوزم طوتوب صدر نشین اولوب سائر خدمتمی ترك ایلمکدر غربتده حیله تخمنی اکم تا خلق بنی خواجه بیلمیوب انلرك بعض سرائرینه واقف اولم وآنلرینی قول قیاس ایلیه (م ی) خواجکان این بندکیها کرده اند تا کمان آید که ایشان برده اند * خواجه لر بو بنده لکلری ایلمشلردر تا کورنلره ظن کله که انلر بنده لردر یعنی کبر وعجبی ترك ایدوب بنده لك اختیار قیلمشلر وخدمت وعبادت یولنه سالك اولمشلردر (مثنوی) چشم پر بودند وسیر از خواجکی * کارها را کرده اند آمادکی * خواجه لقدن مستغنی وطوق ایدیلر چشم پر مستغنی معناسنه در ایشلرنی حاضر وآماده ایلمشلردر یعنی اوزرلرینه واجب اولان کاری مهیا ایلمشلردر (مثنوی) وین غلامان هوا برعکس آن * خویشتن نموده خواجهٔ عقل وجان * بو هوا قوللری آنك عکسی اوزره کندیلرنی عقل وجان خواجه سی کوسترمشلردر یعنی اسیر هوا وهوس اولان کمسه لر اکرچه کندیلرینی عقل وجان خواجه سی کوسترمشلردر لکن بو آنلردن خلاف واقعدر (مثنوی) آید از خواجه ره افکندکی * ناید از بنده بغیر بندکی * خواجه دن تواضع یولی کاور یعنی خواجهٔ عقل وجان اولنلردن متواضع ومتذلل اولمق خویلری حاصل اولور زیرا بنده دن بنده لکدن غیری کلمز (مثنوی) پس از آن عالم بدین عالم چنان * تعبیتها هست برعکس این بدان * پس اول عالمدن بو عالمه آنجلین عکس اوزره تعبیه لر وار در یعنی باز کونه قرشمش ومخلوط اولمش شیلر واردر که برکمسه یی ظاهرا خواجه صنورسن معنا بنده در وبرکمسه یی بنده صنورسن لکن معنا خواجه در بونی بیل (مثنوی) خواجهٔ لقمان ازین حال نهان * بود واقف دیده بود ازوی نشان * حضرت لقمانك خواجه سی بو نهان حالدن واقف ایدی زیرا حضرت لقماندن علامت ونشان کورمش ایدی (مثنوی) راز می دانست وخوش می راند خر * از برای مصلحت آن راهبر * حضرت لقمانك سرنی بیلدی وحمارنی لطیف سوردی اول راهبر برحکمت ومصلحت ایچون (مثنوی) مر ورا آزاد کردی از نخست * لیك خشنودی لقمان را بجست * تحقیقا آنی خواجه سی اولدن آزاد ایلردی لکن حضرت لقمانك رضا وخشنود لغنی استدی یعنی حضرت لقمانك آزاد اولمغه رضاسی اولمدیغیچون خواجه دخی آنك رضاسنی کوزه دردی (مثنوی) زانکه لقمان را مرادش این بود تا * کس نداند سر آن شیر وفتا * زیرا که لقمانك مرادی بو ایدی تا کمسه اول شیر وفتانك سرنی بیلمیه (مثنوی) چه عجب کر سر زبد پنهان کنی * این عجب که سر ز خود پنهان کنی * کار پنهان کن تو از چشمان خود * تا بود کارت سلیم از نیك وبد * نه عجب اکر سرنی یرامزدن پنهان ایلیه سن بو عجب که سرنی کندکدن پنهان ایلرسن یعنی عجب دکلدر که سرنی بد ونا پسندیده اولان کمسه لردن پنهان ایلیه سن عجب بودر که کندکدن پنهان ایلیه سن کار وکردارنی اخفا ایله کندی کوزلرندن تا کم کارك سلیم اوله وامین قاله نیك وبددن بعض نسخه ده بو مصرع بویله واقع اولمشدر (تا بود کارت سلیم از چشم بد) بو تقدیر اوزره معنی تا سنك کار وعملك یرامز چشمدن سالم اوله ونیك وبددن امان بوله زیرا که کمال اخلاص عمل اولدر که نیك اولانی ملائکه طویوب دفتر اعماله یازمیه لر وبد اولان شیطان ونفس آنی بیلوب وبولوب بوزمیه لر (کما قال ابو یعقوب السوسی الاخلاص فی الاعمال ما لم یعلم به ملك فیکتبه ولا عدو فیفسده لا تعجب به قلوب الاحرار قبور الاسرار) انکچون دیدیلر که نمایش وخود فروشلك قیدندن آزاد اولان عاشقلرك قلوبی مقابر اسرار وانوار در که انلردن اسرار ظهوره کلمز وآشکاره اولمز الا روز حشرده (ع سر و بر ملك اولور سری عیان ایلمك اولمز) دیلر بونی ملاحظه ایدوب دیمشلر وخمول ذوقن طویلر وشهرت آفت ایدیکن بیلنلر عیون خلقدن بلکه عین دهردن بیله تستر قیلمشلر (کما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز (بیت) تسترت عن دهری بظل جناحه * فعینی تری دهری ولیس یرانی * ولو تسأل الایام ما اسمی ما درت * واین مکانی ما درین مکانی (م ی) خویشرا تسلیم کن بردام مزد * وانکه از خود بی ز خود چیزی بدزد * می دهند افیون بمرد زخم مند * تا که پیکان از تنش بیرون کشند * وقت مرگ از رنج او را می درند * او بدان مشغول شد جان می برند *

ای سالك راه خدا امرکی اخفا ایله کند کدن وغیریدن وکندیی تسلیم ایله دام مزده یعنی امر الهیه که اول اجرت وثوابك قیدودامی کبیدر واند تصکره کند کدن کند کسز بر نسنه اوغورله یعنی امر بعد تسلیم وجودك الی الامر الالهی کند کدن کندیلکك اولمقسز یعنی بلا وجود ولا انانیت کندی حقیقتکدن برشیء استراقه واخذ ایله که اول شیء سنی مست ایتمکله وکندویی مشغول قیلمغله وجود موهومی زخمندن نجات بوله سن وانانیت مجازیه لك یکاتندن خلاص اوله سن کورکه زخملو کسه یه افیون ویررلر تا که آنك تنندن یکانی طشره ایلیه لر یعنی زخمی اولان مرده جراحلر افیون ویررلر تا کم آنك کیفنه مشغول اولمغله یکانی آنك تنندن اخراج ایدرلر مثال آخر مرلك وقتنده اول مردزخم مندی ملائکه رنج ودرددن یرترلر والم ویررلر اول مردزخم منداول رنج والمه مشغول اولدی اول بو طرفه مشغول ایکن ملائکه آنك جانن آلوب ایلتورلر (مثنوی) چون بهر فکری که دل خواهی سپرد * از تو چیزی در نهان خواهند برد چون بو مقدمه معلومك اولدیسه هر بر فکره که قلبی اصمرلمق استیه سن پس اول فکره مشغول ایکن سندن برشیء نهانده استرلر که کیده ره لر مثلا برشیئه مشغول اولسك اوقات عزیزه وعمر گرانمایه کی سندن کیدررلر (وقس علی هذا غیر الاحوال (مثنوی) هرچه تحصیلی کنی ای معتنی * می در آید دزد ازان سو کایمنی * ای معتنی هرنه نی که تحصیل ایلرسن معتنی عین مهمله ایله عناد ندر من باب الافتعال معناسی ای کارده زحمت چکیجی دیمك اولور بعض نسخه ده غین معجمه ایله مغتنی واقع اولمشدر بو تقدیراوزره غنادن افتعال بابندن اولور معناسی ای غنا تحصیل ایدیجی دیمك اولور یعنی ای غنا وثروت تحصیل ایدیجی کمسه هرنه که تحصیل ایده سن دزد اول جانبدن کلورکه ایمنسن بعض نسخه ده مصرع اول هرچه اندیشی وتحصیلی کنی واقع اولمشدر معناسی روشندر (مثنوی پس بدان مشغول شو کان بهترست * تا ز تو چیزی برد کان کهترست * چونکه کار بویله در پس اول شیئه مشغول اول که اول بهتردر یعنی دین بولنده هرنه که اولورلر ایسه آ کامقید اول تا دزد سندن بر نسنه ایلته که اول نسنه کهتر واحقردر (م ی) بار بازرگان چو در آب اوفتد * دست اندر کالهٔ بهتر زند * مثلا بازرکانك یوکی چونکه صوایچنه دوشه الی اورلك متاعه اورر ومتاعنك هر قنغیسی بهتر ایسه آنك خلاصنه سعی قیلور (م ی) چونکه چیزی فوت خواهد شد در آب * ترك کمتر کو وبهتر را بیاب * چونکه آبده سندن بر نسنه فوت وهلاك اولیسر در کمتری واحقری ترك ایله وبهتر اولان متاعی بول وآنك خلاصنه توجه قیل (ظاهر شدن فضل لقمان پیش امتحان کنند کان (مثنوی) هر طعامی کاوریدندی بوی * کس سوی لقمان فرستادی زپی * هر بر طعامی که حضرت لقمانك خواجه سنه کتوره لردی انك خواجه سی بعض کمسه یی لقمان جانبنه دعوتدن اوتری کوندرردی یعنی خواجه سنك عادتی بو ایدیکه مأکولات قسمندن برکسه برطعام کتورسه لقمان جانبنه آنی دعوتدن اوتری برکسه کوندرردی زپی بونده زپی دعوت تقدیرنده اولور ودعوته سبب اول اولدیکه (مثنوی) تا که لقمان دست سوی آن برد * قاصدا تا خواجه پس خوردش خورد * تا کم لقمان اول طعام جانبنه عن قصد ال ایلته وآنك چاشنیسنی ونفع وضررنی امتحان ایده تا کم خواجه سی آنك آرتغنی یه قاصدا انك معناسن مصرع اوله قید اولندی سهولت معنی ایچون (مثنوی) سؤر او خوردی وشور انگیختی * هر طعامی کو نخوردی ریختی * خواجه اول لقمانك سؤرن یردی وشوق وذوق قوپرردی (سؤر المؤمن شفاء) حدیث شریفنك مفهومی ایله عمل ایلردی هر بر طعامیکه لقمان یمیدی خواجه آنی دوکردی (مثنوی) ور بخوردی بی دل وبی اشتها * این بود پیوندی بی انتها * اگر طعامی آنك خواجه سی ییدی کوکلسز واشتهاسز یردی یعنی واگر لقمان یمدیکی طعامی خواجه سی ییدی کوکلسز واشتهاسز یردی نهایتسز اتصال واتحاد بودر بخوردینك فاعلی خواجه اولور پیوندی اتصال معناسنه در اکا متصل اولان یا مصدریه اولور (مثنوی) خربزه آورده بودند ارمغان * گفت رو فرزند لقمان را بخوان بر کون خواجه یه خربزه ارمغان کتورمش ایدیلر خواجه بربنده سنه ایتدی یوری فرزندم لقمانی اوقی خربزه قاونه قاربوزه اطلاق اولنور (م ی) چون برید ودادش او را یك برین * همچو شکر خوردش وچون انگبین * خواجه چونکه خربزه یی کسدی وبر دلیمی لقمانه ویردی لقمان اول دلیمی شکر کبی وعسل کبی یدی (مثنوی) از خوشی که خورد داد او را دوم * تا رسید آن کرچها در هفدهم) اول دلیمی خوش یدیکندن اوتری آ کا ایکنجی دلیمی ویردی تا اول دلیملر اون یدیجی یه ایرشدی کرچ کاف فارسینك کسریله دلیمه وهر نسنه نك پارهسنه درلر (م ی) ماند کرچی گفت این را من خورم * تا چه شیرین خربزه ست این بنگرم * خواجه نك الندهبر دلیم قالدی ایتدی بونی بن یرم تا کورم که بونه شیرین خربزه در (م ی) او چنین خوش میخورد کز ذوق او * طبعها شد مشتهی ولقمه جو * اول لقمان بو خربزه یی انجلین خوش یرکه انك ذوقندن طبعلر اشتها ایدیجی ولقمه طلب ایدیجی اولدی (مثنوی) چون بخورد از تلخیش آتش

فروخت * هم زبان كرد آبله هم حلق سوخت * خواجه چونكه اول دیلمی یدی اول دیلمك آجیلغندن آتش شعله لندی هم دیلنی قبارتدی هم بوغازنی یاقدی (مثنوی) ساعتی بیخود شد از تلخئ آن * بعد ازان كفتش كه ای جان جهان آنك آجیلغندن برساعت بی خود اولدی اندنصكره عقلی باشنه كلوب لقمانه ایتدی ای جهانك جانی (مثنوی) نوش چون كردی تو چندین زهر را * چون لطف انكاشتی این قهر را * سن بو قدر زهری نیچون نوش ایلدك بو قهری نیچه لطف صاندك (مثنوی) این چه صبرست این صبوری از چه روست * یامكر پیش تو این جانت عدوست * بو نه عجب صبردر بو صبورلق نه یوزندندر یامكر سنك قتكده بو سنك روحك عدودر كه اكا ترحم ایتمیوب بو زهری یدك (مثنوی) چون نیاوردی بعلت حجتی * كه مرا عذریست بس كن ساعتی * علت وبهانه ایله نیچون بر حجت كتورمدك بویله دیوكه بنم بر عذرم واردر برساعت فراغت ایله (مثنوی) كفت من از دست نعمت بخش تو * خورده ام چندان كه از شرم دوتو * حضرت لقمان خواجه سندن چونكه بونی اشتدی جواب ویروب ایتدی بن سنك نعمت بغشلیجی الكدن اول قدر یمشمكه شرمدن ایكی قاتم یعنی زیاده شرمسارم (مثنوی) شرمم آمد كه یكی تلخ از كفت * نا كهان دیدم كنم زان واقفت * بكا شرم كلدیكه بر آجی بی سنك دستكدن وكفكدن نا كهان كورمسنی اندن واقف ایلیم (مثنوی) چون همه اجزام از انعام تو * رسته اند وغرق دانه ودام تو * چونكه بنم جمیع اجزام سنك انعامندن بتمشلر وحاصل اولمشلردر وسنك دانه ودامكه غرقلردر (مثنوی) كرزیك تلخی كنم فریاد وداد * خاك صد ره بر سر اجزام باد اكر بر آجی نسنه دن فریاد وشكایت ایدم بنم اجزامك باشی اوزره یوز كره خاك اولسون داد بونده شكایت معناسنه در (م ی) لذت دست شكر بخشت بداشت * اندرین بطیخ تلخی كی كذاشت * حضرت لقمان خواجه سنه دیدیكه ای بنم سیدم وخواجه م سنك شكر بخش اولان الكك لذتی تلخلكی طوتدی وقبض ایتدی بو بطیخ ایچره نچن تلخلك بجدی وسرایت ایتدی بداشتك مفعولی قرینهٔ كلامدن منفهم اولان تلخلكدر ومقدما خربزه دیوب بوراده بطیخ ذكر ایلدیلر عرب قاربوزه وقاونه بطیخ دیرلر كذلك عجم دخی قاونه وقاربوزه خربزه دیرلر یاخود معنی سنك شكر بخش دستكك لذتی طوتغله بو بطیخده نچن آجیلق قودی یعنی سنك دست شریفك بو بطیخه یاپشمغله بو بطیخده هیچ آجیلق قالمدی (مثنوی) از محبت تلخها شیرین شود * از محبت مسها زرین شود * محبتدن اجیلر شیرین ولذیذ اولور محبتدن مسلر زرین اولور (مثنوی) از محبت دردها صافی شود * از محبت دردها شافی شود * محبتدن دردلر صافی وروشن اولور ومحبتدن دردلر شفا ویریجی اولور (مثنوی) از محبت مرده زنده میكنند * از محبت شاه بنده می كنند این محبت هم نتیجهٔ دانشست * كی كزافه بر چنین تختی نشست * دانش ناقص كجا این عشق زاد * عشق زاید ناقص اما بر جماد) حضرت لقمان خواجه سنه كمال محبتندن خربزه نك تلخلكی طویمدی محققدر كه محبتدن مرده یی زنده ایدرلر بو مصرع حقیقته ومجازه حمل اولنسه قابلدر حقیقته حمل اولندیغنه مثال حضرت عیسی علیه السلامك كندی صدیقی اولان عازری بعد الموت احیا ایلدیكی كبی نته كم بعض اهل تفسیر (وابرئ الاكمه والابرص واحیی الموتی) آیت كریمه سنده یازمشلردر ومحشئ بیضاوی اولان شیخ زاده نك عبارتی دخی بو معنایه دلالت ایدر (احیی عیسی علیه السلام اربعة انفس العازر وكان صدیقا له وهو یحبه الی آخره) قصه سی مشهوردر ومجازه حمل اولندیغنه مثال بر فحوای (اومن كان میتا فاحییناه) جهل وغفلتده مرده اولنه بر عیسی نفس محبت ایدوب علم ومعرفتله آنی احیا ایلكدر ومحبتدن شاهی بنده ایدرلر محبتدن شاهی بنده ایلدكلرینه مثال حضرت ابراهیم بن ادهم قدس الله سره العزیز كبی وزلیخانك یوسفه وشاه محمودك آیازه اولان بنده لكی كبیدر بو محلده ذكر اولنان واشارت قیلنان محبت كه مراد محبت خدا ومحبت انبیا واولیادر محبت طبعیه دكلدر كه نتیجهٔ شهوت وهوادر بو محبت هم عقلك نتیجه سیدر یعنی بو محبت هم نتیجهٔ علم ومعرفتدر نته كم خشیت دخی نتیجهٔ علمدر (كما قال الله تعالی انما یخشی الله من عباده العلماء) وقال علیه السلام انا اعلمكم بالله واخشیكم لله) بر كسه بر كسه یی بیلمسه واوصاف كامله سنه عالم اولمسه آنی سومك ممكن اولمز پس هر كم اللهه اعلمدر (اشد حبا لله) وكذلك اخشی الله) اول كمسه در بویله اولیجق كزافه وبیهوده بو نجلین بر تخت اوزره نچن اوتردی یعنی كزافه وبیهوده اولان بی دانش بو نجلین محبت تختنك اوزرینه اوتوردی وجلیس وانیس شاه حقیقت اولدیكه حق تعالی جاهلی كندی یه محب وقریب اتخاذ ایلمز (كما قال علیه السلام لن یتخذ الله ولیا جاهلا ولئن اتخذه لعلمه) ناقص علم قنده بو عشقی طوغوردی یعنی دانش ناقص نچن خدای متعاله اولان بو عشقی ویا آنك خلفاسنه اولان بو افراط حبی طوغوردی وظهوره كتوردی كه بو عشق مطلقا جناب حقه عالم اولمقدن واوصاف واخلاقنه واقف اولمقدن حاصل اولور نعم دانش ناقص عشقی طوغورر اما جماد اوزره زیرا حی مطلقه علم وعرفانی اولمدیغندن كندی استعدادنه وطبعنه مناسب وملایم اولان

غیره که جماد واندادہ منزله سنده در اللهه محبت ایدرکبی محبت ایلر (کما قال الله تعالی فی حق المشرکین والمؤمنین (ومن الناس من یتخذ من دون الله اندادا یحبونهم کحب الله والذین آمنوا اشد حبا لله) شرك ایکی قسمدر جلی وخفی ومشرك دخی ایکی قسمدر بری مشرك جلی که جمادات اولان اندادو اصنامی محبوب ومعبود اتخاذ ایلدیلر وبر قسمی دخی مشرك خفیدر که خدادن غیری سودیلر ومعنا کا خادم وعابد اولدیلر و هواری الها اتخاذ قیلدیلر پس اللهه ایمان کتوروب ذات وصفاتنه کماً ایله عالم اولان مؤمنلر اللهه محبت یوتندن اشددر بو مشرکارك اللهه ومعبودلرینه اولان محبتلرندن زیرا بو مشرکارك دانشی کامل اولوب اللهی بیلدکاری وقتده معبودلرینه محبتلری زائل اولور اما اللهه اولان محبت کتدکجه وا کا عالم اولدقجه زائل اولوب نقصانه ذیرا اولمز (مثنوی) برجمادی رنك مطلوبی چو دید* ازصفیری بانك محبوبی شنید* دانش ناقص نداند فرق را* لاجرم خورشید داند برق را* ناقص العقل والعلم برجماد اوزره برمطلوبك رنکنی جونکه کوردی یاخود مطلوبیده یامصدریه اولوب معنی بویله اوله برجماد اوزره مطلوب ومحبوبلك رنکنی چونکم کوردی برصفیردن برمحبوبك آوازنی اشتدی یعنی عاریتی اولان آواز وصدادن برمحبوبك صداسنی اشتدی مثلا بی دانش اولان ایتر بشرده وسیم وزرده محبوب ومطلوبلك رنکنی کوروب اول محبوب اولان بشری ومطلوب اولان سیم وزری کندیلری محبوبی زعم ایلرحال آنکه پرتو اسم جمیل واسم عزیزدر که بشری وخاکی بویله ملیح ومعزز ایلدی (کما قال ابن الفارض رضی الله عنه (بیت) وکل ملیح حسنه من جمالها) معارله بل حسن کل ملیحة اما دانش ناقص فرقی بیلمز لاجرم برقی آفتاب بیلور یعنی دانش ناقص مستعیری معیردن ومستنیری منیردن فرق ایتمك بیلمز انکیچون مجاز باطلی حقیقت زعم ایلر لا محاله خورشید عقل ونور کامل صاحبی اولان بیلور برق آفلی که علی الفور زائل اولور که مراد بو برق آفلدن محاسن مجازی ومطالب صوریدر زیرا بونلر برق کبی آفل وبی وفادر (مثنوی) چونکه ملعون خواند ناقص را رسول* بوددر تاویل نقصان عقول* حضرت رسول علیه السلام چونکه ناقصه ملعون اوقودی (کما قال علیه السلام الناقص ملعون) بو حدیث شریفده واقع اولان نقصان تأویلده نقصان عقل مرادایلدی تن ناقص اولنلر حقنده اولمدی (مثنوی) زانکه ناقص تن بود مرحوم رحم* نیست برمرحوم لایق لعن وزخم* زیرا که تن ناقص اولنلر حضرت حقك رحمتك مرحومیدر (کما قیل فی الحدیث ذهاب البصر مغفرة الذنوب وذهاب السمع مغفرة ومانقص من الجسد علی قدر ذلك مغفرة) مرحوم اوزره لعن وزخم لایق دکلدر یعنی طرد وعذاب مناسب دکلدر (مثنوی) نقص عقلست انکه بدرنجوریست* موجب لعنت سزای دوریست* نقصان عقلدر اولکه بدرنجورلکدر یعنی زشت وقبیح اولان رنجورلك اصل عقل نقصانیدر اول نقصان عقل موجب لعنت وسزای دوریدر یعنی عقلك نقصانی حق جانبندن لعنی موجب اولور وحقدن بعید اولمغه مستحق اولور (مثنوی) زانکه تکمیل خردها دور نیست* لیك تکمیل بدن مقدور نیست* زیرا که عقللری کامل ایلمك بعید دکلدر لیکن تکمیل بدن مقدور وممکن دکلدر زیرا انسان عقلنك استکمالی ایچون مکلف ومأموردر وبر عالم وعاقلدن عقلنی کامل قیلسه ممکن وقابلدر ولکن بدننده اولان نقصانی تکمیل ایلمکه قادر دکلدر بو اجلدن نقصان بدنده مقدور ونقصان عقلده معذوردکلدر (مثنوی) کفر وفرعونیء هرکبر بعید* جمله از نقصان عقل آمد پدید* هرکبر بعیدك فرعونلغی وکفری یعنی درکاه الهیدن بعید اولان هرکافرك طغیانی وکفری جمله عقلك نقصانندن ظاهر کلدی اکر کامل العقل اوله لردی کافر اولمزلردی وفرعونیت یولن اختیار قیلمزلردی اکرسن دیرسك که کفرهده اولقدر عقل صاحبی وارکه اهل اسلامدن چوق کمسه انلرك عقلنك نصفنه مالك دکلدر زیرا آنلر عقللریله عجائب وغرائب صنعتلر پیدا ایدرلر وعلم نجومده وهیئتده وهندسه‌ده وطبده وبونلره مانند اولان علومده ماهرلردر پس نه وجهله بونلر ناقص العقل اولورلر الجواب بوکونه عقله عقل معاش دیرلر وعقل جزوی دخی تعبیر ایدرلر برکمسه بوکونه عقلده هرنقدر کامل اولسه اکا اعتبار یوقدر دین حقده مقبول اولان عقل معاددر اکر برکمسه نك عقل معادی کامل اولورسه ایمانی واسلامی دخی کامل اولور واکر برکمسه نك عقل معادی کامل اولمزسه ایمانی واسلامی دخی کامل اولمیوب ناقص قالور (مثنوی) بهر نقصان بدن آمد فرج* درنبی که ما علی الاعمی حرج* سورهٔ فتحده وبعض سورده بو آیت کریمه ذکر اولمشدر (لیس علی الاعمی حرج) اعمی اوزره تکلیف وزحمت یوقدر اکر غزودن تخلف ایدرسه (ولا علی الاعرج حرج) دخی سقطه حرج یوقدر (ولا علی المریض حرج) دخی مریضه‌ده حرج یوقدر زیرا بو جمله‌سی معذورلردر معنای بیت بدننك نقصانندن اوتری فرج وسرور کلدی قرآن عظیمده که حضرت حق (ما علی الاعمی حرج) بیوردی دیمك اولور مقدما بیورمشلردیکه لاجرم خورشید داند برق را خورشیددن مراد وبرقدن مراد نه ایدیکی شرح اولنمشدر پس ینه برقك تعریفی وتوصیفنه شروع ایدوب آنك بی وفالغنی بو بیتله بیان

بيوررلر (مثنوی) برق آفل باشد وبس بی وفا * آفل ازباقی ندانی بی صفا * برق آفل وزیاده بی وفادر صفاسز آفلی باقیدن بیلمزسن یعنی صفای دلسز ونور کاملسز فانی بی باقیدن تمیز قیلمزسن حرف ندا محذوف اولور معنی ای بی صفا آفلی باقیدن بیلمزسن دیمک دخی جائز اولور (مثنوی) برق می خندد چه می خندد بکو * برکسی کودل نهد بر نور او * برق کولردی کیمک اوزرینه کولر شول کمسه اوزرینه خنده ایلر که اول کمسه برقک نورینه کوکل قور یعنی بو لمعات صوریه ومحبوبات مجازیه یی استهزانی متضمنه خنده ایلر سویله شول کمسه یه که آنک نورینه کوکل قور وانبساط وبجالنه آلدانور ولسان حالله دیرکه زهی بی عقل که بنم کبی سریع الزواله کوکل ویرر ونور باقیدن محروم قالور (مثنوی) نورهای چرخ ببریده پیست * آنکه لاشرقی ولاغربی کیست * سورۀ نورده اولان آیت نوره اشارت ایدرلرکه (الله نور السموات) اهل تفسیر بیوررلرکه نور لغتده شمس وقمر ونجوم وآتشدن وبونلر امثالی ذوات مضیئه دن ارضه واقع اولان کیفیته دیرلر وبو کیفیت ایسه الله اولمق محالدر وصانع پرکمال بی کیف وبی مثالدر پس تقدیر وتأویله محتاج اولدی اکثر اهل تفسیر مضاف تقدیر ایدوب دیرلرکه (الله خالق نور السموات) دیمک اوله ویاخود زید کرم وجوددر لرای ذو کرم وذو وجوددیمک تقدیرنده اولدیغی کبی (الله ذو نور السموات) دیمک اوله ویاخود علی طریق التجوز نور بمعنی منور اوله ای منور السموات دیمک اوله وضحاك منور السموات والارض دخی قرأت ایدردیرلر اما ارباب تحقیق بیوررلرکه اصل نور حقیقی ذات حقدر وغیریسی ظلمت محض وعدم مطلقدر زیرا نور اسماء ذاتیه دندر پس غیری یه نور اطلاقی علی طریق المجازدر اکر دیدۀ شهودله نظر اولنسه (کل ماسوی الله) ظلمت محضدر زیرا ماسوی من حیث هو هو عدم محضدر نته کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوررلر (ان الله خلق الخلق فی ظلمة ای فی عدم ثم رش علیهم من نوره) وبر حدیثده دخی حضرت پیغمبردن سؤال ایلدی براعرابی دیدیکه یارسول الله بم عرفت الله بیوردیلر عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله پس بوندن معلوم اولورکه حقیقتده نور اودر وجمیع اشیا آنکله مظهر ومبصردر قطعه همه عالم بنور اوست پیدا * کجا او کردد ازعالم هویدا * زهی نادانکه اوخورشید تابان * بنور شمع جویددر بیابان * اکر دخی زیاده استفاده مراد اولنورسه بو آیت پرانواره مستقلا مصباح الاسرار نام رساله مز واردر انده طلب اولنه مثل نوره) اول الهك نورنك صفت عجیب الشانی (کمشکوة) شول دیوارده اولان کوه وروزن کبیدرکه اول روزنك خارجه منفذی اولمیه (فیها مصباح) اول مشکوتك ایچنده برچراغ ضخم ثاقب اوله (المصباح فی زجاجة) اول مصباح پرانوار زجاجه دن صافی وازهر برقندیلده اوله (الزجاجة کانها کوکب دری) اول زجاجه کانها کوکب دری زهره ومشتری کبی متلألئ ومضی اوله کمال صفوت وغایت لطافت وزهرتدن وکواکب دراری نجومك عظام مشهوره سیدر (یوقد من شجرة) ایقاد مصباح ابتدا اولنه شول شجره دنکه (مبارکة) کثیرة المنافع اوله (زیتونة) شجره دن بدلدر (لاشرقیة ولاغربیة) اول شجرۀ مبارکه نه شرقه منسوب یرده ونه غربه منسوب جانبده اوله مفسرین بومحلده اقاویل کثیره ایراد ایلمشلردر یعنی اول شجره مشرق ومغربك اورته سنده اوله که اول شامدر بعضلر (لاشرقیة) یعنی شمس اول شجره نك اوزرینه مطلق شرقدن طالع اولمز (ولاغربیة) وهمان غربدن دخی اکا مضئ اولمز بلکه شرقی وغربی اولوب (وقت الشروق والغروب) ضیای شمس آندن خالی اولمیه پس بو مشبه به در اما مشبه یا نور الهی اوله ویاعلم ربانی ویا اعیان ثابته ویا حقیقت محمدیه اوله (یکاد زیتها) قریب اولدیکه اول شجره نك زیتی (یضیء ولو لم تمسسه نار) اول زیتك صفا وانارەسی اول مرتبه ده اوله که بنفسه اضاءه وانارە ایلیه اکرچه اکانار مس ایتمدیسه ده اصلا یعنی کمال ضیاسی اول مرتبه ده در بغیر مساس نار رخشان ودرخشاندر (نور) خبریدر مبتداء محذوفك (علی نور) متعلقدر محذوفه صفتیدر نورك تقدیر کلام ذلك نور عظیم کائن علی نور یعنی اول معبر عنه ومشبه به اولان الحق برنوردرکه فی حدذاته نور واحددر پس نور مشکوة ونور مصباح ونور زجاجه ونور زیت اکا منضم اولوب متناصر اولسه متضاعف اولوب (نور علی نور) اولور زبدۀ کلام بودرکه چون مصباح مکان متضایقده اولسه مشکوتده اولدیغی کبی نوری مجموع اولور پراکنده اولمز اما مکان واسعده اولسه نوری منتشر وپراکنده اولور وقندیل صافی مصباحك انارە واضاءەسندن اعون وانصردر وکذلك زیتك سائر دهندن صفا ولطافتی زیاده در پس بری برینه منضم ومقارن اولدقده (نور علی نور) اولمسی مقرردر (یهدی الله لنوره من یشاء) الله تعالی هدایت ایلر نورینه عبادندن هدایتن مراد ایلدیکنی (ویضرب الله الامثال) الله تعالی ضرب امثال ایلر (للناس) انسانه تقریبا للفهم زیرا معقولاتی هیئت محسوسه ده ایراد ایلمك اوابد معانی یی مانوس قیلر وغوامض وخفیاتی روشن ومحسوس قیلر (والله بکل شیء علیم) الله تعالی حقایق موجودات ومعقولات ودقایق مستورات ومحسوساتدن جمیع اشیایه عالمدر جمله یی محیطدر معنای بیت بو بیت سائلك مقدر اولان سؤالنی ووهمنی دفع ایچون

وقتا کم مجاذب صوری ومطالب مجازی‌یی برق خاطفه تشبیه ایدوب سریع الزوال اولدیغنی اعلام بیوردیلرسه کویا
بعض کمسه توهم ایلدیلرکه بو چرخك انواری قدیمدر وبو کاکوکل قویان منجمین وفلاسفه وپرستش قلان کفره وزنادقه
نورباقی‌یه ترکامله کوکل قودیلرپس بو توهمی دفع ایچون بیوردیلر بو چرخك نورلری ببریده بیدریعنی ناقص وابتردر اول
چرخك انواری چون لاشرقی ولاغربی اولان نورباقی ودائم کبیدرکه اول نه شرقه منسوب ونه غربه منسوبدر (مثنوی
برق راخو یخطف الابصاردان* نورباقی راهمه انصاردان* سورۂ بقره نك ابتداسنده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر
جناب عزت منافقینك احوالنی علی طریق التمثیل تقریر بیوررلر (یکاد البرق) قریب اولورکه روشنایی برق (یخطف
ابصارهم) بونلرك کوزلرینك نورنی اخذ ایلیه الخطف الاخذ بسرعة (کلما اضاء لهم) کل ظرفدرومانکرۂ موصوفه‌در
معنی کل وقت یعنی هروقتده که بونلره برق اضاءه وانارة ایلسه وبوجمله دخی مستأنفه وسؤال مقدره جوابدرکان دیمك
اولدیکه کیف یصنعون فی وقت ظهور مثل هذا البرق (مشوا فیه) بونلر اول روشنلکده ویامطرح نورده یوررلر خطوات
یسیره ایله اضاء متعدی اولورسه مفعولی محذوف اولور تقدیری (کلما نور البرق لهم ممشی ومسلکا اخذوه واکر لازم
معناسی ویریلورسه لمع معناسی ویریلور (واذا اظلم علیهم) ای خفی البرق واستتر عنهم) اظلم متعدی دکل بوتقدیرجه
لازم معناسنه اولور (قاموا) واقف وثابت اولدیلر مکانلرنده متحیرین اولدقلری حالده (ولوشاء الله) اکرالله تعالی
دیلرسه (لذهب بسمعهم) کیده روبونلرك اشتمه‌سن اوازرعدله (وابصارهم) وبونلرك کوردلرین لمعان برقله ومفعول شاء
محذوفدرتقدیری (ولوشاء الله ان یذهب الذهب بهما (ان الله علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله تعالی جمیع اشیا اوزره قادردر
جناب عزت تشبیه ایدرمنافقلری شول کروهه که شب ظلمانیده میان بیابانده سحاب مترا کمه وامطار عظیمه وصاعقۂ
رعد ولمعان برق بونلری سراسیمه قیلوب صدای صاعقه‌دن انکشت برکوش ایدوب ظلماتده حیران ومدهوش قاله‌لر
هربارکه بونلره برق لمعان اولوب طریق عیان اولدقده برنیچه خطوۂ یسیره سیر ایدوب برق زائل اولدقده ینه بونلر متوقف
اولوب سرکردان اوله‌لر پس مطردن مراد اسلامدرکه سبب حیات قلوبدر وظلماتدن مراد ارباب نفاق اوزره صعب
وشاق اولان تکالیف شرعیه‌در وترك مال وجاه وریاست وادیان قدیمه‌لریدر پس بونلره بومذکورات ظلمات مثابه‌سنده
ایدی برقدن مراد مال وغنایم ونصرت وظفر وبونلر امثالی مرادات نفسانیه هربار بونلره ظهور ایتسه ایدی طریق
اسلامده برنیچه قدم یوریوب اسلامدن حظ کوستررلر وهربارکه امر مجاهده وتکالیف شرعیه وامور شاقه
نازل اولسه ایدی ظلماتده قالورکبی طریق اسلامده متوقف اولوب قالورلردی حاصل کلام امید نعمتله دوست
ومدح کوی وخوف ومحنتدن دشمن وعیبجوی ایدیلر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بیوررلرکه برقك
خوی یخطف الابصاردر یعنی بو دکلی مجازی اولان لمعانی‌سن برق کبی سریع الزوال بیل وبصرلری خطف
وسلب ایلر بیل که بولمعات صوری وانوار مجازی کندیلره باقان بصر بصیرتك رؤیت وادراکنی اخذ ایدوب نورباقی
مشاهده‌سنه طاقت وقوت قومز نورباقی‌یی بویله بیلمه نورباقی دوکلی انصار بیل اکا ناظر اولنلرك ومشاهده
قیلنلرك انوار بصیرتی اضعاف مضاعف وعلی الدوام مشاهده قیلدقجه زیاده اولمقده‌در (مثنوی) برکف
دریا فرس راراندن* نامه‌در نور برقی خواندن* ازحریصی عاقبت نادیدنست* بردل وبرعقل خود خندیدنست
دریادن مراد دریای حقیقت وکفدن مراد عالم صورت وفرسدن مراد اسب همتدر بیت اول مبتدا بیت ثانی خبردر
تقدیر کلام آتی دریانك کپوکی اوزره سورمکلك بر برقك نورندن برنامه‌یی اوقمق یاخود معنی برقه منسوب اولان
نورده نامه اوقمقلق یعنی دریانك کفنی غایت برقرارظن ایلمك وفرس همتی انك اوزرینه سورمك وبرقك نورنده کاغدی
اوقمغه قصد ایلمك حریصلکدن عاقبت کاری کورممکدر کندینك کوکلی وعقلی اوزره کلمکدریعنی کفه
ونوربرقه حریصلقدن عاقبت وخاتمتی کورممکلکدر وکندی کوکلی وعقلی اوزره استهزا ایدوب کولمکلکدر (مثنوی
عاقبت بینست عقل ازخاصیت* نفس باشدکونبیند عاقبت* خاصیتدن عقل عاقبت بیندریعنی عقلك
خاصیتندندرعاقبت بین اولمق اول عقل که عاقبت کورمیه نفس اولور (مثنوی) عقل کومغلوب نفس اونفس شد*
مشتری مات زحل شد نحس شد * زیرا عقل که اونفسك مغلوبیدر او عقل نفس اولدی یعنی شول عقل که مغلوب
نفس اوله بحکم المغلوب کالمعدوم اول عقل نفس اولدی مثلا مشتریکه سعد اکبردر زحلکه نحس اکبردر زحله که
مات ومغلوب اولدی نحس اولدی یعنی مشتریکه سعادت اوزره‌در بچون مغلوب زحل اولسه نحس اولورکه
حکم غالبکدرومع هذا ینه ناامید اولمه وکندیکی سعادت ابدیه‌دن مأیوس قیلمه (مثنوی) هم درین نحسی بکردان این
نظر* درکسی که نحس کردت درنکر* هم بو نحوست ونکبت ایچره نظرنی دوندرشول برکسه که سنی منحوس ایلدی
اکا نظر ایله (مثنوی) آن نظرکه بنکرداین جرومد* اوزنحسی سوی سعدی نقب زد * اول نظرکه بوجرومده نظر

ایدر یعنی اول صاحب نظر که بو قبض وبسط وهدایت وضلالتکه کندی یه کاور بونك اصلنه وموجودنه نظر ایلیه
اول کسه نحوستدن سعادت جانبنه دلالت دلدی یول ایلدی اکبر نکبت ونحوست شرکدر واکبر سعادت توحید
ومعرفتدر پس برکسه کندیده اولان احوال مختلفه نك اصلنه نظر ایلسه محول الاحوال والافکار ومقلب القلوب
والابصار حضرت پروردکار ایدیکنه عارف اولور (الله خالق کل شیٔ) دیسه (وکل شیٔ من عندالله) معناسنه معترف
اولسه اکر ضلالتده ایسه ده اول کسه سعادت وهدایت طرفنه یول بولمش اولور که افضل طاعت توحید باریدر (م ی)
زان همی کرداندت حالی بحال * ضد بضد پیدا کنان در انتقال * تا که خوفت زاید از ذات الشمال * لذت ذات الیمین
یرجی الرجال * اول محول الاحوال سنی اندن اوتری برحالدن برحاله دوندررکه ضد ضدی پیدا ایدیجیدر انتقالده که
شیٔ ضدیله منکشف اولور مثلا قبض اولمسه بسط بیلنمز وسقامت اولمسه صحتی ذیرفهم اولنمزدی کذا وکذا وقس علی هذا
سائر الاضداد وکذلك بو تبدلات وتغیرات مستلزم معرفة الله اولور (کما قال علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه عرفت
الله بفسخ العزائم) انکیچون سنی تحویل وتقلیب ایلرکه تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی تا کم سنك خوفك
طوغه اصحاب شمالدن واهل ضلالدن اولمقدن خالی اولمیه سن (یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك
دیو تضرع قیلمقدن وعجز وقصورکی بیلمکدن مصرع ثانی محیر عقول مثنوی دانان ومعجز اصحاب علم وعرفاندر
شعر ابوکونه ابیاته سهل الممتنع دیرلر خاطر فاطره لایح اولان اولدر که لذت فعل محذوفك مفعولی اوله که یرجی الرجال
آنی تفسیر ایلدیکیچون ورعایت نظم ایچون مفسر حذف اولنمشدر تقدیری وترجی لذت الیمین مثل رجا الرجال دیمك
اولور الرجال یرجینك فاعلیدر یرجی مصدر حکمنده در وصیغهٔ مستقبلده ایراد اولنمسی تجدد افاده سیچوندر
وافعال صیغه سی یا ضرورت ایچوندر ویا خود ثلاثی حکمنده در ومضاف مقدردر وتقدیر الکلام (یقلبك الحق من
حال الی حال حتی یتولد منك الخوف ان تکون من اصحاب الشمال) وترجی لذت ذات الیمین کما یرجی الرجال دیمك اولور
والله اعلم شیخی مرحوم بو بیته بو یله معنی ویرمشدر که تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی اول حالتی مشاهده
ایدوب اندن احتراز وحضرت خدادن خوف ایلیه سن ذات الیمینك لذت وشیرینلکی رجاله امید ورجا ویررلکن
بو تقدیر اوزره لذتکه مؤنثدر یرجینك فاعلی ضمیری دخی مؤنث اولوب علامت تأنیث ایله ترجی اولمق لازم ایدی تا کم
قاعدهٔ نحوه مطابق اولیدی اما جمیع نسخه لرده یرجی واقع اولمشدر پس لذت یرجینك فاعلی اولمق قابل اولمز مکرکه
ذوق معناسنه ویا خود حظ معناسنه مؤل اوله پس اکر لذتی ذوق معناسنه تأویل ایلیوب یرجینك ضمیرنی اکا ارجاع
ایلیوب لذت آنك بو تقدیر اوزره فاعلی اولورسه بو وجه دخی جائزدر (مثنوی) تاد و پر باشی که مرغ یك پره * عاجز
ایداز پریدن ای سره * خوف ورجایی جمع ایله تا کم ایکی قنادلو اوله سن که بر پرلو قوش اوچمقلقدن عاجز کلور
ودرمانده اولور ای نیك مرد کما قال علیه السلام اذا وزن خوف العبد ورجاؤه واعتدلا سیما جناحی القلب (مثنوی)
یا رها کن تا نیایم در کلام * یا بده دستور تا کویم تمام * وقتا کم مقلب القلوبك بعض تصرفاتنی دام نفس وهواده
کرفتار اولنلره بیان بیوروب عبده لازم اولان خوف ورجایی جمع ایلمك ایدیکن دخی تعلیم ایلدکدنصکره اول مقلب
القلوبه التفات ایدوب وتعبیر ما فی الضمیر دخی آنك ارادتیله اولدیغنه اشارت قیلوب بیوررلر که الهی یا بنی قو تا کم کلامه
کلمیم واسرار تصرفاتنی مظهر ومفشی اولمیم یا خود بکا دستور ویر تا کم اسرار تقلیباتنی تمام سویلیم وآنی طالبانه
توضیح وتبیین ایلیم (مثنوی) ورنه این خواهی نه آن فرمان تراست * کس چه داند مر ترا مقصد کجاست * واکر نه بونی
استرایسك ونه آنی استرایسك فرمان وحکم سنکدر یعنی اکر نه بالکلیه خاموش اولمغی ونه تمام مرتبه افشا قیلمغی
استرایسك فرمان وحکم سنکدر کسه نه بیلور که تحقیقا سنك قصد وارادتك قنده در که لا یعلم الغیب الا الله) بیوردك
وکما قال الله تعالی (وما کان الله لیطلعکم علی الغیب ولکن الله یجتبی من رسله من یشاء) وقال الله تعالی ولا یظهر علی
غیبه احدا الا من ارتضی من رسول) بو آیتلر اولیانك بعض زمانده بواسطهٔ کشف الهی والهام ربانی غیبه ومراد
اللهه عالم اولمسنه مانع اولمز (مثنوی) جان ابراهیم باید تا بنور * بیند اندر نار فردوس وقصور * هر ولی بر نبینك قدمنده
اولدیغی جهتدن ومشربی وسلوکی اول نبی یه مناسب ومشابه اولدیغی حیثیتدن اول ولینك جاننه اونبینك اسمیله
تسمیه ایدرلر وهر قنغی پیغمبره مشابهتی زیاده ایسه آنی دخی وقتنده اول اسمله معنون قیلوب مثلا دیرلر موسی وقت
خودست وابراهیم زمان خودست پس حضرت ابراهیمك سلوکی ابتدا اثردن مؤثره استدلال ایتمکله ربیسنی طلب
ایدوب آخر الامر اثردن محجوب (فاطر السموات والارض) اولان مؤثرك مشاهده سنده مستغرق اولمق وملکوت
وسموات واراضی یی کوروب ایقان قیلمقدر پس معنی ابراهیم علیه السلامك جانی کبی برجان کرکدرکه تا نور معرفتله
نار ایچره فردوس وقصور کوره وباطن کاره ناظر اوله (م ی) پایه پایه بر رود بر ماه وخور * تا نماند همچو حلقه بند در

اولایایه پایه تدریجله ماه وآفتاب اوزره کیده تاحلقه کبی قبونك بندی قالمیه یعنی حلقه کبی قبوده
مقید قالمیه (مثنوی) چون خلیل ازآسمان هفتمین * بکذردکه لااحب الآفلین * حضرت خلیل علیه السلام
کبی آسمان هفتمیندن بکچه بویله دیوکه غروب اولیجیلری وزآئل اولیجیلری سومزم یعنی خلیل وار فلك سابعدن لااحب
الآفلین دیوب کچه وابواب حقایق واعیانی دست حقیقتله آچه تا بیله که مقصد الهی نه در ومراد ربانی نه شیدر
مثنوی) این جهان تن غلط اندازشد * جزمرانرا کوزشهوت بازشد * زیرا بوجهان تن غلط انداز اولدی یعنی بوتن
جهانی خلقی غلط ایدیجی اولدی اول کمسه دن غیری که شهوت نفسانیه دن کیرواولدی وخلاص بولدی (تتمهٔ حسد
ان حشم بران غلام خاص سلطان (مثنوی) قصهٔ شاه وامیران حسد * برغلام خاص سلطان خرد * شاهك
وامیرانك وعقل سلطانی اولان بندهٔ خاصك اوزرینه اولان حسدلرینك قصه سی مرهوندر بوبیته (مثنوی) دورماند
ازجرجرار کلام * بازباید کشت وکردانرا تمام * کلامك جرارینك جرندن ایراق قالدی جرار کلام کلامی مبالغه ایله
چکیجیدر یعنی کلامی زیاده چکیجی کسه نك چکمه سندن بوقصه دور قالوب ونهایت بولمیوب بعض معارف واسرارك
مناسبتله تقریر وتعبیر اولندیغی اجلدن ناتمام قالمشدی کیرودونمك وآنی تمام ایلمك کرك (مثنوی) باغبان ملك بااقبال
وبخت * چون درختی راندانداز درخت * اقبال وبختله اولان ملكك باغبانی بووجه دخی جائزدرکه بااقبال وبخت
ملكك صفتی اولمیوب باغبانك صفتی اولوب بویله دینه ملكك اقبال وبختله اولان باغبانی بردرختی درختدن نیچون
بیلمیه وبرشجری برآخر شجردن نه وجهله تمیز قیلمیه باغبان ملكدن مراد اکرچه ملك عالمك سلطانی اولان کمسه
اولورلکن انبیا علیهم السلام واولیادن هرمربی کامله باغبان ملك دیمك جائز اولور پس بونده مراد مربی کاملدر
وتقدیر معنی اولدرکه بخت وسعادتله اولان مربیٔ کامل ملك عالمده برکسه نك وجودنی برآخر کسه دن نیچون بیلمیه
باغبان اشجاری نیچه فرق وتمیز ایلرسه مربیٔ کامل دخی انسانی اویله فرق وتمیز ایلر (مثنوی) آن درختی راکه تلخ
وردبود * وآن درختی که یکش هفصد بود * اول برآغاجیکه تلخ اوله ومردود اوله واول بردرختیکه انك بری یدی یوز
مرتبه سنده اوله یعنی آنك میوه سی هم احلی والذ وهم اکثر واوفر اوله بوایکی ذکر اولان درختی (مثنوی) کی برابردارد
اندرتربیت * چون ببیندشان بچشم عاقبت * تربیتده باغبان نیچن برابرطوتر چونکه باغبان انلری چشم عاقبتله
کوره وانلرك آخرنه ونتیجه سنه نظر ایر کوره (مثنوی) کان درختانرا نهایت چیست بر * کرچه یکسانند
این دم درنظر * که اول درختلرك نهایتنده میوه سی ندر اکرچه بودم نظرده یکسانلردر یعنی آغاجلرك میوه سی
ظهور ایلمزدن اول نظرده اکرچه برابرلر ایسه ده میوه لری ظهور ایتدکدنصکره هر برینك ماببینده فرق عظیم حاصل
اولور چونکم برمربیٔ کامل نور فراستله برکسه نك عاقبت کارده میوه دار اوله جغنی بیلسه اکا سائر درختلردن
زیاده تربیتی زیاده قیلور (مثنوی) شیخ کو ینظر بنور الله شد * ازنهایت وزنخست آکاه شد * شیخ که اونور الهی ایله
نظر ایدر اولدی انتهادن وابتدادن آکاه اولدی وبرمریدك اولنه وآخرنه شعور بولدی (مثنوی) چشم آخربین ببست
ازبهرحق * چشم آخربین کشاد اندرسبق * اول شیخ کامل حقدن اوتری آخوربین اولان کوزنی باغلادی
سبقده آخربین اولان کوزنی اچدی مصرع اولده اولان آخرخانك ضمه سیله وفتحه سیله دخی اوقنمق جائزاولورا کرخانك
ضمه سیله اوقنورسه آخور معناسنه اولوب مراد بودنیا اولورکه آخوره مشابهدر ومعنی بودنیا کوریجی کوزنی حق
رضاسیچون باغلیوب آخرته متعلق اولان کوزنی اچمشدر دیمك اولورا کرفتح خا ایله قراءت اولنورسه غیر کوریجی
وماسوی کوریجی دیمك اولور وبوتقدیر اوزره معنی اول شیخ کامل غیر کورن وماسوایه نظر قیلان کوزنی حقدن
اوتری باغلیوب حقیقت بین اولان کوزنی مقدم آچمشدر ویاخود معنی آخرت بین اولان کوزنی درس وتعلم ایلدکده
فتح قیلمشدر دیمك اولور (مثنوی) آن حسودان بددرختان بوده اند * تلخ کوهرشوربختان بوده اند * اول حسودلر
قبیح ونامعقول درختلر اولمشلردر تلخ کوهرلر شوربختلر اولمشلردر یعنی ذاتلری وصفاتلری آجی وبدبخت وپرنکبت
اولمشلردر (مثنوی) ازحسد جوشان وکف می ریختند * درنهانی مکرمی انکیختند * حسدلرندن جوشان
وخروشان اولدیلر وکبوك دوکدیلر نهانیده وجای مخفیده مکرمی قوپردیلر (مثنوی) تاغلام خاص را کردن زنند *
بیخ اورا اززمانه برکنند * تا که خاص غلامك بوینی اوره لر وزمانه دن انك کوکنی قوپره لر (مثنوی) چون شود فانی
چوجانش شاه بود * بیخ او درعصمت الله بود * اول غلام خاص نیچه فانی اولور چونکم آنك جانی ازلده شاه ایدی
آنك اصلی وحقیقی حق تعالینك حفظ وعصمتنده ایدی بندهٔ خاصدن مراد هرعصرده حق تعالینك خاص بنده سی
اولان کمسه لر اولور وحسودلردن مراد اول عصرده اکا حسد قیلن کمسه لر اولور (مثنوی) شاه ازان اسرار واقف
آمده * همچو بوبکر ربابی تن زده * ابوبکر ربابی مشایخدن طعن طاعنان ولوم لائمانی ایشتمز ومالایعنی به قولاق طوتمز

صمت وسكوتله معروف بركسه ایدی بو خصلتله كمال شهرتی اولدیغنه بناءً قچن بركسه موجب قهر وغضب اولان
بر سوزی استماع ایدوب تحمل بر له سكوت قیلسه اول عزیزه تشبیه ایدوب همچو ابوبكر ربابی تن زد وخاموش
شد دیرلر نته كم شاه دخی اول اسرارذن واقف كلمشدی واول حسودلرك احوالنه عارف اولمشـدی لكن ابوبكر
ربابی كبی ایسم اولدی وسكوت قیلدی (مثنوی) در تماشای دل بدكوهران * می زدی خنبك بر آن كوزه كران * شاه
بد اصللرك كوكلی تماشاسنده اول كوزه كرلر اوزره خنبك اوردی خنبك اصلق چالمغه دیرلر بوراده انلری استهزا وتحقیر
ایلردی دیمكدن كنایه اولور (مثنوی) مكرمی سازند قوم حیله مند * تاكه شه را در فقاعی دركنند * بر حیله مند
قوم مكر دوزرلر وحیله وخدعه ایلرلر تاكم شاهی بر فقاعه ایچنه ایلیه لر فقاع شربت ستیلنه دیرلر (مثنوی) پادشاهی
بس عظیم وبی كران * در فقاعی چون بكنجد ای خران * زیاده عظیم ونهایتسز بر پادشاه ای خرلر بر فقاعه نیجه صغار
یعنی حسد اولنلر فی المثل حق تعالی حضرتلرینی بر شربت قابنه قویمق استین كسه لر كبیدر زیرا حق تعالینك امرنه
وقضاسنه راضی دكللردر بلكه استرلركه حق تعالی كندی مرادلری اوزره حكم ایلیه ومحسود اولندن نعمتی زائل
قیلوب كندیلره ویره پس بو كونه مراد شاهی بر فقاعه قویمغی مراد ایلك كبیدر بو ایسه محالدر شاهدن اوتری (می
از برای شاه دامی دوختند * آخر این تدبیر از وآموختند) شاه ایچون بر دام دكدیلر آخر انلر بو تدبیری اندن اوكرندیلر
یعنی اول تدبیر ومكری انلرك وجودنده حق تعالی خلق ایلدی پس معنا حقدن اوكرنمش اولورلر مع هذا بنه كاوانك
رسوانه خدعه ومكر ایدرلر (كما قال الله تعالی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) پس بر كسه كه بر عالمی
بر علمی دن تعلم ایلیه ودوب بنه آنكله همسرلك دعوا قیله منحوس ومنكوب اولمق محقق ومقرردر نته كم بیورورلر (می
نحس شاكردی كه با استاد خویش * همسری آغازد وآید بپیش * نحس وبدبختدر اول بر شاكرد كه كندینك
اوستادی ایله برابرلك باشلیه وایلروكله وبی ادبانه وصفلر وعملر قیله (مثنوی) با كدام استاد استاد جهان * پیش او
یكسان هویدا ونهان * قنغی استاد ایله جهانك استادی ایله یعنی اندن صكره قنغی استادله مقابله ومخادعه ایلكه
قصد ایلر جهانك استادی ایله مقابله ایلكه قصد ایلر كه انك قتنده پیدا ونهان برابر ومخفی وعیان یكساندر (مثنوی
چشم او ینظر بنور الله شده * پردهای جهل را خارق بده * اول استاد جهان اولان كاملك چشم باطنی الله
نوریله نظر ایدر اولمشدر جهلك پرده لرینی خارق اولمشدر بعض نسخه ده مصرع ثانی) پرده های جهل را بر هم زده
واقع اولمشدر جهلك پرده لرینی بری برینه اوروش وازاله قیلمشدر (مثنوی) از دل سوراخ چون كهنه كلیم *
پرده بندد بپیش آن حكیم * پرده میخندد برو با صد دهان * هر دهانی كشته اشكافی بر آن اسكی كلیم كبی
سوراخ اولمش كوكلندن اول شاكرد اوزره یوزدهانله كولر هر بر دهان انك اوزرینه شكاف وسوراخ اولمشدر یعنی
شاكردك بش قلبنه وضع ایلدیكی خیال وافكار پرده لری نیجه یوز دهانله اول شاكرد اوزره خنده ایلرو هر بر دهانی
اول پرده نك شیخ باطن بین اوزره بر شكاف اولمشدر كه اول شیخ اول شكاف وسوراخدن مافی الضمیره مطلع اولور
(مثنوی) كفت آن استاد مر شاكرد را * ای كم از سك نیستت با من وفا * اول استاد بنه شاكرده دیر كه ای
كلبدن كم سنك بكا وفالك یوقدر كرك ایدیكه بكا وفادار اولیدك استفهام اولمق دخی جائزدر یعنی ای سكدن كم بكا سنك
وفالك یوقیدر كلبده وفا اوله سنده نیچون اولمیه (مثنوی) خود مرا استا مكیر آهن كسل * همچو خود شاكرد كیر
وكوردل * خود بنی آهن كسل استاد طوتمه یعنی زیاده قوتلو مشكللر فتح ایدیجی بر استاد صاحب هنر فرض ایتمه
كندنك كبی شاكرد وكوردل طوت وسنك امثالك اقرانكدن بر كسه فرض ایت (مثنوی) نه از منت یاریست در جان
وروان * بی منت ابی نمی كردد روان * سنك جان وروانكده اولان یاریلك بندن دكلمیدر یعنی سنك جان وروانكه اولان
معاونت وتقویت بنم جانبمدن دكلمیدر حالبوكه بنسز سنكا بر آب جاری اولمز یعنی بنم همت وتربیتمسز سنك وجودك
باغنه آب معرفت وماء علم وحكمتدن بر قطره دخول قیلمز پس نیچون بنم قدرمی بیلمیه سن وشكرمی قیلمیه سن دیر
(مثنوی) پس دل من كاركاه بخت تست * چه شكنی این كاركاه نادرست * پس بنم كوكلم سنك بخت ودولتنك
كاركاهیدر ای نادرست بو كاركاهی نه صرسن حالا كه بونك انكساری سنك انعدام وانهدامكه سبب در (مثنوی)
كه وبی پنهان می زنم آتش زنه * نی بقلب از قلب باشد روزنه * اكا معناد برسن چقماغی پنهان اوروروكه استادم
خبردار اولمیه وبنم حالمه شعور بولمیه قلبدن قلبه روزنه یوقیدر (من القلب الی القلب روزنه) فحواسنجه قلبدن قلبه
محقق بر روزنه واردر پس اول معنوی اولان روزنه دن سنك اسرار قلبكی كورمك استاندر دیر (مثنوی) آخر از روزن
ببیند فكر تو * دل كواهی میدهد زین ذكر تو * آخر قلب روزنه سندن سنك فكرنی كوكل كوررو بو ذكرو قولكدن
شهادت ویرر یعنی كوكل روزنه دن سنك فكرنی كوررو قلبنده اولان ذكرنه شهادت ویرر لكن تجاهل وتغافل

قیلور (مثنوی) کبر دررؤیت نمالداز کرم * هرچه کویی خندد وکویدنعم * طوتکه کرمندن سنك یوزینه سورمز
واول قبایح قلبیه کی ظهوره کتوروب یوزکه اورمز هرنه دیرایسك خنده ایلرونعم دیر (مثنوی) اونمی خندد
زذوق مالشت * اوهمی خندد بران اسکالشت * اول استادسنك مالشك ذوقندن کولمز یعنی اول سنك اومقلغك
واکا ظاهرا رعایت قیلمقلغك ذوقندن کولمز اول سنك نابجا وضعك اوزره کولروباطل فکردن وخبیث اولان
خاطره لرندن اوتری خنده ایلر (م ی) پس خدایی را خداعی شد جزا * کاسه زن کوزه بخورا ینك سزا * شاه طریقت
وماه حقیقت اولان استادکه باطنا سوء ادب اوزره اولسك ومعنا تعظیم ورعایتده قصور قیلسك واول دخی کمال
کرمندن سنك یوزکه کولسك وهرنه دیرسك نعم دیسه چونکم سن اکا ظاهرا رعایت وباطنا اهانت اوزره اولدك پس
خدعه یه منسوب کسه یه جزا خدعه یه منسوب اولدی (وجزاء سیئة سیئة مثلها) در وبو محلده بو مثل قتی زیبادرکه
طاس بری برینه کاسه اورر بردق آل ایشته سکا بوسزادر دیرلر (مثنوی) کربدی با تووراخندهٔ رضا * صدهزاران کل
شکفتی مرترا * اکر استادك اولان شیخك خنده سی سکا خندهٔ رضا اولیدی سکا نیچه یوزبیك کل آچلوردی
یعنی نیچه یوزبیك معانی کللری سنك روضهٔ قلبکده سکا آچلوردی (مثنوی) چون دل اودر رضا آرد عمل *
آفتابی دان که آید در حمل * چونکم اول استادك کوکلی سکا رضاده عمل کتوره وراضی اولدقده کارایلیه آنك
رضاسنی برآفتاب بیل که حمل برجنه کلدی پس آفتاب حمل برجنه کلدکده اثری ندر دیرایسك (مثنوی) زو بخندد هم
نهار وهم بهار * درهم آمیزد شکوفه وسبزه زار * اندن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه قریشور
یعنی حمل برجنه کلان آفتابدن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه اختلاط ایلر کذلك شیخك
رضا ایله اولان خنده سندن طالبك قلبی بهار ونهار کبی خندان اولور ومعانی ولطایف سبزه لری بری بریله اختلاط
وامتزاج قیلور پس اول سالك فرخنده دل اولوب راه حقده سعادت وکرامت بولور (مثنوی) صد هزاران بلبل
وقمری نوا * افکنند اندر جهان بی نوا * صد هزاران بلبل وقمری نغمه ونوایی جهان بی نوا ایچره القا ایدرلر (مثنوی)
چونکه برك روح خود زرد وسیاه * می بینی چون ندانی خشم شاه * چونکم ای شاکرد روحك برکنی زرد وسیاه
کوره سن شاه طریقتك خشمنی نیچون بیلمیه سن یعنی قلب وروحکده پژمرده لك وافسرده لك علامتی مشاهده
قیله سن سکا غضبلی اولدیغنی نیچون فهم قیلمیه سن (مثنوی) آفتاب شاه در برج عتاب * می کند روهاسیه همچون
کباب * شاه طریقت اولان شیخ کامل آفتاب روحی عتاب برجنده یوزلری سیاه ایلر کباب کبی یعنی اول شاه معنوینك
روحی اکر عتاب برجندن طلوع ایلرسه معاتب اولان وعتاب وعقابه استحقاق حاصل قیلان کسه لرك وجود باطنلرنی
سیاه قیلور برك خزان کبی پژمرده وافسرده ایلر (مثنوی) ان عطارد را ورقها جان ماست * ان سپیدی وان سیه
میزان ماست * باز منشوری نویسد سرخ وسبز * تارهند ارواح از سودا وعجز) عطارد بریلدزدرکه اکا کاتب فلك دیرلر
بوظاهر آسمانك عطاردیدر جان آسمانك عطاردی نجم هدایت وماه ولایت اولان استاد پرحکمتدر پس اول
کاتب فلك الهی اولان عطاردك ورقلری ای مریدوشاکرد اولنلر بزم جانمزدر پس کاتبك سپید وسیاه یازمق شانندن
اولدیسه بزم جانلرمز اوراقنده قلوبمز صحایفنده مکتوب اولان سپیدیء اعمال وسیاهیء افعال سیئه ویاخود
سپیدیء صفوت وسیاهیء کدورت [illegible]خود سپیدیء بسط وسیاهیء قبض ویاخود سپیدیء ترقی وسیاهیء تنزل
بزم میزانمزدرکه صحیفهٔ دلده اولان بوکونه نقوش بزم تحریر وتقریرمزله دکلدر بلکه اول کاتب الهینك قلم
قلمینك رقمیدر پس صحیفهٔ دله نظر قیل اکر انده اعمال حسنه وافعال مرضیه مکتوبه اولورسه ونقوش علوم
ومعارف سنیه ظهوره کلورسه بلکه اول کاتب الهی وعطارد فلك روحانی سندن راضیدر واکر بونك عکسی ظهوره
کلورسه بلکه سکا باطنا خشم وغضبی واردر محصل صحیفهٔ دلده مثبت ومکتوب اولان سپیدلك وسیاهلك میزانلردر
انك سکا نقدر رضا وخشمی واردر دورنده اولان نورانیت وظلمانیتی وزن ایدوب قیاس ایله واول کاتب الهی وخلیفهٔ
ربانینك قهر ولطف شانندندر لکن شفقتی ومرحمتی غالبدر کیروسرخ وسبز برمنشور یازر یعنی کیرو برات یازر تخلیص
ارواح ایچون سبز وسرخ تاکم ارواح قورتلور سودا وعجزدن احسن الوان حمرت وخضرتدرنته کم عرب بغایت نعیم
وطری اولان شیئی اخضره تشبیه ایدرلر (کما قال علیه السلام الدنیا حلوة خضرة ای ناعمة طریة) وحمرة دخی لون
مقبوله در (کما قال علیه السلام الحمرة خضاب المؤمن والسواد خضاب الکافر) بو محلده سرخ وسبزدن مراد رنك
ایمان وایقاندر وسواددن مراد اولون کفر وعصیاندر عطارد آسمان روحانی اولان خلیفهٔ ربانی کیرو برات یازر ایمان
وایقان رنکیله ملون وعلوم وعرفانله معنون حتی ارواح خلاص اولورلر سوداء کفر وعصیاندن وعجز وکسلاندن
وبوشان الهی یه لایق اولان تصرفاتی عطارد فلك روحانی اولان استاده اسناد انبت الربیع البقل قبیلندندر بونکته یی

اشعـارایچون سرخ وسبزمناسبتیله نوبهـاری بو بیته ارداف ایدوب بیوررلر (مثنوی) سرخ وسبزافتاد نسخ نوبهـار *
چون خط قوس قزح دراعتبار * سرخ وسبزواقع اولدی نسخ نوبهار یعنی نوبهار که مظهر لطف وجمال الهیدر اوراق
اشجـار وازهـار اوزره سرخ وسبزرنکنی کتابت ایدیجی اولدی ویاخود تحویل وتبدیل ایدیجی اولدی دیمك اولور نسخت
الکتاب دیرلر بن کتابی یازدم دیمك معناسنی ویررلر (ونسخت الثمرة دیرلر اذا تحولت من حال الی حال قوس قزح الکم
صانعه دیدکلری در سمی به (لان القزح هو الطریق والالوان التی فی القوس) پس تقدیر معنی سرخ وسبزه واقع اولدی
نوبهـارك یازمسی ویاخود تحویل ایدوب بوزمسی مثلا قوس قزحك قرمزی ویشل اولان خطی کبی اعتبارده
سرعت انتقال وکذارده یعنی نته کم قوس قزحك خطوطی اعتبار وانتقالده نیجه ایسه کذلك نوبهـارك دخی سرخ
وسبزی بویله در وکذلك جنـاب خداوندکارك دخی تبدیل وتحویلی سرخ وسبز نوبهـار کبی حالدن حاله انتقالده در
فافهم (عکس تعظیم سلیمان علیه السلام دردل بلقیس ازصورت حقیر هدهد (مثنوی) رحمت صد تو بر آن بلقیس باد
که خدایش عقل صـد مرده بداد * اول بلقیس اوزره یوز قات رحمت اولسون که حضرت حق اکا یوز مرد قدر عقل
ویردی پس اکرچه صورتده برزن ایدی لکن معناده یوز اردن اوایدی زیرا بوقدر سلطنت ومملکتی ترك ایلیوب
حضرت سلیمان علیه السلامه متابعت قیلدی وخـدا پرست اولدی وابتدا اسلامنه وایمانته سبب اول اولدیکه
بو بیتلرله بیان بیوررلر (م ی) هدهدی نامه بیاورد ونشان * ازسلیمان چند حرفی با بیان * چون بخواندان نکته ای
باشمول * باحقـارت ننکرید اندر رسول) بر هدهد بلقیسه نامه ونشان کتوردی حضرت سلیمان علیه السلامدن بیانله
برقاچ حرف چونکه بلقیس اول باشمول اولان نکته لری اوقودی بلقیس کمال عقلندن رسوله حقـارتله نظر ایلمدی
اول چند حرف اولان مکتوبك صورتیـدر که اهل تفسیر آنی بویله یازمشلردر حضرت سلیمان یازدیکه من عبـد الله
سلیمان بن داود الی بلقیس ملکة سبا (بسم الله الرحمن الرحیم السلام علی من اتبع الهدی اما بعد فلا تعلوا علی وأتونی
مسلمین) بو مکتوبی هدهده ویروب دیدیکه (اذهب بکتابی هذا فالقه الیهم ثم تول عنهم فانظر ماذا یرجعون) پس هدهد
درعقب سمعا وطاعة دیوب ومکتوبی منقـارنه آلوب کاوب بلقیسك سرایـنه برکوه دن داخل اولوب ندماسیله
صحبت ایلرکن اول مکتوبی آنك اوکنه القـا ایلدی وبرکوه به متواری اولدی وبلقیسك احوالنی تجسس قیلدی پس
بلقیس اطرافنده اولنلره متوجه اولوب دیدیکه (یا ایها الملأ انی القی الی کتاب کریم) اطرافنده اولنلرا کا دیدیلرکه
اول مکتوب کمدندر دیدی اول دخی (انه من سلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم ان لا تعلوا علی وأتونی مسلمین)
اکرچه ایجاز واختصـار اوزره برقاچ حرفدر لکن نکات کثیره یه شمولی واردر (کما قال البیضاوی وهذا الکلام
فی غایة الوجازة مع کمال الدلالة علی المقصود لاشتماله علی البسملة الدالة علی ذات الصانع وصفاته صریحا والنهی عن
الترفع الذی هو ام الرذائل والامر بالاسلام الجامع لامهات الفضـائل) پس بو نکتهـای باشمولی بلقیس مکتوب
سلیماندن فهم ایلدکده سلیمان پیغمبر علیه السلامك عظم شاننی بیلوب آنك رسولنه حقـارتله نظر ایلمدی واهانتی
مشعر سوز سویلمدی بلکه رسولنه تعظیم وکتابنه تکریم ایدوب (انی القی الی کتاب کریم) دیو اول مکتوبی کریمله
توصیف ایلدی پس مریدوشا کرد اولدر که دین واسلامه دعوت وارشاد قیلان استاد وشیخنه حقـارتله نظر ایلمیه که
اول رسول رسولدر (کما ان الهدهد رسول الرسول ومن اهـان رسول الرسـ[illegible] فقد اهان الرسول ولذا قال علیه السلام
من اهـان عالما فقد اهانی بل اهـان الله ولهذا قال الله تعـالی من اهـان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة (مثنوی)
جسم هدهد دید وجان عنقـاش دید * حس چو کفی دید ودل دریاش دید * بلقیس رسولك جسم وظـاهرنی
هدهد کوردی وآنك جاننی عنقا کوردی جسم مضـاف دکلدر هدهدك حس وصورتنی بر کپوك کبی کوردی
وهدهدك کوکلنی دریا کوردی (مثنوی) عقل با حس زین طلسمات دورنك * چون محمد با ابو جهلان بجنك * عقل
حس ظـاهرله بو ایکی رنکلی طلسماتدن یعنی بو ایکی رنکلی اولان جسملردنکه بررنکی روحانیت وبررنکی دخی صورتدر
حضرت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم ابو جهللرله جنکده اولدیغی کبی عقل دخی حواس ظاهرمایله اویله
جنکده در یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ابو جهل لعین توابعه جنکده اولدیغی کبی عقل دخی حواس
ظاهره ایله بویله جنك وجدالده در (م ی) کافران دیدند احمد را بشر * چون ندیدند ازوی انشق القمر * بو اجلدن اسیر
حس اولان کافرلر حضرت احمد علیه السلامی بشر کوردیلر نیچون کورمدیلر حضرت رسولدن انشقاق قمری اسیر
حس اولدقلری چون کورمدیلر بودخی وجه در کافرلر حضرت رسول علیه السلامی بشر کوردیلر چونکم حضرت
رسولدن انشقـاق قمری کورمدیلر یعنی کفره مرتبهٔ حسده قالوب حضرت نبینك انشقاق قمر ایلدی معناسـندن
غافل وجاهل اولدقلرندن اوتوری اول حضرتی بشر کوروب سندخی بزم کبی برکسه سن سن دیدیلر (مثنوی) خالـدن

دردیدهٔ حس بین خویش * دیدهٔ حس دشمن عقلست وکیش * کندی حس بین اولان کوزیکه طپراق اوز زیرا حس کوزی عقلك ومذهب ودینك دشمنیدر (مثنوی) دیدهٔ حس راخدا اعماش خواند * بت پرستیش کفت وضد ماش خواند * خدای متعال دیدهٔ حس ایچون اعمی دیدی (کما قال الله تعالی (صم بکم عمی فهم لا یعقلون (وقال الله تعالی بعد اثبات الاعین (ولهم اعین لا یبصرون بها) حضرت حق اکا بت پرست دیدی وآنی مانك ضدی اوقودی یعنی تراب دیدی مادن مراد آبدر آنك ضدی ترابدر پس آب عالم معنادن وتراب عالم صوریدن عبارت اولور یاخود معنی حضرت خدا ظاهر چشمنه اعمی دیدی ودخی اکا بت پرست دیدی وبزم ضدیمز دیدی ذکر حال ارادهٔ محل قبیلندن ویاخود ذکر مسبب ارادهٔ سبب قبیلندن دیسك دخی جائزدر زیرا بت پرست وضد اولان اصل اول حسك صاحبلریدر نته کم حق تعالی اسیر حس اولان کفره حقنده (یعبدون الاصنام فظلوا لها عاکفین) دیدی وبونلره اعداء الله دیو تسمیه ایلدی خدای متعال دیدهٔ حسه اول جهتدن اعمی دیدی که ظاهر بین چشم کفی کوردی ودریایی کورمدی یعنی کف وحس کبی اولان صورتی کوردی ودریای حقیقتی کورمدی وانکیچون دیدیکه حال ونقدی کوردی وفردایی کورمدی (مثنوی) خواجهٔ حالی وفردا ایش از * ازنمی بیند زکنجی جز تسو * حال بوکه خواجهٔ فرداو حالی اولان نبی ویاخود ولی اول حسك اوکنده درا ماچشم حس برو فرکنجدن تسودن غیری کورمز یعنی اول صاحب حس کنج الهیدن برمنقوردن غیری کورمز که اول بشریت انبیا واولیادر (مثنوی) ذرهٔ زان آفتاب آرد پیام * آفتاب آن ذرهٔ کردد غلام * برذره اول آفتابدن پیام وخبر کتورر آفتاب اول ذره یه غلام اولور یعنی برذره که اول آفتاب حقیقتدن خبر کتوره آفتاب عالم صورت وماهتاب عالم شهادت اونینك ویاخود اینك ذرهٔ وجودنه غلام ومطیع ورام اولور (مثنوی) قطرهٔ کز بحر وحدت شد سفیر * هفت بحر آن قطره را باشد اسیر * برقطره که اول بحر وحدتدن سفیر اولدی وعالم انسانیه یی سیر قیلدی یدی بحر اول قطره یه اسیر اولور وانك انسان حالی بو بیتك مفهومنی ذکر قیلور (بیت) ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة (مثنوی) کر کف خاکی شود چالاك او * پیش خاکش سر نهد افلاك او * اکر برآوج خاك اول خدانك چالاکی اوله یعنی اکر خاکك برآوجیکه مراد قالب انساندر اول اللهك چالاکی وخدمتنده چست وچابوکی اولسه اول کسه نك خاکینك اوکنه یعنی جسدینك حضورنه اول اللهك افلاکی باش قور ومطیع اولور (مثنوی) خاك آدم چونکه شد چالاك حق * پیش خاکش سر نهد املاك حق * کورمزمیسن مثلا آدم حضرتلرینك خاکی یعنی وجود پاکی چونکه حق تعالینك چالاکی اولدی انك خاکی اوکنه وقالبی حضورنه سر قودی حقك ملکلری (مثنوی السماء انشقت آخر از چه بود * از یکی چشمی که خاکی کشود * خاك بین کز عرش بکذشت از شتاب * السماء انشقت آخرنه دن اولور برچشمدن اوتری اولدیکه خاکیلکی اچدی یعنی معهود اولان اسماء صوری منشق اولدی آخرندن اولدی شول بر انسان العین وعین انسان اولان سلطان انبیادنکه خاکیلکی اچدی وقفال ومشکلاتی فتح ایلدی السماء انشقت سوره یه اشارت دکلدر بلکه مجرد لغت معناسی مراد اولور زیرا سورهٔ انشقاقك بو محله مناسبتی یوقدر خاك دردلکندن وثقلتندن آبك التنه کیدر وزیر آبده اوتورر پس هرشیٔ طبیعتك مقتضاسنجه اکر مرکزی اعلا ایسه اعلایه میل واکر مرکزی سفلی ایسه اسفله میل ایدر مکرکه حرکتی حرکت قسریه اوله اما ارادت الهیه برشیٔنك مقتضای طبعنه مخالف حرکت ایلسنه تعلق ایلرسه مقتضای طبیعتك ترك ایدوب اکا کوره حرکت ایلر مثلا خاکك میلی وسیری سفلی ایکن خاکی کورکه شتابدن عرشدن کچدی یعنی خاکی کورکه عرش اعلادن کچدی حق جانبنه شتاب ایلدیکی جهتدنکه مراد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلمك خاکی اولان جسدلریدر (مثنوی) آن لطافت پس بدان کز آب نیست * جز عطای مبدع وهاب نیست * آبدن مراد بوراده روحدر مظهر حیات اولدیغی ملابسه ایله علی طریق الاستعاره روحه آب تعبیر ایلدیلر وفلاسفه مذهبنده اولانلر دیرلرکه جسد خاکینك آسمانه عروجی روح وعقلك کمال لطافتندندرکه بدن کسب کمال قوتندن عالم بالایه ومرتبهٔ اعلایه جذب ایلر پس ارتقای اشباح اقتضای عقول وارواحدر دیرلرکه بومذهب عند المحققین من اهل السنة باطلدر پس حضرت مولانا بو مذهبی ابطال ایدوب بیوررلرکه اول لطافتی پس بیل که آب روحدن دکلدر وآنك مقتضاسی دخی دکلدر بلکه جمیع وجوده احسان ایدیجی مبدع وصانعك عطا واحساننندن غیری دکلدر یعنی مبدع ووهاب اولان اللهك عطاسیدر وآنك اقتضاسیدرنه آنکه هرشیٔ کندی عالمنه ومرکزنه حرکت ومیل ایتمکله اوله وانبیانك جسملرینك افلاکه صعودی منفوخ اولمش وریحله طولمش طولمق قعرمادن روی آبه صعود وعروجی کبی ازله که بومذهب طبیعیه در (مثنوی) کر کند سفلی هوا و نار را *

ورز كل اوبكذراند خاررا * بو بيتلر فلاسفه دن طبيعيونى رددر زيرا انلرك اعتقادى بودركه هيچ برشئ مقتضاى طبيعتدن تجاوز ايتمز وكندى مركزندن غيرى مركزه كتمز مثلا نار محرق بالطبع درعدم احراقى محالدر وكذلك ما مغرق بالطبع دركذا وكذا بو مذهب باطلدر زيرا جناب حقك وجود مقيد وموجب بالذات اولمسى مقتضى ومريد ومختار اولمسنى وكيف مايشاء حرف قيلمسنى نافى اولورسن پس حضرت خداوندكار مذهب اهل سنت اوزره بيوررلركه حق تعالى هوا ونار علوى ايكن اكرهوا آتشى سفلى ايده وكر خارى كلدن كچوره يعنى هوا ونار علوى طبيعتلردرا كراول الله انلرى سفلى ايلسه ومرتبهٔ كل عالى ومرتبهٔ خار سفليدر اكر خارى كل مرتبه سندن كچورسه وكلدن زياده مرغوب ومحبوب ايلسه (مثنوى) حاكمست اويفعل الله مايشا * اوزعين دردانكيزد دوا * اول الله حاكمدر الله تعالى ايشلرشول نسنه يي كه استراول خدادر دومرضك كنديسندن دوا وشفا پيدا ايلر يعنى حاكمدر اول الله ديلديكن ايشلر ومراد ايلديكى شيئى حكم ايلركه اول الله عين درددن دوا ومحض اددردن صفا خلق ايلمسنه قادردر (مثنوى) كوهوا ونار راسفلى كند * تيركى ودردى وثقلى كند * حضرت حق اكر هوا ونارى سفلى ايده مكدر وكثيف وثقيل ايلر (مثنوى) ورزمين وآب راعلوى كند * راه كرد ونرابپا مطوى كند * واكر حضرت حق زمين وآبى علوى ايده فلكك يولنى آياغيله مطوى وطى ايلر يعنى خاك وآب كه اسفلى طبيعتلردرا كر انلرى ويا انلردن مركب اولان اجسامى علوى ايليه وكردون وآسمان يولنى آياقله طى اولنمش وجميع اجسامى مطلقا سما طرفنه پاى ظاهرله كيدييجى ايليه (مثنوى) پس يقين شدكه تعزمن تشا * خاكى را كفت پرها بركشا * پس محقق اولديكه حضرت بارى احقرى عزيز ايتمكه قادردر پس جمله مؤمنينه يقين اولدى وكلام مجيدنده نبى سنه ويا خود على الانفراد هرمؤمنه امرقيلوب ديديكه (قل اللهم مالك الملك تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شئ قدير) واهذا برخاكه منسوب اولان بشره ديديكه عقلك پرلرنى آچ ومرتبهٔ علايه اوچ ومسجود ملائكه اولوب جنت شرابلرين ايچ (مثنوى) آتشى راكفت روابليس شو * زيرهفتم خاك باتلبيس شو * ومريد ومختار اولديغنه بناء براتشدن خلق اولنمشه ايتدى يورى ابليس اول يدنجى قات يرك التنده مكر وتلبيس ايله اول ياخود معنى آتشه منسوب اولان ابليسه ودعواى علو طبيعت قيلان پرتلبيسه ديديكه وارای ابليس يدى قات يرك التنده باتلبيس اول (مثنوى) آدم خاكى برو توبرسها * اى بليس آتشى رو تاثرا * واى آدم خاكى يورى سن سها اوزره واى آتشى اولان ابليس تاثرايه يورى يعنى اى خاكى اولان آدم وارسن سهايه ومرتبهٔ اعلايه واى آتشى اولان ابليس وارسن تحت الثرايه پس معلوم اولديكه مذهب طبيعيه مذهب شيطانيه در زيرا كورمزميسن ابتدا شيطان بو مذهبه ذاهب اولوب وهرشئك علوى وسفلى اولمسنى وخيرلو وخيرسز قالمسنى كندى طبيعتك مقتضاسى اوزره در صنوب (انا خير منه) ديديكه حجتى (خلقتنى من نار وخلقته من طين) ديمك اولدى يعنى بنى ناردن خلق ايلدك كه نار علويدر وآنى طيندن خلق ايلدك كه طين سفليدر پس عالينك اسفله اطاعت وانقيادى خارج العقل والقياس دردبوب ارادات الهيه وتصرفات ربانيه دن غافل اولوب تمرد قيلدى ومذهب طبيعيه ده قالدى حال بوكه جناب حق مريد ومختاردر وكار وكردارى برمقتضاى طبايع اشيا وبرحكم علت اولى دكلدر نته كم بيوررلر (مثنوى) چارطبع وعلت اولى نيم * درتصرف دائما من باقيم * كار من بى علتست ومستقيم * هست تقديرم نه علت اى سقيم * طبايع عنصريه درتدر حرارت وبرودت ويبوست ورطوبتدر وعلماء طبيعيه ديرلركه عالم عنصرياتده مؤثر حقيقى بونلردر بوتقديرجه بوچار طبيعت اله اولمش اولور پس بو مذهبى حضرت مولانا حضرت حق لسانندن حكايه ايتمكله ابطال ايدرلر حضرت حق بيوررلركه بن چارطبع وعلت اولى دكلم يعنى چارطبع دكلم ومؤثر حقيقى بنم نار هردم وهربار بنم امرمله ياقر وماداٸما اذنمله آقر وباد ابد الاباد بنم مرادم اوزره اسوب سفن جاريه يى منازلنه يتورر وتراب بوقدربى حساب اولان ازهار واشجار واثمارى بنم صنعمله يتورر پس چارطبع بنم امرمله تاثير ايديجك بن چارطبع دكلم وكذلك علت اولى دخى دكلم بو مذهب حكمايى ابطالدر زيرا مذهب حكما علت اولى اوزره مبتنيدر وعلت اولى ديدكارى عقل اولدر حكما ديرلركه ابتداذات الهيه ظهور مراد ايلدكده كنديذاتندن برنور اظهار ايلديكه (لا يصدر من الواحد الا الواحد) درا كاعقل اول وعلت اولى دخى ديرلركه جميع موجوداتك وجودنه اول سبب وعلت اولدر وبو عقل اولك انلرك قتنده ايكى وجهى واردر بروجهى ويسيله قائم اولديغى وجوبى جانبى وبروجهى دخى حدوث وامكانى بوزيدر آنك شريف اولان وجوبى جانبندن عقل ثانى يى اظهار ايدوب ودون اولان امكانى يوزندن فلك اطلسك نفسنى وجرمنى اظهار ايلدى وكذلك عقل ثانينك شريف اولان جانبندن عقل ثالثى ودنى اولان جانبندن فلك كرسينك نفسنى وجرمنى اظهار ايلدى تا بو اسلوب اوزره عقول عشره

ونفوس واجرام افلاك تسعه ظهوره كلوب وافلاك تسعه نك دورانندن عناصر اربعه وعناصر اربعه نك تركيبندن
مواليد ثلاثه ظهوره كلدی پس بونلر (لابد لكل حادث من مادة ومدة) ديرلر وجميع اشيانی البتته برسببه اسناد
ايدوب سببسز برشئ اولمز وخدا عقلك حكمندن خارج بركار قيلمز ديرلر زيرا ديرلركه حوادث طبايعك حكمنده
طبايع افلاككك افلاك نفوسك نفوس عقولك عقول عقل اولك حكمنده وعقل اول خدانك تصرف وحكمنده در
پس جناب حق بو وسايطله جميع اشياده تصرف ايلر بو مذهب باطل وسقيمدر زيرا بوندن وجود الهی وجود مقيد
وموجب بالذات اولمق وكيف مايشاء فاعل مختار اولمق لازم كلور وخرق عادهٔ انبيا عليهم السلام واولياء عظامی نفی
قيلور ودخی عين مصنوعات نفس صانعدن آيرو اولمغی وخدای متعال نفوس مصنوعاتنده بلا واسطه بنفسه تصرف
قيلمامغی مستلزم اولور وبو علت اولی مذهبنك بو فقير بو عالم محسوساتده بركره مثالنی كوردم تفهيم ايچون بو محلده
ايراد اولندی بر استاد كسه نی كوردم كه برچار كوشه دولاب دوزمش وانك ايچنه جميع اهل صنايعی مرتبه بمرتبه
كروه بكروه ديزمش وبونلرك هر برنی صنعتله برر چرخه بغليوب وبو وجهله هر چرخك ايپلرنی كتوروب بر چرخه
باغلامش چون بو اشخاصی حركاته كتورمك مراد ايلسه كندوسی خارج دولابده اول بر چرخی اليله دوندررد رحال
بو جمله اشخاص حركات متنوعه ايله هر بری كنديه مناسب حركاته كلور واكر دوندرمسه جمله ساكن اولور پس
حكما مذهبنده تصرف خدا اشياده بو كونه در انكيچون جناب حقه علة العلل ديرلر پس بونلرك علت اولی مذهبنه
ذاهب اولملری كار خدانك باعلل وبا اسباب اولمسنی وتصرف اشياده مع الوسائط باقی قيلمسنی ووسائل واسبابله
تصرف قيلمسنی وافعالی دائما عقل وعادت اوزره اولمسنی مستلزم اولديغنه بناء حضرت مولانا بونلرك مذهبنی
خدای متعال لسانندن ابطال ايدوب بيورديكه جناب حق ديركه چار طبع وعلة اولی دكلم حكيم وتصرفده بن
دائم وباقی وثابتم يعنی تصرف اشياده هم مع الوسائط وهم بنفسه بلا واسطه همان بن باقيم بنم كارم بی علتدر علل
واسباب اوزره مبتنی دكلدر ومستقيمدر سقيم ومعوج دكلدر محصل تقديرم واردر علت بو قدر ای سقيم اولان حكيم
اكر كار حق بر علت اولسيدی كندی عادتن تحويل قيلمز وفاعل مختار اولمزدی پس اكا جدا ايلمك لازم كلمزدی
زيرا جدوثنا فاعل مختاره در موجب بالذاته دكل (مثنوی) عادت خود را بكردانم بوقت * اين غبار از پيش بنشانم
بوقت * ای حكيم مشرب وسقيم مذهب اولان كمسه كور بن نيجه فاعل مختارم (وفعال لما يريدم) كه كندی عادتمی
وقتنده دوندررم ووقتنده بو غباری يعنی عادت غبارنی صنع وقدرتمك اوكندن ديكدررم وازاله ايلرم تا ظاهر
اوله كه اسبابك هيچ تأثيری ومدخلی يوقدر بو هم وجهدر ووقتنده كندی عادتمی دوندررم وبو غبار شكولك وشبهاتی
اهل شك وارتيابك كوزلری اوكندن ازاله ايدرم ووقتنده وعادت الهيه نك وقتنده دونمسنه شروع ايدوب بيوررلركه
(مثنوی) بحر را كويم كه هين پرنار شو * كوه را آتش را بر وكلزار شو * قيامته قريب ووقتنده بحاره ديرمكه
آكاه اول پرنار اول پس پرنار اولور (كما اخبر الله فی كلامه (واذا البحار سجرت) وقال (والبحر المسجور) ونار ه دخی
ديرم كه نوری كلزار اول پس كلزار اولور (كما كانت (برداوسلاما علی ابراهيم (مثنوی) كوه را كويم سبك شو همچو
پشم * چرخ را كويم فرود در پيش چشم * وقرب ساعتده جباله ديرمكه سبك اول ومنفوش اول پشم كبی
كما قال الله تعالی (يوم يكون الناس كالفراش المبثوث وتكون الجبال كالعهن المنفوش) وقال ايضا (وبست الجبال
بسا فكانت هباء منبثا) فلكه ديرم چشم اوكنده اشكاره پاره پاره اولوب اشغه دوكول يعنی افلاكه دخی ديرم
اول وقتده منشق ومنفطر اول پس بونلرك كوزی اوكنده منشق ومنفطر اولور (كما اخبر الله فی كلامه (اذا السماء
انشقت (وقال الله تعالی (اذا السما انفطرت (م ی) كويم ای خورشيد مقرون شو بماه * هر دو را سازيم چون ابر سياه
وبن شول فاعل مختارمكه يوم قيامته قريب ديرم كه ای خورشيد ماهه مقرون اول پس خورشيد ماهه مقرون اولور
وجمعيت قيلور هر ايكيسنی ايكی ابر سياه كبی بی نور دوزه رزنته كم يوم قيامته قريب بويله اولسه كرك كما اخبر الله تعالی
فی كلامه (يسأل ايان يوم القيمة فاذا برق البصر وخسف القمر وجمع الشمس والقمر) منكر قيامت اولان انسان
سؤال ايلركه قيامت نه زمانده در شول وقتده دركه بصر مدهوش اوله (وخسف القمر) ای ذهب ضوؤه (وجمع الشمس
والقمر) ای جمع بينهما فی ذهاب ضوئهما بالخسوف (مثنوی) چشمهٔ خورشيد را سازيم خشك * چشمهٔ خون را
بفن سازيم مشك) چشمهٔ خورشيدی چشمهٔ ماه كبی خشك دوزه رز ونورنی ازاله ايده رز حتی ايكيسی بيله ذهاب
نورده برابر وجمع اولور خون چشمه سنی فن وقدرتله مشك دوزه رز يعنی بر اول فاعل مختارزكه مجاری عروق
آهوانده جاری اولان چشمهٔ خونی مشك دوزه رز (مثنوی) آفتاب ومه چو دو كاو سياه * يوغ بر كردن بيندد
شان الله * اول زمانده آفتاب وماهتاب ايكی قاره اوكوز كبی بر برنه جفت اولدقلری حالده طلوع ايدرلر ومشرق

طرفنه كيدەلركو يا كه بونلرك كردنه بيوندرق بغلدى اله مفسرين بو آيت كريمه نك تفسيرنده ديديلركه (ا لجمع اما فى حكم وصفة كذهاب ضوئهما واما فى طلوعهما من المغرب كالبقرين الاسودين القرينين) پس بو بيت طلوعده جمع اولديغى اوزره اولور وسقدم اولان چون ابر سياه بيتى ذهاب ضوءده جمع اولديغى معنى اوزره اولور (انكار فلسفى برقرأت ان اصبح ماؤكم غورا (مثنوى) مقرئى مى خواند از روى كتاب * ماؤكم غورا ز چشمه بندم آب * سورۀ ملكده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (قال الله تعالى قل ارأيتم) دى بو منكر تقدير اولان كافرلره يا محمد سن (اخبرونى ايها المنكرون يعنى بكا خبرويرك اى تقديره منكر اولنلر (ارأيتم اخبرونى معناسنه اولمسى بو وجهله اولور كه رؤيت سبب دراخباره مرئى اولان شيئدن پس رؤيتدن استفهام رؤيتك متعلقندن استخبار مجراسنه جارى اولدى تقدير معنى (اخبرونى ايها المنكرون لتقديرى) ان اصبح ماؤكم غورا) اى غايرا ذاهبا فى الارض بحيث لا ينـاله الدلاء وهو وصف بالمصدر كعدل بمعنى عادل) يعنى اگر سزك صو بوكز ارضده غاير اولورسه يعنى غورنه ودبنه كيديجى اولورسه (فمن يأتيكم بماء معين) اى جار يصل اليه الدلاء ويخرج بن ارادة يعنى سزه كيم كتورر ماء جارى يى يا ماء طاهرى كه هركس آنى كورر وا كا ئلولر واصل اولور وآنى استين قيولردن اخراج ايدر تفسير زاهديده وتفسير مداركده ديرلركه (تلوت هذه الاية عند المنطق من الفلاسفة وقيل عند محمد بن زكريا المتطبب فقال نانى بالمعول فذهب الله بماء عينه فى تلك الليلة وعمى فقيل له ان كنت صادقا فلتأت بنور عينك بالمعول (معناى بيت) برمقرى روى كتابدن يعنى مصحف شريفك يوزندن (ماؤكم غورا) آيتنى اوقودى مفهومى ومضمونى اولدركه حق تعالى بيورر چشمه دن آبى بغلرم (مى آب را در غورها پنهان كنم * چشمها را خشك وخشكستان كنم * آبلرى يرك آلتلرندن پنهان ايلرم چشمه لرى خشك وخشكستان ايلرم (مثنوى) آب را در چشمه كى آرد دگر * جز من بى مثل با فضل وخطر * آبى چشمه يه غيرى كيم كتورر بن فضل وخطرله اولان بى مثلدن غيرى خطر عظمت معناسنه در يعنى بن عظمتلو وفضيلتلو بى نظير اولان پادشاهدن غيرى صو يى بيكارلره كتورمكه كيم قادر اولور يعنى كيمسه قادر اولمز (فمن يأتيكم بماء معين آيتنك تفسيريدر (مثنوى) فلسفى منطقى مستهان * مى گذشت از سوى مكتب آن زمان * برمنطق علمنه منسوب خور وحقير فلسفى اول زمان مكتب جانبندن كچدى اول حينده كه مقرى بو آيت كريمه يى تلاوت ايلردى (مثنوى چونكه بشنيد آيت او از ناپسند * گفت آريم آب را ما با كلند * چونكه فلسفى بو آيت كريمه يى اشتدى اكا ناپسند اولديغندن ديدى بز صويى كلند ايله يرالتندن يوقارو كتوررز (مثنوى) ما بزخم بيل وتيزئى تبر * آب را آريم از پستى زبر * بز زخم بيل وباltة نك حدت وتيزلكى ايله آبى آلچقدن يوقارو كتوررز يعنى قيولر قازوب يرك آلتندن صو يى بولوب روى زمينه آنى حبل ودلو واسطه سيله اخراج ايلرز ديدى (مثنوى) شب بخفت وديد او يك شيرمرد * زد طبانچه هردو چشمش كور كرد * فلسفى اوكيجه ياتدى واو يودى ودوشنده اول فلسفى برشيرمرد كوردى فلسفى يه برطبانچه اوردى انك هر ايكى كوزنى بيله كور ايلدى (مثنوى) گفت زين دو چشمۀ چشم اى شقى * با تبر نورى برآر ار صادقى * اول شيرمرد فلسفى يه ايتدى بو ايكى چشمك چشمه لرندن اى شقى تبرله آب نورى يوقارو كتور اگر سوزنده صادق ايسك يعنى چشملرك چشمه لرندن آب نورى اخراج ايليوب اگر سوزنده صادق ايسك كندوكى بينا ايله ديدى (مثنوى) روز برجست ودو چشمش كورديد * نور فايض از دو چشمش ناپديد * فسلفى صباح خوابدن صچره دى وايكى كوزنى كور كوردى فايض وجارى اولان نور آنك ايكى چشمندن ناپديد ومنعدم اولمش پس حضرت مولانا بو مناسبتله نياز ودعانك كاركير اولمسنه وقضا وبلايه فائده قيلمسنه شروع ايدوب بيوررلركه (مثنوى) گر بناليدى ومستغفر شدى * نور رفته از كرم ظاهر شدى) اگر فلسفى مشرب ومنطق مذهب ناله قيليدى ومستغفر اوليدى كتمش نور كرم الهيدن ظاهر اولوردى ويرينه كلوردى (مثنوى) ليك استغفار هم در دست نيست * ذوق توبه نقل هر سرمست نيست * لكن استغفار دخى الده دكلدر توفيق الهى يه موقوفدر انكيچون ذوق توبه هر سرمستك نقلى دكلدر (مثنوى) زشتى اعمال وشومى جحود * راه توبه بر دل او بسته بود * محصل اعمالنك قباحتى وانكارينك شآمتى فلسفينك قلبى اوزره توبه يولنى باغلمش ايدى (مثنوى) دل بسختى همچو روى سنگ گشت * چون شكافد توبه ازا بهر كشت * كوكل سختلقده طاشك يوزى كبى اولدى توبه آنى زراعتدن اوترى نيجه يارر (مى چون شعيبى كو كه تا او از دعا * بهر كشتن خاك سازد كوه را * قنى برشعيب كبى كه تا از دعادن زراعتدن اوترى كوهى خاك دوزه يعنى حضرت شعيب پيغمبر عليه السلام كبى بركسه قنى كه اودعا وتضرع ايلمكدن اكك وزراعت ايتمك ايچون خاك دوزه كوهى حضرت شعيب عليه السلامك معجزاتندن برى دخى بودركه ساكن اولدقلرى ديارك اطرافى سنكستان ايدى استديكه كندى مكانلرينه قريب يرده كشت وزراعت اوله پس برسنكستان طاغ

وارایدی جناب حقه دعا ایلدیکه الهی بو سنکستانی خاکستان ایله تا زراعته صالح اوله وقوللرک اندن انتفاع قیله
دعالری مستجاب اولوب کوهی جناب حق آکا خاک ایلدی (مثنوی) از نیاز واعتقاد آن خلیل * کشت ممکن امر
صعب ومستحیل * خلیل علیه السلامک نیاز واعتقادندن مشکل ومحال امر ممکن وآسان اولدی یعنی اول خلیل
علیه السلامک نیازندن وتصرف خدایه کمال اعتقادندن امر صعب ومستحیل که آتش نمرود در ممکن ویسیر کلزار
بی نظیر اولدی ویابانک قومنی حق تعالی آکا اون قیلدی (مثنوی) یا بدریوزهٔ مقوقس ازرسول * سنکلاخی
مزرعی شد با اصول * یا خود حضرت رسول علیه السلامدن مقوقسک دریوزه وسؤالی ایله برطاشلق اصول ونظام ایله
برمزرعه اولدی مقوقس بعضلر قولنده اسکندریه پادشاهی ایدیکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم آنک
استدعاسیله دعا ایلیوب برسنکستان برلطیف خاک اولوب زراعته قابل اولدی وبعضیلر قولنده مقوقس اصحاب
رسولدن برکسه نک اسمیدرکه فقیر الحال وصاحب عیال برکسه ایدی برکوچک مزرعه سی وارایدیکه اطرافی سنکلاخ
ایدی برکون حضرت رسول علیه السلام اول جانبدن کذر قیلدقده مقوقس اول حضرتی کوروب اندن رجا وتمنا
ایلدیکه مزرعه سنک اطرافنده اولان سنکستان خاک اولوب زراعته صالح اوله پس حضرت مولانا بو آفاقده
خاک اولان سنکلاخی انفسه آلوب بیورمشلردیکه برکوکلکه سختلقده سنک کبی اوله توبه آنی زراعت اخرویه
ایچون نیجه یاررواصلاح ایلرا کابرشعیب پیغمبرکبی مستجاب الدعوه برکسه کرکدر اول کوه کبی اولان قلبی دعا ایله
تخمه صالح ایلیه ویاخود مقوقس واربر محمدی مشرب وارث حضرت رسولدن دریوزه والتماس ایلیه که سنکلاخ قلبی
خاک بالذ زراعت معنویه یه قابل اوله تا کم زمین وجودنده زراعت معنویه قیله واندن محصول اخروی آله دیمک اولور
(مثنوی) همچنین برعکس آن انکار مرد * مس کند زر را وصلحی را نبرد * بو نجلین عکس اوزره اول مردک
انکاری آلتونی باقر وتمام صلحی جنک ایلر یعنی منکرلک عناد وانکارندن لطیف وحاصل اولمش مصالح منعکس
وخراب اولور (مثنوی) کهربای مسخ آمد این دغا * خاک قابل را کند سنک وحصا * بو دغا مسخک کهربای
کلدی زراعت وشکوفه ومیوه حاصل اولمغه قابل خاکی سنک وحصا ایلر یعنی برعکس انبیا واولیا کهربای مسخ
وکیمیای فسخ کلدی بو ازغون ویرامز که خاک قابلی حجر وسنک ریزه ایلر (مثنوی) هر دلی را سجده
هم دستور نیست * مزد رحمت قسم هر مزدور نیست * هر برکوکله سجده ونیاز ایتمکه هم اجازت یوقدر رحمت
مزدی هر مزدورک نصیبی دکلدر یعنی هر اجیر اولان وعبادتی برسبیل اجرت قیلان کسه نک رحمت الهی مزدی
نصیبی اولمز بلکه خدمتنده خالص اولنلرک وعبادتی برسبیل تضرع ونیاز قیلنلرک نصیبی اولور (مثنوی) هین
بپشت آن مکن جرم وکناه * که کنم توبه درآیم در پناه * اکاه اول اکا اعتماد ایله ودایم غله جرم وکناه ایلمه که کناهدن توبه ایلرم
پناهه کلورم یعنی کناهی ایشلادکدنصکره توبه قیلورم حضرت حقه صغنوب تائب اولورم دیمک خاطره سنه
اعتماد واستناد ایلیوب کناهه شروع قیلمه (مثنوی) می بباید تاب وآبی توبه را * شرط شد برق وسحابی توبه را * توبه یه
برآب وتاب کرکدر یعنی کوز یاشی ودرون آتشی لازمدرکه حتی روضهٔ درون منبت ازهار اسرار بی چون اوله بر برق
وسحاب توبه یه شرط اولدی نته کم فصل بهارده کلستانک تازه اولمسنه برق وسحاب شرط اولدی برقدن مقصود
آه آتشبار وسحابدن مقصود کثرت بکادر (مثنوی) آتش وآبی بباید میوه را * واجب آید ابر وبرق این شیوه را *
میوه یه برآتش وآب کرک تا پخته وشیرین اوله بو شیوه یه سحاب وبرق واجب کلور (مثنوی) تا نباشد برق دل
وابر دو چشم * کی نشیند آتش تهدید وخشم * مادامکه کوکل برقی وایکی کوز بلودی اولمیه یعنی سوزش سینه
وسرشک دیده اولمیه حضرت خدانک تهدید وغضبی آتشی نیجون ساکن اولور (مثنوی) کی بروید سبزهٔ ذوق وصال *
کی بجوشد چشمها ز آب زلال * قلبده وصال الهی ذوقنک سبزه سی نیجون بیتر آب زلالدن چشمه لر نیجون قاینار یعنی نیجون
بیتر دل روضه سنده وصال ذوقنک سبزه سی نیجون جوشه کلور آب زلالدن حکم ومعارف چشمه لری (مثنوی
کی کلستان راز کوید با چمن * کی بنفشه عهد بندد با سمن * کلستان چمنه نیجون راز دیر بنفشه سمنله نیجون
عهد بغلر یعنی اکر آفاقده برق وباران اولمسه نیجون کلستان چمنه راز سویلردی یعنی باطننده مضمر ومستتر اولان لطافت
وطراوتی چمنه اظهار وابراز می ایلردی کذلک انفسده دخی اکر سرشک دیده وآتش سینه اولمسه نیجون کلستان دل
راز سویلر واظهار اسرار ایلر انده حاصل اولان چمن اندیشه وافکاره وآفاقده نیجون بنفشه عهد بغلردی سمنله یعنی
نیجون باغلرده سمنله ارتباط واجتماع ایلردی وباغ دلده نیجون بنفشهٔ افکار سمن انوار الهی ایله عهد وپیوند ایلردی
(مثنوی) کی چناری کف کشاید در دعا * کی درختی سر فشاند در هوا * بر چنار نیجون دعایه ال آچاردی بر درخت
هواده نیجون باش سلکردی یعنی اکر برق تابان اولمسه آفاقده چنار کفن دعایه می آچاردی واکر باران اشک وآه سوزان

اولمسه برکسه چن ذوق وشوق الن دعایه آچاردی وآفاقده چن بر درخت هوایه سرفشان اولوردی وانفسده چن
درخت عقل وقلب هوای یاره سرافشان اولوردی (م ی) کی شکوفه آستین پرنثار * برفشاندن کرد ایام بهار) شکوفه
نثارله پریکنی بهارایامی چن صاچمق طوتار یعنی آفاقده چن شکوفه آستین پرنثارن صاچمقلغه طوتاردی ایام بهارده
انفسده دخی شکوفهای روضهٔ دل یعنی معانی ومعارف آستین لسان پرنثاری صاچمقلق اوزره طوتاردی بهار
روحانیت ایامنده (مثنوی) کی فروزد لاله را رخ همچو خون * کی کل از کیسه درارد زر برون * لاله نك رخی چن
خون کبی شعله لنور کل کیسه دن زرنی چن طشره کتوررر یعنی آفاقده چن لاله نك یوزی خون کبی فروزنده اولوردی
وچن کل درونده اولان زردن برون قیلوردی وکشاده اولوردی وانفسده دخی چن لالهٔ قلب صنوبری نور الهیله ونار
شوق ربانیله فروزنده رخ اولوردی خون کبی وچن عقل کل روح منتشر ومنفتح اولوب کیسهٔ تنندن درونده مستور
اولان زر معنایی برون ایلردی (مثنوی) کی بیاید بلبل وکل بو کند * کی چو طالب فاخته کوکو کند * بلبل چن کاور
وکل قوقلردی وچن اوکیك طالب کبی ککوکو دیردی وانفسده دخی اکرباران اشك وآه سوزان اولمسه چن
بلبل روح ککل مقصودی استشمام ایلر وفاختهٔ عقل مطلوبنی چن بوقلر وقنی قنی دیو سویلردی (مثنوی
کی بکوید لك لك آن لك لك بجان * لك چه باشد ملك تست ای مستعان * اول لك لك جانله چن لك لك دیر یعنی اون
سکز بیك عالم سنك ملککدر وسکا مخصوصدر ای مستعان لك چه باشد سؤال در ملك تست ای مستعان آنك
جوابیدر یعنی چن لك لك اول لك لك دیمکی جانله سویلردی لك نه دیمك اولدی (لك الملك لك الحمد) لك العز لك العليا * لك
المنه لك القدره) لك اللطف لك الاعطا) نته کم حضرت مولانا برغزللرنده بیوررلر شیخ مرغانست لك لك لك اکش دانی
که چیست * حمد لك والامر لك والملك لك یا مستعان * ولکلکان طریقت ومشایخ عالی رتبت دخی روضهٔ دلده
لطافت بولدقده واشیانهٔ مرتبهٔ توحیدی کندیلره مقام اتخاذ قیلدقده (لك الملك لك الاملاك) لك الفلك لك الافلاك)
دیو جمیع اشیایی واکوانی اکا تخصیص ایدرلر (مثنوی) کی نماید خاك اسرار ضمیر * کی شود چون آسمان بستان منیر
مستور اولان اسراری خاکدن چن کوستررپستان کونا کون انوار ازهار واثمارله آسمان کبی چن روشن اولور یعنی
چن خاکدن اسرار ضمیرنی کوسترر وبستان جنان آسمان کبی چن نجوم علوم وفهوم ملهمه منور ومزین اولوردی (م ی
از کجا آورده اندان حلها * من کریم من رحیم کلها * اول حله لر یکه بوستان وکلستان کیمشدر قندن کتورمشلردر
حله لرك جمیعسنی کریمدن ورحیمدن کتورمشلردر وانفسده اولان اشیادن کتوردیلر بو حلل ولطافتی کلیسنی کریم
ورحیم اولان اللهدن کتوردیلر پس (فانظر الى آثار رحمة الله كيف يحيي الارض بعد موتها) فحواسنجه نظر ایله رحمت
اللهیه که اول آفاق وانفسده اولان بهار وازهارد را آفاقده نه حالله ارض یابسی احیا ایلدی وانفسده نه کیفیتله قلب
مردهیی زنده ایلدی (ان ذلك لمحيي الموتى) تحقیقا اول الله صورتا ومعنا موتایی احیا ایلرکه اول هرشیٔ اوزره قادر
مطلقدر (م ی) آن شود شاد از نشان کو دیدشاه * چون ندیدا ورا نباشد انتباه * اول کمسه شاد اولور نشاندنکه اول
کمسه شاهی کوردی یعنی اول کمسه بو دنیاده نشان الهی کورمکدن وآثار شاهی مشاهده قیلمقدن شاد اولورکه اول
روز الستده الست بربکم) دیدکده شاه حقیقی کوروب بلی دیدی چونکه اول کونده شاه حقیقی کورمدی بونده
اکا انتباه واکاهلق اولمز (مثنوی) روح آنکس کو بهنکام الست * دید رب خویش وشد بیخویش ومست * اول
کمسه نك روحیکه (الست بربکم) وقتنده کندینك ربیسنی کوردی وبیخویش ومست اولدی یعنی اول کمسه نك
روحیکه هنکام الستده کندی ربیسن کوردی وآشنا اولدی اول کمسه درکه بوکون کوردی وبیلدی واقرار قیلدی
وبیخویش ومست اولدی بیت اوکون کورن دررپوکون کورنلر یارنی ای دل * بوکون یارنی کورمزسه اولور
یارین ایشی مشکل (مثنوی) اوشناسد بوی می ککو می بخورد * چون نه خورد اومی چه داند بوی کرد * مثلا
شرابك رایحه سنی اول کمسه آکلرکه اول کمسه شراب ایجدی اول کمسه چونکه شراب ایچمدی بوی ایلمکی نه بیلور
مثنوی) زانکه حکمت همچو ناقهٔ ضاله است * همچو دلاله شهان را داله است * زیرا که حکمت ناقهٔ ضاله کبیدر
دلاله کبی شاهلره دلالت ایدیجیدر یعنی دلاله بعض کمسه نك پادشاهله ملاقی اولمسنه سبب ورهبر اولدیغی کبی حکمت
دخی قرب ووصال الهی یه سبب اولور یعنی (الحكمة ضالة الحكيم فحيث وجدها فهو احق بها) حدیثنك مقتضاسنجه
حکمت وعلوم ومعرفت ناقهٔ ضاله کبیدر ازلده مالك اولوب وبو بدن عالمنه کلوب واسطه سیله انی بو قلیوب بعده
جست وجو ایله انی بولدقده کندینك ضاله سی ایدوکنه موقن اولور واول حکمت شول دلاله کبیدرکه اسرار نهانه وعالم
کن فکانه داله ومرشد در روز الستده خدا ایله اشنا اولوب واندن علم وحککمت آلوب بعده بو عالمه کلدك ایله آنی
بو قلیوب صکره آنی بولمنك مثالی اولدرکه (مثنوی) تو ببینی خواب در یك خوشلقا * کو دهد وعده نشانی مر ترا *

مثلا

مثلا عالم رؤياده خوش اقاوخوب ديدار بركسه كورسك درخواب تقديرنده دركه اول خوش اقاسكا برنشان
وعده سى ويرسه بويله ديو (م ى) كه مرادتوشودوينك نشان * كه به پيش آيد ترا فردا فلان * كه سنك مرادك حاصل اولور
واشته نشانكه يارين فلان كسه سنك اوكنه كلور (مثنوى) يك نشانى آنكه اوباشد سوار * يك نشانى كه ترا كيرد كنار
برنشان دخى اولدركه يولده سكا ملاقات ايدن سواراوله پياده اولميه وبرنشان دخى اولدركه سنى كنارنده طوته (م ى)
يك نشانى كه بخندد پيش تو * يك نشان كه دست بندد پيش تو * برنشان دخى بوكه اول سوارسنك اوكنده كوله
برنشان دخى بوكه اوكنده ال بغليه (مثنوى) يك نشانى آنكه اين خواب ازهوس * چون شود فردا نكويى پيش كس
برنشان دخى اولدركه بوخوابى هوسدن جونكم يارين اوله كمسه نك قتنده سو يلميه سن يعنى برنشان آخر دخى
اولدركه اول خوابى كمال هوسندن چونكم فردا اوله كمسه نك اوكنده آنى سو يلمكه قادر اولميه سن (م ى) زان نشان
باوالد يحيى بكفت * كه نيايى تاسه روزاصلا بكفت * تاسه شب خامش كن ازنيك وبدت * اين نشان باشدكه
يحيى آيدت * اول نشاندن الله تبارك وتعالى والد يحيى پيغمبره يعنى حضرت زكريا عليهما السلامه ديديكه يازكريا
اوج كونه دكين اصلا كفت وكو يه كلميه سن اوج كيجه يه دكين كنديكى نيك وبددن خاموش ايله بونشاندنكه سكا
يحيى كلور يعنى مع قدرتك على التكلم تااوج كيجه خاموش اوله سن نيك وبددن بونشان اولديكه سكا يحيى كله ودنيايه
طوغه بو كلامك اصل ومأخذى اولدركه حضرت زكريا عليه السلام جناب خدايه دعا ايدوب ديديكه (رب هب لى
من لدنك ذرية طيبة انك سميع الدعاء) پس ملائكه اكا ندا ايلديلر اول زكريا محرابده نماز قيلردى قائم اولديغى حالده
ديديلركه يازكريا الله تعالى سكا يحيى پيغمبرى تبشير ايلر اول يحيى عيسايى مصدق اولديغى حالده وسيد وحصور
وصالحين زمره سندن نبى اولديغى حالده پس على طريق الاستبعاد ديديكه الهى بنم نه حالده غلامم اولوركه بكا قوجه لق
يتشدى وخاتونم عاقردر پس ملكلر ديديلر الله تعالى ديلديكن ايشلرو قادردر (قال رب اجعل لى آية) حضرت زكريا
ديديكه اى ربم بنم ايچون برعلامت قيل تااول علامتله انك رحمه دوشديكنه وحملنه عارف اولم واداى شكره
مشغول اولوب نزع مشقت انتظار قيلم (قال آيتك ان لا تكلم الناس ثلثة ايام الا رمزا) حضرت خدا اكا ديديكه
سكا آيت ونشان اولدركه ناسه اوج كون سويلمكه قادر اولميه سن لكن رمزله سويليه سن يعنى ياباشله يا قاشله
اشارت ايليه سن اصحاب توحيده دخى ولد معنوينك ظهورا يلسنه علامت ناسه اندن تكلم ايلمكه قادر اولمسيدر
مكركه رمز واشارتله اما بعد ايام وزمان اندن تعبير وتكلم ايلمكه اجازت اوله وتعبير ما فى الضميره سالك قدرت بوله
لساندن عقده حل اولور وناسدن طالب اولنلره آنى تقرير وتبشير قيلور (مثنوى) دم مزن سه روز اندر كفت وكو *
كين سكوتست آيت مقصود تو * كفت وكوده اوج كون دم اورمه زيرا سنك مقصودكه آيت وعلامت بوسكوتدر
يعنى اول واقعه ده كورديكك خوشلقى سكا ديسه كه سندخى والد يحيى كبى كفت وكويه اوج كون دم اورمه بوسكوت
سنك علامت حصول مقصود كدر (مثنوى) هين ميا وراين نشانى را بكفت * وين سخن را دار اندر دل نهفت * اكاه
اول بونشانى سن كفته كتورمه وبوسوزى قلبكده مستور وپنهان طوت يعنى اكاه اول بو سكا ديديكم نشانى كفته
كتورمه بوسوزلرى قلبكده كزلو طوت ديسه (م ى) اين نشانها كويدش همچون شكر * اين چه باشد صد نشانىٔ دگر
بونشانلرى اول خوشلقا خوابده اول كمسه يه شكر كبى سويلسه بوقدرندر بلكه صد بونك كبى نشانلر ديسه
(مثنوى) اين نشان آن بودكان ملك وجاه * كه همى جويى بيابى ازاله * بونشان اول اولوركه ملك وجاهى كه بيابى
خداى تعاليدن طلب ايلرسن بيابى پاء فارسيله اولميوب باء عربيله اولسه دخى جائزدر بو تقديرا اوزره معنى بو اول نشان
اولوركه ملك وجاهك آن وحصولنى خداى تعاليدن دائم ديلرسن وبولورسن مصرع اولده نشانك نونى ساكن
انك نونى مكسور اولوب ملك وجاهده آن ساكن اوقنقده جائزدر وبرعكس نشانك نونى ساكن انك نونى مكسور اولوب
ملكه مضاف اوقنقده دخى جائزدر زيرا معنى ملك وجاهك آن وحصولنى خدادن ديلرسن بولورسن ديمك اولور (مثنوى)
انكه مى كريى زشبهاى دراز * وانكه مى سوزى سحر كه در نياز * اولكه اوزون كيجه لركه اغلرسن يعنى اول نشاندركه
اغلرسن اوزون كيجه لرده ودخى اولكه سحر وقتى نياز وتضرع عده يانارسن (مثنوى) وانكه بى آن روزتو تاريك شد * همچو
دوكى كردنت باريك شد * واول نشانكه اول نشانسز سنك كوندزن تاريك ومظلم اولدى بردوك كبى سنك بوينك اينجه
اولدى (م ى) وانچه دادى هرچه دارى درزكات * چون زكات پاكبازان رختهات * واول نشاندركه ويردك هرنه كه
طوترسك زكات وقتنده پاكبازان طريقت ومجردان حقيقتك زكاتى وقتنده رختلرينى يعنى جميع مالك اولدقلرى
شيلرينى فى سبيل الله نيجه بذل ايدرلرسه سندخى آنلر كبى زكات وقتنده هرنه طوترسك بذل ايلرسن (مثنوى)
رختهادادى وخواب ورنك رو * سرفدا كردى وكشتى همچو مو * اسبابنى وخوابى ويوزك رنكنى ويردك باشكى

فدا ایلدلئ وموی کبی ضعیف ونحیف اولدلئ (مثنوی) چند در آتش نشستی همچو عود * چند پیش تیغ رفتی همچو
خود * نیجه کره عود کبی آتش هجرانده اوتوردلئ ونیجه کره توغلغه کبی تیغ بلانك اوکنه کتدلئ (مثنوی) زینچنین
بیچار کیهاصد هزار * خوی عشاقست ونآید در شمار * بو زیبك بو تجلین بیچاره لکلردن عشاقك خوییدر که حساب
وشماره کلمز (مثنوی) چونکه شب این خواب دیدی روز شد * از امیدش روز نو پیروز شد * نتیجهٔ مقدمات مذکوره
ومحصول کلمات مزبوره بو بیتدر مع مابعده یعنی چونکم کیجه بو کونه خوابی کوردلئ کوندز اولدی اول وعده ورؤیانك
امیدندن سنك روزلئ پیروز ومظفر اولدی (مثنوی) چشم کردان کردهٔ برچپ وراست * کان نشان وآن
علامتها کجاست * چپ وراسته چشمکی کردان ایلمش سن بو امیدله که اول نشان واول علامتلر قنده در نشاندن مراد
سوار وعلامتلردن مراد سواردن ظاهر اوله جق حالاتدر (م ی) بر مثال برلئ میلرزی که وای * کر رود روز ونشان
ناید بجای * یبراق کبی دترر سن زیاده اضطراب وغم کدن بوله دیو که وای اکر روز کیده ونشان یرنه کلمیه یعنی سوار
ظاهر اولمیوب شب ایرشه بنم حالم نیجه اولور (م ی) می دوی در کوی وبازار وسرا) چون کسی کو کم کند کوساله را)محله
وبازارده وسرایده یلرسن شول کسه کبی که اول کسه یتوره کوساله سنی یعنی بوزاغوسن یتورن کسه کبی بونشانك
ظهورنی جست وجو یه باشلرسن حتی سنك جدله طلبك کورن کسه لر سکا دیرلر که (مثنوی) خواجه خیرست
این دواد وجستنت * کم شده اینجا که داری کیستت * ای خواجه خیرمید رسکا بو تك وبو ندر بو هم وجه درای خواجه
خیراوله سکا بو یلك ندر بو محله ده کم شده بی طوترسن اوکیمدر (مثنوی) کو یش خیرست لیکن خیر من * کس نشاید
که بداند غیر من * سن افشای رازا یتمیوب اکا دیرسنکه خیر درلیکن بکا خیردر لایق دکلدر که بونی بندن غیریسی بیله
(م ی) کر بکویم یك نشانم فوت شد * چون نشان شد فوت وقت موت شد * بنکری در روی هر مرد سوار * کو یدت
منکرم دیوانه وار * سنك حالندن سؤال ایدن ومطلوبك ندر دین کسه یه دیرسنکه اکر سکا بر نشان سویلیم وکندمی
نشان سویلمکه مشغول ایلیم بر نشان وعلامتم فوت اولدی وقت موت اولدی زیرا بو مقصودلئ حصولنك نشاندن
بری سویلمککدر چونکم نشان فوت اولدی وموت وقتی اولدی یعنی چونکم نشانم فوت اوله وقت موت معنوی
وقلبی اولدی زیرا علامت حصول مقصود عاشقه حیات منزله سنده وفوت علامت حصول مرادموت مشابه سنده در
هر سوار مردلئ یوزینه نظر ایلرسن اول سوار سکا دیرکه بکا دیوانه کبی نظر ایلمه یعنی سن هر مرد سوارلئ یوزینه
جدود قتله نظر قیلورسن عالم خوابده مبشر اولان سوار بلمکه بو اوله دیو اول دخی سنك کمال دقت وغایت امعانکدن
جنون شائبه سی توهم ایدوب بکا دیوانه لرکبی نظر ایتمه دریعنی سکا عالم السنده تبشیر اولنان سوار اسب همتی
وفارس میدان حکمت ومعرفتی تفحص وتجسسه شروع ایلدکده سوار میدان طریقت اولان کسه لرشکلنده بعض
کسه یی کوروب آنی سکا عالم السنده مبشر اولان کسه بو می اوله دیو بغایت جست وجو قیلدقده مشرب عشاقدن
بی خبر واحوال مشتاقدن بی علم وبی هنر اولان علما ومشایخ عاشقك شدتله اولان طلبنی ودقتله ایلدیکی نظرنی
جنونه حمل ایدوب بوبله دیوانه وار نظر ایتمه وبو جنون بولنه کتمه دیو سوز سویلرلر (مثنوی) کو یش من صاحبی کم
کرده ام * رو بجست وجوی او آورده ام * سندخی ای عاشق بو کونه کسه یه لسان حاله وبالسان قالله دیرسن ای
سوارنك کردارین بر مصاحب یارکم ایلدم یوزمی انك جست وجوینه کتورمشم (مثنوی) دولتت پاینده بادا ای
سوار * رحم کن بر عاشقان معذور دار * ای سوار سنك دولتك پاینده وباقی اولسون عاشقلر اوزره رحم ایله انلری معذور
طوت یعنی ای سوار اسب شریعت سنك دخی دولتك پاینده اولسون عاشقلره رحم ایله وانلری معذور طوت (مثنوی)
چون طلب کردی بجد آمد نظر * جد خطا نکند چنین آمد خبر * والحاصل چونکم طلب ایلدلئ شول مرتبه سنه که
نظرلئ جده کلدی ونظاره قیلمالئ سعی وکوشش مرتبه سنه یتشدی بجد آمده متعلق اولور جد وسعی خطا ایلمز خبر
رسول علیه السلام بویله کلدی (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم من طلب وجد وجد ومن قرع الباب ولج ولج (مثنوی
نا کهان آمد سواری نیك بخت * پس کرفت اندر کارت سخت سخت * وحاصل کلام اول منامده موعود اولان
بر نیکبخت سوار نا کهان کلدی پس اول سوارسنی کارنده محکم طوتدی یعنی منی محکم در اغوش ایدوب تمام
اشنالق ایلدی (مثنوی) تو شدی بیهوش وافتادی بطاق * بی خبر کفت اینت سالوس ونفاق * سن اول موعود
اولان شخصك مشهود اولمسی وظهوره کلمسنك ذوقندن بیهوش اولدلئ واخوان ویاراندن تك دوشدلئ بوهم وجهدر
انك ملاقاتنك شوقندن بیهوش اولدلئ وبی طاقت اولوب ارقه لئ اوزره دوشدلئ طاق بونده بو تقدیرجه ارقا اوزره دشمك
معناسنه استعمال اولنور سنك بو حالندن بی خبر اولان غافل سنك حقنده دایتدی اشته سکا ریا ونفاق یعنی سنك
بو حالکی ریا ونفاق وحیله یه حمل ایلر (م ی) او چه می بیند در وای شور چیست * او نداند کان نشان وصل کیست

اول بی خبرنه بیلورکه اول بیهوش دوشن کسه ده بوشور وبیهوشلق ندر اول بی خبر بیلزکه اول مشاهده اولنان
حالات کیمك وصلنك نشانیدر بوهم وجهدر اول بی خبردرکه اول فلان کسه یه مرید اولان نه کورر وآنده بوشور
وشغب ندر اول بی خبر بیلزکه بونه کسه نك وصلنك نشانیدر (مثنوی) این نشان درحق او باشد که دید * آن دکررا کی
نشان آید بدید * بونشان اول کسه نك حقنده اولورکه اول کسه کوردی اول غیریسنه نشان نچن ظاهر کلور یعنی
بونشان وعلایم اول مریدك حقنده درکه مرادنی خواب الستده کوردی (فما تعارف منها ائتلف) فحواسنجه
بوعالمده الفت ومحبت ایلدی پس اول عالمده تنا کرایلین کسه یه بوعالمده نچن نشان بدید اولور (مثنوی) هر زمان
ازوی نشانی می رسد * شخص راجانی بجانی می رسد * ماهیٔ بیچاره راپیش آمد آب * این نشانها تلك آیات
الکتاب * هر زمان اول عالمده آشنا اولدیغی وبلی دیوب اقرار ایتدیکی ربیسندن آکا برنوع نشان یتشور شخص
معهودك کویا جاننه برجان یتشور وبرحیات آخری جاننه منضم اولوب یتشور بیچاره ماهینك اوکنه آب کلدی یعنی
طالب آواره بی آب قالمش برماهیٔ بی چاره کبی ایکن ماهیٔ بیچاره نك کویا اوکنه صو کلدی بونشانلرکه آفاق
وانفسده نمایان وعیان اولور اول کتاب معهودك آیاتیدرکه مراد لوح محفوظدر (مثنوی) پس نشانیها که اندر
انبیاست * خاص آن جانرا بود کو آشناست * پس شول نشانلرکه انبیاء علیهم السلامده در اول جانه مخصوصدرکه
اول جان حضرت خدانك آشناسیدرکه عالم الهیده واقع اولمشدر پس سموات وارضده وآفاق وانفسده هر نقدر
آیات وار ایسه اللهله آشنا اولان جان ایچوندر غیریلر بو آیاتدن خبردار اوله میوب اعراض ایدرلر (کما قال الله تعالی
(وکاین من آیة) ای من علامة ودلالة علی الله وصفاته وتوحیده (فی السموات والارض یمرون علیها) ای علی الارض
اوعلی الآیات ویشاهدونها (وهم عنها معرضون) ای لا یعتبرون بها (بودنیاده آیات خدایی بیلان عالم الستده خدا ایله
آشنا اولنلردر واندن اعراض قیلان خدادن بی خبرقلاندر پس باءعریله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی چوق
ایات ونشانلرکه انبیای عظام علیهم السلامده وارددر اول جانلره مخصوصدرکه عالم ارواحده انبیا ایله آشنادر دیمك اولور
(مثنوی) این سخن ناقص بماند وبی قرار * دل ندارم بی دلم معذور دار * بوسوز ناقص وبی قرار قالدی کوکل طوتمزم
عاشق بی دلم معذور طوت یعنی بو آیات وعلامات سوزی ناقص قالدی وقرار سزاولدی کوکل المدد کالدر بی دل
وبی اختیارم معذور طوت فرضا بو آیات ونشانلر سوزی ناقص قالمسون وتمام اولسون دینلسه وتقریر وتفسیره
شروع قیلنسه ینه ممکن دکلدر (مثنوی) ذرهای ریك را توان شمرد * خاصه انکو عشق ازوی عقل برد * زیرا
برکسه قومك ذره لرنی صایمغه قادرد کلدر خصوصا اول کسه که عشق الهی اول کسه دن عقل ایلتدی وآنی دیوانه
ایلدی بعض نسخه ده مصرع اول بویله در (ذرهارا کی تواند کس شمرد) برکسه ذره لری صایمغه نچن قادر اولور یعنی
هر برذره که آیات اللهدن بر آیتدر (فی کل شیٔ له آیة) فحواسنجه ذره لری نچن برکسه صایمغه قادر اولور علی
الخصوص اول کسه که عشق اندن عقلی کیدردی اول بی عقل اولان عاشق بوقدر ذراتی نیجه احصا ایدر (مثنوی)
می شمارم برکهای باغرا * می شمارم بانك کبك وزاغرا * بو بیت استفهامدر یعنی صایرمیم وصایمغه قادر
اولورمیم باغك بپراقلرینك هر برورقی معرفت کرد کاره بردفتردر کبك وزاغك بانکنی صایرمیم یعنی بانك زاغ
وکبکك که هر بری آیات خدادن برآیت اکبردر یعنی شماره کلمز وآنی احصایه کسه قادر اولمز (می) درشمار اندرنیاید
لیك من * می شمارم بهررشد ممتحن * بومذکورات شمار وحسابه کلمزلیکن بن ممتحنك رشدندن اوتری صایارم یعنی
مالا یدرك کله لا یترك کله) کلامنك مقتضاسنجه ممتحن اولان کسه لرك ارشادی ایچون ممکن اولدیغی مرتبه صایارم
وتعبیر وتقریر ایلرم (مثنوی) نحس کیوان یا که سعد مشتری * ناید اندر حصر کرچه بشمری * مثلا کیوانك
نحسی یا که مشترینك سعدی یعنی زحل یلدزینك نحوستی ومشتری یلدزینك سعادتی کیواندن مراد زحلدرکه زیاده
نحوست اوزره در حصر وحسابه کلمز اکرچه صایه سن یعنی زحلك نحوستنه ومشترینك سعادتنه غایت ونهایت
یوقدر (مثنوی) لیك هم بعضی ازین هردواثر * شرح باید کرد یعنی نفع وضر * ایکن بوهر ایکی اثردن مقدارینی
شرح ایلمك کرك یعنی اول ایکی کوکبك بریکه نفع وبری ضرر ویریجیدر انلرك نفع وضررینی بیان ایلمك کرکدر (مثنوی
تاشود معلوم آثار قضا * شمهٔ مر اهل سعد ونحس را * تا آثار قضانك برشمه سی سعادت اهلنه ونحوست اهلنه
معلوم اوله بوهم وجهدر تا کم معلوم اوله آثار قضادن برشمه اهل نحس وسعد اولان کسه لره ذوات نجومده موضع
آثار قضادن برشمه اولدرکه اول کسه که لوح قضاده اهل سعادت اوله انك طالعی مشتری اولور (مثنوی) طالع
انکس که باشد مشتری * شاد کرددازنشاط وسروری * اول کسه نك طالعیکه مشتری اوله سرور وسرورلکدن
شاد ومسرور اولور (مثنوی) وان کرا طالع زحل ازهرشرور * احتیاطش لازم آید در امور * واول کسه نك که

طالعی زحل اوله جمیع شرلردن امورواحوالده اکا احتیاط لازم کاور (مثنوی) کر بکویم آن زحل استاره را * زآتشش سوزدمر آن بیچاره را * اکر اول زحل استاره اولان کمسه یه سویله سم اول زحلك آتش نحوستندن یقاردی تحقیقا اول بیچاره یی لیکن انك آتش قهر ونحوستندن سویلهمزم ولسانن وجنانمی اللهك ذکرندن غیری یه صرف ایلمزم بعض نسخه ده کر بکویم محلنه کرنکویم واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی دیمك اولورکه اکر اول زحل استاره لویه زحلك نحوستنی دیمیم اول بیچاره یی زحل نحوست ونکبت اتشندن یقار پس لازمدرکه اکا تنبیه ایدم تا که اول بیچاره متنبه اولوب ذکر اللهه مشغول اوله (مثنوی) اذکروا الله شاه مادستورداد * اندرآتش دید مارا نورداد * الله تبارك وتعالی کلام مجیدنده امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها الذین امنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا وسبحوه بکرة واصیلا هو الذی یصلی علیکم وملائکته لیخرجکم من الظلمات الی النور وکان بالمؤمنین رحیما) پس ای زحل استاره لو اولان مؤمنلر وای آتش طبیعتده وظلمت بشریتده قلان مسلملر حالده اللهی ذکر ایلك بزم شاهمز کندوبی ذکر ایلمکه دستور ویردی آنك ذکری نور وغیرلك ذکری ظلمتدر وانك ذکری ضیای درون افروز وزحل ومشترینك ذکری آنك ذکری قنده آتش عالمسوزدر پس بزی اول خدا آتشده کوردی بزه نور ویردی یعنی بزی اول خدا آتش ذکرماسوا ونار جهل وعمادهٔ کوردی لطف وکرمندن بزه نور ویردی وبزی ظلمات جهل وغفلتدن اخراج ایدوب مرتبهٔ نورانیته وعالم وحدانیته ایرکوردی (م ی) کفت اکرچه پاکم ازذکر شما * نیست لایق مرمرا تصویرها * بزم شاهمز اکرچه بن سزلك ذکریکزدن پاکم دیدی تحقیقا بکا تصویرلر لایق دکلدر یعنی جناب حق جل شانه بیوردیکه قوللرم اکرچه بن پاك ومنزهم سزلك ذکریکزدن لیکن کندیکزه نفع وتطهیر ایچون بنی بلا تصور ذکر ایلمکدن خالی اولمك تحقیقا بنم جناب مقدسمه تصویرلر لایق دکلدر (مثنوی) لیك هرکز مست تصویر وخیال * در نیابد ذات مارا بی مثال * لیکن تصویر وخیال ایله مست ومفتون اولان کمسه هرکز بزم ذاتمزی مثال وتمثیلسز ادراك ایلمز یعنی مست تصویر وخیال اولان کمسه لر هرکز بزم ذات بیچون ونمزی مثالسز ادراك ایلمز وادراك ایلمز اناره تفهیم ایچون تصویر وتمثیل جائزدر (مثنوی) ذکر جسمانه خیال ناقصست * وصف شاهانه ازانها خالصست * محصل جسمانه ذکرناقصك خیالیدر فهم وادراکده قاصر اولان کمسه لر جسمانه تمثیل وتصور برطریقیله فهم ایلرلر پادشاهانه وصف بو جسمانی حالاتدن خالص ویاکدر بوهم وجهدر ذکر جسمانی یعنی جسمه مناسب صفتلرله ذکر قیلمق خیال ناقصدر وصف شاهانه اوصاف جسمانیه دن خالصدر (مثنوی) شاه را کوید کسی جولاه نیست * این چه مدحست این مکر آکاه نیست * پادشاهه مدح قصد ایتدکده بر کمسه سویلر جولاه دکلدر بو هم وجهدر بر کمسه نته کم موسی علیه السلام زماننده اولان شبان کبی اوصاف جسمانیه ایله جناب حقدن آکاه بر کمسه پادشاهه جلاح وحجام دکلدر دیر بو نه مدحدر بو کمسه مکر پادشاهدن آکاه دکلدر آکاه دکل ایکن کندی اعتقادی واستعدادنه مناسب حضرت خدایی توصیف ایدوب ذکر ایلدی اکر بوراده برسؤال لازم کاورسه که اوصاف جسمانیه ایله حضرت حق لسان شارع خود توصیف ایلدی مثلا دست ویا وعرش استوا اوزره کبی پس نه وجهله اوصاف جسمانیه اکا نالایق اولور جواب اولدرکه اولا توصیف خدا توقیفیدر یعنی شارعك توصیف ایلمسنه موقوفدر ثانیا لسان شرعده واقع اولان اوصاف جسمانیه متشابهاتدندر پس بوکونه توصیف وتعریفدن موصوفك ذاتی صفات جسمانیه ایله متصف اولمق لازم کلمز زیرا حضرت حقك جل شانه یدی واردر لکن کندی ذاتنه مناسبدر انسانده اولان ید کبی دکلدر وکذلك سمع وبصری وسائر صفات علیه سی واردر پس بو توصیف مجسمه ومشبهه نك توصیف وتعریفندن واعتقادندن دوردر بو محلده مذموم اولان انلرك اوصاف جسمانیه ایله توصیف قیلدقلریدر نته کم حضرت موسی شبانك بوکونه توصیف وذکرنی رد ایدوب ذم ایلدی (انکار کردن موسی علیه السلام برمناجات شبان (مثنوی) دید موسی یك شبانی را براه * کو همی کفت ای خدا وای اله * حضرت موسی علیه السلام یولده برشبانی کوردی یعنی طور طاغنه کیدرکن یولده برچوبان کوردیکه اول چوبان ایدردی ای کریم وای اله بعض نسخه ده کو همی کفت ای کزینندهٔ اله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول چوبان دیردی ای بنده لرنی کزیده واصطفا ایدیجی الله (م ی) تو کجایی تاشوم من چاکرت * چارقت دوزم کنم شانه سرت * سن قنده سن تا بن سنك چاکر وخدمتکارك اولم سنك چارقکی دیکم سنك باشکی طاره یم (م ی) جامه ات شویم شپشهات کشم * شیر پیشت آورم ای محتشم * سنك قفتانکی یویم سنك بتلریکی اولدورم ای محتشم سنك اوکوکه سوت کتورم (م ی) دستکت بوسم بمالم پایکت * وقت خواب آید بروبم جایکت * سنك الجکزکی اوپم سنك اپاجغکی اووم خواب وقتی که کله سنك جای وخوابکاهکی سوپرم وپاك ایدم (مثنوی) ای فدای تو همه بزهای من * ای بیادت هی هی وهیهای من * ای بنم دوکلی کچیلرم سکا فدا اولسون ای خدا سنك یاد کلهدر بنم

هی هیم وهیهایم یعنی های وهوای ایلیوب فغان ایلدیکم سنك شوق ویادك واسطه سیله در (م ی) این نمط بیهوده می کفت آن شبان * کفت موسی با کیست این ای فلان * اول چوبان بو اسلوب اوزره بیهوده وعبث سویلدی حضرت موسی علیه السلام اکا ایتدی ای فلان چوبان بو سوزلر کیمه در (مثنوی) کفت با آن کس که مارا آفرید * این زمین وچرخ ازو آمد بدید * شبان حضرت موسایه ایتدی اول کسه یه درکه بزی یراتدی بو زمین وآسماناندن ظهوره کلدی (ی) کفت موسی های خیره سر شدی * خود مسلمان ناشده کافر شدی * حضرت موسی علیه السلام ایتدی های ای شبان خیره سر ومجنون اولدك بعض نسخه ده بو مصرع کفت موسی های بس مدبر شدی واقع اولمشدر یعنی موسی علیه السلام آکا ایتدی های زیاده مدبر اولدك خود مسلمان اولمش ایکن کافر اولدك (مثنوی) این چه ژاژست این چه کفرست وفشار * پنبهٔ اندر دهان خود فشار * بو نه هرزه در بو نه کفردر و نه باطل هذیان سوزدر کندی دهانکه بر پنبه صوق تا اغزلك بو کونه سوزی سویلیه (مثنوی) کند کفر تو جهانرا کنده کرد * کفر تو دیبای دین را ژنده کرد * سنك کفرك قبیح رایحه سی جهانی قوقش ایلدی سنك کفرك دینك دیباسنی اسکی وپاره پاره ایلدی (م ی) چارق وپاتابه لایق مر تراست * آفتابی را چنینها کی رواست * چارق وپاتابه سکا لایقدر پاتابه شول صارغیدر که آیاقدن دیزه دك صارررلر بر آفتاب عظیم الشانه بونك کبیلر قچن روا وسزادر (م ی) کر نبندی زین سخن تو حلق را * آتشی آید بسوزد خلق را * بو سوزدن اکرسن کلو ودهانکی بغلمیه سن آسماندن بر آتش کلور وخلقی یقار (مثنوی) آتشی کر نامدست این دود چیست * جان سیه کشته روان مردود چیست * اکر سکا قهر الهی آتشی معنا کلمدیسه بو دهانکدن ظهور ایلین دخان کفر وعصیاندر جانك سیاه اولمش روانك مردوددر یعنی بو ظاهرده اولان کفر وعصیان وبیهوده هذیان باطنده اولان نار قهرك علامت ودخانی وجانك سیاه اولمه نك وروانك مردود قالمه نك آثار ونشانیدر (مثنوی) کر همی دانی که یزدان داورست * ژاژ وکستاخی ترا چون باورست * اکر بیلور ایسك که یزدان عادل حاکمدر هرزه وکستاخلق سکا نیجه لایقدر یعنی حضرت حقك اکرسن داور اولدیغن بلیدك آنك حقنده بو کونه کلمات سویلمکدن محکم حذر قیلیدك (مثنوی) دوستی بی خرد خود دشمنیست * حق تعالی زینچنین خدمت غنیست * عقلسزلك دوستلغی خود دشمنلکدر حق تعالی حضرتلری بو نحلین خدمتدن غنیدر (مثنوی) با که می کویی تو این با عم وخال * جسم وحاجت در صفات ذوالجلال * بو سوزلری ای چوبان سن کیمه دیرسن عم وخالکه می دیرسن جلال صاحبی اولان خدانك صفاتنده جسم وحاجت می دیرسن حضرت ذوالجلال والاکرام اولان خدا خود احتیاج وجسمانیتدن منزهدر (مثنوی) شیر او نوشد که در نشو ونماست * چارق او پوشد که او محتاج پاست * سودی اول کسه ایچرکه نشو ونماده در چارقی اول کسه کیرکه اوپایه محتاجدر حضرت حق خود بونلردن مستغنیدر (مثنوی) ور برای بنده است این کفت تو * آنکه حق کفت او منست ومن خود او * آنکه کفت انی مرضت لم تعد * من شدم رنجور او تنها نشد * آنکه بی یسمع وبی یبصر شده ست * در حق آن بنده این هم بیهده ست * حضرت موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه شبانه دیدیکه ای شبان بو سنك سوزلك فرضا اکر بنده ایچون ایسه اول بندهٔ خاصکه حضرت حق انك حقنده ایتدی اول بن درو بن خود اویم دیدی خلیفه مستخلفك عینی اولدیغنه اشارتدر بو معنایه آیات واحادیثده دلائل قتی چوق واقع اولمش (کما قال الله تعالی فی حق نبیه ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله (وقال ایضا من یطع الرسول فقد اطاع الله (ولهذا قال الله تعالی وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی (وقال علیه السلام اشارة الی هذا المعنی من رأنی فقد رأی الحق) واول بنده درسکا دیدیکم که حق تعالی آنك شاننده (انی مرضت لم تعدنی) دیدی یعنی اول الله دیدیکه بن خسته اولدم بنی عیادت ایتمدك بن رنجور اولدم اومریض تنها خسته اولمدی (کما قال الله تعالی فی حدیثه القدسی یا ابن آدم مرضت) ای آدم اوغلی بن خسته اولدم فلم تعدنی بنی عیادت ایلمدك (واستطعمتك فلم تطعمنی واستسقیتك فلم تسقنی) بن طعام استدم اطعام ایتمدك بن صو استدم اسقا ایتمدك (قال یارب وکیف اعودك وانت رب العالمین قال الله تعالی اما علمت ان عبدی فلانا مرض فلم تعده اما علمت لو عدته لوجدتنی عنده الی آخره) مشار قده مفصل حدیثدر وبو بنده دن مقصود اولدر که بی یسمع وبی یبصر مرتبه سنك صاحبی اولمشدر انك حقنده بیله بو کونه مقالات بیهوده در قنده قالدیکه حضرت حقك شان شریفنده اوله مشایخ صوفیه بو مرتبه یه قرب نوافل دیرلر که قچن عبد بر موجب حدیث قدسی (لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احببته فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به ویده التی یبطش بها) بو حدیث شریفك تفسیری بشنجی جلدده عارف واصل سرخنده کلور قول خدمت نافله یه مداومت ایلسه بر مرتبه یه واصل اولور که جناب حق اکا محبت ایدر اول وقتده که جناب حق عبدنه محبت ایلیه عبد حقه بر مرتبه تقرب ایلرکه بلا حلول ولا اتحاد

جناب حق آ كا آلت مثابه سنده اولوب سمع حقله سامع وبصر حقله ناظر وقدرت حقله باطش وقوت حقله ماشى اولور
وولايت وكرامت مرتبه سن بولور پس بو مرتبه يه واصل اولان عبده بركسه اهانت ايلسه وبى ادبانه سوز سويلسه
ظلمت جنانه ونزع ايمانه سبب اولور (كما قال الله تعالى من اهان لى وليا فقد بارزنى بالمحاربة وكما قال الشيخ الاكبر
قدس الله سره العزيز من جالس الصوفية وخالف ما يتحققون به نزع الله الايمان من قلبه (مثنوى) بى ادب كفتن
سخن با خاص حق * دل بميراند سيه دارد ورق * حق تعالينك خاص بنده سنه بى ادب وبى باك سوز سويلمك قلبى اولدرر
وورقى قاره ايلر يعنى دفتر عملى سيا ايلر (مثنوى) كر تو صد دى را بخوانى فاطمه * كرچه يك جنسند مردوزن همه *
اكرسن بر مرده فاطمه اوقويه سن اكرچه مرد وزن جميعا بر جنسدر زيرا جمله سى انساندر ومرد وزن حيوان ناطقك
تعريفنك تحتنده داخلدر (مثنوى) قصد خون تو كند تا ممكن است * كرچه خوش خو وحليم وسا كن است * اول
فاطمه ديدكك كسه سنك خونى وهلاككه قصد ايلر مادامكه ممكندر اكرچه اول كسه خوش خو وحليم وساكندر
مع هذا سنه بو نامله تسميه اولنقدن اكا عار كلوب سكا خشم ايلر (مثنوى) فاطمه مدحست در حق زنان * مردرا
كويى بود زخم سنان * حال بوكه فاطمه زنلر حقنده مدحدر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلامك دخترلرينك اسم
شريفيدر اما مرده فاطمه ديسن اكا زخم سنان اولور وبو سوز آنك قلبنى مجروح قيلور (مثنوى) دست ويا در حق
ما استايشست * در حق پاكى حق آلايشست * بزم اى چوبان دست وپا بزم حقمزده مدح وستايشدر زيرا بى دست
وپا اولمق عيب ونقصاندر اما حضرت خدانك پاكلكى حقنده آلايش وعيبدر اكرچه جارحه مراد اولنورسه اما اكر
جارحه مراد اولنمزسه عيب ونقصان دكل بلكه كمالدر زيرا حق تعالى حضرتلرى كندى وجه ويد وقدمله توصيف
ايلشدركه كتاب وسنتله ثابتدر (مثنوى) لم يلد لم يولد اورا لايقست * والد ومولودرا او خالقست * سورهٔ اخلاصه
اشارتدر (قل هو الله احد) بو سوره نك سبب نزولى بودركه بركرن قريش حضرت پيغمبر عليه السلامه ديديلر (يا محمد
صف لنا ربك) يعنى ربكى بزه وصف قيل كه نه نيدن ايمشدر وكيمدن ميراث الدى وكيمدن طوغدى پس جناب بارى
بيوردركه قل دى يا محمد بونلره هو شان بودركه (الله احد) الله بردر متوحد بالذات ومتفرد بالصفاتدر (الله الصمد) اى
السيد المصمود اليه فى الحوائج المستغنى بذاته وكل ما عداه محتاج اليه بو تقديرجه صمد قصد معناسنه اولوب مفعول
معناسى ويريلور يعنى الله مقصود اليه در ومحتاج اليه در جميع حوائجه وغنى بالذات ومستغنى عن المخلوقاتدر ودائم
وباقى معناسنه ده اولور (لم يلد) كسه يى طوغورمدى اول الله يهوديلر كه عزير ابن الله ونصارى مسيح ابن الله ديرلر
وبعض قوم الملائكة بنات الله ديرلر بونلره ديدكلرى دكلدر (ولم يولد) وكسه دن طوغمدى زيرا هر مولود محدثدر وجسمدر
اول الله قديمدر وجسمدن منزهدر (ولم يكن له كفوا احد) وهيچ براحدا كا مكافى ومماثل ومشاكل دكلدر جمال الدين
ساوجى بيوريلركه معطله ديرلركه بو عالمك صانعى يوقدر وفلاسفه صانعى واردر اما صفاتدن منزهدر ديرلر وثنويان
حقك شريكى واردر ديرلر ومشبهه خلقه بكزر جوارح واعضاسى واردر ديرلر ويهودى ونصارى زن وفرزند اثبات ايدرلر
پس بر مؤمن ديه كه هو تعطيل وزندقه دن برى اولور زيرا ضمير ذاته راجعدر والله ديه فلاسفه اعتقادندن برى اولور زيرا
لفظة الله اسم ذات ومستجمع جميع صفاتدر واحد ديه اعتقاد ثنويه دن برى اولور (والله الصمد) ديه اعتقاد
مشبهه دن برى اولور (ولم يلد ولم يولد) ديه ملت يهود ونصارى دن برى اولور (ولم يكن له كفوا احد) ديه اعتقاد مجوس
ومشركاندن برى اولور حضرت مولانا بو بيتى حضرت موسى عليه السلام اسانندن تقرير بيوررلركه (لم يلد ولم يولد)
ديمكله توصيف ايلمك اول حضرته لايقدر ولد ومولودى اول خالقدر امدى حقك توصيفى توقيفيدر پس صاحب
شريعت حضرتلرى نيجه بيورديلرسه آ كا كوره وصف قيلمق كرك وجناب حقه اوبله تضرع ايتمك كرك والا جناب حق
هر كس ديلديكى اسمله توصيف ايتمك جائز دكلدر (مثنوى) هرچه جسم آمد ولادت وصف اوست * هرچه مولود است
او زين سوى جوست * هر نه كم جسم كلدى ولادت انك وصفيدر هر نه كه مولوددر اول نهرك بو طرفندندر كويا كم روح
انسانى بر جوى كبيدر برجانبى ربوبيت برجانبى عبوديتدر هر نه كم مولود اولدى اول نهر روحك بو جانبندندر اول
ربوبيت طرفندن دكلدر (مثنوى) زانكه از كون وفساد است ومهين * حادثست ومحدثى خواهد يقين * اول
اجلدنكه اول جسم عالم كون وفساددندر خوار وحقيردر وحادثدر ويقين بودركه (لابد لكل حادث من محدث)
فخواسنجه بر محدث قديم استركه اول احد وصمد (ولم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد) اوصافيله متصف اولان واجب
الوجوددر (مثنوى) كفت اى موسى دهانم دوختى * وز پشيمانى تو جانم سوختى * شبان چونكم حضرت موسى
عليه السلامدن بو كلماتى ايشتدى اكا ايتدى اى موسى بنم دهانم ديكدن وپشيما نلقدن سن بنم جانمى ياقدك (مثنوى)
جامه را بدريد واهى كرد تفت * سر نهاد اندر بيابانى ورفت * شبان درحال جامه سن يرتدى وحرارتله برآه ايتدى

بريانه

بر بیابانه باش قودی وکتدی (عتاب کردن حق تعالی باموسی علیه السلام بهر شبان (مثنوی) وحی آمد سوی موسی از خدا * بندهٔ ما را زما کردی جدا) خدای تعالیدن موسی علیه السلامه وحی کلدی بویله دیو که ای موسی بزم بنده مزی بزدن جدا ایلدک (مثنوی) تو برای وصل کردن امدی * یا برای فصل کردن آمدی * سن بنده لرمی بکا واصل ایلمکدن اوتریمی کلدک یا خود فصل وجدا دن اوتریمی کلدک بعض نسخه ده مصرع ثانی تا برای فصل کردن نامدی واقع اولمشدر یعنی بنده لرمی بندن فصل وجدا ایلمک ایچون کلمدک (مثنوی) تا توانی پا منه اندر فراق * ابغض الاشیاء عندی الطلاق * بو بیت جناب عزت لسانندن موسی علیه السلامه خطابدر بیوررلر که یاموسی مادامکه قادرسن فراقده آیاق قومه اشیانک ابغض واقبحی بنم قتمده طلاقدر یعنی یاموسی قادر اولدقجه آیاق قومه فراقه وشروع ایتمه افتراقه زیرا ابغض اشیا بنم قتمده طلاق وفراقدر (کما قال علیه السلام ما خلق الله مباحا احب الیه من العتاق وما خلق الله مباحا ابغض الیه من الطلاق (وکما روی مسلم عن ابی هریرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان ابلیس یضع عرشه علی الماء ثم یبعث سرایاه یفتنون الناس فادناهم الیه منزلة اعظمهم فتنة یجیء احدهم فیقول فعلت کذا وکذا فیقول ما صنعت شیئا ثم یجیء احدهم فیقول ما ترکت حتی فرقت بین امرء وبین امرأته فیدنیه منه فیقول نعم انت) پس نعم معلوم اولدیکه برنسنه که شیطان قتنده زیاده مقبول اوله الله قتنده بغایت مبغوض اولمق مقرردر (مثنوی هر کسی را سیرتی بنهاده ام * هر کسی را اصطلاحی داده ام * هر برکسه یه بر سیرت قومشم هم برکسه یه بر اصطلاح ویرمشم یعنی حضرت موسایه عتاب حضرت عزتدن بویله واقع اولدیکه یاموسی هر برکسه یه سیرت خاص وضع ایلدم وهر برکسه یه برنوع اصطلاح ویردمکه بو اختلاف السنه واصطلاح دخی آیات عظیمه دن بر آیت وارض وسمواتک خلقی مانندی قدرت باهره دن بر قدرتدر (کما قال الله تعالی فی کلامه ومن آیاته خلق السموات والارض واختلاف السنتکم) ای اختلاف لغاتکم بان علم کل صنف لغته او اجناس اصطلاحکم بان علم کل قوم اصطلاحهم فما من طائفة من العلماء والادباء والحکماء وغیرهم الا ولهم اصطلاح لا یعلمه الدخیل فیهم الا بتعریف من اهله ولا مشاحة فی الاصطلاح (مثنوی) درحق او مدح ودرحق تو ذم * درحق او شهد ودرحق تو سم * ودخی حضرت خدا لسانندن حضرت موسایه خطابا واصطلاحده منازعت ایلینلره ارشادا بیوررلر که آنک حقنده واستعداد نده اول سوزمدحدر و سنک حقنده واستعدادنه نسبت ذمدر آنک حقنده شهد و سنک حقنده سمدر (م ی) ما بری از پاک وناپاکی همه * از کرانجانی وچالاکی همه * بزجمیع پاک وناپاکدن بری بز وجمیع کرانجانلو لقدن وچالاکلکدن بری بز یعنی بن شول باری امکه بریئم پاکلکدن وخلقک بنی تنزیه وتقدیس ایلمکدن ودخی ناپاک وملوث اولمقدن وکران جانلرک جان کرانلغندن وچست وچالاک اولنلرک چالاکلکندن دوکلی وکلی یاموسی (مثنوی) من نکردم امر تا سودی کنم * بلکه تا بر بندکان جودی کنم * بن بنده لریمه طاعت وعبادته امر ایلدم تا بر فائده ایدم بلکه بنده لریمه طاعت وعبادته امر ایلدم تا کم اول واسطه ایله بنده لرم اوزره بر جود واحسان ایدم یعنی بن قوللریمه امر وتکلیف ایلمدم تا کم انلردن سود وفائده ایدم امر وتکلیفی بنده لریمه جود ایلیم انکیچون ایلدم (وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون) دهکی لام علت وغرض حق ایچون دکلدر بلکه تقدیر کلام (لنأمرهم بالعبادة اولیکونوا عبادا لی وینتفعوا بعبادتهم لی) دیمکدر پس حق تعالینک جن وانسی کندی یه عبادت ایلمک ایچون خلق ایتمسی کندوبی استکمال ایچون دکل بلکه بنده لرینک اول عبادتله استکمال وانتفاعی ایچوندر اکر عبادت ایلرسه کندی یه فائده واکر ترک ایدرسه کندی یه ضرر (مثنوی) هندوانرا اصطلاح هند مدح * سندیانرا اصطلاح سند مدح) هندیلرک هند اصطلاحی خدانک مدحی خصوصنده مدحدر سندیلرک سند اصطلاحی خدانک مدحی خصوصنده مدحدر (یعنی ان لکل قوم اصطلاحا لا یعلمه الا اهله) قولینک مصداقنجه هندیلره اصطلاح هند مدحدر سندیلره اصطلاح سند مدحدر پس هندیلر زبان هند اوزره الاهه تضرع وعبادت ایلسه لر وسندیلر لسان سندله شکر وثنا ومدحت قیلسه لر محصل بای لغات کانت بر لغتله آنی مادح وآکا ثنا خوان اولسه لر شرعا وعقلا ممنوع دکلدر اکرچه افضل کل لغات لغت عربیه در لکن برکسه غیر لغاتله دخی تکلم ایلسه آثم اولمز (کما قال ابو اللیث فی بستان العارفین ولو تکلم بغیر العربیة فانه یجوز ولا اثم علیه وعن النبی علیه السلام تکلم بالفارسیة) بو تکلم ضرورت اولمدیغی وقتده در اما ضرورتده کندی بلدیکی اوزره تکلم ایلمک بطریق الاولی در بو اجلدندرکه امام ابو حنیفه فارسیله نماز قیلمغی جائز کورمشدر (مثنوی) من نکردم پاک از تسبیحشان * پاک هم ایشان شوند ودرفشان * قال صاحب النهایة معنی التسبیح التنزیه ومعنی سبحان الله انی انزه الله عن السوء تنزیها واصل التنزیه التبعید وتنزیه الله تبعیده عما لا یلیق بشأنه من النقایص (پس (سبح اسم ربک الاعلی وسبحوه بکرة واصیلا) آیتلرینک

مقتضاسبحه الله تبارك وتعالى بى تقديس وتنزيه ايلمك عبده واجب لكن بونى بويله بيلمك شرطدركه حق تعالى بزم
تقديس وتنزيهمزله منزه ومقدس دكلدر بلكه ازلا وابدا سبوح وقدوس اولدر نهاية مافى الباب بزآنى نقايص
وسؤدن تنزيه ايلمز كندى عقائدمزى تنزيه وتطهيردر بوخسه حاشا كه بزاللهى تنزيه وتطهيرايده وززواول مقدس
اولمى بزم تقديسمزله اوله پس بومعنايه اشارت ايدوب بيوررلركه ياموسى بن عبادمك تسبيح وتقديسندن مقدس
وپاك اولملم هم بوتسبيحدن انلر پاك ومقدس اولورلر ودررتسبيحات وتهليلات نثار قيلورلر (مثنوى) مازبانراتنكريم
وقال را * ماروانرابنكريم وحال را * بزلسانه باقمزز وقاله نظر قيلمزز بزروانه وحاله نظرقيلورز (مثنوى) ناظرقلبيم
وكرخاشع بود * كرچه كفت لفظ ناخاضع بود * قلبه نظرايديجى بزا كراول قلب خاشع وخائف اوله اكرچه تلفظ ايتديكى
سوزناخاضع اوله يعنى ناظرقلبز اكربر قلب خاشع اوله بزم نظريمز اول خشوعه در فرضا اكرچه كفت لفظى
بى خضوع ايسه ده (كما اخبررسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله قال ان الله لا ينظر الى صوركم ولاالى اعمالكم
وفى رواية ولاالى اقوالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) خشوع وخضوع تواضعه ديرلر لكن خشوع اكثرصوتده
وبصرده اولان تواضعده استعمال اولنور وخضوع بدنده وقلبده استعمال اولنور (مثنوى) زانكه دل جوهربود
كفتن عرض * پس طفيل آمد عرض جوهرغرض * زيرا كه قلب جوهرسوزعرضدر پس عرض طفيل وتابع
وجوهر غرض ومقصود كلدى يعنى اول اجلدن ناظر قلبز كه قلب جوهردر ومقصود اولدر وسويلمك عرضدر
پس عرض طفيل وتابع كلدى وجوهر ومقصود اولدى (بيت) لفظ اكرراست بودياكژ لك * هيچ قايرمز بزه معنى كرك
ديديكى روشنى دده نك بومعنايه كوره در (مثنوى) چندازين الفاظ واضمار ومجاز * سوزخواهم سوزباآن سوز
ساز * نيجه بربو الفاظ واضمار ومجازدن سويلمك وعبارات واستعاراته نظر ايلمك سوز استرم سوز استرم اول
سوزله دوزل وآنكله الفت قيل كه مطلقا الفاظ وعباراتده تكلف ايلمك وبى سوز تصنعله سوز سويلمك شرعا منهيدر
(كما قال عليه السلام ابغضكم لى يوم القيمة وابعدكم منى الثرثارون المتشدقون المتفيهقون الثرثار المتكثر من الكلام
المتشدق المتكلف فيه المتفيهق المتوسع فى الكلام) يعنى آغزين طولدروب سويلمك (مثنوى) آتشى ازعشق درجان
برفروز * سربسر فكر وعبارت رابسوز * اى سخرة قيل وقال عشق الهيدن جان وبالكده برآتش اوزره اشتغال ايله
سربسر فكر وعباراتى ياق ودواعىء قيل وقاله عداوت قيل زيرا نفسك بواظهار بلاغت وفصاحتدن غرضى ريا
وسمعه در (كما قال ابن الفارض (بيت) وعاد دواعى القيل والقال وانج من) عوادى دعاو صدقها قصد سمعة) وعن
ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه السلام دع قيل وقال وكثرة السؤال) پس حضرت حق سبحانه موسى عليه السلامه
خطاب ايدوب بيورديكه (م ى) موسيا آداب دانا ديكرند * سوخته جان وروانان ديكرند * اى موسى بنم قوللرمدن
آداب بيلجيلر غيرى كروهدر سوخته جان وروان برآخر كروهدر (مثنوى) عاشقانراهرنفس سوزيدنيست *
برده ويران خراج وعشر نيست * عاشقلره هرنفس يانمقلق واردر عشق آتشنه ويران كوى اوزره خراج وعشر يوقدر
يعنى خراب اولمش عاشقدن مراعات آداب مراد اولمزكه (اذاتمت المحبة سقطت شروط الاداب) دينلمشدر (مثنوى)
كرخطا كويد وراخاطى مكو * كربود پرخون شهيد اورامشو * اكر بحسب الظاهر خطا سويلرسه آكا خطا ايديجى
ديمه كه بحسب المعنى اول اطوع خلق اللهدر اكر پرخون اوله شهيدلرى يومه يعنى عاشق اولان كسه بى برشئ كه
معيب وملوث قيلسه اول معيب وملوث اولان شيئلره عاشق پراولسه اول شهيد تيغ محبتدر آنى اول عقلايه كراهت
وخباثت ويرن عيوبدن يومه زيرا عقلايه نسبتله اول عيب وناپاكلكدر ولكن عشاقه نسبتله عين پاكلكدر
(مثنوى) خون شهيدانرازآب اوليترست * اين خطا ازصد صواب اوليترست * شهيدلره خون آبدن اولى ركدن
بوخطا كه عشاقدن صادر اولور يوزصوابدن اولى ركدر (كما قال عليه السلام اذا احب الله عبدا لم يضره ذنبه (مثنوى
دردرون كعبه رسم قبله نيست * چه غم ازغواص راپاچيله نيست * كعبه نك ايچنده قبله نك رسم واعتبارى
يوقدر هرنه جانبه بركسنه انده توجه ايلسه جائزدر اما خارج كعبه ده اولنلرا كامتوجه اولمق واجبدر پس عشاق
الهى كعبهء حقيقته واصل اولنلردر برمقتضاى) فاينما تولوا فثم وجه الله) هرنه حاله كه توجه ايده لرانده وجه خداى
مشاهده قيلنلردر بونلرك تننده رسم وعادت قيدى يوقدر بلكه ملامت وفضاحت اوزره اولمق شانلرندندر
كما قال ابن الفارض (بيت) وخلعى عذارى فيك فرضى وان ابى * اقترابى قومى والخلاعة سنتى * وليسوا بقومى
ما استعابوا تهتكى * فابدوا قلا واستحسنوا فيك جفوتى) واهلى فى دين الهوا اهله وقد) رضوا بعثارى واستطابوا فضيحتى
رسوم وعادت وآداب واركان ورعايت عشاقه نسبتله آياق باغى وبالدر طولاغى كبيدر اكر غواص اولنلره
پاچيله اولمزسه نه غم واردركه انلره لازم اولان آلت دكلدر بلكه خشكستانده تك وبو ايدنلرايچون لازم ولابدر پاچيله

جنبر جبوغیدر که قاروقننده آیاق قاره باتمسون دیو آیاغه کیرلر (مثنوی) نوز سرمستان قلاووزی مجو*
جامه چاکانرا چه فرمایی رفو* سن سرمستلردن قلاووزلق استمه زیرا آنلر کندیلرنی تدارك ایتمکه قادر دکللردر
قلاووزلق خود صاحب عقل اولنلردن اولور جامه چاك اره یامه نه بیوررسن یعنی سن سرمستان اولنلردن وبوادیٔ
محبتده حیران ووالهن قالنلردن پیشوالق دیلمه ومقتدالق طلب ایلمه که ادب وارکان کوزتمك وفضاحت وملامتدن
حذرا یتمك عقلایه لایقدر عاشقلر که جامهٔ عقل وادراکی چاك ایدنلردر جامه چاك ایدنلره نیچون پاره دوزلك ویامه
دکمکلك بیوررسن عشق الهی دیوانه لری خود جامه دوزلغه قادر دکللردر زیرا جامه لرنی دکل بلکه کندیلرنی چاك
ایدیجیلردر تدبیر وتدارك هوشمندلرك حالیدر دیوانه لر تدبیر وتداركدن بریلردر (مثنوی) ملت عشق ازهمه
دینها جداست* عاشقانرا مذهب وملت خداست* لعل را کر مهر نبود باك نیست* عشق درد ریای غم غمناك
نیست* عشق که افراط محبته دیرلر عشقك ملتی یعنی دینی دوکلی ادیاندن جدادر انکیچون که تکالیف دینیه بالکلیه
عقل اوزره مبتنی اولمشدر وعاشق محکوم عقل دکلدر بلکه محکوم عشق واسیر افراط محبتدر پس عاشقك دینی جمیع
دینلردن جدا اولدی وجه آخر عاشق معشوقدن غیرینی بیلمز ومحبوبندن آخر بر محبوب مشاهده قیلمز بلکه
کندوینی دخی کورمز عاشقلغی ومعشوقلغی برامر اعتباری وبو ایکیسنی مظهرین باری کورر بو تقدیرجه دخی
ملت عشق جمیع دینلردن جدا اولور که دوکلی ادیان کثرت ومغایرت اهلی ایچون وضع الهیدر عاشقلرك مذهب
وملتی خدادر یعنی عاشقلرك محل ذهاب وسلوکی وملتی خدادر عاشقلر کاه سیر فی الله ایدرلر وکاهی سیر مع الله ایدوب
وهو معکم اینما کنتم) فحواسنجه هرنه حالله که کتسه لر آنکله کیدرلر پس خدادن غیری کورمزلر وخدادن غیرینی بیلمزلر
مذهبده وذهابده وذاهبده آنی کوررلر ملتده ودینده ومطلوب وطالبده انی مشاهده قیلورلر پس غیر فالمجق
عاشقلرك مذهب وملتی خدا اولور وبونلر غیروسوی زحمتندن نجات بولورلر لعلها کر مهر ونشان اولمیه باك دکلدر
بو هم وجهدر لعلك اکر مهر ونشانی اولمیه باك وخوف یوقدر یعنی عشاق الهی تبدیل وجود بشریه ایتمکله لعل
کبی اولمشدر لعلك اوزرنده شکل مهر اولمق وار واولمق وار اکر لعلك اوزرنده شکل مهر اولورسه که مراد اول مهردن
رسوم شرعیه وآداب مرعیه در (نور علی نور) اولور واکر لعلك اوزرنده مهر اولمزسه یعنی عاشق رسوم شرعیه وآداب
مرعیه ایله متسم ومرتسم اولمزسه باك یوقدر زیرا عشق غم والم دریاسندن غمناك والمناك دکلدر یعنی عاشق اولدر که
آنك قتنده لطف وقهر وجمال وجلال برابر اوله فرضی معشوق آنی دریای غمه صالسه غمناك اولمز زیرا عاشقك
شانی بوغم وشادی مرتبه سندن برتر وعالیتردر عقل بونلرك اسرارنی ادراك ایلمکده کورو کردر (وحی آمدن بموسی
علیه السلام در عذران شبان (مثنوی) بعد ازان درسر موسی حق نهفت* رازهایی کفت کان ناید بکفت* بردل
موسی سخنها ریختند* دیدن وکفتن بهم آمیختند* اندنصکره حضرت حق موسانك سرنده نهانی شول رازلری
سویلدیکه اول رازلر کفت وبیانه کلمز یعنی عشاقك حالنی ومرتبه سنی حضرت موسایه اعلامدنصکره حق تعالی
حضرت موسانك سرنه خفیة رازلر وسرلر سویلدیکه اول لسانه کلمز وعلم لدن بو عقله صغمز حضرت موسانك قلبی
اوزره سوزلر دوکدیلر کورمکی وسویلمکی بری برینه قارشدردیلر یعنی حضرت موسانك قلبنه خفیة سوزلر دوکدیلر
ومشاهده ایله مکالمه یی بر یره جمع قیلدیلر مراد بو اسرارك حقیقتنی هم وحی ایله بلدردیلر وهم آنی مشاهده قیلدیلر
دیمك اولور (مثنوی) چند بیخود کشت وچند آمد بخود* چند پرید از ازل سوی ابد* نیچه دفعه بیخود اولدی ونیچه
دفعه کندیسنه کلدی نیچه کره ازلدن ابد جانبنه اوچدی یعنی نیچه کره محو اولدی ونیچه کره صحوه کلدی ونیچه کره
ازلدن ابد جانبنه پران قیلدی یعنی بدایت ونهایتی اولمیان جناب حق جانبنه طائر اولدی وهر شیئك اول وآخرنی
مرجع ومصیرنی بیلدی واسرار واعیانه عالم اولدی وظهورات الهیه یی مشاهده قیلدی (مثنوی) بعد ازین
کر شرح کویم ابلهیست* زانکه شرح این ورای آکهیست* بوندنصکره اکر شرح سویلیم ابلهلکدر زیرا بو رازلرك
شرحی آکاهلغك وراسیدر یعنی بونك شرحی آکاهلغك فوقنده در (کما قال ابن الفارض (بیت) فثم وراء العقل علم یدق
عن* مدارك غایات العقول السلیمة (مثنوی) ور بکویم عقلها را بر کند* ورنو یسم بس قلمها بشکند* واکر اول
رازلری سویلیم عقللری قوپرر یعنی عقل آنی استماع ایتد یکندن دیوانه اولور واکر یازم چوق قلملری صر (مثنوی)
چونکه موسی این عتاب از حق شنید* در بیابان در پی چوپان دوید* بر نشان پای آن سرکشته راند* کرد ازراه
بیابان برفشاند) کام پای مردم شوریده خود) هم ز کام دیکران پیدا بود) چونکیم حضرت موسی جناب حقدن شبان
حقنده بو عتابی اشتدی بیابانده چوبانك ارد نجه یلدی اول شراب عشقله مست وسرکشته اولمش چوبانك
آیاغنك نشانی اوزره سوردی راه بیابادن توزلر سلکدی یعنی جست وجودده زیاده سرعت ایلدی بعض نسخه ده

بومصرع كرد ازپرهٔ بيابان برفشاند واقع اولمشدر يعني بيابانك پره سندن غبار سلكدي يعني زياده استعجال ايتديكندن سراسيمه وار پره لره طوقنوب كيدردي پره درخت كبي برذراع مقداري اوزون براوتك اسميدر ديوانه مردك اياغنك آديمي خودهم غيريلرك آديمندن ظاهر وبيدا اولور يعني مردم شوريده نك آيغنك ايزي واثري خودهم غيريلرك آيغنك ايزندن بيدا اولور پس اول شوريده نك روشي بساط شط اوزره اولان فرزك ميمنه وميسره لعب وبازيسنه تشبيه ايدوب وشطار طريقت وشوريدكان عشق ومحبتك معنا اولان سير وسلوكنه على سبيل الكنايه اشارت قيلوب بيوررلر (مثنوى) يك قدم چون رخ زبالا تا نشيب * يك قدم چون پيل رفته بر وريب * اول شوريده نك روشي مثلا بساط شطرنجده فرزروشي كبي ايدي برقدم رخ كبي مرتبهٔ اعلادن الچغه كتمش وبرقدم فيل كبي وريب واكري كتمش روندكان طريق الهى الات شطرنج كبي مختلفة الحركاتدر عباد وزهاد ماننديدق حركته اذن اولدقده يمينه ويساره ويا امامه انجق برمرتبه قطع ايدرلر يا ابرار واخيار كه طريق مستطيله صاحبلريدر رخ كبي ويا فيل كبي يمينه وشماله نيجه مراتب ومقامات سير ايدر روا ما فرزانهٔ عشق اولان اصحاب شوق فرزين كبيدر گاه بالادن نشيب وگاه اسفلدن اعلايه وگاه يمينه وگاه يساره وگاهى برعكس وگاه مطرد وگاه مختلف وگاه راست وگاه وريب اوزره كيدرلر وفاعل حقيقي هرنه كونه اقتضا ايدرسه اويله ايدرلر نته كم شبانك احوال مختلفه سي كبي جملهٔ احوال مختلفه سندن بري دخي بوايديكه (مثنوى) گاه چون موجى برافرازان علم * گاه چون ماهى روانه برشكم * گاه دريادن قالقمش برموج كبي علم تعين بلند ايديجي اولديغي حالده كتمش يعني بوقشه چيقوب كتمش گاهى ماهى كبي قارني اوزره يوريجي اولمش ايدي نته كم مستغرق بحر وحدت اولان عشاق روشي بوكونه در گاه اولورلركه درياى وحدتدن حاصل اولان تعينلري موجي بلند وعالى اولديغي حالده كيدرلر وگاهى ماننده ماهى بحر عشق الهى ايچره مشيا على الهام لا مشيا على الاقدام) سباحت وغواصلق ايدرلر (مثنوى) گاه برخاكى نوشته حال خود * همچو رماليكه رملى برزند * گاهى كنديسنك حالني برخاكه اوزره يازمش ايدي شول رمال كبي كه بررمل اورر يعني گاه اولديكه خاك اوزره يازدي كندي حالني شول بررمال كبي كه رمل اوزره نقش اورر نته كم عشاق الهى كندي حاللريني بوعالم خاكه يازوب كتديلر واثرلرينه كيدنلر وآثارلريني تتبع ايدنلر آثارلرندن اسرارلرينه وگفتارلرندن مشار محبت كردارلرينه مطلع اولورلر واثردن مؤثره استدلال قيلورلر مثلا حضرت مثنوى يي وغزليات ورباعيات مولوى يي تتبع ايلين عاشق اول حضرتك مشرب سعادتن ومذهب بادولتن معلوم ايدينور كذلك غيريلرك دخي بوكه كوره (مثنوى) عاقبت دريافت اورا وبديد * گفت مژده ده كه دستورى رسيد * والحاصل حضرت موسى صلوات الله على نبينا وعليه من طلب وجد وجد) لخواسنجه عاقبت چوباني بولدي وكوردي وآگاه ايديكه مژده وير اى شبان كه حقدن سكا دستور يتشدى (مثنوى) هيچ ادابي وترتيبي مجو * هرچه مى خواهد دل تنكت بكو * هيچ آداب وترتيب استمه سنك تنك كوكلك هرنه استرسه آني سويله (مثنوى) كفر تو دينست ودينت نور جان * ايمنى وز تو جهانى در امان * زيرا سنك كفرك دينندروسنك دينك جانك نوريدر يعني سنك كفرك دين ودينك نور جاندر ايمن سن عذاب خدادن وسندن جهانه منسوب اولنلر اماندهدرلر يعني سنك حرمتك ايچون اهل جهان دخي عذاب خدادن اماندهدرلر (مثنوى اى معاف يفعل الله ما يشا * روز بازار ابى محابا بركشا * اى يفعل الله ما يشاء مفهومنك معاف ومسلمى وارلسانكي لاابالى وار قابرمقسيز فتح ايله وهرنه ديلرسك سويله اكثر اهل سنت يفعل الله ما يشاء معناسنه مقر ايكن بركسه بويله عقلدن وشرعدن خارج وضع ايلسه مع هذا ينه مقبول حق اولسه وجناب حق آني عفو قيلسه قصور معرفتلري اولديغندن انكار ايدرلر وسمت اعتزاله كيدرلر قياس ايدرلركه كار حق برمقتضاى عقل اوله حال بوكه لازم دكلدر مقتضاى عقل اوزره اوله بلكه (فعال لما يريد) دروكذا (لا يسئل عما يفعل) در (والله اعلم (مثنوى) گفت اى موسى ازان بكذشته ام * من كنون درخون دل آغشته ام * من زسدرهٔ منتهى بكذشته ام * صد هزاران ساله زان سو رفته ام * شبان موسى عليه السلامه جواب ويروب ديديكه اى موسى اول عالم جذبه دن ومرتبهٔ سكردن كچمشم اول سوزلر جذبه حالنده ايدى بن شمدى كوكل قاننه قارشمشم وبولاشمشم مرادم مرتبهٔ فنا واضمحلاله ايرشدم ديمك اولوربن جذبهٔ الهى سبيله سدرة المنتهى دن كچمشم يعني بن شمدى سدرة المنتهى دن اوته يكدم سدرهٔ نبق ديدكارى يمشك آغاجيدر وسدرة المنتهى فوق سماء سابعه ده برمرتبه دركه جنت المأوى آنك قتنده در ومقام حضرت جبريلدر علوم واعمال خلايق انجق اكادك واصل اولوب وانده نهايت بولديغيچون سدرة المنتهى دينلدى وعقول ونفوس خلايق انك تحتنده اولديغيچون الله اعلم سدره يه تشبيه اولندي وواصل حق اولان عشاق الهى مرتبه بوتندن سدرة المنتهى دن ايلرو كچمشلردر وبلا واسطه دست حقدن شراب عشق ومحبتى ايچمشلردر انكيچون

چوبان لسانندن بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر شبان دیدیکه ای موسی علوم خلایقك وعقول ناسك نهایت بولدیغی سدرة المنتهی مرتبه‌سندن بکجدم واول جانبدن نیجه یوزبیك بیل کتمشم یعنی صدهزاران سال تقدیرا اندن ایلرو کتدم ووصلت حضرت محبوبه یتدمکه انك وصلتی مرتبه‌سی عقول ادراکدن برتردر (مثنوی) تازیانه برزدی اسبم بجست * کنبدی کردوز کردون برکذشت * ای موسی تازیانه اوردلنبنم اسبم دوندی برکره قالغدی وفلکدن کچدی یعنی یاموسی تازیانهٔ ارشاد ونصیحتی اسب روحمه اوردك تأدیب ایلدك وروحم اسبی درحال دوندی صچره‌مق ایتدی وکردوندن اوته کتدی (مثنوی) محرم ناسوت ما لاهوت باد * آفرین بردست وبربازوت باد) بزم ناسوتمز محرمی لاهوت اولدی سنك دستك اوزره وسنك بازولك اوزره تحسین اولسون که سنك برزبانك سببیله بومرتبه‌یه ایرشدم ناسوت عالم انسانیته ولاهوت عالم الهیته‌ دیرلر یعنی جناب الوهیت انسانیتمزه محرم اولدی وانده اسما وصفاتیله ظهور قیلدی دیمك اولور وبووصلت سنك همت وقوتکله حاصل اولدی دیمکی اشعار قیلور ودخی دیدیکه یاموسی (مثنوی) حال من اکنون برون از کفتنست * این چه می کویم نه احوال منست * بنم حالم الان سو یلمکدن خارجدر بونی که دیرم بنم احوالم دکلدر (مثنوی) نقش می بینی که درآینه ایست * نقش تست آن نقش آن آینه نیست * دم که مردنایی اندرنای کرد * درخور نایست نی درخورد مرد * پس کندوبی آینه‌یه وکندیده ظهور ایلین اوصاف واسراری آینه‌ده مرئی اولان صورته تشبیه ایدوب ونبی وولینك معنیء لی مع الله وقتنده اتحادلرینه اشارت قیلوب بیوررلرکه ای موسی مثلا برنقش کوررسن که آینه‌ده دریا خود آینه ایچره طوردی اول آینه‌ده کوردیکك نقش سنك نقشکدرکه آینه‌ده منعکس اولمشدر اول نقش آینه‌نك نقشی دکلدر بعض نسخه‌ده در آینه نیست واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره معنی سنك نقشکدر اول نقش آینه‌ده دکل وآینه‌نك دخی دکلدر دیمك اولور یعنی بالکلیه وجودم زنکارندن آینه کبی صاف اولدم وفانی فی الله اولمغله ولایت مرتبه‌سن بولدم پس هرنقش وصورتکه بندن ولایت وکرامتدن وحکمت ومعرفتدن وبونلردن غیری اولان سیرت وخصلتدن کوررسن اول نقشکدرکه سن رسول حضرت حق وخلیفهٔ وجود مطلقسن واول نقش وصورت بنم آینهٔ وجودمده دکلدر بن فانیم وصور وفیوضاتکه مرآت صافیم مثلا بنکه نی کبی‌ام وسن نایی کبی سن شول دم که مردنایی نای ایچره ایلدی وناء خالی دروناول دم واسطه‌سیله سوزه کلوب سویلدی نایك درخوردیمیدر اول مردك درخوردی دکل میدر هرنه مرتبه‌نای خالیدر اندن نغمات والحان صدور وظهور ایلسه اول مردنا یینك درنای آکا برآلت ملاحظه دربس بندن هرنه کونه کلام وپیام صدور ایلرسه ای موسی سنکدر وآینهٔ وجودمده مرئی اولان نقوش معنوی جنابکدر کذلك هرولی کندو نبی سنه بویله درکه اول ولی قنغی نبینك قدمنده ایسه اول ولینك آینهٔ وجودنده کورینن نقوش کرامات وولایات اول پیغمبرکدر وآنك نای جسدندن ظهوره کلان اصوات ونغمات متبوع ومقتداسی اولان رسولکدر پس اولیای محمدیه‌یی بویله بیل وانلردن ظهور ایدنی اول حضرتدن مشاهده قیل (والله اعلم) بومصرع استفهام اولمق اوزره شرح اولندیکه محله اسب اولان بودرکه استفهام معناسی ویرلیوب اول نفس نایك لایقیدرنایی مردلك لایقی دکلدر دینورسه محله مناسب اولیوب معنایه خلل کلور وسیاق وسباقه مخالف اولور فلیتأمل (مثنوی) هان وهان کرحمد کویی کرسپاس * همچو نافرجام آن چوبان شناس * آکاه اول آکاه اول ای حامد اولان وثنا وسپاس قیلان کسنه اکرالهه حمد سویلیه‌سن مع هذا بنه اول شبانك نافرجامی وناسزاشناسی کبی اکله وبیل (مثنوی) حمد تو نسبت بدان کر بهترست * لیك آن نسبت بحق هم ابترست * اول شبانه نسبت سنك حمد وثنالك اکرچه اویرکدر یعنی اکرچه سنك حمد وثنالك اول چوبانه نسبت اولنسه اکا نسبت بهتردر لیکن حضرت حقه نسبتله اول هم ابتر وبی فردر (ولهذا قال علیه السلام لا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت علی نفسك سبحانك ماذکرناك حق ذکرك یامذکور (مثنوی) چندکویی چون غطا برداشتند * کین نه بودست آنکه می پنداشتند * نیجه برحامد وذاکرم وثناخوان وشاکرم دیرسن چونکم یوم قیامتده پرده‌یی اورته‌لقدن قالدیره‌لر ورفع حجاب ایده‌لرکه بو اولمشدر اول نسنه که خلق ظن ایلدیلر (کما قال الله تعالی وبدا لهم من الله مالم یکونوا یحتسبون) مثلا چوق کسنه‌کندیلرینی جناب حقه حامد وذاکر ونیجه‌سی دخی ثناخوان وشاکر ظن ایدرلردی ونیجه‌سی دخی کندیلری عابد وزاهد وعارف مشاهده زعم ایدرلردی روز قیامتده (یوم تبلی السرائر) وقتنده بونلره الهدن ظاهر اوله اول شیء که آنی ظن ایلمزدی (مثنوی) این قبول ذکر تو از رحمتست * چون صلوة مستحاضه رخصتست * بوسنك ذکرك قبولی حضرت خدانك رحمتندندر یعنی ای ذاکر بوسنك ذکرك مقبول اولمسی قبوله مستحق اولدیغندن اوتری دکلدر بلکه بوسنك ذکرك قبولی رحمت الهیه‌دندر مستحاضه اولان خاتونك صلاتی کبی

محضا رخصتدر (قال صاحب النهاية الاستحاضة ان يستمر بالمرأة خروج الدم بعد ايام حيضها المعتاد) مستحاضه
شول خاتونه دیرلر که معتاد اولان حیضنك ایامندنصکره دمنك خروجی مستمر اوله بو حالتده صلاتی ترك ایلمز وبودم
مانع صلاة اولمز پس مع عدم طهارتها مستحاضه نك صلاتی جائزدر وحقنده رخصت واردر آنك صلاتینك جائزه
اولمسی کندینك طاهر اولمسی اعتباریله دکلدر بلکه رخصت شرعیه در (مثنوی) در نماز او بیالود ست خون
ذکر تو آلودهٔ تشبیه وچون * اول مستحاضه نك نمازنده قان بولشمشدر سنك ذکرك تشبیه وظن وچون وچرا یه
بولشمشدر یعنی اول مستحاضه اولان خاتونك نمازنه خون آلوده در مرادمز کور اولان اللهی کمال تنزیهه قادر
اولەمیوب عقلکله اعتقاد کده آنی برشیئه تشبیه ایدرلذکر ایدرسن وآکا معرفتك اولمدیغندن نجیه در دیمکله
ذکرنی آلوده ایدرسن دیمك اولور (مثنوی) خون پلیدست وبآبی می رود * لیك باطن را نجاستها بود * خون پلیددر
اما برصویله کیدر یعنی خون اگرچه پلید ونابا کدر وبرزی صویله کیدرلیکن باطنك نجاستلری واردر وساوس
شیطانیه واخلاق ذمیمه کبی که اول آبله کتمز اللهك لطفی آبندن غیریله نه کم بیوررلر (مثنوی) کان بغیر لطف
آب کردکار * کم نکردد از درون مرد کار * که اول درونی نجاستلر حضرت کردکارك لطفی آبندن غیری ایله عمل ایدیجی
مردك درونندن ناقص اولمزا کرکم کاف فارسینك ضمه سیله اولورسه معنی مرد کارك درونندن اول نجاستلر محو ونابدا
اولمز وطهارت بولمز دیمك اولور (النجاسة على اربعة انواع كما ان الطهارة على اربعة انواع نجاسة الظاهر طهارتها
بالماء ونجاسة النفس بالخطايا والمعاصى وطهارتها بالتوبة والانابة ونجاسة الاخلاق بالاوصاف الردية
وطهارتها بالاخلاق الفاضلة والاوصاف المرضية ونجاسة السر وهى الشرك والجهالة وقلة المعرفة طهارتها
بالتوحيد والعلم وكثرة المعرفة) مجرد حق تعالینك بر بنده یه لطفی اولیجق انواع طهارتی آکا میسر ایدوب انواع
نجاستدن آنی پاك ایلر (مثنوی) در سجودت کاش روکردانیٔ * معنیٔ سبحان ربی دانیٔ * ای مصلی کاشکی
سجودنده یوزونی دوندیردك وسبحان ربی الاعلانك معناسنی بلیدك بومعناده جائزدر که کاشکی یوزك دوندیردك
سجود کده اولان سبحان ربی الاعلانك معناسنی بلیدك سبحان ربی الاعلانك معناسی اسبح ربی الاعلى تسبيحا
عما لا يليق بشأنه) دیمکدر یعنی بن اعلى وشانی جمله دن ارفع اولان مالك وسیدمی تنزیه ایتمکله تنزیه ایدرم شانه
لایق اولمین شیلردن پس وجودله اولان سجودلك وتشبیه وچونله اولان ذکر وصلاتك دخی انك شانه لایق اولمین
شیلردندر لازم کلدیکه آنی صلوة وسجود کدن تنزیه ایلیه سن بلکه تنزیه کدن بیله تنزیه ایلیه سن وسجود وجودنی
اکا لایق کورمیوب بونی سویلیه سن (مثنوی) کای سجودم چون وجودم ناسزا * مر بدی را تو نکویی ده جزا *
که ای بنم ربم هم سجودم بنم وجودم کبی ناسزادر یعنی سکا لایق دکلدر تحقیقا کلکه سن ایلکی جزا ویر کالك
مقابله سنده ایلکی جزا ویرمك حضرت حقك شانندن عجب دکلدر بلکه بو صفت آنك مخلوقاتنده بیله بولنور
(مثنوی) این زمین از حلم حق دارد اثر * تا نجاست برد وگلها داد بر * جمله دن بری بوزمینی کور که حلم حقدن اثر طوتر
تا کم نجاستی کیدردی وانك مقابله سنه کللر بر ویردی یعنی زمین نجاستی ایلتدی وکللر حاصل ویردی (مثنوی
تا بپوشد او پلیدیهای ما * در عوض بر روید ازوی غنچها * تا اول زمین اورتر بزم پلیدلکلریمزی ونجسلریمزی
اول قباحتلر عوضنده اندن پر ملاحت غنچه لر بتر کذلك صوفی خاکی طبیعتی دخی مشایخ زمینه تشبیه ایدوب
دیمشلردر که (الصوفى كالارض يطرح عليها كل قبيح ولا يخرج منها الا المليح (م ی) پس چو کافر دید کو در داد وجود
کمتر وبی مایه تر از خاك بود * پس کافرلر حقیقت حاله واقف اولدقلرنده کوره لر که اول کافر داد وجودده یعنی
عدل وسخاده ویا خود عطا وبخشنده خاکدن ناقصرك ومایه سزرك اولدی (مثنوی) از وجود او گل ومیوه نرست
جز فساد جمله پاکیها نجست * انك وجودندن کل ومیوه بتمدی جمیع پاکلکلرك فسادندن غیری استمدی یعنی
اول کافرك وجودنده کل ایمان ومیوهٔ عرفان وایقان بتمدی جمله پاکلکلرك فسادندن غیری شیٔ دیلمدی (مثنوی)
کفت واپس رفته ام من در ذهاب * حسرتا یا لیتنی کنت تراب * اول جیننده دیه که من حيث المعنى بن ذهاب وروشده
کیرو وارد یغه کتمشم حسرتا نه اولیدی بن خاك اولیدم یعنی ای حسرت وندامت کل که سنك وقتکدر نولیدی بن دنیاده
تراب اولیدم که ترابك مرتبه سی بنم مرتبه مدن عالیتردر که اول خبیثلری پاك ایلدی وبن پاك اولان عقل وفکر وروحی
کفر ومعصیتله ناپاك ایلدم دیه وتراب اولمغی تمنی ایدوب حسرت بیه (م ی) کاش از خاکی سفر نکزیده می * همچو خاکی
دانهٔ می چیده می * کافر بوکونه تمنی ایدوب دیه که کاشکی خاکه منسوب اولان منزله ومرتبه دن سفر اختیار
ایلمییدم خاکیلك کبی دانه یی دوشوریدم وآنی تربیه قیلوب بندن ظهوره کلیدی ودخی بکا نافع بر عمل اولیدی (مثنوی
چون سفر کردم مرا راه آزمود * زین سفر کردن ره آوردم چه بود * چونکم سفر ایلدم یول بنی امتحان ایلدی بو سفر

ایلمکدن بنم یول ارمغانم نه اولدی یعنی چونکم مرتبهٔ خاکیدن سفر ایلدم مرتبهٔ نباته کلدم وانده نجه نشو ونما
بولدم بعده مرتبهٔ حیوانه کاوب انده دخی جسم حساس ومتحرك بالارادة اولدم بعده مرتبهٔ انسانیته کلوب
حیوان ناطق اولدم وبنی یول بوکونه صنه دی وامتحان ایلدی بوسفرایتمکلکدن بنم رهآوردم یعنی ارمغم وزادم نه
اولدی کرك ایدیکم بومرتبه ده مکلف اولدیغم اوزره زاد آخرت قیلیدم وماخلق لهملك حکمتی ویریدم وبوقیامته
کوتنده سائر اهل ایمان کبی منتفع اولیدم دیه (مثنوی) زآن همه میلش سوی خاکست کو * درسفر سودی نبیند
پیش رو * روی واپس کردنش آن حرص وآز * روی دررہ کردنش صدق ونیاز * اول جهتدن کافرك میلی دركای
خاك جانبنه در زیرا کافر سفرایتدکده یوزی اوکنده برفائده کورمز بلکه مضرتلر کورور ومرتبهٔ خاکیده
کندی یه نسبت منفعت کورر بو اجلدن خاك اولمغی تمنی قیلور انك اردنه یوز ایلمسی اول حرص وآزدر انك یوله یوز ایلمسی
صدق ونیازدر یعنی اول کافر وفاجرك یوزی کیرو ایلمسی دنیایه وحظ نفسه حرص وآزندن عبارتدر ویوزنی یوله
ایتمکلك وحق جانبنه کتمکلك صدق ونیاز اوزره اولمسی وطاعت ونماز قیلمسیدر پیش رو دیمك حق جانبنه اولان
وجهی اوکنده سود کورمدی دیمك اولور بو تقدیرجه حق جانبنه علیا ودنیا ونفس جانبنه سفلی دخی تعبیر ایدرلر
برانسانك که وجه باطنی علا یه اوله اول کسه ترایدروحانی ونشو ونمای حقانی بولمقده در وچون وجه باطنی اسفله دونه
یعنی دنیا ونفسانی یه میل قیله ایمان وعرفانه نقصان کلمکده وروحانیت وحقانیتی زائل اولمقده در پس بومعنایی فهم
ایچون زمینده بتن نباتی تمثیل ایدوب بیوررلر (مثنوی) هرکیارا کش بود میل علا * درمزید ست وحیات ودرنما
مثلا هرکیاهك که انك علا یه میلی اوله مزید وحیاتده ونشو ونماده در یعنی هر برکیاهك که میلی اعلا یه اولمانك
شاننده در که زیاده لکده وحیاتده ونشو ونماده در (مثنوی) چونکه کرداند سرسوی زمین * درکمی
وخشکی ونقص وغبین * چونکه کیاه باشنی زمین جانبنه دوندردی اکسلکده وقوریلقده ونقصان وغبینده در
یعنی هردم پایمال اولوب خشك وناقص اولور (مثنوی) میل روحت چون سوی بالا بود * درتزاید مرجعت آنجا بود
کذلك سنك روحك میلی چونکه بالا یه اوله تزاید وترقیده سنك مرجع ورجوعك اول یر اولور یعنی کذلك ای سالك
چونکم سنك دخی میل روحك عالم بالا یه ومرتبهٔ اعلا یه اوله کمالده زیاده لکده سنك رجوعك یا محل رجوعك اول
یره اولور یعنی اعلاده اولور (مثنوی) ورنکون ساری سرت سوی زمین * آفلی حق لا یحب الآفلین * واکر سنك
باشك یعنی سر قلبك آشغه اوله زمین جانبنه یعنی دنیا وبدن طرفنه آفلسن یعنی زائل وضایعسن حق تعالی آفل
ومتغیر اولنلری سومز مرتفسیره مرارا (پرسیدن موسی علیه السلام از حق تعالی سر غلبهٔ ظالمانرا (مثنوی)
کفت موسی ای کریم کارساز * ای که یکدم ذکر تو عمر دراز) حضرت موسی علیه السلام حق تعالی یه دیدیکم ای کریم
کارساز ای خدا سنك بر نفس ذکرك دراز عمردر (مثنوی) نقش کژ مژ دیدم اندر آب وگل * چون ملائك اعتراضی
کرد دل * آب وکلده اکری بوکری نقش کوردم یعنی بو آب وکل عالمنده چوق اهل فساد کوردم ملائکه کبی کوکل
براعتراض ایلدی یعنی ملائکه کبی اعتراض شکلنده استکشاف واستخبار ایلدی کوکل کندی یه خفی اولان
اسراردن اول مخفی اولان مشکل بودر که بیوریرلر (مثنوی) که چه مقصودست نقشی ساختن * واندر وتخم فساد
انداختن * که مقصود ندر برنقش دوزمك وانده فساد تخمنی اتمق یعنی نه مقصود دندر نقش وصورتی دوزمك وانك
دورننه تخم فساد وظلمی القا ایتمك که اول فساد وظلمك خالقی ومریدی خود فی الحقیقه سنسن واول ظاهرا آنك
کاسبیدر بومحلده حضرت حقدن حضرت موسانك ایلدیکی سؤاله کوره جواب یازلمشدر انکچونکه سؤال
ضمننده بنه جواب مندرجدر وهر بریتده مصرع اول سؤال ومصرع ثانی جواب منزله سنده اولور نته کم بیوررلر
(مثنوی) آتش ظلم وفساد افروختن * مسجد وسجده کنان راسوختن * مایهٔ خونابه وزردابه را * جوش دادن ازبرای
لابه را * من یقین دانم که عین حکمتست * لیك مقصودم عیان ورؤیتست * ظلم وفساد آتشنی شعله لندرمك
مسجدی وسجده ایدیجیلری یاقمق یعنی آتش ظلم وفسادی یالکلندرمق وانکله مسجدی وسجده کنان اولنلری یاقمقدن
مقصود ندر آتش ظلم وفسادی مشتعل ایلمکدن مقصود کویا مسجدی واهل مسجدی بودنیاده یاقمقدر وبونلره
مظلوم اولدقلری مقابله سنده حسن جزا وظالملره عذاب وعقاب ویرمکدر دیمك اولور وبو بیتده دخی ایکی وجه قابلدر
مایهٔ خونابه وزردابه یه لابه وتضرعدن اوتری جوش ویرمك وتحریك ایتمك ندر یعنی بدن انسانیده قانلو صویك
واریکك مایه ومادهسنه حرکت وغلبه ویرمك ندر ضمنا جواب تذمرع وزاری ایلمك ایچوندر ویاخود حین بکاده
چشملره کلان قانلو صویك وصاروصویك مایه سی که یورکده اولان قاندر الم واضطراب غایته ایررسه خون دمو عله
آلوده اولوب صار وصورنکنده منصب اولور واکر الم واضطراب یورکی جوشه کتورر واول جوشك بخاری کوزلره

چیقوب منصب اولورا کرالم زیاده اولورسه خون درونده سرشك دیده یه مخلوط اولوب صسارورنکنده منصب اولور واکرالم واضطراب غایته ایرسه خون دموعله آلوده اولوب خونابه شکلنده دیده لردن جریان ایلرمایه زرد آبه وخونابه دن مراد ظالم اولسه دخی جائزدرشول اعتبارله که خونابه وزرد آبه نك مظلوملردن ظهورایلسنه باعث وبادیدر پس بووجه اوزره معنی خونابه وزردابه نك مایه سی اولان ظالمه لابه وتضرعدن اوتری جوش ویرمك نیچوندر دیمك اولور پس موسی علیه السلام حضرتلری دیدیکه بن یقین بیلورم که بوعبث وبیهوده دکل عین حکمتدر لیکن بوسؤالدن مقصودم قلبم مطمئن اولسون ایچون عیان ومشاهده در نته کم ابراهیم علیه السلام جناب حقدن احیای موتی ده اطمینان قلب ایچون (مع ایمانه وعلمه علی احیاء الموتی) مشاهده ورؤیت طلب ایلدی (کما قال الله تعالی حاکیا عنه (واذ قال ابراهیم رب ارنی کیف تحیی الموتی قال اولم تؤمن قال بلی ولکن لیطمئن قلبی) پس حکمتدن وحقیقتدن سؤال ایلمك انبیاء عظام علیهم السلامك شانندندر (مثنوی) آن یقین می کویدم خاموش کن * حرص رؤیت کویدم نی جوش کن * کاهی اول علم الیقین بکا دیرکه خاموش اول کاهی رؤیت وعین الیقینك حرصی بکا دیرکه خاموش اولمه جوش وطلب ایله (مثنوی) مر ملائك را نمودی سر خویش * کین چنین نوشی همی ارزد بنیش * الهی آدم حقنده (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیو طاعن اولان وخلاقتندن استکشاف واستخبار قیلان ملائکه یه کوستردك کندی سرکی که بونك کبی بر نوش نیشه دکر بو مصرعده ایکی وجه جائزدر وجه اول بو مصرع آدم حقنده دینله یعنی نوش علم آدمدن عبارت ونیش مطعن ملائکه اولان جسد ترابیه وصفت حیوانیه سندن کنایه اوله پس نظر ملائکه آدم علیه السلام ارضده مجعول اولدیغی جهتدن نیشله تعبیر اولنان طینت ظاهره سنه واقع اولوب ونوش علم وحکمتدن آنی خالی صانوب اتجعل فیها من یفسد فیها) دیمکله طعنه اوردیلر الهی تحقیقا اول طاعن اولان ملائکه آدمده اولان سرنی کوستردك که بونك کبی بر نوش یعنی علم وکمال نیشه لایق اولور یاخود ملائکه معترف اولدیلر وبونك کبی بر نوش حقا که نیشه یعنی کثافت وظلمت جسد نیشه معادل اولور دیدیلر دیمك اولور وجه ثانی اولدرکه بو مصرع ملائکه حقنده دینله بو تقدیرا اوزره معنی الهی اول وقتده که ملائکه اعتراض شکلنده استخبار ایلدیلر انلره (انی اعلم ما لا تعلمون) دیو عتاب ایلمکله و (انبؤنی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین) دیو حین امتحانده شرمسار قیلمغله وسرزنش ایتمکلکله تحقیقا اول ملائکه یه کوستردك آدمده اولان سرنی که بویله بر نوش که انلره سر کوسترمکلکدر اول عتاب وسرزنش نیشه دکر اکرچه بونلر نیش عتاب وسرزنشله اولدیلر ولیکن نوش کشف سرله حالات ولطافت بولدیلر وبونك کبی بر نوش بو قدر نیشه دکر دیدیلر (مثنوی) عرضه کردی نور آدم را عیان بر ملائك کشت مشکلها بیان * الهی حضرت آدمك نورنی عیان وآشکاره ملائکه اوزره عرض ایلدك مشکللر بیان وروشن اولدی بو هم وجهدر خدایا حضرت آدمك نورنی معاینه واشکاره عرض ایلدك ملائکه اوزره مشکللری اشکاره اولدی پس بکا دخی بو سری فاش ایله دیدی (مثنوی) حشر تو کوید که سر مرك چیست * میوها کوید سر برك چیست * سر خون ونطفه حس آدمیست * سابق هر منتئی آخر کیست * سنك حشرك دیرکه موتك سری ندر یعنی الهی سن انسانی بعد الموت حشر وجمع ایلدك سویلرکه سر موت ندر میوه لر دیرلر برکك سری ندر یعنی شتا زماننده مرده وافسرده کبی اولان حبوبات مدفونه نك سرنی بهار سویلدیکی وعیان ایلدیکی کبی اجساد مرده ومدفونه نك سرنی دخی سنك حشر ایلمك سویلرو (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه اول کونده هر کسك سرائر وضمائرن عیان ایلرنته کم میوه لر سویلر برکك سرنی که ندر هر آغاجك ویپراقلرك سری میوه سیدر مادامکه ظهوره کلمیه کسه بیلمزنه کونه میوه در پس ظهوره کلدکده لسان حالله برك ودرختدن خبر ویرر غدانك سری خون وخونك سری نطفه وخون ونطفه نك سری حس آدمیدر بعض نسخه ده حس یرینه حسن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی خون ونطفه نك سری آدمینك حسنیدر دیمك اولور یعنی انسانك غداسیکه تدریجله خون ومنی اولور عاقبت اندن حسن آدمی ولطافت پیدا اولور نطفه دن مقصود بونده منیدر هر زیاده لکك سابقی یعنی اولی آخرا کسکلکدرکه کندیکه ترقی قیلمش وزیاده اولمشدر (مثنوی) لوح را اول بشوید بی وقوف * انکهی بر وی نویسد او حروف * خون کند دلرا واشك مستهان * بر نویسد بر وی اسرار انکهان * هر زیاده لکك سابقی آخر کلکدر بیوره شلردی بو معنانك ایضاح ایچون بو ابیاتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر مثلا کاتب اول لوحی بو توقفسز یورتا که کتابته قابل اوله اندنصکره کاتب لوح اوزره حروف وکلمات یازر یعنی مثلا لوح دلی بی وقوف وبی تاخیر یورو اولا خطوط حظوظ نفسانیه ونقوش نفوس انسانیه دن آنی صافی وساده قیلورکه بوکم اولمق مرتبه سیدر اندنصکره اول کوکل لوحینك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم حکمی که بو زیاده لك حالیدر حضرت باری عاشقك قلبنی وحقیر وبی قدر کوزیاشنی

خون ایلراندنصکره اول کوکل لوحنك اوزرینه یازراول خدا حروف علوم وحکمی اندنصکره عاشقك قلبی اوزره اسرار یازر یعنی خون ایلرقلبی ضربت مجاهده وصدمت مکابده ایله ومستهان وخوار اولان اشکی دخی خون ایلر یازر اول قلبك اوزرینه اندنصکره اسرار نهانی معنای آخر اشك مستهان دلرا اوزره معطوف اولمیوب مابعدنه مرهون اولمق ویرنویسد لك مجازا دخی فاعلی اولمق جائزدرکه علم معانیده بوکا اسناد مجازی دیرلر برفعلی سببنه اسناد ایلمك قبیلندن وانبت الربیع البقل قبیلندن اولور زیرا سرشك دیده اسرار نهانك صفحهٔ سینه اوزره یازلمسنه سببدر معنی بویله دیمك اولورکه خون ایلر حضرت بیچون انواع بلیا تله قلبی واشك مستهان اندنصکره اسراری انك اوزرینه یازر بعض نسخه ده خون کنند دلراز اشك مستهان واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره دیمك اولورکه حضرت حق عاشقك کوکلنی حقیر اولان کوزیاشندن یعنی بکادن خون ایلراندنصکره قلب عاشق اوزره اسرار نهانی یعنی حضرت خدانك شوق وخوفندن عاشقك کریهٔ فراوان سببیله خونین دل اوله انك قلبی اسرار الهیدن انعکاس یدیراولور (مثنوی) وقت شستن لوح را باید شناخت * که مر انرا دفتری خواهند ساخت * لوحی یومق وقتنی اکلمق کرکدر که اول لوحی بردفتر دوزملك استرلر یعنی یومقلق وقتنده لوحی اکلمق وفهم قیلمق کرکدر که تحقیقا اول لوحی بردفتر دوزملك استرلر که هرشیئك بوزلمسی دخی اعلادوزلمسنه وویران اولمسی دخی اولی معمور اولمسنه دلالت ایدر (مثنوی) چون اساس خانهٔ می افکنند * اولین بنیاد را بر می کنند * مثلا کورمزمیسن چونکم برخانه نك اساسنی براغه لر یعنی یکیدن یاپمق استیه لر اولکی بنیادنی قوپاررلر یعنی اسکی تملنی قازوب اورادن رفع ایلرلر (مثنوی) کل برآرند اول از قعر زمین * تا با آخر برکشی ماء معین * مثال آخر اول یرلك دبندن کل وخاك چیقاررلر یعنی اول قعر زمیندن بالجمله چیقاررلر وقازوب خراب قیلورلر تا آخرنده ماء معین چکه سن وچیقاره سن (مثنوی) از حجامت کودکان کریند زار * که نمیدانند ایشان سر کار * مثال آخر اطفال حجامتدن بسیار وزار اغلرلر زیرا انلر ایشك سرنی بیلمزلر (م ی) مرد خود زر می دهد حجام را * می نوازد نیش خون آشام را * سرکاره عارف اولان مرد خود التون ویرر حجامه ونوازش ورعایت قیلور نیش خون آشامه پس قصه دن حصه ظالمه حجام وظلم نیش خون آشامه بکزر کودکان دنیا انلردن کریان وعارف اسرار دانان حکمته واقف ونهایت کاره عارف اولوب شادان وخندان اولورلر زیرا (اجرکم بقدر تعبکم) حدیثنك فحواسنجه هرکسك اجری تعب ومشقته صبر وتحمل ایلدیکی قدر اولور (والمشاهدة بقدر المجاهدة) قولنك مصداقنجه مجاهده سی مقداری مشاهده مرتبه سن بولور مثلا (مثنوی) می دود حمال زی بار کران * می رباید بار را از دیکران * مثلا حمال بار کرانك آلتنه یلروآنی غیریلردن قپارزی زیر معناسنه اولمیوب بونده طرف معناسنه اولور سه معنی حمال ثقیل یولك طرفنه یلر اول ثقیل یوکی غیری حماللردن قپاردیمك اولور پس کاردینی دخی بویله بیل (بیت) بقدر الکد تکتسب المعالی * ومن طلب العلی سهر اللیالی * (مثنوی) جنك حمالان برای بار بین * اینچنین اسب اجتهاد کار بین * پس یولك ایچون حماللرك جنك وخصومتنی کور کارك اجتهادی بویله درکور (مثنوی) چون کرانیها اساس راحتست * تلخها هم پیشوای نعمتست * چونکم زحمت وثقلتلر راحت ورحمتك سبب اساسیدر آجیلر هم نعمت وذوقنك مقتدا وواسطه سیدر (مثنوی) حفت الجنة بمکروهاتنا * حفت النیران من شهواتنا * جنت احاطه اولندی بزم مکروهاتمزله دوزخ بزم شهواتمزدن احاطه اولندی یعنی جنت بزه مکروه اولانلرله محفوفه اولدی وجهنم بزم مشتهیاتمزله احاطه قیلندی بوحدیثه اشارت بیوررلرکه حفت الجنة جنت احاطه اولندی بالمکاره کراهت ومشقتلرله وحفت النیران جهنم احاطه اولندی بالشهوات لذائذ مشتهیات نفسانیه ایله (مثنوی) تخم مایهٔ آتشت شاخ ترست * سوختهٔ آتش قرین کوثرست * مثلا سنك آتشك مایه سنك تخمی تروتازه بوداقدر یعنی آتشك مایه سیکه اوطوندر واوطونك تخمی یعنی اصلی شاخ تردر کذلك جهنمده اولان آتشك دخی مایه سنك آصلی شاخ تر کبی اولان شهوات نفسانیه در وسوختهٔ آتش مجاهده قرین مشاهده در وباخود سوختهٔ آتش عسر برفحوای (ان مع العسر یسرا) قرین کوثر یسردر (ولهذا یقول النبی صلی الله علیه وسلم اشتدی ازمة تنفرجی) وحدیث شریفده وارد اولمشدر که امت محمددن برقوم جهنمده کناهلری قدرینه لبعده انلری قاره کومر کبی اولدیغی حالده جهنمدن چیقاره لر وکتوروب آب کوثرله یویه لر بونلرك جسملری اهل جنت جسملری کبی پالك ومنور اوله وبونلره جهنمیون دیه لر وبونلره جنته کیردکده بونام ایله تسمیه ایده لر پس بونلر بونامدن محزون اولوب حضرت حقه تضرع قیله لر جناب حق بونلردن بونامی کیدروب اهل جنتله برابر اوله لر (م ی) هر که در زندان قرین محنتیست * آن جزای لقمهٔ وشهوتیست * وهرکیمکه زندانده برمحنت وبلایه قرین ایسه اول محنت برلقمه نك وشهوت وذوقك جزاسیدرکه لقمه وشهوت سببدر آنك زندانه کیرمسنه ومحنتکش اولمسنه (م ی) هرکه در قصری

قرین دولتیست * آن جزای کارزار و محنتیست * هرکم برقصرده بردولته قرین شد اول دولت برجنك و محنتك جزاسیدر که اول دولتك حصولنه بونلر سببدر (مثنوی) هرکرادیدی بزر وسیم فرد * دان که اندر کسب کردن صبر کرد هرکیمی که زر وسیمله فرد کوردك یاخود کوره سن بیل که کسب ایلمکده صبر ایلدی که اول کسب سیم و زرك حصولنه سببدر برکمسه نك که کوزی عالم اسبابدن و عالم حسدن ایلرواوله و عالم حقیقت جانبنه نافذ اوله و حقایقه نظر قیله اول کمسه بونلری سببسز کورر نته کم بیورر (م ی) بی سبب بیند چو دیده ش شد کذار * تو که در حسی سبب را کوش دار * سببسز کورر چونکه آنك چشمنك عالم الهی جانبنه کذار و عبوری اوله یعنی نور الهی ایله چشم دلی روشن اولان کمسه بونلری سببسز کورر (لا حول عن معصیة الله الا بعصمة الله ولا طاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله دیوب حول و قوتی اللهدن بیلور و خالق خیر و شر و مرید نفع و ضر آنی مشاهده قیلور و اسبابی اورته لقدن آلت ملاحظه وامر اعتباری بیلور سنکه عالم حسده سن سببی حفظ طوت یاخود معنی ای اسیر طبایع سنکه عالم حسده سن سببه کوش طوت و واسطه یی ترك ایتمه که خرق اسباب و علل سنك منصبك دکلدر (م ی) آنکه بیرون از طبایع جان اوست * منصب خرق سببها آن اوست * اول کمسه که آنك جانی طبایع و عناصردن بیروندر خرق سببلر منصبی آنك ملکیدر یعنی اول کمسه طبایع اربعه دن آنك جانی بیروندر و عناصر و اجسام مرتبه سندن شانی برتردر منصب خرق اسباب و علل آنك لایقیدر (م ی) بی سبب بیند نه از آب و کیا) چشم چشمهٔ معجزات انبیا) سببسز کورر اوتدن و صودن کورمز یعنی اوتدن و صودن حاصل اولان بدندن و آنك قوتندن بیاز چشم دل انسان کامل انبیای عظام علیهم السلامك معجزه لری چشمه سنی که خلق عالم اوزره حق جانبندن روان اولور یعنی نقدر معجزات انبیا علیهم السلام وار ایسه و آیات و خرق عادات ظهوره کلدی ایسه جمله سی علل و اسباب واسطه سیله دکلدر بلکه ارادت مسبب ایله در معجزات ایله سحرك ما بیننده فرق بی سبب و باسبب اولمقدر ایکیسی بیله خرق عاده در لکن معجزه اولدر که اسبابه محتاج اولمز بلکه ارادت الهیه و اقتضای نبویه ایله ظهوره کلور اما سحر اقتضای ساحریه و وسایط و اسباب معاونتیله ظهوره کلور پس چشم منزله سنده اولان ورثای انبیادن صدور ایلین معجزاتی اسبابه احتیاج و مراجعتسز حق جانبندن روان اولمش کوررر اولیه اولیجق انبیا علیهم السلامه اقتدا قیلوب علل و اسباب حجابنی اورتلقدن رفع قیلور و دائما مسبب الاسبابه ناظر اولور (مثنوی) این سبب همچون طبیبست و علیل * این سبب همچون چراغست و فتیل * بو سبب مثلا طبیب و مریض کبیدر طبیب شفا و صحته سبب و علل ملاقات طبیبه و صنعت طبیبه سببدر و بو سبب دخی چراغ و فتیل کبیدر چراغ تنویر خانه یه سبب و فتیل وجود چراغه سببدر (مثنوی) شب چراغت را فتیلی نو بتاب * پاك دان زینها چراغ آفتاب * کیجه چراغکه بریکی فتیل بوك که فتیل وجود چراغه سببدر یعنی بو دنیا کیجه سنده چراغ روح حیوانیه که اکل و شربدن فتیل نودوز که بدل ما یتحلل اولوب دوام و قیامنه و منور خانهٔ بدن اولمسنه سبب اوله آفتابك چراغنی بونلردن پاك بیل یعنی چراغ آفتاب الهیه یی و نفخهٔ ربانیه یی بونلردن پاك بیل زیرا بو فتیل کبی اولان اکل و شربه محتاج دکلدر آنك قیامی زیرا اول چراغی حقدن یقار انکچون دائما انوار حقه بقار (مثنوی) رو تو کهکل سازبهر سقف خوان * سقف کردون را ز کهکل پاك دان * ای اسیر روح حیوانی یورو سن کهکل دوز خوان و نان سقفنك عمارتی ایچون کهکلدن مراد اطعمهٔ نفیسه دیدکلرید رسقف کردون صمانلو بالچغه محتاج دکلدر که قیامی آنکله اوله پس سقف کردونکه مراد روح الهیدر کهکلدن پاك و طاهر بیل که آنك قیامی حضرت حق ایله و غداسی انوار وجود مطلق ایله در اکثر نسخه ده واو سزخان واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره دخی خوان معناسنه اولمق کورینور زیرا خان خانه معناسنه بلاهاء کلمشدر اکر ضرورت شعریه دن اوتری لاجل القافیه ها حذف اولندی دینورسه تکلفدن خالی اولمزا کرخانه معناسی مراد اولورسه مقصود اندن جسد خانه سی اولوب معنا یوری سن خانهٔ جسد کك سقفندن اوتری صمانلو بالچق دوزدیك اولور و کهکلدن مرادینه طعام و غدا اولور (مثنوی) اه که چون دلدار ما غمسوز شد * خلوت شب در کذشت و روز شد * جز بشب جلوه نباشد ماه را * جز بدرد دل مجو دلخواه را * بو بیتده آه لفظی بیت اولده اولان کهکل سازه یعنی اسیر حرص و آزه قید اولمقده جائزدر و بیت ثالثده ترك عیسیٔ روح قیلان و خر نفسنی بسلین کمسه یه کوره اولسه ده جائزدر پس اولکی وجه اوزره معنی بویله اولور که ای کهکل ساز و ای اسیر حرص و آز سکا آه اولسونکه بزم دلدارمز چونکه غمسوز اولدی و ظلمت بشریتی و الام جسمانیتی ازاله قیلدی خلوت شب تن کچدی و روز حقیقت ظاهر اولدی بونده دلداردن مراد روح الهیدر که کندیلرك یاری و دلداریدر و خلوت شبدن مراد شب جسمانینك خلوتیدر و روزدن مراد روز وصلت و نهار حقیقتدر و بیت ثانیده اولان ماهدن مراد دخی ینه روح الهیدر پس تقدیر معنای بیتین شریفین بویله دیمك اولور که ای اسیر روح حیوانی

ومبتلای غدای جسمانی سکا آه وآه اولسونکه چونکم بزم دلدارمن که نفخهٔ الهی اولان روحمز دربزم غمزی باقیجی والمزی ازاله ایدیجی اولدی خلوت شب تن بزدن کجدی وروز وصلت اولدی وصبح حقیقت ظهوره کلدی زیرا ماه روح الهیه یه شب تندن غیریده جلوه اولمز وعالم بدندن غیری مرتبه ده آکا کسه آشنالق والفت وانسیت قیلمز اکر آکا واصل وآشنا اولمق استرسك خلوت شب تنده آشنا اول وانك وصلتنی بجان ودل طلب قیل دردلسز اول دلخواهی بیهوده یره طلب قیلمه آنك طالبی اولنه درددرون شرطدر دیمك اولور اما آه لفظی اکر بیت ثالثده اولان عیسای روحن ترك ایدوب خرنفسن پرورده قیلان کسه یه شکوره اولورسه معنی ای عیسای روحن ترك ایدوب خرنفسن پرورده قیلان کسه سکا آه اولسون چونکم بزم دلدارمن یعنی روح عالی کردارمن غمسوز اولدی وخلوت شب تن مرور قیلدی وصبح وصال ظهوره کلدی ماه روحمز تن کیجه سندن جلوه ایلمکدن نجات بولدی زیرا ماه ایجون شبدن غیریده جلوه اولمز وانك آشنا الفته طالب اولان شب تندن غیری محلده طلب قیلمز اکر آنی استرسك کوکل دردنسز اول دلخواهی استمه بلکه اول دلخواه اولان روحی درددرونله وشوق ومحبت وقلب محزونله طلب ایله تا آکا واصل اوله سن وآنك وصالندن تمتع قیله سن (مثنوی) ترك عیسی کرده خر پروردهٔ * لاجرم چون خر برون پردهٔ * سن ایسك عیسایی ترك ایلمشسن خر بسلمشسن بو سببدن خر کبی پرده دن طشره سن یعنی ای اسیر روح حیوانی سن عیسیٔ روحی ترك ایلدك وخرنفسی بسلدك لاجرم خرلر کبی خارج پرده ده قالدك واسیر هوا وهوس اولدك (مثنوی) طالع عیسیست علم ومعرفت * طالع خر نیست ای تو خر صفت * علم ومعرفت عیسانك طالعیدر خرطالعی دکلدر ای کسه سن خرصفتسن یعنی علم ومعرفت عیسی مشرب اولان وروح الهی مرتبه سن بولان کسه نك قسمت وغدا اسیدر خرسیرت اولان وروح حیوانی مرتبه سنده قلان کسه نك نصیبی دکلدر ای اسیر نفس اولان سن خرصفتسن انکیچون علم ومعرفتدن بهره وچاشنی طوتمزسن (مثنوی) ناله خر بشنوی رحم ایدت * پس ندانی خرخری فرمایدت * خرك ناله سنی ایشیدرسن سکا رحم کاور پس بیلمزسنکه خر سکا خرلق بیورر یعنی خرنفسك اکل وشربه حریص اولدقده ومشتهیات بدنه محبت قیلدقده آنی منع ایلسك درونندن ناله وفریاد ایلر پس اول خرك ناله وفریادنی استماع ایلیوب اکا مرحمت قیلوب استدیکنی مهیا ایلرسن پس بونی بیلمرسنکه خرنفسك سکا خرلك بیورر یعنی حیوان صفت اولوب سنی خرسیرت قیلمغه ترغیب وتحریض قیلورا کرطالب روح الهی ایسك نفسك خرینك ناله سن ایشتمه واکا مرحمت قیلوب انك مرادی اوزره ایش ایتمه (مثنوی) رحم برعیسی کن وبرخر مکن * طبع را بر عقل خود سرور مکن * عیسی اوزره ترحم ایله وخر اوزره ایلمه طبعکی کندی عقلك اوزره سرور وغالب ایلمه یعنی اسیر لذت جسمانی اولوب مقتضای طبعکی عقلك اوزره غالب قیلمه ومغلوب طبیعت اولمه (مثنوی) طبع را هل تا بکرید زار زار * تو ازو بستان ووام جان کزار * طبعی قو تا زار زار اغلیه سن اول طبعدن ال وجانك بورجنی ادا ایله یعنی طبیعته معین اولمیوب آنی ترك ایله تا زاری زاری اغلیه وآنك مرادندن ومشتهاسندن وآنك مقتضاسیچون اولان کار وخدمتکدن نیجه حصه لر آلوب جانك اوزره واجب وفرض اولنی ادا ایله تاکه جانك قوت بوله وامدارلقدن خلاص اوله دیمك اولور (مثنوی) سالها خر بنده بودی بس بود * زانکه خر بنده زخر واپس بود * نیجه ییللر خر بنده اولدك یتر یعنی خرنفسکه خدمتلر وبنده لکلر قیلدك کفایت ایدر زیرا خر بنده خردن آرده اولور وخادم مخدومدن من حیث المرتبه دونتر قالور اکرسن انسان ایسك خرنفسکه خدمت ایلمکدن خلاص اولوب آنی کندیکه خدمتکار ایله تا شرفیت مرتبه سن بوله سن وعالیقدر اوله سن (مثنوی) ز اخروهن مرادش نفس تست * کو باخر باید وعقلت نخست * بو حدیثه اشارت بیوررلرکه حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلر نسا حقنده که اخروهن حیث اخرهن الله یعنی ای رجال عورتلری صفوف صلوتده کیرو قیلك شول حیثیتدن کم اخرهن الله تعالی بونلری کیرو قیلدی اکر میراثده واکر عقلده معنای بیت حضرت مولانا بیوررلر پیغمبر علیه السلامك اخروهن بیورمسندن مرادی سنك نفسکدرکه اول نفسك مؤخر کرك وعقلك کارده مقدم کرك (مثنوی) هم مزاج خر شدست این عقل پست * فکرش این که چون علف آرد بدست * بو پست ودنی عقل خرله هم مزاج وهم مشرب اولمشدر اول پست مقامنده منزل طوتدی یعنی اول مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی ونور اولدی اول پست عقلك فکری بوکه نیجه علف اله کتوره یعنی عقل معاشك فکری مانند خر غدای نفسانیه یی اله کتورمکی فکر ایدر ودائما اکل وشرب وتن پرورلك جانبنه کیدر (مثنوی) آن خر عیسی مزاج دل کرفت * در مقام عاقلان منزل کرفت * اول عیسانك خری قلبك مزاجنی طوتدی عاقللر مقامنده منزل طوتدی یعنی اول مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی ونور دل عیسی آکا سرایت ایتدی انکیچون عقلا مقامنده یعنی جنت

اعلادمنزل طوتدی که حیوانلاتدن اون نفر حیوان جنة كیروب انده انسان كبی مقام طوتسه كركدر نته كم
حدیثده واقع اولمشدر مثلا ناقهٔ حضرت رسول علیه السلام واشتر صالح علیه السلام وكبش اسمعیل علیه السلام
وحوت یونس علیه السلام وكاو موسی علیه السلام وهدهد بلقیس ونملهٔ سلیمان علیه السلام وكلب اصحاب كهف
وخر عزیر ومركب عیسی علیه السلام كبی (م ی) زانكه غالب عقل بود وخر ضعیف * از سوار زفت كردد خر نحیف
خر عیسی اول جهتدن مقام عاقلانی منزل طوتدی كه عقل انك اوزرینه غالب ایدی وخر ضعیف سوار قویدن
خر نحیف اولور ومغلوب ومعدوم حكمنده اولوب حكم غالبك اولور (مثنوی) وز ضعیفی عقل تو ای خربها * این
خر پژمرده گشتست اژدها * سنك عقلكك ضعفندن ای خربها اولان اهل نفس بو سنك پژمرده خرك اژدرها اولمشدر
یعنی بو خر پژمرده نفسك اژدرها اولمشدر پس روح مناسبتیله اهل نفس ما بیننده عیسی نفس اولان وروح منزله سن
بولان عزیزلرك حالنه شروع ایدوب مخاطبا لاهل النفس والهوی بیوررلر كه (مثنوی) كر ز عیسی گشتهٔ رنجور دل *
هم از و صحت رسد او را مهل * ای مسیح خوش نفس چونی ز رنج * كه نبود اندر جهان بی مار گنج * اكر عیسادن
رنجور دل اولمش ایسك هم صحت اول عیسادن ایرشور آنی ترك ایلمه یعنی اكر مرده دللری زنده ایلین عیسی دم ومسیح
توم اولان شیخ مكرمدن رنجور دل اولدك ایسه ای بی حاصل هم آندن سكا صحت دل یتشور آنك دامن پاكنی الدن
قومه پس عیسیٔ وقت اولنلره وتعلیم وارشاد ناس قیلنلره وآنلردن جفا واذیت كورنلره تسلیه ایدوب وخاطر نوازلق
سمتنه كیدوب بیوررلر كه ای عیسی نفسلو رنج ومشقتدن نیجه سن زیرا جهانده مارسز كنج اولمدی یعنی نیجه سن
ونه حالده سن ای عیسیٔ وقت وعیسی دم اهل دنیانك رنجندن كه بو جهانده مارسز كنج وبلاسز بال اولمدی (مثنوی
چونی ای عیسی ز دیدار جهود * چونی ای یوسف ز مكار وحسود * ای عیسی یهودك دیدارندن نیجه سن ای یوسف
مكار وحسوددن نیجه سن یعنی ای وقتنك عیساسی اهل انكاردن حالك ندر وای زمانه سنك یوسفی حسود ومكاردن
احوالك نیجه در چونكم سلفده اولان انبیا علیهم السلام كندی قومندن بو اذیت ومشقتی چكمشلردر وانلرك
جفاسنه صبر ایتمشلردر كركدر كه سن دخی كندی زمانك منكرلرینك جفاسنه صبر ایده سن وانبیا علیهم السلام مسلكنه
كیده سن (م ی) تو شب وروز از پی این قوم غمر * چون شب وروزی مدد بخشای عمر * سن روز وشب بو ضال وكمراه
قومدن اوتری عمر بونده ضال معناسنه در شب وروز كبی عمره مدد بغشلیجیسن یاخود معنی چون شب وروز یعنی
علی الدوام عمره مدد بغشلیجیسن (مثنوی) چونی از صفراییان بی هنر * چه هنر زاید ز صفرا درد سر * ای طبیب جان
هنرسز صفراییلردن نیجه سن صفرادن نه هنر طوغر باش آغریسی طوغر یعنی بو بی هنر اولان صفراییلردن ای طبیب
الهی نیجه سن صفرادن نه طوغر درد سردن غیری صفرا صداع ویروب وصفراپی مزاج حلوا اولان طعامی معده سی
آلمدیغی كبی بو صفرای زره منسوب اولان بی هنرلر دخی سنك حلاوت پند ونصیحتكی قبول ایتمزلر وصداعدن غیری
بونلردن نسنه حاصل اولمز (م ی) تو همان كن كه كند خورشید شرق * ما نفاق وحیله ودزدی وزرق * ای زمانه سنك
پیغمبری وای آسمان شرعك خورشید انوری سن همان آنی ایله كه خورشید شرق ایلر كه جمله نیك وبدك وپاكك
ونجسك اوزرینه طوغوب نورین دریغ ایلمز بز كه زمرهٔ اهل دنیا واهل هوایز نفاق وحیله وسرقه وزرق ومكری
ایلیلم (مثنوی) تو عسل ما سركه در دنیا ودین * دفع این صفرا بود سركنكبین * دنیا ودینده سن عسلسن وبز سركه یز
بو صفرانك دفعی سركنكبیندر یعنی سن عسل ارشادی بز سركه خطا وفسادی دین ودنیاده ظهوره كتوره لم
زیرا بو حب دنیا صفراسنك دفعی لطف وقهرله آمیخته اولان سركنكبین ارشادله در (مثنوی) سركه افزودیم ما قوم
زحیر * تو عسل بفزا كرم را وا مكیر * بز زحیر مرضنه مبتلا اولمش قوم سركه زیاده ایلدك حالا سركه بزه ضررلودر سن
عسل زیاده ایله كه كرمكی دریغ طوتمه یعنی بز قوم زحیر سركه سوء اخلاقی زیاده ایلدك سن عسل اخلاق حسنه یی
زیاده ایله كرمك بزدن دریغ ایلمه بو كا اسلوب حكیم دیرلر كه حضرت مولانا انلرك مرتبه سنك حكمنی وحالنی تقریر
بیوررلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون) قبیلندن اولور (الله اعلم (مثنوی) این سزید از ما چنان آمد ز ما
ریك اندر چشم چه افزاید عما * بزدن بو لایق اولدی بزدن بو نجلین كلدی (كل اناء یترشح بما فیه) لخواسنجه درو نمزده
اولان هر نه ایسه ظهور قیلدی چشمده قوم نه زیاده ایلر كورلك زیاده ایلر یعنی بزم مثالمز كوزه طوقنان ریك وغبار
كبیدر (مثنوی) آن سزد از تو ایا كحل عزیز * كه بیابد از تو هر ناچیز چیز * ای كحل عزیز سكا بو لایق اولور كه هر ناچیز
وحقیر اولان شیٔ سندن چیز بوله یعنی ای دیده لر روشن ایدیجی كحل عزیز سنك جنابكه لایق وسزا اولان بودر كه هر شیٔ
حقیر سندن بر خاصیت بوله وسنك جوهر پاكدن صلاحیت براوله ونیكولك مرتبه سنی بوله (مثنوی) ز آتش این ظالمان
دل كباب * از تو جمله اهد قومی بد خطاب * بو ظالملرك آتشندن سنك كوكلك كبابدر سندن جمله خطاب وكلام اهد قومی

اولدی نته کم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم احد غزاسنده مبارك دیشلرنی کفره طاشله اوروب منکسر اولدقده اصحابدن بعضسی مضطرب اولوب یارسول الله بونلره بددعا ایله دیدکده (اللهم اهد قومی فانهم لایعلمون) دیو دعا ایلدی یعنی یاربی بنم قومه هدایت ایله بونلربنی کندیلره نه مرتبه مفید ونافع بیلمزلر دیو سویلدی پس سندخی ای محمدی مشرب اولان مرشد کندی زمانك قومندن اگرچه دل سوخته سن لکن کمال لطف وکرمندن انلره بددعا ایلیوب (اللهم اهد قومی) دیو خطاب ایلیه سن (م ی) کان عودی در تو کر آتش زنند * این جهان از عطر وریحان پر کنند * عودك كانیسن اگرسکا آتش اورەلر بو جهانی لطیف رایحه وریحاندن پرایلرلر یعنی هربارکه خلق عالمدن سکا ضرر کلسه سندن انلره لطیف رایحه‌لر وخوش خویلر ظهور ایلر (مثنوی) تونه آن عودی کز آتش کم شود * تونه آن روحی که اسیر غم شود * سن اول عود دکل سنکه آتشدن ناقص اوله سن اول روح دکل سنکه غمك اسیری اوله سن بلکه سن اول عودسنکه هربارکه آتش محنتی کوره سن روایح طیبه‌یی زیاده قیلورسن وسن اول روحسن که هرگاه غم کوره سن شاد اولورسن (مثنوی) عود سوزد کان عود از سوز دور * بادکی حمله برد بر اصل نور * عود آتشدن یانر لکن عودك كان واصلی یانمقدن بریدر باد نورك اصلی اوزره چقن حمله ایلتورمی یعنی رایحهٔ طیبه‌دن عود کبی حصه‌دار اولان کسه آتش غمدن یانوب اکسلسه قابل اولور والیکن معدن اولان روایح طیبه‌نك اصلی ومنبعی مرتبه‌سن بولان کسه آتش غمدن والمدن ناقص اولمز باددم خلایق نور حقی اطفا قیلمز ونورك اصلی مرتبه‌سنده اولان آفتاب کامله ضرر ویرمز (مثنوی) ای زبوم آسمانها را صفا * ای جفای تو نکوتر از وفا * ای درکاه الهینك کزیده‌سی اولان مرشد کامل سندن آسمانلره صفا واردرای سنك جفاك وفادن نکوتردر یعنی آسمان وآسمان اهلی سنك صفتکدن صفا بولورلر وخلقه سنك جفا ایلمك سائر خلقك انلره وفا ایلمسندن نیکوتردر (مثنوی) زانکه از عاقل جفایی کررود * از وفای جاهل آن بهتر بود * زیرا که عاقلدن اگر برجفا صادر اولسه اول جفا جاهلرك وفاسندن یك اولور (م ی) کفت پیغمبر عداوت از خرد * بهتر از مهری که از جاهل بود * حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی عاقلدن عداوت خوبرك ونافعرکدر شول محبتدنکه جاهلدن اوله (کما قال علیه السلام عداوة العاقل خیر من صداقة الجاهل) عاقلك عداوتی جاهلك صداقتندن انکچون یکرکدرکه عاقل برکسه‌یه عداوت ایلسه حکمت ومصلحة ایدر واول کسه‌یه مجرد نفعدن اوتری عداوت ایدر اما جاهل برکسه‌یه محبت ایلسه اکا نفع اولدیغن بیلیوب بلکه محبوبنه برمضر نسنه‌یی القا ایلیوب ظاهرا محبت وباطنا ضرر وعداوت اولور بو اجلدن عاقلك عداوتی جاهلك صداقتندن یك اولور (رنجانیدن امیری خفته‌ٔ را که ماردر دهانش رفته بود (مثنوی) عاقلی بر اسب می آمد سوار * در دهان خفته‌ٔ می رفت مار * برعاقل آت اوزره سوار کلدی کوردی براویومش کسه‌نك اغزنه یلان کتدی (مثنوی) آن سوار آنرا بدید ومی شتافت * تار ماند مار را فرصت نیافت * اول سوار آنی کوردی وایودی تا یلانی اورکوده اما فرصت بولمدی مار آنك آغزندن ایچرو کتدی (مثنوی) چونکه از عقلش فراوان بد مدد * چند دبوسی قوی برخفته زد * چونکم عقلدن اکا مدد ومعاونت فراوان ایدی اویومش کسه اوزره برقاچ قوی دبوس اوردی (مثنوی) برد اورا زخم آن دبوس سخت * زو گریزان تا بزیر یك درخت * اول محکم دبوسك زخمی اول خفته‌یی بعد الیقظه اول سواردن کریزان اولدیغی حالده براغاجك التنه ایلتدی برد کلمه‌سنك فاعلی زخم اولوب معناسی مصرع ثانی‌یه مصروف اولور (مثنوی) سیب پوسیده بسی بد ریخته * گفت ازین خور ای بدرد آویخته * اول درختك آلتنده چوق چوررومش الما دوکلمشدی ای درده رنجه تعلق ایلمش کسه بو سیب پوسیده‌دن یی دیدی (مثنوی) سیب چندان مر درا در خورد داد * کز دهانش باز بیرون می فتاد * سوار اول کسه‌یه اول قدر سیب ییمك ویردی که کیرو آنك آغزندن طشره دوشدی (مثنوی) بانك می زد کای امیر آخر چرا * قصد من کردی چه کردم من ترا * اول کسه زیاده المندن چاغردی که ای امیر آخر نیچون بکا قصد ایلدك بن سکا نه ایلدم بعض نسخه‌ده بومصرع بویله واقع اولمشدر که قصد من کردی تو نادیده جفا معناسی بودر سن بندن جفا والم کورمش سن بکا قصد ایلدك (مثنوی) گر ترا ز اصلست با جانم ستیز * تیغ زن یکباره خونم را بریز * اگر سنك اصلدن بنم جانمه ستیز وعداوتك وار ایسه تیغ اور براوغوردن بنم قانمی دوك (مثنوی) شوم ساعت که بدم بر تو بدید * ای خنك آنرا که روی تو ندید * شوم ونحس ساعت ایدیکه سکا ظاهر اولدم ای سعادت اول کسه‌یه که سنك یوزونی کورمدی (مثنوی) بی جنایت بی کنه بی بیش وکم * ملحدان جایز ندارند این ستم * جنایتسز کناهسز زیاده ونقصانسز یعنی بوکونه جرایمدن برسابقه اولمقسزین ملحدلر بو ظلمی جایز وروا طوتمزلر (مثنوی) می جهد خون از دهانم با سخن * ای خدا آخر مکافاتش تو کن * سوز ایله بنم اغزمدن قان صچرار یعنی نه مرتبه ظلمدرکه آغزمی

مجروح ایلیوب سوزسویلمك استسم آغزمدن قانلر سوزله صحرارای خدا بکا ایلدیکی جورلك مکافاتنی آخرا کاسن ایله
مثنوی) هرزمان می کفت اونفرین نو * اوش میزد که درین صحرا بدو * هرزمان اول کسه اول سواره یکی نفرین دیردی
وبد دعالر ایلیوب شتم وذم ایلردی اول سوار اول کسه یه اوروردیکه بوصحراده یل (مثنوی) زخم دبوس وسوار همچو باد *
می دوید وبازدر رومی فتاد * دبوسك زخمی وبادکبی چابك برسواردن بیچاره یلردی وکیرو یوزی اوزره دوشردی ازز خم
دبوس وازسواری همچون باد تقدیرنده اولور یعنی بواجلدن دیمك افاده قیلور (مثنوی) ممتلی وخوابناك وسست بد
پای ورویش صدهزاران زخم شد * ممتلی وخوابلو وسست ایدی یعنی چورك المادن معده سی طولمش واویقودن
قالقوب بدنی سست اولمش ایدی آنك آیاغی ویوزی نیجه یوز بیك زخم اولدی یعنی یلمکدن آیاغی وکوتکدن یوزی
چوق یرده مجروح اولدی (مثنوی) تاشبانکه می کشید ومی کشاد * تازصفراقی شدن بروی فتاد * اخشام وقتنه
دکین سوار اول کسه یی چکدی واچدی حتی صفرادن انك اوزرینه قی ایلمك دوشدی (مثنوی) زوبرآمد
خوردها زشت ونکو * ماربا آن خورده بیرون جست ازو * اندن ایو وکوتو یکار یوقارو کلدی اول یمش طعامله
مار اول کسه دن طشره صچره دی (مثنوی) چون بدید ازخود برون آن ماررا * سجده اورد آن نکو کرداررا *
اول مارخورده چونکه کندیدن اول ماری طشره کوردی پس اول ایو عمللو سواره سجده کتوردی وتعظیم وتکریم
قیلدی (مثنوی) سهم آن مارسیاه زشت وزفت * چون بدید آن دردها ازوی برفت * اول بیوك قبیح وسیاه
یلانك سهم وهیبتنی چونکه کوردی اول دردلر اندن کتدی پس اول سوارك عداوت وبغضندن کندی یه فائده
ومنفعت اولدیغنی مشاهده ایلدکده بودفعه مدح وثنایه آغاز قیلدی (مثنوی) کفت خود تو جبرئیل رحمتی *
یا خدایی که ولی نعمتی * ایتدی ای امیرسن خود رحمت جبرائیلی سن یاخداسن که ولی نعمت سن بوکونه کلام آنك
کمال سرور وبشاشتندن سبقت لسان درنته کم (ان الله یفرح بتوبة عبده المؤمن) حدیثنده حضرت نبی علیه السلام
حق تعالینك فرحنی شول کسه یه تشبیه بیوررلر که بربریه ده قافله دن منقطع اوله وکندو زاد وزواد له اولان
راحله سی دخی یتوره نیجه آلام وشدائد ومحنت وبلا چکدکدنصکره اول قافله یی بولسه وزاد وزوادله اولان
راحله سنه ملاقی اولسه اول حینده اول کسه شول مرتبه مسرور وفرحناك اولورکه حق تعالی یه دعا
وتضرع دیسه (اللهم انت ربی وانا عبدك) آه بو سوزسبقت لسان درکمال سرورندن پس بوکسه نك دخی
بوکونه سوزنه کمال سرورندن سبقت لسان دینور وبونقل اولنان حدیث شریف مشارق ومصابیحده بتمامه
مسطوردر (مثنوی) ای مبارك ساعتی که دیده ام * مرده بودم جان نو بخشیده ام * تو مرا جویان مثال مادران *
من کریزان ازتو مانند خران * ای برمبارك ساعت که بنی کوردك اولمش ایدم بکا یکی حیات وجان بغشلدك وبوندن
مقصود شول نفس اماره مارنه مبتلا اولان کسه درکه سوارمیدان طریقت اولان انك حالنی کوروب واکا ریاضت
وخدمت دبوسلرین ضرب ایلدکده اکا نفرین ودشناملر ایلیوب بعده آنك همت وارشادیله اول صفت قبیحه دن آزاد
اولدیغنی ومارسیرت اولان نفس اماره دن نجات بولدیغنی مشاهده ایده انك مدح وثناسنه وخیر دعاسنه باشلیوب
بوکونه سوزلردیر یعنی ای مرشد کامل وسوار عاقل برمبارك ساعت ایمش که سن بنی کوردك بن نفس اماره
صفتلریله مرده اولمش ایدم بکا جان نو بغشلیوب قلب وروحم دیرکوردك سن بنی دلیجیسن مادرلر کبی بن سندن فرار
ایدیجیم خرلر کبی (مثنوی) خرکریزد از خداوند از خری * صاحبش دربی زنیکو کوهری * خر خرلکندن
صاحبندن قچار صاحبی نیکو کوهرلکندن اول خرك آردنجه در (مثنوی) نه از پی سود وزیان می جویدش * لیك
تا کرکش ندرد یا ددش * خر صاحبی خرلی سود وزیاندن اوتری استمز لیکن تا آنی قورد یا آنی یرتیجی یرتمیه ته کم
انبیا علیهم السلام واولیای کرام خرسیرت اولان اهل نفسی کمال مرحمتلرندن هلاك وبواردن حمایت وصیانت
ایتمك استرلر لیکن اول استرلر انلرك لطفن وکرمن بیلمیوب انلرك قید وضبطنه کندیلری تسلیم قیلمقدن فرار ایدرلر
وهلاك وبوار جانبنه کیدرلر (مثنوی) ای خنك انرا که بیند روی تو * یا درافتد نا کهان درکوی تو * ای سعادت
اول کسه یه که سنك یوزنی کوره یا نا کهان سنك محله که دوشه (مثنوی) ای روان پاك بستوده ترا * چند کفتم ژاژ
وبیهوده ترا * ای امیرسن شول کسه سنکه روان پاکسنی اوکشدر یعنی ارواح مقدسه سکا مدح وستایش قیلمش
نیجه کره سکا هرزه وبیهوده سوزدیدم وجهل وغفلتمدن سنك قدرنی بیلمیوب عبث بیهوده ژاژلر دیدم (مثنوی) ای
خداوند وشهنشاه وامیر * من نکفتم جهل من کفت آن مکیر * ای خداوند وای شاهلر شاهی وای امیر بونا معقول
کلماتی بن دیمدم بنم جهلم دیدی بنی مؤاخذه ایله (مثنوی) شمهٔ زین حال اکردانستمی * کفتن بیهوده تو انستمی *
بوحالدن اکر برشمه بیلیدم وسنك بکا عداوت شکلنده اولان مرحمت وصداقتندن آکاه اولیدم عبث

سویلکده

سو یلمکده قادراولمزدم (مثنوی) پس ثنا بت کفتمی ای خوش خصال * کرمرا یك رمزی کفتی زحال * ای خوش
خصال سکا چوق ثنا بردم اکر حالدن بکا بر رمز دیدلك (مثنوی) لیك خامش کردمی آشوفتی * خامشانه بر سرم
می کوفتی * لیکن خاموش اولمش غضب ایدوب جوش ایلدك خاموشانه باشم اوزره دبوسلر اوردك (مثنوی) شد سرم
کالیوه عقل ازسر بجست * خاصه این سر را که مغزش کمترست * بنم باشم سراسیمه اولدی عقلم باشمدن صچره دی
خصوصا بو باشکه آنك مغز وعقلی ناقصر کدر پس بو جمله مقدما ایلدیکی کستاخلغك عذرلك دیلمك ایچون تمهید
مقدمه اولور وبو اسلوب اوزره اعتذار ایدوب عفوا تمنکی رجا قیلور (مثنوی) عفو کن ای خوب روی وخوب کار *
آنچه کفتم از جنون اندر کذار * ای خوب یوزلو اولان خوب کار عفو ایله اول نامعقول سوزلری جنون وسفاهتدن
دیدم ترك ایله (مثنوی) کفت اکر من کفتمی رمزی ازان * زهره تو آب کشتی آن زمان * امیر اول کمسنه یه ایتدی
اکر بن اول حالدن سکا بر رمز دیسدم وخاموش اولمیوب حقیقت حالی سویلیدم اول زمان سنك اودك آب
اولیدی یعنی کمال خوفندن اودك چاتلیوب صو اولیدی وسن اولیدك (مثنوی) کر ترا من کفتمی اوصاف مار * ترس
از جانت بر آوردی دمار * اکر بن سکا مارك اوصافنی دیدم خوف سنك جانندن دمار وهلاك کتوررردی یعنی
خوفندن هلاك اولیدك (مثنوی) مصطفی فرمود کر کویم براست * شرح آن دشمن که بر جان شماست * زهرهای
پر دلان هم بر درد * نی رود ره نی غم کاری خورد * الله اعلم) بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر که (قال علیه السلام
لو تعلمون ما اعلم لبکیتم کثیرا ولضحکتم قلیلا وما اکلتم طعاما علی شهوة ابدا ولا شربتم شرابا علی شهوة ابدا ولا دخلتم
بیتا تستظلون فیه ولمررتم علی الصعدات تلدمون صدورکم وتبکون علی انفسکم (وعن ابی ذر قال قال علیه السلام
لو تعلمون ما اعلم لضحکتم قلیلا ولبکیتم کثیرا ولما ساغ لکم الطعام والشراب) معنای شریفی اکر سز بیلدیکزی بنم
بیلدیکم شیء که اول بو نشئهٔ عنصریه ده اولان نفس اماره بالسوء ونشئهٔ عنصریه ده آنك افعال سیئه سی
مقابله سنده اولان عذابدر آز کولیدکز وچوق اغلیدیکز واشتها اوزره ابدی بر طعام یمیدکز وکذلك اشتها ایله
بر ایچم صو ایچمیدکز و براوه کرمیدکز انده کولکه لنمک ایچون وطاغلره وصحرالره کیدیدکز کوکسلریکزی
دوکدیککز حالده ونفسلریکز اوزره کریان اولدیغکز حالده وسزه طعام وشراب سکمه یدی دیمك اولور حدیث
ثانینك معناسی پس معنای بیتین شریفین اولدر که حضرت مصطفی علیه السلام بیوردی اکر راست وبالتمام
سویلرسم اول دشمنك حقیقت سرینی که سزك جانکزده در بهادرلرك زهره لری هم پر تلور قنده قالدیکه جبان القلب
اوله نه یوله کیدرنه بر ایشك غمنی یر بلکه معطل ومبهوت قالوب بیخود اولیدی (مثنوی) نی دلش را تاب ماند در نیاز
نی تنش را قوت روزه ونماز * نه آنك کوکلنه طاقت وحرارت قاله ونه نیاز وتضرع قاله نه آنك تننه صوم ونماز قوتی
قالور بلکه کمال خشیت ودهشتندن بی قدرت وبی طاقت قالوب عبادت ایلمکه بله قادر اولمیدی (مثنوی) همچو
موشی پیش کربه لاشود * همچو بره پیش کرك از جا شود * مثلا بر موش کبی کربه نك اوکنده لا اولیدی قورد اوکنده
قوزی کبی یرندن کیدردی یعنی موش کربه اوکنده نیجه لا و بره کرك نیجه سنده نه وجهله بی جان وفنا اولورسه اول
درونده دشمن اولان کمسه اکر کندی دشمنندن خبردار اولیدی بالکلیه لا وفنا اولیدی وخوفندن جانن تسلیم
قیلیدی (مثنوی) اندرو نی حیله ماندی نی روش * پس کنم نا کفته تان من پرورش * اول کمسه ده نه حیله ونه روش
قالوردی پس بن سزه سو یلمشله پرورش وتربیت ایلرم یعنی حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم دیر که سزك
وجودکزده اولان نفس اماره نك حقیقت حالنی سزه بیان ایلمك سوزین وآنك عداوتندن سوز سو یلمك سوزین سزه
تربیت وارشاد ایلرم تا تدریجله آنك شرندن خلاص اوله سز بعده بصر بصیرتکز کشاده اولدقده واول دشمنی
دیدهٔ حقیقت بینله مشاهده قیلدقده کوره سز که اول نیجه دشمن قویدر ونه کونه شیطان غویدر پس بر ولی کامل
دخی بو یله دیر (مثنوی) همچو بوبکر ربابی تن زنم * دست چون داود بر آهن زنم * ابو بکر ربابی صمت وسکوتده بین
المشایخ علم اولمشدی کما ذکرنا پس اول سوارینك کردار مارسیاهی قی ایدن کمسه یه دیدیکه علم وحکمت بونی اقتضا
ایلدیکه درونده اولان دشمن پنهانك آصلنی سکا دیمه یم بلکه ابو بکر ربابی کبی ایسم اولم وسکوت قیلم حضرت داود کبی
المی آهن اوزره اورم آهنك ملایم اولمسی خلقه محال وعسیر وانبیا واولیایه آسان ویسیردر پس اصلاح نفس اماره
دستله تلیین آهن سردا یتمك کبیدر ناسه محال واولیایه آسان وحالدر نته کم سوارینك کردار اغزنه مار کیدن کمسه یه
دیدی (م ی) تا محال از دست من حالی شود * مرغ پر بر کنده را بالی شود * لاکم بنم دست حیات انکیزمدن محال باذن
الله بر حال اوله و پر وبالی قوپمش مرغه بر پر وبال حاصل اوله یعنی فرومانده اولان و پر وبال صحت وعافیت حقیقیه دن
مرغ روحه بال صحت ابدی حاصل اوله دیدی (مثنوی) چون ید الله فوق ایدیهم بود * دست ما را دست خود فرمود

احد* چونکم يدالله ناسك الريدنك اوزرنده اولدى بزم المزى كندى الى بيوردى حضرت احد (كما قال الله تعالى
فى حق نبيه) ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله يدالله فوق ايديهم) تفسيرى جلد اولده على كرم الله وجهه بيانده
وبعض محلده مرور ايتمشدى پس بوراده برسؤال لازم كلور كه اول سؤال بودر اصحابك بيعت ايلديكى وقمرى شق قيلان
وكردون اوزره هنر كوسترن دست دست حضرت محمديدر سواردن مراد حضرت مظهر سداد اولان اصحاب رشاددر
پس بو آيتلرله آنلر كنديلرى حقنده نيجه استشهاد قيلورلر جواب اولدر كه اولياده ظهور ايلين قوت وقدرت حقيقت
محمديه نك قوت وقدرتيدر و بونلر اول حقيقتده مظهر شامل و وارث كامل اولدقلرنده اول حضرت حقنده واقع اولنى
كنديلره اطلاق ايلسه لر صحيح اولور زيرا بونلر معنا مترجم مرتبهٔ محمديدرلر ولهذا اول سوارى بومعنايى اشعار ايچون دير
(مثنوى) پس مراد دست دراز آمد يقين * بر كذشته ز آسمان هفتمين * پس مقرر كه بكا درازالكدى يدنجى آسماندن
ايلرو كچمشدر (مثنوى) دست من بنمود بر كردون هنر * مقريا برخوان كه انشق القمر * بنم دستم فلك اوزره هنر
كوستردى كه اول هنر انشقاق قمردر كه اشارت دست شريف حضرت محمدله آسمانده شق اولدى وتفسيرى و قصه سى
جلد اولده و جلد ثالثك اولنه قريب بعض محلده مرور ايتديكى اى قرآن عظيمى قرأت ايديجى اوقو كه حق تعالى بيوردى
(اقتربت الساعة وانشق القمر وان يروا آية يعرضوا ويقولوا سحر مستمر) (مثنوى) اين صفت هم بهر ضعف عقلهاست
با ضعيفان شرح قدرت كى رواست * بو صفت هم عقللرك ضعفندندر و تريد ضعيفلره انبيا و اوليانك قدرتى شرح ايلمك
نچون رواد ر يعنى بو انبيا و اوليا ده ظهور ايلين اللهك قدرتى يد الله صفتلق ودست ديمك الله تعبير قيلق عقول ناسك
ضعفندن و تريد ضعفا به اللهك قدرتى شرح ايتمك نچون روا اولور (مثنوى) خود بدانى چون برارى سر زخواب *
ختم شد والله اعلم بالصواب * چونكم باشكى خواب غفلتدن يوقارو كتوره سن تحقيق بيلورسن يعنى بيدار اوله سن
وباطن كوزكى كشاده قيله سن بو ذكر اولنان اسرارى تحقيقا بيلور ويقينا مشاهده قيلورسن بو كونه اسرار وكفتار
ختم اولدى والله اعلم بصوابه اعلمدر وآنك خاص بنده لرى بومعنايى فهمدر (مثنوى) مرترا نه قوت خوردن بدى * نى ره
پرواى قى كردن بدى * اكرسن درونكده اولان مارى بليدك تحقيقا سكا يمكه قدرت اولميدى نه يولونه قى
ايلمك قيوسى اولوردى (مثنوى) مى شنيدم فحش وخر مى راندم * رب يسر زير لب مى خواندم * سندن فحش
وناسعقول كلمات اشتدم وخرمى سوردم لب التنده (رب يسر ولا تعسر) اوقوردم تاسكا بوندن خلاصى اول ربى الاعلى
اسان ايليه (مثنوى) از سبب كفتن مرا دستور نى * ترك تو كفتن مرا مقدور نى * سببدن سويلمكه بكا اجازت
يوقدر سنى ترك ايلمكه بكا مقدور يوقدر يعنى سنك درونكده اولان دشمنك سببندن سويلمكه بكا دستور الهى يوقدر
وسنى اول حالده كوردكدنصكره ترك ايلمكه دخى قدرت وامكان يوقدر (مثنوى) هرزمان مى كفتم از درد درون * اهد
قومى انهم لا يعلمون * هرزمان درد درونمدن ديردم يعنى بن سنى دشمندن خلاص ايلدكده وسن بكا فحش وبيهوده
سويلدكده درد درونمدن ديردم يا ربى بنم قومه هدايت ايله تحقيقا بونلر بيلمزلر و بنم كنديلره نه مرتبه نافع ومفيد
ايديكمى ادراك قيلمزلر (مثنوى) سجده ها مى كرد آن رسته زرنج * كاى سعادت وى مرا اقبال وكنج * چونكه
سواردن بو سوزلرى اشتدى اول رنج ماردن قورتلش كسه سجده لر ايتدى بولده بوكاى سعادت واى بكا اقبال
وكنج (مثنوى) از خدا يابى جزاها اى شريف * قوت شكرت ندارد اين ضعيف * اى شريف خدادن جزالر و اجرلر
بوله سن بو ضعيف سنك شكرك قوتى طوتمز (مثنوى) شكر حق كو يد ترا اى پيشوا * آن لب وچانه ندارم وآن نوا *
اى مقتدا شكرى سكا حق ديه اولى وچكيه وى اول قدرتى طوتمزم چانه بونده چكه معناسنه در يعنى اى مقتدا و پيشوا
بن سنك بو احسانكه لايق شكر ايلمكه اول لب دهانى وقدرتى طوتمزم كه سنك شكرنى ادا ايليم سكا شكرى حق
ايلسون (مثنوى) دشمنى عاقلان زين سان بود * زهر ايشان ابتهاج جان بود * عاقللرك عداوتى بو اسلوبدن اولور
انلرك زهرى جانك ابتهاج ومسرتى اولور (م ى) دوستى ابله بود رنج وضلال * وين حكايت بشنو از بهر مثال * ابلهك
دوستلغى رنج وضلال اولور مثالدن اوترى بو حكايتى ايشت وقصه دن حصه آلوب بونكله ايش ايت تا جاهل ونادان
اولنلرك مضرتنه عالم اوله سن وانلرك صحبتى ومجالستى زهر قاتل ايدوكنى بيله سن * اعتماد كردن آن شخص بر تملق
ووفاى خرس (مثنوى) اژدهايى خرس را در مى كشيد * شير مردى رفت و فريادش رسيد * براژدها برخرسى
كنديسنه چكدى بر شير مرد كتدى اول آيونك فريادنه يتشدى پس بو مناسبتله مظلوملرك فريادنه يتشن
شير مردلرك وصفنك بيانته شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) شير مردانند در عالم مدد * آن زمان كافغان
مظلومان رسد * عالمده مدد شير مردلردر يعنى محض امداد وعين معاونت اول بهادر دليرلردر اول زمان كه مظلوملرك
فغانى آنلرك قولغنه ايريشه (مثنوى) بانك مظلومان زهر جا بشنوند * آن طرف چون رحمت حق مى دوند *

هر يردن مظلوملرك بانككنى اشيدرلر اول طرفه حضرت حقك رحمتى كبى ايورلر ويلرلر (مثنوى) آن ستونهاى خللهاى جهان * آن طبيبان مرضهاى نهان * محض مهر وداورى ورحمتند * همچو حق بى علت وبى رشوتند * اين چه يارى ميكنى يكباره كيش * كو بداز بهر غم وبيچاره كيش * مهربانى شد شكار شير مرد * در جهاندارى نجويد غير درد * شيرمردان وستونهاى خللهاى جهاندن وطبيبان مرضهاى نهاندن مراد شول اوتاد ارض اولان ابداللردر كه فريادرسان خلق عالم ومغيثان ومددكان ابناء آدمدرلر بونلرك شانده احاديث شريفه چوق واقع اولمشدر جملهدن برى حكيم ترمذى حضرتلرى نوادر الاصولده ابودرداء رضى الله عنهما حضرتلرندن بويله روايت بيوررلركه (قال عليه السلام ان الانبياء كانوا اوتاد الارض فلما انقطعت النبوة ابدل الله مكانهم قوما من امتى يقال لهم الابدال لم يفضلوا على الناس بكثرة صوم ولا صلوة ولكن بحسن الخلق وصدق النية وسلامة القلوب لجميع المسلمين والنصيحة لهم ابتغاء مرضات الله اولئك خلفاء الانبياء قوم اصطفاهم الله لنفسه واستخلصهم بعلمه لنفسه وهم اربعون صديقا منهم ثلثون رجلا قلوبهم على قلب ابراهيم خليل الرحمن بهم تقوم الارض وبهم يدفع الله المكاره عن اهل الارض وبهم يمطرون وبهم يرزقون وينصرون على الاعداء) پس معناى ابيات شريفه اول جهان خللرينك ستونلرى اول نهان مرضلرينك طبيبلرى يعنى بو جهانك خللرينك اوتاد وعمادى وبو امراض نهانينك طبيبان واستادى اولان رجال محبت وحكومت ورحمتك محضلريدر خلقه جناب حق كبى بى علت وبى رشوتدرلر تا بيت ثالثك مصرع اولنك تركيبى معناسى بويله در بونه معاونتدر كه اول مظلومه بالكليه ايلرسن بو محلده يكباركى براوغوردن وبالكليه معناسنه در ولكن جان ودلدن معناسنه استعاره اولنوب معنى بويله ويريلور يعنى اكر بونلردن برينه سؤال ايدوب ديسك كه مظلومه جان ودلدن بو معاونتى نه ايلرسن ديركه انك غمندن اوترى وبيچارهلكندن اوترى ياريلك ايلرم اندن دنيوى واخروى بر غرضم يوقدر بلكه محضا بونلره مرحمت وشفقتدرمرادم ديرشيرمردلك شكارى مهربانلق اولدى جهانده درددن غيرى دار واستمز يعنى ضعفايه مهربان اولمق وخلق عالمه شفقت قيلمق شيرمرد اولان رجال اللهه شكار اولدى وبونلردخى بو خصال حميدهيى شكار قيلدى بو شيرمردلرك هر برى جهانده درددن غيرى دوا استمزلر كه دردمند ومستمندلكى عين دوا ايلمشلردر ديمك اولور (مثنوى) هر كجا دردى دوا انجا رود * هر كجا پستيست آب آنجا رود * هر قنده كه بر درد اوله دوا اول يره كيدر هر قنده كه الچقلقدر صو آنده كيدر (مثنوى) آب رحمت بايدت رو پست شو * وانكهان خور خمر رحمت مست شو * سكا آب رحمت كركسه بورى الچق اول واندنصكره رحمت شرابنى ايچ مست اول (مثنوى) رحمت اندر رحمت آمد تا بسر * بر يكى رحمت فروماى اى پسر * رحمت ايچره رحمت كلدى يعنى رحمت الهيه بيحد اولدى باشكه دلك بر رحمته آشغه طالمه اى اوغول بلكه درياى رحمته مستغرق اول ورحمت اندر رحمتى طلب ايدوب رحمت كليه مرتبهسنه واصل اول بو معنى تا بسر لفظى مصرع اوله مصرع ثانى يه مصروف اولوب اكا غايت اولديغى اعتباريله در اما مصرع ثانى يه مصروف اولميوب مصرع اوله غايت اولوب مصرع ثانى مستقل بر كلام اولورسه معنى بويله اولور رحمت ايچره رحمت كلدى باشه دلك بر رحمته آشغى كلمه يعنى تنزل وقناعت قيلمه اى اوغل تا رحمت اندر رحمته باشكه دك مستغرق اولهسن ديمك اولور فروماى فرومهاى تقديرنده در يعنى آشغه طالمه وآشغه كلمه معناسنه در (مثنوى) چرخ را در زير پا آراى شجاع * بشنو از فوق فلك بانك سماع * سعى وهمتله اى شجاع فلكى آيغك آلتنه كتور فوق فلكدن سماعك صداسن ايشت يعنى سماعه متعلق اولان آواز لطيفى كوش ايت پس بو كونه آوازلك استماعنه انسان باطنى قولغنده اولان مانعلرى دفع ايلميجه قادر اولهمز ولهذا جان قولغنك پردهلرينك ازالهسنه اشارت ايليوب بيان بيوررلر (مثنوى) پنبهٔ وسواس بيرون كن ز كوش * تا بكوشت آيد از كردون خروش * كوش جانكدن وسواس پنبهسنى طشره ايله تا فلكدن سنك قولغكه خروش كله يعنى كركدركه كوش هوشندن وسوسه وغفلت پنبهسنى اخراج ايليهسن تا باطنك قولغى آچلوب كردون جانبندن آواز خروش اشتمكه قادر اولهسن وملائكهنك وعالم معنى اهلنك كلماتنى استماع ايتمكه مستعد اولهسن (مثنوى) پاك كن دو چشم را از موى عيب * تا ببينى باغ وسروستان غيب * ايكى چشمكى موى عيبدن پاك ايله تا عالم غيبك باغ وسروستانى كورهسن ايكى كوزدن مراد عقل وروح كوزيدر سالك مادام كه عقل كوزنى وروح كوزنى عيوب باطنهدن پاك ايتميه عالم غيبك باغ وسروستاننى مشاهده قيلمغه قادر اولهمز وجمال اسرار غيبيه ناظر اولهمز (مثنوى) دفع كن از مغز واز بينى زكام * تا كه ريح الله آيد در مشام * مغزندن وبورنندن زكامى دفع ايله تا كم سنك دماغكه بوى الهى كله مغزدن وبينىدن مراد بونده مغز عقل وبينى جاندر وجان بينىسنك زكامندن مراد برودت هواى نفسله حاصل اولان مرض معنويدركه مشام جاننى استشمام روايح رحمانى ايلمكدن كيرو قور پس سالكه

لازم اولان اولدرکه اولامشام جانـدن معنوی اولان زکامی دفع ایلیه تاکم انك جانی مشامنه الله رایحه سی کله
وانك دماغ جانی نفحات الهیه یی استشمام قیله (کما قال علیه السلام ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات لاقتعرضوا لها
(مثنوی) هیچ مکذار آز تب وصفرا اثر * تا بیابی ازجهان طعم شکر * ذائقه ده هیچ سته دن وصفرادن اثر قومه
تا که جهانده شکرك لذتنی بوله سن مادامکه بربدنده حمانك وصفرانك بقیه سی واثری اوله اول شکرك لذتنی
وطعمنی بولمز کذلك برر وحـده که صفراویتکبی معنوی مرضلر اوله اول بوجهانده سکر معرفتك وشهد
حکمتك طعم ولذتن ادراك قیلمز (مثنوی) داروی مردی کن وعنین مپوی * تا برون آیند صد کون خوبروی *
مردلك علاجن ایله وعنین یلمه تا کم یوز کونه خوب روی طشره کله لر وسنك طالبك اوله لر عنین جماعه قادر اولمین بولج
کمسـه یه دیرلر بونده مراد رجال مرتبه سـنه بالغ اولمین کمسه در معنی رجولیته دوا وعلاج ایله وعنین یلمه تا قوت
رجولیتسکا حاصل اولوب بالغ اوله سن ورجال الله مرتبه سن بوله سن حتی صد کونه ابکار معانی وعرایس روحانی
ظهوره کله لر وسکا عرض جمال قیله لر (مثنوی) کنده تن راز پای جان بکن * تا کند جولان بکرد ان چمن * جانك
آیاغندن تن کنده سنی قو پرتا اول چمنك اطرافنده جولان ایلیه اول چمندن مراد عالم معنی اولور بعض نسخه ده
انجمن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی تن قیدنی جان آیاغندن ازاله ایله تا کم انجمن اطرافنده جولان ایلیه یعنی
مرتبه جمعك حوالیسنده پرواز قیله انجمندن مراد مرتبه جمع اولور (مثنوی) غل بخل ازدست وکردن دور کن *
بخت نو دریاب در چرخ کهن * بخل غلنی دست وکردنکدن دور ورفع ایله اسکی فلکده یکی بخت بول یعنی بخل
وامسالك صفتی که انسانك جانی بوینده بردمور زنجیر کبیدر کر کدرکه آنی کردن جانکدن ازاله قیله سن تا کم
بوکهنه جهانده برطالع نو وسعادت ابدی بوله سن (م ی) در نمی تانی بکعبه لطف پر * عرضه کن بیچاره کی برچاره کر
اکر الطاف کعبه سنه پرواز ایلمکه قادر اوله مزسك چاره کر اولان خدای تعالی یه بیچاره لکك عرض ایله یعنی ای
قادر وچاره کر اولان خـدا الطفك کعبه سی جانبنه بن ضعیف وبیچاره پرواز ایلمکه قادر دکلم بکا سن قوت وبروبنی
اول کعبه لطفه ایرکور دیو سویله (مثنوی) زاری وکریه قوی سرمایه ایست * رحمت کلی قوی تردایه ایست * حضرت
حقك جنـابنه زاری وکریه ایلمك قوی سرمایه در حضرت حقك رحمت کلیه سی یعنی رحمانیتی صفتی قوی تردایه در که
بنده لرنی تربیت ایدیجی وکماله ایرکوریجیدر (مثنوی) دایه ومادر بهانه جو بود * تا که کی آن طفل او کریان شود *
دایه ومادر بهانه استیجیدر تا که آنك اول طفلی نه چن کریه ایدیجی اوله (مثنوی) طفل حاجات شمارا آفرید *
تا بنالید وشود شیرش بدید * حضرت حق سزلك حاجتلر یکزطفلنی خلق ایلدی تا ایکلیه سز واول خـدانك
رحمتی سودی ظاهر اوله وسزلك مرادکزی اداقیله (م ی) کفت ادعوا الله بی زاری مباش * تا بجوشد شیرهای مهرهاش
سوره مؤمن حم ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وقال ربکم) سزك ربکز سزه دیدیکم (ادعونی استجب لکم)
قوللرم بکا دعا ایلك بن اجابت ایدم سزلکون (ان الذین یستکبرون عن عبادتی) تحقیقا شول کمسـه لرکه استکبار
ایلیه لر بکا عبادت ایتمکدن مفسرلر بو محلده عبادتی دعا معناسـنه آلمشلردر زیرا الدعا مخ العبادة در یعنی
بکا دعادن استکبار ایلسه لر (سیدخلون جهنم داخرین) عنقریب جهنمه خور وحقیر اولدقلری حالده داخـل اولورلر
(وقال ایضا (ادعوا ربکم تضرعا وخفیة) وفی آیة اخری (ادعوا الله او ادعوا الرحمن) پس معنای بیت اولدرکه جناب
حق کلام مجیدنده (ادعوا الله) دیدی بی زاری اولمه تا اول خدانك محبتلری سودلری جوش ایلیه (مثنوی) های
هوی باد وشیر افشان ابر * در غم ماانـد یکساعت تو صبر * بادك های هوبی یعنی صـدا ایله اسمسی وسحابك شیر
صاچمسی یعنی سبب شیر اولان بارانی نثار ایتمسی بزم غممزده درلرسن برساعت صبر ایله یعنی بونلر بزم خدمتمزده در
ورزقك حصولنه سببلردرسن رزق ایچون حریص اولمیوب صبر ایله تا سکا رزقك واصل اوله (م ی) فی السماء رزقکم
انشنیده * اندرین پستی چه بر چفسیده * سوره ذاریاتده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وفی السماء رزقکم) یعنی
سماده در سزلك اسباب رزقکز (وما توعدون) دخی وعده اولندیغکز ثواب جنت معنای بیت پس حقك سماده در
رزقکز دیدیکندن کوش ایتدکمی اکر ایتدکسـه بو پستی واسفل دنیایه نیچون یاپشورسن (مثنوی) ترس
ونومیدیت دان آواز غول * می کشد کوش تو تا قعر سفول * سـنك فقر وفاقه دن خوفکی وقلت معرفت سببیله
حضرت حقك فیض واحسانندن ناامید اولمکی آواز غول بیل سنك کوشکی تا سفولك غور وقعرنه چکر یعنی اغوال
وشـیاطین انسانی یولدن چیقاروب آخر الامر هلاك ایلدکاری کبی فقردن قورقق وحقدن ناامیـد اولمق دخی
سنك قولغك طوتوب یولدن چیقاروب اسفل السافلینه ایلتورسنی انده هلاك ایلر (مثنوی) هر ندا یی کو ترا
بالا کشید * آن ندایی دان که ازبالا رسید) هر برندا که سنی بالایه چکدی اول ندایی بیل که بالادن ایرشدی (مثنوی

هرندایی که تراحرص آورد * بانك كركی دان كه آن مردم درد * هر برندا كه سكا حرص كتورر اول ندایی شول
قوردلك آوازی بیل كه اول قورد آدمی یرتر (مثنوی) این بلندی نیست ازروی مكان * آن بلندیهاست سوی عقل
وجان * بو بلندلك كه برذكر ایلدك مكان جهتندن دكلدر بو بلندلكلر عقل وجان جانبیدر یعنی معنویدر صوری
دكلدر پس معنوی اولان مراتبك بری برندن ارفع اولمسنه بو مثاللری بسط ایدوب بیوررلر (مثنوی) هرسبب
بالاتر آمد ازاثر * سنك وآهن فایق آمد برشرر * مثلا هرسبب اثردن بوقاروق كلدی نته كم سنك وآهن شرر اوزره
فایق كلدی زیرا شرراثردر سنك وآهن سببدر پس من حیث المرتبه اولان رفعتی ایكی قسمه تقسیم ایدرلر برقسمی
برشیئی برشیئه سبب اولدیغی جهتدن اول سبب اولان شیء مسبب اولان شیئدن من وجه رفیع اولمش اولور بو وجهدن
هرسبب اثردن بالاتردر بو صورتا شریف معنادون وصورتادون ومعناشریفلر اولنلره مثل طریقیله بو بیتلری
بیوررلر (مثنوی) آن فلانی فوق آن سركش نشست * گرچه درصورت به پهلویش نشست * فوقی آنجاست ازروی
شرف * جای دوراز صدر باشد مستخف * مثلا اول فلان كمسه حقیقتده اول سركش اوزره اوتوردی اگرچه صورتده
وظاهرده اول فلان كمسه اول سركشك یاننده اوتوردی اول یرده فوقیت وبلندلك شرف جهتندندر زیرا صدردن
دوراولان یرمستخف ومحقراولورا گرصدر صوریدن دورایسه صورتا مستخف اولور واگرصدر معنویدن دورایسه
معنا استخفاف اولنور (مثنوی) سنك وآهن زین جهت كه سابقست * درعمل فوقی این دو لایقست * سنك
وآهن بوجهتدن كه عملده سابقدر بو ایكیسنك شرراوزره فوقیتی ورفعتی لایقدر اما اول سالف الذكر اولان
رفعتك برقسمی دخی مقصود اصلی وغرض كلی اولدیغی جهتندر مثلا شرردركه (مثنوی) وان شرر از روی
مقصودیء خویش * زآهن وسنگست زین رو پیش پیش * واول شرركندینك مقصودی اولدیغی جهتدن آهن
وسنكدن بو یوزدن زیاده درزیاده دریا غوردایلرو دردیمك اولور (وقس علی هذا العالم والادم ولهذا قال علیه السلام نحن
الاخرون السابقون وقال ابن الفارض مترجما عن مرتبته (بیت) وانی وان كنت ابن آدم صورتا * فلی فیه معنی شاهد
بابوتی (مثنوی) سنك وآهن اول وپایان شرر * لیك این هردو تنند وجان شرر * اگرچه وجود خارجی اعتباریله سنك
وآهن اولومقدمدر وشرر پایان ومؤخردر لیكن بو ایكیسی بیله جسملردر وشرر جاندر زیرا مقصود انلردن شرردر
(مثنوی) كان شرر كاندرزمان واپس ترست * درصفت ازسنك وآهن برترست * زیرا كه اول شررا گرچه زمانده
انلردن صكره كلدر لیكن صفتده واعتبارده سنك وآهندن برتر وعالیتردر نته كم زمانده شاخ ثمردن سابقدر اما هنرده
اول میوه شاخدن فایقدر (مثنوی) چونكه مقصود ازشجر آمد ثمر * پس ثمر اول بود آخر شجر * چونكه
شجردن مقصود ثمر كلدی پس ثمر من حیث المعنی اولدر شجر آخردر یعنی بو اعتبار ایله ثمر مقدمدر شجر مؤخردر پس
مناسبتله بو معارفی بیان ایلدكدنصكره ینه خرسك حكایتنه رجوع بیوررلر (م ی) خرس چون فریاد كرد از اژدها *
شیرمردی كرد ازچنكش رها * خرس چونكه اژدرهادن فریاد ایلدی برشیرمرد دلاور كمسه اژدهانك پنجه سندن
اول خرسی خلاص ایلدی (م ی) حیله ومردی بهم داد ند پشت * اژدها را اوبدین قوت بكشت * حیلت ومردلك
ایكیسی بری برینه آرقه طوترلر وبری برینه معاونت ایدرلر اول مرد اژدرهایی بو حیله ایله دپلدی یعنی مجرد
مردانه لكی وقوتی جهتندن اژدرهایه غالب اولمدی بلكه علم وحیلتله مردانه لكی بربره جمع ایدوب بوصفتله
اژدرهایه غالب اولوب آنی قتل قیلدی (مثنوی) اژدها راهست قوت حیله نیست * نیز فوق حیله تو حیله ایست *
اژدرهانك قوتی واردر حیله وتدبیری یوقدر پس اگرحیله وصنعتله اژدرهایه غالب ایسه كده صقین مغرور اولمه
زیرا سنك حیله كك اوزرنده دخی برحیله واردر (مثنوی) حیلهٔ خود را چو دیدی بازرو * كزكجا آمد سوی آغاز رو *
چونكه كندیكك حیله وتدبیریكی كوردك كیرو یوری كه اول حیله سكا قندن كلدی آغاز وابتدا جانبنه كیت یعنی
خدای متعال جانبنه توجه ایت (م ی) هرچه درپستیست آمد ازعلا * چشم را سوی بلندی نه هلا * هرنسنه كه
اچقلقده در علادن كلدی هلا چشمنی بلندلك جانبنه قو یعنی عالم معنایه نظرقیل (مثنوی) روشنی بخشد نظر اندر علی
گرچه اول خیركی آرد بلی) كوزنی بلندلك جانبنه قودیغكمه سبب بودركه علایه نظرایتمك وهرشیئك حقیقی
جانبنه كتمك نظره روشنالق بغشلرا گرچه علایه نظرایتمك اول حالده نظره ضعف وفتور كتورر بلی مقرردر بو حال
مبتدی اولنلرك نظرنه كه انلرك نظرنده سطوت شعشعهٔ انوار علایه طاقت اولمدیغنه بناء حقیقته نظر ایتسه لر انلرا كده
عاجز وفاتر اولورلر وحسیر وكلیل قالورلر اما اسباب وصورته نظر ایتسه لر قوت بولورلر پس بو ضعف بصیرت صاحبلری
ایكی نوعدر بری خفاش طبیعتدر انده اولان ضعف نظر خلقی وجبلیدر (لایزول ما بالذات لاما بالعرض) لخواسنجه
اول خیره لك تدریج ایله روشنالغه اعتیاد ایلسه قابلدر وبعد الاعتیاد آكا قوت نظر حاصلدر پس بونوعه خطاب

بیوررلر (مثنوی) چشم را در روشنایی خوی کن * کرنه خفاشی نظر آن سوی کن * عاقبت بینی نشان نور تست * شهوت حالی حقیقت کور تست * چشمی روشنالغه خوی و عادت ایله اکر خفاش دکل ایسك اول جانبنه نظر ایله یعنی ای نظرنده ضعف اولان کمسه چشم باطنکی روشنایی عالم اعلایه معتاد ایله اکر خفاش طبیعت دکل ایسك نظرکی اول جانب اعلایه ایله عاقبت بینلك سنك نورکك نشانیدر یعنی عاقبت و حقیقت کورمك سنك نور چشمك نشانیدر کما قال علیه السلام اذا دخل النور انشرح وانفسح قالوا وما علامة ذلك یا رسول الله قال علیه السلام التجافی عن دار الغرور والانابة الی دار السرور والتأهب للموت قبل نزوله) نشان نور بونلردر و حالا مشتهیات نفسانیه یی کورسك که سنك حقیقة کور اولمکدر و یاخود معنا شهوت حالی حقیقتده سنك مقبر کدر که حال حیاتده قبر شهوتده مدفون اولوب ظلمتده قالدلك دیمك اولور (مثنوی) عاقبت بینی که صد بازی ندید * مثل آن نبود که یك بازی شنید * بر عاقبت بین که یوز بازی کوردی اول کمسه کبی اولمز که بر بازی اشتدی یعنی شول عاقبت بین که چوق امور و احوال تجربه ایلیوب هر شیئك نتیجه و خاتمه سن کوردی بو اول کمسه کبی اولمز که انجق بر کار کوره و آنك دخی عاقبتن بیلمیه بیلان کمسه لرله بیلمین کمسه لر برابر دکلدر (کما قال الله تعالی هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون (مثنوی) ز آن یکی بازی چنان مغرور شد * کز تکبر ز اوستادان دور شد * اول بر صنعت و بازیدن انجلین مغرور اولدیکه تکبرلکندن استادلردن دور اولدی یعنی بن بو یله بر صنعته مالکم سائر استادلره نه احتیاجم واردر دیو انلره خدمت ایلمکدن اعراض قیلدی (مثنوی) سامری وار آن هنر در خود چو دید) اوز موسی از تکبر سر کشید سامری کبی اول هنری کندیسنده کوردی اول سامری کبرندن موسی علیه السلامدن باش چکدی (مثنوی) او ز موسی آن هنر آموخته * وز معلم چشم را بر دوخته) او سامری اول هنری موسی علیه السلامدن اوکرنمش و معلمدن کوزنی دیکمش یعنی کندیده اولان هنری سامری حضرت موسادن اوکرنمش ایکن کندینك معلمندن تعامی ایدوب واعراض قیلوب استادلق سمتنه ذاهب اولدی و خلقی کندی یه اتباع ایلمکه دعوت قیلدی قصه سی مشهور و بو کتابده بر قاچ محلده دخی مسطور اولمشدر (م ی) لا جرم موسی دکر بازی نمود * تا که آن بازی و جانش را ربود لا جرم موسی علیه السلام بر غیری بازی و هنر کوستردی تا کم سامرینك جاننی و اول بازیسنی قاپدی و عاقبة الامر اول سامری یی تك و تنها بیابانلره دوشوروب بریه لرده اول مخذول لا مساس دیو کزیجی اولدی (مثنوی) ای بسا دانش که اندر سر دود * تا شود سرور بدان خود سر رود * سر نخواهی که رود تو پای باش * در پناه قطب صاحب رأی باش * ای چوق هنر و دانش که انسانك باشنه یلر تا کم اول رئیس و سرور اوله اول هنر و علم سببیله خود باشی کیدر و سامری وار ترلکدین وسر ایدر استمز ایسکه باشك کیده سن آیاق اول علم و تواضعده خاك مرتبه سن بول و صاحب رأی اولان قطب زمانك پناهنده و خدمتنده اول اکرچه قطب الاقطاب بردر ولکن قطب چوقدر پس مبتدیان سلوکدن وطر یقتده باذن الله ارشاده مأمور اولان مرشدلك دائره امر و ارادتی اوزره اولمق لازم وواجبدر و بعد الاتباع شرط طریقت بودرکه (م ی) کرچه شاهی خویش فوق او مبین * کرچه شهدی جز نبات او مچین * اکرچه دولت و عزتده شاه ایسکده کندیکی آنك فوقنده کورمه و اکر علم و هنرده شهد و عسل ایسکده آنك نباتندن غیریسن دوشورمه و کندی فکر و فراستك ترك ایله (مثنوی) فکر تو نقشست و فکر اوست جان * نقد تو قلبست و نقد اوست کان * زیرا سنك فکرك نقش و قشردر و آنك فکری جان منزله سنده در سنك نقدك قلبدر و آنك نقدی کان مرتبه سنده در (مثنوی اوتو یی خود را بجو در او ی او * کو و کو کو فاخته شو سوی او * او سنسن کندونی آنك وجودنده استه یعنی اول قطب صاحب رأی اولان استاد من حیث الحقیقه سنسن پس حقیقت اولان کندی کوکوکی اول استادك اونلکنده و وارلغنده طلب ایله آنی سنده طلب ایله آنی کندی نفسکك مرادنده طلب ایلمکدر وسنی اونك اونلکنده طلب ایلمك کندی ارادتکدن بالکلیه چیقوب و اکا مرید اولوب و کندیکی کالمیت بین یدی الغسال قیلوب اکا تسلیم اولمقدر و کندویی استادك حقیقتنده طلب قیلمق تا بالکلیه وجود مجازی یی فنا ایدوب وجود حقانیکی بولنجیه دك جست و جو ایلمکه محتاجدر و اهذا قال کو و کو دی آنك جانبنه فاخته آسا ازل کو و کو کاف عربیه ایله در کو کاف عجمیه در یعنی دائما طلب الله قیلدی فاخته اول آنك حقیقتی جانبنه سلك آنك حقیقتن بوله سن کندی حقیقتك بولورسن و محبوب و مطلوبك نه کندك ایدوکن بیلوب بو بیتك مفهومن تذکار قیلورسن (بیت) انا من اهوی ومن اهوی انا) نحن روحان حللنا بدنا) فاذا ابصرتنا ابصرته) فاذا ابصرته ابصرتنا (م ی) ور نخواهی صحبت ابنای جنس * در دهان اژدرهایی همچو خرس * و اکر ابنای جنسك صحبتنی استمیه سن خرس کبی اژدرهانك آغزنده سن یعنی اکر ابنای جنسکه خدمت ایتمك استمز سك (وان انتم الا بشر مثلنا) دیو جنس انساندن اولان

خلفای یزدانه متابعت قیلمزسن نفس اماره اژدرهاسنك آغزنده اولورسن مذكور اولان خرس كبی (مثنوی) بو كه استادی رهاندمی ترا * وز خطر بیرون كشاندمی ترا * اوله كه براستادسنی قورتاره وسنی خطردن طشره چكه (مثنوی) زارئی می كن چو زورت نیست هین * چونكه كوری سرمكش از راه بین * چونكه سنك زور وقوتك بوقدرا كاه اول برزاریلك ایله چونكه كورسن راه بیندن باش چكمه یعنی یول كوریجی مرشددن اعراض ایتمه زیرا یا برقوت صاحبی مرشد كركسن ویاخود برصاحب قوت مرشده تابع كركسن تا كم اژدرهای نفسك پنجه سندن خلاص میسر اوله (م ی) تو كم از خرسی نمینالی ز درد * خرس رست از درد چون فریاد كرد * سن خرسدن كم ودنی سن كه درددن ناله ایلمزسن خرس چونكه اژدرك آغزنده فریاد ایلدی درددن قورتلدی (مثنوی) ای خدا این سنك دلرا موم كن * ناله اش را تو خوش ومرحوم كن * ای خدا بزم سنكین دلمزی موم ایله بزم ناله مزی لطیف ومرحوم ایله یعنی ناله مزی قبول ایدوب بزه رحمت اولمغه آنی وسیله ایله نته كم بعض كسه نك ناله وفریادی مبغوض ومنفور اولدیغنه بو حكایه یی مثال ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی) بود كوری كو همی كفت الامان * من دو كوری دارم ای اهل زمان * بر كور وار ایدیكه الامان دیردی ای زمانك خلقی بن ایكی كورلك طوترم (مثنوی) پس دوباره رحمتم آرید هان * چون دو كوری دارم ومن درمیان * پس ای اهل جهان آكاه اولكز بكا ایكی كره رحمت كتوریكز چونكه ایكی كورلك طوترم وبن او ایكی كورلك اورته سنده یم (مثنوی) كفت یك كوریت می بینیم ما * آن دكر كوری چه باشد وانما * خلق جهان ایتدی بزسنك بر كورلككی كورورز واول غیری كورلكك ندركیم وكوستر تا كم بزه دخی ظاهر وروشن اوله (مثنوی) كفت زشت آوازم وناخوش نوا * زشت آوازی وكوری شد دوتا * اول كور ایتدی قبیح آوازلو یم وناخوش نوایم یعنی ناخوش صدالو یم زشت آوازلولق وكورلك ایكی قات اولدی (مثنوی) بانك زشتم مایۀ غم می شود * مهر خلق از بانك من كم می شود * بنم زشت اوازم غمك مایه سی والمك سرمایه سی اولور بنم زشت بانكمدن خلقك بكا محبت ومرحمتی ناقص اولور (مثنوی) زشت آوازم بهرجا كه رود * مایۀ خشم وغم وكین می شود * بنم زشت آوازم هر یره كه كیده غمك وخشم وكینك مایه سی اولور (مثنوی) بر دو كوری رحم را دوتا كنید * اینچنین ناكنج را كنجا كنید * اول ایكی كورلك طوترم دین فقیر اهل زمانه دیدیكه بو ایكی قات كورلك اوزره مرحمتی سز دخی دوتا ایلك یعنی بنم ایكی كورلكم اوزره رحمی ایكی قات ایلیكز زیرا سائر كورلره بر ترحم لازم اولان یرده بكا ایكی ترحم لازمدر كه آنلرده كورلك بردر ای اهل جهان بو نجلین ناكنجه كنجا ایلیكز یعنی بو نجلین بریره صغمیان وهیچ بر دلده مقبول اولمین كمسه یی صغیجی ولایق اولیجی ایلك كنج كاف فارسینك ضمه سیله صغمق معناسنه در پس ناكنج شول كمسه در كه آكا هیچ بر محلده جای واعتبار اولمیه كنجا كنید صغدریكز یعنی اعتبار وقبول ایلیكز دیمك اولور (م ی) زشتیء اواز كم شد زین كله * خلق شد بروی برحمت یكدله * بو شكایتدن اول سائلدن آوازینك زشتلكی كم وناقص اولدی وا كركم كاف فارسینك ضمه سیله اوقنورسه محو وناپیدا اولدی معناسنه اولور خلق اول سائل اوزره رحمتده یكدله اولدی یعنی اول سائله مرحمت وشفقت ایلمكده اتفاق واتحاد قیلدی (مثنوی) كرد نیكو چون بكفت اوراز را * لطف آوازدلش آواز را * چونكه اول سائل رازنی دیدی آنك قلبنك آوازنك لطفی انك آوازنی نیكو ایلدی یعنی اول فقیر چونكه رازدرونن سویلدی وقبحنه وخبثنه اعتراف ایلدی بو معنی آنك قلبنك خوب ولطیف اولمسنه دلالت ایلر پس آنك قلبنك لطافتیكه كندینك قباحتن بیلمكدر آنك آواز زشتنی خوب ونیكو ایلدی یعنی خلق نیكوسی آنك آوازنده اولان زشتلكه غالب اولوب خلق اول درونك لطافتندن اوتری آكا مرحمت وشفقت ایلدیلر دیمك اولور (مثنوی) وانكه آوازدلش هم بد بود * آن سه كوری دوری سرمد بود * واول كمسه كه انك كوكلنك آوازی هم زشت اوله اول اوج كورلك ابدی ایراقلق اولور یعنی بر كسه نك كه قلبنك كفتاری وافكار واخلاقی بد اولسه وهم ظاهر كوزی كور وظاهر سوزی وصوتی قبیح اولسه بو اوچ كورلك دوریء سرمدو دركاه حقدن ملعون ابد اولور زیرا ظاهری كور اولان كور دكلدر بلكه كور اصل باطن كوریدر (كما قال علیه السلام لیس الاعمی من یعمی بصره انما الاعمی من یعمی قلبه (وقال الله تعالی فانها لا تعمی الابصار ولكن تعمی القلوب التی فی الصدور (مثنوی) لیك وهابان كه بی علت دهند * بو كه دستی برسر زشتش نهند * لیكن وهابلر كه علتسز ویررلر اوله كه آنك زشت اولان باشی اوزره برال قویه لر وهابلردن مراد شول بی غرض وبی علت اولان ولیلردر كه خلقك كوردلككنی باذن الله ازاله ایدرلر چنین بونلرك زشت وقبیح اولان باشلری اوزره مرحمت الن قوسلر وجودلرنده اولان مرضلرین ازاله ایدرلر (مثنوی) چونكه آوازش خوش ومظلوم شد * زو دل سنكین دلان چون موم شد * چونكه اول كدانك آوازی خوش ومظلوم اولدی سنكین دللرك كوكلی كدانك آوازندن موم كبی نرم اولدی

(مثنوی) نالهٔ کافر چو زشتست وشهیق * زآن نمی کردد اجابت را رفیق * کافرلرك ناله سی چونکه زشت وشهیق دراول سببدن اجابته رفیق اولمز یعنی آنك ناله سی قبول حقه اول جهتدن قرین اولمز شهیق زشت آوازه دیرلر (مثنوی) اخسؤا بر زشت آواز آمدست * کو زخون خلق چون سك بود مست * سورهٔ قد افلح ده اولان آیته اشارتدر اولی بودر (قالوا) اهل جهنم دیه لر (ربنا) ای بزم پروردکارمز (غلبت علینا شقوتنا) بزم اوزرمزه شقاوتمز غلبه ایلدیکه لوح محفوظده مقدر اولمشدی ویاخود شقاوته سبب اولان کناهلریمز غالب اولدی دیه لر (وکنا قوما ضالین) وبز طریق مستقیمدن ضال اولمش قوم اولدق دیوب اعتراف ایلیه لر (ربنا اخرجنا منها) ای بزم ربمز بزی دوزخدن اخراج ایله تا تلافی مهمات وتدارك مافات ایده لم (فان عدنا) پس بو حالدن صکره اکر بز کفر وعصیانه عودت ایلر سك (فانا ظالمون) تحقیقا بز ظالملرز نفسمز اوزره (قال) جناب عزت بیوروب دیه که (اخسؤا فیها) خاموش اولك ای اهل جهنم (ولا تکلمون) بکا سویلمك رفع عذاب ودفع عقاب خصوصنده اصلنده ولا تکلمونی ایدی کسرله اکتفا اولندی معنیٔ بیت اخسؤا خطابی زشت آوازاوزره کلمشدر زیرا اول زشت آوازلو اولان کمسه خلقك قانندن کاب کبی مست اولدی یعنی خلقك مالن یمکدن وآنلرك ذم وغیبتن دیمکدن کاب کبی مست اولوب خبیث آواز اولمشدر پس هر کیم اکل حرام وفاعل آثام اولورسه انك آوازی قبیح اولور اکر دعا ایدرسه حقدن اخسؤا خطابنه لایق اولور (مثنوی) چون که نالهٔ خرس رحمت کش بود * نالهٔ تو نبود این ناخوش بود * چونکه خرسك ناله وفریادی رحمت جذب ایدیجی اوله سنك ناله وفریادك بونك کبی رحمت جذب ایدیجی اولمیه ناخوش اولور (مثنوی) دان که با یوسف تو کرکی کردهٔ * یا زخون بیکناهی خوردهٔ * بیلکه سن یوسفه قورتلق ایلمش سن یعنی یوسف معنوی اولان صدیقه وعزیزه حسد قیلمش سن یاخود بر بیکناهك قانن ایچمش سن قانندن مراد (عرض المؤمن کدمه) لحواسنجه عرضیدر یا مالیدر ویاخود آنی غیبت ایتمك اتی یمك وقانن ایچمك کبیدر (مثنوی) توبه کن وز خورده استفراغ کن * ور جراحت کهنه شد رو داغ کن * بو قباحتلردن توبه ایله ویمش اولان شیدن استفراغ ایله یعنی هر نه یی کم ظلما اکل وبلع ایلدکسه آنی اخراج ایدوب صاحبنه ادا ایله واندن استحلال قیل واکر جراحت کهنه اولدیسه یوری طاغ ایله یعنی درون مرض کهنه اولدیسه واستحکام بولدیسه آتش ریاضتله انك اوزرینه طاغ ایله که آخر الدواء الکی لحواسنجه برمرض معنویکه سهولتله کتمیه اکا چاره آخر ریاضت طاغی اورمقدر (تتمهٔ حکایت خرس وآن ابله) (اه (م ی) خرس هم از اژدها چون وارهید * وآن کرم زآن مرد مردانه بدید) خرس دخی چونکه اژدهادن کیرو قورتلدی واول کرمی مردم مردانه دن کوردی یعنی اول مردانه وبهادر اولان مرددن اول کرم واحسانی کندی حقنده چونکم مشاهده قیلدی (مثنوی) چون سك اصحاب کهف آن خرس زار * شد ملازم در پی آن بردبار * اول زار اولان خرس اصحاب کهفك کلبی کبی اول بلالره صبور وحمول مردك عقبنده ملازم اولدی (مثنوی) آن مسلمان سر نهاد از خستکی * خرس حارس کشت از دلبستکی * اول مسلمان خسته لکندن یصدیغه باش قودی خرس دلبسته لکندن آکا حارس اولدی یعنی کوکلی آکا مقید اولوب محبت قیلدیغندن آنی حراست قیلدی (مثنوی) آن یکی بکذشت وکفتش حال چیست * ای برادر مر ترا این خرس کیست * اول بر عاقل کمسه اورادن کچدی واکا دیدی حال ندر ای برادر بو خرس سکا کیمدر (مثنوی) قصه وا کفت وحدیث اژدها * کفت بر خرسی منه دل ابلها * اژدرهانك سوزندن قصه یی دیدی وآکا ماجرایی نقل ایلدی عاقل اول کمسه یه ایتدی ای ابله خرس اوزره کوکل قومه (م ی) دوستیٔ ابله بتر از دشمنیست * او بهر حیله که دانی راندنیست * ابله دن دوستلق آنك عداوتندن قبیح رکدر هر حیله ایله که بیلورسن اول خرس سورلمکیدر ویانکدن آنی دور ایلمك واجبدر (مثنوی) کفت والله از حسودی کفت این * ورنه خرسی چه نکری این مهر بین * اول ابله سوء ظنه دوشوب ایتدی بو کمسه بو سوزی والله حسدندن دیدی بوخسه خرسلکنه نه باقرسن بو محبتی کور وآنك بو مرتبه وفادارلغنه وانسیتنه نظر ایرکور (مثنوی) کفت مهر ابلهان عشوه دهست * این حسودیٔ من از مهرش بهست * اول عاقل اول مرد ابلهه ایتدی ابلهلرك مهر ومحبتی عشوه ده در یعنی فریفته قلیجی ومغرور ایدیجیدر بنم بو حسودلغم آنك محبتندن ایودر (مثنوی) هی بیا با من بران این خرس را * خرس را مکزین مهل هم جنس را * هی غافل بنمله کل بو خرسی سور وبکا یار اول خرسی قبول واختیار ایلمه هم جنسکی ترك ایلمه (مثنوی) کفت رو رو کار خود کن ای حسود * کفت کارم این بد وبختت نبود * خر ابله اول عاقله ایتدی ای حسود یوری یوری کندی ایشك ایله ونصیحتی کند یکه سویله عاقل اول خر ابلهه ایتدی بنم کارم بو ایدی سنك بختك اولمدی یعنی بنم ایشم نصیحت قیلمق وناسی محل هلاکه اولان یردن تحذیر ایدوب خلاص ایلمك ایدی ولکن چونکم سنك بخت وطالعك یار اولمدی بنم سوزم سکا بو اجلدن تاثیر قیلمدی (مثنوی) من کم از خرسی نباشم ای شریف *

ترك

ترك ایله اوكن تاسنت باشم حریف * ای شریف بن برخرسدن کم وناقص دکلم خرسی ترك ایله تا بن سکا حریف ومصاحب
اولم (مثنوی) بر تو دل می لرزدم زاندیشهٔ * با چنین خرسی مرو در بیشهٔ * بنم کوکلم سنك اوزریکه لرزان اولور براندیشه
وغمدن بو تجلین خرسله برمیشه یه کتمه وبر ایشه توجه ایتمه مقصود حیوان سیرت اولان مصاحبله برجانبه کتمه
وبر ایشی اختیار ایتمه دیمك اولور (مثنوی) این دلم هرکز نلرزید از کزاف * نور حقست این نه دعوی ونه لاف *
بو بنم قلبم هرکز کزافدن دتره مز یعنی بیهوده یره مضطرب اولمز بو نصیحت وارشاد حق تعالینك نوریدر دعوی دکلدر
ولاف دخی دکل (مثنوی) مؤمنم ینظر بنور الله شده * هان وهان بکریز ازین آتشکده * ینظر بنور الله اولمش مؤمن
یعنی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله) حدیثنك مفهومی اوزره الله نوریله نظر ایدیجی اولدم ونور فراستله سنك
حقیقت حالكی مشاهده قیلدم آکاه اول آکاه بو آتشکده دن قاچ یعنی بو یاربدکه محل آتش کبیدر بونك شأمت
وضررندن فرار ایلمك سکا لازم دردیدی (مثنوی) این همه کفت وبکوشش درنرفت * بد کمانی مرد را سدیست زفت *
اول عاقل کسه اول ابلهه بو دوکلی نصیحتی دیدی وآنك قولاغنه کتمدی زیرا بد کمانلق مرده برعظیم سددر که حقیقت
حالی کورمکه مانع اولور (مثنوی) دست او بکرفت دست ازوی کشید * کفت رفتم چون نه یار رشید * اول عاقل
ابلهك النی طوتدی واندن النی چکدی عاقل چونکه بو حالی اندن کوردی اکا ایتدی چونکم یار رشید دکل سن کتدم
وسنی ترك ایتدم (مثنوی) کفت رو بر من تو غمخواره مباش * بو الفضولا معرفت کمتر تراش * ابله زیاده حماقتندن اول
یار عاقله ایتدی یوری سن بنم اوزریمه غم ییجی اولمه ای بو الفضول معرفتی ازرلئ یونی یعنی ای زیاده قومسی اولان کمسه
بکا معرفت صاتمه دیدی (مثنوی) باز کفتش من عدو تو نیم * لطف باشد کر بیایی در پیم * اول عاقل ابلهه کیرو ایتدی
بن سنك دشمنك دکلم لطفدر وسکا عین فائده در اکر بنم اردیجه کله سن (مثنوی) کفت خوابستم مرا بکذار ورو
کفت آخر یار را منقاد شو * ابله عاقله ایتدی بنم اویقوم واردر بنی ترك ایله ویوری عاقل ایتدی آخر یاره مطیع ومنقاد
اول (م ی) تا بخسپی در پناه عاقلی * در جوار دوستی صاحب دلی * تا بر عاقلك پناه وحفظنده اویویه سن بر صاحبدل
دوستك جوارنده یعنی مقارنت ومصاحبتنده یاته سن وآسوده اوله سن (مثنوی) در خیال افتاد مرد از جد او
خشمکین شد زود کردانید رو * مرد ابله اول عاقلك جد وسعیندن باطل خیاله وسوء ظنه دوشدی غضبناك اولدی
عاقلدن فوری یوزینی دوندردی بویله دیو (مثنوی) کین مکر قصد من آمد خونیست * یا طمع دارد کدا وتونیست *
که بو کسه مکر بنم قصدمه کلدی خونیدر بنم قتلمی مراد ایدیجی حرامیدر یا خود بندن برنسنه
طمع طوترکدادر وکلخنی در (مثنوی) یا کرو بستست با یاران بدین * که بترساندم ازین همنشین * یا خود کندینك
یارانیله کرو بغلمشدر ونذر ایلمشدر بدین بو سوزلرکه بنی بو همنشیندن قورقوده وآنی بندن بعید ایده کرو بستست
اوکدل قومش معناسنه دورته کم عوام ناس بری بری ما بیننده اکر بن فلان شیء شویله ایشلمزسم شوشیء سزه رهن
اولسون دیو برشیء رهن قورلر ترکجه آکا اوج بغلدی واوکدل قودی دیرلر (مثنوی) خود نیامد هیچ از خبث سرش *
یك کمان نیك اندر خاطرش * اول ابلهك سرینك خباثتندن ودرونك قباحتندن خود هیچ کلمدی آنك خاطرنه بر کمان
نیك (مثنوی) ظن نیکش جملکی بر خرس بود * او مکر مر خرس را همجنس بود * اول ابلهك اوظنی جمیعا خرس
اوزرینه ایدی اول ابله مکر خرسك هم جنسی ایدی که (الجنس الی الجنس یمیل) خواسنجه عاقلی قویوب آکا بو قدر میل
ایلدی (مثنوی) عاقلی را صد بد وتهمت نهاد * خرس را دانست اهل مهر وداد * بر عاقله اول ابله کاب لکندن تهمت
قودی خرسی محبت وعدل اهلی بیلدی یعنی حیوانی محبت وعدالته اهل بیلوب عاقل اولان انسانه تهمت ایلدی
وبو حسود وحقود دردیو سویلدی (مثنوی) کفت موسی با یکی مست خیال * کای بد اندیش از شقاوت وز ضلال
حضرت موسی علیه السلام بر خیال مستی اولان کوساله پرسته دیدیکه ای بد اندیش شقاوتکدن وضلالتکدن
یعنی ای شقاوضلالت اجلندن بد اندیش اولان کمسه (مثنوی) صد کمانت بود در پیغمبریم * با چنان برهان
واخلاق کریم * بنم پیغمبرلکمده سنك یوز شك وکمانك وار ایدی بو تجلین برهانله وبو خلق کریمله (مثنوی)
صد هزاران معجزه دیدی زمن * صد خیالت می فزود وشك وظن * بندن صد هزاران معجزه کوردك سکا یوز خیال
وشك وظن زیاده اولدی (مثنوی) از خیال ووسوسه عاجز بدی * طعن بر پیغمبری ام می زدی * خیال ووسوسه دن
تنك کالدك بنم پیغمبرلکم اوزره طعن اوردك (م ی) کرد از دریا بر آوردم عیان * تا رهیدیت از شر فرعونیان * دریادن
آشکارا غبار پیدا ایلدم تا فرعونك شرندن قورتلدك یعنی حضرت موسی علیه السلام اول مست خیال اولان
کوساله پرسته بویله دیدیکه ای اهل ضلال بنم پیغمبرلکمده بو قدر براهین جلیله ومعجزات عظیمه واخلاق کریمه
ایله ریب وکمان اوزره اولوب طعن ایلدك اما سامری نك دوزدیکی کوساله یه درحال اقرار ایدوب سجده قیلدك اول

معجزات عظیمه‌دن بری دریادن یوز عیانا یوقری کتوردم حتی فرعونیلرك شرندن نجات بولدکز کما قال الله تعالی
فی کتابه العزیز (واذ فرقنا بکم البحر فانجیناکم واغرقنا آل فرعون وانتم تنظرون) یعنی ذکر ایلك ای بنی اسرائیل شول
وقتیکه بز پاره‌له‌دك وفلق ایلدك دریایی سزی انجاایتمك سببیله وسزی قورتردق وفرعونی وقومنی غرق ایلدك شول
حالتده که سز دریادن کیدرکن بری بریکزه نظر ایلردیکز وقال الله تعالی (فاوحینا الی موسی ان اضرب بعصاك
البحر فانفلق فکان کل فرق کالطود العظیم) مفسرلر بو آیتلرك تفسیرلرنده دیمشلردرکه وقتاکم حضرت موسی بنی
اسرائیلله فرعوندن قاچوب دریا کنارنه کلدکده فرعون دخی آنی عسکریله احاطه قیلدقده بنی اسرائیل حضرت
موسایه تضرع برله التجا ایلدکده حق تعالی حضرت موسایه وحی ایلدی نته کم بیوررلر بز موسایه عصا کله دریایه
اوردیو وحی ایلدك پس موسی حضرتلری عصاسیله دریایه اوردی درعقب دریا منفلق اولدی اون ایکی سبطك عددی
مقداری اون ایکی یول اولوب درحال دریانك دیبی قورویوب توزلر چقدی (وکل فرق) یعنی بونلرك اطرافنده بولك بولك
اولان صو پاره‌لری جبل عظیم کبی ثابت وبرقرار اولدی وبونلرك بو یوللردن دریایی کچرکن فرعون مع عساکره بونلرك
آردنه دوشوب (فغشیهم من الیم ماغشیهم) نحو اسنجه صو بونلری بوریوب غرق قیلدی وبنی اسرائیل نجات بولدی
بو آیات عظیمه‌یی کوروب برقومه اوغره‌دیلرکه انلر کوساله شکلنده اصنامه طپرلردی پس قلبلرنده عجل پرستلك
محبتی مضمر اولان کسه‌لر حضرت موسایه دیدیلرکه یاموسی اجعل لنا الها کما لهم آلهة کما اخبر الله فی کتابه عن هذا
المعنی (وجاوزنا ببنی اسرائیل البحر فاتوا علی قوم یعکفون علی اصنام لهم قالوا یاموسی اجعل لنا الها کما لهم
آلهة قال انکم قوم تجهلون) یعنی بز بنی اسرائیلی کچردك بحردن پس برقومه اوغره‌دیلرکه اول قوم کوساله شکلنده
اولان صنملرینك عباداتلری اوزره مقیم اولمشلردی پس بنی اسرائیلدن محبت عجل قلبلرنده مضمر اولان کسه‌لر حضرت
موسایه تضرع برله دیلرکه یاموسی بزه دخی برمعبود قیل بونلرك معبودلری کبی حضرت موسی بونلری جهل
مطلقله توصیف ایدوب دیدیکه تحقیقا سز مطلقا جاهل اولان برقومسز جاهللری انکچون جهل مطلق ایله توصیف
ایلدیکه بو معجزهٔ باهره‌یی کوردکدنصکره عالم وعاقلدن صدوری ممتنع شیئی رجا ایلدیلر (مثنوی) ز آسمان چل ساله
کاسه وخوان رسید * وازدعاام جوی ازسنکی دوید * آسماندن قرق ییل خوان ونعمت ایرشدی وبنم دعامدن
برطاشدن جوی یلدی یعنی آیات عظیمه‌دن بریسی دخی بودرکه تیه صحراسنده بونلره آسماندن قرق ییل کاسه
وخوان یعنی من وسلوی یتشدی کما قال الله تعالی (وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من
طیبات مارزقناکم وماظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ذکر تفسیره مراجعت اوله بونلر حضرت موسادن صو طلبك
ایلدیلر حضرت موسی دخی جناب حقدن استسقا ایدوب حق تعالی بیوردیکه عصا کله طشه اور پس عصاسیله
اوروب اول حجردن اون ایکی چشمه چقوب هر برسبط اندن کفایت مقداری ایچرلردی کما قال الله تعالی (واذ استسقی
موسی لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا قد علم کل اناس مشربهم) پس موسی علیه
السلام اول کوساله پرسته دیدیکم (مثنوی) این وصد چندین وچندین کرم وسرد * ازتوای سردان
توهم کم نکرد * بانك زد کوساله از جادوی * سجده کردیکه خدای من توی * بوبوز بوقدر وبوقدر اسی وصوق ای
سردسندن اول توهمی کم ومحو ایلمدی کم کاف عربینك فتحه‌سیله قرأت اولوره معنی ای سرد بوقدر معجزات سندن
اول ظن وتوهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور نکرد کلمه‌سنك فاعلی مصرع اولك مضمونی اولور وان توهم را
تقدیرنده‌در یعنی بو کوردکك معجزه نیجه کرم وسرد سندن ای بارد اولان کوساله پرست اول بنم حقمده
ایلدکك توهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور برکوساله پرست سامرینك سحرندن بانك اوردی کوساله سجده ایلدیکه
بنم خدام سن سن قصه‌سی بودرکه سامری ابتدای حالده حضرت موسایه خدمت ایلرکن حضرت جبریلك کا
کلدیکنی کوروب وفرس الحیات نام اتنك اثرندن برآوج طپراق آلوب کندوده صاقلدی وقتاکم حضرت
موسی قرنداشی هارونی قومنه خلیفه ایدوب وقرق کون وعده آلوب طورطاغنه کتدکلرنده سامری بنی اسرائیلی
جمع ایدوب دیدیکه فرعونك غنائمندن الدیغکز سیم وزری کتورك هب جمله بتمامه احراق ایده‌لم کم بو سیم وزر موسانك
طورطاغنده اکلمه‌سنه سبب اولور پس اول ابلهلر اول سیم وزری کتوروب بر یره آتش یاقوب اکا القا ایلدیلر
سامری دخی کندینك سیم وزرین القا ایلیوب جبرائیلك آتنك ترابن دخی انکله بله القا ایلدکده (فاخرج لهم عجلا
جسدا له خوار) آیتنك مصداقنجه بونلره مذاب اولان حلیدن برعجل جسدین اخراج ایلدیکه انجق صغر صوتی
کبی صوتی وارایدی (فقالوا هذا الهکم واله موسی فنسی) پس سامری بونلره دیدیکم بو عجل سزك وموسانك
الهیدر پس موسی بونی اونودوب طورطاغنه کتدی دیدی پس بو جمله احمقلر بومکره اعتقاد ایدوب انی معبود

اتخاذ

اتخاذ ایلدیلر ودیدیلرکه سامری کیمدرکه بوجهانده خدادوزه (مثنوی) آن توهمهات راسیلاب برد * زیرکی
باردت راخواب برد * سنك اول توهملرك سیلاب ایلتدی سنك بارد اولان زیرکلککی خواب ایلتدی (مثنوی)
چون نبودی بدکمان درحق او * چون نهادی سرچنان ای زشت رو * کوساله‌نك حقنده نیچون بدکمان اولمدك ای
زشت روی نیچون انجلین باش قودك (مثنوی) چون خیالت نامدازتزویراو * وزفسادسحراحمق کیراو * نیچون
سکاوهم وخیال کلمدی انك تزویروحیله‌سندن واول سامرینك احمق کیراولان سحرنك فسادندن (مثنوی)
سامری‌ئ خودکه باشدای سکان * که خدایی برتراشددرجهان * ای کلاب برسامری خودکیم اوله جهانده
برخداتراش ایده (مثنوی) چون درین تزویراویکدل شدی * وزهمه اشکالها عاطل شدی * سامرینك بوتزویرنده
نیچون یکدل اولدك واتفاق قیلدك وجمیع اشکاللردن عاطل اولدك وشبهات وشکوکدن بری کالدك بعض نسخه‌ده
مصرع اول بویله واقع اولمشدر درخدایی کاوچون یکدل شدی معنی بودرکه اوك خدالغنده نیچون یکدل
اولدك وآکا بونم الهمدر دیو نیچون پرستش قیلدك (م ی) کاوهمی شاید خدایی رابلاف * دررسولی ام توچون کردی
خلاف * ای خبیث سنك قتکده کاولاف وکذبله خدالغه لایق اولور بنم پیغمبرلکمده سن نیچون خلاف وعناد
ایلدك وبن نیچون بوقدر برهان عظیمله رسول حق اولمغه لایق اولمیم بعض نسخه‌ده دررسولی چون منی کردی
خلاف واقع اولمشدر (مثنوی) پیش کاوی سجده کردی ازخری * کشت عقلت صید سحرسامری * خرلکدن
بر کاوك اوکنده سجده ایلدك سنك عقلك سامرینك سحرینك شکاری ومغلوبی اولدی (مثنوی) شه بران عقل
وکزنیش که تراست * چون تو کان جهل را کشتن سزاست * تف وحیف اول عقل وکزیده لك اوزره که سنك ایچونده
سنجلین جهل معدنی دیه‌لمك لایقدر (مثنوی) چشم دزدیدی زنور ذوالجلال * اینت جهل وافر وعین ضلال *
چشمکی حضرت حقك نورندن اوغورلدك واغماض عین ایلدك اشته سکا وافر جهل ومحض ضلال (مثنوی) کاوزرین
بانك کرد اخرچه کفت * کاحمقانرا این همه رغبت شکفت * سامری پیدا ایتدیکی زرین کاو چاغردی آخر
نه دیدی یعنی هیچ برمعنی ومعرفت دیمدی که احمقلره بوقدر میل ورغبت پیدا اولدی (مثنوی) زان عجبتر دیده‌اید
ازمن بسی * لیك حق را کی پذیرد هرخسی * اندن عجبرك بندن چوقلق نسنه کورمشسز لیکن هر بردنی وخس
حقی قچن قبول ایلر بلکه باطل اولنلر باطلی قبول ایلرسه کم بیوررلر (مثنوی) باطلانرا چه ربایدباطلی * عاطلانرا چه
خوش آید عاطلی * باطللرنه قپار برباطل قپاز عاطللره نه خوش کاور برعاطل خوش کاور وکندی کبی خالی وعاری
اولانی قبول قیلور (مثنوی) زانکه هرجنسی ربایدجنس خود * کاوسوی شیرنرکی رونهد * زیرا که هر برجنس
کندینك جنسنی قپار جنسیت علت ضمدر کاوشیرنرجانبنه نجان بوزقور یعنی بوزقومز وانکیچون بوزقومز که
ایکیسی بری بریله جنس دکلدر (مثنوی) کرکبر یوسف بجا عشق آورد * جز مکرازمکرتااوراخورد * کرك
یوسف اوزره قنده عشق کتورر مکرمکردن غیریکه تاآنی ییه یعنی مکرمکردن بوز کتورر تاآنی علالنه ایده (مثنوی)
چون زکرکی وارهد محرم شود * چون سك کهف ازبنی آدم شود * اماچونکه کرکلکندن قورتله یوسفه محرم اولور
اصحاب کهفك کلبی کبی قیامتده بنی آدمدن اولور (مثنوی) چون ابوبکرازمحمد بردبو * کفت هذاوجه لیس کاذب
محصل علة الضمام اصل جنسیتدر کورمزمیسن چونکم حضرت ابوبکر محمد علیه السلامدن بوی ایلتدی یعنی
ابتدا حضرت پیغمبری کوروب واندن رایحه‌ء صدقی آلدقده هیچ معجزه استمیوب دیدیکه هذاوجه لیس بکاذب
یعنی شو بریوزدرکه کاذب دکلدر اماابوجهل نیجه انشقاق قمره مناسب معجزات کوروب اینانمدی وایمان کتورمدی
نته کم بیوررلر (مثنوی) چون نبد بوجهل ازاصحاب درد * دیدصدشق قمرباورنکرد * ابوجهل چونکم اصحاب
درددن دکل ایدی سرور کائناتدن یوزشق قمر کوردی وکبروعنادو جهلندن اعتقاد ایلمدی وایمان کتورمدی
یوزشق قمردن مراد معجزات عجیبه‌در (مثنوی) دردمندی کش زبام افتادطشت * زونهان کردیم حق پنهان نکشت
عجم لساننده مشهور مثلدرکه طشت فلان ازبام افتاده دیرلر واول کمسه‌نك فضاحتندن ویاخود کمال شهرتندن کنایه
ایدرلر معنی شول بردردمندکه آنك دامدن لکنی دوشدی یعنی بین الناس دردمندلکله شهرت بولدی اندن براسرار
حقیقی نهان ایلدك وحقیقت اندن پنهان اولمدی که هر مطلوب طالبندن البته مختفی اولمز (مثنوی) وانکه اوجاهل
بداز دردش بعید * چند بنمودند واوآنرا ندید * واول کمسه که اول خدانك دردندن بعید جاهل ایدی نیجه کره
کوستردیلر اول جاهل اول اسراری کورمدی (مثنوی) آینهٔ دل صاف باید تادرو * واشناسی صورت زشت
ازنکو * قلب آیینه‌سی صاف ومنور کرك تا انده صورت زشتی نیکو واحسن اولان صورتدن کیروآکلیه‌سن یعنی
آیینهٔ دل زنکار ماسوادن مصفی ومجلا کرکدر تا کم احوال زشتی احوال نیکودن فرق ایلیه سن وهربدی خوبدن

تمیزا ایلمکه قادراوله سن (ترك كفتن آن مرد ناصح بعد از مبالغهٔ مغرور نرس را (م ی) آن مسلمان ترك اوكرد وبتفت
زیرلب لاحول كو یان بازرفت* اول عاقل اولان مسلمان اوابلهی ترك ایلدی وحرارتله ابی آلتنده لاحول دیه رك
كیرو كتدی یعنی حول وقوتی اللهه اسناد ایدوب برسبیل تعجب حوقله كلمسنی ذكر ایلدیكی حالده كتدی وآنی ترك
ایتدی (مثنوی) كفت چون از جدو پندم وز جدال * دردل او بیش می زاید خیال * اول ناصح كندیسنه ایتدی بنم
جدمدن و پندمدن وجدالمدن آنك قلبنده خیال زیاده طوغر یعنی اكا اوهام وخیالات دخی زیاده اولوب بكا انكار
ایلمسی مستحكم اولور دیدی (مثنوی) پس ره پند ونصیحت بسته شد * امر اعرض عنهم پیوسته شد * سجدهٔ الم
آخرنده در (فاعرض عنهم) پس یا محمد بوكفاردن اعراض ایله وبونلرك تكذیبنه مبالات ایتمه (وانتظر) دخی
منتظر اول بونلره غلبه ده (انهم منتظرون) تحقیقا بونلرك تكذیبنه منتظرلردر سكا غلبه ایتمكه اماالله سنی غالب
بونلری مغلوب قیلور معناى بیت پس پند ونصیحت یولی بغلنمش اولدی اعرض عنهم امری متصل اولدی یعنی نصیحت
قبول ایلمین ابلهدن اعراض ایلمكه (اعرض عنهم) آیتنك مفهومی عاقلك قلبنه متتابع اولدی (م ی) چون دوایت
می فزاید درد پس * قصه برطالب بكو برخوان عبس * بوسورهٔ شریفه نك سبب نزولی بودركه بركون عبدالله بن ام
مكتوم رضی الله عنه حضرت رسالت پناه صلی علیه الاله كلوب (علمنی مما علمك الله یارسول الله) دیدی وحضرت
علیه السلام اول حینده اشراف وصنادید قریشی اسلامه دعوت ایدوب بونلره كمال مرتبه توجهندن ابن مكتومه
اصلا جواب ویرمدكده ابن ام مكتوم اعمی اولدیغندن حضرتك اول قومه شغلن ادراك ایده میوب حضرتك كلامن
قطع ایدوب تكرار (یارسول الله علمنی مما علمك الله) دیدكده حضرت علیه السلام مبارك یوزلرین عبوس ایدوب
اندن اعراض ایلدی درعقب بوسورهٔ شریفه نازل اولدی پس حضرت پیغمبر علیه السلام هربار كه ابن ام مكتومی
كورسه لردی (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی) دیو تعظیم ایدرلردی حتی ایكی كره مدینه یه خلیفه ایلدیلر غزایه
كتدكده پس جناب عزت علی طریق الحكایه بیورورلر كه (عبس) یعنی اول نبی مكرم صلی الله علیه وسلم یوزین عبوس
ایلدی (وتولی) دخی اعراض ایلدی (ان جاءه الاعمی) لانجاءه تقدیرنده دراعرابدن محلا منصوب مفعول لهدر
عبسه یه یعنی اعمانك آكا كلدیكندن اوتری (ومایدریك) ای ای شیء یجعلك داریا بحاله یعنی سنی نه شی داری وعالم
قیلور بواعمانك حالنه (لعله یزكی) شاید كه اول اعمی تزكی وتطهر ایلیه دنس ذنوبدن واوزاردن سنك كلامك استماع
ایتمكلكی سببیله یزكی اصلنده یتزكی ایدی تازاده مدغم اولدی (اویذكر) یاخود تذكر ایلیوب متنصح ومتیقظ
اوله یزكی اوزره معطوفدر وحكم ترجیده داخلدر (فتنفعه الذكری) نصبله لعلهنك جوابیدر ورفعله ده جائزدر
یذكر اوزره معطوف اولیجق یعنی شاید كه تزكی ایلیه ویاخود توعظ وتذكر ایلیوب اكا سنك تذكرك وموعظك منفعت
ایلیه اكرچه درجهٔ تزكی یه تامه واصل اولمزسه ده معنای بیت چونكه سنك دواك وعلاجك اكا چوق درد زیاده
ایلر بوهم وجهدر چونكه سنك دواك وعلاجك آكا انجق دردزیاده ایلر یعنی چونكم سنك دواك بوابلهان دنیایه
دردی زیاده ایدر ای مرشد حقیقی اولان كسنه قصه یی طالبنه ونصیحتی راغبنه سویله عبس سوره سن اوقیوب
اندن حصه دار اول كه جناب عزت اول طالب اولان عبدالله بن ام مكتومه نصیحتی نیجه امر ایلدی كور (مثنوی)
چون كه اعمی طالب حق آمدست * بهر فقرا ورانشاید سینه خست * چونكه اعمی حق طلب ایدیجی كلمشدر
فقرندن اوتری انك سینه سنی مجروح ایلك لایق دكلدر (مثنوی) تو حریصی بررشاد مهتران * تا بیاموزند عام
ازسروران * ای رسول مكرم سن مهترلرك رشاد وسدادی اوزره حریصسن تاعام سرورلردن اوكرنه لر یعنی اشرافك
ایمان واسلامه كلمسنه انكیچون حریص سنكه تاانلرك زیردستنده اولان عوام ناس كندی سرورلرندن اوكرنه لر وآنلر
واسطه سیله نیجه كسنه لر ایمانه كله لر (مثنوی) احمدا دیدی كه قومی از ملوك * مستمع كشتند كشتی خوش كه بولك
ای احمد كوردككه ملوكدن برقوم كه مقصود صنادید قریشدر كلامكی استماع ایدیجی اولدیلر بوخصوصدن
اوتری خوش اولدیكه كه بولك كلمه سی بیت ثانی یه مرهون اولور (مثنوی) این رئیسان یاردین كردند خوش *
برعرب اینها سرند وبرحبش * تقدیر كلام بوخصوصدن اوتری خوش اولدك بوندیوكه بولایكه بو رئیسلر دین اسلامه
خوش یار اوله لر زیرا بونلر عرب اوزره وحبش اوزره رئیس وسرورلردر پس (الناس علی دین ملوكهم) خواسنجه
بوملوك كه دین اسلامه داخل اوله لر ناس دخی بونلره تابع اولورلر (م ی) بكذرد این صیت ازبصره وتبوك * زانكه الناس
علی دین الملوك) بوصیت بصره وتبوكدن بكر بصره وتبوك ایكی دیار اسمیدر زیرا كه خلق پادشاهلرینك دینی اوزره در
حضرت نبی علیه السلامك صنادید قریشك ایمانه حریص اولمسی آنلرك اشرافدن واكابردن اولدیغیچون
دكلدر بلكه آنلرك ایمانه كلمسی كثرت مؤمنین ووفرت مسلمینه سبب اولدقلرندن اوتریدر نته كم بومعنایه اشارت

ایدوب بیوررلر (مثنوی) زین سبب تو از ضریری مهتدی * روی خود بر تافتی تنك آمدی * بو سببدن سن مهتدی
اولان اعمادن وهدایت ورشاد بولنان نابینادن یوزکی دوندردك وتنك کلدك بویله دیو (مثنوی) کاندرین فرصت کم
افتد این مناخ * تو زیارانی و وقت تو فراخ * که بو فرصتده بو مناخ آز واقع اولور یعنی بونلرك جلوس وقعودی آز
دوشر سن یارانك نسن وسنك وقتك واسع در هر نه زمان کاسك سکا قابلیت واردر (مثنوی) مزدحم می کردیم
در وقت تنك * این نصیحت می کنم نی خشم وجنك * تنك وقتده بکا مزدحم ومانع اولورسن یا عبد الله بونی سکا
نصیحت ایلرم خشم وجنکدن دکل یعنی خلوص ایله سویلرم خصومت وجدال جهتندن دکل (م ی) احمدا نزد خدا
این یك ضریر * بهتر از صد قیصرست وصد وزیر * ای احمد حضرت خدانك قتنده بو بر اعمی یوز قیصردن ویوز
وزیردن ایورکدر زیرا اعتبار عند الله سیرتده در صورتده دکلدر ونظر حق قلوب ونیاته در شکل وهیئته دکلدر (مثنوی)
یاد الناس معادن هین بیار * معدنی باشد فزون از صد هزار * عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام
الناس معادن کمعادن الذهب والفضة) ناس آلتون وکموش معدنلری کبی معدنلردر معدن مستقر ومستوطنه دیرلر
یعنی انسان متفاوتدر معادن متفاوت اولدیغی کبی نته کم بعض معدن واردرکه الم وتعب کثیر ایله اندن برشیء یسیر
حاصل اولمز وحاصلی خرجن اوده مز وبعضسی دخی تعب کثیردن شیء یسیر حاصل اولور وبعضسی علی العکس تعب
یسیردن شیء کثیر حاصل اولور کذلك الناس متفاوتون فی الاستعدادات) پس حضرت مولانا حضرت خدا
لساننددن حضرت احمده خطاب ایلر لکن وارث محمدی ووقتنك احمدی اولنلره اشارت وارشاد ایدوب بیوررلرکه ای
کندی وقتنك احمدی وای وارث محمدی (الناس معادن) حدیثنك مفهومنی یاد ایله وهرکسك تربیه واصطلاحی
ایچون تعب وزحمت چکمه بلکه ناظر استعدادات اولکه ناس متفاوته در نیجه معادن اولورکه صورتا چوق محصول
انلردن مأمول اولور لکن بعد تعب کثیر انلردن برشیء یسیر حاصل اولمز مثلا صنادید قریش کبی وبر معدن دخی
اولورکه صد هزار معدندن انك محصولی فزون اولور مثلا عبد الله ابن ام مکتوم رضی الله عنه کبی که آنك درونی معدن
ایمان وایقان ایدی (مثنوی) معدن لعل وعقیق مکتنس * بهترست از صد هزاران کان مس * مستور اولان
لعل وعقیق معدنی نیجه یوز بیك مس معدنندن ایورك ومقبولرکدر مکتنس مختفی معناسنه در (مثنوی)
احمدا اینجا ندارد مال سود * سینه باید پر زعشق ودرد ودود * ای احمد بونده مال فائده طوتمز عشقدن ودرددن
ودود آهدن پر سینه کرکدرکه (مثنوی) اعمی روشن دل آمد در مبند * پند او راده که حق اوست پند * کوکلی روشن
اعمی کلدی قپویی بغلمه پند ویر زیرا پند آنك حقیدر (مثنوی) کر دو سه ابله ترا منکر شدند * تلخ
کی کردی چو هستی کان قند * اکر ایکی اوچ ابله سکا منکر اولدیلرسه نچون تلخ وبی حضور اولورسن چونکه قند
وشکرك معدنیسن یعنی (ولقد نعلم انك یضیق صدرك بما یقولون) فحواسنجه ودخی وانك فی ضیق مما یمکرون)
مقتضاسنجه انلرك سوزندن اکرچه تنك دل ومکرلرندن متضجر اولورسن لیکن حقیقتده جمیع حالات ولطافتك
معدنیسن پس بونلرك اقوال واهیه لرندن تنك دل اولمه (مثنوی) کر دو سه ابله ترا تهمت نهد * حق برای تو کواهی
می دهد * اکر ایکی اوچ ابله سکا تهمت قویه حضرت حق سنکیچون شهادت ویرر (م ی) کفت از اقرار عالم فارغم
انکه حق باشد کواه اورا چه غم * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ایتدی خلق عالمك اقرارندن فارغم
اول کسه که انکیچون حق کواه اوله اکا نه غم واردر (مثنوی) کر خفاشی را ز خورشیدی خوریست * آن
دلیل آمد که آن خورشید نیست * حضرت پیغمبر علیه السلام اسانندن بیوررلرکه عالمك اقرارندن فارغم اول
کسه نك که حق شاهدی اوله آنك نه غمی واردر اکر بر خفاشك بر خورشیددن لایق اولیدی ویرسه شمسه مقارنت
قیلیدی اول دلیل کلدیکه اول کونش دکلدر زیرا خفاش صغیر العین وضعیف البصر بر طیردرکه کیجه اوچر وکونشك
یوزندن قچر پس الضدان لا یجتمعاندرکه بر یرده مجتمع اولسه مجانست وموافقت معناسن مشعر اولوردی وشمسك
شمس اولمسنه دلالت قیلوردی نته کم بیوررلر (م ی) نفرت خفاشکان باشد دلیل * که منم خورشید
تابان جلیل * یراسه جکلرك نفرتی دلیل اولور خورشیدك خورشید اولمسنه وآنلرك خورشیددن نفرتی
خورشیدك بویله دیمسنی مستلزم اولورکه بن جلیل اولان خدانك تابان اولان آفتابی یمکه خفاشلر بنم نورمه طاقت
کتورممزلر (مثنوی) کر کلابی را جعل راغب شود * آن دلیل نا کلابی می شود * اکر جعل بر کلابه طالب وراغب
اوله اول حالت اول کلابك کلاب اولمسنه دلالت ایلمز زیرا جعلك شانندندرکه رایحهٔ کلدن وکلابدن اولور وحیاتی
منقطع اولور واعجب عجایب بودرکه ینه نجاستده اعاده اولنسه دیریلور (کما قال صاحب حیوة الحیوان الجعل دویبة
معروفة من شأنها جمع النجاسة وادخارها ومن عجیب امرها انها تموت من ریح الورد وریح الطیب فاذا اعید الی الروث

عاش) پس اهل دنیا جعل کبیدردا تا جمع نجاست ایدرلر وانبیا واولیانك صحبتلرندن وکلاملرندن اعراض ایدرلر لان کلامهم یضرهم کما یضر ریاح الورد بالجعل (مثنوی) کر شود قلبی خریدار محك * در محکی اش درآید نقص وشك * اکر بر قلب محکی خریدار وطالب اوله آنك محك الکندن نقصان وشك کاور زیرا کرچك محك اولسه قلب اندن فرار ایلردی (مثنوی) دزد شب خواهد نه روز این را بدان * شب نیم روزم که تابم در جهان * دزد شب استر روزی استمز زیرا کندیسنه نافع شبدر روزد کلدر بونی بیل شب دکلم روزم که جهانده یلدرارم وعالمی روشن ومنور ایلرم بوسبیدندرکه کافر ومنافقلر بندن نفرت ایلرلر (م ی) فارقم فاروقم وغلبیروار * تا که که ازمن نمی یابد گذار * فارق اسم فاعلدر فرق ایدیجی معناسنه فاروق مبالغه ایله اسم فاعلدر زیاده فرق ایدیجی معناسنه یعنی فرق ایدیجی ام وغربال کبی مبالغه ایله فرق ایدیجی ام تا که صمان بندن کذار وعبور بولمیه یعنی تا کم صمان کبی بلب اولنلر بندن کچمك بولمیه ونیك وبد ایله مخلوط اولمیه (قال علیه السلام انا فارق بین الناس وقال علیه السلام اسمی فی الکتب السالفة فارق لیطا ای فارق بین الحق والباطل (مثنوی) آرد را پیدا کنم من از سپوس * تا نمایم کین نقوشست آن نفوس * بن آردی سپوسدن پیدا وجدا ایلرم تا خلقه کوسترمکه بونقوشدر اول نفوس نقوشدن مقصود اهل صورتدر نفوسدن مراد اصحاب معنادر زیرا مقصود بالذات اولنلر نقوش مثابه سنده لاشیدر وهر وارث کامل حضرت نبی دخی بوله در وهر بری دیرلر که (م ی) من چو میزان خدایم در جهان * وانمایم هر سبك را از کران * بن چونکه جهانده خدانك میزانیم یاخود معنی بن خدانك میزانی کبی یم جهانده هر سفیه وخفیفی اشکاره کوسترم رزین ووقار وسکینت صاحبندن (قال القاشانی المیزان ما یتوصل به الانسان الی معرفة مقدار الشئ فمیزان اهل الظاهر هو الشرع ومیزان اهل الباطن العقل المنور بنور القدس ومیزان الخواص علم الطریقة ومیزان خواص الخواص الکلام الالهی الذی لا یتحقق به الا الانسان الکامل فالانسان الکامل کمیزان الحق فیما بین الخلق والله اعلم (م ی) گاو را داند خدا گوساله * خر خریداری ودر خور کاله * بر کوساله کاوی خدا بیلور وفی المثل خر بر خریدار دراکالایق بر کاله در یعنی کوساله سیرت وحیوان طبیعت اولان کمسه کاو مشابه سنده اولان بر انسان صورتی کندی به غدای نفسانی ویردیکی ومربی اولوب تربیه قیلدیغی جهتدن آنی خدا بیلوب خدمتلر وعرض عبودیتلر ایلر اکرچه بحسب الظاهر اکا خدا واله دیمزسه ده پس هر کس کندی به مناسب البته برنسنه به مشتریدر مثلا خر بر مشتریدر روا کالایق اولان قاونك خامی وکتوسی وطادسزیدر پس خره لایق اولان هر کوساله به لایق اولان کاودر کذا وکذا هر کسك کندی مشتری بسنه لایق اولان بودر وکوساله به لایق اولان کاله بونده متاع معناسنه دکلدر بلکه قاونك خامی وکتوسی وطادسزی معناسنه در (مثنوی) من نه گاوم تا که گوساله‌م خرد * من نه خارم کاشتری از من چرد * بن کاو دکلم تا که بنی کوساله صتون آله بن خار دکلم که بر اشتر بندن اوتلیه یعنی بن کاو سیرت دکلم که تا بر کوساله طبیعت وانسان صورت کمسه بکا مشتری اوله وتبعیت قیله وکذلك خار مشابه سنده دخی دکلم که اشتر سیرت اولنلر بندن تمتع قیله لر وحظ ونصیب آله لر (مثنوی) او گمان دارد که با من جور کرد * بلکه از آیینهٔ من روفت گرد * پس اول کمسه که بندن اعراض ونفرت ایلکله کمان طوترکه بکا جور ایلدی بلکه بنم آیینهٔ قلبمدن غباری سپوردی یعنی آنك بندن اعراض ایلمسی ونفرت قیلمسی بکا الم وجفا دکلدر بلکه عین صفادر بونیتلرا کرچه حضرت نبی علیه السلام لسانندندر لکن هر محمدی مشرب اولان ولی کندی زمانده بوسوزی سویلر وکندیدن اعراض ایدنلر حقنده بوکونه کلمات ادا ایلر پس جنسیت علت انضمام اولدیغنه وهر کس کندی جنسی جانبنه میل وتوجه قیلدیغنه بو حکایت ایله استشهاد ایدوب بیورورلر (تملق کردن دیوانه جالینوس را وترسیدن جالینوس (مثنوی) گفت جالینوس با اصحاب خود * مر مرا تا آن فلان دارو دهد * جالینوس حکیم کندینك اصحاب وشاکردلرینه دیدی تحقیق بکا تا اول فلان کمسه دارو ویره یاخود اول فلان دارویی ویره (مثنوی) پس بدو گفت آن یکی کای ذوفنون * این دوا خواهند از بهر جنون * پس اصحابندن بریسی اکا ایتدی ای ذوفنون بو دوایی جنوندن اوتری استرلر (مثنوی) دور از عقل تو این دیگر مگو * گفت در من کرد یك دیوانه رو * بو حالت سنك عقلکدن دمیدر بو سوزی بردخی سویله جالینوس ایتدی بوکون بکا بر دیوانه توجه ایلدی (م ی) ساعتی در روی من خوش بنگرید * چشمکم زد آستین من کشید * بر ساعت اول دیوانه بنم یوزیمه خوش نظر ایلدی بکا کوز قیپدی بنم یکمی چکدی (مثنوی) گرنه جنسیت بدی در من ازو * کی رخ آوردی بمن آن زشت رو * اول دیوانه دن اکر بنده جنسیت اولمیدی اول زشت رویکا چون یوز کتورردی وتوجه ایلردی (م ی) گر ندیدی جنس خود کی آمدی * کی بغیر جنس خود را برزدی * اکر بنی کندی جنسی کورمیدی نیچون کاوردی جنسندن غیری به کندوبی نیچون اووردی یعنی جنسندن غیری به کندوبی ضم ایلمز وقریب قیلمزدی (مثنوی) چون دو کس برهم زند بی هیچ شك * در میانشان

هست قدر مشترك * چونكه ايكى كسه بری برينه اوره يعنی ايكيسی بری برينه مقارن اوله ومصاحبت قيله هيچ
شكسز آنلرك اورتاسنده قدر مشترك واردر يعنی اكرچه بحسب الظاهر بر بريله جنس دكل ايسه لرده
بحسب المعنی آنلرك وجودنده اشتراك اولمش جنسيتدن بر مقدار شیء واردر كه آنك اول بر آخر كسه يه
علاقه سی اول قدر مشترك واسطه سيله اولور نته كم بيورد قلری حكايه دن ظهوره كلور (مثنوی) كی پردمی غی
مكر با جنس خود * صحبت نا جنس كورست ولحد * بر مرغ قچن اوچار مكر كندی جنسيله زيرا ناجنسك
مصاحبتی قبر ولحددر (كما قيل اضيق السجون معاشرة الاضداد (سبب پريدن وچريدن مرغی با مرغی كه جنس
او نيستی (مثنوی) آن حكيمی كفت ديدم در تكی * در بيابان زاغ را با لكلكی * اول بر حكيم حكايه ايدوب
ديدی نك وبو ايلمكده بيابانده زاغی بر لكلك ايله كوردم (مثنوی) در عجب ماندم بجستم حالشان * تا چه قدر
مشترك يابم نشان * تعجبده قالدم بونلرك حالنی طلب ايلدم تا بونلرك مصاحبت ومقارتنه نشان نه كونه
قدر مشترك بولم كه بونلر بری برينه خلاف جنس ايكن مقارنت ايلمرينه علت نه ايديكنی بيلم (مثنوی) چون شدم
نزديك من حيران ودنك * خود بديدم هر دوان بود ند لنك * چونكه بن حيران ودنك انلرك قتنه كتدم خود كوردم
انك هر ايكيسی اقسق ايديلر پس بو ايكيسنك ما بيننده قدر مشترك لنكلك اولور (مثنوی) خاصه شهبازی كه
او عرشی بود * با يكی جغدی كه او فرشی بود * علی الخصوص كه بر شهباز كه او عرشی اوله بر جغد ايله كه او فرشی
اوله وحال بو كه بری بريله صورتا انلر مصاحبت ومقارنت قيله ما بينلرنده اكر جنسيت يوقدر لكن مقارنت
ومجالسته البته قدر مشترك برنسنه علت اولمشدر شهباز عرشيدن مراد اوليا وعرفا وصلحادر وجغد فرشيدن
مراد اهل دنيا واهل نفس وهوادر (مثنوی) آن يكی خورشيد عليين بود * وين دكر خفاش كز سجين بود * اول بريسی
عليين آفتابيدر وبو بريسی خفاشدر كه سجيندندر (مثنوی) آن يكی نوری ز هر عيبی بری * وين دكر كوری
كدای هر دری * اول بريسی هر بر عيبدن عاری وبری بر نوردر وبو بريسی هر بر قپونك كداسی بر كوردر (مثنوی
آن يكی ماهی كه بر پروين زند * وين يكی كرمی كه در سركين زيد * اول بريسی فی المثل بر ماهدر كه پروين اوزره اورر
وبو بريسی مثلا بر كرمدر كه سركينده ديريلور (م ی) آن يكی يوسف رخی عيسی نفس * وين يكی كرگی ويا خر با جرس *
اول بريسی فی المثل عيسی نفسلو بر يوسف رخدر وبو بريسی مثلا بر قورد ويا خود چا كلو بر خردر يعنی يا كرك كبی
درنده طبيعت ويا خود بو ينده چاك اصلمش خرسيرت بر كسه در (مثنوی) آن يكی پران شده در لامكان * وين يكی
در كاهدان همچون سكان * اول بريسی مثلا لامكانده وعالم جانده پرواز ايدجی اولمش وبو بريسی فی المثل كلاب
كبی صمانلقده قالمش پس شويله اولنان ايكی صنعك ما بيننده اصلا جنسيت ومناسبت يوقدر اكر صورتا بحسب
الضرورة بعض قدر مشترك سببيله بر زمان بری بريله مقارنت ايلسه لر عاقبة الامر برينه مفارقت ايدوب هر كس
كندی جنسی جانبنه كتمك محقق ومقرر اولور (مثنوی) با زبان معنوی كل با جعل * اين همی كويد كه ای كنده بغل *
زبان معنويله كل جعله بونی هردم دير كه ای قولتغی قوقمش يعنی ای خبيث رايحه لو (مثنوی) كر كريزانی ز كلشن
بيكمان * هست آن نفرت كمال كلستان * اكر كلشندن قاچيجی ونفرت ايديجی ايسك بی كمان وبی شك اول نفرت
كلستانك كماليدر زيرا نجاست نو جكينك كلستانله نه مناسبتی واردر كه اول كلستانك طالبی اوله اكا لايق اولان
نجاستدر كه كلستاندن نفرت ايليه وطالب نجس اوله (مثنوی) غيرت من بر سر تو دور باش * می زند كای خس
از ينجا دور باش * بنم غيرتم سنك باشك اوزره دورباش ديعنی چوماق ومنع ايدجی يساقجی دكنكيدر اورر بويله دير كه
ای خس ودنی بورادن ايراق اول (مثنوی) ور بيامیزی تو با من ای دنی * اين كمان آيد كه از كان منی * واكر سن بنمله
قاريشه سن وامتزاج واختلاط قيله سن ای دنی بو كمان كلور كه سن بنم اصلمدنسن يعنی عاقل اولنه وبو حالی مشاهده
قيلنه بو شبهه طاری اولور كه سن بنم اصلمدن اوله سن (مثنوی) بلبلانرا جای ميزيبد چمن * مر جعل را در چمين
خوشتر وطن * بلبللره جای ومقام چمن يراشور ولايق اولور جعله وطن ايلمك چمينده خوشتردر يعنی
نجاست ايچره وطن قيلمق ومقيم اولمق اكا لايقتردر (مثنوی) حق مرا چون از پليدی پاك داشت * چون
سزد بر من پليدی را كماشت * حق تعالی چونكه بنی پليدلكدن وخبيثلكدن پاك طوتدی پليدلكی يا خود بر پليدی
بنم اوزريمه حواله ايلمك نيجه لايق اولور كه بنم پليدلكله مناسبتم يوقدر (مثنوی) يك ركم زيشان بد وآن را بريد * در من
آن بد رك كجا خواهد رسيد * بنم بر طمرم آنلردن ايدی حضرت حق آنی بندن كسدی اول بد رك نكاقنده اريشه كرك
يعنی هر خبث طبيعتدن ولوث بشريتدن پاك وطاهر اولان مرشد كامل وانسان واصل بويله دير كه مقدما بندخی
اسير نفس ايكن بر طمرم بو اسير نفس وصورت اولنلردن ايدی وبنم وجودمده آنلردن بر حالت وخصلت وار ايدی اول

مناسبتله اهل نفس واهل صورت بکا مائل اولورلر وبنلره مصاحبت ایتمکه رغبت قیلورلردی الآن حق تعالی اول
بد خصلتی بندن قطع قیلدی وبنم قلب وروحمی مطهر ایلدی پس اول بدرلک اولنلر ولوث بشریتده قلانلر بکا شمدنصکره
نیجه یتشملک استرونه وجهله مقارنته میل ایلر (م ی) یك نشان آدم آن بود ازازل) که ملائك سرنهندش ازمحل) ازلدن
حضرت آدم علیه السلامك برنشانی اول ایدیکه ملائکه اکا باش قویدیلر محل اولدیغی جهتدن یعنی سجده یه لایق
وسزا اولدیغی جهتدن (مثنوی) یك نشان دیکر آنکه آن بلیس * ننهدش سرکه منم شاه ورئیس * برنشان آخر دخی
اوایدی که اول ابلیس که شاه وسیدبنم دیو آدم علیه السلامه باش قومیه (مثنوی) پس اکرابلیس هم ساجد شدی *
اونبودی آدم اوغیری بدی * پس ابلیس دخی حضرت آدم علیه السلامه ساجد اولیدی اول آدم اولمزدی وآدمدن
غیری اولمق لازم کلوردی وابلیس ایله نوعا جنسیتی اولمق لازم اولوردی (مثنوی) هم سجود هرملك میزان اوست *
هم جحود آن عدو برهان اوست * هرملکك سجودی اول آدمك میزانیدر هم اول عدونك آدمه انکاری واندن
استکباری اول آدمك برهانیدرکه آنك انکاری حضرت آدمك اولمسنه دلیل قاطع وبرهان ساطعدر (مثنوی)
هم کواه اوست اقرار ملك * هم کواه اوست کفران سکك * هم ملکك اقراری اکا شاهددر هم کلب جکرلك کفر
وانکاری اکا شاهددر (م ی) این سخن پایان ندارد باز کرد * تا چه کرد آن خرس با آن نیك مرد * بو سوزپایان طوتمز
کیرودون که اول خرس اول نیك مرده نه ایلدی یعنی چونکم اول عاقلك پند ونصیحتنی قبول ایلدی انك باشنه نه
کلدیکنی بیان ایله (تتمۀ اعتماد آن مغرور برتملق خرس (مثنوی) شخص خفت وخرس می راندش مکس * وزستیز آمد
مکس زوباز پس * اول شخص یاتدی وخرس انك مکسنی سوردی وعنادندن مکس اندن کیرو وارد نه کلدی (م ی)
چندبارش راند از روی جوان * آن مکس زوباز می آمد دوان * خرس نیجه کره مکسلری جوانك یوزندن سوردی اول
مکس علی الفور یلرك کیرو کلدی (مثنوی) خشمکین شد بامکس خرس وبرفت * برکرفت از کوه سنکی سخت زفت
خرس مکسه غضبناك اولدی وکندی طاغدن زیاده بیولك برطاش قالدردی (مثنوی) سنك آورد ومکس را دید باز *
بررخ خفته کرفته جای وساز * طاشی کتوردی ومکسی کیرو کوردی اویومش کسه نك یوزی اوزره پرودوزن طوتمش
(م ی) برکرفت آن آسیا سنك وبزد * برمکس تا آن مکس وا پس خزد * اول دکرمن طاشنی قالدردی جوانك یوزنده
اولان مکس اوزره اوردی تا اول مکس کیرو سورتنه یعنی کیرو کیده (مثنوی) سنك روی خفته را خشخاش کرد *
این مثل برجمله عالم فاش کرد * سنك خفته اولان جوانك یوزنی خرد وخشخاش ایلدی بو مثلی جمیع عالم اوزره فاش
ایلدی یعنی بو حکایه عالمه مشهور اولدی (مثنوی) مهر ابله مهر خرس آمد یقین * کین او مهرست ومهر اوست کین *
ابلهك مهر ومحبتی شکسز خرسك مهر ومحبتی کلدی ابلهك کینی محبتدر وابلهك محبتی کیندر (م ی) عهد اوسستست
وویران وضعیف * کفت او زفت ووفای او نحیف * ابلهك عهدی سست وخراب وضعیفدر آنك سوزی قوی وانك
وفاسی ضعیف ونحیفدر (م ی) کرخورد سوکند هم باور مکن * بشکند سوکند مرد کژسخن * اکر اندیجه هم باور
واعتماد ایلمه اکری سوزلی کذاب مرد یمینی صر وعهدنه وفا ایتمز (مثنوی) چون که بی سوکند کفتش بد دروغ *
تو میفت از مکر وسوکندش بدوغ * چونکه آندسز ابلهك سوزی یلان اولدی سن آنك مکر ویمیننده دوغه دوشمه
یعنی آنك مکر وسوکندنه اعتماد وتصدیق ایدوب بلا ومحنته کرفتار اولمه (مثنوی) نفس او میرست وعقل او اسیر *
صد هزاران مصحفش خود خورده کیر * ابلهك نفسی امیر وغالبدر وآنك عقلی اسیر ومغلوبدر اول ابلهی نیجه یوز بیك
مصحفه سوکند ایتمش طوت یعنی آند ایچمش فرض ایت (مثنوی) چون که بی سوکند قولی بشکند * کرخورد سوکند
ازان بدتر کند * چونکم یمینسز عهد وپیمانن صرا اکر آند ایچرسه آنی دخی صر (مثنوی) زانکه نفس آشفته تر کرد ازان *
که کنی بندش بسوکند کران * زیرا که نفس اماره اندن پریشانرلك ودیوانه رلك اولور که اونفسی ثقیل ومحکم سوکند ایله
مقید قیله سن وباغلیه سن اسیر نفس اولان کسه نك حبل یمین ایله نفسنی مقید قیلمسی اکا بکزرکه (مثنوی) چون
اسیری بند بر حاکم نهد * حاکم انرا بردر دبیرون جهد * مثلا بر اسیر کبی که حاکم وسید اوزره بند قویه حاکم ومالك اولان
کسه اول بندی پرتار طاشره صحررر (مثنوی) برسرش کو بدز خشم آن بندرا * می نهد برروی اوسوکندرا *
غضبندن اول قید وبندی اسیر وبنده نك باشی اوزره اورر سوکندی انك یوزی اوزره اورر یعنی اول امیر قیدی وبندی
خشمندن اسیرك یوزینه اوردیغی کبی نفس اماره دخی ضعیف العقل اولان کسه نك قسمنی آنك یوزینه اورر (م ی)
توز اوفوا بالعقودش دست شو * احفظوا ایمانکم با او مکو * سورۀ مائده نك اولنه اشارتدر (یا ایها الذین آمنوا) اهل
تفسیر علقمه دن روایت ایدرکه قرآنده هر یرده که یا ایها الناس ذکر اولنه اول آیت مکیدر وهرنه یرده که یا ایها الذین
آمنوا ذکر اولنه اول آیت مدنیدر یا حرف ندادر وای اسم مبهمدر ضم اوزره مبنیدر لازم الاضافه در حرف ندا ایله

منادی

منادی ما بننده واصله در ویا حرف تنبیهدر ای یه اضافتدن عوضدر وندا عاقلینه تنبیه وجاهلینه تعریف وتحبتی تهییج ایچوندر یعنی ای شول کسه‌لرکه اللهه ایمان کتوردیکز (اوفوا) ایفا ایلك (بالعقود) عهدیکزه الوفاء هو القیام بمقتضی العهد والایفاء کذلك والعقد العهد والموثق عقود بوراده عموم اوزره‌در اکر الله ایله عبد ما بیننده اولان عقود اولسون ویاخود عبادلك بری بری ما بیننده اولان معاقده‌سی اولسون بیع وشرا ده اولان عقود شرعیه کبی وعقد ونکاح کبی (احلت لکم) سزه حلال قیلندی (بهیمة الانعام) البهیمة کل ذات اربع قوائم بهیمه‌نك انعامه اضافتی بیان ایچوندر ای احل لکم البهیمة من الانعام دیمکدر بو انعامدن حلال اولان بهیمه ازواج ثمانیه‌در که سورهٔ انعامده معدود اولمشدر دوه بقره وغنم ومعز یعنی کچی ودخی جانوران وحشی کبی که آهو وکاو کوهی وجیران کبی (الا ما یتلی علیکم) بهیمة الانعامدن استثنادر الا اول شیء حلال اولمدی سزه که سزلك اوزریکزه تلاوت اولنور نته کم حرمت علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وبونلر امثالی (غیر محلی الصید) غیر حالیت اوزره منصوبدر لکم ده اولان ضمیردن تقدیر کلام (احلت لکم هذه الاشیاء غیر محل الصید وانتم حرم) بودخی حالدر محلك ضمیرندن پس تقدیر کلام بودر که جمله انعامدن اولان بهائم سزه حلال اولدی الاشول حالده اولمدی که سز صیدی حلال ایدیجی دکلسز محرم اولدیغکز حالده یعنی حج وعمره‌دن احرام حالنده دکلدر (ان الله یحکم ما یرید) تحقیقا الله حکم ایلر تحلیل وتحریمدن دیلدیکنی ومصرع ثانی سورهٔ مائده‌ده اولان بر آیت آخره اشارتدر نته کم جناب عزت بیوررلرکه (واذا حلفتم) یعنی ای بنم قوللرم چن سز یمین ایلسه کز (واحفظوا ایمانکم) یمینلر یکزی عهددن حفظ ایدلك معنای بیت‌سن آنك اوفوا بالعقود ندن ال بو آکا (احفظوا ایمانکم) دیمه یعنی احمق وجاهلسن ای عاقل اولان کسه (اوفوا بالعقود) دیمکدن الیوپس نادان وابلهانه (احفظوا ایمانکم دیمه زیرا نادان صیانت عهد وپیمان ومحافظت عقد وایمان قیلمز (م ی) وانکه داند عهدها کی میکند * تن کند چون تار وکرد او تند * واول کسه که بیلور عهدی با کاه ایلر یعنی عهدی نه کسه ایله ایلدیکنی بیلان کسه جسدنی تار کبی ایلر وانلرك چوره‌سنه طولنور یعنی اول کسه که عهدی معنا حضرت حقله ایلدیکنی بیله اصلا اول عهددن دونمز وبری اولمز اکر اول عهدی یرینه کتورمکده انك تنی تار کبی نحیف ونزار اولورسه‌ده ینه عهددن بری اولمیوب انك اطرافنه طولنورد یمك اولور (رفتن مصطفی علیه السلام بعیادت صحابهٔ رنجور وبیان فائدهٔ آن (مثنوی) از صحابه خواجهٔ بیمار شد * واندران بیماریش چون تار شد * اصحاب رسولدن بر خواجه خسته اولدی وخواجه اول بیمارلقده تار کبی اولدی (مثنوی) مصطفی آمد عیادت سوی او * چون همه لطف وکرم بد خوی او * حضرت رسول علیه السلام اول خسته‌نك جانبنه عیادته کلدی عیادت خسته خاطرن صبور مغه دیرلر چونکه انك خویی وعادتی جمیع الطف وکرم ایدی (مثنوی) در عیادت رفتن تو فائده‌ست * فائده آن باز با تو عائده‌ست * سنك دخی عیادته کتمکده فایده‌لك وار در آنك فائده‌سی کیر وسکا عائده‌در (مثنوی) فائدهٔ اول که آن شخص علیل * بو که قطبی باشد وشاه جلیل * اول فائده بودر که اول خسته اولان کسه اوله که بر قطب وشاه جلیل اوله (مثنوی) ور نباشد قطب یار ره بود * شه نباشد فارس اسپه بود * واکر فرض ایده‌لم اول علیل قطب اولمزسه یول یولداشی اولور واول مریض اکر شاه اولمیه عسکرلك فارسی اولور (م ی) چون دو چشم دل نداری ای عنود * که نمی دانی تو هیزم را ز عود * ای عنود ایکی کوکل کوزی طوتمزسن که سن هیزمی عوددن بیلمزسن وا بو کسه‌یی کوبو کسه‌دن فرق قیلمزسن (مثنوی) چون که کنجی هست در عالم مرنج * هیچ ویرانرا مدان خالی ز کنج * چونکم عالمده بر کنج واردر انجنمه یعنی عند المؤمنین محقق ومقرردر که بو عالم خزینهٔ حق اولان ولیدن خالی دکلدر پس اویله اولدیسه متألم اوله هیچ ویرانه‌یی کنجدن خالی بیلمه بلکه هر کوردیکك درویش وفقیر اول کنجك محلی بودر دیو حسن ظن ایله کما قیل (بیت) هر بیشه کمان مبر که خالیست * شاید که پلنك خفته باشد (مثنوی) قصد هر درویش می کن از گزاف * چون نشان یابی بجد می کن طواف * هر بر درویشه قصد ایله گزافدن که طالب کنز الهی اولان کسه‌نك شرطی بودر چونکم نشان بوله‌سن آنی جد ایله طواف ایله یعنی بر درویشك وجودنده خزینهٔ الهیدن علامت اثر بوله‌سن آنك اطرافنی طولان وآکا خدمت ایله (مثنوی) چون ترا آن چشم باطن بین نبود * کنج می پندار اندر هر وجود * چونکم سکا اول باطن کوریجی چشم اولمدی پس هر وجودده کنج ظن ایله یعنی بو وجود خزینهٔ الهیدن خالی دکلدر دیو اعتقاد ایله (مثنوی) پس صلهٔ یاران ره لازم شمار * هر که باشد گر پیاده گر سوار * پس یارانك صله‌سنی لازم اولان طریق عد ایله که طریقت قرداشلری بر برین زیارت ایلمك لازمدر هر کم اولور اکر پیاده اکر سوار یعنی اکر مبتدی اولسون واکر منتهی اولسون (مثنوی) ور عدو باشد هم این احسان نکوست * که باحسان بس عدو کشتست دوست * واکر عدو اوله بو احسان ایودر یعنی دشمنی بیله عیادت وزیارت ایلمك وآکا دخی احسان

قیلمق نافع وپرفائده در زیرا چوق دشمن احسان سببیله دوست اولمشدر کما قیل (بیت) احسن الی الناس تستعبد قلوبهم * فطالما استعبد الانسان احسان (مثنوی) ورنکردد دوست کینش کم شود * زانکه احسان کینه رامرهم شود واکر دشمن عیادتله دوست اولمزسه آنك کین وعداوتی ناقص اولور زیرا که احسان کینه‌نه مرهم اولور (م ی) پس فواید هست غیران ولیك * آن ملالت خایفم ای یار نیك * بوندن غیری چوق فوائد واردر ولیکن ای یار نیکو تطویل مقالدن خایفم مختص مفید اولمق اولیدر (مثنوی) حاصل این آمد که یار جمع باش * همچو بتکراز حجر یاری تراش * حاصل کلام ونتیجهٔ مرام بو کلدیکه جمعه یار اول واخوان ویارانی کندیکه چوق قیل بت یونیجی کبی طاشدن بر دوست یون یعنی سالکه یاران برمرتبه لازم وواجبدرکه اکر فرضی انسان شکلنده بریار ومصاحب اید نمکه قادر اولمزسه یاری آنك حجردن بریاری کرکدر تا کم منفرد اولمیه وراه حقده تك وتنها سیر قیلمیه (مثنوی) زانکه انبوهی وجمع کاروان * ره زنانرا بشکند پشت وسنان * زیرا که کاروانك کثرت وجمعی رهزنلرك ظهرنی ورمحنی صروقطاع طریق اولنلری مغلوب ومقهور ایلر (الجماعة رحمة) حدیثی وید الله مع الجماعة) قول شریفی بومعنایه شهادت قیلور (وحی کردن حق تعالی بموسی علیه الصلاة والسلام که بعیادت من نیامدی (مثنوی) آمد از حق سوی موسی این عتاب * کای طلوع ماه دیده تو زجیب * حضرت حقدن موسی علیه السلام جانبنه بو عتاب کلدی بویله دیوکه ای موسی سن جیبکدن ماهك طلوعنی کورمشسن مقصود آنك جیبندن ماه کبی اولان ید بیضایی کورمسی وآنی اخراج ایدوب عالمی منور قیلمسیدر (مثنوی) مشرقت کردم زنور ایزدی * من حقم رنجور کشتم نامدی * ایزده منسوب اولان نوردن سنی مشرق ایلدم بنم که خدایم خسته اولدم بنم عیادتمه کلمدك (مثنوی) کفت سبحانا تو پاکی از زیان * این چه رمزست این بکن یارب بیان) حضرت موسی علیه السلام ایتدی ای منزه وسبحان اولان پادشاه سن زیان ونقصاندن پاکسن بو رمز در یاربی بو رمزی بیان ایله (مثنوی) باز فرمودش که در رنجوریم * چون نپرسیدی تو از روی کرم * حضرت حق موسی علیه السلام حضرتلرینه کیرو بیوردی بویله دیوکه بنی رنجورلکدن کرم یوزندن نیچون صورمدك (مثنوی) کفت یارب نیست نقصانی ترا * عقل کم شد این سخن را بر کشا * موسی علیه السلام ایتدی یاربی سنك هیچ نقصانك یوقدر عقل بوخصوصده کم وضایع اولدی بوسوزك حقیقتن آچ (مثنوی) کفت آری بندهٔ خاص کزین * کشت رنجور اومنم نیکو ببین * حضرت حق ایتدی فم کزیده خاص بر عبدم رنجور اولدی او فی الحقیقه بنم ایو نظر ایله (مثنوی) هست معذوریش معذوری من * هست رنجوریش رنجوری من * آنك معذورلغی بنم معذورلغمدر آنك رنجورلغی بنم رنجورلغمدر بو بیان (مرضت فلم تعدنی) حدیثنك معناسیدر مشایخ بومرتبه‌یه قرب فرایض تعبیر ایدرلر بو حدیثك شرحی وبو محله متعلق اولان کلام عنقریب چوبان حکایه‌سنده مرور ایلمشدر (مثنوی) هرکه خواهد همنشینی با خدا * کونشیند در حضور اولیا * هر کیمکه خدا ایله همنشین لك استر ومصاحبته رغبت ایلرا کادی اولیانك حضورنده اوتورسون (کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف (م ی) از حضور اولیا کر بکسلی * تو هلا کی زانکه جزوی نی کلی * اکر اولیاء اللهك حضورندن منقطع اوله سن هلا کسن زیرا که جزوسن کل دکلسن (مثنوی) هرکرا دیو از کریمان وابرد * بی کسش یابد سرش را او خورد * یك وزه از جمع رفتن یك زمان * مکر دیو ست بشنو ونیکو بدان * هر شول کمسه‌یی که شیطان اولیای کرامك صحبتندن کیرو کیدره آنی بی کس بولور آنك سرنی او بی کسش محلنه بی سرش دخی نسخه‌ در بوتقدیر اوزره معنی دیمك اولور که هر کیمی که شیطان کریملردن قطع ایده آنی سرسز بولور آنك سرنی اویرانی بی کس بولور وآنك باشنی کسر یعنی سر دین وایمانی تیغ ضلالتله ازاله ایدرلر محصل برزمان جمعدن برقارش کیتمك شیطانك مکر یدر ایشت وایو بیل یعنی برقارش مقداری جماعتدن کیتمك برزمان کرکسه قلبا و کرکسه قالبا مکر دیودر بو سوزی استماع ایدوب فکر وخاطرندن کیدرمه بشنو یرینه مشنو دخی نسخه‌ در یعنی برزمان جماعتدن کیتمك کرك قلبا وکرکسه قالبا مکر دیودر آنی ایشتمه وقبول ایتمه ایو بیل وبو خصوصده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر نته کم امام احمد بن حنبل حضرتلری عمر بن خطابه رضی الله عنهما یه اسناد له بوحدیثی روایت ایدرلر (قال رضی الله عنه قام فینا رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال من اراد منکم بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة فان الشیطان مع الواحد وهو من الاثنین ابعد وروی الامام احمد ایضا عن معاذ بن جبل رضی الله عنه قال علیه السلام ان الشیطان ذئب الانسان کذئب الغنم یاخذ الشاة القاصیة ایاکم والشعاب والتفرقة وعلیکم بالجماعة (تنها کردن باغبان صوفی وفقیه وعلوی را از همدکر (مثنوی) باغبانی چون نظر درباغ کرد * دید چون دزدان بباغ خود سه مرد * بر باغبان چونکه باغنك ایچنه نظر ایلدی کندینك باغنده دزدلر کبی اوچ کمسه کوردی (مثنوی) یك فقیه ویك شریف وصوفیء * هر یکی شوخی بدی لا یوفیء * برفقیه

وبر شریف وبر صوفی هر بریسی وفا ایتمیجی بر شوخ ایدی (م ی) کفت با اینها مرا صد حجتست * ایک جمعند وجماعت
رحمتست * باغبان کندیسنه ایتدی بنم بونلره یوز حجت وبرهانم وار در لیکن بونلر جمعدر وجماعت رحمتدر (کما قال
علیه السلام الجماعة رحمة (مثنوی) برنیایم یک تنه با سه نفر * پس برم شان نخست از همدکر * بن یالکز اوچ نفر
کسیه مقابله ایتمکه قادر دکلم پس اولا بونلری بری برندن منقطع ایلیم وجدا قیله یم (مثنوی) هر یکی را من بسوئی
افکنم * چونکه تنها شد سبلتش برکنم * هر بریسنی بن بر جانبه براغم چونکم تنها اوله آنک یعنی قوپارم وصاچن
صقالن یولم (مثنوی) حیله کرد وکرد صوفی را براه * تا کند یارانش را با وی تباه * باغبان حیله وظرافت ایلدی وصوفی بی
یوله ایلدی تا کم اول صوفینک یارانی کا تباه ایله یعنی اکا اولان میللرنی ومحبتلرنی افساد ایلیوب خراب قیله (م ی)
کفت صوفی را برو سوی وثاق * یک کلیم آور برای این رفاق * باغبان صوفی یه ایتدی یوری خانه جانبنه یور رفقیلرک
ایچون بر کلیم کتور (مثنوی) رفت صوفی کفت خلوت با دو یار * تو فقیهی وین شریف نامدار * صوفی کلیم
کتورمکه کتدی انده قلان ایکی یاره تنها دیدی یعنی صوفیدن خالی اولدقلری حالده بونلره سو یلدی سن فقیه سن
وبو نامدار شریفدر (مثنوی) ما بفتوی تو نانی می خوریم * ما بپر دانش تو می پریم * ای فقیه بز سنک فتوا کله بر نان
یرز بز سنک علمک قنادیله اوچارز (مثنوی) وین دکر شهزاده وسلطان ماست * سید ست از خاندان مصطفاست *
وبو بریسیکه مرادشریفدر بزم شهزاده مز وسلطانمزدر سیددر حضرت مصطفی علیه السلامک خاندانندن وآنک
نسلندندر (مثنوی) کیست آن صوفی شکم خوار وخسیس * کو بود با چو شما شاهان جلیس * خسیس وشکم خوار
اولان اول صوفی کیمدر تا سز جلین شاهلره جلیس ومصاحب اوله (مثنوی) چون بیاید مر ورا پنبه کنید * هفتهٔ
بر باغ وراغ من زنید * چونکم کله تحقیق صوفی یی پنبه ایلیکز یعنی پنبه کبی کوفته قیلکز بر هفته بنم باغ وراغم
اوزره اوریکز یعنی قرار ایلیکز (م ی) باغ چه بود جان من آن شماست * ای شما بوده مرا چون چشم راست * باغ نه اوله
بنم جانم سزکدر ای سز بنم صاغ کوزم کبی اولمشسز وبکا دیدهٔ راستین کبی کلمشسز (مثنوی) وسوسه کرد
ومر ایشانرا فریفت * آه کز یاران نمی باید شکیفت * باغبان وسوسه ایلدی وانلری مکر وحیله ایله الدادی آه که یاراندن
صبر ایلمک کرکز وبعض کسه نک حیله ووسوسه سیله اخوان صفادن مفارقت قیلمق ایو حال اولمز (م ی) چون بره کردند
صوفی را ورفت * خصم شد اندر پیش با چوب زفت * چونکم فقیه وشریف صوفی یی یوله ایلدیلر وصوفی بونلرک
قلبندن کتدی یعنی صوفی یی رد ایلیوب هر بری آنی درونلرندن اخراج ایتدی خصم اول صوفینک آردنجه بیوک دکنک
ایله کتدی پس کاوب صوفینک یاننه یتدی (مثنوی) کفت ای سگ صوفیی باشد که تیز * اندر آیی باغ ما تو از ستیز *
وآکا ایتدی ای کلب صوفیلق میدر که تیز یعنی اجازتسز بلا وعناددن بزم باغمزه کله سن (مثنوی) این جنیدت ره نمود
ویا یزید * این کدامین شیخ وپیرت این رسید * بو یولی سکا حضرت جنید ویا خود بایزید می کوستردی بو خصلت سکا
قنغی شیخ وپیردن ایرشدی (مثنوی) کوفت صوفی را چو تنها یافتش * نیم کشتش کرد وسر بشکافتش * باغبان
صوفی یی محکم دوکدی چونکم آنی تنها بولدی آنی نیم کشته ایلدی وباشنی یاردی یعنی باشن یاروب میت کبی
قیلدی (مثنوی) کفت صوفی آن من بکذشت لیک * ای رفیقان پاس خود دارید نیک * صوفی کندی کندی یه ایتدی
بنم آن ونوبتم کچدی لیکن ای رفیقلر کندیکزی ایو حفظ ایلیکز (م ی) مر مرا اغیار دانستید هان * نیستم اغیارتر
زین قلتبان * تحقیقا بنی اغیار بیلدیکز آکاه اولکز بو قلتباندن اغیارتر دکلم قلتبان عورتنک فجورن کوروب
راضی اولان کسیه دیرلر یعنی دیوث وکیدی یه دیرلر (مثنوی) این چه من خوردم شما را خوردنیست *
وینچنین شربت جزای هر دنیست * بو ضربی وزخمی که بن یدم سزه ده یمکلک واردر یعنی سزه دخی بونی یمکلک لازم
ومقرردر وبو کبی شربت هر دنینک جزاسیدر (مثنوی) این جهان کوهست وکفت وکوی تو * از صداها هم باز آید
سوی تو * بو جهان طاغدر وسنک کفت وکوک صدادن کیرو سنک جانبنه کلور یعنی سنک کفت وکوک که صدا
مشابه سنده در وصدا هر نه کونه اولسه آنک مثلی کوهدن مصوت جانبنه منعکس اولور کذلک کفت وکوینک جزاسی
بو جهاندن سکا آخر الامر کلور واصل اولور صوفینک سوزندن منفهم اولان اولدرکه اکر باغبان اول یا فقیهی
ویا شریفی آیروب صوفی انلردن بریله قالسه ایدی تفرقه یه رضا ویرمیدی که صوفی مشرب اولانلر شائبهٔ اتحاددن
خالی دکللردر (مثنوی) چون ز صوفی کشت فارغ باغبان * یک بهانه کرد زان پس جنس آن * چونکه باغبان
صوفیدن فارغ اولدی اندنصکره بر بهانه ایلدی اولکی حیله نک جنسی یعنی اولکی حیله نک مثلی بر آخر حیله ایلدی
بویله دیو (مثنوی) کای شریف من برو سوی وثاق * که ز بهر چاشت پختم من رقاق * که بنم شریفم خانه جانبنه کیتکه
قوشلق یمکی ایچون رقاق پشوردم یعنی قوشلق وقتنده یمکدن اوتری بن یوفقه اتمک پشوردم مهیا ایلدم (مثنوی

ی

برد رخانه بکوقیازرا * تا بیارد آن رقاق وقازرا * خانه نك قپوسی اوزره قیازه دی تا اول رقاق وقازی کتوره قیازاول
باغبانك عورتنك ویاخود جاریه سنك ناسیدر (م ی) چون بره کردش بکفت ای تیزبین * تو فقیهی ظاهرست این ویقین
چونکم شریفی بوله ایلدی وفقیهه دیدی ای تیز بین سن فقیه سن بو ظاهر ویقیندر (م ی) اوشریفی می کند دعوی سرد
مادراورا که داند تا که کرد * او بر شریفدرکه دعوای سردایلر یعنی باردونامعقول ادعا ایلرکیم بیلورکه آنك مادرنه کیم
ایلدی یعنی آنك مادرنه کیم جماع ایلدی کیم بیلور (مثنوی) برزن وبرفعل زن دل می نهید * عقل ناقص وانکهانی
اعتماد * عورت اوزره وعورتك فعلی اوزره کوکل قورسکز ناقص عقل واند نصکره اعتماد یعنی زن که فی الحقیقه ناقص
العقلدر پس ناقص العقله نیجه اعتماد اولور (مثنوی) خویشتن رابرعلی وبرنبی * بسته است اندرزمانه بس غبی
کندیسنی علی اوزره وحضرت نبی اوزره زمانه ده چوق غبی باغلمش وانلره تعلیق ایلمشدر (مثنوی)
هرکه باشد از زنا وزانیان * اوبرد ظن درحق ربانیان * پس حضرت مولانا اولادرسول وصلحای فحول حقنده
سوءظن ایلین کمسه لرك اصلی بد اولدیغنه اشارت ایدوب بیوررلر هرشول کمسه که زنادن وزانیلردن اوله یعنی هرکیمکه
زنادن طوغمش وکندی دخی زنا ایدیجی اوله ربانیلر حقنده اول کمسه سوء ظن ایلتور اکثر نسخه ده این برد ظن واقع
اولمشدر معنی ربانیلر حقنده بوکونه ظن ایلتور دیمك اولور والحاصل ولدزنا وخبیث البنا اولان وزناقیلان کمسه لرك
شانندندرکه اولیای وصلحا حقنده بوکونه سوءظن ایلر وانلری کندی یه قیاس ایلیوب بومقوله نامعقول ونامقبول
سوزسویلر (مثنوی) هرکه برکردد سرش از چرخها * همچو خود کردنده بیند خانه را * مثلا هرشول کمسه نك
که باشی چرخ اورمه دن ودورقیلمقدن دونرخانه یی دخی کندیسی کبی دونمش صانور پس اول باشی دونن کمسه نك
خانه یی دونرکورمسندن خانه نك دونمسی لازم کلمز وکذلك خبیث البنا اولان کمسه لرك طاهرو پاك اولان کمسه لرك
حقنده سوءظن ایلمسی صادق اولمز بلکه کندینك سوءحالن سویلمش اولور (مثنوی) آنچه کفت آن باغبان
بو الفضول * حال او بد دور از اولاد رسول * اول ادبسز باغبان ازل نسنه یی که دیدی وشریف حقنده اول هرزه لریکه
یدی اولاد رسولدن آنك حالی دورایدی (م ی) کر نبودی اونتیجه مرتدان * کی چنین کفتی برای خاندان * اکر
اول باغبان مرتدلرك نتیجه سندن اولمیدی وعدوی خاندان رسول اولنلر سلسله سندن اولمیدی نچون بویله
نامشروع ویاوه سویلردی آل محمددن اوتری آل محمده محبت عذاب خدادن امانذر وبونلره معارفه وولایت
عقاب نیراندن سلامته دلیل وبرهاندر (کما روی عن المقداد بن الاسود قال قال علیه السلام معرفة آل محمد براءة من
النیران وحب آل محمد جواز علی الصراط والولایة لآل محمد امان من العذاب وقال الله تعالی (قل لا اسئلکم علیه اجرا
الا المودة فی القربی) اکثر مفسرین الا المحبة فی آلی واقربائی دیمکله تفسیر ایتمشلردر (مثنوی) خواند افسونها شنید
آن فقیه * درپیش رفت آن ستمکار سفیه * بی ادب باغبان افسونلر اوقودی فقیه آنی استماع وقبول ایلدی اول
سفیه ظالم شریفك آردنجه کتدی (مثنوی) کفت ای خر اندرین باغت که خواند * دزدی از پیغامبرت میراث ماند
ایتدی ای خر آخرسنی بو باغه کیم اوقودی که بویله بی الدوبی اجازت کیردك دزدلك سکا پیغمبردنمی میراث قالدی
بوهم وجهدر سکا پیغمبردن میراث دزدلکمی قالدی بعض نسخه ده مصرع اول کفت ای خر اندرین باغت که
خواند واقع اولمشدر یعنی ای خرسنی بو باغه کیم اوقودی (م ی) شیررا بچه همی ماند بدو * تو بپیغامبر بچه مانی بکو *
ارسلانك یوریسی ارسلانه بکزرسن پیغمبر علیه السلام حضرتلرینه دی ندن بکزرسن سنك افعالك خود انك
افعالنه بکزمز (مثنوی) باشریف آن کرد مرد ملتجی * که کند با آل یاسین خارجی * مرد ملتجی یعنی کراهت ویریجی
ومضطر قیلیجی ویاخود کندی خانه سنه صغنیجی یاخود صغندریجی دیمکدر یعنی اول صغنیجی ویاخود صغندریجی
ومضطر قیلیجی مرد شریفه آنی ایلدیکه آل محمده خارجیلر یعنی یزید عسکری ایلدی آل یاسیندن مراد آل محمددرکه
حضرت محمدك بر اسمی یاسیندر (کما روی فی الحدیث الصحیح ان الله سمانی فی القرآن بسبعة اسماء محمد واحمد وعبدالله
ومزمل ومدثر طه ویس) وبو آیت کریمه که سلام علی الیاسین دراصل مصحف حضرت عثمانده منفصل علی آل
یس مسطور اولمشدر (کما قال البیضاوی وقرأ نافع وابن عامر ویعقوب علی اضافة آل الی یاسین لانهما فی المصحف
مفصولان وفی الدر المصون المراد بیاسین محمد نبینا صلی الله علیه وسلم (مثنوی) تا چه کین دارند دائم دیو وغول * چون
یزید وشمر با آل رسول * آل یاسینه خارجی نه ایلدیسه اول مرد ملتجی شریفه نه ایلدی حتی نه مرتبه کین طوترلر دائما
دیو وغول اول مرتبه کین طوتدی دیمکدر یزید وشمر ملعون آل رسوله کین طوتدیغی کبی یاخود معنی دیو وغول
دائم عجب نه کین وعداوت طوترلر لعین یزید وشمر آل رسول الله عداوت طوتدی وظلمه وفسقه ایله اهل صلاح واصحاب
فلاحك ما بیننده بو عداوت هم مقرردر شمر امام حسین رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك مبارك باشلرنی کسندر

(مثنوی) شد شریف از زخم آن ظالم خراب * با فقیه او گفت ما جستیم از آب * شریف اول ظالمك ظلمندن خراب
اولدی شریف فقیهه ایتدی بز آبدن صچره دق (مثنوی) پای دارا کنون که ماندی فردوکم * چون دهل شو زخم
می خور بر شکم * صبر و تحمل ایله شمدیکه یالکز و ناقص قالدك دهل کبی اول قرنك اوزره زخمه (مثنوی)
گر شریف و لایق و همدم نیم * از چنین ظالم ترا من کم نیم * اگر شریف و لایق و مصاحب دکل ایسم بو نجلین ظالمدن
بن سکا کم و ضررلو دکلم (م ی) مرمرادادی بدین صاحب غرض * احمقی کردی ترا بئس العوض * تحقیقا بنی بو صاحب
غرضه ویردك احمقلق ایلدك که سکا بو پرامز عوض اولدی که بنم یرمه انك کبی خبیثی اختیار ایلدك (مثنوی) شد ازو
فارغ بیامد کای فقیه * چه فقیهی ای تو ننك هر سفیه * باغبان شریفی دوکمکدن فارغ اولدی کلدی بویله دیو که
ای فقیه نه فقیه سن ای فقیه سن هر سفیهك ننکیسن (مثنوی) فتوی یت اینست ای بریده دست * کاندرایی و نکوبی
امر هست * سنك فتوالك بو میدر ای الی کسلمش که باغك ایچنه کله سن وامر واجازت وارمیدر دیمه سن (مثنوی
اینچنین رخصت بخواندی در وسیط * یا بدست این مسئله اندر محیط * بونجلین رخصتی وسیطده می اوقودك
یا محیطده بویله مسئله اولمشمیدر وسیط ومحیط فتوا کتابلرندن ایکی کتابك اسمیدر (مثنوی) گفت حقست
بزن دستت رسید * این سزای آنکه از یاران برید * فقیه باغبانه ایتدی بو سوزك حقدر و بنی دوکمکلك سکا لازم
وواجبدر سن اور سکا دست وقدرت یتشدی بولت و بو اهانت اول کمسیه سزا اولایقدر که یاران ودوستلرندن کسلدی
وجدا اولدی والحاصل بو قصه دن حصه مؤمن وموحد اولنلره اولدر که اتحاد واتفاقی ترك ایتمیه لر وتفرقه یه نه
کتمیه لر بوذکر اولنان کمسه لرك بلاسنه مبتلا اولمیه لر بو جهان فی المثل بر باغ کبیدر و شیطان اول ظالم
باغبان کبیدر راستر که بو جهان باغنده اتفاق واتحاد اوزره اولان طائفه یی بری برندن جدا ایلیوب آخر الامر
هر برینه مکر وضلالتلرین چالوب خسته ومجروح ایلیه پس جمعیت واتفاقدن جدا اولمق سالکه لازم اولنلردندر
(رجعت بقصه مریض وعیادت پیغامبر علیه السلام (مثنوی) این عیادت از برای این صله ست * وین صله
از صد محبت حامله ست * بو عیادت بو صله دن اوتریدر و بو صله یوز محبتدن حامله در یعنی شو عیادتکه شرع
شریفده واقع اولمش وحضرت پیغمبر علیه السلامدن ظهوره کلمشدر بو اتصالدن اوتریدر که بز آنی بیان اولده
ذکر ایلدك و بو صله که مراد ایکی کمسه نك ما بیننده اولان اتصال معنویدر یوز کونه محبتدن حامله در که صله
یاراندن طوغمز الامحبت طوغر (مثنوی) در عیادت شد رسول بی ندید * وآن صحابی را بحال نزع دید * بی مثل
وبی نظیر اولان رسول علیه السلام اول صحابینك عیادتنه کتدی اول صحابی حالت نزعده کوردی (مثنوی) چون
شوی دور از حضور اولیا * در حقیقت کشته دور از خدا * بو بیتك ما قبلنه مناسبتی اولدر که عیادت وزیارتدن
مراد صله معنویدر سالکه لازم اولان اولدر که بنده کان حق اولنلرك صله سندن منقطع اولمیه نه کم رسول بی نظیر
مع کماله وعظم شانه اللهك ولیلرینك صله سندن دور اولمدی کتدی پس چونکم سن حضور اولیادن دور اوله سن
حقیقتده حضرت خدادن دور وجدا اولمشسن (مثنوی) چون نتیجه هجر همراهان غمست * کی فراق روی
شاهان زان کمست * چونکم همراهلرك ویارانك هجرانینك نتیجه سی غمدر شاهان طریقت اولان اولیانك یوزینك
فراقی بوندن کم میدر (مثنوی) سایه شاهان طلب هردم شتاب * تا شوی زان سایه بهتر ز آفتاب * شاهلرك سایه سنی
سرعتله هردم طلب ایله تا اول سایه دن آفتابدن بهتر اوله سن انلرك سایه سندن مراد حمایتلری وهمتلری وتربیتلری
سایه سیدر اول کمسه که بونلرك سایه سعادتنه واصل اوله نورانی اولوب آفتاب عالمتابدن بهتر وانور اولور (مثنوی) گر سفر
داری بدین نیت برو * ور حضر باشد ازین غافل مشو * اگر عالمده سفر طوترایسك بو نیتله کیت واگر حضر
اوله بوندن غافل اولمه یعنی سفر وسیاحت ایلرسك اولیانك صحبت وخدمتلرینه واصل اولمق نیتیله سفر ایله واگر حضرده
اوله سن و بر یرده اقامت قیله سن هم بو طلبدن غافل اولمه (گفتن شیخ ابا یزید قدس الله سره که کعبه منم کرد من
طواف کن (مثنوی) سوی مکه شیخ امت بایزید * از برای حج وعمره می دوید * امتك شیخی ومقتداسی بایزید بسطامی
قدس سره مکه جانبنه حج وعمره ایلمکدن اوتری یلیدی (مثنوی) او بهر شهری که رفتی از نخست * مر عزیزانرا
بکردی بازجست * اول بایزید هر بر شهره که کیدردی ابتدادن عزیزلری آشکاره طلب ایلردی (مثنوی)
گرد می کشتی که اندر شهر کیست * کو بر ارکان بصیرت متکیست * اطرافی دور وکشت ایلردی بویله دیو که شهرده کم
واردر که اول کمسه بصیرت ارکانی اوزره متکیدر یعنی شهر ایچره طولانوب بو کونه تجسس وتفحص ایلر ایدیکه
بو شهرده کم واردر که اول کمسه بصیرتك رکنلری اوزره متکی اوله ومرتبه حقیقتك سریری اوزره اقامت قیله (مثنوی)
گفت حق اندر سفر هر جا روی * باید اول طالب مردی شوی * حضرت حق ایتدی سیاحت وسفرده هر بریره که

كيدرسن كرك كه اول برمرد لك طالبى اوله سن نته كم حضرت خدا حضرت موسى عليه السلامه ايتدى مجمع البحرينده
برصالح عبدم واردركه مراد حضرت خضردر بوبيت اكرقرآن عظيمده ديديكنه اشارت اولورسه بومضمونه دلالت
ايلين آيت كريمه (فاسئلوا اهل الذكران كنتم لا تعلمون) آيتيدركه اهل ذكر بوراده انبيانك اسرار واحوالنه واقف
واللهك انبياى عظام عليهم السلامده ظهور ايلين علوم واحكامنه عارف اولان مردلردركه اللهك احكامنى
وانبيانك اسرارنى عبادنه ذكرايدجيلردر وبونلرى احوال انبيايه عالم اولمين كسه لر طلب ايتمك واجبدر واكرحديث
قدسيده بويله بيوردلرسه بومضمونده اولان حديث معلوم اولمشدر (مثنوى) قصد كنجى كن كه اين سود وزيان
درتبع آيد تو آنرا فرع دان * بركنجه قصد ايله زيرا بوسود وزيان تبعده كلورسن آنى فرع بيل يعنى سفر وسياحتدن
مقصود بالذات بركنز الهى وخزينهٔ ربانى اولان ولى كاملى طلب ايلمك وآنى بولمقدر سائر سود وزيانه اعتبار يوقدركه
اول بالتبع انسانه كلور وانسان بونلردن خالى اولمزنته كم بومعنايى تفهيم ايچون تمثيل طريقيله بو بيتلرى بيوردلر (مى
هركه كارد قصد كندم باشدش * كاه خود اندرتبع مى آيدش * مثلا هرشول كسه كه زراعت ايلر آكا قصد يعنى
مقصود كندم اولور صمان خود تبعيتده آكا كلور وبالتبع حاصل اولور (مثنوى) كه بكارى برنيايد كندمى * مردمى
جو مردمى جو مردمى * اكر صمان زراعت ايلرسن كندم حاصل اولمز برمردم طلب ايله يعنى انسانا لعين منزله سنده
اولان ولى كامل كندم كبيدر وسائر خيرات وحسنات سكا بالتبع حاصل اولور اما جميع خيرات وحسنات
شرعى كاه كبيدر هربار كه اول مردم ديده كبى اولان انسان كاملى بوله سن سائر خيرات وحسناتى اله كتورسك
ومقصود بالذات اولان انسان كاملى اله كتورمه سك لب ومغز اولان معنادن خالى اولمش اولورسن پس لازم اولديكه
مردم ايسك برمردم طلب ايله برمردم طلب ايله تا آنك واسطه سيله حقيقت حالى كورسن ومقصوده واصل اوله سن
(مثنوى) قصد كعبه كن چو وقت حج بود * چونكه رفتى مكه هم ديده شود * چونكه حج وقتى اوله كعبه قصدن ايله
چونكه كعبه قصدنه كتدك مكه دخى كورلمش اولور مكه كعبه اولان شهرك اسميدر يعنى مقصود بالذات زيارت كعبه در
شهر مكه يى كورمك ثواب حجدن محروم قالمقدر (مثنوى) قصد در معراج ديد دوست بود * در تبع عرش وملائك
هم نمود * مثلا معراجده مقصود دوستى كورمك ايدى تبعده عرش وملائك هم آكا كورندى (حكايت مريدكه
خانهٔ نوساخت (مثنوى) خانهٔ نوساخت روزى نومريد * پير آمد خانهٔ اورا بديد * بريكى مريد بركون بريكى اودوزدى
شيخى كلدى آنك خانه سنى كوردى (مثنوى) كفت شيخ آن نومريد خويش را * امتحان كرد آن نكو انديش را
شيخ كنديننك اول يكى مريدينه ديدى اول ايو فكر ايدجى يى امتحان ايلدى (مثنوى) روزن از بهرچه كردى اى رفيق
كفت تا نور اندر آيد زين طريق) اى رفيق بوخانه ده روزنى نه دن اوترى ايلدك مريد شيخنه ايتدى تا بو طريقدن خانه نك
ايچنه نور كله (مثنوى) كفت آن فرعست اين بايد نياز * تا ازين ره بشنوى بانك نماز * شيخ اول مريده ايتدى اول
فرعدر احتياج ومقصود اولدركه جملهٔ طاعاتدن اولى اولان برعملى اختيار ايليه سن سائرى بالتبع حاصل اولور وبوكرك
تا بو يولدن نماز صداسنى يعنى اذانى استماع ايليه سن بوندن مقصود اولدركه جملهٔ طاعاتدن اولى اولان ولى كاملك
صحبت وخدمتيدر همانكه آنى بوله سن سائرى آكا طفيل اولور (مثنوى) تا بيابد خضر وقت خود كسى * بايزيد
اندر سفر جستى بسى * بايزيد حضرتلرى سفرده چوق طلب ايلردى تا كندى وقتنك خضرى بركسه بوله (مثنوى)
ديد پيرى با قدى همچون هلال * ديد دروى فر وكفتار رجال * عاقبت هلال كبى خميده اولمش قدله برپير كوردى اول
پيرده بايزيد حضرتلرى رجالك قوت وكفتارنى كوردى (مثنوى) ديده نابينا ودل چون آفتاب * همچو پيلى ديده
هندستان بخواب * اول پيرك ديده سى نابينا وقلبى آفتاب كبى ايدى برپيل كبى هندستانى خوابده كورمش يعنى
پيل كوزن يوموب هندستانى واقعه ده كوردكى كبى اول پيرك دخى اكرچه ظاهرا كوزى كورمزدى وليكن
باطنا هندستان حقيقى كورمش وعالم جبروت ولاهوتى مشاهده قيلمش ايدى (مثنوى) چشم بسته خفته بيند صد
طرب * چون كشايد آن نبيند اى عجب * كوزنى باغلمش ويومش خفته يوز طرب كورر چونكم چشمنى آچه
اى عجب اول طرب وذوقى كورمز (مثنوى) بس عجب در خواب روشن مى شود * دل درون خواب روزن مى شود *
عالم خوابده چوق عجب نسنه روشن وآشكاره اولور عالم خوابده دل عالم مثاله روزن اولور وعالم مثالده اولان عجائب
وغرائبى باطن كوزى دل روزنه سندن كورر (مثنوى) آنكه بيدارست وبيند خواب خوش * عارفست او خاك او در
ديده كش * اول كسه كه بيداردر ولطيف خواب كورر يعنى بيدارلغى حالنده عالم غيبك احوال شريفه سنى مشاهده
قيلور اول كسه عارف بالله در آنك خاكنى پايى مانند كحل كوزنه چك (مثنوى) پيش او بنشست مى پرسيد حال
يافتش درويش وهم صاحب عيال * حضرت بايزيد قدس سره العزيز اول پيرك اوكنده اوتوردى وحالنى

صوردی اول پیری بایزید فقیر وهم صاحب عیال بولدی (مثنوی) گفت عزم تو کجا ای بایزید * رخت غربت را کجا خواهی کشید * اول پیر بایزید حضرتلرینه ایتدی سنک عزمک قنده در غربت اسبابنی قنده چکمک استرسن (مثنوی) گفت قصد کعبه دارم از پگه * گفت هین با خود چه داری زاد ره * بایزید ایتدی ارکندن کعبه قصدن طوترم پیر بایزیده ایتدی آکا اول یول آزغی کندکله نه طوترسن (مثنوی) گفت دارم از درم نقره دویست * نك بسته سخت بر گوشهٔ ردیست * حضرت بایزید درمدن ایکی یوز نقره طوترم دیدی اشته ردامك گوشه سنده محکم بغلنمشدر (م ی) گفت طوفی کن بگردم هفت بار * وین نکوتر از طواف حج شمار * پیر بایزیده ایتدی بنم چورمی یدی کره طواف ایله وبونی حجك طوافندن ایورك صای (مثنوی) وآن درمها پیش من نه ای جواد * دانکه حج کردی وحاصل شد مراد * ای سخی اول درملری بنم اوکمده قوییل که حج ایلدك ومرادك حاصل اولدی (مثنوی) عمره کردی عمر باقی یافتی * صاف گشتی بر صفا بشتافتی * عمره مطلقا لغتده زیارت ایتمکه دیرلر وشریعتده بیت الحرامی طواف ایله زیارت ایلمکه دیرلر شروط مخصوصه بودرکه میقاتده ابتدا قیلنه ومحرم اوله وطواف ایده باش قزیده ویا خود صاچن قرقه عند ابی حنیفه سنت وعند الشافعی زیارت بیت الحرام ایتمکدر علی شروط مخصوصة وفضیلة عمره ده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بو حدیثله اکتفا اولندی (عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام العمرة الی العمرة کفارة لما بینهما من الذنوب والخطایا) پس زیارت بیت الله الحرام کفارة الذنوب واثام اولیجق مظهر خالق انام اولان اولیای کرامی زیارت ایلمك مظهر ذنوب واثام اولمق بطریق الاولی ولهذا اول شیخ رشید حضرت بایزیده بیوردیلرکه ای بایزید عمره ایلدك یعنی زیارت بیت الله وعرش الله قیلدك وعمر باقی بولدك صاف اولدك ذنوب واثام معنویه دن وصفای حقیقیه یه سرعت قیلدك یعنی حج وعمره یی ادا ایدوب مروه وصفاده سعی ایلدك طوت زیرا بنی طواف ایلمك مناسك حجك جمیعسنی بی قصور ادا ایلمك کبیدر بلکه اندن مقبول وثواب بودر (مثنوی) حق آن حقی که جانت دیده است * که مرا بر بیت خود بگزیده است * ای بایزید اول حقك حقیچون که سنك جانك آنی کورمش ومشاهده قیلمشدرکه تحقیقا بنی کندی بیت الله الحرامی اوزره گزیده ایلمشدر (لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم) آیتیله ودخی (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات اولئك هم خیر البریة) آیتیله ودخی (ولقد کرمنا بنی آدم) ودخی (وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) آیتلریله انبیا واولیانك کعبهٔ مکرمه اوزره ومفضلنه استشهاد اولنمشدر ودخی (ان الله خلق آدم علی صورته) حدیثیله ودخی (المؤمن اشرف علی الله من الکعبة) خبریله شرفیتنه استدلال قیلنمشدر (مثنوی) کعبه هرچندی که خانهٔ بر اوست * خلقت من نیز خانهٔ سر اوست * کعبه هرچند که اول الله خانهٔ بری درامابنم خلقتم دخی اول خدانك عشق وسری خانه سیدر یعنی بنم خلقت وجودم دست الهیله بنا اولنمش خانهٔ سریدر اول بنیاد خلیل آزر وبنم دلم نظرگاه جلیل اکبردر (مثنوی) تا بکرد آن خانه را دروی نرفت واندرین خانه بجز آن حی نرفت * تا که حضرت باری اول کعبه یی بنیاد ایلدی اکا کیتمدی وبو خانه نك ایچنه اول حیدن غیری کمسه کیتمدی یعنی تا خانهٔ کعبه یی بنا ایدلدن بری حضرت حق اکا کیتمدی امابنم خانهٔ قلبمه اول حی مطلقدن غیری کیتمدی وانك اسما وصفاتندن ما عدا ظهور ایتمدی ولهذا قال فی الحدیث القدسی (ما وسعنی ارضی ولا سمائی ولکن وسعنی قلب عبدی المؤمن التقی النقی الورع) (مثنوی) چون مرا دیدی خدا را دیده * گرد کعبهٔ صدق بر گردیده * ای بایزید چونکم بنی کوردك همان خدایی کورمش سن صدق کعبه سنك اطرافنی دوران ایلمش سن یعنی (ان الله خلق آدم علی صورته) حدیثنك مصداقنجه حق تعالی آدم حقیقی اولان انبیا واولیاسنی کندی اسما وصفاتی اوزره خلق ایلمشدر وبونلر جناب خدانك ذات وصفاتنك آیینه سیدر وبونلرده ظهور ایلین اوصاف وعلوم حضرت حقکدر پس بونلره اطاعت قیلمق اللهه اطاعت قیلمق وبونلری کورمك اللهی کورمك کبیدر (ولهذا قال علیه السلام من رأنی فقد رأی الحق) (م ی) خدمت من طاعت وحمد خداست * تا نپنداری که حق از من جداست * بنم خدمتم حضرت خدانك طاعتی وحمدیدر تا ظن ایلمیه سنکه حق بندن جدادر نته کم بو آیت کریمه دلالت ایلر (والله معکم اینما کنتم) (م ی) چشم نیکو باز کن در من نگر * تا ببینی نور حق اندر بشر * چشمکی ایو آچ بکا نظر ایله تا بشرده حقك نورنی کوره سن (مثنوی) بایزید آن نکتها را هوش داشت * همچو زرین حلقه اش درگوش داشت * بایزید اول نکته لره عقل وهوش طوتدی اول پیرك بو نکته لرنی زرین حلقه لر کبی قولغنده طوتدی (م ی) آمد از وی بایزید اندر مزید * منتهی در منتهی آخر رسید * بایزید اول پیرك اول ارشادندن زیاده لکه کلدی منتهی درمنتهی آخر رسید منتهی که مراد بایزید درمنتهی وغایته ایرشدی یعنی منتهی اولان بایزید برنهایت وغایته یتشدیکه آنك وراسنده انتها وغایت یوغدی

(دانستن پیغمبر علیه السلام (سبب رنجوری آن شخص گستاخی بوده است در دعا) (مثنوی) چون پیمبر دید آن بیمار را

خوش نوازش كرد يار غار را * چونكم حضرت رسول اول بيمارى كوردى يار غارنى خوش نوازش ايلدى والطافله
خاطرين صوردى اول صحابيه يار غار تعبير اولنمسى آنك حضرت پيغمبره شدت ملازمتندن وكثرت مصاحبتندن
عبارت اولور (مثنوى) زنده شد او چون پيمبر را بديد * كو ييا آن دم مر ورا آفريد * او صحابى چونكم پيغمبر
حضرتلرنى كوردى زنده اولدى برمرتبه اول حضرت اكا حيات بخش اولديكه ديديكه اول دم آنى يارتدى وايجاد
ايتدى (مثنوى) كفت بيمارى مرا اين بخت داد * كامد اين سلطان بر من بامداد * اول خسته اولان صحابى
ايتدى بيمارلك بكا بو بخت وطالعى ويرديكه بو سلطان صباح بنم قتمه كلدى (مثنوى) تا مرا صحت رسيد وعافيت
از قدوم اين شه بى حاشيت * حتى بكا صحت وعافيت ايرشدى بو حاشيه سز شاهك قدومندن يعنى بو كنارسز حد
وغايتسز پادشاهك كلمسندن بكا صحت وعافيت يتشدى بى حاشيت بى كنار ديمكدر (مثنوى) اى خجسته رنج وبيمارى
وتب * اى مبارك درد وبيدارئ شب * اى سعادتلو رنج وبيمارلك وايستمه اى مبارك دردو شب بيدارلغى (مثنوى
نك مرا در پيرى از لطف وكرم * حق چنين رنجورئ داد وسقم * اشته بكا پيرلكده لطف وكرمندن حق تعالى بونك
كبى خسته لك ومرض ويردى (مثنوى) درد پشتم داد تا من هم ز خواب * بر جهم هر نيمشب لابد شتاب * حق
تعالى بكا آرقه اغريسى دخى ويردى تا بن خوابدن هر نصف الليلده سرعتله البته قالقم (مثنوى) تا نخسپم جمله
شب چون كاوميش * دردها بخشيد حق از لطف خويش * تا جمله كيجه ده كاوميش كبى اويومييم حضرت حق
كندى لطفندن دردلر بغشلدى (م ى) زين شكست آن رحم شاهان جوش كرد * دوزخ از تهديد من خاموش كرد *
بو شكستەلكدن اول شاهلرك رحمى جوش ايلدى دوزخى بكا ترديد وتخويف ايلمكدن خاموش ايلدى شاهان
دبو جمعله ايراد اولنمسى تعظيمدن اوترى اولور وياخود حضرت خدا وانبيا مراد اولنسه دخى جائز اولور (مثنوى)
رنج كنج آمد كه رحمتها در وست * مغز تازه شد چو بخراشيد پوست * رنج معنا كنج كلدى كه انده رحمتلر واردر مغز تازه
اولدى چونكه پوست طرملندى يعنى فى المثل بادامك وياخود فستقك قشرى مغزى كامل اولدقدنصكره خراشيده
وشكسته اولسه انك مغزى لطيف اولور كذلك انسانك دخى جسدى خراشيده اولسه وخستەلك اصابت قيلسه قلبى
وروحى تازه اولور وقوت بولور ولكن بو معنى اكثر انسانه كوره اولور (مثنوى) اى برادر موضع تاريك وسرد * صبر
كردن بر غم وسستى ودرد * اى برادر قرا كو وصووق موضع غم اوزره وسستلك اوزره ودرد اوزره صبر ايلمكه مرهوندر
(م ى) چشمۀ حيوان وجام مستيست * كان بلنديها همه در پستيست * آب حيوان چشمه سى ومستلكك جاميدر
يعنى اى برادر موضع تاريكده اولمق وسرد يرده اقامت قيلمق وغم ودرد اوزره وسستلك والم اوزره صابر اولمق فى الحقيقه
ندرد يرسك آب حيوان چشمه سى ومست الهى اولمنك جاميدر زيرا كه اول معنوى اولان بلندلكلر دوكلى
پستلكده در (م ى) آن بهاران مضمرست اندر خزان * در بهارست آن خزان مكر بر ازان * اول بهارلر فى المثل خزان
ايچره مضمردر اول خزان بهارده درآيدن قاچمه زيرا بهار خزانسز اولمز پس لطف قهر ايچره وكذلك قهر دخى لطف
ايچره مضمر لطف استين قهردن قاچمز وبهار استين خزانك سردلكنه تحمل ايلر (مثنوى) همره غم باش وبا وحشت
بساز * مى طلب در مرك خود عمر دراز * غمه همراه اول ووحشتله دوزل كندى موتنده عمر دراز طلب ايله يعنى
غمه همراه اول ورياضت ووحشتله انسيت قيل وكندى نفسكك حظنى وهواسنى اولدرمكده عمر ابدى وحيات
سرمدى طلب ايله كه (ما الحياة الا فى الموت ديدكارى بو معنايه دلالت ايلر (وما الحياة الا فى الظلمة) قولى بوسردن
خبردار ايلر (م ى) انچه كويد نفس تو كاينجا بدست * مشنوش چون كار او ضد امدست) اول نسنه بى كه سنك نفسك
ديركه بو ييربد در يعنى بو بلا وغم اولان محل زشت وقبيحدر ديرانك سوزنى استماع ايله چونكم اول نفسك كارى
ضد كلدى وروح وعقله مخالف اولدى بو اياتده نكات خفيه واردر كاهى نفس ادمى كار صلاحه ويلديكندن قالمامغه
حيل ايتدير رفافهم (مثنوى) تو خلافش كن كه از پيغامبران * اينچنين آمد وصيت در جهان * سن نفسكه خلاف ايله
زيرا كه پيغمبرلردن جهانده وصيت بويله كلدى وهر برى امتنه بو كونه نصيحت قيلدى (م ى) مشورت در كارها
واجب شود * تا پشيمانى در آخر كم بود * مشورت ايلمك كارلرده واجب اولور تا عاقبت پشيمانلق اولميه (مثنوى) حيلها
كردند بسيار انبيا * تا كه كردان شد برين سنك اسيا * انبياى عظام عليهم السلام چوق حيله لر وتدبيرلر ايلديلر
تا بونلرك حيله وتدبيرى سببيله دكرمن طاشى دونيجى اولدى سنك آسيانك كردان اولمسندن مراد شرعك ثابت
اولمسى وخلقك منتظم الاحوال اولمسندن كنايتدر (مثنوى) نفس مى خواهد كه تا ويران كند * خلق را كمراه
وسر كردان كند * نفس اماره استركه تا اول آسيابى ويران وخراب ايده خلقى كمراه وسر كردان ايده پس عاقل ايله مشاوره
ايلمك لازم اولور كه نفسك مكر وحيله سنى بيله سن واندن حذر قيله سن (مثنوى) كفت امت مشورت با كه كنيم *

انبیا کفتند با عقل امام * امت پیغمبرلرینه دیدیلر مشورتی کیمکله ایلیلم انبیا آنلره دیدیلر امام ومقتدا اولان عقلله
ایلك (مثنوی) کفت کر کودکی در اید یا زنی * کو ندارد عقل ورای روشنی * امتدن هر بری کندینك پیغمبرینه
ایتدی اکر کودك کله ویا خود بر زن کله که اول طفل وزن بر روشن وقوی عقل طوتمز یعنی بونلرله دخی مشورت
ایلیلم می دیدیلر (مثنوی) کفت با او مشورت کن وانچه کفت * تو خلاف آن کن ودر راه افت * نبی امتنه ایتدی
طفل وزنله مشورت ایله واول نسنه یی که طفل وزن دیدی سن انك خلافنی ایله ویوله دوش (مثنوی) نفس خود را زن
شناس از زن بتر * زانکه زن جزویست نفست کل شر * کندی نفسکی زن بلکه زندن بدترا کله زیرا که زن
بر جزؤدر اما سنك نفسك شر کلیدر (مثنوی) مشورت با نفس خود کر می کنی * هرچه کوید کن خلاف آن دنی *
کندی نفسکله اکر مشورت ایلریسك هرنه دیرسه اول دنینك خلافنی ایله (مثنوی) کر نماز وروزه می فرمایدت * نفس
مکارست مکری زایدت * فرضا اکر سکا نفس نماز وروزه بیوره نفس مکاردر وسکا برمکر طوغورر (مثنوی)
مشورت با نفس خویش اندر فعال * هرچه کوید عکس آن باشد کمال * افعال واحوالده کندی نفسکله مشورت
هرنه دیرسه کمال اصل انك عکسیدر (مثنوی) بر نیایی باوی واستیز او * رو بریاری بکیر آویز او * نفسه وانك عنادنه
مقابل کله مزسن وقادر اوله مزسن بر یارلك قتنه کت انك مزاج وسیرتن طوت (مثنوی) عقل قوت کیرد از عقل دکر *
نیشکر کامل شود از نیشکر * عقل بر غیر عقلدن قوت طوتر نیشکر نیشکردن کامل اولور زیرا شیئ مقارننك حکمن
اخذ ایدر (م ی) من ز مکر نفس دیدم چیزها * کو برد از سحر خود تمیزها * بن نفسك مکرندن نسنه لر کوردم که اول
شیئ کندی سحرندن تمیزلرا یلتور یعنی حضرت مولانا بیوررلر که بن نفسك مکرندن شول شیئلری مشاهده قیلدم که
اول نفس سحر ومکرندن خلقك تمیزلرنی ازاله ایدر (مثنوی) وعدها بدهد ترا تازه بدست * کو هزاران بار انهارا
شکست * سنك الیکه تازه بر وعده ویررکه نیچه یوز بیك کره انلری صیدی یعنی نفس هر نفسده سکا نیچه تازه وتر وعده لر
ویررلکن آنك برینه وفا ایتمیوب نیچه کره انلری قرمشدر (مثنوی) عمر اکر صد سال خود مهلت دهد * او بهر روزی
بهانهٔ نو نهد * عمر اکر یوز ییل مهلت ویره نفس سکا هر برکون بریکی بهانه قور یعنی سنك عمرك هرنه قدر اوزون
اولسه نهایت بولور لکن نفسك حیله وخدعه سنه نهایت یوقدر (مثنوی) کرم کوید وعدهای سرد را * جادوی
مردی ببندد مرد را * نفس سرد دروغ وعده لری کرم وصادق دیر نفس بر مرد جادودر که مردی بغلر یعنی بر قوی
ساحردر که مردلری زبون ایلر (مثنوی) ای ضیاء الحق حسام الدین بیا * که نروید بی تو از شوره کیا * چونکه نفس امارة
بالسوءنك بعض حیله وفسادنی تحریر بیورد یلرسه وآنك صلاح وسدادی بر مرشدك تربیه وارشادنه موقوف اولدیسه
بناء علی هذا زمان شریفلرنده اولان شیخ حسام الدین چلبی یه خطاب وزمان آخرده اولان آنك قائم مقاملرینه اشارت
باصواب بیوروب دیرلرکه ای حقك ضیاسی اولان حسام الدین کل زیرا سنسز شوره یرده اوت بتمز یعنی سن سزوسنك
تربیتك سز بتمز وحاصل اولمز شوره یرکبی ناقابل اولان کسه لردن کیاه صلاح وفلاح (مثنوی) از فلك آویخته شد پردهٔ *
از پی نفرین دل آزردهٔ * فلکدن پرده آصلمش اولدی برقلبی رنجیده وآزرده نك نفرین وبددعاسندن اوتری یعنی
نفس اماره صاحبلرینك ما بیننه فلکدن بر پرده وسد اویخته اولدی برقلبی آزرده اولمش وانینك نفرین وکوکلدن تبعید
وتنفیرندن اوتری بوقلوب خلقك هدایتدن نفرتی ونفوس ناسك ضلالت وغوایته میل ومحبتی قضادندر بوقضایه هم
(مثنوی) این قضا را هم قضا داند علاج * عقل خلقان در قضا کیجست کیج * بوقضایه ینه قضا علاج بیلور خلق
عالمك عقلی قضای الهیده ابله وکیجدر یعنی خلق عالم قضاء الهی یی کندیلردن دفع ایتمکه قادر دکللردر (مثنوی)
اژدها کشتست آن مار سیاه * انکه کرمی بود افتاده براه * اول سیاه مار اژدرها اولمشدر اول نفس که بوله دوشمش
برکرم ایدی یعنی اول نفس که کرم کبی راهده افتاده وضعیف وبیچاره ایدی اژدرها اولدی وقوت بولدی اول
مار سیاه (مثنوی) اژدها ومار اندر دست تو * شد عصای جان موسی مست تو * اژدرها ومار سنك الکده عصا
اولدی ای حسام الدین حضرت موسانك روح شریفی سنك مست ومحبك اولدی یعنی اژدرها ومار کبی اولان نفس
اماره سنك دست همت وولایتکده عصا کبی مسخر اولدی وموسانك جانی سنك مست وحیرانکدر (مثنوی) حکم
خذها لا تخف دادت خدا * تا بدستت اژدها کردد عصا * سورهٔ طه ده اولان آیته اشارتدر اولی بودر (وما تلك بیمینك
یا موسی) اول زمانده که حضرت موسی مشاهدهٔ انوار خدا قیلوب کمال هیبت ودهشتندن وجودلرینه وحشت
عارض اولدقده ازالهٔ وحشت وحصول موانست ایچون مکالمه یه آغاز ایدوب بیوردیلرکه نه شیئدر صاغ الکده اولان ای
موسی (قال هی عصای) جواب ویروب دیدیکه بو بنم عصامدر (اتوکأ علیها) بن بو عصایه اتکا ایده رم وطیانورم
(واهش بها) ای اخبط یعنی دوشورورم وسلکه رم بو عصا ایله (علی غنمی) قویونلرم اوزره (ولی فیها) دخی بنم ایچون واردر

بوعصاده (مآرب اخری) حوایج اخری واردر (قال القها یاموسی) جناب حق دیدیکم القا ایله اول عصایی ای موسی
(فالقاها) پس القا ایلدی واردنه اتدی (فاذاهی حیة تسعی) پس ناکاه اول عصا برحیه اولدیکه هرجانبه سعی
ایلر بحر وشجر ومدر وجانوردن هرنه راست کادیسه بلع واکل ایدوب براقمه قیلدی پس بوحالی حضرت موسی
مشاهده قیلدقده قرار بن فراره تبدیل ایدوب بغایت خوفناک اولدی (قال) حق تعالی دیدیکه (خذها) اول حیه یی
طوت (ولا تخف) قورقمه (سنعیدها) بز اول حیه یی اعاده ایدرز (سیرتها الاولی) اولکی هیأتنه که عصادر پس
حضرت موسی بحکم الهی اول اژدری طوتدقده ینه عصا اولوب قلبی آرام ایلدی معنیء بیت خدای تعالی سکا
لا تخف حکمنی وردی تا سنک الندہ اژدرها عصا اوله یعنی ای وقتنک موساسی اولان حسام الدین خدای متعال
خذها ولا تخف انک انت الاعلی) آیتنک مفهومنی وحکمنی سکا دخی وردی تاکم سنک دست ارشادوتربیکده اژدرهای
نفس عصا کبی اوله ودست امر واراد تکه طاعت وانقیاد قیله (مثنوی) هین ید بیضا نما ای پادشاه * صبح نو بکشا
زشبهای سیاه * آکاه اول ای پادشاه ید بیضایی کوستر سیاه وتیره شبلردن بکی صبح آچ یعنی آکاه اول ای پادشاه
طریقت ید بیضای علم ومعرفتک کوسترلیالی پرظلمت کبی اولان نفوس معصیت مشحوندن صبح جدید هدایت
وطاعتی فتح ایله (مثنوی) دوزخی افروخت بروی دم فسون * ای دم تو از دم دریا فزون * بر دوزخ شعله لندی وظاهر
اولدی آنک اوزرینه افسون اوفور ای شیخ حسام الدین که سنک دمک ونفسک دریانک دم ونفسندن زیاده در یعنی
دوزخ نفوس اهل ضلال افروخته وبر اشتعال اولدی انک اوزرینه افسون اوفور یعنی دعای خیر ایله نفس ایله تا غضب
وطغیانلری سونه ای سنک نفسک نفس دریادن افضلدر که انک کارنده اکر آتش محسوسه اولسه اول دریا نفس
آلوب ویردکجه یعنی جرومد ایلدکجه آنی اطفا ایلر اماسن دم سعادت تو أسکله آتش معقولهٔ نفسانیه یی سوندررسن
پس سنک دمک انک دمندن افضل وافزوندر (مثنوی) بحر مکارست بنموده کفی * دوزخست از مکر بنموده تفی * ای
حسام الدین بو نفس اماره فی المثل زیاده مکر ایدیجی دریادر لکن سکا بر کف کورنمشدر یا خود بر کف کوسترمشدر
نفس دوزخ درمکرندن برحرارت کوسترمشدر (مثنوی) زآن نماید مختصر در چشم تو * تا زبون بینیش
جنبد خشم تو * اول سببدن نفس سنک چشمنه مختصر وحقیر کورینور تا نفسی زبون کورہسن سنک غضب
وغیرتک حرکت ایده اکر نفسی کما ینبغی مشاهده ایلسک انکله مقابله ومقاتله ایلمکدن مأیوس اولوردک (مثنوی)
هم چنانکه لشکر انبوه بود * مر پیمبر را بچشم اندک نمود * آنجلین که وافر لشکر ایدی تحقیقا پیغمبرک مبارک
کوزینه آز کورندی (مثنوی) تا بر ایشان زد پیمبر بی خطر * ورفزون دیدی ازان کردی حذر) تا که پیغمبر حضرتلری
اول کفارک اوزرینه کندی بی اوردی بی خطر واکر حضرت رسول علیه السلام کفار عسکرنی زیاده کوریدی
اول عسکردن حذر ایلردی (کما اخبر الله تعالی فی سورة الانفال قال الله تعالی اذ یریکهم الله فی منامک قلیلا
ولو اراکهم کثیرا لفشلتم ولتنازعتم فی الامر ولکن الله سلم انه علیم بذات الصدور) یعنی ذکر ایله یا محمد شول
وقتی که الله تعالی منامنده سکا کوستردی بو کفار عسکرنی قلیل تا اصحابکه خبر ویرہسن واعدا اوزرینه آنلر شجیع
اوله زا اکر اونلری سکا کثیر کوستر یدی یا محمد اصحابک قورقیدیکز وامر قتالده تنازع قیلیدکز وبین الثبات والفرار
مختلف اولیدکز ولکن الله تعالی فشل وتنازعدن سزه سلامت انعام ایلدی تحقیقا اول الله علیم در صدورده
اولان احواله (واذ یریکموهم اذ التقیتم فی اعینکم قلیلا) ودخی ذکر ایلک ای اصحاب رسول شول وقتی که سزه
کوستردی الله تعالی عساکر کفاری انلره ملاقات وقتنده کوزلریکزده قلیل اولدقلری حالده حتی ابن مسعوده
یانندہ اولان کسه دیدیکه (اتراهم سبعین قال اراهم مائة ویقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) وسزی دخی
قلیل ایلر اول کفارک کوزلرنده حتی کفار دخی دیدیلر ان محمدا مع اصحابه اکلة جزور الله قضا ایلمکدن اوتری
شول امر یکه ایشلنمسی لایق اولمش ایدی بو اعدانک آز کورنمسی اللهک عنایت ایلدیکی کسه یه نعمت واللهک عنایت
قیلدیغی قومه نقمتدر (مثنوی) آن عنایت بود واهل آن بدی * احمد اوزرنه تو بدل می شدی * اول کفار اوزره غالب
ومظفر اولمق وانلری قلیل کورمک عنایت الهی اولدی سن انک اهلی اولدک ای احمد بوخسه سن بددل اولوردک
یعنی جبان القلب اولوب کفار عسکرندن خوف وحذر قیلوردک (مثنوی) کم نمود او را واصحاب ورا * آن جهاد
ظاهر و باطن خدا * حضرت رسوله وانک اصحابنه خدای تعالی اول ظاهر وباطن اولان جهادی اکسک کوستردی
یعنی سهل ویسیر ایلدی (مثنوی) تا میسر کرد یسری را برو * تا ز عسری او بکردانید رو * تاکم حضرت حق یسری یی
آکا میسر ایلدی حتی اول پیغمبر یوزنی عسریدن دوندردی یعنی حق تعالی حضرتلری یسیر وآسان اولان ظاهر
وباطن کارنی اول رسوله میسر ایلدی تاکم اول حضرت هر عسرت ومشقتدن یوز دوندردی وحقک اکا آسان

ایلدیکی

ایلدیکنی قبول قیلدی بعض نسخه‌ده مصرع ثانیده بکردانیدیرنه نون نافیه ایله نکردانید واقع اولمشدر بو نسخه
اوزره معنی حق تعالی اول پیغمبره یسرایی میسر ایلدی حتی اول حضرت عسرندن یوزینی دوندرمدی دیمک اولور
لکن اولکیسی اولی اولور زیرا یسری‌دن مراد (فسنیسره للیسری) آیتنده اولان یسری اولور وعسری‌دن
مراد دخی فسنیسره للعسری) آیتنده اولان عسری اولور پس اول حضرتک بوکونه عسری‌دن اعراض ایلمسی حق
تعالینک اکا یسری‌یی میسرا تسهیله اولور اما اکرعسری‌دن مراد دینده اولان عسرت ومشقت اولورسه وجه
ثانی دخی جائز وصحیح اولور (مثنوی) کم نمودن مرورا پیروزبود * که حقش یار وطریق آموزبود * از کورمک تحقیقا
اول رسوله ظفر اولدی زیرا حق تعالی اول حضرته یار وطریق آموز اولدی (مثنوی) آنکه حق پشتش نباشد
ازظفر * وای اکر کربه ش نماید شیرنر * اول کسه که ظفر ونصرتده حق تعالی اکا آرقه اولمیه ومعاونت قیلمیه وای
اکرشیرنر آکا کربه کورونه (مثنوی) وای اکرصد رایکی بیندزدور * تا بچالش اندرآید ازغرور * وای اکر
ایراقدن یوزی برکوره تا غروروندن چالش وجنکه کله (مثنوی) زان نماید ذوالفقاری حربهٔ * زان نماید شیرنرچون
کربهٔ * اول سببدن برذوالفقار برحربه کورینور اول سببدن ارسلان برکربه کبی کورینور (مثنوی) تادلیراندر
فتد احمق بجنک * واندرآردشان بدین حیلت بجنک * تا احمق دلیروبی باک اولوب جنکه دوشه وحضرت حق انلری
بوحیله ایله الله کتورر (مثنوی) تا بپای خویش باشد آمده * آن فلیوان جانب آتشکده * تا کندی آیاغی ایله کلمش
اوله‌لر اول ابلهلر آتش محلی جانبنه تا کم پروانه کبی کندیلری اتشه اوره‌لر (مثنوی) کاه برکی می نماید تا بوزود * پف
کنی کانرابرانی ازوجود * حق تعالی صمانی سکا بربرک کوسترر یاخود صمان سکا بر یپراق کورینور
تاسن فوری اوفوره‌سن آنی وجوددن سوره‌سن (مثنوی) هین که آن که کوهها برکنده است * زوجهان کریان
واودرخنده است * آکاه اول که اول که طاغلری قوپرمشدر جهان اندن کریان ونالاندر واو سرور وخنده ده‌در
کاهدن مراد انبیا علیهم السلام واولیا قدس الله اسرارهم حضراتنک صورت بشریه‌لری اولور (مثنوی) می نماید
تا بکعب این آب جو * صد چوعوج بن عنق شد غرق او * عوج بن عنق براوزون کسه ایدی که قامتی اوچ بیک التی
یوز اوتوز اوچ ذراع ایدی وعمری اوچ بیک التی یوز ییل ایدی وطوفانده آب جمیع بلند طاغلردن یوقاری چیقدی
عوجک دیزندن تجاوز ایلمدی عاقبت حضرت موسی علیه السلامک النده هلاک اولدی عوج برطاشی قالدردیکه
موسی علیه السلامک عسکرینی جمیعا اول طاشک التنده هلاک ایلیه اول طاشی ایکی الیله باشی اوزره طوتوب
کیدرکن حضرت خدا هدهدی کوندردی که اول طاشی دلدی تا که بوینی اوزره دوشدی عوج مصروع وبی هوش
اولدی حضرت موسی علیه السلام اول حالده کلوب آنی هلاک ایلدی آنک مادرینک آدی عنق در وپدرینک نامی عاج در
وبعض تواریخده بویله نقل اولنور که دریالر آنک طوبغنه چیقاردی وبالقلری الیله اولیوب کونشک حرارتندن پخته
ایدوب یردی قچن برشهره غضب ایلسه تشرشر ایدوردی واول شهری سیله غرق ایلردی موسی علیه السلامه اندن
شکایت ایلدیلر پس موسی علیه السلام آنی بولوب ایمانه دعوت قیلوب امتناع ایلدکده موسی علیه السلام
آنی قتلله تخویف ایلدی عوج بن عنق کولوب حضرت موسی علیه السلامی تحقیر ایلدی وسن بنی بوقدر قد وقامتله
نیجه قتل ایلرسن دیوسویلدی درحال حضرت موسی علیه السلام عصایی حواله قیلوب عصا تا آنک بوینی قدر دراز
اولوب وباشنه اوروب ایکی شق قیلوب هلاک ایلدی پس بومضمونه اشارت ایدوب بیوررلرکه بوجویک آبی کعبه دکین
کورینور اما نیجه عوج بن عنق اول ابک غرقیدر یعنی انبیا علیهم السلام واولیاء عظامک وجودی طوبغه دک
برآراجق صوکبی کورینور اما نیجه یوزبیک عوج بن عنق کبی کسه‌لری غرق وهلاک ایلمشدر (مثنوی) می نماید
موج خونش تل مشک * می نماید قعر دریا خاک خشک * خون موجی اول کسیه مشک دیه‌سی کورینور دریانک
قعری اکا قوری خاک کورینور یعنی انبیا واولیانک عداوتیکه فی المثل خون موجی کبیدر صورت بین اولان
کسیه تل مشک کبی کورینور وبونلرک باطنی دریای الهی ایکن احمقه خاک خشک کورینور پس فرعون کبی انلر
جانبنه جرأت وجسارت ایلدکلرنده آب قهر ایله هلاک اولمق مقرردر (مثنوی) خشک دید آن بحررا فرعون کور
تا دروراند ازسر مردی وزور * مثلا کور فرعون اول دریایی قوری کوردی تامردلک وقوت جهتندن اول دریایه
سوردی (مثنوی) چون درآید درتک دریا بود * دیدهٔ فرعون کی بینا بود * چونکم دریایه که دریانک دبنده اولور یعنی
چونکم برفرعون سیرت دریای حقیقت اولان کسه جانبنه سورسه وبی ادبلک ایدوب آنی پامال ایلیکه جرأت قیلسه
دریای قهرک دبنده اولور فرعونک کوزی قچن بینا اولور یعنی فرعون سیرت اولان اهل نفسک دیده‌سی حقیقت حالی
کوریجی اولمز بلکه معکوس کوریجی اولور (مثنوی) دیده بینا ازلقای حق شود * حق کجا همراز هر احمق شود *

چشم حقك لقا وجمالندن بينا اولور حضرت حق هر احمقك قنده همرازى وقرينى اولور يعنى اولمز (مثنوى)
قند پند خود بود زهر قتول * راه پند خود بود دان بانك غول * احمق وصورت بين برنسنه‌يى قند كورر فى الحقيقه
او خود زهر قتولدر بول كورر خود فى الحقيقه اول بول زعم ايلديكى غول آوازى وشيطان صدا سيدر لكن آنى بيلميوب
طريق زعم ايلر (مثنوى) اى فلك در فتنهٔ آخر زمان * تيزمى كردى بده آخر امان * بو بيتك ما بعدنده اولان ابياته
ماقبلنه مناسبتى طريق فلسفيه‌يى كندى‌يه راه اتخاذ ايدوب وفلككى عنصرياتده حاكم وفعال وقديم بى زوال ديتلر
بوانه كيدوب انلرك علمنه اعتقاد وفلكدن استمداد ايلين كسه‌لره تعريض وتهكم طريقيله واقع اولمشدر زيرا عارف
اسرار حقيقت اولان كسه‌لر فاعل حقيقيدن غيرى‌يى كورمز واندن غيرى‌يه حكم ويرمز واستمداد دخى قيلمز بلكه
غيرى كورنلرى وفلكدن استمداد قيلنلرى طريق توحيده وفاعل حقيقى مشاهده سنه ارشاد قيلمق شانلرندندر نهايت
ماقى الباب بوكونه كلماته اسلوب حكيم ديرلر امحاض پند ونصح ودفع نفرت ووحشت ايچون كنديلرينى بو سمته سالك
اولنلر ما بيننه ادخال ايدوب بو اسلوب ايله انلره تعريض مراد ايدرلر (ومالى لا اعبد الذى فطرنى واليه ترجعون)
قبيلندن اولور بيوررلر كه اى فلك آخر زمانك فتنه وبلياتنده تيزدونرسن آخر برزمان امان وير (مثنوى) خنجر تيزى
تو اندر قصد ما * نيش زهر آلودهٔ در قصد ما) بزم قصد يمزه سن كسكين خنجرسن بزم قصد مزه زهر بولشمش نيش سن
(م ى) اى فلك از رحم حق آموز رحم * بردل موران مزن چون مار زخم * اى فلك حقك رحمتندن مرحمت اوكرن
مورلرك كوكلى اوزره ماركبى زخم اورمه يعنى موركبى ضعيف اولان اهل ناسوتك قلبى اوزره ماركبى زخم اورمه
(مثنوى) حق انكه چرخهٔ چرخ ترا * كرد كردان برفراز اين سرا * اول الله حقيچونكه سنك چرخك چرخه سنى بو سرايك
اوستنده دونيچى ايلدى يعنى اول واجب الوجود اولان الله حقيچونكه سنك چرخكك چرخه ودولابنى كردان ايلدى
بو سراى دنيانك اوزرنده (م ى) كه دكركون كردى ورحمت كنى * پيش ازانكه بيخ ماراير كنى) كه برغيرى وجهله دونه سن
ومرحمت ايليه سن اندن اول كه بزم اصل وبيخمزى بودنيادن قوپره سن يعنى بزى هلاك ايتمزدن اول بزه ترحم ايله
(مثنوى) حق انكه دايكى كردى نخست * تانهال ماز آب وخاك رست * آنك حقيچون اولسون كه ابتدا بزم جسممزه
مربى ودايه‌لك ايلدك حتى بزم نهال جسدمز آب وخاكدن بتدى وسنك واسطه كله كماله يتدى (م ى) حق آن شه
كه تراصاف آفريد * كرد چندان مشعله در تو پديد * اول شاه حقيچونكه سنى صاف خلق ايلدى سنده اولقدر مشعله
پيدا ايتدى يعنى اول پادشاهك حقيچونكه سنى غل وغشدن وتوالد وتناسلدن واكل وشرب وكثافتدن صاف
ياراتدى وبو قدر مشاعل نجومى ومصابيح كواكب درى سنده پيدا ايتدى نته‌كم كلامنده بزه خبر ويردى (انا زينا
السماء الدنيا بزينة الكواكب) وقال ايضا (ولقد زينا السماء الدنيا بمصابيح وجعلناها رجوما للشياطين) (م ى) انچنان
معمور وباقى داشتت * تا كه دهرى ازازل پنداشتت * انچلين معمور وباقى طوتدى اى فلك جناب حق سنى تاكم
دهرى سنى ازلدن صاندى يعنى دهرى اولنلر سنى ازلى ظن ايليوب قدمكه ذاهب اولديلر ودائمة الصور وثابتة الاجرام
ديمكله تعريف قيلديلر نته‌كم التنجى جلدده (منكرى اين واكه شمس كورت يتنده بو بحثى هيا كلدن نقل ايلدك
وبو جلدده دخى مناسبتله ذكر ايلدك پس علماء دهريه وقدماء افلاكه ذاهب اولان حكماء عقليه‌نك توبيخ وتعريضنه
شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) شكر دانستيم آغاز ترا * انبيا كفتند آن راز ترا * خدايه شكر اولسونكه سنك ابتداكى
بيلدك سنك اول رازنى انبيا عليهم السلام ديديلر سنك احوالك بزه ظاهر اولدى يعنى شكر وسپاس اول قائم بالذات
اولان واجب الوجوده كه بيلدك اى فلك سنك ابتداى خلقتكى زيرا انبياى عظام عليهم السلام ديديلر اول سنك رازنى
(مثنوى) آدمى داند كه خانه حادثست * عنكبوتى نى كه دروى عابثست * آدم حقيقى اولان انبيا واوليا بيلوركه
خانهٔ عالم حادثدر شول عنكبوت بيلمزكه اول خانه ده بازى ايديجيدر يعنى عناكب عقول جزويه بيلمزكه اول خانهٔ عالمده
عبث وبيهوده قيليجى وافكار فاسده پرده‌لرين اوريجيدر (مثنوى) پشه كى داند كه اين باغ از كيست * كو بهاران
زاد ومرك ش درديست * سيورى سنك چن بيلوركه بو عالم چقندردر ونه زماندن پيدا اولمشدر يا خود معنى پشه چن
بيلوركه بو عالم كيمكدر زيرا اول پشه بهارده طوغدى وانك موت وهلاكى قيشده در عقول دهريه وفلاسفه پشه كبيدر
(مثنوى) كرم كاندر چوب زايد سست حال * كى بداند چوب را وقت نهال * كرم كه چوب ايچره طوغر سست
حال اولديغى حالده اول كرم چن بيلور آغاجك نهال وقتنى (مثنوى) وربداند كرم از ماهيتش * عقل باشد كرم
باشد صورتش * فرضا اكر كرم اول نهال ودرختك ماهيت وحقيقتندن بيله اول كرم حقيقتده عقلدر انك صورتى
كرمدر يعنى اكر كرم آغاجك ماهيتنى بيله جك اولورسه اول صورتا كرم ومعناسى صرف عقل اولور (مثنوى) عقل
خود را مى نمايد رنكها * چون پرى دورست ازان فرسنكها * از ملك بالاست چه جاى پرى * تو مكس پرى بپسى

مى پرى * كرچه عقلت سوى بالامى پرد * مرغ تقليدت بپستى مى چرد * اول صورتا كرم ومعنا صرف عقل وعلم
اولان اوليا وعرفا هر برى كندى عقلنه افكار وخيالدن وتصورات قيل وقالدن رنكلر كوسترر لكن پرى كبى اول
رنكلردن فرسخلر ايراقدر يعنى پرى كبى دوردر اول الوان والواندن اعراض قيلمقده نه پرينك بريدركه الوان واشكالدن
اعراض قيلمقده اول پرى كبى اوله كه اولياى بشر اولياى ملائكه دن كذلك انبياى بشر انبياى ملائكه دن برتر وبهتر
اولديغنه اهل سنت والجماعت اتفاق ايتمشلردر اى عقل جزوى صاحبى وطريق فلسفه نك ذاهبى سن مكس قنادلوسن كه
آچقلغه اوچرسن اكرچه سننك عقلك جانب بالايه وعالم اعلا جانبنه پرواز ايلر لكن سننك تقليدك قوشى پستلكده
اوتلر واسفلدن صو ايچر (مثنوى) علم تقليدى وبال جان ماست * عاريه است ومانشسته كان ماست * تقليد
برآخرك قولنى وفعلنى وعلمنى كردن عقل وجانه قلاده كبى لازم قيلمقدر انلرك حقيقتنه شعور اولمقسزين بوكونه علم مقلدلك
وجودنده عاريتيدر ومحقق اولنلرك جاننك وباليدر زيرا مانشسته در يعنى بو علم تقليدى مكتوب اولان كتابلردن
لازم كاسه صويله يونمش وصحف وكتبدن زائل اولمش وعلم تحقيق بويله دكلدر يعنى مانشسته در بفتح النون والضم
الشين نشسته اسم مفعول منفيدر يونمامش معناسنه يعنى علم تحقيقى صويله يونمز وعالمك وجودندن منفك اولمز زيرا
صفت ذاتيه سيدر اما مقلدك علمى كندى يه صفت اولمامشدر بلكه اول علمى وقولى كتب وصحفدن اوكرنمش وحفظ
قيلمشدر پس آنك علمى كتب وصحفدن صويله يونن وزائل اولان علمدر وصحيفهٔ خاطرنده ولوح قوت حافظه سنده
منتقش اولان دخى آب نسيان وغفلتله وياخود آب موت ايله يونور وزائل اولور اما صفت ضروريه وموهبت الهيه
اولان علم صاحبندن هيچ بروجهله يونمز وزائل دخى اولمز پس بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلركه علم تقليدى بزكم
محققان دين محمدز جانمزك وباليدر ومقلدده بو علم ملكدكل عاريتيدر ودخى كتابلردن صويله يونمشدر صويله يونمامش
بزم كانمزدركه اول علم تحقيقيدر ماصو معناسنه اولمسه بلكه موصوفيه اولوب علمدن عبارت اولسه دخى معنى صحيح
اولور يعنى شول علمكه نشسته در بزم كانمز اولدر واول علمكه شسته در بزم جانمزك وبالى اولدر ديمك اولور بويله ديمك
دخى جائز اولوركه علم تقليدى بزم جانمزك وبالى ونقصانيدر اى مقلد اولان كسه لر زيرا عاريتيدر وبزاولور دشمز بويله دوكه
بزم آن وملكمزدر يعنى كنديلرينى ميان مقلدينه ادخال ايتمكله بزدعلرى آنلره امحاض نصح وتعريض مراد ايدرلر
بو تقدير جه (ومالى لااعبد الذى فطرنى واليه ترجعون) شمانشسته ايد قيلندن اولور وتقدير كلام علم تقليدى وبال
جان شماست زيرا عاريتست شمانشسته ايدكران علم آن ماست حال آنكه اوان شمانيست ديمك اولور پس بو علم تقليديدن
وعقل جزويدن ديوانه اولمق وطريق ملامتى اختيار قيلمق جانبنه ترغيب وتحريض ايدرلر عقل جزويدن ديوانه اولمق
كرك ديوانه لكه ال اوزمق كرك (مثنوى) زين خرد جاهل همى بايد شدن * دست در ديوانكى بايد زدن * بو عقلدن
هرنسنه يى جاهل اولمق كرك ديوانه لكه ال اورمق كرك (مثنوى) هرچه بينى سود خود زان مى كريز * زهر نوش
وآب حيوانرا بريز * هرنسنه يى كه كنديكه دنيوى ونفسانى سود وفائده كورهسن اندن قاچ زهرايچ وآب حياتى دوك
يعنى نفسكى وهواسنى قاتل اولان طاعات ورياضاتى قبول ايله ونفسكه حيات ويرن كارلرى ازاله قيل (م ى) هرچه
بستايد ترادشنام ده * سود وسرمايه بمفلس وام ده * هركيمكه سنى مدح ايدهسن اكا دشنام وير يعنى هركيمكه سنى
بالمواجهه مدح ايلرسه اكا بحضور اولوب قدح ايله زيرا مدح اهل نفس اولنه مضردر (ولهذا قال عليه السلام
لرجل مدح رجلا آخر قطعت عنق اخيك بلا سكين (وقال عليه السلام احثوا على وجوه المداحين التراب)
سود وسرمايه كى افلاسه قرض وير مفلس بونده افلاس معناسنه اولمق روشندركه افلاسدن مراد فقر اولور يعنى
سود وسرمايه كى فقر وزهدى اختيار ايله ديمك اولور مفلس فقير معناسنه اولوب سود وسرمايه كى فقيراولنلره بذل ايله
ديمك دخى جائز اولور (مثنوى) ايمنى بكذار وجاى خوف باش * بكذر از ناموس رسوا باش وفاش ايمنلكى قو وخوف
يرى اول عرض وناموسدن كچ واشكاره رسواى اول زيرا شهرتده آفت وعرض وناموس صاحبى اولمقده نيجه
مخافت واردر ولهذا ملاميه طائفه سى بو عرض وناموسدن كچوب شراب اخلاصى ايچوب بوكونه
آفتلردن برى اولمشلردر وحضرت خداوندكار قدس الله اسراره بو ابيات شريفه وكلمات طيبه ايله طريق ملامته
ترغيب قيلمشلردر زيرا طريق ملاميه ده منافع دينيه بى نهايتدر جمله دن برى اسقاط جاه ومنزلت وحفظ
اخلاص ايلمكدر (مثنوى) آزمودم عقل دور انديش را * بعد ازين ديوانه سازم خويش را * دور انديش
اولان عقلى بن صنه دم شمدنصكره كنديمى ديوانه دوزرم عقل دور انديشدن مراد طول امل صاحبى اولان عقل
معاشدر پس حضرت مولانا بيوررلركه بن امل صاحبى اولان عقل معاشى تجربه وامتحان ايلدمكه اصلا انك
دينه وطريقته لايق بر انديشه وفكرى يوق پس بعد هذا كنديمى اول عقلدن ديوانه دوزرم كه عقل معاد

صاحبلرینك شانی بودرکه خلقك مبتلا اولدیغی عقل معاشی ترك ایدهلر وجنون بولنه کیدهلر اکرچه بوجنون
عقل معاش صاحبلرینه نسبت جنوندر ولکن عقل معاد صاحبلرینه نسبت عین فنوندر (عذر کفتن دلقك
باسید اجل که چرا فاحشه رانکاح کردی) (مثنوی) کفت با دلقك شبی سید اجل * قحبهٔرا خواستی تو از عجل
دلقکه سید اجل بر کیجه دیدی سید اجل ترمذ ملکیدر ودلقك انك ندیمیدر مکرکه دلقك برفاحشهیی نکاح ایلمش
وسید اجل دخی برکیجه اکا بوکونه سویلمش که عجلهدن برقحبهیی سن مراد ایلدك واختیار قیلدك (م ی) با من این را
بازمی بایست کفت * تا یکی مستور کردیمیت جفت * بکا بونی اشکاره دیمك کرك ایدی تا سکا برمستورهیی جفت
ایدیدك (مثنوی) کفت نه مستور صالح خواستم * قحبه کشتند وزغم تن کاستم * دلقك ایتدی بوندن مقدم
طقوز مستوره صالح خاتون استدم واختیار ایلدم جمیعا قحبه اولدیلر وغمدن تنم اکسلدی تنمی غمدن اکسلتدم دیمك
دخی معنادر (مثنوی) خواستم این قحبه را بی معرفت * تا ببینم چون شود این عاقبت * بو قحبهیی معرفتسز استدم
والدم تا کورهیم عاقبت نیجه اولور پس بو قصهدن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عقل را من آزمودم
هم بسی * زین سپس جویم جنون را مغرسی * حضرت خداوندکار بیوررلر دلقك خواتین مستورهیی امتحان
ایلیوب فاحشه چقدیغی کبی بن دخی عقل معاشی هم چوقلق صنهدم عند التحقیق فاحشتر ومذمومتر بولدم
بوندنصکره جنونه برمغرس استرم عقل معاشدن دیوانه اولمغه محل غراست استرمکه جنون دکلرنی دیکم که تجنن دخی
نوع اتقندر نتهکم بنی اسرائیل زمانندهبر عاقل مجنون نما تجنن ایدوب ومجنونلر طریقنه کیدوب دیوانهلکی کندییه
پرده قیلوب بو حال الله عیون ناسدن تستر قیلمشلردی (قال ابو اللیث فی بستان العارفین مطابقا لهذا المحل روی
فی الحدیث ان رجلا من بنی اسرائیل قال لا اتزوج حتی استشاور مع عاقل فعزم علی ان اول من لقیه غدا یشاوره ویعمل
برأیه فلما اصبح وخرج من منزله لقی مجنونا راکبا علی قصبة فاغتم لذلك ولم یجد بدا من وفاء عهده فتقدم الیه فقال
له المجنون احذر فرسی کیلا یضربك فقال له الرجل احبس فرسك حتی اسئلك عن شیء فوقف فقال الرجل انی ارید ان
اتزوج فکیف اتزوج قال النساء ثلاثة واحدة لك وواحدة علیك وواحدة لا لك ولا علیك ثم قال احذر الفرس کیلا
یضربك ومضی فقال الرجل یا هذا احبس فرسك فحبسها ودنی منه فقال فسر لی انی لم افهم مقالتك قال اما التی لك
فهی بکر ومحبتها لك ولا تعرف احدا غیرك واما التی علیك فهی المرأة ذات ولد تأکل مالك وتبکی علی الزوج الاول واما
التی لا لك ولا علیك فالمرأة التی لا ولد لها فان کنت لها خیرا من الاول فهی لك والا فهی علیك فقال الرجل ویحك
کلامك کلام العاقلین وعملك عمل المجانین قال یا هذا ان بنی اسرائیل ارادوا ان یجعلونی قاضیا فابیت فالحوا علی حتی
جعلت نفسی مجنونا فنجوت منهم) بو تقدیرجه مثنوی شریفده اولان بو بیان بو حدیث شریفك معناسی اولور نتهکم
بیوررلر (بحیلت درسخن آوردن سائل آن بزرکرا که خود را دیوانه ساخته بود) (مثنوی) آن یکی می کفت خواهم
عاقلی * مشورت آرم بدو در مشکلی * اول کسنه ایتدی برعاقل استرم برمشکلده اکا مشورت کتورم (مثنوی)
آن یکی کفتش که اندر شهر ما * نیست عاقل جز که آن مجنون نما * اول برکسنه اکا ایتدیکه بزم شهرمزده عاقل یوقدر
اول مجنون نمادن غیری یعنی کندویی خلقه شول مجنون کوسترن کسنهدن غیری برعاقل وعالم یوقدر دیدی (مثنوی)
برنیی کشته سواره نك فلان * می دواند درمیان کودکان * برقامش اوزره سوار اولمش اشته فلان اطفال
میاننده یلدرر (مثنوی) صاحب رأیست وآتش پارهٔ * آسمان قدرست واختر بارهٔ * اکرچه ظاهرده دیوانهدر لیکن
باطنا صاحب رأی وبر آتش پارهدر آسمان قدردر وبراختر بارهدر یعنی شول عاقل ومجنون نما صاحب رأیدر وذکا
وکیاستده کویا بر آتش پارهدر یعنی زیاده تیز فهمدر وقدری آسمان کبی بلنددر واختر یاغدیریجیدر یعنی هر برعلم
ومعرفت که آسمان دلده نجوم کبیدر فجن اول علوم ومعارفی برعالم اضائهٔ ظلمات قلوب ناس ایچون لسانه کتوروب
اظهار ایلسه کویا که اخترلر یاغدیریجی اولور (مثنوی) فر او کروبیانرا جان شدست * او درین دیوانکی پنهان شدست
انك رونق ونورانیتی کروبیلره حیات وجان اولمشدر کروبیان جبروت ملکلرینه دیرلر که اللهك مقرب ملکلریدر اول
کسنه بو دیوانهلکده پنهان ومستور اولمشدر (مثنوی) لیك هر دیوانه را جان نشمری * سر منه کوساله را چون
سامری * لیکن بوکا قیاس ایدوب هر دیوانهیی جان صایمیهسن سامری کبی کوسالهیه باش قومه یعنی سامری
وآنك توابعی مجرد برقوری صداسی اولان کوساله جسدنه باش قویوب آنی معبود ومخدوم اتخاذ ایلدکلری کبی
سن دخی هر سفیه ودیوانه بیکه مانند کوساله انجق آنك برصداسی واردر واسرار علومدن ومجذوب الهی اولمقدن بری
وتهیدر اکا باش قومه وخدمت وتعظیم قیلمه کوساله جسدندن انسانه نیجه فائده ومنفعت حاصل اولمزسه مجذوب
الهی اولمین ولیدن دخی آصلا فائده ومنفعت حاصل اولمز بلکه نیجه مضرت وشآمت ونکبت حاصل اولمق مقرردر

(مثنوی) چون ولی آشکاره باتو کفت * صد هزاران غیب واسرار نهفت * بو بیت ولی خدانك سمع شهرتنه شاقه نیجه
معانی واسرار سویلر کن مختفی ومستور اولمسنی اشعار ایلر یعنی چونکم آشکاره سکا برولی نیجه یوز بیك غیبی
واسراری دیسه (م ی) مر ترا آن فهم وآن دانش نبود * واندانستی تو سر کین راز عود * تحقیقا سکا اول فهم واول
دانش اولمدی سن سر کینی عوددن کیرو بیلمدك یعنی مادامکه سکا آنك اسرارنی بیلمکه وکفتارنی فهم ایلمکه لایق
اول فهم ودانش اولمیه سن اوبی کتو توددن بیلمزسن ولی یی دلیدن فرق قیلمزسن (مثنوی) از جنون خود را ولی چون
پرده ساخت * مر ورا ای کور کی خواهی شناخت * ولی خدا کندیسنه چونکم جنوندن پرده دوزدی
تحقیقا آنی ای کور نیجه آکلیه سن یعنی برولی سکا آشکاره اسرار غیبی وکفتارلاریبی سویلسه وکندینك ولی
اولدیغنی نیجه حالتله سکا تعریف ایلسه مادامکه سنده آنك ذاتنی واسرارنی بیلمکه لایق فهم ودانش اولمدقجه سن
آنی بیله مزسن چونکم اول ولی خدا دیوانه لکدن کندی یه نیجه پرده دوزه تجنن ایدوب تستر قیله پس ای کوردل آنی
نیجه آکلرسن ونه وجهله آنك اسرارنی وکفتارنی فهم ایلرسن (مثنوی) کر ترا بازست آن دیده یقین * زیر هر سنکی یکی
سرهنك بین * اکر سنك اول یقین چشمك آچق ایسه هر بر سنکك آلتنده بر سرهنك کور یعنی دیدۀ باطن سکا مفتوح
اولورسه هر پرده بر ولی کورورسن وهر پرده آلتنده بر مقرب الهی مشاهده قیلورسن (مثنوی) پیش آن چشمی که
بازو رهبر ست * هر کلیمی را کلیمی در برست * اول بر کوزلك قتنده که مفتوح ودلیلدر هر بر کلیم ایچون بر کلیم واردر
اولیکیسی فتح کافله وثانیسی کسر کافله وبرعکس اوقنمق دخی جائزدر اولکی تقدیر اوزره معنی هر موسی مشرب
اولان بر کلیم خدانك اکننده بر کلیم واردر زیرا کهنه لباس کبی مقربان خدانك شاننده در وایکنجی تقدیر اوزره معنی
هر بر کلیم وپلاس ایچون بر کلیم مشرب کمسه انك اوزرنده ویاقتنده در دیمك اولور (مثنوی) هر ولی را هم ولی شهره
کند * هر کرا او خواست با بهره کند * هر ولی یی ینه ولی مشهور ایلر هر کیمی استرسه اول ولی بهره ور ایلر یعنی کندینك
سرندن وآشنالغندن بهره دار قیلر (مثنوی) کس نداند از خرد اورا شناخت * چون که او مر خویش را دیوانه
ساخت * کمسه عقل جهتندن اول ولی یی اکلمق وفهم ایلمك بیلمز چونکم اول ولی استتار ایچون کندیسنی دیوانه دوزه
(مثنوی) چون بدزدد دزد بینایی ز کور * هیچ یابد دزد را او در عبور * چونکم بر بینا خرسز کوردن بر شیء اوغورلیه
کور اول بینا دزدی عبورده بولورمی ودزد کیم ایدیکنی بیلورمی (مثنوی) کور نشناسد که دزد او که بود * کرچه خود
بروی زند دزد عنود * کور اکلمز که آنك دزدی کیم ایدی اکرچه دزد عنود کندیسنی کوره اورسه یعنی اکا
مقارنت ومصاحبت قیلورسه ده (مثنوی) چون کزد سك کور صاحب ژنده را * کی شناسد آن سك درنده را *
صاحب ژنده اولان کوری یعنی اسکی لباس کین اعمایی چونکم کلب ایصره اول کور بو قیجی کلبی نیجه
فهم ایلرو نیجه بیلور (حمله بردن سك بر کور کدا) (مثنوی) یك سکی در کوی بر کوری کدا * حمله می آورد چون شیر وغا *
بر کلب محلده بر کدا کوره اوزره جنك ارسلانی کبی حمله کتوردی (مثنوی) سك کند آهنك درویشان بخشم *
در کشد مه خاك درویشان بچشم * قال فی حیاة الحیوان ومن عجیب طباع الکلب انه یکرم اهل الوجاهة واجل
الناس ولا ینبح علی احد منهم وینبح علی افقر الناس ورثیث اللباس) پس بو مضمون اوزره بیورر لر کلب درویشلره خشمله
قصد وحمله ایلر حال بو که ماه آنلرك خاکپایی سرمه کبی کوزینه چکر مراد آنلرك رفعت شانی وعلو مرتبه سی
اشعاردر (م ی) کور عاجز شد ز بانك وبیم سك * اندر آمد کور در تعظیم سك * کور عاجز اولدی کلبك بانکندن وکلبك
خوفندن کور کلبك تعظیمنه کلدی وا کا مدارا ایلمکه شروع ایلدی بویله دیو (م ی) کای امیر صید وای شیر شکار *
دست دست تست دست از من بدار * که ای صیدك امیری وای شکارك ارسلانی ال سنك الکدر یعنی قوت سنك
قوتکدر بندن الك کیرو طوت (مثنوی) کز ضرورت دم خر را آن حکیم * کرد تعظیم واقب دادش کریم بو بیت دخی
مابعدنده اولان بیتلر شریر والئیم اولان کمسه لره حسن معامله ومدارا یتمکی تعلیم ایلر (کما قال علیه السلام مداراة
الناس صدقة وقال علیه السلام امرت بمداراة الناس کما امرت باداء الفرائض) ومدارانك معناسنی ابو درداء رضی الله
عنه حضرتلری بیورمشلرکه (انا لنبش فی وجوه اقوام وقلوبنا التقلیهم) یعنی تحقیقا بز بعض قومك یوزلرینه کولردك
وحال بو که قلبلریمز آنلره بغض ایلردی وحق تبارك وتعالی آذی وشرنی مدارا ایله دفع ایلین عبادنی کلامنده مدح
ایلیوب بیورر لر (ویدرؤون بالحسنة السیئة) قال ابن عباس فی تفسیره ای یدفعون السیئة بحسن المعاملة والمداراة)
وحاصل معنای مداراة دفع مضرة عدو ایلمکدر اکا ظاهرا تعظیم وتلیین کلام ایتمکله اما اهل حق اولنلر بری برینه
مدارا ایتمك حرامدر زیرا اهل حقك مضرة وشرندن خوف اولنمز معنیء بیت ویراضرورتدن حمارك قویرغنه اول
حکیم تعظیم ایلدی وا کا کریم دیو لقب ویردی (م ی) کفت او هم از ضرورت کای اسد * از چو من لاغر شکار ت چه

رسد * اول کور فقیر هم ضرورتدن بویله دیدیکه ای اسد بچلین لاغر شکاردن سکانه ایر یشور (م ی) کورمی کیرند
یارانت بکوه * کورمی کیری تودرکوی ای سستوه * سنڭ یارانڭ طاغده بیان اشکی طوترلرسن ای چابك وچالاك
محله ده کور طوترسسن بعض نسخه ده بوبیت بویله واقع اولمشدر * ســکورمی کیرندیارانت بدشت * کورمی کیری
تودرکوی این بدست * معنی سنڭ جنسڭ کلاب صحراده حمار وحشی صید ایدرلر محله ده سن کور طوترسن بوبد حالت
وقبیح خصلتدر (مثنوی) کورمی جو یند یارانت بصید * کورمی جویی تودرکوچه بکید * سنڭ یارانڭ صید ایتمکه
حمار وحشی استرلر سن کوچه ده مکروکیدله کور استرسن (مثنوی) آن سڭ عالم شکار کور کرد * وین سڭ بی مایه
قصد کور کرد * اول عالم کلب بیابانده حمار وحشی شکار ایلدی وبوجاهل وغیر معلم اولان بی مایه کلب اعمایه قصد ایلدی
بوجمله تحصیل علم ایلین نفسله جاهل وبی مایه اولان نفسڭ حسب حالیدرکه تحصیل علم ایلیوب معلم ومؤدب اولان
نفس صید حلال ایلر وجاهل وبی مایه اولان نفس فقیر وضعیف اولنلری کلب عقورکبی رنجیده ایلیوب صید
حلالدن بری اولوب آنکله وبونکله منازعه وجدل قیلور (مثنوی) علم چون آموخت سڭ رست از ضلال * می کند
در بیشها صید حلال * سڭ چونکم علم اوکرندی ضلال وکمراهلقدن قورتلدی میشه لرده حلال شکار ایلر (مثنوی)
سڭ چو عالم کشت شد چالاك زحف * سڭ چو عارف کشت شد ز اصحاب کهف * سڭ چونکم عالم ومعلم اولدی
زحفڭ چالاکی اولدی یعنی عدو ایله حرب وقتال ایلمکده چست وچالاك اولدی زحف دشمنله مقابله ومحاربه ایلمك
معناسنه در سڭ چونکه عارف اولدی اصحاب کهفدن اولدی یعنی نفس اماره که کسب حلال ایلمك علمنده وسائر
معاملات علمنده ترقی ایلیوب تحصیل معرفت قیلسه وعارف بالله اولسه عرفادن اولور وخلقدن ممتاز اولان اصحاب
کهف مرتبه سن بولور دیمك اولور (مثنوی) سڭ شناسا شد که میر صید کیست * ای خدا آن نور اشناسنده چیست
سڭ فهم ایدیجی اولدی که میر صید کیمدر ای خدای تعالی اول فهم ایدیجی نور ویا خود معنی اول نور فهم ایدیجی ندر یعنی
سڭ که معلم اوله صیدڭ امیرنی وکندینڭ صاحبنی بیلور وفهم قیلور ای خدا اوبیلیجی وفهم ایدیجی نور نه نوردر که اول
هر کسڭ وجودنده بولنمز (مثنوی) کور نشناسد نه از بی چشمیست * بلکه این زانست کز جهلست مست * کور
اکلمز اول ناشناسلك کوزسزلکندن دکلدر بلکه بوشناسلك اول جهتدندرکه جهلدن مستدر یعنی بعض کورلرڭ
امیر عالم کیمدر بیلمدیکی وکندینڭ صاحبی نه کسه در اکاه اولمدیغی مجرد بی چشم لکندن دکلدر بلکه جهل وغفلتدن
سرخوش اولدیغندندر ونفسنڭ مرادنه اشتغال قیلدیغندندر (مثنوی) نیست خود بی چشم ترکور از زمین *
این زمین از فضل حق شد خصم بین * زمیندن چشم سزلك کور خود یوقدر مع هذا بو زمین فضل حقدن خصم
وعدوبی کوریجی اولدی (مثنوی) نور موسی دید وموسی را نواخت * خسف قارون کرد وقارونرا شناخت * زمین
حضرت موسی علیه السلامڭ نورنی کوردی وحضرت موسایی اوخشادی قارونی خسف ایلدی وقارونی آکلدی
(مثنوی) رجف کرداندر هلاك هر دعی * فهم کرد از حق که یا ارض ابلعی * سورهٔ هودده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
شول زمانده که قوم نوح غرق اولوب امر الهی نافذ اولدقده جناب حقدن ارض وسمایه خطاب اولنوب (وقیل یا ارض
ابلعی ماءك) دینلدیکه یا ارض صویکی یوت بلع نشفدن وقلع امساکدن عبارتدر یعنی نشف ایله صویکی (ویا سماء
اقلعی) وای آسمان امساك ایله سنده باران بی حسابی (وغیض الماء) ای نقص وقل غاض الماء یرلرچین ناقص اولسه
(وقضی الامر) وحکم الهی قضا اولندی وامر الهی نافذ وکافرلر هلاك ونوح نبی علیه السلام نجات بولدی وشاد
وخرسناك اولدی (واستوت) سفینه مستقر ومستوی اولدی یوم عاشوراده (علی الجودی) موصلده بر طاغ اوزره
(وقیل بعدا) حق جانبندن دینلدی هلاکلك اولسون (للقوم الظالمین) ظالم اولان قوم ایچون بعد بوراده هلاك
معناسنه در استعاره ودعاء علیه در وبو آیت کریمه ده اولقدر بلاغت وفصاحت واردرکه بلغای عرب وعرباو فصحای
اهل معنی بونڭ حسن نظمنده وعذوبت لفظنده کمال مرتبه تحقیق وتدقیقلر ایتمشلردر ومع هذا دریادن بر قطره
وشمس انوردن بر ذره در پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بو آیت کریمه ایله جمیع اشیانڭ خالق بی چونی
ادراکنه استشهاد بیوررلرکه نه کم جناب عزت اولو العلم وذوی العقوله ندا ایلدیکی کبی اجرام سماویه وکرهٔ ارضه ندا ایدوب
(یا سماء اقلعی ویا ارض ابلعی) دیدی وبونلردخی امتثال واطاعت ایدوب صولرینی نشف وامساك ایلدیلر پس معلوم
اولدیکه اجرام سماویه وعناصر اربعه وموالید ثلاثه وسائر اشیا جمیعا خالقلرینڭ امرلرینه مطیع وموجدلرینه عارفلردر
بخلاف المعتزلة والفلاسفة وشیخ اکبر قدس سره العزیز حضرتلری دخی فصوصده بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر
(بیت) وذوا الحسن بعد النبث فالکل عارف * باخلاقه کشفا وایضاح برهان * بذا قال سهل والمحقق مثلنا * لانا وایاه
بمنزل احسان) معنی بیت هر حرامزاده وعاصینڭ هلاکنده زمین دترردی وزلزله ایلدی حق تعالیدن (یا ارض

ابلمعی) خطابنی وامرنی فهم ایلدی پس حق تعالی اکا هرنه‌یی بلع ایله دیدی ایسه آنی بلع ایلیوب درونته چکدی
(مثنوی) آب وباد وخاك ونار باشرر * بی خبر باما وباحق باخبر * آب وباد وخاك ونار باشرر یعنی عناصر اربعه بزه
نسبتله بی خبرلر وحضرت حقه نسبتله باخبرلردر (مثنوی) مابعکس آن زغیر حق خبیر * بی خبر از حق
وازچندین نذیر * بز اول عناصر اربعه نك عکسی ایله حقدن غیریدن خبیر زحضرت حقدن وبوقدر نذیردن بی خبرز
(مثنوی) لاجرم اشفقن منها جمله شان * کند شد زامیز حیوان جمله شان * لاجرم بونلرك جمله سی یعنی افلاك
وعناصر وجبال بوجمله کندیلره عرض اولنان امانتدن اشفاق ایلدیلر وآنی حامل اولمقدن خائف اولوب اعراض
قیلدیلر انلرك جمله وسعی حیوانك اختلاطندن کند اولدی یعنی سماوات وارض وجبال امانتی قبول ایتمیوب
تکلیفدن وحیاتدن فرار ایلدیلر تا حقدن غافل اولمیه لر وغفلت وجهالت مقابله سنده سوء جزا اولمیه لر بو آیتنك
تفسیری وبومحله مطابق اولان کلمات جلد اولده داستان پیرچنکی بیانندن آشغی مرور ایتدی (مثنوی)
کفت بیزاریم جمله زین حیات * کوبود باخلق حی باحق موات * سماوات وارضك وسائر اشیانك جمله سی
بز بو حیاتدن بیزارز دیدیلر که خلقله زنده وحقله مرده اوله وفی الحقیقه انسانك اکثری حق جانبندن اولمش
وخلقله دیری اولمشدر (مثنوی) چون بماند از خلق کردد او یتیم * انس حق را قلب می باید سلیم * چونکه خلقدن
قالدی اول کمسه یتیم اولور حضرت حقك انس وآشنالغنه قلب سلیم کرکدر بوخود خلقه انسیت ایتمکله میسر اولمز
(مثنوی) چون ز کوری دزد دزدد کالهٔ * می کند آن کور عمیا ناله * چونکه دزد بر کوردن بر متاع اوغورلیه اول کورا
علی العمیا ناله ایلر (مثنوی) تا نکوید دزد ای کور آن منم * که بدزدیدم که دزد پرفنم * مادامکه دزد کوره دیمیه که
اوبنم که سندن متاع اوغورلدمکه زیاده پرفن ومکار دزدم (مثنوی) کی شناسد کور دزد خویش را * چون ندارد
نور چشم وآن ضیا * کور کندینك دزدنی چن آکار چونکه کور چشمك نورنی واول ضیایی طوتمز (مثنوی)
چون بکوید هم بکیر اورا تو سخت * تا بکوید او علامتهای رخت * چونکه دزد بن دزدم دیه وسارق اولدیغنه
اقرار ایلیه ای کوردل هم سن آنی طوت ومحکم اخذایت تا دزد اوغورلدیغی متاع اسبابك نشانلرنی دیه یعنی نفس
وشیطان دزدی چونکم هر بری لسان حال الله سکا بن دزدم دیه سن ای کوردل انلری محکم اخذایت تا کم سنك خانهٔ
قلبکدن استراقه ایلدکاری متاعك علایم وآثارن سکا سویلیه لر اکر انلری محکم عصر ایلرسك دزدلکلرینه کمالیله
اقرار ایدوب اخذ ایلدکاری متاعی سکا کیرو ادا ایلرلر (مثنوی) پس جهاد اکبر آمد عصر دزد * تا بکوید که
چه دزدید وچه برد * پس دزدی صقمق جهاد اکبر کلدی تا که دیه نه اوغورلدی ونه ایلتدی یعنی نفس وشیطانی
مؤاخذه ایدوب انلره سیاست قیلمق اکبر جهاد وافضل جهاد کلدی پس مجاهده ایلیوب انلره سیاست قیل
تا هر بری سو یلیه سندن نه اوغورلدی ونه شی آلدی (مثنوی) اول از دزدید کحل دیده‌ات * چون ستانی بازیابی تبصرت
اولا سنك چشم باطنكك کحل نورنی اوغورلدی چونکم چشمكك کحل ونورنی نفس وشیطاندن الهسن کیر وتبصرت
وبصیرت بولورسن بوخصوص ایسه سعی ومجاهده ایله حاصل اولور (مثنوی) کالهٔ حکمت که کم کردهٔ دلست *
پیش اهل دل یقین آن حاصلست * حکمت متاعی که کوکلك ضایع ایلمشدر اهل دلك قتنده شکسز اوحاصلدر زیرا
اهل دلك خانهٔ قلبندن اول متاع حکمتی نفس وشیطان دزدلری استراقه قیلمشدر واول متاع ضایع انلردن اولمشد
(مثنوی) کوردل باجان وباسمع وبصر * می نداند دزد شیطان از اثر * کوردل اولان کمسه جانله وسمع وبصرله یعنی
شوه فنلرله که شیطان دزدنی اثرندن بیلمز واثرندن مؤثرنه استدلال قیلمز زیرا بصیرتی کوزی کور اولدیغندن خانهٔ
دروندن نه ضایع اولوب نه کتدیکنی ادراك ایلمز (مثنوی) ز اهل دل جو از جماد آنرا مجو * که جماد آمد خلایق پیش او
آنی اهل دلدن استه جماددن استمه زیرا خلایق اهل دل قتنده جماد کلدی یعنی دزد نفسی ودزد شیطانی بیلمکی
وانلرك سرقه ایلدیکی متاعه آکاه اولمغی اصحاب دلدن صور جمادات منزله سنده اولان وحجر لا یفهم مرتبه سنده
قلان خلایقدن آنی صورمه که آنلر بومعنادن غافللر وبو علمدن جاهللردر (مثنوی) مشورت جوینده آمد پیش او *
کای ز اب کودك شده رازی بکو * مشورت طلب ایدیجی مرد اول عاقل مجنون نمانك اوینه کلدی بویله دیوکه ای
طفلك پدری اولمش برراز سویله وای کودکار باباسی بکا برنقل ایله (مثنوی) کفت رو زین حلقه کین در باز نیست *
باز کرد امروز روز راز نیست * اول دیوانه شکلنده اولان صاحب دل آکا ایتدی یوری بو حلقه‌دن زیرا بوقپو مفتوح
دکلدر کیرو دون بو کون راز کونی دکلدر یعنی سرورازدن سؤال ایلمه که بو کون سروراز لك ظهوری کونی دکلدر
بلکه (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه سروراز لك ظهوری کونی یارین دردیدی (مثنوی) کرمکان را ره بدی در لامکان *
همچو شیخان بودمی من بر دکان * اکر مکانك لامکانه یولی اولایدی یعنی بو عالم صورتك معنی جانبنه طریق

اولیدی واهل صورت صورت قیدنده ایکن اول طریقله عالم معتادن وشهرلامکاندن رایحه بولیدی ورازطوبیدی
سائرشیخلرکبی بندخی دکان اوزره اولوردم وبرصورتی آلت کسب ایلیوب آنلرکبی تعمیرصورت ایلکه اشتغال
قیلوردم لکن بومکان وصورتك لامکان جانبنه بولی بوقدر پس لامکاندن رازطویم دین کسه مکان وصورتی بنم
کبی خراب ایلمك لازمدر دیدی (خواندن محتسب مست خراب افتاده را بزندان (مثنوی) محتسب درنیمشب جائی
رسید * دربن دیوار مستی خفته دید * محتسب نصف اللیلده بریره ایرشدی دیوار دبنده یاتمش برمستی کوردی
(مثنوی) گفت هی مستی چه خوردستی بگو * گفت ازین خوردم که هست اندرسبو * محتسب مسته ایتدی هی
کسه صحیح مست سن دی نه ایچدك مست محتسبه ایتدی بوندن ایچدمکه دستیده واردر (مثنوی) گفتش آخر
درسبو وا گو که چیست * گفت ازانکه خورده ام گفت این خفیست * محتسب مسته ایتدی آخر آشکاره دیکه
سبوده نه درمست جواب ویروب ایتدی اول نسنه دندرکه ایچمشم محتسب ایتدی بوسوزخفیدر آشکاره سویله
(مثنوی) گفت ازانکه خورده آن چیست آن * گفت آن کاندرسبو مخفیست آن * محتسب مسته ایتدی اول
نسنه یکه ایچمشسن اونه درمست محتسبه ایتدی اودرکه اوسبوده مخفیدر (مثنوی) دورمی شد این سؤال واین
جواب * ماند چون خرمحتسب اندرخلاب * بوسؤال وبوجواب دور اولدی یعنی بوسؤال وبوجواب بری برینه
متوقف اولوب مسئله دوریه دن اولدی محتسب خرکبی بالچق ایچره قالدی ومستك بوکونه رموزندن متحیر
اولوب ورطۀ اندیشه یه باتدی (مثنوی) گفت اورا محتسب هین آه کن * مست هوهو کرد هنگام سخن * محتسب
مسته ایتدی آه اول آه الله تانفسکدن نه ایچدیکك معلوم اوله مست سوز وقتی آیرینه هوهو دیدی محتسب نهی
منکر ایلین کسه یه دیرلر (کما قال فی الصحاح احتسبت علیه کذا) دیرلر (اذا انکرته علیه) پس امر معروف ونهی
منکر ایلین برکسه مستلردن برینه دیدی مرادعلی طریق الکنایه مست الهی اولنلردر ظاهرده اولان منکرلر
انلری مستلکندن وسرخوشلغندن باعث اولان شیئدن سؤال وتفتیش ایلسه لردی انلر بومستك جوابی کبی
جواب ویررلرا کردیسه لرکه ندن مست سن دیرلر وجود عزدستیسنده اولندن اکردیسه لر اول دستیده اولان نه دردیرلر
بزی مست قیلنلر در مرادتعبیره صغمزوسنك فهمك آنی ا کلمز که (من لم یذق لم یدر) دردیکی اشعارا یلرآخر اول
منکراول مسته دیدیکه آه الله که نفسندن رایحۀ خمرکلورمی کورم مست سخن وقتنده هوهودیدی زیرا هوهویت
مطلقۀ الهیه دن کنایه درچون اسرار هو بیله برکسه نك درونی طولسه (کل اناء یترشح بمافیه) خواسنجه وقت کلامده
دخی آنك دهاتندن هو یه متعلق اولان کلام صدورایدرلر آه ووآه غم والمدن حاصل اولور پس مستان الهی عین وصلتده
ومشاهدۀ محبوب سبیله محضارفاهیتده دررلرپس مستغرق شادی اولندن آه صدور ایلمز (مثنوی) گفت گفتم
آه کن هو می کنی * گفت من شاد وتواز غم منحنی * محتسب مسته ایتدی سکا آه الله دیدم سن هو ایلرسن
مست محتسبه ایتدی بن شادم سن غمدن منحنیسن یعنی ایکی قات سن بعض نسخه ده منحنی برنه دم زنی واقع اولمشدر
بوتقدیر اوزره معنی بن وصالدن شاد ومسرورم انکیچون هوهودیرم سن هجران وغمدن دم اوررسن دیمك اولور
(مثنوی) آه از درد وغم وبیدادیست * هوی هوی میخوران از شادیست * آه درد وغمدن والم وبیزارلقدندر
می نوش ایدیجیلرك هوی هوی ذوق وشادیدندر (مثنوی) محتسب گفت این ندانم خیز خیز * معرفت متراش
بگذار این ستیز * محتسب مسته ایتدی بونی بیلمزم قالق قالق معرفت یونمه یعنی سویله وبوعناد وستیزی ترك ایله
(مثنوی) گفت رو تو از کجا من از کجا * گفت مستی خیز تازندان بیا * مست محتسبه ایتدی بور یسن قندن بن قندن
یعنی مابینمزده هیچ مناسبت یوقدر محتسب مسته ایتدی سن مستسن قالق تازندانه کل (مثنوی) گفت مست ای
محتسب بگذار ورو * از برهنه کی توان بردن کرو * مست ایتدی ای محتسب بنی قو وکندی مصلحتکه کیت عریاندن
کرو وفائده نیچون ایلتمك ممکن اولور یعنی برهنه دن رهن وفائده آلمق قابل دکلدر (مثنوی) کرمرا خود قوت
رفتن بدی * خانۀ خود رفتمی وین کی شدی * اکر بکا خود کتمك قوتی اولیدی کندی خانه مه کیدردم بوچن
اولوردی یعنی بوبولده قالوب سکا ملاقات واقع اولمزدی (مثنوی) من اکر باعقل وباامکانمی * همچو شیخان
برسردکانمی * بن اکر عقله وامکانه اولیدم شیخلر ومرشدلر کبی دکانده اولوردم یعنی اول مست وهشیار اولان
کسه دیرکه اکر بن عقله وامکان وقدرته اولیدم وبونلره انسبت قیلیدم سائر عقل مرتبه سنده اولان شیخلرکبی دکان
ارشاد ودعوت ناس اوزره اولوردم وخلق عالمله تقیدقیلوردم لکن بن اول عقل وامکان مرتبه سندن خلاص اولوب
مرتبۀ فقر وفناده محو اولدم دیدی (دوم بار درسخن کشیدن سائل آن بزرك را تا حال اومعلوم ترکردد (مثنوی)
گفت آن طالب که آخر یک نفس * ای سواره برنی این سوران فرس * اول طالب اول دیوانه شکلنده اولان ولی وعاقله

ایتدی که آخر بردم ای قامش اوزره سوار اولمش فرسکی بو جانبه سور (مثنوی) راندسوی اوکه هین زوتر بکو *
کاسب من بس توسنست وتند خو * اول عاقل ومجنون نما سائل طرفنه سوردی بویله که آکاه اول تیزلکله سویله زیرا بنم
فرسم زیاده توسن وتند خودر بو سوزلر اول مست هشیاردن رموزدر اکرچه ظاهرا خلط کلام ایمانك کبیدر مراد ی
کندینك سوار اولدیغی اسب روحی سرکش وقوی اولمسنی اشعاردر (مثنوی) تا لکد بر تو نکوید زود باش * از چه
می پرسی بکو پیدا و فاش * تیز اول تا بنم فرسم سکا دپه اورمیه مقصود بنم فرس روحم سکا ردوطرد دپه سنی اورمیه
دیمکدرنه سؤال ایلرسك آنی آشکاره بیان ایله (مثنوی) او مجال راز دل کفتن ندید * زو برون شو کرد و در لاغش
کشید * اول سائل قلبنك رازنی دیمکه مجال کورمدی وفرصت بولمدی فوری برون شوایلدی وآنی لاغه چکدی
زو بونده زوددن مخففدر برون شو کرد بحسب اللفظ طشره اولمق ایتدی دیمکدر اما قورتلمق وخلاص اولمق معنالرنده
استعمال اولنور بونده دخی مرادبودر یعنی اول سائل علی الفور قورتلق ایتدی وکندوبی درحال خلاص اولمق
ایچون اول مجنون نمایی لاغه چکدی (مثنوی) کفت میخواهم درین کوچه زنی * کیست لایق از برای چون منی
سائل لاغ طریقیله ایتدی بو محلهده برخاتون استرم که نکاحله آنی آلم بر بنجلیندن اوتری لایق کیمدر (مثنوی)
کفت سه کونه زنند اندر جهان * آن دو رنج واین یکی کنج روان * اول دیوانه شکل اولان عاقل ایتدی
جهانده عورتلر اوچ نوعدر اول ایکیسی رنج ودرددر وبو برسی کنج رواندر (مثنوی) آن یکی را چون بخواهی
کل تراست * وان دکر نیمی ترنیمی جداست * اول برنوعی چونکم استیه سن کلی سنکچوندر واول برنوع نصفی سنکچون
ونصفی جدادر که سندن غیری ایچوندر (مثنوی) وان سوم هیچ او ترا نبود بدان * این شنودی دورشو رفتم روان *
واول اوچنجی نوع هیچ اوسنکچون اولمز بیل بوتحقیق وبیانی اشتدك قچمدن دور اول که بن فوری کتدم (مثنوی
تا ترا اسبم نپراند لکد * که بیفتی بر نخیزی تا ابد * تا بنم آتم سکا لکد سر پپه یعنی دپه اورمیه که دوشرسن تا ابدی
قالقمزسن وبو سوزدخی رموزدر مراد تا بنم اسب روحم سکا قهر وغضب دپه سنی اورمیه اکر روحم سکا ایجنوب
ودوطرد دپه لرین اوررسه تا ابد قالقمزسن وصحت وسلامت بولمیوب فلاح بولمزسن دیمك اولور (مثنوی) شیخ راند
اندرمیان کودکان * بانك زد بار دکر اورا جوان * شیخ چونکم بو سوزلری سویلدی فرسنی اطفالك آراسنه
سوردی جوان تکرار اول بزرکه بانك اوردی (مثنوی) که بیا آخر بکو تفسیر این * این زنان سه نوع کفتی برکزین *
که کل آخر بونك تفسیرنی دی بو زنلری اوچ دورلو دیدك تمییز ایدوب کزیده قیل (مثنوی) راندسوی او وکفتش
بکر خاص * کل ترا باشد زغم یابی خلاص * بزرك فرسنی سائلك جانبنه سوردی وآکا دیدیکه بکر قیز خاصة کلی
سنکچون اولور غمدن خلاص بولورسن (مثنوی) وانکه نیمی آن تو بیوه بود * وانکه هیچست آن عیال باولد * واول
عورتکه نصفی سنکچون اوله بیوه زندر یعنی طول عورتدر واول عورتکه هیچدر اوعیال باولددرعیال باولددن مراد
بونده شول عورتدر که اولکی ارندن اولادی اوله (مثنوی) چون زشوی اولش کودك بود * مهر کل خاطرش
آن سورود * چونکه اولکی ارندن اول عورتك فرزندی اوله اول عورتك خاطرنك جمیع محبتی اول جانبه کیدر
(مثنوی) دورشو تا اسب تند از دل لکد * سم اسب توسنم بر تو رسد * ایراغ اول تا آتم دپه اتمیه یوخسه بنم سرکش
وحرون آتمك طپناغی سکا ایرشور (مثنوی) های هوبی کرد شیخ و باز راند * کودکان را باز سوی خویش خواند
شیخ چونکم سوزنی تمام ایلدی دیوانهلك طریقنه شروع ایدوب برهای وهوی ایلدی وتکرار آتنی اورادن
سوردی اطفالی کیروکندی جانبنه اوقودی (مثنوی) باز بانکش کرد آن سائل بیا * یك سؤالم ماند ای شاه کیا * سائل
کل دیو تکرار اول اولویه چاغردی ای اولوشاه برسؤالم دخی قالدی (مثنوی) باز را ند این سو بکو زوترچه بود *
که زمیدان آن بچه کویم ربود * اتنی کیرو بو جانبه سوردی اول طالبه ایتدی تیزلك اول سؤالك نه ایدیکه اول طفل
میداندن بنم طوپومی قاپدی (مثنوی) کفت ای شه با چنین عقل وادب * این چه شیدست این چه فعلست ای عجب
سائل اول عاقل وفاضله ایتدی ای شاه بونك کبی عقل وادبله ای عجب بونه شیدالقدر بونه فعل وتدارکدر (مثنوی
تو ورای عقل کلی در بیان * آفتابی در جنون چونی نهان * بیانده سن عقل کلك ورا سنده سن عقل ومعرفت
فلکنك آفتابی سن جنونده نیچون نهان ومستورسن (مثنوی) کفت این اوباش رأیی می زنند * تا درین شهر خودم
قاضی کنند * نی سوار سائله ایتدی بو اوباش یعنی بو خلق بر رأی اوررلر تا کندی شهرمده بنی قاضی ایلیه لر باخود
کندی شهرلرنده بنی قاضی ایلیه لر دیمك اولور (مثنوی) دفع می کفتم مرا کفتند نی * نیست چون تو عالمی
صاحب فنی * دفع دیدم وقاضی اولمغی قبول ایلمدم بکا یوق دیدیلر وبنم عدم قبولمی نفی ایدوب دیدیلر که سنجلین
برعالم برصاحب فن یوقدر (مثنوی) با وجود تو حرامست وخبیث * که کم از تو در قضا کوید حدیث * وجود که بیله

حرام وخبیثدرکه علم وفضلده سندن ناقص ودون اولان کسه قضا وحکومتده سوز سویلیه (مثنوی) در شریعت
نیست دستوری کما * کمترازتوشه کنیم وپیشوا * شریعتده بردستور یوقدرکه بزسن شاهدن ناقصرکی
حاکم ومقتدا ایلیه وز (مثنوی) زین ضرورت گیج ودیوانه شدم * لیک درباطن همانم که بدم * بوضرورتدن احمق
ودیوانه اولدم لیکن باطنده همان اویلیم که ایدم یعنی دیوانه لک همان بنم ظاهرمده در یوخسه باطنم همان کالاول
نیجه عاقل وعالم ایسه ینه اویله در (مثنوی) عقل من گنجست ومن ویرانه ام * گنج اگر پیدا کنم دیوانه ام *
بنم عقلم گنجدر وبن ویرانه ام اکر گنجی آشکاره ایدم دیوانه ام که آنك عدو ورهزنی چوقدر (مثنوی) اوست
دیوانه که دیوانه نشد * این عسس رادید ودرخانه نشد) حقیقتده دیوانه اول کسه درکه دیوانه اولمدی یعنی عقل جزوی
قیدندن قورتلمدن کندوبی شهرت ونباهت ایچون خلقه عاقل وعالم کوستردی وعسسی کوردی وخانه یه
کتمدی عسسدن مراد خلق وانام وعوام کالهوام در عاقل اولان اولدرکه بونلردن عسسدن قاچدیغی کبی
قاچه وعزلت اختیار ایدوب اختفا ایده قنده قالدیکه بونلره قاضی وحاکم اولمق سمتنه کیده (مثنوی)
دانش من جوهر آمد نی عرض * این بهایی نیست بهر هر غرض * بنم علمم جوهر کلدی عرض کلمدی بو بهایی
اولان علم یعنی ذی قیمت وبهالو اولان علم هر غرضدن اوتری دکلدر بلکه لله وفی الله در بهاییده بانسبت
ایچوندر (مثنوی) کان قندم نیستان شکرم * هم زمن می روید ومن می خورم * قندك معدنی یم شکرك نیستانی یم
هم بندن بترو هم بن یرم یعنی قند علمك معدنی یم وشکر معرفتك محل ومنبتی یم هم علم حقیقی واسرار لدنی بندن
حاصل اولور وهم بن اندن ذوق وغدا بولورم (مثنوی) علم تقلیدی وتعلیمیست آن * کزنفور مستمع دارد فغان *
علم تقلیدی وعلم تعلیمیدر اول علم که آنك صاحبی مستمعك نفورندن غدا بولور وفغان طوترلکن علم تحقیق
صاحبلری آنلردرکه کندی علملرینه اکر بر مشتری بولمسه لر اصلا غمناك اولمزلر وعلملرندن نفرت قیلمزلر (مثنوی) چون
پی دانه نه بهر روشنیست * همچو طالب علم دنیای دنیست * علم چونکم دانه وحظ نفسدن اوتری اوله روشنیءدلدن
اوتری اولمیه دنی دنیانك علمنك طالبی کبیدر زیرا طالب علم دینك مقصودی چونککم دنیا اوله دنیای دنینك
صنعت وعلمنی طالب اولان کسیه معنی مشابه ومساوی اولمش اولور (مثنوی) طالب علمست بهر عام وخاص *
نی که تا یابد ازین عالم خلاص * زیرا خاص وعامدن اوتری علم طلب ایدیجیدر اندن اوتری طلب ایلمز که
تا بو عالمدن نجات وخلاص بوله (مثنوی) همچو موشی هر طرف سوراخ کرد * چونکه نورش راند از در گفت برد
شول موش کبی که هر طرفی سوراخ ایلدی چونکه علمك نوری اول موش مشابه سنده اولنی قپودن سوردی اکا ایراغ
اول دیدی یعنی اول کسه که علم تقلیدی صاحبیدر طالب علمدر عوام وخواصدن اوتری روشنایی جان وجنان
ایچون وبو عالمدن خلاص اولمق ایچون طالب علم دکلدر بوکونه عالم شول موش کبیدرکه زمینده هر جانبه
بحث ایدوب سوراخ ایلدی چونکم اول علم دنیادن اوتری تحصیل ایدن کسه یی عالم نورانیدن سوره وا کا بو مرتبه دن
صاول ودور اول دیه اول عالم موش کبی بو عالم خاکدانده بحث ایدوب سوراخ ایلر وکندوبی عالم نورانی یه
واصل قیله من دیمك اولور بردبونده صاول وایراغ اول دیمك معناسنه در (مثنوی) چونکه سوی دشت نورش ره نبود
هم دران ظلمات جهدی می نمود * چونکم اول عالم صحرا ونور جانبنه یول بولمدی هم اول ظلماتده برجد وجهد
کوستردی یعنی چونکم صحرای حقیقت ونور احدیت جانبنه اول موش کبی اولان عالم یول بولمدی زیرا آنك
خلقتنده نوره لیاقت وصحرا سیرنده نصیب ولذت یوقدر هم اول ظلمات عالم جسدده وزیر خاك بدنده جد وکوشش
کوستردی (مثنوی) کر خدایش پردهد پر خرد * برهد از موشی وچون مرغان پرد * خدای تعالی اکر پر خردی
اکا پرویره موشلقدن قورتلور ومرغلر کبی پروازاورر یعنی اکر خدای تعالی بوکونه عالمه عقل پرنی پرو پررسه
موشلك صفتندن نجات بولوب بحر ومرغان الهی کبی اوج عالم اعلاده اوچر (مثنوی) ورنجوید پر بماند زیر خاك *
ناامید از رفتن راه سماك * اکر خدای تعالیدن پر خرد ومعرفت استمزسه زیر خاك بدنده سماك یولنه کتمکدن ناامید
قالور یعنی راه عالم بالایی ومرتبه اعلایی سیرا یتمکدن مأیوس اولور (مثنوی) علم گفتاری که آن بیجان بود * عاشق
روی خریداران بود * گفتاره منسوب اولان علمکه اوبی جان اوله مشتریلرك یوزینه عاشق اولور جاندن مراد بونده
اخلاصدر یعنی شول قیل وقاله منسوب اولان علمکه لوجه الله اولمیه اول علم بی روح اولور انك شانندندرکه مستمعین
وطالبینك عاشقی اولور اما لوجه الله حاصل اولان علم تحقیقی بویله دکلدر که اکر آکا مشتری اولورسه آکا افاده ایلروا کر
مشتری اولمزسه فبها ونعمت دیوب کندی علمنك ذوقندن ولذتندن جدا اولمز (مثنوی) کرچه باشد وقت بحث علم زفت
چون خریدارش نباشد مرد ورفت * اکرچه علم گفتاری صاحبی علم بحثنك وقتنده قوی ومحکم اولور لیکن

چونکه آنك خريدار وطالبی اولمیه اولدی وكتدی زفت بونده قوی معناسنه استعاره اولنمشدر (مثنوی) مشتری من خدايست اومرا * می کشد بالا که الله اشترا * بنم مشتری وطالبم حضرت خدادر وخدا بنی عالم بالایه چکر که یوورالله اشتری یعنی اول قاضیلقدن فرار ایدن وتجنن وتستر سمتنه کیدن کمسه اولنمك استین کمسیه دیدیکم بنم مشتریم خواص وعوام دکلدر بلکه بنم مشتریم خدای رب الانامدر اول خدا بنی عالم بالایه وجنت اعلایه چکر که بیوردی (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) یعنی الله تعالی مؤمن قوللرندن اشترا ایلر کندی یولنده فدا اولان نفسلرنی وبذل اولان مماللرنی بونك مقابله سنده جنتی بونلره ثمن ویرمکله (مثنوی) خونبهای من جمال ذوالجلال * خونبهای خود خورم کسب حلال * پس ای اخی بنم حق یولنده بذل ایلدیکم نفسك خون بهاسی جمال ذوالجلالدر (کما قال فی الحدیث القدسی من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن کانت دیته علی فانا دیته) پس بنم خونبهام ذوالجلالك جمالیدر کندی خونبهامی ییرم یعنی اول لطف جمال الهی که برمعنوی ذوقدر آنی غدا ایلرم که کسب حلالدر که راه حقده جانمی بذل ایتمکلك مقابله سنده حضرت حق اول تجلیٔ جمالیه یی بکا عوض وثمن ویردی (م ی) این خریداران مفلس را بهل * چه خریداری کندیك مشت کل * سندخی ای اخی بو مفلس مشتریلری قوو ترك ایله بر آوچ بالچق نه مشتریلك ایلر یعنی نه صاتون المغه قادر اولور که انلری علم وعملکه مشتری قیله سن پس حضرت خدایی مشتری ایدنمك کرککه سود فراوان وکنج بی پایان میسر اوله (مثنوی) کل مخور کل را مخر کل ر مجو * زانکه کل خوارست دائم زردرو * بالچق ییمه بالچق آلمه وبالچق طلب قیلمه زیراطین خوار اولان کمسه دائما زرد رودر وکان قتل نفسنه معاونت جودر (کما قال صلی الله علیه وسلم من اکل الطین فکانما اعان علی قتل نفسه رواه الطبری عن سلمان الفارسی) پس کل ییمه یعنی کلدن حاصل اولان ماکولات وبدنه متعلق اولان مطعوماتی غدا ایلمه (مثنوی) دل بخور تا دائما باشی جوان * از تجلی چهره ات چون ارغوان * دل یی یعنی دلدن حاصل ولان اذواق واشواقی روحکه غدا ایله تا دائما تازه یکت اوله سن وتجلیٔ الهیه دن سنك یوزك ارغوان کبی اوله یعنی چهرهٔ روحك ارغوان کبی اوله (مثنوی) یارب این بخشش نه حد کار ماست * لطف تو لطف خفی را خود سزاست * یارب بو خریداران مفلسی ترك قیلمق وعلم وعملز متاعنه سنك کبی غنی پادشاه مشتری اولمق وچهرهٔ روحمز تجلیٔ جمالکله لطافت وملاحت بولمق بزم کارمز حدی دکلدر سنك لطف ظاهرك خود لطف خفی ایچون اولمغه لایقدر (عند العارفین الله تبارك وتعالی ذو اللطف الجلی والخفی) دیمکله توصیف اولنور ولطف جلی اولدرکه کار وعمل مقابله سنده اوله وحین رجاده عقل آنك حصولنه امیدوار اوله وجزم واعتقاد قیله که (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) بخواسنجه و (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسنجه حسن عمل لطف حقی مقتضی اولور واعمال حسنه مقابله سنده اولان لطفه لطف جلی دینور اما لطف خفی بونك عکسیدر یعنی اعمال حسنه مقابله سنده اولمز وعقل آنك حصولنی من بعد رجا قیلمز واول لطفك ظهوری خاطرنه دخی کلمز بلکه قهر وغضب محلنده وکمالیله یأس وقنوط حالنده حاصل اولان لطفدر پس بو مقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت اولدرکه یارب بو ذکر اولان بخشش بزم کارمزك حدی دکلدر سنك جملهٔ لطف ظاهرك خود عند التحقیق لطف خفی اولمغه لایق وسزادر یا خود بو معنی دخی جائزدرکه سنك مطلقا الطافك لطف خفی اولمغه نفسه کندی لایقدر بر آخر شیئ واسطه وسیله دکل دیمك اولور وبو مصرع ثانی شعر انك سهل الممتنع دیدکلری اصطلاحك مظهریدر زیرا اکرچه لفظا سهل وآساندر ولکن معنا خیلی ممتنع البياندر (مثنوی) دست کیر از دست ما مار ا بخر * پرده را بردار وپردهٔ ما مدر * المزی طوت بزی بزم المزدن آل یعنی نفسمز الندن خلاص ایله سنك مشاهده که حجاب ومانع اولان پرده یی رفع ایله وبزم پرده مزی یرتمه وبزی رسوای قیلمه (مثنوی) بازخر ما را ازین نفس پلید * کاردش تا استخوان ما رسید * بو پلید وسرکش نفسدن بزی صاتون آل زیرا نفسك کاردی تا بزم استخوانمزه ایرشدی یعنی انك ظلمی بزم جانمزه یتدی (مثنوی) از چو ما بیچارکان این بند سخت * کی کشاید ای شه بی تاج وتخت * بزجلین بیچاره لردن بو محکم ومشکل بندی کیم آچر ای تاج وتختسز پادشاه (م ی) اینچنین قفل کران را ای ودود * کی تواند جز که فضل تو کشود * بو بجلین ثقیل ومشکل کلیدی ای ودود سنك فضل واحسانکدن غیری آچغه کیم قادر اولور (مثنوی) ما ز خود سوی تو کردانیم سر * چون تویی از ما بما نزدیکتر * بز کندیمزدن اعراض ایدوب باشمزی سنك جانبنه دوندررز چونکم سن بزدن بزه یقینترکسن پس سکا توجه ایلمك اولیدر (مثنوی) این دعا هم بخشش تعلیم تست * کرنه در کلخن کلستان از چه رست * بو دعا ومناجات دخی سنك احسانك وتعلیمکدر بو خسه کلخنده کلستان نه دن بتدی یعنی نفوس انسانیه دن اکر سنك هدایت وتوفیقك اولمیدی دعا وثنا کللری نه دن حاصل اولوردی (مثنوی) درمیان خون وروده فهم وعقل *

بجزا کرام تو نتوان کردنقل * خونله روده ایجره یعنی قان ایله بغرسق ما بیننده فهم وعقلی سنك احسانك وا کرامکدن
غیری نقل ایلمکه وقومغه برکمسه قادردکلدر یاخود معنی خون وروده میانسه بوفهم وعقلی عالم معنادن سنك
اکرامندن غیریسی نقل ایتمکه قادردکلدر دیمك اولور (مثنوی) ازدوپاره پیه این نورروان * موج نورش
می زندبرآسمان * بوروان وجاری نورکه ایکی پاره پیه دندروآنك نورنك موجی آسمان اوزره اورر یعنی آسمانده اولان
نجوم وکواکبی کورر ما بیننده بوقدربعد مسافه واریکن بیله (مثنوی) کوشت پاره که زبان آمدازو * می رود سیلاب
حکمت همچوجو) آت پاره سی که زبان کلدی اندن حکمت سیلابی جوکبی کیدر یعنی کوشت پاره اولان
لساندن ینابیع معارف وحکم چایلرکبی جاری اولور (مثنوی) سوی سوراخی که نامش کوشهاست * تاباغ جان که
میوه ش هوشهاست * شول بردلك جانبنه که آنك نامی کوشلردرجان باغنه دك که اول جان باغنك میوه سی
هوشلردر (مثنوی) شاهراه باغ جانها شرع اوست * باغ وبستانهای عالم فرع اوست * اصل وسرچشمهٔ خوشی
آنست وآن * زود تجری تحتها الانهار خوان * جانلر باغنك شاهراهی اول جان باغنك میوه سی اولان هوشلرك
شرعیدر وباغ بساتین عالم ظاهر جمیعا اول هوشلرك فرعیدر زیرا نظر حقیقت بیله نظر اولنسه بوجمله حدایق وبساتین
عالم تدبیر عقولله ظهوره کلور وکمالن بولور بوجهتدن عقول اصل وباغ وبستان عالم فرع اولور جمله خوشلغك اصلی
وسرچشمه سی من حیث الحقیقه اول هوشلردر زیرا خوشلق ایکی قسمدن خالی دکلدر برقسمی معنوی وبرقسمی
صوری معنوی اولان خوشلق مثلا علوم ومعارف الهیه وحظوظ واذواق روحانیه درغایت ما فی الباب بوجمله
معنوی اولان خوشلغك اصلی عقل کله منتهی اولور وهیچ برنوع خوشلق یوقدرکه عقل کل انك اصلی اولمیه وسائر
عقول مانند جداول وانهار اول بحر خوشیدن آلوب هر برمرتبه یه اساله واجرا ایدرلر وصوری اولان خوشلغی دخی
عقل معاش نصیبی مقداری مراتب کونیه دن الوب صاحبنه ایصال ایلر پس اصل وسرچشمهٔ خوشی اول هوشلر
اولور وعلی الفور تجری تحتها الانهار آیتن اوقو که مفهوم باطنیسی بومعنایه اشارت قیلور وبوکونه آیت کریمه قرآن
عظیمده چوق واقع اولمشدر جمله دن بری (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم جنات تجری من تحتها الانهار) پس
بومحله مناسب اولان معنای باطنیسی بو اولورکه تحقیقا شول کسه لرکه وحدت حقه علی طریق المشاهده تصدیق
ایلدیلر وصالحه وخالصه اولان عمللری اشلدیلر انلر ایچون شول جنات عقول واردرکه اول جنات عقولك تحت
احکامندن انهار واذواق خوشی جاریه اولوردیمك اولور (تتمهٔ نصیحت رسول علیه السلام بیماررا (مثنوی) کفت
پیغامبر مر ان بیماررا * چون عیادت کرد یار زار را * پیغمبر علیه السلام اول خسته یه ایتدی زار وبیمار یارنی چونکه
عیادت ایلدی (مثنوی) که مکر نوعی دعایی کردهٔ * از جهالت زهربایی خوردهٔ * که وار ایسه برنوع دعا ایلمشسن
جهالتدن برزهر بایمش سن (مثنوی) یاد آورچه دعامی کفتهٔ * چون زمکر نفس می آشفتهٔ * تذکر ایله کندی حقنده
نه دعا ایلمشسن چونکه نفسك مکرندن پریشان اولمش سن (مثنوی) کفت یادم نیست الا همتی * دار با من یادم آید
ساعتی * اول مریض حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمه ایتدی خاطرمده یوقدر الا بکا همت طوت برساعتده
خاطرمه کله (مثنوی) از حضور نوربخش مصطفا * پیش خاطر آمد اورا آن دعا * حضرت مصطفی علیه السلامك
نوربخش اولان حضورندن اول ایلدیکی دعا آنك خاطرینك اوکنه کلدی روشنکده اولان یعنی محل روشنایی ومعدن
نور الهی اولان پیغمبر علیه السلامك همتیله اول ضایع اولمش انك خاطرینك اوکنه کلدی (مثنوی) تافت
زان روزن که ازدل تادلست * روشنی که فرق حق وباطلست * اول روزندن پلدرادی وپرتو صالدی که کوکلدن
کوکله یول واردر برروشنلك که حق وباطلی فرق ایدیجیدر (مثنوی) کفت اینك یادم آمد ای رسول * آن
دعا که کفته ام من بوالفضول * اول صحابی ایتدی ای رسول خدا ایشته خاطرمه کلدی اول دعا که آنی بن بوالفضول
دیمشیم (مثنوی) چون کرفتار کناهان می شدم * غرقه کشته دست وپایی می زدم * چونکه کناهه کرفتار واسیر کادم
دریای عصیانه غرق اولمش اولدیغم حالده بردست وپا اوردم (مثنوی) ازتو تهدید ووعیدی می رسید * مجرمانرا ازعذاب
بس شدید * سندن بروعید وتهدید ایرشدی وعصاة ومجرملره زیاده شدید اولان عذابدن (مثنوی) مضطرب می کشتم
وچاره نبود * بند محکم بود وقفل ناکشود * مضطرب اولدم وچاره ودرمان اولمدی زیرا بند محکم ایدی وآچلمز کلید ایدی
یعنی بند آخرت محکم وقفل معنوی مفتوح دکل ایدی (مثنوی) نی مقام صبرونی راه کریز * نی امید توبه نی جای ستیز
نه صبر مقامی ونه قچاجق یول ونه توبه امیدی واردرونه عنادیری چونکم بوحالتی مشاهده قیلدم وکندیمی
کویا آخرتده بولوب شویله کوردمکه صبره محل یوق وقاچمغه دخی بریر یوق وتوبه ایلمکه دخی امید یوق وعناده دخی
مجال یوق (مثنوی) من چوهاروت وچوماروت از حزن * آه می کردم که ای خلاق من * پس بن دخی حزندن هاروتله

هاروت کبی آه ایلدم بویلده بوکه ای بنم خلاقم (ذکر دشواری عذاب آخرت وسختئ آن (مثنوی) از خطر هاروت وماروت آشکار * چاه بابل را بکردند اختیار * آخرت عذابنک خوف وخطرندن آخرت عذابنی دنیا عذابنک اوزرینه ایثار ایدوب بودنیاده معذب اولمغه اشکاره بابل چاهنی اختیار ایلدیلر ودنیا عذابنی آخرت عذابنک اوزرینه ایثار ایدوب بودنیاده معذب اولمغه راضی اولدیلر (مثنوی) تا عذاب آخرت اینجا کشند * کر بزندو عاقل وساحر وشند * تا آخرتک عذابنی بونده چکه لر حال آنکه اول ایکی ملک قویلر وعاقللر وساحر وشلردر منقولدر که بو ایکی ملک چاه بابل ایچره باشلری آشغی آصلمشلر وبوکونه عذابه کرفتار اولمشلر (مثنوی) نیک کردند وبجای خویش بود * سهل تر باشد زاتش رنج دود * بوملکلر بو ایشی ایو ایلدیلر کندی محلنده وتمام یرنده ایدی زیرا آتش عذابندن توتونک رنجی سهلدر یعنی آخرت عذابندن دنیا عذابنک رنجی آسانر کندو دیمک اولور (مثنوی) حد ندارد وصف رنج آن جهان * سهل باشد رنج دنیا پیش آن * اول جهانک عذابنک وصفی حد ونهایت طوتمز دنیانک عذابی آخرت عذابنک قتنده سهل وآساندر (مثنوی) ای خنک آنکو جهادی میکند * بربدن زجری ودادی میکند * ای سعادتلو اول برکسه که اوبر جهاد ایله بدنی اوزره برزجر وبرداد ایلر یعنی اکا ریاضت ویروب آنی اخلاق ذمیمه دن وافعال ردیه دن بالکلیه طاهر قیله (مثنوی) تا زرنج آن جهانی وارهد * برخود این رنج عبادت مینهد * تا اول جهانه منسوب اولان عذابدن قورتله کندی اوزرینه بو عبادت وطاعت زحمتنی قویه ودائما اینک وصالح اولنلره اویه (مثنوی) من همی کفتم که یارب آن عذاب * هم درین عالم بران برمن شتاب * اول مریض حالنده بوکونه حکایت ایدوب ایتدی بن دیدم که یاربی اول عذابی هم بو عالمده بنم اوزریمه سرعتله سور یعنی آخرتده ایده جکک عذابی الآن بودنیاده بی تأخیر بکا حواله ایله دیدم (مثنوی) تا دران عالم فراغت باشدم * درچنین درخواست حلقه می‌زدم * تا اول عالمده بکا فراغت وحضور اوله بو تجلین طلبده وسؤالده حلقه اوردم وباب حق دق قیلدم (مثنوی) اینچنین رنجوریئ پیدام شد * جان من از رنج بی آرام شد * اول سؤال وطلبدنصکره بکا بونک کبی بر مرض پیدا اولدی بنم جانم الان رنجدن بی صبر وبی آرام اولدی (مثنوی) مانده ام از ذکر واز اوراد خود * بیخبر کشتم زخویش ونیک وبد * کندی ذکرمدن واورادمدن قالمشم کندمدن وظایف طاعاتی واذکار واوراد ومناجاتی ادا ایلمکدن عاجز اولمشم کندمدن ونیک وبددن بی خبر اولدم (مثنوی) کر نمی دیدم کنون من روی تو * ای خجسته وی مبارک بوی تو * اکر شمدی بن سنک مبارک یوزنی کورمیدم ای خجسته وای مبارک درسنک بو یکه رایحهٔ لطیفه لک خسته لره صحت والقای شر یفلک ضعیف اولنلره قوت وقدرت ویرمسی مقرردر (مثنوی) می‌شدم از بند من یکبارکی * کردیم شاهانه این غمخوارکی * بن بند وجوددن بالکلیه کیدردم بوغم خوارهلکی بکا شاهانه ایلدک (مثنوی) کفت هی هی این دعا دیکر مکن * برمکن تو خویش را از بیخ وبن * حضرت رسول علیه السلام ایتدی غافل اولمه کیرو بو دعایی ایلمه سن کندینی بیخ وبنکدن قوپرمه (مثنوی) توچه طاقت داری ای مور نژند * که نهد بر توچنان کوه بلند * ای ضعیف وعاجز مورسن نه طاقت طوترسن که حضرت حق سنک اوزرینه آنک کبی بلند طاغی قویه یعنی عظیم اولان عذاب وقهر کوهنی سنک اوزرینه وضع ایلیه سنک کبی ضعیفک آکا نیجه طاقتی اولور (مثنوی) کفت توبه کردم ای سلطان که من * از سر جلدی نلافم هیچ فن * اول مریض حضرت رسول علیه السلامه ایتدی ای بنم سلطانم توبه ایلدم جلادت وجرأت طرفندن هیچ فن لاف ایلیم واظهار تجلد قیلیم زیرا محبوبلر قتنده مقبول اولان عاجزلقدر واعدا قتنده لازم کلان تجلد وتصبردر (ولهذا قال ابن الفارض (بیت) ویحسن اظهار التجلد للعدی * ویقبح غیر العجز عند الاحبة (مثنوی) این جهان تیهست وتو موسی وما * از کنه در تیه مانده مبتلا * یارسول الله فی المثل بوجهان صحرای تیه کبیدر وسن موسی کبی سن وبز کناه اجلندن تیه ده مبتلا قالمش وجهان حبسنه اسیر اولمشز (ذکر حال قوم موسی علیه السلام وپشیمانیٔ ایشان (مثنوی) قوم موسی راه می پیموده اند * آخر اندر کام اول بوده اند * حضرت موسی علیه السلامک قومی یول اولچمشلردر آخراولکی ادیمده اولمشلردر (مثنوی) سالها ره می رویم ودر اخیر * همچنان در اول منزل اسیر * نیجه ییللر یوله کیدرز وعاقبتنده انجلین اول منزلده اسیرز یعنی بنی اسرائیل هر کون کیدوب وصباح کندیلری ینه منزل اولده بولدقلری کبی بزدخی راه خدایه اکرچه کیده رز ولیکن کندیمزی ینه منزل اولده اسیر کوررز (مثنوی) کر دل موسی زما راضی بدی * اخراین ره هم بپایان آمدی * اکر حضرت موسانک کوکلی بزدن راضی اولیدی تیهک راهی وکاری پیدا اولوردی موسی علیه السلامدن مراد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدر زیرا اول صحابی چونکه کندویی قوم موسایه وراه حق صحرای تیهه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی حضرت موسی علیه السلامه تشبیه

ایلدی پس کندینك حسب حالنی بو اسلوب اوزره نقل ایلدی بالمواجهه حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
خطاب ایلمکدن وسن بزدن راضی دکلسن دیو سویلمکدن تأدب ایلمسنی اشعار ایلر (مثنوی) وربکل بیزار بودی
اوزما * کی رسیدی هیچ مان خوان از سما * واکر حضرت موسا بزدن تمام بیزار اولیدی بزه آسماندن نعمت وخوان
هرکز نچن ایرشیدی یعنی هیچ ایرشمزدی (مثنوی) کی زسنکی چشمها جوشان شدی * در بیابان مان امان جان شدی
برطاشدن نچن چشمه‌لر جوشان وروان اولوردی بیابانده بزم جانمزه نچن امان اولوردی (مثنوی) بل بجای خوان خود
آتش آمدی * اندرین منزل لهیب درمازدی * بلکه خوان ومائده یرینه آسماندن آتش کلوردی بو منزلده بزم اوزریمزه
یالك اوروردی ویاقوب احراق قیلوردی (مثنوی) چون دو دل شد موسی اندر کارما * کاه خصم ماست کاهی یارما *
چونکه حضرت موسی علیه السلام بزم ایشمزده ایکی کوکللی اولدی کاه بزم خصممز کاهی بزم یارمز اولدی (مثنوی)
خشمش آتش می زند در رخت ما * حلم او ردمیکند تیر بلا * انك خشمی بزم رخت واسبابمزه آتش اوررانك حلم
ولطفی بزدن قضا وبلا تیرنی رد ایلر (مثنوی) کی بود که حلم کردد خشم تیز * هست این نادر ز لطفت ای عزیز * اول
اصحابدن بیمار اولان کمسه چونکم بو جهانی تیه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی حضرت موسایه
تشبیه وکندینك بو جهانه مبتلا اولمسنی موسی قومنك تیه ده قالمسنه تشبیه ایدوب وبونلرك تیه ده قالمسی انلره
موسانك عدم رضاسندن وخشم وغضب قیلمسندندر وبونلره مائده کلمسی وطاشدن آب روان اولمسی حضرت
موسی علیه السلامك حلم وزیاده مرحمتی بلایی دفع قیلمسندندر دیدکدنصکره حضرت رسالتپناه صلی الله علیه
وسلمك کمال فضیلتنه وزیاده حسن سیرتنه اشارت ایدوب بیوررلر که یا رسول الله نچن ممکن اولور که خشم دخی عین
حلم اوله بو خشم وقهر عین مهر اولمق سنك لطفکدن نادردر کلدر ای عزیز الوجود اولان سلطان تحقیقتکه
سنك مشرب سعادتنه محضا حلم ومرحمت غالب اولدیغنه بناء حضرت حق تعالی کفار ومنافقینه غلظت وشدته
وترك ملایمت وملایمته امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم) وحضرت موسی
علیه السلامك مشربلرینه عنف وغضب غالب اولدیغنه بناء انلری حق تبارك (اذهبا الی فرعون انه طغی فقولا له
قولا لینا) دیو ملایمت وملایمته امر ایلدی پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمك خشمی خشم رحمانیه
ایدی وخشمی عین حلمدن حاصل اولمشیدی بو اجلدن (کی بود که حلم کردد خشم تیز) دیدی وحضرت موسایی اول
حضرت حضورنده علی طریق التمثیل ایراد ایلملرینك عذرینه شروع ایدوب دیرلر که (مثنوی * مدح حاضر وحشتست
از بهر این * نام موسی می برم قاصد چنین * حاضر مدح وحشتدر بوندن اوتری قصد ایله بو تجلین موسانك نامنی
ایلتورم یعنی مدح حاضر شرعا وحشتدر ور وستایش ایتمك عند الادبا ادبه مخالفتدر بو اجلدن نام موسایی
قصد ابونك کبی ذکر ایلرم دیدی (مثنوی) ورنه موسی کی روا دارد که من * پیش تو یاد آورم از هیچ تن * واکر مرادبو
اولمیدی وموسانك ذکری اولیدی حضرت موسی نچن روا طوتردیکه بن سنك کبی سلطان انبیانك قتنده
یاد ایلیم هیچ تندن یعنی ناموجود اولان کمسه‌دن که اول حضرت سنك شرفك کوروب وامتکدن اولمغی رجا ایدوب
(اللهم اجعلنی من امة محمد) دیمشدر (مثنوی) عهد ما بشکست صد بار وهزار * عهد تو چون کوه ثابت برقرار
* بزم عهدمز یوزکره وبیك کره صندی سنك عهدك طاغ کبی ثابت وبرقراردر (مثنوی) عهد ما کاه وبهر بادی
زبون * عهد تو کوه وزصد که هم فزون * بزم عهدمز فی المثل کاهدر وهر باددن زبوندر سنك عهدك طاغ ویوز
طاغدن دخی زیاده راسخدر یعنی ای منبع حکمت ومعدن رسالت سنك عهدك کوه کبی ثابتدر وبزم عهدمز کاه
کبی بی قرار وهر هوای نفسانیه ایله زبون وبی مقدارلردر (مثنوی) حق آن قدرتکه بر تلوین ما * رحمتی کن ای امیر لونها
اول قدرت وتمکین حقیچونکه وجود شریفك آنك مظهریدر بزم تلوینمز وعدم تمکینمز اوزره شفقت ومرحمت ایله ای
الوان واشکالك امیری وای فلك رسالتك ماه منیری الواندن مراد اشیادر وحضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم
جمیع اشیانك امیری وسیدیدر (مثنوی) خویش را دیدیم ورسوایی خویش * امتحان ما مکن ای شاه بیش * کندیمزی
وکندی رسوا ایلغمزی کوردك ای شاه ارتق بزی امتحان ایلمه * مثنوی * تا فضیحتهای دیکر را نهان * کرده
باشی ای کریم مستعان * ای مستعان اولان کریم بزم غیر فضیحتلریمزی نهان ایلمش اوله‌سن اکر بزی امتحان
ایده جك اولورسك اول غیر فضیحتلریمز دخی ظهوره کاوب دخی رسوای اولورز حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
دخی کریم ومستعان دیمك صحیح اولور (مثنوی * بی حدی تو در جمال ودر کمال * در کژی ما بی حدیم ودر ضلال
* جمال وکمالده سن بی حد وبی غایتسن بز اکریلکده وضلالتده بی حد وبی نهایتز (مثنوی) بیحدی خویش بکار
ای کریم * بر کژی بی حد مشتی لئیم * کندی بیحدلغکی وبی غایت اولان لطف وکرمکی ای کریم براوج لئیم کمسه‌لرك

بی حد

بی حداولان اکر بلکی اوزره حواله ایله (مثنوی) هین که از تقطیع مایك تار ماند * مصر بودیم ویکی دیوار ماند * اکاه اول که بزم تقطیعمزدن بر تار قالدی وجودده مصر ایدك و بر دیوار قالدی تقطیع ثیابدن برنوع در صارغه وطولاغه دخی دیرلر یعنی دیدیکه ای رسول خدا وای نبی مجتبی آکاه اولکه بزم عمر یمز بزندن بر تل قالدی وعمر نهایتن بولدی بز شهر کبی معمور ایدك بر دیوار قالدی (مثنوی) البقیه البقیه ای خدیو * تا نکردد شاد کلی جان دیو * شول بقیه یی شول بقیه یی تعمیر وتربیه وحفظ ایله ای خدیو تا کم شیطانك جانی بالکلیه شاد اولمیه (مثنوی) بهر مانی بهر آن لطف نخست * که تو کردی کمرها نرا باز جست * بزدن اوتری دکل بلکه اول نخست وقدیم لطفدن اوتریکه سن کمراهلری اول لطفله ذکر وطلب ایلك ایلدك یعنی طریق مستقیمدن دور اولانلره هدایت ایلدك پس مظهردن ظاهره یعنی خلیفه دن مستخلفه انتقال ایدوب حضرت حقه مناسب اولان مناجاته شروع ایدوب دیرکه (مثنوی) چون نمودی قدرتت بنمای رحم * ای نهاده رحمها در شحم ولحم * چونکم قدرتکی کوستردك رحم کوستر ای لحم وشحم ایچنده رحملر قومش سلطان یعنی الهی چونکم کمال قدرت وقوتك رسولکدن کوستردك رحم کوستر ای لحم وشحمده محل اولاد قیلان ویاخود مرحمت وشفقتلر قوین پادشاه دیدی (مثنوی) این دعا کر خشم افزاید ترا تو دعا تعلیم فرما مهترا * بو دعا که بزدیر بزاکر سکا غضب زیاده ایلرسه ای بزرکوار سن دعا تعلیم بیور مثنوی) انچنان کادم بیفتاد از بهشت * رجعتش دادی که رست از دیو زشت) انجلین که آدم علیه السلام حضرتلری جنتدن دوشدی اکا رجعت وبردك یعنی توبه وانابت میسر قیلدك که زشت شیطاندن قورتلدی (فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب علیه) نحو اسنجه آدم علیه السلام دنیایه کلدکدنصکره حضرت حقه رجوع قیلوب مکر دیودن خلاص اولدی (مثنوی) دیو که بود کو ز آدم بکذرد * بر چنین نطعی ازو بازی برد * شیطان کیمدر که اوآدمدن نجه واندن غالب قدر اوله بو نجلین بر نطع اوزره حضرت آدمدن ایلرواوبون ایلته یعنی صنعت وعلمده آنك اوزرینه غالب اوله نطع بساطه دیرلر بونده شطرنج اوینایجق بزدر (مثنوی) در حقیقت نفع آدم شد همه * لعنت حاسد شده ان دمدمه * شیطانك اغوا واضلالی حقیقتده آدمه نفع اولدی دوکای اول دمدمه واول مکر وحیله ینه حاسده لعنت اولمشدر یعنی شیطانك آدم حقنده ایلدیکی حیله وخدعه ینه کندینك لعنتنه سبب اولوب درکاه حقدن ملعون اولمسنه باعث اولدی (مثنوی) بازئ دید ودو صد بازی ندید * بس ستون خانهٔ خود را برید * اول ابلیس بر تلبیس براوبونی کوردی وایکی یوز اوبونی کورمدی یعنی حضرت آدمی جنتدن اخراج ایلك خصوصنده اکرچه بر لعب ایلدی لکن کندینك مات اولمسی حقنده واقع اولان نیجه بازیلری مشاهده قیلمدی پس فی الحقیقه کندی خانه سنك دیرکنی کسدی وکندی الیله کندینك بنیادنی یقدی (مثنوی) آتشی زد شب بکشت دیکران * باد آتش را بکشت او بران * مثلا بر کمسه کیجه غیریلرك مزرعه سنه بر آتش اوردی که آنی یاقوب خراب ایده باد آتشی آنك کشتنه ایلتیجی اولدی برانده بامفتوحدرکه بردن اقطندن صفت مشبهه در ایلتیجی معناسنه باء فارسیله پران اوچوریجی معناسنه اولسه دخی جائزدر (مثنوی) چشم بندی بود لعنت دیورا * تا زیان خصم دید آن ریورا * لعنت خدا شیطانه بر چشم بند اولدی تا اول مکر وحیله یی خصمه زیان کوردی (مثنوی) هم زیان حال اوشدر یواو * خود توکو بی بود آدم دیو او * وبو دخی نسخه در کوبی ادم بود دیو او شیطانك مکر وحیله سی هم ینه کندی حالنه زیان اولدی خودسن دیدك آدم علیه السلام اول ابلیسك دیوی اولدی یعنی چونکم اول دیولك مکر وضرری آدمه نفع وهدایت اولدی واول ابلیسك جاننه ضرر وخسارت قیلدی پس سن دیدککه آدم علیه السلام آنك دیوی اولدی وآنی قهر ولعنته مظهر قیلدی ونسخهٔ ثانی اوزره معنیسن دیدککه آدم علیه السلام اول دیولك دیوی اولدی اکر اضافت معناسی مراد اولورسه ضمیره مضاف اولان دیو مصدر معناسنه در تقدیر معنی آدم علیه السلام آنك دیولکنك دیوی وسبب ضلالی اولدی دیمك اولور (مثنوی) لعنت این باشد که کژبینش کند * حاسد وخودبین وپر کنیش کند * لعنت اولدر که برکمسه یی کژبین ایلیه وحاسد وخودبین وپرکین ایلیه (مثنوی) تا بداند که هر انکو کرده بد * عاقبت باز اید وبروی زند * حتی اول ملعون اولان کمسنه آخر الامر بیله که هر شول کمسه که بدلك ایلدی عاقبت کیرو کار روا اول بدفعل اوانه اورر بعض نسخه ده تا بداند یرنه نوئله تاندانند واقع اولمشدر یعنی تا غفلت وغروردن بیلمز که هر اول کمسه که غیره ضرر ایلدی عاقبت اول ضرر دونروب آکا اورر کما قال الله تعالی (من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) وقال ایضا (ان احسنتم احسنتم لانفسکم وان اسأتم فلها) (مثنوی) جمله فرزین بندها بیند بعکس * مات بروی کردد ونقصان ووکس * جمله فرزین بندلری عکسله کورر مات ونقصان ووکس آنك اوزرینه اولور یعنی ملعون ومطرود اولان کمسه جمیعا بساط شطرنج کونده اولان قضانك

فرزین بنداوبونلری برعکس کورر یعنی کندی یه قوت ومنفعت وخصمه نکبت ومضرت بیلور پس مات وهلاك ایلك اوزرینه رجوع ایلرونقصان وخسران اکا اولور وکس فلان فی تجارته دیرلر وخسران معناسن ویررلر (مثنوی) زانکه او کزهیچ بیند خویش را * مهلك وناسور بیند ریش را * درد خیزد زین چنین دیدن درون * دردواورا ازحجاب آردبرون * بوبیتلر سؤال مقدره جواب واقع اولور کان دیمك لازم کادیکه ملعون ومطرود اولان کسه یه هدایت ومنفعت نه جهتدندر بیوررلر اول جهتدنکه اکر اول ملعون اولان کسه کندویی هیچ کورسه وبی وجود وناچیز عدایلسه ریش نفسانیه ومرض قلبیه‌سنی مهلك وناسور کورردی یعنی صحت بولمش وزائل اولمش کورمزدی جواب شرط بومصرعدر دردرونی بویله کورمکلکدن یعنی صحت بولمش وامراض نفسانیه دخی زائل اولمش وروح کماله ایرمش کورمکدن درد قالقار وصحت نفسه واصلاح قلبه طلب حاصل اولور ودردرون عشق بی چون آنی حجابدن طشره کتورر ودرکاه الهی یه ایرشدیرر یعنی دردوطلب ایسه اول مریض معنوی اولان وحرمان وخذلانده قلان کسه‌یی حجاب انانیتدن وپردهٔ کبروتخوتدن طشره کتورر وصحت وصفوت مرتبه‌سنه یتورر (مثنوی) تانکیرد مادرانرا دردزه * طفل درزادن نیابد هیچ ره * این امانت دردل ودل حامله‌ست * این نصیحتها مثال قابله‌ست * مادامکه مادرلری اوغلان بوروسی طوتمیه طفل طوغمقلقده هیچ یول بولمز بوامانت قلبده‌در وقلب اکا حامله‌در بونصیحتلر ایه کبیدر یعنی بوامانت الهیه دخی دلده‌درکه مراد یا اخلاص ویا ایماندر ویا عرفان وایقاندر ویا محبت حضرت رحماندرکه دل بونلره حامله‌در ومرشدلك بونصایح ومواعظی قابله کبیدر (مثنوی) قابله کوید که زن را درد نیست * درد باید درد کودك راره‌یست * چقن قابله اولنلر زن حامله‌ده درد واضطراب کورمسه‌لر دیرلرکه زنك دردی یوقدر درد واضطراب کرکدرکه درد کودکه یولدر کذلك پندونصیحت صاحبلری برکسه‌ده درد واضطراب کورمسه‌لر دیرلرکه بوبار امانتی حامله اولان نفسك درد وطلبی یوقدر پس درد واضطراب کرکدرکه اضطراب قلبی ولد معنوینك تولدنه یولدر (مثنوی) آنکه او بی درد باشد ره‌زنست * زانکه بی دردی اناالحق کفتنست * اول کسه که بی درد اوله رهزن طریقدر زیرا که دردسزلك اناالحق دیمکدر یعنی شول کسه که درونده بطن تندن تخلیص روح ایچون درد واداء امانت الهیه ایچون اضطراب اولمسه بلکه قلبی بوخصوصده ساکن وبی اضطراب اولسه قطاع طریق انبیا واولیادر زیرا بوخصوص ایچون درونده درد واضطراب اولمق فرعون کبی اناالحق وانا ربکم الاعلی دیمکلکدر نعوذ بالله یعنی امانت الهیه‌یی ظهوره کتورمکده مواس اولی برینه ومحلنه یتورمکده برکسه‌نك که اضطراب درونی اولمیه استغنادن وعدم احتیاجدن عبارت اولورو بن حق وناءبت بنفسه اولدم وعبودیت واحتیاجی ترك قیلدم دیمك معناسنی اشعار قیلور (مثنوی) آن انا بی وقت کفتن لعنتست * آن انا در وقت کفتن رحمتست * اول بنلکی وقتسز دیمك یعنی نفسانیت حالنده قائل اولمق ویا انانیتله اتصاف قیلمق اللهدن لعنتدر اول اناالحق وقتنده دیمك رحمتدر وبو اناالحق دیمکلك وقتی اولور که چقن سالك خدمت نوافل واداء فرایضله طریق حقه سالك اولسه ومصقلهٔ ذکرالله‌له قلبه جلا ویرسه حتی جملهٔ کدورات نفسانیه‌دن واخلاق حیوانیه‌دن نجات بولسه واوصاف الهیه ووجود حقانیه انده ظهوره کلسه اول وقتنده بووجود حقانیه‌دن تعبیرا یلیوب اناالحق دیسه رحمتدر زیرا بوانانی دین وجود مجازی دکلدر وجود حقیقیدر (م ی) آن انا منصور رحمت شد یقین * آن انا فرعون لعنت شد یقین * اول اناالحق سوزی شکسز منصوره رحمت اولدی اول انا فرعونه لعنت اولدی یعنی حسین منصور قدس الله سره العزیز حضرتلرینك انادیمسی یقینا رحمت اولدیکه اتفاق مشایخ بونك اوزرینه‌در واول فرعونك انادیمسی لعنت اولدیکه آنك انانیتی نفسانیت جهتندن اولدیغیچوندر (مثنوی) لاجرم هر مرغ بی هنکام را * سر بریدن واجبست اعلام را * لاجرم هر وقتسز مرغك باشنی کسمك اجبدر ضررو قبا حتنی اعلام ایتمك ایچون (مثنوی) سر بریدن چیست کشتن نفس را * در جهاد وترك کفتن نفس را * باش کسمك نه‌در نفسی دیه‌لمکدر جهادده ونفسی ترك ایلمکدر یعنی مرغ نفسك باشن کسمکلك ندر نفسی طریق حقده اولدرمکلکدر وحظ وهواسنی کیدرمکلکدر پس نفسی اولدرمك اوصاف خبیثه‌سن کیدرمکدر (مثنوی) آنچنانکه نیش کزدم بر کنی * تا که یابد اوز کشتن ایمنی انچلاین که عقربك نیشنی قوپررسن تا کم اول عقرب اولمکدن ایمنلك وخلاص بوله (مثنوی) بر کنی دندان پر زهری زمار * تا رهد مار از بلای سنکسار * ماردن زهرله پردیشنی قوپررسن تا کم اول یلان طاشلنمق بلاسندن قورتلور (مثنوی) هیچ نکشد نفس را جز ظل پیر * دامن آن نفس کش را سخت کیر * نفس اماره‌یی پیرك سایه‌سندن غیری هیچ نسنه دیه‌لمز سایه‌سندن مراد آنك ارشادی وتربیتیدر اول نفس اماره‌یی قتل ایدیجینك دامنی محکم طوت (مثنوی) چون بکیری سخت آن توفیق هوست * در تو هر قوت که آید جذب اوست * چونکم اول پیرك

دامن مباركن محكم طوته سن اول دامن پيره تمسك ايتمك توفيق هودر يعني آنك ذيل امر وارادتنه تشبث قيلمق حق تعالينك هدايتي وتوفيقيدر سكا هر قوت وحالت كه كلور اول پيرك جذبيدر وياخود اول هو يله مسمى اولان خدانك جذب وعنايتيدر (مثنوى) مارميت اذ رميت راست دان * هرچه كارد جان بود از جان جان * مارميت اذ رميت آيتني راست بيل هرنه يي كه جان كتورر اول جانك جاننددر يعني سكا پير جانبندن هرنه قدر قوت وقدرت كلورسه اول اللهك جذبندن وسكا عنايتندندر لكن پيرك وجودي واسطه وسيله كه اول آلت حق اولمشدر (مارميت اذ رميت) مفهوم شريفني سن پيرلر حقنده همه راست ودرست بيل زيراهرنه يي كه ولي خدانك جاني كتورسه اول حضرت حقدندر ورامي وفاعل في الحقيقه جناب الهيدر لكن شيخك وجودي اول قوت وقدرته برآلتدر (مثنوى) دست كيرنده ويست وبردبار * دمبدم آن دم ازو اميد دار * دست كيرنده ومرشد وهدايت كننده من حيث الحقيقه اول جان جان وحضرت يزداندر وحليم وكريم دخي اول سبحاندر نفس بنفس دائما لا ينقطع اول دمي يعني اول فيض سعادت توأمي آندن اميد طوت (مثنوى) نيست غم كر ديربي او ماندهٔ * دير كير وسخت كيرش خواندهٔ * دير كيرد سخت كيرد رحمتش يك دمت غائب ندارد حضرتش * غم دكلدر اكر آنسز كيج قالمش ايسك اول خدايي كيج طوتيجي اوقومشسن يعني غم يوقدر اكرچوق زمان اوفيض مرحمت توأمسز قالدكسه ده زيرا دير كير وسخت كير معناسني آيت وحديثدن اوقودلك (كما قال الله تعالى ان بطش ربك لشديد) وقال عليه السلام ان الله ليملي للظالم فاذا اخذه لم يفلته) پس رحمت الهيه غضب اوزره سبقت قيلمش وكرم وفضلي قهر وجلالندن زياده اولمشدر پس مفضول ومسبوقده شان شريفي دير كير وسختكيرلك اوليجق فاضل وسابق اولان صفتلرنده دخي دير كيرا اولمق بطريق الاولى وطرفينده بيله تأخير وتراخي امهالدر بوخسه اهمال دكلدر پس اول جان جانك رحمتي دخي اكرچه دير طوتر لكن محكم طوتر بردم سني كنديدن غائب طوتمز اول جان جانك حضرتي ويا آنك رحمتنك حضرتي ديمك اولور (مثنوى) ور تو خواهي شرح اين وصل وولا * از سر انديشه مي خوان والضحى * اكرسن شو وصلتك شرحني ومحبتك توضيحني استرسك انديشه وتدبير طرفندن سورهٔ والضحى يي اوقو كه حق تعالى قولني كنديدن قطع ايلمز وعبدنه بغض وعداوت قيلمز نته كم نيجه مدت حضرت رسالتپناه صلى الله عليه وسلمدن دخي منقطع اولوب حتى برمرتبه تأخير ايلديكه اول حضرت محزون وكفار بغايت مسرور اولوب ديديلركه (ان محمدا ودعه ربه) پس حق تعالى حضرتلري ضحى وليله قسم ايدوب بيوردي يا محمد ضحى وليل حقيچون ربك سني كنديدن قطع ايلمدي ودخي سكا بغض وعداوت قيلمدي بوسورهنك تفسيري مفصل ومشروح بو جلدك ديباجه سنه قريب (والضحى نور ضمير مصطفى) بيتنده مرور ايلدي اكر سؤال اولنورسه كه بو سورهٔ شريفده اولان (ماودعك ربك وماقلى) اول حضرته مخصوصدر سائر عباده بونكله نيجه استشهاد اولنور الجواب نعم ورودي اول حضرته مخصوصدر ولكن سائر عباده حكمي ومفهومي جميع مؤمنينه بقدر استعداداتهم عامدركه حق تعالى مؤمنلري كندي حضور عزتندن بردم قطع ايتمز وغائب طوتمز ولكن تأخير رحمت لحكمة درو قتنه مرهوندر ساعتنده ظهور ايلر (مثنوى) ور تو كويي هم بديها از ويست * ليك آن نقصان فضل او كيست * آن بدي دادا آن كمال اوست هم * من مثالي كويمت اي محتشم * وكرسن ديرايسك ضررلو وقبيحلرلردخي خدادندر نعم جمله قبايح وشرور بر مصداق (قل كل من عند الله) وقل الله خالق كل شئ) اندندر وجملهنك خالق اولدر ولكن بو قبايح وشرورك اندن اولمسي آنك فضل وكمالنه چقن نقصان وير راول قبايحي ويرمك هم اول خدانك كماليدر يعني اول بد وزشتي دخي خالق اولمق آنك كمال صنع وحكمتنه دلالت ايلر بو خصوصي سكا تفهيم ايچون اي محتشم بن بر مثال ديه يم تا حقيقت حال سنك معلومك اوله (مثنوى) كرد نقاشي دو كونه نقشها نقشهاي صاف ونقش بي صفا * مثلا بر نقاش ايكي دورلو نقشلر ايلدي صافي نقشلر بي صفا نقشلر يعني بر نوع صافي وملايم نقشلر وبرنوع دخي منكدر وقبيح نقشلر ايلدي (مثنوى) نقش يوسف كرد وحور خوش سرشت نقش عفريتان وابليسان زشت * يوسف نقشني وخوش سرشت اولان حوري نقشني ايلدي زشت عفريتلر وزشت ابليسلر نقشني دخي ايلدي (مثنوى) هر دو كونه نقش استادئ اوست * زشتي او نيست آن رادئ اوست * هر ايكي كونه نقش آنك استادلغيدر استادلغنك شاهديدر اول استادك زشتلكي دكلدر اول بد نقش دخي نقاشك جوادلغي وكرملكيدر (مثنوى) زشت را در غايت زشتي كند * جمله زشتيها بكردش برتند * زشتي زشتلكك غايتنده ايلر جمله زشتلكلر اول زشتك اطرافنه طولنور (مثنوى) تا كمال دانشش پيدا شود * منكر استاديش رسوا شود * تا آنك علمنك كمالي ظاهر اوله انك استادلغنه منكر اولان رسواى اوله (مثنوى) ور نداند زشت كردن ناقصست * زين سبب خلاق كبر ومخلصست * واكر نقاش زشت نقش ايلمك بيلميه ناقصدر بو سببدن جناب حق كبرك ومخلصك خلاقيدر

یعنی مؤمنی وکافری خلق ایدیجی اولدر مع هذا کافری وکفری خلق ایلدیکندن آنك شاننه نقصان لازم کلمز (مثنوی) پس از ین روکفر وایمان شاهدند * بر خداوندیش هردو ساجدند * پس بو جهتدن کفر وایمان شاهدلردر کفر وایمان آنك خداوندلکی اوزره هر ایکیسی ساجدلر وباش قو یجیلردر پس بو جهتدن کفر وایمان دخی یعنی اهل کفر واهل ایمان اول حضرتك خلاقیتنه مسجلر وشاهدلردر وانك خداوندلکنه هر ایکیسی ساجدلردر کما قال الله تعالی (وان من شیء الا یسبح بحمده) وقال (وله اسلم من فی السموات والارض طوعا وکرها) وقال (ولله یسجد من فی السموات والارض (مثنوی) لیك مؤمن دان که طوعا ساجدست * زانکه جویای رضا وقاصدست * لیکن مؤمن بیل که طوعا سجده ایدیجیدر زیرا مؤمن رضای حقه طالب وقاصددر (م ی) هست کرها کبر هم یزدان پرست لیك قصد او مرادی دیکرست * کبر دخی کرها هم یزدان پرستدر لیکن کبرك عبادتدن مقصودی برغیری مراددر یعنی کافرك پرستشندن وبنده لکندن مقصودی رضای خدا دکلدر بلکه اندن برغیری مقصود نفسانیسی واردر پس کافر ایله مؤمنك ما بیننی تمییزا تملك ایچون ایلرولیکن امارت حقنده بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (م ی) قلعهٔ سلطان عمارت می کند * لیك دعوی امارت می کند * مثلا کافر سلطانك قلعه سنی عمارت ایلر ولیکن امارت دعواسن ایلر یعنی سلطان حقیقتك ملکی اولان وجود قلعه سنی عبادت وطاعتله معمور ایلر ولکن اول ادعا ایله وجود قلعه سنده امیرلك وحاکملك دعواسن ایلر وقلعهٔ وجودی کندینك زعم ایلروکندوبی وجودنده مستقلا حاکم صانوب دعوای امارت ایلروقلعهٔ وجودك تعمیر وتکمیلنده اولان خدمت وعبودیتی اول معنا کندی نفسنه ایلر (مثنوی) کشت باغی تا که ملك او بود * عاقبت خود قلعه سلطانی شود * قلعه یی عمارت ایلین باغی اولمش تا قلعه آنك ملکی اوله عاقبت خود قلعه سلطانی اولمشدر تا کم وجود مملکتی سلطانه منسوب اولور یعنی عمارت قلعهٔ وجود ایدین کافر حضرت سلطان حقیقته باغی وعاصی اولمشدرتا کم وجود مملکتی انك ملکی اوله وانده حکومت ایلیوب سلطان حقیقتدن استغنا قیله عاقبة الامر خود انك وجودی سلطانی اولور وسلطان حقیقت آنی اول کافرلك اندن جبرا وکرها الور پس کافرلك مثالی بوذکر اولنان کبی اولور (مثنوی) مؤمن آن قلعه برای پادشاه * می کند معمور نی از بهر جاه * اما مؤمن اول قلعه یی پادشاه ایچون معمور ایلر جاهدن اوتری دکل یعنی مؤمن اول قلعهٔ وجودی (خالصا لوجه الله وطالبا لمرضات الله) معمور ایلر وبدنی الله ایچون بسلر منصبدن اوتری وحظ نفس ایچون وحیات فانی ایچون قلعهٔ وجودی معمور ایدوب تن پرور اولمز وحکومت وریاست ایچون اکل وشرب قیلمز دیمك اولور (مثنوی) زشت کو یدای شه زشت آفرین * قادر و بر خوب و بر زشت مهین * زشت حضرت خدایه دیر ای زشتی خلق ایدیجی پادشاه خوب اوزره وحقیر اولان زشت اوزره قادرسن پس بنی بو یله زشت خلق ایلدلك امر سنکدر (مثنوی) خوب کو یدای شه حسن وبها * پاك کردانیدیم از عیبها * خوب ایدر ای حسن وجمالك شاهی بنی عیبلردن پاك وطاهر ایلدلك حکمت سنکدر که کارکده شائبهٔ علت وغرض یوقدر پس سکا هزاران شکر وثنا اولسون (وصیت کردن پیغامبر علیه السلام مر ان بیمار را ودعا آموزانیدنش که برخود بخواستن رنج دعا مکن) (مثنوی) کفت پیغامبر مر ان بیمار را * این بکو کای سهل کن دشوار را * حضرت رسول علیه السلام اول بیماره ایتدی بونی دیکه ای خدا دشواری بکا سهل ایله ومشکلی آسان ایله (مثنوی) آتنا فی دار دنیانا حسن * آتنا فی دار عقبانا حسن * بزه دار دنیامزده حسنه ویر بزه دار عقبامزده حسنه ویر بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر که امام مسلم حضرتلرندن روایت ایدرلر حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اصحابدن برکسه یی عیادت ایلدیلر (فرآه قد صار مثل الفرخ) یعنی آنی کمال ضعفندن قوش یوروسی کبی کوردی (فقال علیه السلام له هل کنت تدعو الله بشیء او تسأله ایاه) پس حضرت علیه السلام اکا دیدیکه الله برشیئه متعلق دعا ایدر اولدکمی یا آندن برشیء استرایدکمی (قال نعم یا رسول الله کنت اقول اللهم ما کنت معاقبنی به فی الاخرة فعجله لی فی الدنیا) دیدیکه نعم یا رسول الله بن دیر اولدم ای بنم اللهم اول شیئی ایله که آخرتده بنی معاقب اولدلك آنی بکا دنیاده تعجیل ایله دیدم پس حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم علی طریق التعجب والارشاد قال بیوردیلر (سبحان الله لا طاقة لك بعذاب الله فلا تطیقه ولا تستطیعه) دخی روایت اولنمشدر (افلا قلت اللهم آتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار (یعنی حضرت رسالتپناه علیه السلام تعجب طریقیله سبحان الله دیوب بیوردیلر والله الهك عذابنه سنك ایچون طاقت یوقدر دیدیلر پس نیچون دیمزلك بو یله دیو که الهی دار دنیاده بزه حسنه ویر ودار عقباده دخی بزه حسنه ویر وبزی عذاب ناردن حفظ ایله دنیاده حسنه صحت وعافیتدر آخرتده حسنه مغفرت وجنتدر دیمشلر بیمارلك قصه سی بوراده تمام اولوب غیریلره دعا ونیاز ایلمکی تعلیم بیوررلر (مثنوی) راه را بر ما چو بستان کن لطیف * منزل ما خود تو باشی ای شریف

الهی طریق آخرتی بزه بستان کبی لطیف ایله‌ای شریف برزم منزلمز خود سن اوله‌سن زیرا راهدن مقصود سکا وصولدر
بهشته دخول دکل (مثنوی) مؤمنان در حشر کویند ای ملک * نی که دوزخ بود راه مشترک * مؤمنلر قیامتده
دیه‌لر ای ملک دوزخ مشترک یول دکلمی ایدی آخرتده اولان حسنه‌یی بیاندر یعنی مؤمنلر حشرده دیه‌لر ای ملائکه
دوزخ جمیع ناسه ممر ورده ویاخود دخولده طریق مشترک دکلمیدر که حق تعالی حضرتلری اکا داخل اولمقده جمله‌نک
اشتراکنی خبر ویروب بیوردیکه (وان منکم الا واردها کان علی ربک حتما مقضیا ثم ننجی الذین اتقوا ونذر الظالمین
فیها جثیا) یعنی سزدن بر احد یوقدر ای انسان الا جهنمه داخلدر ورود دخول معناسنه‌در (کما قال علیه السلام
الورود الدخول لا یبقی بر ولا فاجر الا دخل النار فتکون علی المؤمنین بردا وسلاما کما کانت علی ابراهیم وتقول
للمؤمن جز یا مؤمن فان نورک اطفأ ناری کذا فی المدارک (وقال البیضاوی روی فی الخبر الصحیح عن جابر رضی الله
عنه قال سئل رسول الله صلی الله علیه وسلم عن الورود فقال علیه السلام اذا دخل اهل الجنة الجنة قال بعضهم
لبعض الیس قد وعدنا ربنا ان نرد النار فیقال لهم قد وردتموها وهی خامدة (مثنوی) مؤمن وکافر بر و باید کذار *
ما ندیدیم اندرین ره دود ونار * مؤمن وکافر اول جهنم اوزره کذار ایلمک کرک بعض نسخه‌ده باید واقع اولمشدر
بو تقدیرا اوزره معنی مؤمن وکافر انک اوزرینه کذار بولوروا اندن عبور قیلور بز بو لده تتون وآتش کورمدک (مثنوی)
نک بهشت وبارکاه ایمنی * پس کجا بود آن کذارکاه دنی * اشته جنت واینک بارکاهی پس اول دنی وهولناک کذرکاه
قنده ایدی دیه‌لر (مثنوی) پس ملک کوید که آن روضهٔ خضر * که فلان جا دیده اید اندر کذر * پس ملک مؤمنلره
دیه که اول سبز اولان روضه ولطیف اولان بستان که فلان یرده کذر محلنده کورمشسز (مثنوی) دوزخ آن بود
وسیاستکاه سخت * بر شما شد باغ وبستان ودرخت * دوزخ وسخت اولان سیاستکاه اول ایدی لکن سزه اول
جای جنت باغ وبستان ودرخت اولدی (مثنوی) چون شما این نفس دوزخ خوی را * آتشی کبر فتنه جوی را
چونکه سز بو دوزخ خو یلو نفسی فتنه جوی اولان کافر آتشی (مثنوی) جهدها کردید وآن شد پر صفا
نار را کشتید از بهر خدا * جهدلر ایلدیکز واول نفس دوزخ خو پر صفا اولدی وجنت کبی لطافت وملاحت بولدی
خدادن اوتری آتشی سوندردکز (مثنوی) آتش شهوت که شعله می زدی * سبزهٔ تقوی شد ونور هدی) شهوت آتشی
سوندردکز که شعله اورردی وسزلک محصولا تکزی احراق قیلوردی پس اول شهوت وغضب اتشنی رضاء لوجه الله
اطفا ایلدیککز تقوی سبزه‌سی وهدایت نوری اولدی (مثنوی) آتش خشم از شما هم حلم شد * ظلمت جهل
از شما هم علم شد * سزدن غضب آتشی هم حلم اولدی سزدن جهل ظلمتی هم علم اولدی (مثنوی) آتش حرص از شما
ایثار شد * وآن حسد چون خار بد کلزار شد * حرصک آتشی سزدن ایثار وسخا اولدی واول حسد خار کبی
ایدی کلزار اولدی یعنی افعال ردیه واخلاق ذمیمه‌یی ازاله ایدوب انک یرینه اخلاق حسنه واوصاف حمیده حاصل
ایلدیکز (مثنوی) چون شما این جمله آتشهای خویش * بهر حق کشتید جمله پیش پیش * چونکه سز بو جمله
کندی آتشلریکزی حق تعالینک رضاسندن اوتری جمله‌سنی مقدم لک اولدردیکز یعنی دنیاده آنی مقدما ازاله
قیلدیکز (مثنوی) نفس ناری را چو باغی ساختید * اندرو تخم وفا انداختید * آتش نفسی بر باغ کبی
دوزد یکز انده وفا تخمنی اکدیکز (مثنوی) بلبلان ذکر وتسبیح اندرو * خوش سرایان در چمن برطرف جو * باغ
وبستان کبی اولان نفسکزده ذکر وتسبیح بلبللری چمنده جوی کنارنده لطیف ترنم ایدیجیلردر (مثنوی) داعیٔ
حق را اجابت کرده اید) در جحیم نفس آب آورده اید) حق تعالینک داعیسنه اجابت ایلدیکز واول جانبه ارشاد وهدایت
قیلنلرک امرینی قبول قیلدیکز نفس دوزخنه آب کتورمشسز (م ی) دوزخ ما نیز در حق شما * سبزه کشت وکلشن
وبرک ونوا * چونکیم اول دنیاده سز نفسکزی اولدردیکز وبوکونه اعمال صالحه ایله قیلکز باغی حزین ومنور قیلدیکز
بزم دوزخمز دخی سزلک حقکزده سبز اولدی کلشن وبرک ونوا اولدی (م ی) چیست احسان را مکافات ای پسر * لطف
واحسان وثواب معتبر * ای پسر لطف واحسانه جزا ومکافات ندر لطف واحسان ومعتبر ثوابدر (کما قال الله تعالی
فی سورة الرحمن (هل جزاء الاحسان الا الاحسان (مثنوی) نی شما کفتید ما قربانییم * پیش اوصاف بقا ما فانییم *
ما اکر قلاش وکر دیوانه ایم * مست آن ساقی وآن پیمانه ایم * ملائکه لسانندن ویاخود حق جانبندن بونلره روز
آخرتده دخی دیه‌لر ویسندیده اولان وصفلرین عدایلیه‌لر حضرت حق بونلره دیه که ای مؤمنلر سز دنیاده
دیمدیکزمی که بز قربانیلرز حضرت خدانک اوصافی قتنده بز فانی یز یعنی اللهک اوصاف باقیه‌سی حضورنده بز فانیلرز
زیرا اکر عاقل واکر دیوانه یز بز اول ساقینک واول پیمانه‌نک مستی یز یعنی اول ساقیٔ حقیقتک مستی واول پیمانهٔ
وحدتک سرخوشی یز پس تیغ امر الهی قربانی وپیش اوصاف ربانیده فانی اولدیغنه واول ساقیٔ حقیقتدن

نوش قیلدیغنه اقرار ایلمك دخی خصال حمیده واوصاف پسندیده دندر پس بومناسبتله دنیاده اولان اعمال واحوالك وعشاقدن صدور ایلین افعالك ذکرنه انتقال ایدوب وکندیلرنی دخی جمله مابینه ادخال قیلوب بیوررلر (مثنوی) بر خط وفرمان او سر می نهیم * جان شیرین را گروکان می دهیم * بز حضرت خدانك حکم وفرمانی اوزره باش قوورز شیرین جانمزی آ کارهن وپیشکش ویررز (مثنوی) تا خیال دوست در اسرار ماست * چاکری وجان سپاری کار ماست * مادامکه دوستك فکر ومحبتی بزم اسرار وقلوبمزده در بنده لك وجان سپارلق بزم ایشمزدر (مثنوی) هرکجا شمع بلا افروختند * صد هزاران جان عاشق سوختند * هر قنده که بلا شمعی شعله لندردیلر اول بلا شمعنه نیجه یوز بیك عاشقلك جاننی یاقدیلر (مثنوی) عاشقانی کز درون خانه اند * شمع روی یار را پروانه اند * شول عاشقلر که خانه نك ایچنده درلر یارلك شمع رویننك پروانه لریدر یعنی شول عاشقلر که درون خلوتخانهٔ معشوقدندرلر ومحرمان حرم حقیقتدندرلر انلر شمع روی یاره پروانه درلر (مثنوی) ای دل انجا روکه با تو روشنند * وز بلاها مر ترا چون جوشنند ای دل اول یره کیت که سنکله روشنلردر یعنی شول اهل صفا جانبنه سرایت که انلر سنکله صفا اوزرینه ووفا اوزرینه بی غل وغش معاشرت ایدرلر وبلالردن انلر سکا جوشن کبیدرلر یعنی جوشن برکسه یی زخم تیر وتیغدن نیجه حفظ ایدرسه انلر دخی سنی بلا وجفالردن اویله حفظ ایدرلر (مثنوی) بر جنایات مواسامی کنند * در میان جان ترا جامی کنند * سنك جنایتلرك اوزرینه ایلك ایدرلر جان ایچنده سکا یر ایدرلر وسنی جان کبی عزیز طوترلر (مثنوی) زان میان جان ترا جامی کنند * تا ترا پر باده چون جامی کنند * اول سبیدن میان جانی سکا یر ایدرلر یعنی اندن اوتری جانلری ایچنده سنکچون مقام ایدرلر که تا سنی بر جام کبی بادهٔ الهیدن پر ایلیه لر (م ی) در میان جان ایشان خانه گیر درفلك خانه کن ای بدر منیر * وانلرك میان جاننده خانه طوت یعنی خدمت وعبودیتله کوکلرینه کیروب یر ایت ای بدر منیر فلکده خانه طوت یعنی اگر انلرك کوکلنه کیرسك ومیان جانلرینه داخل اولورسك بر مرتبه رفیع القدر وعالیشان اولورسن که بدر منیر فلکده خانه طوتوب رفیع المرتبه اولدیغی کبی مرتبه لك اندن ارفع اولور (مثنوی) چون عطارد دفتر دل وا کنند * تا که بر تو سرها پیدا کنند * کاتب فلك اولان عطارد یلدزی کبی کوکل دفترنی سکا آچه لر تا کم سکا سرلری پیدا واشکار ایده لر (مثنوی) پیش خویشان باش چون آوارهٔ * برمه کامل زن ار مه پارهٔ اقربا وتعلقاتك اوکنده بیکانه وآواره کبی اول اگر ماه پاره ایسك کندونی بر کامل ماهه اور یعنی اگر مهپاره ایسك بدر کامله کندونی مقارن قیل دیمك اولور (مثنوی) جزو را از کل خود پرهیز چیست * با مخالف این همه آمیز چیست جزؤك کندی کلندن پرهیزی ندر مخالفه بو دوکلی اختلاط ومصاحبت ندر یعنی سن بر کل مرتبه سنده اولان کاملك فی الحقیقه جزؤی ایسك اندن پرهیز واجتناب قیلمزسن ومخالف واضداد اولنلر ایله مختلط اولمزسن (مثنوی) جنس را بین نوع گشته در روش * غیبها بین عین گشته در رهش * جنسی کور روشده نوع اولمش یعنی گتمکده وبر مرتبه دن بر مرتبه یه سیر ایتمکده جنس نوع اولمش کور غیبلری عین اولمش قورتلمقده وخلاص اولمقده روش کسر واوله ورهش کسر هائله درروش وقتندن اسم مصدر دروورهش کذلك رهیدن لفظندن اسم مصدردر پس توضیح معنی اولدرکه چون بر جنس بر نوع ایله مختلط اولسه وانلرك جانبنه کیدوب انلرله الفت وانسیت قیلسه اول جنس اول نوعك حکمنده اولور واول مرتبه سن بولور مثلا اصحاب کهفك کلبی اصحاب کهفدن اولدیغی کبی ودخی نبات جنسی حیوان وحیوان جنسی انسان مرتبه لرین بولدیغی کبی وغیبلری کورکه مرتبهٔ باطندن قورتلوب عالم ظهوره میل ایلمکده عیان اولمش وشهادت مرتبه سنه گلمش یعنی عالم غیبده اولان اعیانی وارواحی کورکه جنس غیبدن ایکن مرتبهٔ عینه گلمشدر (مثنوی) تا چو زن عشوه خری ای بی خرد * از دروغ وعشوه کی یابی مدد ای عقلسز مادامکه زن کبی عشوه صاتون آلورسن دروغ وعشوه دن چون مدد ونفع کوررسن یعنی بو خلق عالمك عشوه سنی وریشخندنی زن کبی قبول ایلیه سن بونلرك کذبندن وعشوه سندن چون مدد بولورسن یعنی بونلرك دروغ وعشوه سندن سکا مدد یوقدر (مثنوی) چاپلوس ولفظ شیرین وفریب * می ستانی می نهی چون زر بجیب * مداحلرك چاپلوسنی وخوش آمد ایدیجیلرك شیرین لفظنی وفریبنی آلورسن والتون کبی آنی جیبکه قورسن وقبول قیلورسن (مثنوی) مر ترا دشنام وسیلی شهان * بهتر آید از ثنای گمرهان * سکا پادشاهلرك دشنام وسله سی گمراهلرك مدح وثناسندن یکرك گاور (مثنوی) صفع شاهان خور مخور شهد خسان * تا کسی گردی زاقبال کسان * پادشاهلرك سله سنی یی خسلرك عسلنی ییمه تا کسلرك اقبالندن برکسه اوله سن یعنی طریقت شاهلری اولان عارفلرك وعزیزلرك طپانچه سن یی وزخم وجفاسن چك اهل صورت اولان دنیلرك شهد وشکرن ییمه تا ازل صاحب سعادتلرك اقبال ودولتندن سندخی برکسه اوله سن واهل سعادت مرتبه سن بوله سن (مثنوی) زانکه زیشان خلعت ودولت رسد *

در پناه روح جان کردد جسد * زیرا که اول پادشاهان معنویدن دولت وخلعت تشور روحك پناه وحمایتنده جسد جان اولور زیرا شیء مقارنتنك حکمن اخذ قیلور واولره مصاحبت ومقارنت قیلان اولر من تبه سن بولور (مثنوی) هرکجا بینی برهنه وبی نوا * دانکه اوبکریخته ست ازاوستا * هرقنده عریان وقدرتسز کوررسن یعنی برکسه بی هرنه برده که آچ ومحتاج مشاهده قیلورسن بیل که اوکسه استادندن قاچمشدر (مثنوی) تاچنان کردد که می خواهد داش * آن دل کوربد بی حاصلش * استاددن اول بی نوا انکچون فچارتا انجلین اوله که کوکلی استر آنك بی حاصل اولان بد اولان اول کورکوکلی یعنی استاددن اول پرنکبت آنکچون نفرت ایلرکه تاکندی کوکلی استدیکی کبی اوله اویله کوکل که کور وبد وبی حاصلدر استادك کندی نفسنده تصرف ایلسی آکاباروزحمت کاور (مثنوی) کرچنان کشتی که استا خواستی * خویش راوخویش را آراستی * اکراول بی نوا انجلین اولیدیکه استاد استر یعنی اکراستادك استدیکی کبی اولیدی وکندی مرادنفسن ترك قیلیدی کندیسنی واقرباسنی آراسته ایلردی واستاد عالم اولوب مقبول اولوردی (مثنوی) هرکه ازاستا کریزد درجهان * اوزدولت می کریزد این بدان * هرشول کسه که استادندن فچار بونی بیل که اودولتدن فچار (مثنوی) پیشهٔ آموختی درکسب تن چنك اندر پیشهٔ دینی بزن * تن کسبنده برصنعت اوکرندك دینه منسوب اولان صنعته ال اور (مثنوی) درجهان پوشیده کشتی وغنی * چون برون آیی ازینجا چون کنی * جهانده لباس ایله پوشیده اولدك ومال ایله غنی اولدك چونکم بوجهاندن طشره کله سن نیجه ایلرسن واستاد عالمسن که اول جهانده بولباس واموالك فائده سی یوقدر بلکه اندہ دینه منسوب اولان اعمال واحوال واقوالك فائده سی واردر پس آنی براهل دین استاددن تعلم ایله (مثنوی) پیشهٔ آموز کاندر آخرت * اندر آید دخل کسب مغفرت * برصنعت اوکرنکه آخرتده مغفرت کسبنك دخل ومحصولی کله وسکا واصل اوله (مثنوی) ازجهان شهریست پربازار وکسب * تامپندار یکه کسب اینجاست حسب * اول جهان آخرت پربازار وپرکسب برشهردر تاصانمیه سنکه کسب انجق بودنیاده در بلکه تجارت عظمی وفوائد کبری اصل آخرت بازارنده اولور (مثنوی) حق تعالی کفت کین کسب جهان * پیش آن کسبست لعب کودکان حق تعالی ایتدیکه بوجهانك کسبی اول کسب اخرونك قتنده اطفالك لعبیدر (مثنوی) همچو آن طفلی که برطفلی تند * شکل صحبت کن مساسی میکند * اول برطفل کبی که برغیری طفل اوزره حرکت ایلر صحبت وجماع ایدیجی کبی برمساس ایلر واوبرآخرنه یاپشوب مجامعته تشبیه وتقلید ایلر (مثنوی) کودکان سازند دربازی دکان * سود نبود جزکه تعبیر زمان * اطفال لعب بازیده دکان دوزرلر اکرچه بویله ایلرلر زمان کچورمکدن غیری انلره سود ومنفعت اولمز (مثنوی) شب شود درخانه آید کرسنه * کودکان رفته بمانده یکتنه * اخشام اولور طفل خانه سنه آچ کاور اطفال جمیعا پراکنده اولوب هربریسی خانه سنه کتمش ویالکز وتنها قالمش (مثنوی) این جهان بازی کهست ومرك شب * بازکردی کیسه خالی پرتعب * بوجهان بازی ولعب یریدر وموت شبدر رجوع ایلرسن کیسه خالی پرمشقت (م ی) کسب دین عشقست وجذب اندرون * قابلیت نورحق دان ای حرون * بیورمشلردیکه بوجهانده اولان کسب لعب کودکان کبیدر (کما قال الله تعالی (اعلموا انما الحیوة الدنیا لعب ولهو وقال ایضا (وماهذه الحیوة الدنیا الالهو ولعب) پس بودنیایی بازیچهٔ اطفال کبی بیل وبوعالمده کسب دین اصل عشقدر وجذب اندروندر زیرا عشقسز عمل وعلم روحسز جسم کبیدر وحق جانبنه جذب درونسز اولان عبادت وطاعت ثمر بی لذت ورسوم بی حقیقت کبیدر پس اصل کسب دین عشق خدای بیچون واول حضرته جذب درون ندر دیرایسك عند اهل التحقیق نورحقه قابلیتدر ای حرون اولان وکسب عشقه تمکده تمرد قیلان کسه کسب عشق ونور حقه قابلیت انوار الهیه ایله منور اولمقدن واوصاف ربانیه ایله اتصاف قیلمقدن عبارتدر (مثنوی) کسب فانی خواهدت این نفس خس * چند کسب خس کنی بکذار بس * سنك بودنی وسفلی نفسك فانی بی کسب استرنیجه برخس کسب ایلرسن یترفراغت ایله (مثنوی) نفس خس کرجویدت کسب شریف * حیله ومکری بود انرا ردیف * اکرسنك خس ودنی نفسك شریف کسب استسه برمکروحیله اکا ردیف اولور یعنی اکرسنك دنی نفسك امور دینیه دن واعمال اخرویه دن سکا کسب شریف ایلمك سویلرسه واعمال شرعیه ومرعیه جانبنه سنی ترغیب وتحریض ایلرسه نفس خسك اکا برحیله ومکری ارداف ایلمسی مقرردر نفعهم اعمال شریفه کسبنه میل ورغبت قیلدی وصالح اولدی دیو مغرور اولمیه سن بلکه آنك مرادنی کمال دقتله بیل که سعی قیله سن تا کم آنك مکر وحیله سی دامندن نجات بوله سن والاغراض نفسانیه ایله اولان اعمال شریفه نك فائده سی یوقدرنته کم معاویه رضی الله عنه حضرتلرنی ابلیس نمازه بیدار ایلدی وحضرت معاویه ابلیسك طاعت جانبنه کندویی سوق ایلمسندن ابلیسه

اعتماد وحسن اعتقاد ایلیوب آنی عصر ومؤاخذه ایلدی نتیجه منازعه ومباحثه‌دنصکره حقیقت حاله وابلیسک
مرادنه واقف اولدی نته کم بو حکایه‌دن معلومک اولور (بیدار کردن ابلیس معاویه‌را که خیزوقت نمازست (مثنوی)
درخبر آمدکه خال مؤمنان * خفته بد درقصر بر بسترستان * خبرده کلدیکه مؤمنلرک خالی یعنی طایسی قصرنده
دوشک اوزره چالقو ین یعنی ارقه‌سی اوسته یاتمش ایدی (مثنوی) قصررا ازاندرون دربسته بود * کز زیارتهای مردم
خسته بود * قصرک ایچرودن قپوسی بغلنمش ایدی زیرا اول معاویه حضرتلری خلقک زیارتلرندن خسته
اولمشدی یعنی کثرت زیارت ناسدن انلرک وجودنه ضعف وفتور کلمشدی (مثنوی) ناکهان مردی ورا بیدار کرد *
چشم چون بکشاد پنهان کشت مرد * ناکهان برکسه آنی خوابدن بیدار ایلدی حضرت معاویه چونکم کوزن
آچدی بیدار کننده اولان مرد پنهان اولدی (مثنوی) کفت اندرقصر کس راره نبود * کیست کین کستاخی
وجرأت نمود * حضرت معاویه کندیسنه ایتدی قصر ایچره کسه‌نک یولی اولمدی کیمدرکه بو کستاخلغی وبو جرأت
واقدامی کوستردی (مثنوی) کرد بر کشت وطلب کرد آن زمان * تا بیابد زآن نهان کشته نشان * قصرک اطرافنی
اول زمان طولندی وطلب ایلدی تا اول مستور ونهان اولمشدن نشان بوله (مثنوی) اوپس درمدبری رادید کو *
درپس پرده نهان می کرد رو * اومعاویه قپواردنده برمدبری کوردیکه اواکثر نسخه‌ده درپس پرده یکی را
دیدکو واقع اولمشدر پس پرده‌ده برکسه‌یی کوردیکه اوپرده آلتنده یوزنی نهان ایلدی (مثنوی) کفت هی
تو کیستی نام تو چیست * کفت نامم فاش ابلیس شقیست * حضرت معاویه اکا ایتدی هی سن کیم سن سنک نامک
ندر اول کسه ایتدی بنم نامم فاش وآشکاره ابلیس شقیدر (م ی) کفت بیدارم چرا کردی بجد * راست کو با من مکو
برعکس وضد) حضرت معاویه ابلیسه ایتدی بنی نیچون جد له بیدار ایلدک بکا طوغری دی عکس وضد اوزره سویله
یعنی ما هو الواقع حقیقت حال هرنه ایسه سکا ایتمیوب آنی سویله دیدی (ازخراف کندن ابلیس معاویه‌را وروپوش
وبهانه کردن وطول منا ظرهٔ ایشان) ابلیس معاویه‌یی اشکدن دوشرمسنک بیاننده در ازخراف کندن لفظندن
مراد اوتی غلطه براغق وناراست اولان یره آتق ومرتبه‌سندن حیله ایله دوشرمک معناسنه‌در (مثنوی) کفت هنکام
نماز آخر رسید * سوی مسجد زود می باید دوید * شیطان معاویه‌یه ایتدی نماز وقتی آخره ایرشدی مسجد طرفنه
تیز یلمک کرک (مثنوی) عجلوا الطاعات قبل الفوت کفت * مصطفی چون درمعنی می بسفت * قبل الفوت طاعاته
عجله ایلیک دیدی مصطفی علیه الصلوة والسلام حضرتلری چونکم درمعنایی دلدی (کما قال علیه السلام عجلوا الصلوة
النهار فی یوم غیم (وقال ایضا عجلوا بالصلوة قبل الفوت وعجلوا بالتوبة قبل الموت) (مثنوی) کفت نی نی این غرض
نبود ترا * که بخیری رهنما باشی مرا * چونکم ابلیس بو سوزی سویلدی معاویه حضرتلری اکا دیدی یوق یوق
بوغرض سکا اولمز وسندن خیرانه داعی اولمق ظهوره کلمز که بکا برخیره دلیل ورهنما اوله سن (مثنوی) دزد آید ازنهان
درمسکنم * کویدم که پاسبانی میکنم * مثلا دزد نهاندن بنم مسکنمه کله بن آکاه ایلرسن دیدکده بکا دیه که
بن پاسبانلق ایلرم (مثنوی) من کجا باور کنم آن دزد را * دزد کی داند ثواب ومزد را * بن اول دزده قنده اعتقاد
ایلرم دزد ثواب ومزدی نیجه بیلور (دوم بار ازخراف کندن ابلیس معاویه‌را (مثنوی) کفت ما اول فرشته بوده‌ایم *
راه طاعت را بجان پیموده‌ایم * ابلیس حضرت معاویه‌یه جواب ویروب ایتدی یا معاویه بز اول فرشته اولمشز طاعت
یولنی جان ایله اولچمشز یعنی طریق عبادته بجان ودل سالک اولمشز (مثنوی) سالکان راه را محرم بدیم * ساکنان عرش را
همدم بدیم * سالکان راه حقه محرم اولدق عرش سالکلرینه همدم ومصاحب اولدق (مثنوی) پیشهٔ اول کجا
ازدل رود * مهر اول کی زدل بیرون شود * اولکی صنعت وعادت کوکلدن نیجه کیدر اولکی محبت کوکلدن نیجه
طشره کیدر (مثنوی) درسفر کر روم بینی یا ختن * ازدل تو کی رود حب الوطن * مثلا سفر وسیاحتده کر رومی یاختنی
کوره‌سن سنک قلبکدن وطنک محبتی نیجه کیدر (مثنوی) ما هم از مستان این می بوده‌ایم * عاشقان درکه وی
بوده‌ایم * بزهم بو میک مستلرندن اولمشز اول اللهک درکاهنک عاشقلرندن اولمشز یعنی شیطان علیه اللعنه
صورت صلاحدن کاوب حضرت معاویه‌یی کلمات مموهه واقاویل مزوره ایله اضلاله سعی ایدوب دیدیکه یا معاویه بنم
صلوة ایچون ایقاظ ایلمه‌دن نه تعجب ایلرسن بزدخی اول وحدت شرابنک مستلرندنز واول حضرتک درکاهنک
عاشقلرندنز واول خود فرشته ایدم وراه طاعتی جان ودل ایله پیموده قیلدم ابلیسک ملائکه‌دن اولمسنده علما اختلاف
ایلمشلردر ولکن قول اصح عند الجمهور بودرکه ابلیس ملائکه‌دندر زیرا اکر ملائکه‌دن اولمیدی سجود ایله مأمور
اولمزدی وترک سجده ایتمکله عاصی اولمزدی زیرا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم فسجدوا الا ابلیس) آیتنده امر
بالسجده ملائکه‌یه مخصوص ایراد اولندی واستثنا صحیح اولمیوب ابلیس ملائکه زمره‌سندن خارج قالوردی مثلا

برپادشاه برشهر خلقنه ندا ایتدرسه ودیسه که (امرنا الحناتین ان یفتحوا دکاکینهم فتحوا الا الحدادین) پس حدادلر امره مخالفت ایتمش اولمزلر زیرا تحت امرده داخل دکالردر ولهذا کلام عربده غیر جنسدن استثنا ایتمک مستحسن دکلدر صحابهٔ کرامدن ابن عباس وابن مسعود وسعید بن المسیب وبونلردن غیرینک وبعض مفسرینک وابو حسن اشعرینک مذهبی بودر اما حسن بصرینک ومتکلمیندن ابو اسحاقک مذهبی بودرکه ابلیس جندندر (کما قال الله تعالی فسجدوا الا ابلیس کان من الجن) وابن عباس وابن مسعوددن روایت اولنورکه کان ابلیس من اشراف الملائکة واکرمهم قبیلة وکان له سلطان سماء الدنیا وسلطان الارض وکان خازنا علی الجنان ولذا سمی الجن لانه من خزان الجنة) محصل کلام بو خصوصده سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوقدر واصح قول ملائکه‌دن اولمسیدر (مثنوی) ناف ما بر مهر او ببریده‌اند * عشق او در جان ما کاریده‌اند * ودخی بوکونه تسویل وتزویره شروع ایدوب دیدیکه یا معاویه بزم کوبکمزی اول خدانک محبتی اوزره کسمشلردر وبو کنایه‌در برشیئک جبلی واصلی اولمسندن انک عشقنی بزم جانمزه اکمشلردر پس لایزول ما بالذات ما بالعرض کلامی اوزره ذاتی اولان صفتک انفکاکی برشیئه‌دن نیجه قابل اولوردیدی (مثنوی) روز نیکو دیده‌ایم از روزکار * آب رحمت خورده‌ایم اندر بهار * روزکاردن ایو کون کورمشز یعنی قرب الهیده تمتع بولمشز بهارده رحمت ایچمشز یعنی جناب حقک تجلی لطفیه وجمالیه سنده رحمت صوین نوش ایتمشز (مثنوی) نی که ما را دست فضلش کاشتست * از عدم ما را نه او برداشتست * بزی اول اللهک فضلی الی اکمش میدر یعنی بزم وجودیمزی آنک فضلی الی خلق ایدوب وجوده کتورمشمیدر عدمدن بزی اول الله قالدرمشمیدر یعنی بزی عدمدن وجوده اوکتورمشدر ووجود نعمتن بزه اول عطا قیلمشدر (مثنوی) ای بسا کزوی نوازش دیده‌ایم * در کلستان رضا کردیده‌ایم) ای چوق که اندن نوازش واحسان کورمشز رضا کلستاننده طولنمش وسیر ایلمشز (م ی) بر سر ما دست رحمت می‌نهاد * چشمهای لطف از ما می‌کشاد * وقت طفلی ام که بودم شیر جو * کاهوارم را که جنبانید او * حضرت حق رحمت الهی بزم باشمز اوزره قودی بزمان لطف چشمه‌لرین روان ایلدی یعنی اول حضرت بزم باشمز اوزره رحمت الهی قودی والطف وکرم دیده‌لرین ویا خود لطف وکرم پیکارلرین بزدن آچدی ویا بزم جانمزدن خلقنه اچدی دیمک اولور (کما روی عن ابن عباس رضی الله عنه قال جعل ابلیس ملک سماء الدنیا وکان یسوس بین الناس وبین السماء والارض) یعنی سموات وارضک ما بیننده اولان مخلوقک امورنی مالک اولوردی وبونلره حکومت قیلوردی ودخی دیدیکه یا معاویه طفولیتم وقتی شیر طلب ایدیجی ایدم بنم بشکمی کیم تحریک ایلدی انک قدرت وقوتی تحریک ایلدی (قال ابن عباس ان من الملائکة ضربا یتوالدون ویتناسلون یقال لهم الجن کان ابلیس منهم) بو تقدیر اوزره ابلیسک طفل اولمسی وشیر طلب قیلمسی حقیقت اوزره اولور اما بو راده برسؤال لازم کلور که بنم کهواره‌می اول تحریک ایلدی دیمکدر بونده جواب شافی وکلام وافی اولدرکه مشایخ صوفیه توحید افعال دیو بر مرتبه اثبات ایدرلر وتوحید افعال اولدرکه (قل کل من عند الله) فحواسنجه والله خلقکم وما تعملون) مقتضاسنجه ودخی (الله خالق کل شیٔ) معناسنجه هرشیئک حقیقة خالق وفاعلی اولدر ومجازا مخلوقدر ومعرفت شیطانیه انجق توحید افعال مرتبه‌سنه واصل اولمشدر وتوحید ذات وتوحید صفاتدن غافل وجاهل قالمشدر ولهذا قال (فبما اغویتنی) پس حقیقت حاله وتوحید افعاله نظر ایدوب حضرت امیره غایت معرفتندن خبر ویروب دیرکه یا معاویه کودککلک وقتنده که شیرخوار ایدم نظر ایله بنم کهواره‌می اکرچه صورتا والدین وطایم تحریک ایلدی لکن حقیقة فاعل اولدر ومحرک کهواره فی الحقیقه اولدر زیرا هم نفس محرکی وهم عین تحریکی خالق اولدر (مثنوی) از که خوردم شیر غیر شیر او * که مرا پرورد جز تدبیر او * یا معاویه آنک شیرندن غیری شیری کیمدن ایچدم وغدای روحانیه وجسمانیه‌یی اندن غیری کیمدن آلدم آنک تدبیرندن غیری بنی کیم بسلمشدر یعنی کیم بنی تربیه ایلدی آنک تدبیرندن غیری رب العالمین اول دکلیدر وجمیع عالم خلقنی (شیئا فشیئا وآنا فآنا) تدریجله تربیه قیلان وآنلره نشو ونما ویرن اول دکلیدر (مثنوی) خوی کان با شیر رفت اندر وجود * کی توان آنرا ز مردم وا کشود * خو یکه شیر ایله خلقک وجودو جسدنه کتدی یعنی برخو یکه شیر مادر ایله وجوده کیده ایچن اول خویی مردمدن کیرو آچمغه بر کمسه قادر اولور یعنی اول خویی خلقدن رفع وازاله ایلمک ایچن ممکندرکه (الخلق الجبلی کالخلق لا یتبدل ولا یتغیر) دیمشلردر پس بنده دخی اول خوی نیکو تا آدمه کانجه خود مقرر ایدی پس بعض حوادثله بندن نیجه متغیر اولوردیدی ابلیس خوی مادرزادی اصل وقدیم زعم ایدوب بعده عارض اولان خویلری حادث قیاس ایلدی خبری یوقکه اول خوی مادرزادی دخی علم اللهه نسبتله حادثدر وابلیس بر مقتضای ابی واستکبر وکان من الکافرین ای کان فی علم الله من الکافرین) اصل علم اللهده کافر ومتکبر ایدی بعده سجود

ادمه اولان امری استقباح ایتمکله کافرلردن اولدی وکفر وبدخواهلغی ظهوره کلدی (م ی) کرعتابی کرد دریای کرم
بسته کی کردند درهای کرم * دریای کرم که مراد حضرت باریدر اکر بکا برعتاب ایلدیسه کرمك قپولری بچون
بغلنمش اولورلر یعنی اکر دیرسك که دریای کرم بکا عتاب ایلدی بسته بچون اولور ابواب کرم الهی (ع) که یك دری که بیند
هزار بکشاید دیمشلردر (مثنوی) اصل نقدش لطف وداد وبخشش است * قهر ازوی چون غباری ازغش است *
او خدانك اصل نقدی عدل ولطف وبخششدر قهر وغضب اول لطف وکرم اوزره غشدن اولان برغبار کبیدر نته کم
نقد اوزره برغبار اولسه نقده ضرر ویرمدیکی کبی سابق اولان رحمت وکرمه قهر وغضب غباری مخلوط اولسه ضرر ویرمز
زیرا رحمت وکرم (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق وقهر وغضب مسبوقدر پس سابق اصل مسبوق فرع
وعرض کبیدر رحمت سابقه ظهور ایلدکده قهر وغضبك تأثیری قالمز (مثنوی) ازبرای لطف عالم را بساخت *
ذره‌ها را افتاب او نواخت * حضرت حق لطف ایچون عالمی دوزدی وجود ذره لرنی آنك آفتاب رحمت واسعه سی
رعایت ایلدی (مثنوی) فرقت از قهرش اکر آبستنست * بهر قدر وصل او دانستنست * فراق وهجران اکرچه
اول محبوبك قهرندن حامله درکه بعد ومفارقت نفس الامرده مظهر قهر وغضبدر وقهر وغضبی حاویدر ولکن
اول محبوبك وصلتنك قدرنی بیلمکدن اوتریدر طرد ابدی ورد سرمدی اولمقدن اوتری دکلدر (مثنوی) تا دهد
جانرا فراقش کوشمال * جان بداند قدر ایام وصال * تا حضرت خدانك فراقی جانه کوشمال وتأدیب ویره اول فراق
سببیله جان وصال ایامنك قدرنی بیله (مثنوی) کفت پیغمبر که حق فرموده است * قصد من از خلق احسان بوده است
رسول علیه السلام ایتدیکه حضرت حق بیورمشدر خلق خلق ایلمکدن بنم مقصودم انلره احسان اولمشدر
(مثنوی) آفریدم تا زمن سودی کنند * تا زشهدم دست آلودی کنند * خلقی خلق ایلدم تا بندن برفائده ایده لر
کما قال علیه السلام حاکیا عن ربه قال الله تعالی انما خلقت الخلق لیربحوا علی ولم اخلقهم لاربح علیهم) تا بنم
شهد وعسلمدن دست بولشدرمق ایده لر یعنی انلرك جرمن عفو ایدوب رحمتم شهدنه آلوده اوله لر وبندن نیجه احسان
وکرملر بوله لر (مثنوی) نی برای آنك تا سودی کنم * وز برهنه من قبایی برکنم * خلقی انکیچون خلق ایلمدم که آنلردن
برفائده ایلیم وبرهنه دن بن برقباقوپرم خلق عریاندر وحضرت حق آنلردن منتفع اولمق عریانك قباسن صویمق
کبیدر بوایسه ممکن دکلدر پس حق تعالی خلقدن منتفع اولمز غنی عن العالمیندر بلکه خلق اندن منتفع اولورلر
(مثنوی) چند روزی که زپیشم رانده است * چشم من در روی خوبش مانده است * برقاچ کونکه بنی حضورندن
سورمشدر بنم چشمم انك خوب یوزنده قالمشدر (مثنوی) کز چنان رویی چنین قهر ای عجب * هرکسی مشغول
کشته در سبب * من سبب را ننکرم کان حادثست * زانکه حادث حادثی را باعثست * لطف سابق را نظاره میکنم *
هرچه آن حادث دوپاره میکنم * رویده لفظ نی نقطتین ایله قرأت اولمق ونقطهٔ واحده ایله دخی حرف نفی اولمقده جائزدر
تقدیر معنی انجلین عالی یوزدن بونك کبی قهرای عجبدر که هربرکسه مشغول اولمش سببه یاخود معنی انجلین
بریوزدن بونك کبی قهرای عجبدر که بو کونه عتاب وقهره مظهر اولمقدن قاچوب بعض عمله اعتماد ایلمش بن سببه نظر
قیلمزم زیرا که اول حادثدر اول سببدنکه هر حادث اولان شیٔ برحادثه باعثدر یعنی بو اعمال صالحه ویا افعال فاسده
اسباب حادثه مقوله سیدر واسباب حادثه قدیمه اولان خصلت وخاصیتی تغییر وتبدیله قادر اولمز که لایزول ما بالذات
ما بالعرض در بلکه برحادث صفته باعث اولور پس ازلده اولان اکر سعادت ایسه صکره اول ظهور ایدر واکر شقاوت
ایسه ینه اول ظهور ایدر پس اسباب عارضه یه نیچون نظر ایدرم دیمك اولور (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق
اولان لطفه نظر ایلرم هرنه که اوحادثدر انی ایکی پاره ایلرم یعنی هرنکم صکره دن قهر وغضبدن حادث وعارض
اولدی دوپاره ایلرم که العارض کالمعدومدر پس فلسفه یه یاپشوب ترك سجده ایلدیکنه دخی علت قوروب دیرکه
(مثنوی) ترك سجده از حسد کیرم که بود * این حسد از عشق خیزد نه از جحود * فرض ایده لم که سجده ترکی حسددن
اولدی اول حسد عشقدن صادر اولور انکار وجحوددن صادر اولمز یعنی سجده یی ترك ایلدیکم طوته لم که حسددن
اولدی بو حسد عشق ومحبتدن حاصل اولور انکاردن دکل (مثنوی) هر حسد از دوستی خیزد یقین * که شود
با دوست غیری همنشین * محقق بودرکه هر حسد دوستلقدن ظاهر اولورکه برغیری کسه دوست ایله همنشین ومصاحب
اوله یعنی یقین بودرکه هر حسد دوستلقدن تو پرکه دوست ایله غیری کمسه همنشین اوله عاشق استرکه دوستك اول غیره
اولان التفات وانعامی کندی یه اوله بوایسه حسد اولور زیرا حسد محسودك نعمتنی ازاله مراد ایلمکدر پس بوکونه
حسد سبب عشق اولور پس برشیئك سببی که مقبول اوله مسببی دخی مقبول اولور شیطانك اولا یولك قباحتی آدمی
غیر کوردکیدر ثانیا حضرت حقك عشقنی محبت نفسانیه یه قیاس ایلدیکیدر زیرا اول حضرتك عاشقلری (بیت)

کاشکی سودیکمی سوسه بنم خلق جهان * سوزمز بوکه همان قصهٔ جانان اولسه * دیرلر وخلق عالمی بوعشق
محبته دعوت ایدرلر (مثنوی) هست شرط دوستی غیرتپزی * همچو بعد ازعطسه کفتن دیرزی * دوستلغك
شرطی غیرتپزلکدر عطسه دنصکره چوق زمان دیری اول دیمك دوستلغك شرطی اولدیغی کبی یعنی غیرتپزلك
دوستلغك شرطی اولدی عربجه (یرحمك الله) دیمك وفارسیجه دیرزی دیمك وترکجه خیراولسون وچوق یاشه دیمك
عطسه نك شرطی اولدیغی کبی وبعد العطسه یرحمك الله دیمك شرط وواجب اولدیغنه بوحدیث شریف دلالت ایلرکه
ابوهریره رضی الله عنه روایت ایدر (قال علیه السلام ان الله یحب العطاس فاذا عطس احدکم وحمد الله کان حقا علی
کل مسلم سمعه ان یقول له یرحمك الله) پس یرحمك الله دیمك عطسه یه نیجه شرط وواجب اولدیسه دوستلغه دخی غیرت
بویله شرط وواجب اولدی دیدی نعم عند الاولیا دخی غیرت دوستلغك شرطندندر ولکن بونلرك دیدیکی غیرتدن
مراد غیرت نفسانیه وشیطانیه دکلدر بلکه غیرت الهیه در وبینهماده تفاوت چوقدر اکرطلب اولنورسه غیرتی
درجهٔ غیرتده مفصلا تحریر ایلمشزدر (مثنوی) چونکه برنطعش جزاین بازی نبود * کفت بازی کن چه دانم برفزود
چونکه اول انك نطعی اوزره بوبازیدن غیری یوق ایدی یعنی تقدیر وقضایه یاپشوب دیدیکه چونکم اول حاکم مطلقك نطع
تقدیرنده وبساط لوح محفوظنده بنم سجده دن امتناع وآدمدن استکبارمدن غیری اویون اولمدی وصانع ذوحکمت
بنم وجودمده بوکونه خاصه وخصلتدن غیرسنی وضع قیلمدی پس حین امتحانده بکا دیدیکه بازی ایله یعنی عمل ایله
وهنرودانشك اجرا ایله بندخی اول بکاویردیکی خاصه یی اظهار قیلدم وانجق بنده اولنی فاعل اولدم نه بیلورم بنده اولان
خاصه اوزره برآخر عملی زیاده ایتمکی (کما قال الله تعالی (قل کل یعمل علی شاکلته) ای یعمل علی عینه الثابتة
وخاصیته الازلیة (مثنوی) آن یکی بازی که بدمن باختم * خویشتن رادر بلا انداختم * اول براویون که وارایدی بن
آنی اوینادم کندیمی بلاوفلاکته اتدم (مثنوی) در بلا هم می چشم لذات او * مات اویم مات او * کندیمی
بلایه اتدمکه بلاده دخی آنك لذتلرنی طاتدم آنك ماتی ام آنك ماتی یعنی بلاده اولمقده دخی عاشقلرکبی انك
لذاتی ذائق اولورم که (کل شیء من الملیح ملیح) درانك ماتیم ومغلوب ومقهوریم یعنی مات ومستهلك قیلان اولدر غیری
دکل (مثنوی) چون رهاند خویشتن راای سره * هیچ کس درشش جهت ازشش دره * جزوشش ازکل شش چون
وارهد * خاصه که بیچون مر اورا کژنهد * ای برکزیده ومقبول وپسندیده نیجه قورترر کندوبی برکسه بلا توفیق الله
بوشش جهات ایچره شش دره دن یعنی شش حس دنکه بشی حواس ظاهره وبری دخی حس باطندرکه آکا
حس مشترك دیرلر اکرچه حکما قتنده حس باطن بشدر اما اهل سنتدن بعض متکلمین قتنده حس باطن بردرکه
حس مشترك دیرلر پس معنی کندوبی برکسه بوشش جهات ایچره شش حواسك حکمندن نیجه قورترر دیمك
اولور شش‌نك کلندن جزؤشش نیجه قورتلور یعنی شش جهاتك جزؤی بوشش حسك کلیسندن ویاخود کلی شش
جهاتدن نیجه خلاص اولور علی الخصوص که حضرت بیچون تحقیقا آنی اکری قویه (مثنوی) هرکه درشش
اودرون آتشست * اوش برهاند که خلاق ششست * هرکیمکه جهات سته ده در اول کسه آتشك ایچنده در
اول کسه یی قورترر که جهات سته یی خلق ایدیجیدر یعنی هرشول کسه که بوشش جهاتده آتش بلا والم ایچره در آنی اول
الله تعالی قورترر که خلاق شش جهات وشش حواسدر (کما قال الله تعالی یامعشر الجن والانس ان استطعتم
ان تنفذوا من اقطار السموات والارض فانفذوا لا تنفذون الا بسلطان (مثنوی) خود اکر کفرست وکر ایمان او *
دست باف حضرتست وآن او * محصل خود اکر کفردر واکر ایماندر اول کفر وایمان اول حضرتك دست بافیدر
یعنی ال اورکوسیدر مرادید قدرت وارادتك عمل وصنعیدر وانك آن وشاینددر دیمك اولور زیرا کفر وایمان انك
مخلوقیدر (بازتقریر کردن معاویه با ابلیس لعین (مثنوی) کفت امیر اورا که اینها راستست * لیك بخش تو ازینها
کاستست * امیر اکا دیدیکه بوسوزلر راستدر ولیکن بونلردن سنك نصیبك اکسك اولمشدر که اصلا بوسویلدیکك
معانی ومعارفدن سکا حظ ونصیب یوقدر یعنی (انظر ما قال ولا تنظر الی من قال) حدیثنك فحواسنجه شیطانك
من اوله الی آخره بسط ایلدیکی مقدماتك جمله سی شرعا وعقلا مقبوله ومسلمه درولکن کلمات مزوره ومموهه در
ولهذا حضرت معاویه بونلری بالکلیه تسلیم وتصدیق ایدوب اینها راستست بیوردی وانك بوکونه معارفنی
قبول ایتمیوب انك مکر وخدعه سنه نظر قیلوب دیدی (مثنوی) صدهزاران راچومن توره زدی * حفره کردی
درخزینه آمدی * بیجلین نیجه یوز بیك کسه نك سن یولن اوردك چقوروایلدك خزینه یه کلدك یعنی خزینهٔ قلبه
لغم اوروب دلك دلوب کلدك وآنده اولان جواهر وزواهر ایمانی مکر وخدیعتله استراقه قیلدك (مثنوی) آتش ونفتی
نسوزی چاره نیست * کیست کز دست تو جامه ش پاره نیست * آتش ونفتسن یاقیجه سن چاره یوقدر یعنی سن فی المثل

آتش ونفت سن ياقق سنك شانكدندر كيمدركه سنك الندن انك جامه سي پاره دكلدر (مثنوى) طبعت اى آتش چوسوزانيد نيست * تانسوزانى توچيزى چاره نيست * سنك طبعك اى آتش چونكم ياقمقلقدر مادامكه سن بركسه يى ياقميه سن چاره يوقدر (مثنوى) لعنت اين باشدكه سوزانت كند * اوستادجمله دزدانت كند * لعنت بواولوركه حق تعالى سنى ياقيجى ايلرـنى اول خدا جملـه دزدلرك استادى ايلر (مثنوى) باخدا كفتى شنيدى رو برو * من چه باشم پيش مكرت اى عدو * روبرو ومواجهة خدا ايله سوزسو يلدك واندن سوز اشتدك (فبما اغويتنى) ديو حضرت حقه بالمواجهه خطاب ايلدك وحضرت حق دخى سكا (وان عليك لعنتى الى يوم الدين) ديو خطاب ايليوب آنى اشتدك اى عدو بن سنك مكرك قننده نه اولم پس انك معارفنى صيادك صفيرنه تمثيل ايدوب بيوررلر (مثنوى) معرفتهاى توچون بانك صفير * بانك مرغانست ليكن مرغ كير * سنك معرفتلرك صفير بانكى كبيدر مرغلرك بانكى كبيدر ولكن مرغ صيد ايديجيدر يعنى اى ابليس پرتلبيس سنك بوكونه معرفتلرك بانك صفير وصداى صياد مرغكير كبيدر بومعارف كه سن سويلرسن مرغان الهى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامك بانكيدر وليكن قوش طوتيجى ومرغ هوشى دام ضلالته آتيجيدر (مثنوى) صد هزاران مرغ راآن ره زده ست * مرغ غره كاشنايى آمده ست * اول بانك صفير نيجه يوز بيك قوشك يولنى اورمشدر مرغ غره ايسه بويله ديوكه بر آشنا كلمشدر واول صيادك بانك صفيرك آشنانك صداسى زعم قيلمشدر (مثنوى) درهوا چون بشنود بانك صفير * ازهوا ايد شود اينجا اسير * مرغ بيچاره هواده چونكه صفيرك بانكنى اشيده هوادن كلور بوراده اسير اولور يعنى صيادك صفيرچالديغى محلده اسير اولور (مثنوى) قوم نوح ازمكرتو درنوحه اند * دل كباب وسينه شرحه شرحه اند * اى ابليس پرتلبيس قوم نوح عليه السلام سنك مكركدن نوحه وفغانده دردلرى كباب وسينه لرى شرحه شرحه در (مثنوى) عادرا توباددادى درجهان * درفكندى درعذاب واندهان * عاد قومنى جهانده يله سن ويردك وانلرى ريح صرصرله هلاك اولمق مرتبه سنه سن ايركوردك انلرى عذاب وغمه سن براقدك (مثنوى) ازتوبود آن سنكسار قوم لوط * درسياه آبه زتوخوردند غوط * لوط پيغمبر عليه السلامك قومنك اول سنكسار اولمسى سندن اولدى سياه آبه ايچنده سندن غوط يديلر غوط وغوطه صويه طالمق معناسنه در (مثنوى) مغز نمرود ازتوآمد ريخته * اى هزاران فتنها انكيخته * نمرودك مغزى سندن دوكلش كلدى اى نيجه يوز بيك فتنه لرى قوپرمش ابليس (مثنوى) عقل فرعون ذكىء فيلسوف * كورشد ازتونيايد ازو وقوف * ذوحكمت اولان ذكى فرعونك عقلى كور اولدى اوسندن وقوف بولمدى (مثنوى) بولهب هم ازتونا اهلى شده * بوالحكم هم ازتوبوجهلى شده * ابولهب هم سندن برنا اهل اولمشدر ابوالحكم هم سندن زياده ابوجهل اولمشدر (مثنوى) اى برين شطرنج بهر يادرا * مات كردى صدهزار اوستادرا * اى ابليس پرتلبيس بوشطرنج اوزره يادن اوترى يوز بيك استادى مات ايلمشسن يعنى اى مكر وحيلت شطرنجبازى بوشطرنج كائنات وبساط موجودات اوزره سن آكلق وياد قيلمق ايچون شريعت وطريقتده منم دكرنيست دين صد هزار استادى مات ايلدك (مثنوى) اى زفرزين بندهاء مشكلت * سوخته دلها سيه كشته دلت * اى سنك مشكل اولان فرزين بندلركدن يعنى موجب مات وهلاك اولان حيل وبازيلركدن كوكللر ياتمشدر وسنك دلك انلره مرحمتا يقيوب سياه اولمشدر (مثنوى) بحر مكرى توخلقان قطرهٔ * توچوكوهى وين سليمان ذرهٔ * اى ابليس سن مكر وغدرسن وخلايق سنك مكركه نسبت برقطره در وسن ضلالتده كوه كبى سن وبوسليم وساده دللر برذرهٔ بيقرار كبيدر (مثنوى) كه رهد ازمكرتو اى مختصم * غرق طوفانيم الامن عصم * اى خصومت ايديجى سنك مكركدن كيم قورتلور ياخود معنى كچن سنك مكرندن خلاص اولور بركسه اى خصومت قيلان جمله مز طوفانه غرق ايز مكرشول كسه غرق طوفان دكلدركه حفظ الهى ايله معصوم اوله يعنى جمله مز غرق طوفان مكر شيطانز الا شول كسه لر دكل كه انلر معصوم والله تعالى انلرى مكر شيطاندن حفظ قيلدى (كما قال عليه السلام المعصوم من عصمه الله وقال تعالى حاكيا عن لسان نوح قال لاعاصم اليوم من امر الله الامن رحم (م ى) بس ستارهٔ سعد ازتو محترق * بس سپاه وجمع ازتو مفترق * چوق سعادت ستاره سى سندن محترق اولمشدر چوق سپاه وجمعيت سندن مفترق وپريشان اولمشدر يعنى اى مكار وغدار چوق ستارهٔ سعد سنك مكركدن مغلوب ومحترق وچوق سپاه وجمع سنك خدعكدن پريشان ومفترقدر ديدى (باز كفتن ابليس مر معاويه را رضى الله تعالى عنه (مثنوى) كفت ابليسش كشا اين عقدرا * من محكم قلب را ونقدرا * ابليس پرتلبيس حضرت معاويه يه ايتدى بوعقد وبندى چوز قلبه ونقده بن محكم يعنى ابليس حضرت معاويه يه جواب نده ايتديكه يامعاويه بوكره لرى آچ وخيال ووهم مرتبه سندن ايلروكچ نقد وقلبه بن

محکم وبنك وبده میزانم ازلده شقی وفاسق تقدیر اولنانلری اضلال ایلرم روز ازلده سعید تقدیر اولنانلری اضلال ایتمکه قادردکلم (مثنوی) امتحان شیر وکلبم کرد حق * امتحان نقد وقلبم کرد حق * حضرت حق بنی شیر وکلبك امتحانی ایلدی حضرت حق بنی نقد وقلبك امتحانی ایلدی یعنی شیری کلبدن تمیز ایلمکه سبب اولورم ونقدی قلبدن فارق اولورم (مثنوی) قلب را من کی سیه رو کرده ام * صیرفی ام قیمت او کرده ام * قلبی بن نیجه سیه روایلمشم بن بر صراف که آکا قیمت ایلمشم (مثنوی) نیکوانرا رهنمایی میکنم * شاخهای خشك را بر میکنم * اولره دلالت ورهنمالق ایلرم قوری بوداقلری قوپاریرم یعنی ازلده نیکو اولنلری اضلاله قادردکلم آنلره معین وظهیر اولورم امابد بخت وشقی اولنلری اضلال ایدوب هلاك قیلورم (مثنوی) این علفهامی نهم ازبهر چیست * تا بدید اید که حیوان جنس کیست * بو علفلری که قورم ندن اوتریدر تا ظاهر کله که حیوان کیمك جنسیدر یعنی قنغی نوعدن ایدیکی ظهوره کله (مثنوی) کرك ازآهو چو زاید کودکی * هست در کرکیش وآهو بی شکی * مثلا چونکه قورد آهودن بر یاوری طوغوره اول یاورونك کرکلکنده واهولکنده برشك واردر استفهام معناسی اولمق بونده اولیدر یعنی اول یاورینك کرکلکنده وآهولکنده برشکك وارایسه (مثنوی) تو کیاه واستخوان پیشش بریز * تا کدامین سو کند او کام تیز * انك اوکنه اوت وکمك دوك نظر ایله تاقنغی طرفه اول یاوری ادیمی تیز ایلر (مثنوی) کر بسوی استخوان اید سکست * ور کیا خواهد یقین آهو رکست * اکر یاوری استخوان استرسه واستخوان جانبنه کله کلبدر روا کر کیاه استیه بی شك اهو طمرلودر یعنی یقین بودرکه اصلی آهودر (مثنوی) قهر ولطفی جفت شد با هم کر * زاد ازین هر دو جهان خیر وشر * بر قهر واطف بری بریله جفت وجمع اولدی کرك واهو جمع اولدیغی کبی بوایکیدنکه قهر واطفدر خیر وشر جهانی طوغدی پس نفسی قهره وشره وروحی لطفه وخیره مظهر قیلدی (مثنوی) تو کیاه واستخوانرا عرضه کن * قوت نفس وقوت جانرا عرضه کن * سن کیاه واستخوانی عرض ایله نفسك قوت وغداسنی وروحك قوت وغداسنی عرض ایله کیاهدن مراد بونده غدای روحانی واستخواندن مراد غدای نفسانیدر پس برکسیه سن غدای روحانی عرض ایله وغدای نفسانی دخی عرض ایله (مثنوی) کر غدای نفس جوید ابترست * ور غدای روح جوید سرورست * اکر نفسك غداسنی استرسه ابتر وبدتردر واکر روحك غداسنی استیه سرور ومهتردر (مثنوی) کر کند او خدمت تن هست خر * ور رود در بحر جان یابد کهر * اکر اول کمسه تن خدمتن ایده خردر واکر جان دریاسنه کیده کوهر بولور (مثنوی) کرچه این دو مختلف خیر وشرند * لیك این هر دو بیك کار اندرند * اکرچه بو ایکی مختلف که مقصود بونلردن خیر وشردر لیکن معناده بو ایکیسی بیله برایشده در یعنی اهل خیر واهل شر بو جمله سی حق تعالینك ارادتنك مظهرلری وانك حکمتنك اسیرلریدرکی طوعا کی کرها حق تعالی یه بر یوزدن عبادت ایلمکدن خالی دکلدر (مثنوی) انبیا طاعات عرضه می کنند * دشمنان شهوات عرضه میکنند * انبیا علیهم السلام طاعتلر عرض ایلرلر دشمنلر شهوات عرض ایلرلر (مثنوی) نیك را چون بد کنم یزدان نیم * داعیم من خالق ایشان نیم * خوب را من زشت سازم رب نه ام * خوب را وزشت را آینه ام * یا معاویه نیکی بن نیجه کم ایلرم یزدان دکلم بن انلری شر وفساد جانبنه دعوت ایدیجی یم انلرك خالقی دکلم یعنی بن انجق بونلری داعی ضلالتم وضلالتك خالقی دکلم خوبی بن زشت ایلر میم یعنی بن خوبی زشت ایلمکه قادر دکلم رب دکلم بلکه خوبه وزشته آیینه ام (السعید سعید فی بطن امه) مقتضاسنجه سعید بطن امکاینده سعادتله خوب برودر وکذلك (الشقی شقی فی بطن امه) مغزاسنجه شقی بطن امکاینده شقاوتله زشتر ودر وبن بونلره محکم وآیینه ام والابنم المده ضلالت وغوایتدن برشئ یوقدر بلکه خالق ضلالت وغوایت الله در نتکم عقیل وابن عدی حضرت ابن عمردن روایت بیورورلر (قال علیه السلام بعثت داعیا ومبلغا ولیس الی من الهدایة شیئ وخلق الشیطان مزینا وموسوسا ولیس الیه من الضلالة شیئ) (کما قال الله تعالی لا تهدی من احببت ولکن الله یهدی من یشاء) (وقال یضل الله من یشاء ویهدی الیه من اناب) (مثنوی) سوخت هند وآینه از دردرا * کین سیه رومی نماید مردرا * مثلا هندو دردوغمندن آیینه یی یاقدی بویله دیو که بو آیینه مردی سیاه رو کوسترر (مثنوی) کفت آینه کناه از من نبود * جرم اورانه که روی من زدود * آیینه لسان حالله هندویه ایتدی کناه بندن اولمدی جرمی آکا قو که بنم یوزمی پاصدن اجدی ومجلا ایلدی (مثنوی) اومرا غماز کرد وراست کو * تا بکویم زشت کو وخوب کو * اول خدا بنی غماز وطوغری سویلیجی ایلدی تا کم زشت قنی وخوب قنی دیم یعنی آیینه وش هر کسك صورت حالن کوسترمك بکا اول خدانك ویرمسیدر تا کم زشت قنغی کمسه در وخوب دخی قنغی کمسه در کوسترم وبنم واسطه مله بونلر ظهوره کله (م ی) من کواهم بر کواه زندان کجاست * اهل زندان نیستم یزدان کواست بن شاهدم شاهده زندان وحبس قنده در یعنی شرعا شاهده حبس وزندان یوقدر زندان وحبسه لایق دکلم

بو خصوصه حضرت خدا شاهددر بو کلامده حقیقتده نظر انوع غموض واردر اکرچه شیطانك من شاهدم واهل زندان
دکلم دیمسی کذبدر دینسه ده جائز اما حضرت مولانا قدس الله سره الاعلی حقیقت حالی وابلیسك مرتبه سنی
ابلیسك لساندن بیان بیورورلر اویله اولیجق هر کیم ابلیسه تابع اولور عاصی وکافر اولدیغنه ابلیسك لسان حالی وزبان
مرتبی آنك کفر وعصیاننه شهادت قیلور وکذلك ابلیسه مخالفت ایلینك حالنه دخی ابلیس اصحاب هدایتدن ایدوکنه
لسان حالله شاهد اولور اما اهل زندان دکلم دیدیکنده سوز بودرکه شیطانك اصلی ناردر پس جهنم آنك اصلی اولور
وکندینك اصلی ومقری آکا نسبت زندان اولمزا کرزنداندن مراد دنیا اولورسه خود دنیا مؤمنك زندانی وکفار
وشیاطینك جنتیدر حضرت شیخك فصوصده بو معنایه اشارتی واردر اما احترازا لعدم الفهم تحریر اولنمدی (مثنوی
هر کجا بینم درخت میوه دار * تربیتها می کنم من دایه وار * هر کجا بینم درخت تلخ وخشك * می برم من تا رهد از پشك
مشك * بو بیتلر دخی حقیقتده حمل اولنسه جائزدر یعنی ابلیس دیرکه هر قنده که یمشلو فدان کورم دایه کبی اول فدانه
تربیتلر ایلرم زیرا بن باغبان کبی ام یعنی صلاح وسداد میوه سن بتورر بر کسه یی مشاهده قیلم اکا دایه وار تربیه لر ایلرم
شیطانك اهل صلاحی تربیه ایلمسی ایکی نوع اوزره اولور بر نوعی اولدرکه شیطان من حیث الحقیقه مرتبه سی حکمیله
مربیءاهل صلاحدر زیرا هر بارکه اهل صلاحك اضلالی وافسادنه سعی ایلسه انلر جناب حقه استعاذه واستغفاری
واعمال صالحه وحسن کرداری زیاده ایدرلر پس شیطان من حیث الحقیقة والمرتبه درخت میوه داره مربی اولور
ونوع ثانی (اسلم شیطانی علی یدی فلا یأمرنی الا بخیر (حدیث شریفنك فحواسنجه شول شیطان ونفسنی مسلمان ایدن
وارث حضرت محمد علیه السلام اولنلره دخی شیطانلری تربیه والقای خیر ایتمکدن خالی اولمزلر وکذلك بونك عکسی
هر قنده آجی وقوری درخت کورم بن آنی قطع ایلرم تا مشك پشکدن قورتله هرنه یرده که ایماندن وعرفاندن خالی
وایس بر بدبختی بولم تیغ ضلالت وتبر مکر وخدیعتله آنی قطع ایلرم تا کم نجسدن مشك خلاص اولور یعنی
ایو کتودن واهل هدایت اهل غوایتدن قورتلور وفرق وتمییز مرتبه سن بولور (مثنوی) خشك کوید باغبانرا کای فتا
مر مرا چه می بری سر بی خطا * خشك اولان درخت باغبانه دیرکه ای جوان خطا وکناهسز تحقیقا بنم باشمی نه
کسرسن (مثنوی) باغبان کوید خمش ای زشت خو * بس نباشد خشکیء تو جرم تو * باغبان آکا دیر ای
زشت خو ابسم اول وسکوت قیل سنك جرمك قوری اولمقلغك کفایت قیلمزمی (مثنوی) خشك کوید راستم من
کژ نیم * تو چرا بی جرم می بری پیم * خشك باغبانه دیر بن طوغری ام اکری دکلم سن نیچون جرم وخطاسز بنم سکرمی
کسرسن یعنی بن خود بو استقامتله قطع اولنمغه لایق دکلم (مثنوی) باغبان کوید اکر مسعودئی * کاشکی کژ بودئی
تر بودئی * باغبان اول خشك اولان درخته دیر اکر مسعود اولیدك وازلده سعادتلمش مرتبه سن بولیدك کاشکی
اکری اولیدك یاش اولیدك تر اولان درختدن مراد مؤمن ومسلمدر که ایمان واسلامله تر وتازه اولوب ثمرهء رضای حق
بتورمکه وکندویی قرب خدایه یتورمکه استعدادی واردر ودرخت خشکدن مراد اهل کفردرکه آنك وجودندن
رضای رحمانی وقرب سبحانی میوه لری بتمکه آنك قابلیتی یوقدرکه مسعود دکلدر بلکه شقی وبدبختدر شیطان
بو دنیا باغنده فی المثل بر باغبان کبیدر چمن ایمان واسلامدن خشك اولان کافرلك وجودنی ضلالت تبریله قطع ایلمکه
قصد ایلسه کافرلك وجودی آکا لسان حالله دیرکه بن خود مستقیم الطبع وکندی مرتبه مده مستوی وراستم پس بنم
ظاهرا اعوجاجم یوق ایکن نیچون بنم خراب وهلاکمه قصد ایلرسن شیطان دخی اکا لسان حالله دیرکه اکر
ازلده مسعود اولیدك کاشکی ایمان واسلامله تر وتازه اولیدك واکری اولیدك بر کسه نك وجودی ایمان واسلامله
تر وتازه اولسه اکا ناراست اولمق وکناه وخطا قیلمق ضرر ویرمز (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم اذا احب الله عبدا
لم یضره ذنبه) وبر کسه نك وجودی ایمان واسلامدن خشك وخالی اوله که کندی مرتبه سنده مستوی اولمق
وعدالت قیلمق وطبعی ومزاجی مستقیم اولمق اصلا اکا فائده قیلمز والحاصل ایمانسز استقامت وطاعت مفید
ونافع اولمز ومع الایمان والاسلام خطا ومعصیت ضرر قیلمز دیمك اولور (مثنوی) جاذب آب حیاتی کشتیء *
اندر آب زندکی آغشتیء) بر حیات آبنی جذب ایدیجی اولوردك زنده لك آبی ایچره قارشمش اولوردك یعنی اکر درخت تازه
کبی تر اولیدك آب حیات طاعت ومحبت خدایی جذب ایدیجی اولوردك وآب زندکی که فی الحقیقه علم ومعرفتدر اکا
مستغرق اولوردك وثمرات طاعات وحسناتی درخت وجودکدن انبات قیلوردك (مثنوی) تخم تو بد بوده است واصل تو
با درخت خوش نبوده وصل تو * سنك تخمك وسنك اصلك بد اولمشدر سنك وصلك لطیف درختله خوش اولمشدر
یعنی سنك روحك وسنك تخم وجودك فی الحقیقه یرامز وقبیح اولمشدر مع هذا بودنیایه کلدکدنصکره اهل ایمان
واهل اسلامك وجودلرینه درخت خوش کبیدر انلره اولشمدك وانلردن ایمان واسلام خوشلغنی اخذ وجذب ایتمکه

میل قیلمدلئ تا انلرکندی ذاتنده اولان خوشلقدن برمقدارسنك وجودنه وصل ایلیه لردی (مثنوی) شاخ تلخ
ازباخوشی وصلت کند * آن خوشی اندر نهادش برزند * آجی آغاج اکر برخوش اغاجله وصلت ایلسه یعنی
میوه سی آجی اولان آغاجی اکر برمیوه سی خوش اولان آغاجله آشلسه لر وخوش اولان درختی تلخ اولنه وصل
ایلسه لر اول خوشلق آجی بوداغك نهادوذاتنده ظاهر اولور کذلك برفاسق برصالحه مقارنت قیلسه واول صالح
مقارنت قیلمسه واول صالح دخی کندی باطننده اولان خوشلقدن آکا تعلیم قیلسه وآنی تربیه ایلسه بعنایة الله
تعالی آنك صلاح حالی اکا تأثیر ایلر واول کسه نك وجودنده صلاح وطاعت میوه لری ظهوره کلور (مثنوی) کفت
امیرای راهزن حجت مکو * مر تراره نیست درمن ره مجو * پس حضرت معاویه ابلیسه ایتدی ای رهزن طریق خدا
حجت سویلمه تحقیقا سکا بنم وجودمه یول یوقدر یول استمه بودخی وجه در تحقیقا سکا اول یوقدر بنم خصوصمده یول
استمه (مثنوی) رهزنی ومن غریب وتاجرم * هر لباسانی که آری کی خرم * فی المثل سن رهزن سن وبن غریب وتاجرم
هر لباسلری که کتورورسن نچون صاتون آلورم (مثنوی) کردرخت من مکرداز کافری * تونه رخت کسی رامشتری *
کافرلککدن بنم رخت ومتاعمك چوره سنه طولنمه فی المثل برکسه نك رختنه سن مشتری دکلسن (مثنوی)
مشتری نبود کسی را راهزن * ورنماید مشتری مکرست وفن * حرامی کسه یه مشتری اولمز واکر کندیسنی مشتری
کوستررسه مکر وحیله در (مثنوی) تاچه دارداین حسود اندرکدو * ای خدافریاد مارا این عدو * بو بیت شیطانك
مکرنی تعجب ایلمك موقعنده واقع اولمشدر وآنك مکر وحیله سندن بی توفیق الهی خلاص میسر اولمدیغی اجلدن
خدای تعالی یه دعا ومناجات ایلمك محلنده دینلمشدر عجب بو حسود قبق ایچنده نه طوتر بودشمندن ای خدا بزم
فریادیمزه ایرش یعنی حسود اولان ابلیس وجودی قبغنده عجبدرکه بوقدر مکرلر وحیله لر طوترای خدای متعال
بو عدودن بزم فریادیمزه ایرش وبزه معین وناصر اول تا بودشمندن بزه خلاص میسر اوله (مثنوی) کر یکی فصلی دکر
درمن دمد * در رباید ازمن این رهزن نمد * اکر بردخی برفصل بکا اوفوره یعنی افسون ایلیه بو رهزن نمدی بندن
قپار نمدن مراد بونده نمد اسلامدر که شعار اسلامدن کنایه اولور یعنی اکر بو ابلیس برتلبیس برفصل دخی بکا افسون
ایلیه بو رهزن لباس اسلامی بندن قپار وشعارتقویدن بنی عریان ایلر دیدی (نالیدن معاویه رضی الله عنه بحضرت
حق تعالی از مکر ابلیس لعین ونصرت خواستن وی (م ی) این حدیثش همچو دود ست ای اله * دست کیرارنه کلیم
شد سیاه * پس حضرت حقه بوکونه مناجات ایلیوب وعرض حاجات قیلوب دیدی ابلیسك بوسوزی توتون کبیدر
ای الله الی طوت یوخسه بنم کلیم سیاه اولدی یعنی دخان کلیم ولباسی سیاه ایلدیکی کبی شیطانك مکر وخداعی دخی
انسانك قلبنی سیاه ایلر وعاصی اولوب کمراه اولور سیاه کلیم اولمق عصیان قیلمقدن کنایه اولور (مثنوی) من بحجت
برنیایم با بلیس * کوست فتنه هر شریف وهر خسیس * بن حجت وبرهانله ابلیسه غالب کله مزم واکا مقابله
ومقاومت قیله مزم زیرا که او ابلیس هر شریف وخسیسك فتنه سیدر که دنی وشریفی مکریله اضلال ایلمك اکا
میسردر (مثنوی) آدمی کو علم الاسما بکست * در تك چون برق این سك بی تکست * زیاده عظیم القدر آدم که اول آدم
علم الاسمانك امیریدر بو کلبك برق کبی اولان حمله سنده بی حمله در یعنی حضرت آدم علیه السلام که (وعلم آدم الاسماء
کلها) آیتنك مصداقنجه علوم اسماء الهیه نك بکیدر بو کلبك برق خاطف کبی اولان حمله وهمزاتنده بی حمله وبی جرأتدر
مصرع اولده اولان بك لفظی باء فارسیله اوقنسه دخی جائزدر زیرا بك باء فارسینك فتحه سیله یلوب یوروغه دیرلر
بورادده سرعت وچابکلك معناسنه استعاره اولوب معنی بویله اولسه اولی اولور ومصرع ثانی یه دخی انسب کلور یعنی
زیاده عظیم القدر اولان آدم که علم الاسمانك چست وچابکیدر بو کلبك برق خاطف کبی اولان حمله سنده ویلمه سنده
بی سرعت وبی طاقت دردیمك اولور بو آیتك تفسیری بو جلدك اواخرنه قریب آغاز منور شدن حواس عارف سرخنده
کلور واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده تحقیق وتفصیلی انشاء الله تحریر اولنور (مثنوی) از بهشت انداختش
برروی خاك * چون سمك در شست اوشد از سماك * شیطان آنی جنتدن چیقاروب خاك یوزی اوزره آتدی سماك
جانبندن نزول ایدوب سمك کبی آنك آیاغنه کتدی یعنی آسمانده ایکن ابلیسك مکری واسطه سیله زمینه هبوط ایدوب
آنك دام مکرنه نیجه زمان اسیر اولدی (مثنوی) نوحه انا ظلمنا می زدی * نیست دستان وفسونش راحدی * انا ظلمنا
فغانی اوردی اول لعینك حیله وافسونه برحد ونهایت یوقدر بو آیتك تفسیری جلد اولده اضافت کردن
آدم زلت را با خویش سرخنده مرور ایلدی (مثنوی) اندرون هر حدیث اوشرست * صد هزاران سحر دروی
مضمرست * آنك هر سوزنك ایچنده شر وفساد وار در نیجه یوز بیك سحرانك وجودنده مضمردر (مثنوی) مردی
مردان ببندد درنفس * درزن ودر مرد افروزد هوس * فوری ودردم مردلرك مردلککنی باغلر یعنی انلری

مغلوب وزبون ايلرزنده ومرده ده هوس شعله‌لنديروهوايه قوت ويرر پس خـدايه مناجات ايلمكدن رجوع ايليوب اكا بوكونه خطاب وعتاب ايلمكه شروع قيلدى (مثنوى) اى بليس خلق سوزوفتنه جو* برجيم بيدار كردى راست كو* اى فتنه طلب ايديجى خلق ياقجى ابليس طوغرى دى بنى نه سببدن بيدار ايلدك (بازتقرير ابليس عليه اللعنة تلبيس خودرا (مثنوى) كفت هرمردى كه باشد بدكمان) نشنود اوراست را باصدنشان) ابليس پرتلبيس حضرت معاويه رضى الله عنهه بوكونه جواب ويروب ديدى هر برمردكه بدكمان اوله اول كمسه راست سوزى يوزنشانله استماع وقبول ايلمز (مثنوى) هردرونى كه خيال انديش شد* چون دليل آرى خيالش بيش شد* هر بردرونكه خيال انديش اولدى چونكم دليل كتوره سن آنك خيالى زياده اولدى يعنى هر باركه كندى سوزنى اثبات ايلمك ايچون آكا بر برهان وحجت ابراز ايليه سن آنك قلبنك اوهام وخيالاتى زياده اولوروشك وشبهه‌يى اول كمسه دخى ارتق قيلور ديدى (مثنوى) چون سخن دروى رودعلت شود* تيغ غازى دزدرا الت شود* چونكم اول بدكمان وخيال انديش اولان كمسه‌يه سوزكيده علت اولور غازينك تيغى دزده آلت اولوروآنى مستحق اولان محله صرف ايتميوب نامحل اولان يره وضع قيلور (مثنوى) پس جواب اوسكوتست وسكون* هست باابله سخن كفتن جنون* پس بدكمان اولان كمسه‌يه جواب سكوت وسكوندر (كما قيل جواب الاحمق السكوت) زيرا ابلهه سوزسويلمك جنوندر (مثنوى) توزمن باحق چه نالى اى سليم* تو بنال ازشران نفس لئيم* اى ساده دل سن بندن حضرت حقه نه ناله ايلرسن سن بولئيم ودنى نفسك شرندن ايكله (مثنوى) توخورى حلواترادنبل شود* تب بكيرد طبع تومختل شود* مثلا سن حلوا يرسن بعدزمان سكا چبان اولورسنى سته طوترسنك طبعك مختل اولور (مثنوى) بى كنه لعنت كنى ابليس را* چون نه بينى ازخودآن تلبيس را* جرم وكناه سزا بليسه لعنت ايلرسن اول تلبيسى نيچون كندكدن كورمزسن كركدركه آنى كندى نفسكدن كوره سن وشيطانه لعنت وسب ايلمكدن برى اوله سن (كما قال عليه السلام لاتسبوا الشيطان وتعوذوابالله من شره رواه ابوهريرة كذافى الجامع الصغير (مثنوى) نيست ازابليس ازتست اى غوى* كه چوروبه سوى دنبه مى دوى* ابليسدن دكل سندندراى غويكه روبه كبى دنبه جانبنه يلرسن يعنى اول مكروتلبيسى كندى نفس امارۀ بالسوئكدن نيچون كورمزسن ابليسدن دكلدرسنك نفس اماركدندراى غويكه دلكو كبى جرومشتهى جانبنه كيدرسن ونفس امارۀنك مرادنى اختيار ايدرسن پس ﭼﻘﻦ بونك سوءجزاسن كوره سن ابليسه لعنت ايدرسن (مثنوى) چون كه درسبزه ببينى دنبه را* دام باشد اين ندانى توچرا* چونكه سبزه وچمنده دنبه كوره سن آنده طوزاق واردرسن بونى نيچون بيلمزسن يعنى چونكم سن سبزه كاه دنياده دنبه‌يى كوره سن يعنى مشتهيات نفسانيه دام مكر وقهراولور بونى سن نيچون بيلمزسن واول دنبه دن نه وجهله احتراز قيلمزسن (مثنوى) زان ندانى كت زدانش دوركرد* ميل دنبه چشم عقلت كوركرد* اول جهتدن بيلمزسنكه سنى اول دنبه‌نك ميلى دانشدن دور ايلدى وچشم عقلكى بينشدن كور ايلدى (مثنوى) حبك الاشياء يعميك يصم* نفسك السودا خبت لاتختصم احمد وابوداود وابودردا حضرتلرندن روايت ايدرلر (كما قال عليه السلام حبك الشئ يعمى ويصم) پس شيطان لسانندن حضرت مولانا بيوررلركه اى معاويه سنك اشيايه محبتك سنى كور ايلروصاغر ايلرسنك ظلمات شهواتله سياه اولان نفسك خبايت ايلدى كمسه‌يه اظهار خصومت قيلمه فى الواقع بويله دركه (ان النفس لامارة بالسوء) مقتضاسنجه اصل معاصى‌يه زياده امر ايلين نفسدروشيطان لازم كلسه انجق برموسوس ومسولدر (ولهذا قال عليه السلام الحمدلله الذى ردامر الشيطان الى الوسوسة (وقال الله تعالى ان كيد الشيطان كان ضعيفا) امانفس امارۀ شيطان كبى دكلدر بلكه اعداى عدودر (كما قال عليه السلام اعدى عدوك نفسك التى بين جنبيك (مثنوى) توكنه برمن منه كژمژ مبين* من زبد بيزارم وازحرص وكين* سن كناهى بكا اسناد ايلمه اكرى بوكرى كورمه بن شروفساددن وحرص وكينه‌دن بيزارم (مثنوى) من بدى كردم پشيمانم هنوز* انتظارم تاشبم آيد بروز* بن برقباحت ايلدم وهنوز پشيمانم منتظرم تابنم شبم روزه كله يعنى امر حقه مخالفت ايتمكله وآدمه ترك سجده قيلمغله بريدلك ايلدم هنوز اول قباحتدن پشيمانم منتظرمكه بنم بوظلمانى اولان حالم نورانى اوله حضرت حق كناهمى عفو ايدوب بنى مرحمته قريب قيله (مثنوى) متهم كشتم ميان خلق من* فعل خودبرمن نهد هرمردوزن* خلق ايچنده بن متهم اولدم هرمردوزن كندى فعلنى بنم اوزريمه قور (مثنوى) كرك بيچاره اكرچه كرسنه‌ست* متهم باشدكه اودر طنطنه‌ست* مثلا بيچاره قوردا كرچه آجدر متهم اولور بويله ديوكه اول كرك طنطنه‌ده در يعنى قوتده وطوقلقده در (مثنوى) چونكه نتواندزضعف ازراه رفت* خلق كويدتخمه است ازلوت زفت* بيچاره قورد چونكه ضعيف لككندن يوله كتمكه قادر اولمز خلق ديركه قوى ووافرتخمه دريعنى اكادن امتلايه ايرشمشدرديرلر (بازالحاح كردن

معاویه ابلیس را (مثنوی) کفت غیر راستی نرهاندت * داد سوی راستی می خواندت * معاویه ابلیسه ایتدی سنی
بندن طوغوریلقدن غیری قورتارمز عدلسنی طوغریلق جانبنه اوقور (مثنوی) راست کو تا وارهی از چنك من
مکر ننشاند غبار جنك من * طوغوری سویله تا بنم پنجه مدن قورتله سن بنم جنك وخصومتم غبارنی مکر وحیله
تسکین ایلمز (مثنوی) کفت چون دانی دروغ وراست را * ای خیال اندیش پر اندیشها * ابلیس معاویه یه ایتدی
نیجه بیلورسن ونه سبیدن تمیز قیلورسن دروغله راستی ای نیکولرله پر اولان خیال فکر ایدیجی (م ی) کفت پیغامبر
نشانی داده است * قلب ونیکو را محك بنهاده است * معاویه ابلیسه ایتدی حضرت پیغمبر علیه السلام
برنشان ویرمش قلب ونیکو یه محك ومیزانی قومش بودخی جائزدرکه دینسه قلب نیکورأیی محك قومشدر یعنی قلب
صافی حضرت پیغمبرینك وبدی بیلمکه وکذبی صدقدن فرق ایلمکه محك قومشدر (مثنوی) کفته است
الکذب ریب فی القلوب * کفت الصدق طمانین طروب * معاویه شیطانه دیدیکه حضرت پیغمبر علیه السلام
بیورمشدرکه کذب قلق واضطرابدر قلوبده ودیدیکه صدق سکوندر وطربله قلبی آسوده قیلیجیدر نته کم ابن عمردن
وحسن بصریدن احمد وترمذی بو حدیثی روایت ایدرلر (قال علیه السلام دع ما یریبك الی ما لا یریبك فان الصدق
طمانین وان الکذب ریب (مثنوی) دل نیارامد ز کفتار دروغ * آب وروغن هیچ نفروزد فروغ * قلب یلاندن
سوزدن دکلمز ومطمئن اولمز آب وروغن هیچ شعله لندرمز یعنی آبله روغندن شعله حاصل اولمدیغی کبی کذبله
مخلوط اولان صدقدن دخی درونه نور وضیا حاصل اولمز ودرون اندن منور اولوب ظلمات شکوکی دفع قیلمز (مثنوی)
در حدیث راست آرام دلست * راستیها دانهٔ دام دلست * راست سوزده قلبك آرام وسکونی واردر راستلقلر
کوکل دامنك دانه سیدر یعنی مرغ دانه یه صید اولدیغی کبی کوکل دخی صدقه مائل اولوب صید اولور (مثنوی)
دل مکر رنجور باشد بد دهان * که نداند چاشنیء این وآن * کوکل مکر رنجور اوله اغزی بددر زیرا قوت
ذائقه سی مختل اولوب اغزینك دادن بیلمز بر مریض اوله که اول کوکل بونك وآنك طعمنی بیلمیه وذوقنی طویمیه یعنی
بر قلب که اسیر هوا وشهوت اولمغله رنجور اوله وقوت ذائقهٔ عقلیه سی فاسد اوله اول خبیثی پاکدن فرق قیلمز ونیکویی
بددن وصدقی دروغدن تمیز ایلمز (مثنوی) چون شود از رنج وعلت دل سلیم * طعم کذب وراست را باشد علیم
چونکه رنج ومرضدن کوکل سلیم اوله یعنی سلامت بوله کذب وصدقك طعمك بیلیجی اولور (مثنوی) حرص آدم
چون سوی کندم فزود * از دل آدم سلیمی را ربود * حضرت آدمك چونکه بغدای جانبنه حرصی زیاده اولدی آدم
حضرتلرینك کوکلندن سلیملکی قاپدی یعنی حرص کندم حضرت آدمك قلب شریفندن سلامتی ازاله ایتدی
(مثنوی) پس دروغ وعشوهات را کوش کرد * غره کشت وزهر قاتل نوش کرد * پس سنك دروغ وعشوه کی
کوش ایتدی یعنی کذب ومکرکی استماع ایتدی وانکله ایش اتدی مغرور وغافل اولدی وزهر قاتلی نوش ایتدی
مثنوی) کژدم از کندم ندانست آن نفس * میپرد تمیز از مست هوس * حضرت آدم اولدم کژدمی کندمدن
بیلمدی ومهری قهردن فرق قیلمدی زیرا هوس مستندن تمیز اوچار وحرص اولاندن حقیقت حالی بیلمك وفاسدی
صالحدن فرق قیلمق پچر (مثنوی) خلق مست آرزواند وهوا * زان پذیرانند دستان ترا * خلق عالم آرزو وهوانك
مستلریدر اول سبیدن سنك حیله ومکرلرك قبول ایدیجیلردر (مثنوی) هر که خود را از هوا خو باز کرد * چشم خود را
آشنای راز کرد * هر شول کمسه که کندوبی هوا خویندن کیرو ایلدی کندینك چشمنی راز واسراره آشنا ایلدی
پس حرص وهوادن کندوبی خلاص ایلین کمسه حقیقت حاله واقف اولور ونیکویی بددن وکذبی صدقدن فرق قیلور
(شکایت قاضی از آفت قضا وجواب کفتن نائب اورا (مثنوی) قاضیء بنشاندند ومی کریست * کفت نائب قاضیا
کریه ز چیست * بر قاضی یی منصب قضایه نصب ایلدیلر اول اغلدی نائب ایتدی ای قاضی کریه ندندر (مثنوی)
این نه وقت کریه وفریادتست * وقت شادی ومبارکبادتست * بو زمان سنك کریه وفریادك وقتی دکلدر بلکه
سنك شادیلکك ومبارکبادلك وقتیدر یعنی وقت تعزیت دکل بلکه وقت تهنیتدر پس کریه نك سببی ندر دیدی
(مثنوی) کفت آه چون حکم راند بیدلی * در میان آن دو عالم جاهلی * قاضی نائبه ایتدی آه بر بیدل نیجه حکم
سورر اول ایکی عالمك اورتاسنده بر جاهل یعنی قلبنه مالك اولمین وکوکلی کندی النده اولمین وحقیقت حالی بلمز
بر کمسه ایکی کندی احوالنه عالم اولان خصمك ما بیننده نوجهله اجرای احکام ایلر (مثنوی) آن دو خصم از واقعهٔ
خود واقفند * قاضیء مسکین چه داند زان دو بند * اول ایکی خصم که دعوایه کلور وکندیلرینك واقعه سندن واقفلردر
مسکین قاضی اول ایکی خصمدن بند وحیله یی نه بیلور (مثنوی) جاهلست وغافلست از حال شان * چون رود
در خونشان ومالشان * قاضی انلرك حالندن جاهل وغافلدر آنلرك قاننه وآنلرك مالنه نیجه کیدر (مثنوی) کفت

خصمان عالمند وعلی * جاهلی تو ایک شمع ملی * نائب قاضی یه ایتدی ایکی خصم اکرچه عالملردر ولکن
علته منسوبلردر اکرچه سن انلرك احوالنه جاهلسن ولیکن ملت اسلامك شمعی سن ونور علمك منبعی سن (مثنوی)
زانکه تو علت نداری درمیان * آن فراغت هست نور دیدکان * زیرا که سن اورتاده علت وغرض طوتمزسن اول
فراغت واول بی علت اولمق کوزلرك نوریدر یعنی علت وغرض پردهٔ دیدهٔ دل کبیدر وبی غرضلق نور دیدهٔ دلدر
چونکم سنده بی غرضلق حاصل اوله نور فراستله حقی باطلدن تمیز ایلمکه قادر اولورسن (مثنوی) وان دو عالمرا
غرضشان کور کرد * علمشانرا علت اندر کور کرد * واول ایکی عالمی که مراد ایکی خصمدر انلرك غرضی انلری
کور ایلدی علت وطمع آنلرك علمنی قبرده ایلدی (مثنوی) جهل را بی علتی عالم کند * علم را علت زدلها بر کند جاهلی
علتسزلك عالم ایلر علت وغرض علمی قلبلردن قوپرر (مثنوی) تا که رشوت نستدی بیننده * چون طمع کردی
ضریرو بنده * نائب قاضی یه دیدیکه ای قاضی غرض وعلتدن بری وطمع ورشوتدن عاری اول تا کم رشوت آلمیه سن
عالم وبیننده سن (چون تو رشوت نستدی) دخی نسخه در یعنی چونکم سن رشوت آلمدك بصیر واهل نظرسن چونکم
رشوته طمع ایلدك کور وبنده سن یعنی چونکم طمع ایلیه سن کوردل وبندهٔ نفس سن رشوت الن ملعون وطمع
قیلن کوردل وحکمتدن حقدن مغبون اولمسی مقرردر (کما روی الامام احمد عن ثوبان رضی الله عنه قال علیه السلام
لعن الله الراشی والمرتشی والرایش بینهما یمشی وعن انس رضی الله عنه قال علیه السلام الطمع یذهب الحکمة
من قلوب العلماء وقال علیه السلام استعیذوا بالله من الطمع فان الطمع یهدی الی الطبع) پس معاویه ابلیسه جواب
ویروب ایتدی (مثنوی) از هوا من خوی را وا کرده ام * لقمهای شهوتی کم خورده ام * هوادن بن خویی جدا ایلمشم
شهوته منسوب اولان لقمه لری آز یمشم (مثنوی) چاشنی کیر دلم شد با فروغ * راست را داند حقیقت از دروغ *
بنم کوکلم چاشنی کیر بافروغ اولدی یعنی قلبمك قوت ذائقه سی بواجلدن قوت بولدی صدقی کذبدن حقیقة
بیلور ونیکویی بددن فرق قیلور (باقرار آوردن معاویه ابلیس را) (مثنوی) تو چرا بیدار کردی مر مرا * دشمن بیداریی
توای دغا * ای ابلیس تحقیقا سن بنی نیچون بیدار ایلدك حال آنکه سن بیدارلغك دشمنی سن ای حیله باز (مثنوی)
همچو خشخاشی همه خواب آوری * همچو خمری عقل ودانش را بری * بر خشخاش کبی دوکلی اویقو کتورر سن
یعنی خشخاش نیجه منوم ایسه سنك دخی مورث نوم وغفلت اولمق شانکدندر خمر کبی سن عقل ودانشی ایلتورسن
یعنی خمر عقل ودانشی نه کونه ستر ایلیوب ازاله ایلرسه سن دخی انك کبی عقل ودانشی ازاله ایلرسن (مثنوی)
چارمیخت کرده ام هین راست کو * راست را دانم تو حیلتها مجو * سنی چارمیخ ایلمشم آکاه اول طوغری سویله بن
طوغری سوزی بیلورم سن حیله لر استمه (مثنوی) من ز هر کس آن طلب دارم که او * صاحب آن باشد اندر طبع وخو
بن هر کسدن آنی طلب طوترم که او طبع وخوی یده آنك صاحبی اوله یعنی بنم مطلوبم اولان شیئك اول کمسه طبیعتده
وخوی یده بالفعل صاحبی ومالکی اوله (مثنوی) (من ز سرکه می نجویم شکری * وز مخنث می نجویم لشکری *
بن سرکه دن سکر لك استمزم بن مخنثدن لشکره منسوبه طوتمزم یعنی لشکر عدادندن عد ایتمزم زیرا آندن جرأت
وشجاعت کلمز (مثنوی) هم چو کبران من نجویم از بتی * کو بود حق یا خود از حق آیتی * آتش پرستلر کبی بن
بتدن استمزم که اول بت حق اوله یا حقدن اول بت بر نشان اوله اما بوندن اولی واوجه اولان معنی اولدر که دینه بن
کافرلر کبی بتدن طلب ایلمزم او کمسه که حق اوله ویا خود حقدن بر آیت اوله زیرا حقله باطل بر یرده جمع اولمز وباطل
شرعیدن خاصهٔ حقیقت ظهوره کلمز یعنی حضرت معاویه ابلیس بر تلبیسه دیدیکه ای شیطان هر شیئك بر محلی
وارددر وهر فنك براهلی وهر برشیئی محلندن غیریدن طلب خیبت وخسرانه سبیدر بت کم بت محل بطلان ایکن
کافرلر اندن حق وآیت حق طلب ایلدیلر بن کافرلر کبی بتدن حق وآیت حق طلب ایلمزم که بت حقك موضعی وآیت
حقك محلی دکلدر (کما قال سلطان العارفین (بیت) اطلب الدر اخی وسط الصدف * واطلب الفن من اصحاب
الحرف * حکیم اولدر که هر شیئی موضعندن طلب قیله پس شیطانکه مظهر ضلالدر اندن ایمان وعرفان طلب
ایتمك عین جهل ووبالدر (مثنوی) من ز سرکین می نجویم بوی مشك * من در آب جو نجویم خشت خشك * بن
سرکیندن مسك رایحه سی استمزم بن ایرمق صوینك ایچنده قوری کرپیچ استمزم (مثنوی) من ز شیطان این نجویم
کوست غیر * کو مرا بیدار کرداند بخیر * بن شیطاندن بونی امید طوتمزم زیرا او غیردر که شیطان بنی خیره بیدار ایده
(راست کفتن ابلیس ضمیر خود را بمعاویه) ابلیس چونکم حضرت معاویه دن بو مرتبه ابرام واقدامی کوردی
عاقبت الامر (مثنوی) از بن دندان بکفتش بهر آن * کردمت بیدار میدان ای فلان * بن دندانندن اول معاویه یه
دیدی یعنی بالضروری عجزندن کوجله کا ایتدی اندن اوتری ای فلان سنی خوابدن بیدار ایلدم بیل (مثنوی)

تاریسی اندر جماعت در نماز * از پی پیغامبر دولت فراز * تا نمازده جماعته ایریشه سن بلندقدر وعالی دولت پیغمبرلك
اردندن (مثنوی) کر نماز از وقت رفتی مر ترا * این جهان تاریك کشتی بی ضیا * اکرسنك نمازك وقتندن کیدیدی یعنی
حضرت پیغمبرایله نماز قیلمغه وجماعته حاضر اولمغه یتشمیوب بو نماز سندن فوت اولوب قضایه قالیدی بو جهان
ضیاسز قرا کو اولوردی وسنك باشنه زندان اولوب نیجه زمان قلبك تحیف وتأسفده قالوردی (مثنوی) از غبین
ودرد رفتی اشکها * از دو چشم تو مثال مشکها * غبین ودرددن کوز یاشلری کیدردی سنك ایکی چشمکدن مشکلر
کبی (مثنوی) ذوق دارد هرکسی در طاعتی * لاجرم نشکیبد از وی ساعتی * هر برکسه برکونه طاعتده ذوق
طوتر لاجرم اندن برساعت صبر ایلمز (مثنوی) آن غبین ودرد بودی صد نماز * کو نماز و کو حریق آن نیاز * ویا معاویه اول
غبین ودرد بو نماز اولوردی یعنی اول جماعتله اولان نماز سندن فوت اولیدی سنك درونکدن غبین ودرد وآه سرد
ظهوره کلوردی واول غبین ودرد بو نمازه معادل اولوردی نمازقنی واو نیازك فروغی قنی یعنی بونلرك ما بیننده تفاوت
عظیمه ومراتب کثیره واردر که نمازك ثوابی سوز درونك ثوابنه مماثل اولمز نته کم بو حکایه دن معلوم اولور (فضیلت
حسرت خوردن آن مخلص برفوت نماز جماعت (م ی) آن یکی میرفت در مسجد درون * مردم از مسجد همی آمد
برون * اول برکسه مسجد ایچنه کتدی خلق مسجددن طشره کلوردی (مثنوی) کشت پرسان که جماعت را
چه بود * که ز مسجد می برون آیند زود * اول کسه سؤال ایدیجی اولدیکه جماعته نه اولدیکه مسجددن تیز طشره
کلورلر (مثنوی) آن یکی کفتش که پیغامبر نماز * با جماعت کرد وشد فارغ ز راز * اول برکسه ایتدیکه حضرت پیغمبر
علیه السلام نمازی جماعتله ادا ایلدی وراز ونیازدن فارغ اولدی (مثنوی) تو کجا در میروی ای مرد خام * چونکه
پیغمبر بداد ست السلام * ای مرد خام سن قنده کیدرسن چونکم پیغمبر علیه السلام سلام ویرمشدر و نمازدن فارغ
اولمشدر (مثنوی) کفت آه ودود از آن آه شد برون * آه او می داد از دل بوی خون * اول کسه چونکم بو سوزی
اشتدی درد ایله آه ایتدی واول آهدن توتون طشره کتدی آنك آهی کوکلندن قان رایحه سنی ویردی (مثنوی)
آن یکی از جمع کفت این آه را * تو بمن ده وان نماز من ترا * جمعدن اول برکسه آ کا دیدی بو آهی سن بکا ویر و بنم اول
نمازم سکا یعنی حضرت پیغمبرك آردنده جماعتله نماز قیلان طائفه دن بری اول جماعتله نماز قیلمقدن محروم قلان وآه
قیلان کسه یه دیدیکه اول آهی بکا ویر و بو بنم خلف پیغمبرده جماعتله قیلدیغم نماز سنك اولسون (مثنوی) کفت
دادم آه وپذرفتم نماز * او ستد آن آه را با صد نیاز * جماعته ایرشمین کسه آهی ویردم سنك نماز کی قبول ایلدم دیدی
اول کسه اول آهی یوز نیاز ایله الدی ونیجه شکر وحمد ایله قبول قیلدی (مثنوی) شب بخواب اندر بکفتش هاتفی
که خریدی آب حیوان وشفی * کیجه دوشنده بر هاتف اکا دیدیکه ای نمازی ویروب آنك مقابله سنده آب حیوانی
وشفایی الدك یعنی اول هاتف اکا بویله دیدیکه ای آه درون آلان کسه فی الحقیقه آب حیات معنوی الدك وامراض
روحه وقلبیه شافی اولان ودرمان قیلان عملی اختیار قیلدك (مثنوی) حرمت این اختیار واین دخول * شد نماز جمله
خلقان قبول * بو اختیارك وبو دخولك حرمتنه خلقلرك جمیعسنك نمازی قبول اولدی (تتمهٔ اقرار ابلیس بمعاویه
مکر خود را (مثنوی) پس عزازیلش بکفت ای میر داد * مکر خود اندر میان باید نهاد) پس ابلیس حضرت معاویه یه
ایتدی ای داد صاحبی اولان امیر کندی مکرنی اورته یه قومق کرك (مثنوی) کر نمازت فوت می شد آن زمان * میزدی
از درد دل آه وفغان * اکر اول زمان سنك نمازك فوت اولیدی کوکلك دردندن آه وفغان اورردك (مثنوی) آن تأسف
وان فغان وآن نیاز * درکذشتی از دو صد ذکر و نماز * اول تأسف واول فغان واول نیاز ایکیوز ذکر و نمازدن کچردی
یعنی ثواب وجزاده ایکیوز ذکر و نمازك ثواب وجزاسندن ایلرو کچردی (م ی) من ترا بیدار کردم از نهیب * تا نسوزاند
چنان آهی حجاب * بن خوفدن سنی بیدار ایلدم تاکم نمازك فوت اولمغله آه ایلیه سن تا انجلین بر آه حجابی یاقیه
و پرده لری رفع ایدوب یقمیه (مثنوی) تا چنان آهی نباشد مر ترا * تا بدان راهی نباشد مر ترا * تا سنك ایچون انجلین
بر آه اولمیه تا اول آهه سکا بر راه اولمیه وسندن بونك کبی براشرف وافضل عمل ظهوره کلمیه بلکه ادنی اولان
عملی ادا ایتمکله افضل واولی اولندن محروم قاله سن وترك افضل ایدوب مفضول وادنایی اختیار ایلینلردن اوله سن
دیدی (مثنوی) من حسودم از حسد کردم چنین * من عدوم کار من مکرست وکین * بن حسودم حسدمدن
بویله ایلدم بن خلق عالمه دشمنم بنم ایشم مکر وکیندر (جواب معاویه ابلیس را بعد از اعتراف وقبول کردن معاویه
سخن اورا (م ی) کفت اکنون راست کفتی صادقی * از تو این آید تو این را لایقی * حضرت معاویه ابلیسدن چونکم
بو سوزلری اشتدی اکا ایتدی الان طوغری سویلدك صادقسن سندن بو کلور سن بو کا لایقسن (مثنوی * عنکبوتی
تو مکس داری شکار * من نیم ای سك مکس زحمت میار * سن عنکبوتسن مکسی شکار طوتارسن ای سك بن

مکس دکلم زحمت کتورمه (مثنوی) بازاسپیدم شکارم شه کند * عنکبوتی کی بکردما تند * آق طوغانم بنی شاه
شکارایلر برعنکبوت بزم چورمزی بخی طوقور یعنی بزم اطرافزه نه وجهله طولنور (مثنوی) رو مکس میکیر
تا تانی هلا * سوی دوغی زن مکسها را صلا * هله مادامکه قادوسن یوری مکس طوت برایران طرفنه سینکاره برصلا
اور یعنی اهل هوا واهل نفس که مکسلر کبیدر وسنك حیله وتزویرك دوغ کبیدر پس انلری کندی حیله وتزویرك
جانبنه دعوت ایله (مثنوی) ور بخوانی تو بسوی انکبین * هم دروغ ودوغ باشد آن یقین * واکرسن برکسه یی انکبین
جانبنه اوقویه سن اودخی معناده بی شك دروغ ودوغدر (مثنوی) تو مرا بیدار کردی خواب بود * تو نمودی کشتی
آن کرداب بود * سن بنی بیدار ایلدك خواب ایدی یعنی سن بنی اکرچه طاعته ایقاظ ایلدك لکن اومعناعین غفلت
وترك طاعت ایلمك ایدی سن کشتی کوستردك اول ورطه وکرداب ایدی (مثنوی) تو مرا در خیر زان می خواندی
تو مرا از خیر بهتر راندی * سن بنی اول سببدن خیره دعوت ایلدك تا بنی اندن اورك خیردن سوردك وبنی اولی وافضل
اولان عملدن محروم ایلدك (فوت شدن دزد باواز دادن آن شخص صاحب خانه را که نزدیك آمده بود که دزد را دریابد
وبکیرد (مثنوی) این بدان ماند که شخصی دزد دید * در وثاق اندر پی او میدوید * ای ابلیس پرتلبیس بو کا بکزرکه
برکسه دزد کوردی خانه سنده وآنك آردنجه یلدی تا کم طوته وآنی اله کتوره (مثنوی) تا دوسه میدان دوید
اندر پیش * تا در افکند آن تعب اندر خویش * تا صاحب خانه دزدك آردنجه ایکی اوچ میدان یلدی تا اول تعب
صاحب خانه یی عرق ایچنه براقدی (مثنوی) اندران حمله که نزدیك آمدش * تا بدو اندر جهد دریابدش * اول
حمله ده که صاحب خانه دزده یقین کلدی حتی آکا صچرایه وآکا ایرشه (مثنوی) دزد دیکر بانك کردش که بیا * تا ببینی
این علامات بلا * برغیری دزد صاحب خانه یه چاغردیکه کل تا بلانك بو علامتلرنی کوره سن ومصیبتك
بو نشانلرینه ایر کوره سن (مثنوی) زود باش وباز کرد ای مرد کار * تا ببینی حال اینجا زار زار * تیز اول وکیرو
دون ای ایش اری تا بوراده حالی زار زار کوره سن ومشکل اولان حقیقت حاله نظر ایر کوره سن (مثنوی) کفت باشد
کان طرف دزدی بود * کرنکردم زود این برمن رود * صاحب خانه چونکم بو صدایی اشتدی وهمه دوشوب کندیسنه
ایتدی شاید که اول طرفده بر دزد اوله اکر تیز رجوع ایلمیم بو بلا بنم اوزریمه واقع اولور (مثنوی) برزن وفرزند من دستی
زند * بستن این دزد سودم کی کند * برغیری دزد بنم زن وفرزندمه برال اوزه بو دزدی بغلمق بکا نچی فائده ایلر (مثنوی)
این مسلمان از کرم می خواندم * کرنکردم زود پیش آید ندم * بو مسلمانکه بکا چاغروبنی کرمندن اوقورا کر فوری خانه
طرفنه دونمیم بنم او کومه ندامت کلور (مثنوی) بر امید شفقت آن نیکخواه * دزد را بکذاشت باز آمد زراه
اول نیکخواه اهلك شفقتی امیدی اوزره دزدی ترك ایلدی کیرو بوله کلدی (مثنوی) کفت ای یار نکو احوال چیست
این فغان وبانك تو از دست کیست * صاحب خانه چاغران کسه نك یاننه کلدی وآکا ایتدی ای اویار احوال ندر
بو سنك فغانك وفریادك کیمك الندندر (مثنوی) کفت اینك بین نشان پای دزد * این طرف رفتست دزد زن بمزد *
فریاد ایلین کسه صاحب خانه یه ایتدی اشته اودزدك اباغنك نشانتی کورزنی مزد واجرتله اولان دزد یعنی کیدی
دزد بو طرفه کتمشدر (مثنوی) نك نشان پای دزد قلتبان * در پی او رو برین نقش ونشان * اشته قلتبان دزدك
اباغنك نشانی اول دزدك اردنجه کیت بو نقش ونشان سببیله یعنی بو نقش ونشانه تمسك ایلیوب بونك واسطه سیله
انك آردنجه سعی ایت دیدی (مثنوی) کفت ای ابله چه می کویی مرا * من کرفته بودم آخر مر ورا * صاحب خانه
اول فریاد ایدن کسه یه ایتدی ای ابله بکا نه دیرسن آخر بن آنی طوتمش ایدم وآنی اله کتوروب مراده یتشمشیدم (م ی)
دزد را از بانك تو بکذاشتم * من تو خر را آدمی پنداشتم * سنك بانك وفریاد کدن اوتری دزدی ترك ایتدم بن سن خری
آدمی صاندم (مثنوی) این چه ژاژست وچه هرزه ای فلان * من حقیقت یافتم چه بود نشان * ای فلان بونه
ژاژ درونه هرزه درونه بیهوده سوز درین حقیقتی بولدم نشان نه اولور بو مجلده توضیح معنی وبو بیانده تمهید نحوی
اولدرکه دزددن مراد برکسه نك اسباب وارزاقنی بیلمدین واکاه اولمدین الان کسه یه دیرلر وبو فعلك حقیقتده مرید
وخالقی عند اهل السنة والجماعة حقدر پس شول وقتده که خانهٔ وجود سالك بصیره دزد شیطان داخل اولسه آنی
من حیث الحقیقه اخذا تمسك ایلر وسعی ایلر وشیطان کندینك حقیقتی که اسم مضل ومکر الهیدر کندینك حقیقتی
جانبنه فرار ایلر پس سالك مجاهد آنك آردنجه کمال سعی وکوشش برله شیطانك حقیقتنه یقین ومرتبهٔ الوهیته
قرین اولمق صددنده وحقیقته نائل اولمق حالنده اسیران عالم صورت وفریفتکان آثار وعلامت اولان وعاظ
ومشایخ اول سالکی ضلالت یولنه کتدی ومقصود بالذاتی ترك ایتدی زعم ایلیوب واکا فریاد وفغان برله
سویلیوب دیرلرکه ای مرد کان کندی یرکدن رجوع قیل تا کم بو مرتبه ده حالی کوره سن ومقصوده ایره سن اول سالك

بونلرك بوفريادوفغانلردن قوت واهمه غلبه ايليوب كندي يه ديركه بلكه انلرك دعوت ايلديكي مرتبه دهدخي برآخردزداوله اكررجوع ايتمزسم ضرروندامت حاصل اوله ديو وهمندن واول نيكوخواه اولان واعظك شفقت ورحمتي اميديله دزدلك حقيقتن ترك ايدوب وكلديكي يره كيروكيدوب اول فرياد كننده اولان وآني كيرويه دعوت قيلان كسيه كلوب ديركه اي يارنيكواحوال ندروافغان وفريادلك كيملك الندندر اول دخي ديركه اي قرنداش اشته سنك عقل وفكرك اوغرلمق استين كسه نك آياغنك نشاني آنك بينه كيت وعلايم وآثارندن استدلال ايت تا مقصوده ايره سن وروي مرادي كوره سن پس اول سالك حقيقت قرين اول آثار ونشان دينه يالسان حاله ويازبان مقاله ديركه اي ابله نه سويلرسن بكا بن خود آني طوتمشدم وحقيقت مقصوده يتمشدم پس بونه ژاژوهرزه دراي فلانكه بن حقيقتي بولمش ايكن نشان وآثارندر پس اول صورتده قلان وآيات وعلايمه اسيراولان مرشد وواعظ ديركه (مثنوی) گفت من ازحق نشانت مي دهم * اين نشانست ازحقيقت آگهم * فريادايديجي صاحب خانه يه ايتدي بن سكا حقدن نشان ويريرم بن حقيقتدن آكاهم بو آندن نشاندر كذلك رسومدن خبر ويرن واعظ وناصح دخي ديراي مؤمن قرنداش بن سكا حقدن نشان ويريرم وبو نشان وآيات خدادر كذب ودروغ دكلدر وبن حقيقتدن آكاهم وعالم آيات وبينات الهم (مثنوی) گفت طراري تو يا خود ابلهي * بلكه تو دزدي وزين حال آگهي * صاحب خانه اول كسيه ايتدي سن طرارسن ياخود ابلهسن بلكه سن دزدسن وبو حالدن آكاهسن طراريان كسن وشق جيب ايلين خرسزه ديرلر يعني اول سالك راه حقيقت بنه ديركه سن طرارميسن وياخود ساده دل بي غرض بركسه ميسن بلكه سن دخي من حيث المعني برنوع رهزن ميسن وبو حالدن آكاه ميسن (مثنوی) خصم خود را مي كشيدم من كشان تو رهانيدي ورا كاينك نشان * كندي خصمي بن چكرك چكردم سن قورتاردك آني كه اشته نشان ديو بني فريفته ايلدك بو هم وجهدر آني سن قورتاردك زيرا اشته نشان ديدك بندخي كرچك ظن ايدوب الداندم يعني بن كندي عقل وفكرمي آلان خصمي وبكا بنم وارمي آلقده خصومت قيلان ومجد اولان مقصودمي بن چكمشدم چكمكله سن آني بندن قورتاردك وترك ايتدردك ديرسن كه اشته نشان وآثار مقصود كل راه مقصوده كيت واكا كنديكي بو يولدن واصل ايت بن طريق حقه واقفم وحقلك آيات وبيناتنه عارفم (مثنوی) تو جهت گومن بروم از جهات * در وصال آيات كو يا بينات * صنع بيند مرد محجوب از صفات * در صفات آنست كو كم كرد ذات سن جهتدن سويلرسن بن جهاتدن طشره ام وصالده آيات وبينات قني يعني واصل حق اولنلر وحقيقتي بولنلر اسباب وصورتده قالنلره ومع هذا انا سه ارشاد ونصيحت قيلنلره ديرلركه اي حقيقتدن غافل اولان وامر معروف ونهي منكر قيلان واعظ سن جهاتدن سويلرسن وعالم صورتدن نقل ايلرسن وبن شش جهاتدن برونم ووراي جهات وصورتده باسكونم مرتبهٔ وصالده آيات وعلايم قني وبينه لر قني آيات وبينات دلائل وصالدر وبعد ظهور المدلول دلائله حاجت قالمز صفاتدن مستور اولان كسه صنع كورر صفاتده اول كسه دركه اول كسه ذاتي كم وضايع ايلمشدر يعني مرد محجوب صفات الهيه دن انجق مصنوعي كورر مثلا بيلوركه الله خالقدر انك خالقلغي صفتندن مخلوقي كورروبيلوركه الله صانعدر آنك صانعلكي صفتندن مصنوعي كورر والله قادردر ورزاقدر وبونلردن مقدورومرزوقي وقدرت ورزقي كورر كذا وكذا وقس علي هذا مرتبه صفاتده مطلقا يعني ذاتله معا اولمديغي جهتدن اول كسه مقيددركه اول ذاتي كم ايلمش وياوي قيلمشدر اما ذاتي صفاتله ظاهر وصفاتي ذاتله قائم كوررسه ومن وجه غيري ومن وجه عيني مشاهده قيلورسه محجوب اولمز بلكه عالم وعارف اولور وليكن واصل ومستغرق دينمز زيرا واصل ومستغرق اولنلر صفات وآياته نظر قيلمز نته كم بيوررلر (مثنوی) واصلان چون غرق ذاتند اي پسر * كي كنند اندر صفات او نظر * اي پسر واصللر چونكه ذاته غريقلردر حضرت خدانك صفاتنه نچون نظر ايلرلر يعني نظر ايلمزلر پس اصحاب سلوك قربت الهيه ده درت نوعدن خالي دكلدر برنوعي انجق آيات وبينات وآثار وصفات كورمكده در وذاتي بومشهوده اولان صفاتدن بعيد ودور بيلمكده در بونلره مرد محجوب تعبير اولنور وبرنوعي دخي ذاتي صفاتله ظاهر وصفاتي ذاتله قائم ومن وجه غيري ومن وجه عيني كورمكده در بونلره عالم وعارف تسميه قيلنور وبرنوعي دخي مرتبهٔ احديت شهودنده مستغرق اولمشلر ومقام جمعه ايرمشلر بو نوعه واصل ومستغرق دينور وبرنوعي دخي ذاتله صفات مشاهده سني علي طريق الاعتدال جمع الجمعه واصل اولمشلر بونلرك حالت واحده ده كثرت كورملري وحدت كورملرينه مانع وكذلك وحدت كورملري كثرت كورملرني رافع اولمز بو مقام محمدي ووارثان مقام محمد عليه السلامدر بونلره كامل ومكمل ديرلر پس مستغرق في الله اولنلرك مرتبه سنه كوره وفاني في الله اولنلرك مقامنه مناسب بيوررلر (م ی) چونكه اندر قعر جو باشد سرت * كي برنگ آب افتد منظرت * ور برنگ آب باز آيي ز قعر * پس بلاسي

بستدی دادی توشعر * ای سالك چونكه صویك دبنده اوله سنك باشك وسن صویه مستغرق اوله سن چون سنك نظرك
آنك رنككنه وامواجنك اعدادنه واقع اولور بلكه (اینما تولوا فثم وجه الله) لحواسنجه هرنه یره نظر قیلسك
آب حقیقته نظر قیلورسن واكرفرضی صویه مستغرق اولدقدنصكره صویك رنكنه ككیرو كلسك قعرندن یعنی
وحدت مطلقه یه ایردكدنصكره وفنافی الله مرتبه‌سن بولدقدنصكره دونسك عالم خلقه بلاشهود الحق ككیرو
كلسك واشیایی اندن غیری اعتبار قیلسك بو تقدیراوزره پس بر پلاسی الدك آنك یرینه شعری ویردك یعنی اسكیمش
وفرسوده اولمش فرعی آلوب آصلی ترك ایلدك دیمك اولور (مثنوی) طاعت عامه كناه خاصكان * وصلت عامه حجاب
خاص دان * حسنات الابرار سیئات المقربین) قولنك مصداقنجه عامهٔ ابرار واخیارك طاعتی خاص الخاص اولان
مقربینك كناهیدر زیرا عامهٔ ابرار واخیار طاعتی ككندی وجودلریله ایدرلر وكندیلردن كوررلر پس وجودك
ذنب لایقاس علیه ذنب آخر قولنك مصداقنجه وجودله اولان طاعت عند المقربین نوعا معصیتدر زیرا شركك
خفیدن بالكلدكلدر پس بو نوع اوزره اولان طاعت خاصكانك كناهیدر وعامهٔ ابرار واخیارك وصلتنی اصالة وخاصة
حجاب بیل ویاخود خاص اولان بنده‌نك حجابی بیل كه بونلرك حقه واصلز دیدكلری عین فرقت ومحضا بعد وهجرتدر زیرا
بونلر بویله زعم ایدرلركه واصل غیری موصول غیری اوله وقول حقه سلوكله مع مغایرته واره وواصل اوله وقرب حق بوله
چون بونلره بعض اسماء الهیه‌نك تجلیسی ظهور ایلسه اول ظهور واسطه‌سیله مع بقیة الوجود كندیلری اللهه
واصل زعم ایدرلر حال بوكه اعظم حجاب وجود انسانیدر (كما قال الجنید وجودك اعظم الحجاب بینك وبین الله) توهمان
اصلا وصال اینست وبس (حكایت وزیر كه پادشاه اورا ازوزارت معزول كرد ومحتسبی داد (مثنوی) مر وزیررا
كندشه محتسب * شه عدوی او بود نبود محب * فانی فی الله اولان ومشاهدهٔ وحدت قیلان كمسه جناب حقك
خلیفه‌سی ووزیری كبیدر وخلق حقدن غیر كورنلر واشیایی اللهدن بعید وماسوا بیلدكلری حیثیتدن امر معروف
ونهی منكر قیلنلر محتسب ككبیدر چون بر پادشاه وزیرنی محتسب ایلسه پادشاه آنك دوستی اولمز بلكه آنك دشمنی
اولور كذلك حضرت حق بر وحدت بین وحقیقت آیین قولنی مرتبهٔ كثرته ومغایرته آتسه واول كمسه عوام كبی خلقی
حقدن غیری اولدیغی اوزره افعالی مطلقا خلقه اسناد ایدوب امر معروف ونهی منكر قیلسه حضرت حق آنك
محبی دكلدر بلكه آنك من وجه عدوسیدر كه آنی بعد الكور حوره آتدی ووزیرایكن محتسب ایتدی (ولهذا
استعاذ النبی صلی الله علیه وسلم فقال تعلیما لامته اعوذ بالله من الحور بعد الكور (مثنوی) هم كناهی كرده باشد آن
وزیر * بی سبب نبود تغیر ناكزیر * اول وزیر هم بر كناه ایلمش اولور یعنی مرتبهٔ اسفله مردود اولان وزیر مقرب دخی بر نوع
كناه ایلمشدر زیرا البته تغیر سببسز اولمز یعنی ناچار تغیر وتبدل نعمت البتته بر سببدن لابد درمادامكه قول كناه اشلمیه
جناب حق آنك نعمتنی تغیر ایلمز (كما قال الله تعالی ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم (مثنوی) آن كه اول
محتسب بد خود ورا * بخت وروزی آن بدست از ابتدا * اول كمسه كه اولده محتسب اولدی خودآ كا ابتدادن احتساب
دولت ونصیب اولمشدر (مثنوی) لیك آن كاول وزیر شه بدست * محتسب كردن سبب فعل بدست * لیكن اول كمسه
اول پادشاهك وزیری اولمشدر وزارتدنصكره آنی محتسب ایلمكه سبب وزیرك قبیح فعلیدر كه پادشاه اندن اوتری آكا
غضب ایدوب حضورندن سورمشدی (مثنوی) چون تراشه ز آستانه پیش خواند * بازسوی آستانه باز راند *
چونكه سنی پادشاه استانه سندن قتنه اوقیه یعنی عالم صورتدن وكثرتدن حضورنه اوقیه ومقرب قیله پس جمله
بوزدن آنكله آشنالق ایلیوب اختلاف وغیر زحمتندن نجات بوله سن آشكاره كیرو آستانه جانبنه سوره وحضور
شریفندن دور ایلیه یعنی مرتبهٔ اسفله تكرار سنی كیرو سوره (مثنوی) تو یقین می دان كه جرمی كردهٔ * جبررا ازجهل
پیش آوردهٔ * سن یقین وتحقیق بیل كه بر جرم وقباحت ایلمش سنكه سنی اول سببدن نظر ودركاهندن سورمشدر
جهلكدن جبری اوككه كتورمش سنكه اول جبر بودر (م ی) كه مرا روزی وقسمت این بدست * پس چرادی بود آن
دولت بدست * تقدیر الهیده بكا نصیب وقسمت بو اولمشدر پس دونكی كون دولت اول سنك الكده اولدی یعنی بنم
نصیبم وقسمتم ازلده بو اولمشدر نیلیم عبد عاجزك الندن نه واردر المقدر كائن در وجف القلم بما انت لاق در وبونلر امثالی
دلایل برله دامن جبره تمسك ایلمكدر (مثنوی) قسمت خود خود بریدی تو ز جهل * قسمت خود را افزاید مرد اهل *
پس جواب بودركه نیچون اول دولت وكندی قسمتنی جهلكدن سن كندك قطع ایلدك اهل وعاقل كمسه كندینك
قسمتنی زیاده ایلر یعنی كندی قسمتكی جاهللكندن كندك كسدك ومرد اهل اولنلر كندی قسمتلرنی روز بروز زیاده ایدرلر
والله اعلم (قصهٔ منافقان ومسجد ضرار ساختن ایشان (مثنوی) یك مثال دیكران دركر روی * شاید ار ازنقل قرآن
بشنوی * كژ روالكده یعنی حیله وتلبیسده بر غیری مثال لایقدر اگر قرآن عظیمك نقلندن استماع ایده‌سن یعنی

كزرولك خصوصنده مقدما امثلهٔ كثيره مرور ايلمشدى برمثال آخردخى كزرولك خصوصنده لايقدرا كرقرآن عظيم الشانك نقلندن استماع ايليه سن وقرآن عظيمك نقل شريفى بوكونه واقع اولمشدركه قال الله تعالى فى سورة التوبة فى حق المنافقين (والذين اتخذوا مسجدا ضرارا وكفرا وتفريقا بين المؤمنين وارصادا لمن حارب الله ورسوله من قبل وليحلفن ان اردنا الا الحسنى والله يشهد انهم لكاذبون لا تقم فيه ابدا) روايت اولنوركه بنى عمرو وبنى عوف مسجد قبايى بنا ايليوب تمام اولدقده حضرت رسول اللهه كلوب اول مسجده نماز قيلوب تشريف ايتمك ايچون دعوت ايلديلر پس حضرت رسالتپناه صلى الله عليه وسلم اصحابله كلوب انده نماز قيلدقدنصكره بونلرك اخوانى بنى غنم بن عوف بونلره حسد ايدوب برآخر مسجد بنا ايلديلر اول نيت اوزره كه شامده اولان ابوعامر نام راهبى كتوروب انده امام ايده لر وآنك ديديكى سمته كيده لر پس بعد التمام حضرت سيده انامه ديديلركه يارسول الله بنينا مسجدا للعلة والحاجة والليلة المطيرة ونحن نحب ان تصلى مع اصحابك فيه فاخذ النبى عليه السلام ثوبه ليقوم معهم فنزلت هذه الاية پس حضرت حق بونلرك حالنى حبيبنه اعلام ايدوب بيورديكه بومنافقلردن بعض درشول كمسنه لركه بناى مسجدى اتخاذ ايلديلر مؤمنلره مضاره ايچون ودخى قلبلرنده اضمار ايلدكلرى كفرى تقويت ايچون ودخى مسجد قباده مجتمع اولان مؤمنلرك ما بيننى تفريق ايچون ودخى الله ايله والهك رسوليله محاربه ايلين كمسنه نك انتظارى ايچون وآنكا اعداد واحضار ايچون مراد ابوعمرو راهبدركه قبل بناء المسجد حضرت رسول الله ايله محاربه ومقاتله ايلدى يوم احدده حضرت رسوله روبرو ديديكه هرقنغى قوم كه سنكله مقاتله ايلر البته بن آنلرله معا سنكله محاربه ايلرم ديوب يوم حنينه دك حضرت رسولله محاربه ايليوب آخر الامر منهزم اولوب شامه قاچوب انده كندى يه رسولك محاربه سى ايچون جيوش تدارك كنده ايدى پس حضرت رسول عليه السلام منافقلره جواب ويروب بيورديلركه الان تبوك قضاسنه متوجه اولدق اندن كلدككده نصيب اولورسه مسجد يكزه وارلم پس حضرت رسالتپناه تبوك غزاسندن مدينه يه رجوع بيوردقلرنده تكرار اول منافقلر ينه كلوب يارسول الله وعدهٔ كريمه يه وفا ايلك ديدكلرنده حضرت رسول عليه السلام بونلرك نفاقنى يوزلرينه اوروب ديديكه سزك بو مسجددن مراديكز ضرر ايمت وتفريق جماعتدر الله تعالى بكا بويله خبرويردى ديدكلرنده بونلر قسم ايلديلركه (ان اردنا الا الحسنى) يعنى بناى مسجددن بز مراد ايلمدك الا خصلت حسنى مراد ايلدك كه اول صلوة وذكر الله ايچون ومصلى اولنلره توسعه ايچون اولمقدر والله شهادت ايلركه بونلر يمينلرنده تحقيقا كاذبلردر اول مسجده نماز قيلمغه قالقمه ابدى بيوردى (مثنوى) اينچنين كزبازئى درجفت وطاق * باپنى مى باختند اهل نفاق * جفت وطاقده بونچلين بركزبازلق يعنى شيطان معاويه يه كلوب صورت صلاحدن كژبازلق ايلديكى كبى نفاق اهلى دخى حضرت رسولله اوينادیلر واول حضرتى تزوير وتلبيس ايله فريفته ايلمكه قصد ايلديلر (مثنوى) كزبراى عزدين احمدى * مسجدى سازيم وبود آن حاسدى * بويله ديديلركه احمده منسوب اولان دينك عزت وشرفندن اوترى برمسجد دوزه لم واومر تدلك ودينسزلك ايدى يعنى منافقلرك دين احمدك عزتندن اوترى برمسجد دوزه لم ديملرى واول مسجدك بناسنه قصد ايلملرى مرتد اولمق ودينندن رجوع ايلمكه قصد ايدى يوخسه شرف دين ورضاى رب العالمين ايچون دكل ايدى (مثنوى) اينچنين كزبازئى مى باختند * مسجدى جز مسجد اوساختند * بونچلين اكرى براويون اوينادیلر اول رسولك مسجدندن غيرى برمسجد دوزديلر (مثنوى) فرش وسقف وقبه اش اراسته * ليك تفريق جماعت خواسته * زمرهٔ منافقين اول مسجدك فرش وسقفنى وقبه سنى مزين ومهيا ايلمش ليكن اول طائفه جماعتك تفريقنى استمش (مثنوى) نزد پيغامبر بلابه آمدند * همچو اشتر پيش اوزانوزدند * اهل نفاق رسول حضرتلرينك قتنه لابه وزارى ايله كلديلر دوه كبى انك اوكنده ديزچوكديلر بويله ديوكه (مثنوى) كاى رسول حق براى محسنى * سوى ان مسجد قدم رنجه كنى * اى حق تعالينك رسولى محسن لكك ايچون اول مسجد جانبنه قدمكى رنجيده ايليه سن تاكه اول مسجد سنك قدملركدن مبارك اوله قيامته دك سنك نام شريفك تازه اوله (مثنوى) مسجد روز كلست وروزابر * مسجد روز ضرورت وقت فقر * بالچقلى كونك وبلوتلى كونك مسجديدر بو مسجد احتياج وقتى وضرورت كونك مسجديدر (مثنوى) تاغريبى يابد آنجا خيروجا * تافراوان كردد اين خدمت سرا * تابرغريب بوراده خير وجاى بوله تابو عبادت خانه فراوان اوله (مثنوى) تاشعار دين شود بسيار وپر * زانكه با ياران شود خوش كارمر * تادينك شعارى وآثارى كثير وپر اوله زيرا كه ياران ايله تلخ ايش لطيف وشيرين اولور واصحاب وجماعتله كلفت طاعته تحمل اسان كلور (مثنوى) ساعتى آن جايكه تشريف ده * تزكيه مان كن زما تعريف ده * يارسول الله اول جايكاهه برساعت تشريف ويربزى تزكيه ايله بزدن تعريف وير يعنى بوخصوصده ناسه بزى پاك مدح ايدوب تعريف ايله وبونلر بو مسجدك بناسندن

خالص وصافیلر دردیوسویله (مثنوی) مسجد واصحاب مسجد رانواز * تومهی ماشب دمی باما بساز * مسجدی
ومسجد صاحبلرینی اوخشه سن ماه منورسن برشب سیاه ز برمله دوزل ومقارنت قیل (مثنوی) تاشود شب
از جمالت همچو روز * ای جمالت افتاب جان فروز * تاشب سنک جمالکدن روز کبی اوله ای رسول که سنک جمالک
جانی روشن ایدیجی افتابدر (مثنوی) ای دریغا کان سخن ازدل بدی * تامرادان نفر حاصل شدی * ای دریغا که
اول سوز دلدن اولیدی مجرد لسان طرفندن اولمیدی تا کم اول طائفه نک مرادی حاصل اولیدی (مثنوی) لطف
کاید بی دل وجان در زبان * همچو سبزه تون بود ای دوستان * لطف که دل وجانسز زبانه کلور یعنی بر لطف واحسان که
جان دلدن مراد اولمیوب بلکه مجرد لسان طرفندن ظهوره کلور ای دوستلر کلخنک سبزه سی کبیدر ومزبله ده بتن
نبات کبیدر (مثنوی) هم زدورش بنکر واندر کذر * خوردن وبوز انشاید ای پسر * هم ایراقدن اول سبزه یه نظر ایله
وهمان کچ ای پسر اول یمکه وقوقولمغه لایق دکلدر زیرا انا یا کدر (مثنوی) سوی لطف بی وفایان هین مرو * کان پل
ویران بود نیکو شنو * وفاسزلرک لطفی جانبنه آگاه اول کتمه زیرا اول بیوفالرک لطفی ویران کوپریدر ایوایشت
وبو سوزی قبول ایت (مثنوی) کر قدم را جاهلی بروی زند * بشکند پل وآن قدم را بشکند * اکر قدمنی اول ویران
کوپری اوزره اوره کوپری صنر واول قدمی صنرا کا اعتماد ایلسه اول منکسر اولوب اول نادانک دخی انکسارنه سبب
اولور (مثنوی) هر کجا لشکر شکسته می شود * از دوسه سست ومخنث می بود * هرقنده که لشکر صنمش اولور ایکی
اوچ سست وضعیف القلب مخنث دن اولور (مثنوی) در صف آید با سلاح اومرد وار * دل برو بنهند کاینک یارغار *
اول مخنث مرد کبی سلاح ایله جنک صفنه کلور واشکر ایشته یارغاردیو انک اوزرینه کوکل قورلر (مثنوی) رو بکرداند
چو بیند زخم را * رفتن او بشکند پشت ترا * مخنث اولان چونکیم زخم کوره یوز دوندرر یعنی اول محاربه وقتنده
ادنی برزخم کورسه جنک وقتالدن فرار ایلر مخنثک کیمسی سنک آرقه کی صنر (م ی) این درازست وفراوان می شود
وآنچه مقصودست پنهان می شود * بو کلام متعلق کلام درازدر اکر دخی سویلرسم فراوان اولور واول نسنه که
مقصوددر پنهان اولور یعنی ماهو المقصود که مسجد ضرار قصه سیدر مختفی اولور وکیرو قالور (فریفتن منافقان
پیغمبر علیه السلام را تا بمسجد ضرارش برند (مثنوی) بر رسول حق فسونها خواندند * رخش دستان وحیل
می راندند * اهل نفاق حقک رسولی اوزره افسونلر اوقودیلر مکر وحیله لر رخشنی سوردیلر رخش رستمک آتنک آدیدر
بونده مجرد استعاره طریقیله مکر وحیله دن عبارت اولور (مثنوی) آن رسول مهربان ورحم کیش * جز تبسم
جز بلی ناورد پیش * اول رحم مذهبلو مهربان رسول تبسمدن غیری وبلی دن غیری ایلرو کتورمدی (م ی) شکرهای
آن جماعت یاد کرد * در اجابت قاصدان راشاد کرد * اول جماعتک شکرلرنی وسعی وخدمتلرنی یاد ایلدی دعوتلرینه
اجابت ایلکده اول مکر وحیله جانبنه قصد ایدیجیلری شاد ایلدی (مثنوی) می نمودی مکر وایشان پیش او *
یک یک زان سان که اندر شیر مو * انلرک اول مکری جمیعا انک قتنده کورندی انک کبی که بیک بیک سود ایچره قیل
کورینوردی یعنی سود ایچره سیاه قیل نیجه کورینورسه بر بر اول اوسلوبدن حضرت پیغمبر علیه السلامه انلرک
درونتده اولان حیله ومکر بالتمام کورندی (مثنوی) موی را نادیده میکرد ان لطیف * شیر را شاباش
می کفت آن ظریف * اول لطیف موبی کورمامش ایلدی اول ظریف سوده شاباش وتحسین دیدی یعنی اول لطیف
اولان پیغمبر اهل نفاقک حیلت وخدیعتلرندن تعامی ایلیوب انلرک ظاهرده اولان خدمتلرینه تحسین وآفرین
ایلدی یا او خدمت قیلمش سز کوزل خیر ایلمش سز دیو سویلدی (مثنوی) صد هزاران موی مکر ودمدمه * چشم
خوابانید آن دم زآن همه * نیجه یوز بیک مکر ودمدمه موبی انلردن اولدم مشاهده ایلمش ایکن اولدم دوکلیسندن
کوزنی اویوتدی واغماض عین ایلدی (مثنوی) راست میفرمود آن بحر کرم * بر شما من از شما مشفقترم *
اول کرم دریاسی کرچک بیوردی بن سزه سزدن مشفقترم نته کم حق تبارک وتعالی سوره احزابده بیورر (النبی اولی
بالمؤمنین من انفسهم) پیغمبر علیه السلام مؤمنلره کندی نفسلرندن اولی وارحمدر وهم نه بیوررسه عین صلاح
ومحض فلاحدر (مثنوی) من نشسته درکنار آتشی * بافروغ وشعله بس ناخوشی * بو بیت بو حدیث شریفه
اشارتدر که بیوردیلر (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم انما مثلي ومثل امتي كرجل استوقد نارا فجعلت الدواب
والفراش تقعن فيها وانا آخذ بحجزكم وانتم تقحمون فيها) معنی بیت مثلا بن برعظیم آتشک کنارنده اوتورمشم اول آتش
زیاده ناخوش فروغ وشعله ایله (مثنوی) همچو پروانه شما آن سو دوان * هر دو دست من شده پروانه ران *
سز پروانه کبی اول جانبه یلیجی سزدنم هر ایکی دستم بر پروانه سوریجی اولمشدر یعنی سز پروانه لر کبی نار جحیمه
سبب اولان شهوت ومعصیته دوشرسز وبن سزی اندن منع ایلیوب قورتریرم پس حصه بیاننده نته قصه بیاننه

شروع ایدوب بیوردیلر (مثنوی) چون بران شد تا روان گردد رسول * غیرت حق بانگ زد مشنو زغول * چونکیم انك
اوزرینه مقرر اولدیکه تا حضرت رسول مسجد ضرار جانبنه روان اوله غولدن سوز اشتمه دیو غیرت حق بانگ اوردی
واکاوجی قیلدی (مثنوی) کین خبیثان مکر وحیلت کرده‌اند * جمله مقلوبست آنچه آورده‌اند * که بو خبیثلر
بو خصوصده مکر وحیله ایلمشدر جمله‌سی مقلوب ومعکوسدر اول نسنه‌یی که کتورمشلردر (مثنوی) قصد ایشان
جز سیه رویی نبود * خیر دین کی جست ترسا وجهود * انلرك قصدی سیاه رویلقدن غیری اولمدی ترسا وجهود چقن
دین خیرینی استدی (مثنوی) مسجدی بر جسر دوزخ ساختند * با خدا نرد دغاها باختند) دوزخك کوپریسی
اوزره بر مسجد دوزدیلر خدای تعالی ایله مکر وحیله لر زدنی اوینادیلر (مثنوی) قصدشان تفریق اصحاب رسول
فضل حق را کی شناسد هر فضول * بونلرك قصدی رسولك اصحابنی پراکنده ایلمکدر هر فضول حضرت حقك
فضل واحسانني نجون آکلر (مثنوی) تا جهودی را ز شام اینجا کشند * که بوعظ او جهودان سرخوشند *
تا بر جهودی شامدن بورایه چکه لر زیرا جهودلر آنك وعظی ایله سرخوش اولمشلردر (مثنوی) گفت پیغامبر که
آری لیك ما * بر سر راهیم وبر عزم غزا * حضرت رسول علیه السلام منافقلره ایتدی نعم وارهیم لیکن بز بوله کتمك
هوسی اوزره‌یز وغزایه کتمك قصدی اوزره‌یز (مثنوی) زین سفر چون باز گردم انگهان * سوی آن مسجد روان
گردم روان * بو سفردن چونکه کیرو دونم اندنصکره اول مسجد جانبنه روان اولم روان اولم یعنی تحقیق روان اولم دیمك
اولور تکریر تاکید معناسن افاده قیلور (مثنوی) دفع شان گفت وبسوی غزو تاخت * با دغایان از دغا نردی
بساخت * انلری بو اوسلوبله دفع ایلدی وغزا جانبنه چاپدی دغالرله دغادن برکونه نرد اوینادی یعنی (فمن اعتدی
علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) مقتضاسنجه (ودخی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) فحواسنجه
انلرك مکر وخدعه‌سی مقابله‌سنده بو کونه مکر وخدعه ایلدیلر (مثنوی) چون بیامد از غزا باز آمدند *
جنگ اندر وعدهٔ ماضی زدند * چون رسول علیه السلام غزادن کلدی منافقلر کیرو کلدیلر ماضی اولان وعده‌یه ال
اوردیلر بعض نسخه‌ده مصرع ثانی بویله واقع اولمشدر طالب آن وعدهٔ ماضی شدند یعنی اول سابقده اولان وعده‌یه
طالب اولدیلر (مثنوی) گفت حقش کای پیمبر فاش گو * غدر را ور جنگ باشد باش گو * حق تعالی اول رسوله
دیدی ای پیغمبر فاش سویله وانلرك مکر وغدرینی اظهار وافشا ایله واکر جنگ وخصومت اولورسه اولسون دی
مثنوی) گفت ای قوم دغل خامش کنید * تا نگویم رازهاتان تن زنید * حضرت رسول علیه السلام اول طائفه‌یه
ایتدی ای مکار وحیله باز قوم خاموش اولکز بو وجه اوزره کنید دشوید معناسنه اولور کنید ایلیکز معناسنه
اولوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر ای دغل قوم بنی خاموش ایلیکز یعنی بنی سویلتمیکز تا بن سزلك رازلریکزی
سویلیم ساکت اولکز (مثنوی) چون نشانی چند از اسرارشان * در میان آورد بد شد کارشان * چونکه انلرك
اسرارندن برقاچ نشان اورتایه کتوردی انلرك ایشی قبیح اولدی (مثنوی) قاصدان زد باز گشتند آن زمان * حاش لله
حاش لله دم زنان * اول زمان قاصدلر حضرت رسولدن رجوع ایلدیلر حاش لله حاش لله دمن اوریجی یعنی بز اللهی
مکر وغدر ایلمکدن تنزیه ایلرز بزم بو خصوصده مکریمز یوقدر دیجی اولدقلری حالده کیرو رجوع ایتدیلر (مثنوی)
هر منافق مصحفی زیر بغل * سوی پیغامبر بیاورد از دغل * هر منافق بر مصحفی قولتوغی آلتنده دغل وحیله بازلقدن
پیغمبر حضرتی جانبنه کتوردی (مثنوی) بهر سوگندان که ایمان جنتست * زانکه سوگندان کژان را
سنتست * یمینلردن اوتریکه ایمان سپردر زیرا که سوگندلر کژلره سنت وعادتدر سورهٔ منافقینده اولان بو آیت
کریمه‌یه اشارتدرکه (اتخذوا ایمانهم جنة) یعنی منافقلر یمینلرینی سپر اتخاذ ایلدیلر قتلدن وسبیدن خوف واحتراز
ایلدکلرندن اوتری (فصدوا عن سبیل الله) دخی بونلر غیریلری منع ایتدیلر حق یولندن (انهم) تحقیقا بو منافقلر (ساء
ما کانوا یعملون) نه عجب کم اولدیلر شول شیئلرکه اشلدیلر منعلرندن ونفاقلرندن وساءده تعجب معناسی واردر لبان
لبك جمعی اولدیغی کبی شبان دخی شابك جمعی اولدیغی کبی سوگندان سوگندك جمعیدر (مثنوی) چون
ندارد مرد کژ در دین وفا * هر زمانی بشکند سوگند را * چونکیم مرد کژ دینده وفا طوتمز زیرا راست اولان سقیم طریق
مستقیمه میل ایتمز هر برزمان عهدنی وآندنی صر (مثنوی) راستان را حاجت سوگند نیست * زانکه ایشان را
دو چشم روشنیست * راست وصادق اولانلره یمینه احتیاج یوقدر زیرا که انلر ایچون ایکی روشن چشم واردر اول
روشن اولان کوزلرله حضرت حقی حاضر کورور ونقض عهد ایلمکدن وخلف وعده قیلمقدن بری اولورلر
(مثنوی) نقض میثاق وعهود از احمقیست * حفظ ایمان ووفا کار تقیست * میثاق وعهدلری صمق احمقلقدندر
یمینلر ووفایی حفظ ایلمك تقینك ایشیدر ایمان جمع یمین (مثنوی) گفت پیغمبر که سوگند شما * راست گیرم

یا که سوکند خدا ✱ حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی سزلک یمینکزی راست طوتیم یا که خدای تعالینک یمینی که حق تعالی تحقیقا منافقلر کاذبلردر دیو شهادت ایلر وسز هر بریکز صادقلرز دیو سوگند بلرسز نته کم حق تعالی سورۀ منافقینده بونلرک حالندن خبر ویروب بیورور (والله یشهد ان المنافقین لکاذبون) وسورۀ توبه ده (والله یشهد انهم لکاذبون لا تقم فیه ابدا) بیوردی (مثنوی) باز سوکند مکر رخورد قوم ✱ مصحف اندر دست وبرلب مهر صوم ✱ منافقلر قومی کبر ومکر ایله بنه یمین ایتدیلر الرنده مصحف شریف ولبلری اوزره صوم مهری اولدیغی حالده (م ی) که بحق این کلام پاک راست ✱ کان بنای مسجد از بهر خداست ✱ بویله دیو که بو صحیح وپاک کلامک حقیچون اول مسجدک بناسی خدادن اوتریدر (مثنوی) اندر انجا هیچ حیله ومکر نیست ✱ اندر انجا ذکر وصدق ویا ربیست ✱ اول مسجدده هیچ حیله ومکر یوقدر اول مسجدده ذکر وصدق ویاربی دیمکلک واردر یعنی تضرع وخلوص وذکر خدا ایلمکلک واردر (مثنوی) کفت پیغمبر که آواز خدا ✱ می رسد در کوش من همچون صدا ✱ مهر بر کوش شما بنهاد حق ✱ تا باواز خدا نارد سبق ✱ نک صریح آواز حق می آیدم ✱ همچو صاف از دردی پالایدم ✱ حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیکه ای منافقلر خدای تعالینک اوازی یعنی کلامی بنم قولاغمه یتشور صوت وصدا یتشدیکی کبی اما کلام حق سز استماع ایده من سز زیرا حق تعالی سزلک سمعکزه ختم قودی تا کم آواز خدایی استماع ایلمکه سبقت ایلمیه اشته بکا صراحة وآشکاره آواز خدا کلور وظاهر وآشکاره اولور صافی درددن سوزدیکم کبی آواز خدایی دخی وساوسدن وکلام مخلوقدن تمیز ایلرم علما کلام خدانک استماعنده اختلاف ایلشلردر ابو منصور ماتریدی مع توابعه کلام خدا هیچ بر وجهله استماع ومسموع اولنمزدر برلر زیرا کلام متکلم اولان اللهک صفتیدر پس انک صفت ازلیه سی بو قوت سامعه ایله استماع اولنمز واکثر علما کلام خدا بر نحوایله (یسمعون کلام الله) ومقتضای (حتی یسمع کلام الله) کلام خدا مسموع اولوردیرلر وماتریدیه یعنی (یسمعون ما دل علی کلام الله) دیو تأویل ایدوب جواب ویررلر ودخی وکلم الله موسی تکلیما) آیتنده ماتریدیه دیرلر که حق تعالینک حضرت موسایه تکلمی اول وجه اوزره در که کلام ازلیه سنه دلالت ایلین حرف وصوتی خلق ایلیوب آنی سمع مبارک حضرت موسایه القا ایلدی وحضرت موسی علیه السلام اولان کلامک تفسیری بو مذهبی تأیید ایلر (قال الله تعالی وما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب او یرسل رسولا فیوحی باذنه ما یشاء) قال ان معناه ما صح لاحد من البشر ان یکلمه الله الا علی ثلثة اوجه اما علی طریق الوحی وهو الالهام وهو القذف فی القلب او المنام فالاول کما اوحی الله فی بطن ام موسی والثانی کما اوحی الی ابراهیم فی ذبح ولده واما ان یسمع کلامه الذی یخلقه فی بعض الاجرام کما کلم موسی من الشجرة اما کلام خدا مسموع اولوردیلرک دلیلی بودر که امام واحدی وسیط ده دیرکه (وکلم الله موسی تکلیما) ده لفظ تکلیم مصدرله مؤکد اولمسی حضرت موسی علیه السلام خدانک کلامنی استماع ایلدیکنه دلالت ایلر اکر بو فعل مصدرله مؤکد اولمیدی مجازه حمل اولنمق قابل ایدی اما با وجود تأکید مجازه حمل اولنمز زیرا افعال مجازیه مؤکد اولمز یعنی شجر جانبندن استماع ایلدیکی اصوات عین کلام خدادر دیمک اولور وامام فخر رازی دیرکه نته کم خدایی بصرله کورمک ممکندر انک کلامنی دخی سمعله ادراک ایلمک قابلدر وامام غزالی احیاء علومده دیرکه هر شول کمسه که حضرت موسانک دنیاده کلام خدایی حرف وصوتله استماع ایلدیکنه استبعاد ایلیه دی آکا آخرتده دخی کوزله کورلمسنه انکار ایلرمیسن پس الله قادر دور که کندی کلام ازلیه سنی که حرف وصوت ومشابه کلام مخلوق دکلدر استدیکی قولنه بیلدیکی کبی کیف ما یشاء ایشتدیره واول قول آنک کلام خدا ایدوکنی فهم ایده والله اعلم (مثنوی) هم چنانکه موسی از سوی درخت ✱ بانک حق بشنید کای مسعود بخت ✱ از درخت انی انا الله می شنید ✱ با کلام انوار می آمد پدید ✱ آنجلین که حضرت موسی درخت جانبندن حضرت حقک بانکنی ایشتدی بویله دیو که ای بختی مسعود وطالعی میمون درختدن (انی انا الله) کلامنی ایشتدک کلام الهی ایله نورلر حضرت موسایه ظاهر کلدی وانواره غرق اولدی سورۀ قصصده اولان آیته اشارتدر (فلما اتیها) وقتاکم حضرت موسی شعیبدن استیذان ایدوب اهلیله مصر جانبنه توجه ایلیوب طور طاغنه کلدکده حکمت پروردکار برله اول کیجه بغایت شب تار وقطرات امطار ایدی پس اشتعال ناره محتاج اولوب بو اضطراب واضطرارده ایکن کوردیکه طور جانبندن بر آتش آشکاره اولدی پس مسارعة ایدوب اول ناره کلدکده (نودی من شاطئ الوادی الایمن) ندا اولندی موسایه وادئ ایمنک کنارنده شاطی درهکنارنه دیرلر (فی البقعة المبارکة) اول مکان مبارکده (من الشجرة) عناب آغجندن ویا آغجلردن بر آغجدن (ان یا موسی) ای موسی دیمکله (انی انا الله رب العالمین) تحقیقا بن شول اللهم که عالملرک ربیسیم اولدمکه حضرت موسی بوندایی درختدن کوش ایتدی شراب تجلی جانانی نوش ایدوب بالکلیه کندی دین فراموش ایتدی امدی ای

رین فی تفسیر هذه الآیة
فی المنام او بالالهام کما رأی
ان یذبح ولده وهو وحی وکما
ان تقذفه فی البحر او من
عه کلامه من وراء حجاب
سی علیه السلام او یرسل
ملائکة اما جبریل او غیره

طالب انوار احدیت سندخی وادیٔ ایمن طریقته کلوب بقعهٔ مبارکهٔ مرشد کاملده درخت وجود شیخ واصلدن صدای
انی انا الله وندای لاموجود الا اللهی کوش ایدوب جان ودلك سرخوش وعقل وفکرك مدهوش ایده کور زیرا تجلیٔ
حق نشئهٔ نباتیه دن ظاهر اولمق جائز اولیجق نشئهٔ انسانیه دن ظهوری بطریق اولیدر بیت (روا باشد انا الله از درختی
چرا نبود روا از نیك بختی (مثنوی) چون ز نور وحی در می ماندند * بازنو سو کند ها می خواندند * چونکه منافقلر وحی
الهی نورندن عاجز وزبون قالدیلر کیرو یکی یمینلر اوقودیلر (مثنوی) چون خدا سوکند را خواند سپر * کی نهد اسپر
ز کف پیکار کر * چونکه حضرت خدا منافقلر حقنده یمینی سپر اوقور جنك وخصومت ایدیجی سپری الندن نیجون قور
مثنوی) باز پیغامبر بتکذیب صریح * قد کذبتم کفت با ایشان فصیح * حضرت پیغمبر علیه السلام کیرو تکذیب
صریح ایله انلره فصیح واشکاره تحقیق سز کذب ایلدیکز دیدی (اندیشیدن یکی از صحابه بانکار رسول علیه السلام که
چرا ستاری نمی کند (مثنوی) تا یکی یاری ز یاران رسول * در دلش انکار آمد زان نکول * تا حضرت رسول علیه
السلامك یارلرندن بر یار اول رجوعدن اول یارك قلبنه انکار کلدی یعنی حضرت رسول علیه السلامك اول صورتی
مؤمن اولان طائفه دن نکول وعدول ایلیوب انلری کذب ونفاقه منسوب ایلدیکنه اول صحابینك قلبنده انکار
حاصل اولدی بویله دیو (مثنوی) کین چنین پیران با شیب ووقار * می کندشان این پیمبر شرمسار * که شیب ووقار ایله
بو نجلین پیرلری بو پیغمبر انلری شرمسار ومخجل ایلر (مثنوی) کو کرم کو ستر پوشی کو حیا * صد هزاران عیب پوشند
انبیا * قنی کرم قنی ستارلق قنی حیا حال انکه انبیاء عظام علیهم السلام نیجه یوز بیك عیب اورترلر (مثنوی) باز در دل
زود استغفار کرد * تا نکردد ز اعتراض او روی زرد * اول صحابه کیرو قلبنده علی الفور استغفار ایتدی تا اعتراضدن
اول روی زرد وشرمسار اولمیه (مثنوی) شومی یاریٔ اصحاب نفاق * کرده مؤمن را چو ایشان زشت وعاق * اصحاب
نفاقك یارلغنك وانلره ادنی مرتبه میل ومعاونتك شوملغی مؤمنی آنلر کبی قبیح وعاصی ایلدی حصه بودر که شول
کمسه لر که دینسزلره وظالملره ادنی مرتبه میل ومعاونت ایلیه انلرك خباثتی وشأمتی مائل ومعین اولان مؤمنه سرایت
ایدوب زشت وعاصی اولمسنه ونار قهرك آکا دخی مس قیلمسنه باعث وبادی اولور (کما قال الله تعالی ولا ترکنوا
الی الذین ظلموا فتمسکم النار (مثنوی) باز می زارید کای علام سر * مر مرا مکذار بر کفران مصر * اول صحابی خدای
تعالی یه کیرو زاریلك ایلدی بویله دیو که ای علام سر کفران اوزره بنی مصر قومه وکفر ومعصیتده ثابت قیلمه
تا رسوالکه انکار ایلیم (مثنوی) دل بدستم نیست همچون دید چشم * ورنه دل را سوزمی این دم بخشم * الهی
کوکل المده دکلدر کوزمك کورمسی کبی یعنی کوزمك کورمسی بنم ارادتمده وتصرفده اولمدیغی کبی کوکلم دخی
مجرد بنم ارادتمده وتصرفده دکلدر وا کر کوکل بنم المده وتصرفده اولیدی کوکلی بن خشمله بودم یاقردم وبو معنی دخی
جائزدر کوکل المده دکلدر یعنی بنم تصرفده دکلدر چشمك کورمسی تصرفده اولدیغی کبی اکر کوکل دید چشم کبی
بنم المده وتصرفده اولیدی کوکلی بودم بن خشم وغضبله یاقردم بویله دیمك دخی جائزدر کوکل المده دکلدر چشمی
کوردك کبی یعنی چشمی کورمك المده نیجه دکل ایسه کوکلی دخی اشکاره کورمك اویله المده دکلدر اکر کوکل
کورمك المده اولیدی بودم کوکلمی غضبله یاقردم کما قیل (ع) من بفرمان دلم نی دل بفرمان منست (مثنوی) اندرین
اندیشه خوابش در ربود * مسجد ایشانش پر سرکین نمود * بو فکرده اول صحابی یی اویقو قابدی منافقلرك مسجدی
اکا نجاستله پر کورندی (مثنوی) سنکهاش اندر حدث جای تباه * می دمید از سنکها دود سیاه * آنك طاشلری
نجاست ایچره جای خراب کورندی اول مسجدك طاشلرندن سیاه توتون ظاهر اولوردی (مثنوی) دود در حلقش
شد وحلقش بخست * از نهیب دود تلخ از خواب جست * توتون آنك بوغازنه کتدی وانك بوغازنی خسته
ورنجیده ایتدی آجی دخانك خوف وهیبتندن صچرادی (مثنوی) در زمان در رو فتاد و میکریست * کای خدا
اینها نشان منکریست * اول زمانده یوزی اوزره دوشدی واغلدی بویله دیو که ای خدا بونلر منکرلکك نشانیدر
(مثنوی) خلم بهتر از چنین حلم ای خدا * که کند از نور ایمانم جدا * ای خدا بو نجلین حلمدن خلم یکدر کدر خلم
خاء معجمه نك کسریله سومك معناسنه در وحلم حاء مهمله ایله بردبارلغه دیرلر که اول حلم بنی ایمانك نورندن جدا ایده
والحاصل حصه بودر که عصاة ومنافقینه حلم ومرحمت ایلمك دینه ضرر ونور ایمانه زوالنه سبب اولدیغی مقرردر
اهل ایمانه لازم اولان اولدر که الله ورسولنه وپیغمبره عاصی اولان کمسه لره حلم ومرحمت ایلمیه ورفقت وشفقتله دخی آنلره
سوز سویلمیه بلکه شدت وغلظت ایلمك آنلر حقنده لازم اولنلردندر (مثنوی) کر بکاوی کوشش اهل مجاز *
تو بتو کنده بود همچون پیاز * اکر اهل مجازك سعی وکوششنی قازه سن صوغان کبی قات قات قوقشدر یعنی جمیع
اهل مجاز مسجد ضراری بنا ایدن منافقین کبیدر اکر سن اهل مجازك سعی وکوششنی قازسك یعنی انلرك احوالنه

مطلع اولسه صوغان قابی کبی قات قات قوقشدر (مثنوی) هریکی ازیکدکر بی مغزتر * صاد قانرا یك زدیکر نغزتر
بونلرك هر بریسی بری برندن بی مغزتردر یعنی بونلرك هر بریسنك فعللری برآخر فعلدن خبیث تروبی مغزتردر
اما صادقان عکسیدرکه هر بر فعللری آنلرك آخرندن نغزتر وپسندیده تردر (مثنوی) صدکران قوم بسته برقبا
بهرهدم مسجد اهل قبا * همچوان اصحاب فیل اندر حبش * کعبهٔ کردند حق آتش زدش * اول قوم منا فقین
یوز کر یغلدیلر قبا اوزره یعنی قفتانلری اوزره یوزقوشق قوشندیلر اهل قبانك مسجدینك هدم وتخریبندن اوتری نته کم
اول اصحاب فیل حبشده تخریب کعبة الله ایتمك ایچون برکعبه بنا ایلدیلر حق تعالی اکا آتش اوردی وقومنی
دخی هلاك قیلدی بونك حکایه سی جلد اولده شیر حکایه سنده الم ترنك تفسیرنده مرور ایتسدی (مثنوی) قصد کعبه
ساختند ازانتقام * حال شان چون شد فروخوان از کلام * اول طائفه کعبه یه قصد ایلدیلر انتقامدن انلرك حالی
نیجه اولدی کلام الهیدن اوقو یعنی قرآن عظیمدن (الم ترکیف) سوره سن اوقوکه انلرك نیجه اولدیغی سکا روشن
وظاهر اوله (مثنوی) مرسیهرویان دین راخود جهیز * نیست الاحیلت ومکر وستیز * دینك سیاهروپلرینه خود
جهازیعنی تدبیر وتدارك واسباب یوقدر الاحیله ومکر وعناد وخصومت واردر (مثنوی) هرصحابی دیدزان
مسجد عیان * واقعه تاشد یقین شان سران * واقعات ارباز کو یم یك بیك * پس یقین کرد دصفا براهل شك * لیك
میترسم زکشف رازشان * نازنینانند وزیبد نازشان * هر صحابی اول مسجددن آشکاره واقعه کوردی تا اول
مسجدك سری انلره یقین اولدی یعنی اصحاب رسول علیه السلامدن هر صحابی عیانا اول مسجد ضرار جهتندن
بر واقعه کوردیلرحتی بونلره یقین اولدی اول مسجدك سری وحقیقتی پس بوندنصکره اولان بیت سؤال مقدره جواب
اولمق اقتضا ایدر تقدیر کلام انلرك کوردیکی واقعه لری ودخی ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع وحوادثی سویلیك
کورلم که بونلرك ما بینلرنده ظهوره کلان وقایعك آصلی ندرکه جمله دن بری معاویه نك حضرت علی کرم الله وجهه ایله
اولان جنکی وحضرت عایشه رضی الله عنهانك حضرت علی ایله اولان جنکی کبی ودخی بعض اصحابك بری بری ایله
اولان جنك وجدلی کبی جواب بیوررلرکه بونلرك ما بیننده جاریه اولان واقعاتك حقیقتنی اکرکیر وسویلیم بر بر پس
یقین اولوردی صفای درون اهل شك اولنلر اوزره یاخود چوق یقین اولوردی معناسنه درا کرپس نقطهٔ واحده ایله قرأت
اولورسه بعض نسخه ده تا یقین کرددخی واقع اولمشدر یعنی بونلرك واقعاتنی یك بیك سویلیدم تاکم یقین اولیدی
بونلرك صفای درونی اهل شك اوزره ولکن سویلمزم زیرا قورقرم بونلرك رازنی خلقه کشف ایلمکدن زیرا اصحاب
رسول علیه السلام نازنینلردر وانلره نازبراشور یعنی بونلره ناز ایلمك سزاوارامت اوزره لایقدر ومؤمن اولنلره بونلره
اعزاز واکرام ایلمك لازم وواجبدر (لما روی عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال قال النبی صلی الله علیه وسلم
اکرموا اصحابی فانهم خیارکم ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم یظهر الکذب حتی ان الرجل لیحلف ولایستحلف ویشهد
ولایستشهد الا فمن سره بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة) وبرحدیث شریفده دخی امتنه اصحابی حقنده سوء ظن
ایلمکدن وما لایعنی سویلمکدن اتقا وحذر ایلمکه امر ایدوب بیوررلر (قال علیه السلام الله الله فی اصحابی الله الله
فی اصحابی لاتتخذوهم غرضا من بعدی فمن احبهم احبنی ومن ابغضهم ابغضنی ومن آذاهم آذانی ومن آذانی فقد
آذی الله) اکرچه واقعاتدن مراد رؤیا معناسنه اولان واقعه لر اولسه یاخود مسجد حقنده حق جانبندن
آنلره اولان اشارت مراد اولسه ده جائزدر ولکن بو تقدیرجه معنی تا یقین کرددصفا براهل شك مصرعنه باخصوصکه
لیك می ترسم زکشف رازشان) مصرعنه ملایم کلمز ومناسب اولمز پس واقعاتدن مراد ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع
وحوادث اولمق مشرب تحقیقه انسبدر (مثنوی) شرع بی تقلید میپذرفته اند * بی محك آن نقد را بکرفته اند
شرع شریفی تقلیدسز قبول ایلمشلردر اول نقدی محکسز طوتمشلردر واخذ ایلمشلردر یعنی اصحاب رسول علیه
السلام سزاوارامت اوزره فضیلتی دخی بودرکه بونلر شرع شریفی بلا تقلید قبول ایلدیلر واول نقد علم نبوتی بی محك
اجتهاد وتتبعسز طوتدیلر (کما قال الشیخ السهروردی فی اعلام الهدی اعلم ان میراث النبوة العلم وقد توارثه اصحابه
واهل بیته بلا تقلید فوجب علیك محبة الجمیع فلاتکن مائلا الی احدی الجهتین دون الاخری فان ذلك هوی (مثنوی)
حکمت قرأن چوضالهٔ مؤمنست * هرکسی برضالهٔ خود موقنست * قرأن عظیمك حکمتی چونکم مومنك
ضاله سیدر هر برکسنه کندینك ضاله سینده موقندر یعنی اول اصحاب حکمت قرأنی واحکام حضرت فرقانی
بلا تتبع ولا تفحص طوتدیلر وقبول ایتدیلر اما بعد اصحاب الرسول حکمت قرأن مؤمن اولنلرك یتوکی کبیدر
ومومنلردن هر برکسنه کندی ضاله سنه اقرار وایقان ایدیجیدر (کما قال علیه السلام الحکمة ضالة المؤمن
فحیث وجدها فهو احق بها) چون مخبر صادق اول ضاله اولان ناقه دن خبر ویرسه مؤمن عاشق کندی مطلوبندن

صحیح

صحیح اولان خبری بیلور وآنك وصولنه در حال توجه واجتهاد قیلور وشتر ضاله اولان شخص بعد التفقد والتفحص
ناقهٔ ضاله سن بولدیغی کبی حکمت قرآنیه یتوکنی دخی مومن عاشق بارشاد المخبر الصادق بولور وشاد وخندان
اولور نته کم بو معنایه کوره شترجو بنده اولانی تمثیل ایدوب بیورلر) قصهٔ آن شخص که اشتر ضالهٔ خودمی جست
ومی پرسید (مثنوی) اشتری کم کردی وجستیش جست * چون بیابی چون ندانی کان تست * براشتری کم وضایع
ایلدك واول اشتری جستلکله جست وجو ایلدك چونکم بوله سن نیجون بیلمزسن اوسنکدر یعنی ای مومن سن
اشتر علم وحکمتی کم ایلدك وآنی سن جست وجو ایلرسن جست وچابکلکله چونکم آنی بوله سن نیچون بیلمیه سن که
اول سنکدر برکسه کندی ملکنده ایکن ضایع اولان شیئی بولدقده بیلمك خود شاننده در اولکی چون استفهام
معناسنه اولمق ضعفدن خالی دکلدر بلکه اولی اولان اولکی اشباع اوله وصکره کی چون استفهام معناسنه
اولمق معنایه انسب در فلیتأمل (مثنوی) ضاله چه بود ناقهٔ کم کردهٔ * از کفت بکریخته در پردهٔ * ضاله ندر فی المثل
بر ناقه یی کم وضایع ایلمشسن اول ناقه سنك الندن قاچمشدر سن هنوز حجاب وپرده ده سن ناقه دن مراد حکمت
دینیه درکه عنقریب معلومك اولور (مثنوی) کاروان در بار کردن آمده * اشتر تو از میانهٔ کم شده) کاروان حاضر اولوب
یوکارنی یوکلتمکه کلمش اما سنك اشترك اول اورتادن نهان وناپیدا اولمشدر یعنی قافلهٔ اهل سلوك طریق الهیده
علم وعمل یوکن مهیا ایدوب مقام حقیقت جانبنه متوجه اولمشلر وسنك علم وعملك اشتری بو اورتادن نهان اولمشدر
بلا زاد ولا راحله بوله کیدملدیکی کبی بلا علم ولا عمل طریق حقه دخی کیدلمز پس کرکدر که حکمت اشترین
طلب ایدوب آنکا سوار اولوب کاربانندن دور اولمیه سن (مثنوی) می دوی این سو وان سو خشك لب * کاروان شد دور
ونزدیکست شب * بو جانبه واول جانبه خشك لب وپرحرارت یلرسن کاروان ایراق کتدی وکیجه یقیندر (مثنوی)
رخت مانده بر زمین در راه خوف * تو پی اشتر دوان کشته بطوف * اسباب یراوزره قالمش یولده ایسه خوف وار
سن اشتر ایچون اطرافه دور وطواف ایتمکله یلیجی اولمشسن بویله دیو (مثنوی) کای مسلمانان که دیدست اشتری
جسته بیرون بامدادا ز آخری * که ای مسلمانلر براشترکیم کورمشدر صباح وقتنده برآخوردن طشره صچرامش
مثنوی) هرکه برکوید نشان از اشترم * مژدکانی می دهم چندین درم * هرکیمکه بنم اشترمدن نشان دیه واشترمی
بولی ویره آکا بوقدر درم مشتلق ویریرم (مثنوی) بازمی جویی نشان ازهرکسی * ریش خندت می کندزین هرخسی
کاشتری دیدیم میرفت این طرف * اشتری سرخی بسوی آن علف * کیرو هر برکسه دن برنشان طلب ایلرسن
بو ایشدن هر بر دنی سکا ریشخند ایلر یعنی ارزوکه مناسب سوزلر سویلر بویله دیو که کوردك براشتری بو طرفه کتدی
بر زیاده سرخ اشتر اول علف جانبنه بو ابیات شریفه علوم قرآنیه وحکم فرقانیه ضاله سندن هرفرقه بلا یقین مشرب
ومذهبلری اوزره ظن ورأیلری مقداری مخبر صادق شکلنده مومن عاشقه خبر ویروب کندیلری مقصوده عارف
ومقصوده واقف رنکنده کوسترملرینی اشعار ایلرلکن هر بری فی الحقیقه یا کاش سویلر کویا که هر برخس طالبه
ریشخند ایدر وآنی فریفته وکندی یه شیفته ایتمك جانبنه کیدر (مثنوی) آن یکی کوید بریده کوش بود * وان دکر
کوید جلش منقوش بود * اول بریسی دیر اول اشترکه بن کوردم قولغی کسلمش ایدی واول بریسی دخی ایدربن اول
اشتری کوردم آنك چلی منقوش ایدی (مثنوی) آن یکی کوید شتر یك چشم بود * وان دکر کوید زکربی پشم بود *
واول برفرقه دیر اول اشتر یك چشم لیدی واول بریسی ایدر بن اول اشتری کوردم اویوزلغندن تویسز ایدی (مثنوی)
ازبرای مژدکانی صدنشان * ازکزافه هرخسی کرده بیان * مشتولقدن اوتری یوز نشان کزافه دن هر برخس بیان
ایلمش یعنی ثواب مژدکانیدن اوتری یوزکونه نشانی کزافه وبی یقینلقدن هر خس ضاله اولان حکمت قرآنیه
واسرار فرقانیه دن بر مقتضای ظن وقیاس تعریف وبیان ایلدیلر انجق نیجه ضعیف الذهنی متحیر ومتردد ایدرلر
(متردد شدن در بیان مذهبهای مخالف وبیرون شود ومخلص یافتن (مثنوی) انچنانکه هرکسی ازمعرفت * می کند
موصوف غیبی را صفت * فلسفی از نوع دیکر کرده شرح * باحثی مر کفت اورا کرده جرح) انچلین که هرکس معرفت
وتعریفده غیبه منسوب اولان خدا الهی بر صفتله موصوف ایلر یعنی شترجو بنده یه ناقهٔ ضاله ئی هرکس بوکونه تعریف
ایلدیکی کبی خداجو بنده یه دخی شریعت وطریقتده هر برکسه بیلدیکی مرتبه موصوف غیبی ومعروف لاریبی یی
توصیف وتعریف ایلر مثلا فلسفی بر غیری نوعدن شرح ایلمشدر بر بحث ایدیجی فلسفینك سوزنی جرح ورد ایلمشدر
یعنی فلاسفه بر آخر نوعدن شرح ایدوب دیرلر که خدای متعال موجب بالذاتدر ودیرلر که اشیانك لوازم ذاتیه سندندر
وباحثی یعنی متکلم من اهل الاعتزال بونك کفتنی جرح ایلر وبونلره جواب ویروب سویلر که بوکونه تعریفدن وجود
الهی وجود مقید اولور بل هو وجود مطلق ودخی مرید ومختار اولمق لازم کاور (وهو یفعل مایشاء ویحکم مایرید

ولكن ارادته عين ذاته لاصفة زائدة على الذات (مثنوى) وآن دكر در هر دو طعنه ميزند * وان دكر از زرق جانى مى كند
هر يك از ره اين نشانها زان دهند * تا كمان آيد كه ايشان زان دهند * واول غير يسى هر ايكيسنه دخى طعنه اورر واول
برىسى زرق وريادن زياده جان چكيشور يعنى اول برفرقه كه اهل سنت والجماعه دن اولان متكلميندر فلاسفه يه
وباحثيه يه طعن اورر اولا فلاسفه جانبنه ديركه باحثينك قدحى سزلك تعريفكز حقنده برنده دو حق بودركه سزلك
توصيفكزدن بوكونه فساد لازم كاور وباحثى جانبنه دخى طعن ايلركه بوسزلك تعريفكزدخى مقدوح ومذمومدر
زيرا بوندن نفى صفات الهيه لازم كاور (بل هو مريد بارادة زائدة على الذات مغايرة للعلم والقدرة) واول برفرقه دخى
يعنى رياضيه تحصيل علم ومعرفت لازم دكلدر مقصود رياضت نفسدر ديو بلا معرفة زرق وريادن جان چكشور
هر برى راه حقدن بونشانلرى انكيچون ويررلر تا ظن كله كه انلر اول كو يدندر يعنى بعض ساده دله كمان كله كه بونلرده
اول حق كو يندندر (مثنوى) اين حقيقت دان نه حقند اين همه * نه بكلى كمرهانند اين رمه * بونى حقيقت بيل
بوجيعسى حق دكلدر بو جماعت نه جميعا كمراهلردر يعنى بونى حقيقت بيل ومحقق فهم قيل كه بوجمله سى بونلرك
اهل حق دكلدر وكليسى دخى كمراه واهل ضلال دكللردر بلكه (ستفترق امتى على ثلاث وسبعين فرقة كلهم فى النار
الا واحدة) حديثنك مقتضاسنجه بوجمله فرق ضالهنك ايچنده برفرقهٔ ناجيه واردركه انلر اهل حق درلر حال بوكه
بوجمله فرق متنوعه نك ادعالرى وزعملرى براهل حقز ديرلر وآيات واحاديث ايله مذهبلرى اوزره استشهاد ايدرلر
(مثنوى) زانكه بى حق باطلى نايد بديد * قلب را ابله بوى زر خريد * زيرا كه برباطل حقسز ظاهر كلمز ايله اولنلر قلبى
التون اميديله صاتون الدى يعنى اول اجلدنكه حقسز مذهب باطل ظهوره كلمز ورونق وشهرت بولمز وصحيح صرف
باطل قلبى كيسه آلمز قلب من ورى ساده دل اولنلر ذهب خالص اولمق رايحه سيله آلور ومذهب باطله ذاهب اولان
مذهب حقدر ديو ذاهب اولور (مثنوى) كر نبودى در جهان نقد روان * قلبها را خرج كردن كى توان * اكر
جهانده روان ورايج بر نقد اولميدى قلبلرى خرج ايتمكه نچون امكان وقدرت اولوردى (مثنوى) تا نباشد راست كى
باشد دروغ * آن دروغ از راست مى كيرد فروغ * تا راست اولميه نچون دروغ اولور يعنى يلان كرچك ايله ظاهر وعيان
اولور اول يلان سوز كرچك سوزدن فروغ واعتبار طوتر (مثنوى) بر اميد راست كر را مى خرند * زهر در قندى
رود آنكه خورند * زيرا اكثرى راست اميدى اوزره صاتون آلورلر مثلا زهر برقندك ايچنه كيدر اندن صكره يرلر
(مثنوى) كر نباشد كندم محبوب نوش * چه برد كندم نمايى جوفروش * اكر محبوب نوش وشيرين طعم بغداى اولميه
اربه صاتيجى بغداى كوستريجى نه ايلتور يعنى عالى خلقه لطيف ونكو كوسترو بلكن ضمنا خصلت قبيحه سى
ظهوره كلان حيله كار ومزورخلقدن نه اخذ ايلردى چونكه بويله در (مثنوى) پس مكو كين جمله دمها باطلند *
باطلان بربوى حق دام دلند * پس ديمه كه بوجمله سوزلر باطل ودروغدر باطللر حق اميدى اوزره كوكلك طوزاغيدر
(مثنوى) پس مكو جمله خيالست وضلال * بى حقيقت نيست در عالم خيال * حق شب قدرست در شبها نهان *
تا كند جان هر شبى را امتحان * پس سوفسطائيه طائفه سى كبى صقين ديمه كه بوجمله فرق مختلفه نك مذاهبى خيال
وضلالدر زيرا هر برطائفه مذهب آخرك بطلانته برهان وكندى مذهبينك حقيقتنه حجت ابراز قيلمشدر پس
هر برى برآخرين ابطال ايديجك جمله سى باطل وخيال اولمق لازم كاور ديمه كه عالمده خيال حقيقتسز دكلدر يعنى
حقيقتسز عالمده هيچ خيال يوقدر هر شيئك حقيقتى عند اهل الحق ثابته در وعلم اكا متحققدر خلافا للسوفسطائيه
نهايت ما فى الباب حق شبلرده نهان ومستور شب قدردر يعنى باطلك مقابلى اولان حق شب قدر كبيدر وباطللر
سائر ليالى كبيدر پس حق شرعى باطل شرعينك مياننده نهاندر ليلهٔ قدر سائر ليالينك مياننده نهان اولديغى
كبى وليلهٔ قدرك اخفا اولنمسنه باعث اولدركه تا كم جان هر برشبى امتحان ايليه يعنى هر برشبى شب قدر احتمالى ايله
احيا ايليه (كما قال البيضاوى والداعى الى اخفاء ليلة القدران يحيى من يريدها الليالى كثيرة وقال صاحب المدارك ولعل
الداعى الى اخفائها ان يحيى من يريدها الليالى كثيرة طلبا الموافقتها وهذا كاخفاء الصلوة الوسطى فى الصلوات الخمس والاسم
الاعظم فى الاسماء الحسنى وساعة الاجابة فى ساعات الجمعة ورضاه فى الطاعات وغضبه فى المعاصى) كذلك مذهب حق
مذاهب مختلفه مابينده واهل حق اهل ضلال واصحاب دلق ما بينده بويله مخفى وپوشيده در وبوجمله نك اخفاسنه
داعى سالك تحرى وطلبده اجتهاد ايلسون ايچوندر (مثنوى) نى همه شبها بود قدر اى جوان * نى همه شبها بود
خالى از آن * اى جوان جميع شبلر شب قدر دكلدر نه دو كلى كيجه لر اول شب قدردن خالى در (مثنوى) در ميان دلق
پوشان يك فقير * امتحان كن وانكه حقست آن بكير * مثلا دلق پوشلر مياننده برفقير واردر امتحان ايله واول كه اهل
حقدر آنى طوت وقبول ايت (مثنوى) مؤمن كيس مميز كو كه تا * باز داند خيز كان را از فتا * كيس مميز مؤمن

قنی که تاحیز کلری فتنادن کیرو بیله (یعنی المؤمن کیس ممیز) حدیث شریفنك فحواسی اوزره مؤمن صاحب
کیاست واهل تمیز واهل فراست کرکدر قنی برکیاست صاحبی وتمیز وفطنت مالکی مؤمن که طریقتده مخنث اولنلری
اهل فتوتدن کیرو بیله واهل تقلید واهل ریادن اهل تحقیق واصحاب خلوصی فرق قیله ومابینلرنی ممیز اوله (مثنوی)
کرنه معیوبات باشد در جهان * تاجران باشند جمله ابلهان * اکر جهانده معیوبات اولمیدی تاجرلر جمله ابلهلر
اولورلردی یعنی اکر بو جهانده معیوب اولان متاعلر وسلعه لر اولمیدی تاجرلرك جمله سی ابله اولمق وکالاشناس اولمق
لازم کلوردی پس تاجرلرك بری برندن فرقی وکیمی استاد کامل وکیمی ناقص وساده دل اولدیغی اول معیوباتك
موجوده اولدیغی واسطه سیله در زیرا هرشول تاجرکه کالاشناس وعیب بیندر اول استاد کاملدر وهرشول
تاجرکه کالانك قیمتن بیلمز وبر متاعك عیبنه واقف اولمز اول ابله وغافلدر (مثنوی) پس بود کالاشناسی سخت سهل *
چونکه عیبی نیست چه نااهل واهل * پس کالاشناسلق زیاده سهل اولوردی چونکم جهانده برعیب یوقدر اهل نه
نااهل نه یعنی ایکیسی بیله مساوی اولوردی زیرا اکر عالمده اصلا برمعیوب شیء اولمیدی اهلنك مابینی فرق
اولنمامق لازم کلوردی اهل ونااهلك فرقی معیوبك وجودنی غیرمعیوبدن فرق ایلمکله حاصل اولور (مثنوی) ورهمه
عیبست دانش سود نیست * چون همه چوبست اینجا عود نیست * واکر جهانده دوکلی عیب اولیدی علمك
فائده سی اولمزدی چونکه جمیعا چوبدر بونده عود یوقدر یعنی علم معیوبی غیرمعیوبدن ومحبوبی غیرمحبوبدن
فرق وتمیز ایلمکدن اوتریدر چونکم جهانده اولان اشیانك جمیعیسی معیوب اولسه علم نافع ومفید اولمزدی زیرا
آنی فرق وتمیز ایلمکه علم لازم کلمزدی مثلا بریرده جمیعا چوب اولسه وایچنده عود اولسه عودی چوبدن فرق
ایلمکه علم لازم کلمزدی (مثنوی) آنکه کوید جمله حقند احمقیست * وانکه کوید جمله باطل اوشقیست * اول کسه که
دیر بو اشیا جمله حقدر اصلا باطل یوقدر زیاده احمقدر واول کسه که جمله اشیا باطلدر دیر اوشقیدر (مثنوی) تاجران
انبیا کردند سود * تاجران رنك وبو کور وکبود * انبیا علیهم السلامك تاجرلری فائده ایلدیلر زیرا حقی باطلدن
وصالحی فاسددن فرق ایلیوب حق اولنی قبول وباطل اولندن رجوع وعدول ایلدیلر اکر تاجران انبیا لفظنده
اضافت صفتنك موصوفه اضافتی قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد انبیا اولورسه کم بو وجه اوزره شرح اولندی
واکر صفتك موصوفنه اضافتی قبیلندن اولمیوب غلام زید قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد اولیا وعلما وصلحا اولور
ومعنا انبیایه مضاف اولان اولیا وعلما سود ومنفعت ایلدیلر اما رنك وبونك تاجرلری کور وکبوددر زیرا بو دنیا
تاجرلری معیوبی غیرمعیوبدن فرق ایده میوب وطریق حقه کیده میوب فانی وباطل اولان کارده قالمشلر وآردده
قاله جق مال ومتاعه مغرور اولمشلردر بو اجلدن آنلره کور وکبود دینلدی (مثنوی) می نماید مار اندر چشم مال *
هردو چشم خویش را نیکو بمال * عارف وصاحب بصیرتك کوزنه مال مار کورینور ای محب مال ومتاع کندی
ایکی کوزکی ایواوو یعنی ظاهر وباطن کوزکی برخوشجه آچ تاکم سکا دخی حقیقت بین اولان انبیا واولیا کبی مال
مار کورنه ومنصب اژدرها مشاهده اولنه (ولهذا قال علیه السلام المال حیة والجاه اضر منها (مثنوی) منکر
اندر غبطهٔ این بیع وسود * بنکر اندر خسر فرعون وثمود * بو بیع وسودك غبطه سنه نظر ایلمه فرعون وثمودك خسران
وزیانته نظر ایله یعنی بو دنیا بازارنك بیع وشراسندن حاصل اولان منافع وفوائده غبطه ایلمه وبونك دولت وعزتنه نظر
قیلمه بلکه بو دنیا بازارنك کامل خریدارلرندن اولان فرعون وثمودك خسران وخیبتنه نظر قیل که آنلر نه دولتدن
محروم اولدیلر ونه مرتبهٔ خسران وخذلانده قالدیلر (مثنوی) اندرین کردون مکرر کن نظر * زانکه حق فرمود
ثم ارجع البصر * یعنی (فاعتبروا یا اولی الابصار) مقتضاسنجه بو کردونه مکرر نظر ایله زیرا که حق (ثم ارجع البصر
بیوردی بو آیت سورهٔ تبارکده در تفسیری جلد اولده زید حکایه سنده مرور ایلدی (امتحان هر چیزی تا ظاهر شود
خیر وشری که در ویست (مثنوی) یك نظر قانع مشو زین سقف نور * بارها بنکر ببین هل من فطور * چونکه کفتت
کاندرین سقف نکو * بارها بنکر چو مرد عیب جو * برنظرله قانع اولمه بو سقف پرنوردن نیجه کره نظر ایله کورکه
هیچ کورر میسن شقوق وعیوبدن برشیء یعنی بو نورسقفندن برنظرله قانع اولمه تکرار بتکرار نظر ایله کورکه آسمانلرده
یارقلر کور رمیسن کوردمزسن پس بو رادن تفکر وتصور ایله که اول خالق بیچون نیجه قادر پادشاهدر
چونکم حضرت حق سکا دیدیکه بو خوب ولطیف سقفه عیب طلب ایدیجی مرد کبی دقتله نیجه کره نظر ایله (مثنوی)
پس زمین تیره را دانی که چند * دیدن وتمیز باید در پسند * تا بپالاییم صافی از درد * چند باید عقل ما را رنج برد *
پس بیلورسنکه تیره زمینه نه قدر نظر وتمیز کرکدر پسند ومقبول اولمقده پالکز برقات نظرله وآز تمیزله بو زمین تیره
معلوم اولمز آسمانه نظرلك مکرر قیلدیغك کبی زمینه دخی کره بعد کره نظر حقیقت بینله باقی تاکم بونك

سر وحكمتي ظهوره كله ناصافلري درددن سوزه‌وز وتميز وبالك ايده‌وز برنم عقلمزه نه قدر زحمت ايلتمك كرك ومحنت
چكمك كرك يعني صاف اولنلري درددن وراحتي درددن وخاري ورددن تا كه بز سوزه‌وز وتميز ايده‌وز بزم عقل
وفكر بمز چوق رنج ايلتمك كركدر ورياضت چكمك كركدر زيرا ايوبي كتوردن تميزا تمكه چوق عقل وادراك كركدر
وبومرتبه عقل وادراكك حصولي نتيجه نتيجه رياضات چكمكله اولور وبليات كوناكونه صبرله ظهوره كلورتمه كم آفاقده
(مثنوى) امتحانهاى زمستان وخزان * تاب تابستان بهار همچو جان * زمستان وخزانك تجربه‌لري تابستانك
حرارتي وجان كبي لطيف بهارلر (مثنوى) بادها وابرها وبرقها * تابديد آرد عوارض فرقها * بادلر وابرلر وبرقلر
تا عوارض فرقلر كتوره يعني رياح مختلفه وسحاب متراكه وبرق لامعه نيچونكه تابديد كتوره وظهوره كتوره عوارض
اولان شيئلرده بهارلرين وسرلرين فرقده معناسنه اولديغي وجه اوزره معني بودرا كه فرق تميز معناسنه اولورسه بادلر
وابرلر وبرقلر انكچوندر تا كم عوارض وحوادث بري برندن فرقلر وتميز اولنقلر ظهوره كتوره عوارض عارضه‌نك
جمعيدر مرادزمينده ظهوره كلان شيلردر نته كم بوبيت عوارضي تفسير اولور (مثنوى) تا برون آرد زمين خاك رنگ *
هرچه اندر جيب دارد لعل وسنگ * تا كم طشره كتوره زمين خاك رنگ هرنه كم لعل وسنكدن جيبنده طوترسه يعني نيك
وبددن واصلح وافسددن درونده مضمر ايلديسه آني ظهوره كتوره (مثنوى) هرچه دزديدست اين خاك دژم *
از خزانه حق ودرياى كرم * بو عبوس الوجه اولان خاك هرنه‌يي كم اوغورلمشدر حقك خزينه‌سندن وكرمي درياسندن
(مثنوى) شحنهٔ تقدير كويد راست كو * انچه بردى شرح واده مو بمو * شحنهٔ تقدير الهي لسان حالله راست سويله
درياى خالك دژم اول قسنه‌يي كه ابتدلك واخذايتدك كبرومو بمو شرح وير (مثنوى) دزد يعني خاك كويد هيچ هيچ *
شحنه اورادر كشد در پيچ پيچ * دزد يعني خالنا كالسان حالله دير هيچ هيچ برنسنه اوغورلمدم تقدير الهي شحنه‌سي
اول خاكي اشكنجه وعقوبته چكر (مثنوى) شحنه كاهش لطف كويد چون شكر * كه برآويز دكند هرچه بتر *
كاه اولوركه اول خاكه تقدير الهي شحنه‌سي شكر كبي لطف سويلر يعني لطافت هوا وملايمت بهارلا كامعامله ايلر
كاه اولوركه اول خاكي آصار هرنه كه اشكنجه‌دن بد ترو صعب تردر آكا ايلر خاكي آصمه سندن مرادزميندن غباري رفع
ايدوب هواده معلق ايلمسي اولورنته كم شحنه‌لرك عادتيدر بردزدي سارق اولديغي شيئه اقرار ايتدرمك استه‌سه‌لر
اكا كاه ملايمت ايدرلر وكاهي شدت وخشونت معشنه كيدرلر (مثنوى) تاميان قهر ولطف آن خفيها * ظاهر آيد
زانش خوف ورجا * تا قهر ولطف اور تاسنده اول مستورلركه مرادرون خاكده مستوره اولان اشيادر خوف ورجا
آتشندن ظاهر كله (مثنوى) آن بهاران لطف شحنهٔ كبرياست * وان خزان تهديد وتخويف خداست * اول بهارلر
في المثل شحنهٔ كبريانك لطفيدر واول خزان مثلا خداى تعالينك تهديد وتخويفيدر (مثنوى) وان زمستان چارميخ
معنوى * تا تو اى دزد خفي ظاهر شوى * واول زمستان معنوى چارميخدر تا سن اى خفي ومستوردزد ظاهر واشكاره
اوله‌سن چونكم آفاقده اولان زمينك حالي بودر انفسي دخي بوكا كوره قياس ايله نته كم آفاقك حالني بيان ايلمكدن
انفسك حالني بيان ايلمكه شروع ايدوب بيورورلر (مثنوى) پس مجاهد را زماني بسط دل * يك زماني قبض ودرد وغش
وغل * پس مجاهده برزمان بسط دل برزمان قبض ودرد وغش وغل اولور يعني آفاقده كاه قبض وكاه بسط وكاه لطف
وكاه قهر نتيجه ظاهر اولورسه انفسده دخي آنك كبي كاه بسط دل وكاهي قبض دل كاه شادي وكاهي غم وكاه راحت
وكاهي صحت وكاهي سقم ظهوره كلور (مثنوى) زانكه اين آب وكلي كابدان ماست * منكر ودزد ضياى جانهاست
زيرا كه بو آب وكل كه بزم بدنلرمزدر جانلرك ضياسنك منكر ودزديدر (مثنوى) حق تعالى كرم وسرد ورنج ودرد *
برتن ما مي نهد اى شيرمرد * حق تعالى حضرتلري كرم وسرد ورنج ودردي بزم تنمز اوزره قور اى شير مرد (م ى) خوف
وجوع ونقص اموال وبدن * جمله بهر نقد جان ظاهر شدن * قورقو وآجلق وماللرك وبدنك اكسلمسي جميعسي جان
نقدنك ظاهر اولمسندن اوتريدر يعني عدودن خوف ايتمك وآجلق واموال ولرزاقك نقصي ودخي بدنك خسته‌لكله
اكسلمسي بوجمله ذكر اولنان رياضات وامتحانات نقد جانك نقصي ظاهر اولمسندن اوتريدر وبونلره صبر قيلنه
وكندينك الله ايچون ايدوكني بيلوب آكا رجوع قيلنه بشارت عظيمه مقرردر (كما قال الله تعالى ولنبلونكم بشئ
من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانفس والثمرات وبشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة قالوا انا
لله وانا اليه راجعون (مثنوى) اين وعيد ووعدها انگيختست * بهر اين نيك وبدى كاميختست * بو وعيدلر ووعدلر
قوپرلمشدر بو نيك وبددن اوتريكه بري برينه قريشمش (مثنوى) چونكه حق وباطلي آميختند * نقد وقلب
اندر حرمدان ريختند * چونكم حق وباطلي بري برينه قريشدر ديلر نقد وقلبي حرمدان ايچره دوكديلر حرمدان حرم
برينه ديرلر اندن مرادبو عالم اولور (مثنوى) پس محك ميبايدش بگزيده * در حقايق امتحانها ديده * پس بركزيده

محك كرك حقايقده امتحانلر كورمش يعنى اول نقد وقلبك جانبنى تميز ايلمكدن اوترى بركزيده محك لازمدركه اول محك هر شيئك حقيقتلرنى وماهيتلرنى فرق ايلمكده تمام امتحانلر وتجربه لر كورمش اوله (مثنوى) تاشود فاروق اين تزويرها * تا بود دستور زين تدبيرها * تا بو تزويرلرى زياده فرق ايديجى اوله تا بو تدبيرلرك دستورى اوله يعنى اول محك بو دنياده اولان تزويراتى فرق قيليجى وحق باطلدن مميز اوليجى اوله تاكم بو دين وطريقتده وفرق وتميز مرتبه سنده اولان تدبيرلرك قانونى وقاعده سى اوله اول محكدن مراد عالم ربانى ومرشد حقانى اولان شول شيخ كاملدركه كنديه تابع اولان خالصلرى مزور اولان ناقصلردن تميز ايليوب وانلره علم وحكمت شيرين ويردكده آنلر دخى اول مربئ كاملى غيريلردن بركزيده ايدوب آكا تابع وطفيل اوله لر نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوى) شيرده اى مادر موسى ورا * واندر آب افكن مينديش از بلا * هركه در روز الست آن شير خورد * هم چو موسى شير را تميز كرد) اى موسينك مادرى موسايه سود وير وصو يه آت بلا وغرق آبدن انديشه ايلمه يعنى اى مربئ كامل موسى مشرب اولان مريدكه شير علم وحكمتى ويروآنى آب علم ومعرفت ابحره القا ايله وغرق آب اولمقدن وضايع وضال اولمقدن فكر ايلمه هر شول كسه كه روز الستده اول شيرى ايجدى حضرت موسى كبى شيرى تميز ايلدى يعنى اول مريدكه روز الستده علم وحكمت سودينى برمربئ كاملك روحندن نوش ايلدى بو عالمه كلدكده آنى تميز ايليوب آنك طالبى اولدى واندن غيريدن اعراض قيلدى نته كم حضرت موسى عليه السلام بركره مادرينك سودينى ايچوب اندن مفارقت ايلدكدنصكره سائر مربى ودايه لرك سودين قبول ايليوب آخر الامر ينه مادرينك سودين قبول ايلدى نته كم بو بيت شريفدن معلومك اولور (مثنوى) كر تو بر تميز طفلت مولعى * اين زمان اى ام موسى ارضعى * بو آيت سورة قصصده در (واوحينا الى ام موسى ان ارضعيه) شول زمانده كه موسى عليه السلام طوغدى وفرعونك ذبح اولاد بنى اسرائيلده حكمى غايته ايردى حضرت موسى عليه السلامك مادر مشفقه سى خوف ايلديكه ولادت موسى مشهور اوله وفرعونك آدملرى كاوب اوى جست وجو ايلدكده حضرت موسايى برتنوره براقشدى پس جناب عزت بيوررلر كه بز وحى ايلدك موسانك آنه سنه اول موسايى ارضاع ايله ديمكلكله ان تفسيريچوندر (فاذا خفت عليه) پس اكر سن اول موسانك اوزرينه فرعونك قتلندن خوف ايدرسن (فالقيه فى اليم) پس القا ايله آنى درياى نيله (ولا تخافى) وخوف ايتمه كه اول ضايع اولمز (ولا تحزنى) دخى مفارقتنه محزون اولمه (انا رادوه اليك) تحقيقا بز اول موسايى عن قريب سكا رد ايده رز (وجاعلوه من المرسلين) وبز آنى شرف نبوتله مشرف ايدوب زمرۀ مرسليندن قيليجى بز معنى بيت حضرت مولانا مرشد الوقت اولنى مادر موسايه تشبيه ايدوب ومريدلرين موسايه تمثيل ايدوب اول مرشده خطاب ايدوب ديرلركه اكر سن مريدك طفلنى تميز ايتمكه مولع وحريص ايسك بو زمانده اى ام السالكين ودايۀ طالبين اطفال سلوكى شير حكمتله پرورش ولبن معرفتدن انلره خورش ويركه تا سنك شير حكمتكدن استاذ ايدوب غيرينك شيرينه طالب اولميه لر نته كم حضرت موسى والده سندن غيرى سنك سودين قبول ايتمدى وسالكه غيرينك سودندن مراد سائر مربى شكلنده اولان كسه لرك وجودندن ظهور ايلين ريا وسمعه ايله اولان كلمات وخالص اولمين حالات ونافع اولمين عمليا تدر (م ى) تا ببيند طعم شير مادرش) تا فرو نايد بدايۀ بد سرش) تا كندى مادرينك طعم ولذتنى كوره تا آنك باشى بد اولان مربى ودايه يه اشغه كلميه وتنزل قيلميه (شرح فائدۀ حكايت آن شخص شتر جوينده (مثنوى) اشترى كم كرده اى معتمد * هر كسى اشتر نشانت ميدهد * اى معتمد براشترى كم وضايع ايلمشسن هر بركسه اشتردن سكا برنشان ويرر (مثنوى) بو نميدانى كه آن اشتر كجاست * ليك دانى كه نشانها خطاست * سن بيلمزسن كه اول اشتر قنده در ليكن بيلورسن كه بو نشانلر خطادركه اهل تقليد سكا اندن مجرد ظن وكمانله خبر ويررلر (مثنوى) وانكه اشتر كم نكرد او از مرى * هم چو آن كم كرده جويد اشترى * واول كسه كه اشتر ضايع ايلمدى اول كسه عناد وتقليد جهتندن اول اشترى ضايع ايلمش كسه كبى براشتر طلب ايلر يعنى بر دخى ولركه اول تحقيقا دوه سن يتوروب بر وجه يقين طالب اشتر اولان كسه يه تابع اولوب تقليد ايله بو دخى اشتر طالبى اولور وآنك كبى كم كرده اولان اشترى طلب قيلور (مثنوى) كه بلى من هم شتر كم كرده ام * هركه يابد اجرتش آورده ام * آكا سؤال ايدنلره ديركه بلى بن دخى شتر ضايع ايلمشم هر كيم كه اول ضايع اولمش اشتريمى بوله اكا اجرت كتورمشم (مثنوى) تا در اشتر با تو انبازى كند * بهر طمع اشتر اين بازى كند * تا اشترده سنكله انبازلق ايده وآنى بولدقده اندن حصه آله اشتر طمعندن اوترى بو لعب وظرافتى ايلر (مثنوى) او نشان كژ بنشناسد ز راست * ليك كفتت آن مقلد را عصاست * اول مقلد اكرى نشانى طوغرى نشاندن ا كلمز ليكن سنك سوزلك اول مقلده عصا اوقو تدر (مثنوى) هرچه را كويى خطا بود آن نشان * او بتقليد تو ميكويد همان * هرنه يى كه اشتردن خبر ويرنلره اول نشان خطا ايدى ديه سن اول مقلد سكا تقليد ايله همان آنى ديرايكن ديديكى

کلامك حقیقتنه عالمدکادر (مثنوی) چون نشان راست کویندوشبیه * پس یقین کرددترا الاریب فیه * چونکم سکا اشتردن راست نشان ورآسته مشابه نشان دیه‌لر پس یقین اولورسکا انده شك وریب اولمز (مثنوی) آن شفای جان رنجورت شود * رنك روی وصحت وزورت شود * اول راست نشان سنك رنجور اولان جانکك شفاسی اولورسنك یوزکك رنکی وصحت وزورك اولور (مثنوی) چشم توروشن شود پایت دوان * جسم توجان کرددوجانت روان * سنك چشمك روشن وسنك پایك یلیجی اولورسنك جسمك جان وجانك حق جانبنه روان اولور (مثنوی) پس بکو لی راست کفتی ای امین * این نشانیها بلاغ آمدمبین * فیه آیات ثقات بینات * این براتی باشد وقدرنجات * حکمت دین واسرار یقین ناقهٔ ضاله کبیدرکه مقدما عالم الستده مومنك بالقوه کندی یه ملك اولمش ایکن وکندی اول اسراری بیلمش ایکن عالم طبیعتده کلمك ایله آنی ضایع قیلدی پس آنك طلبنده جدوسعی ایدوب هرقنغی فرقه دن سؤال ایلسه هرکس قیاسات عقلیه ودلائل نقلیه برله اول حکمت ضاله دن نشانلر ویررلر لکن اول مؤمنه بوظنیات واستدلالاتدن شفای صدر حاصل اولمز وقلبنه اطمئنان کلمزیچن برمرشد سکا ای طالب مجدا اشته راست نشان دیسه ویاراسته مشابه پس سکا یقین اولور کما اول نشانده شك وکمان بوقدر پس سن اول مرشده دیرسن راست سویلدك ای امین اسراریقین بونشانلره مقسوب اولان کلمات صحیحه مطلوبه واصل ایدیجی کادی ظاهرواشکاره (البلاغ ماینوصل به الی الشئ المطلوب) دردخی آکاه دیرسنکه بونشانلرده وارد رعلامات عظیمه ومحکمات جسیمه وبراهین باهره بونشان بربرات اولور وصال مقصوده ودخی نیران هجراندن خلاصه ونجاته تقدیر اولور یعنی قدرنجاتك معناسی تقدیر نجات دیمك اولور (م ی) این نشان چون دادکویی پیش رو * وقت آهنکست پیش آهنك شو * اول امین چونکم بونشانی ویردی سن ا کا ایلرویوری دیرسن آهنك وقتیدر پیش آهنك اول یعنی مقصوده قصد ایلمك وقتیدر پیشوا اول وبنی آکا دلالت قیل (مثنوی) پی روئ تو کنم ای راست کو * بوی بردی زاشترم بنما که کو * ای راست کوسکا پیرولك وتبعیت ایلیم بنم اشترمدن بوی ایلتدلکا اشتری کوستر که قنی (مثنوی) پیش آنکس که نه صاحب اشتریست کودرین جست شتربهرمریست * اول کسه‌نك قتنده که اوصاحب اشترد کادرکه اول کسه که بوضایع اولمش شترطلبنده ریا وتقلیددن اوتریدر (مثنوی) زین نشان راست نفزودش یقین * جزز عکس ناقه جوی راستین بوراست نشاندن آنك قتنده یقین زیاده اولمدی راست اولان ناقه جویك عکسندن غیری یعنی اول راست اولان محققك عکسندن غیری مقلدلك وجودنده یقین زیاده اولمدی مکرکه آنك صدقنك اثروپرتوی بوکا منعکس اولوب اثر یقین آنك قلبنده حاصل اولدی (مثنوی) بوی برد ازجدوکرمیهای او * که کزافه نیست این هیهای او * مقلد اول محققك جد وکرمیلرندن رایحه ایلتدی کندی یه بویله دیوکه اول طالب اشتراولنك هیهایی کزافه دکادر وطلبده بوقدر جد وسعی ایلمسنك براصلی واردر (مثنوی) اندرین اشترنبودش حق ولی * اشترکم کرده است اوهم بلی * اول طلبده صادق ومحقق اولان کسه‌نك اشترنده اول مقلدك حق وحصه‌سی اولمدی ولیکن اول هم بلی براشترکم ایلمشدر (مثنوی) طمع ناقهٔ غیرروپوشش شده * انچه ازوکم شدفراموشش شده * ایکن غیرك ناقه‌سنك طمعی اول کسه یه حجاب وپرده اولمشدر اول نسنه که اندن کم اولدی آنك فراموشی اولدی یعنی نعم اومقلدهم براشتری ضایع قیلدی لیکن اشترنی وضایع قیلدیغنی کمال غفلتندن فراموش ایلدی (مثنوی) هرکجا این میدود او میدود * ازطمع همدرد صاحب میشود * هرقنده اول طلبده محقق اولان یلربومقلد اولان هم ا کا تبعیتله ا کا تقلیدا انکله یلرطمعندن اشترصاحبی ایله همدرد ومصاحب اولور (مثنوی) کاذبی با صادقی چون شدروان * آن دروغش راستی شدنا کهان برکاذب چونکه برصادقله روان اولدی اول کاذبك دروغی راست اولدی ناکهان یعنی اول صادقلك مقارنت ومصاحبتی برکاتیله آنك تقلید ودروغی تحقیق وصدق مرتبه‌سنه ایردی (مثنوی) اندران صحرا که آن اشترشتافت اشترخودنیزآن دیکر بیافت * اول صحراده که اول اشتراودی یعنی شول مرتبه ده که اول محقق وصادق اولان اشتر طالبی اشترنی بولدی وآنك اخذنه سرعت قیلدی اول غیریسی دخی کندی اشترنی بولدی یعنی محققك اشتری بولدیغی مقامده مقلد دخی کندی یتوردیکی وفراموش ایلدیکی دوه‌یی بولدی (مثنوی) چون بدیدش یادآوردان خویش * بی طمع شدزاشتران یاروخویش * چونکم مقلد اول صحراده کندینك ضایع اولمش اشترنی کوردی اول زمان خاطرنه کتوردی ومطاوبی بولدی اون یار وخصمنك اشترندن طمعسز اولدی بعض نسخه‌ده واوعاطفه سز یارخویش واقعدر یعنی کندی یارنك اشترندن بی طمع اولدی دیمك اولور (مثنوی) آن مقلدشد محقق چون بدید * اشترخودرا که آنجا می چرید * اول مقلد محقق اولدی چونکه کندینك اشترنی کوردیکه اول صحراده اوتلاردی یعنی چونکم کندینك مفقود ومقصودنی اول مقامده کوردی مقلد محقق اولدی وتحقیق ویقین

مرتبه

مرتبه‌سنه وصول بولدی (مثنوی) اوطلبکار شتر آن لحظه گشت * می بجستش تا ندید اورا بدشت
اومقلد شترك اول لحظه طلبکاری اولدی وتحقیقا اول حینده آنی طلب قیلدی آنی طلب ایلمدی تا آنی دشتده
کورمدی یعنی اول صحراده آنی مشاهده ایلمدکجه حقیقتله آنك طالبی اولمدی بلکه آنی کوردکدن و بیلدکدنصکره
مع التحقیق آنی بجست وجو قیلدی (مثنوی) بعد ازان تنها روی آغاز کرد * چشم سوی ناقهٔ خود باز کرد
اندنصکره تنهارولکه آغاز وشروع ایلدی کندینك ناقه‌سی جانبنه چشم نظرنی آچدی (مثنوی)
گفت آن صادق مرا بگذاشتی * تا با کنون پاس من میداشتی * اول صادق کندی‌یه تقلیدا ایلین
مقلده دیدی بنی ترك ایلدك شمدی‌یه دکین ای مقلد بنم پاس ورعایتمی طوتدك یعنی بوآنه‌دك بنم آدمی
حفظ ایتدك وبکا تابع اولوب راه مقصوده بیله کتدك پس نیچون بنی بوآنده ترك ایتدك (مثنوی) گفت تا اکنون
فسوسی بوده‌ام * وز طمع در چاپلوسی بوده‌ام * مقلد محققه ایتدی بوآنه‌دك فسوسه منسوب یعنی بیهوده‌لکه
مخصوص اولمشم وطمعدن چاپلوسلکده وسکا تملق ایلمکده اولمشم (مثنوی) این زمان همدرد تو گشتم که من
در طلب از تو جدا گشتم بتن * اما بوزمانکه مرتبهٔ تحقیقه ایرشدم سنك همدردك اولدمکه بن طلبده جسمله سندن
جدا اولدم (مثنوی) از تو میدزدیدمی وصف شتر * جان من دید آن خود شد چشم پر * اشترك وصفنی سندن اوغورلردم
یعنی سندن استماع ایدوب اوکرندم بنم جانم کندینك ان ومطلوبنی کوردی چشم پر اولدی یعنی غنی القلب اولدم
(مثنوی) تا نیایبدم نبودم طالبش * مس کنون مغلوب شد زر غالبش * سیئاتم شد همه طاعات شکر * هزل شد فانی
وجد اثبات شکر * مادامکه آنی بولمدم اکا طالب اولمدم شمدی مس مغلوب وزر اکا غالب اولدی سیئاتم جمیعا طاعات
اولدی خدایه شکر اولسون هزل وتقلید فانی ومحو اولدی وجد وتحقیق باقی وثابت اولدی خدای تعالی‌یه شکر
اولسون یعنی اول طلب علم وحکمت ضاله‌ده محقق اولان کسه‌یه علی طریق التقلید والتشبه تبعیت قیلان کسه
بعد وجدان مقصوده ومصادفهٔ مطلوبه دیرکه ای عاشق صادق ویار موافق تا بن تقلیدله ارادیغم یتوکی بولدم اکا طالب
اولمدم پس تقلید وتشبه اولان مغلوب اولدی وزر تحقیق ومشاهده اکا غالب کلدی بنم طلب علم وحکمتده ایلدیکم
سیئات همه طاعات اولدی شکر والحمد لله وحقلرنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) دین طائفه‌نك زمره‌سندن
اولدم وهزلیاتم محو اولدی وجدونکو کاراق ثبات بولدی شکر اول توفیق ایدن معطیٔ وهابه دیر (مثنوی)
سیئاتم چون وسیلت شد بحق * پس مزن بر سیئاتم هیچ دق * سیئاتم چونکم حقه وسیله اولدی وهزل وتقلیدم
بنی چونکم جد وتحقیق مرتبه‌سنه واصل قیلدی چونکم بویله‌در پس بنم سیئاتم اوزره هیچ طعن ودق اورمه که
رب معصیة توصل الی رحمة الله دیدکاری بو معنایه کوره‌در (مثنوی) مر ترا صدق تو طالب کرده بود * مر مرا
جد وطلب صدقی کشود * سنی بوخصوصده سنك صدقك طالب ایلمش ایدی سنك جد وطلبك تحقیق بکا برصدق
آچدی (مثنوی) صدق تو آورد در جستن ترا * جستنم آورد در صدقی مرا * سنك صدقك سنی طلبه کتوردی
بنم تقلیدله جست وجویم بنی صدقه کتوردی (مثنوی) تخم دولت در زمین می کاشتم * سخره وبیکاری پنداشتم *
دولت تخمنی زمینده اککدم بن انی مفت وبیکارلق ظن ایلدم یعنی تخم دولت وسعادتی طلب برنده اکدم آنك
دولت تخمی اولدیغنه بی خبر اولدیغم حالده آنی بن اجرت وعوضسز ونفعسز صاندم نتیجه وعاقبتنده بوقدر نفع وفائده
واراعش الآن بیلدم وا کا واقف اولدم دیدی (مثنوی) آن نبد بیکار کسبی بود چست * هر یکی دانه که کشتم
صد برست * اول تقلیدایله اولان طلب وسعیم بیکار اولمدی بلکه چست وخوش بر کسب وعمل اولدی هر بر دانه که
اکدم یوز بتدی یعنی حین طلبده هر نقدر همت وسعی دانه‌لرین اکدمسه آنك نتایج وآثاری یوز مرتبه زیاده حاصل
اولدی (مثنوی) دزد سوی خانهٔ شد زیردست * چون درآمد دید کان خانهٔ خودست * مثلا بر دزد نهانی برخانه
جانبنه کتدی تا اندن بعض نسنه اوغورلیه چونکه دزد خانه‌نك ایچنه کلدی کوردیکه اول خانه کندینك خانه‌سیدر
یعنی بنم حالم شول دزدك حالنه بکزرکه سرقت اسباب ایتمك ایچون نهانی برخانه‌یه قصد ایلدی پس کوردیکه
اول خانه کندینك خانه‌سیدر واولدیغی اسباب کندینك اسبابیدر (مثنوی) گرم باش ای سرد تا گرمی رسد * با درشتی
ساز تا نرمی رسد * ای سرد گرم اول تا سکا گرملك ایرشه خشونت ومشقتله چك تا سکا ملایمت یتشه یعنی ای
طلب حکمتده سرد اولان گرم اول وحرارتله طلب قیل تا درونکه شوق الهی وسوز ربانی یتشه وطلب حکمتده
شدت ومشقتله دوزل وشدائد وریاضته صبر قیل تا کم لطافت روحانی ونعمت حقانی حاصل اوله (مثنوی) آن
دو اشتر نیست آن یك اشترست * تنك آمد لفظ معنی بس پرست * لفظ در معنی همیشه نارسان * زان پیمبر گفت
قد کل لسان * نفس الامرده اول ذکر اولنان حکمت ناقه‌سی ایکی دکلدر که بری محققك وبری مقلدك اوله

بلکه حقیقت واحده در والفاظدن ایکی اشترمنفهم اولدیغی لفظ تنك کلمشدر ومعنی زیاده طولودر بحر معنی کوزهٔ لفظه صغمز بواجلدن متکلم اولان مرادی اوزره معنالی الفاظله تعبیر قیله مز(لاسیما فی الشعر)لفظ معنایه همیشه نارساندر یعنی لفظ معنایه دائما ایرشه جیدرکه کما هو حقه واصل اوله مز حضرت رسول علیه السلام اول سببدن قد کل لسان دیدی یعنی اول اجلدن پیغمبر علیه السلام بیوردیلر (من عرف الله کل لسانه) زیراهرنه قدر عبارات والفاظ وکماته تعبیر وتقریر قیلسه ینه دریادن برقطره وآفتاب انواردن برذره قدر اولمز نته کم ابن فارض بو معنایه اشارت ایدوب بیورلر (بیت) فالسن من یدعی بالسن عارف * وقد عبرت کل العبارات کات (مثنوی) نطق اسطرلاب باشد در حساب * چه قدر داند زچرخ وآفتاب * خاصه چرخی کین فلك زو پره ایست * آفتاب آفتابش ذره ایست * نطق فی المثل حسابده اسطرلاب کبیدر فلك وآفتابدن اسطرلاب نقدر بیلور یعنی اول ربع دائره چرخ وآفتابدن نقدر بیلور آنجق یعنی ارضاع فلکیه یی وارتفاع وانخفاض شمسیه یی بیلدیررکما هو حقه چرخ وآفتابك علی احاطه قیلمز کذلك المنطق لایحیط فلك المعنی خصوصا انك کبی بر چرخ که بوفلك آندن بر پره در آفتاب اول چرخك آفتابندن برذره در یعنی علی الخصوص شول برفلك حقیقی نیجه بیلور ونطق آنی ادراك قیلور که بوفلك محسوس آکا نسبت بر پره کبیدر وبونك آفتابی آکا نسبت برذره کبیدر (بیت) ومن مشربی بحرالمحیط کقطرة) ومن مطلعی نورالبسیط کلمعة * دینلر بو چرخ وآفتابه ایرنلردر (بیان آنکه درهر نفسی فتنهٔ مسجد ضرارهست (مثنوی) چون بدید آمد که آن مسجد نبود * خانهٔ حیلت بد ودام جهود * چون ظاهر کادیکه اول مسجد ضرار حقیقتده مسجد دکل ایدی حیله ومکرخانه سی ودام جهودی ایدی یعنی جهودلر آنی مسلمانلری آولمق ایچون طوزاق ایلدیلر (مثنوی) پس نبی فرمود کانرا بر کنند * مطرحهٔ خاشاك وخا کستر کنند * پس حضرت رسول علیه السلام اصحاب عظامدن بعض کمسه یه بیوردیکه اول مسجد ضراری برندن قلع ایدوب خراب ایده لر خاشاك وخا کسترك طرح اوله جق محلی ایلیه لر کما روی عن النبی صلی الله علیه وسلم انه دعا بمالك بن دحشم ومعن بن عدی وعامر بن الکن ووحشی فقال لهم انطلقوا الی هذا المسجد الظالم اهله واهدموه واحرقوه ففعلوا واتخذوا مکانه کناسة کذا فی البیضاوی وفی المدارك قال فی تفسیر هذه الآیة کل مسجد بنی مباهاة اوریاء اوسمعة اولغرض سوی ابتغاء وجه الله اوبمال غیر طیب فهو لاحق بمسجد الضرار (مثنوی) صاحب مسجد چو مسجد قلب بود * دانها بر دام ریزی نیست جود * مسجد صاحبی مسجدی کبی قلب ایدی ومزور ایدی دام اوزره دانه لر یکه دوکرسن جود وکرم دکلدر زیرا اول دانه لردن مقصودك شکاردر اول وقت جود وکرم دکلدرکه انده غرض اولیه (مثنوی) کوشت کاندر شست تو ماهی رباست * آنچنان لقمه نه بخشش نی سخاست * کوشت پاره سی که سنك اولته کده ماهی ربادر یعنی شول آت پاره سیکه آنی ماهی یی صید وشکار ایتمك ایچون اولته یه قویوب دریایه براغورسن انجلین لقمه نه احساندر نه سخادر (مثنوی) مسجد اهل قبا کان بد جماد * آنچه کفو او نبد راهش نداد * در جمادات اینچنین حیفی نرفت * زد دران نا کفو امیر داد تفت * اهل قبانك مسجدی که اول مسجد جماد ایدی اول نسنه که آنك کفو ونظیری دکل ایدی اکا یول ویرمدی یعنی اهل نفاقك مسجدی آنك مثلی دکل ایدی زیرا مسجد قبا لله وفی الله ومسجد ضرار للریاء واضلال عباد الله ایدی پس مسجد قبا آنك ظهورنه یول ویرمدی جماداته بو نجلین بر حیف کمدی وظلم واقع اولمدی یعنی خالصا لوجه الله اولان خراب وهلاك وریا ومکر ایچون اولان بارونق وتابناك واقع اولمدی کورکه اول نا کفوه امیر دادیعنی حضرت رسول بادادو پرشاد اول مسجده شعله اوردی نته کم بیوردیکه (احرقوه واهدموه واجعلوا مکانه کناسة (مثنوی پس حقایق را که اصل اصلهاست * دانکه انجا فرقها وفصلهاست * پس حقایق ایچونکه اول حقایق اصلرك اصلیدر بیلکه اول حقایقده یعنی اول حقایقك ما بیننده فرقلر وفصللر واردر یعنی حقایق انسانیه که (یاابن آدم خلقتك لاجلی وخلقت الاشیاء لاجلك) حدیث شریفنك مقتضاسنجه اصل اصول اشیاء اولور زیرا اشیانك خلقتی بالتبع وانسانك خلقتی بالاصاله اولور پس جمادات ما بیننده اعلا وادنالق فرقی بولنیجق بیلکه اول حقایق انسانیه ما بیننده دخی فرقلر وفصللر واردر (مثنوی) نه حیاتش چون حیات اوبود * نه مماتش چون ممات اوبود * نه انك حیاتی آنك حیاتی کبی اولور نه آنك مماتی آنك مماتی کبی اولور یعنی نه اون برکسنه نك حیاتی بر آخرك حیاتی کبی وکذلك نه مماتی آنك مماتی کبیدر رسل ایله انبیا ما بیننده وانبیا ایله اولیا ما بیننده وکذلك اولیا ایله صدیقین وصدیقین ایله مؤمنین ما بیننده فرق واردر (کما قال عباس بن عطا ادنی منازل المرسلین اعلی مراتب النبیین وادنی مراتب النبیین اعلی مراتب الصدیقین وادنی مراتب الصدیقین اعلی مراتب المؤمنین وقس علی هذا سائر الانسان) یعنی مؤمنین ایله کافرین وموافقین ایله منافقین وکاذبین ایله صادقین ما بیننده دخی فرق عظیم چوقدر (کما قال الله تعالی فی الفریقین

مثل الفريقين كالاعمى والاصم والبصير والسميع هل يستويان مثلا افلا تذكرون) وقال تعالى ايضا فى هذا
النوعين) ومايستوى الاعمى والبصير ولا الظلمات ولا النور ولا الظل ولا الحرور ومايستوى الاحياء ولا الاموات
بو ايكى فرقه نك حقنده بيوررلر (ومايستوى البحران هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج) وعالم ايله جاهل حقنده (هل
يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون) ومهتدى ايله ضاله حقنده (افمن يمشى مكبا على وجهه اهدى امن يمشى سويا
على صراط مستقيم) بيوررلر (فقال فى الصالحين والفاسدين (ام نجعل الذين آمنوا وعملوا الصالحات كالمفسدين
فى الارض ام نجعل المتقين كالفجار) محصل انسان مابيننده تفاوت چوقدر وبو خصوصده واقعه اولان آيات
واحاديث وكلمات اكابره نهايت يوقدر بوقدر له اكتفا اولندى والله اعلم (مثنوى) كور او هركز چو كور او مدان
خود چه كويم حال فرق آن جهان * آنك قبرنى هركز آنك قبرى كبى بيلمه يعنى ذكر اولنان فريقينك مقبره لرى بيله
برابر دكلدر كه احوال برزخ دخى متفاوته در اول جهانك فرقنك حال ووصفنى نه سويليم كه تعبيرى قابل دكلدر (مى
بر محك زن كارخود اى مرد كار * تا نسازى مسجد اهل ضرار * اى مرد كار كندى كاركى محكه اور تا اوا اهل ضرار
مسجدنى دوزميه سن يعنى نفاق وريا ايله عمل ايليه سن (مثنوى) تو بران مسجد كنان تسخر زدى * چون نظر
كردى تو خود زيشان بدى * سن اول مسجد ضرار ايديجيلره تسخر اوردك يعنى استهزا ايلدك چونكم نظر
ايلدك سن خود انلردن ايدك يعنى چونكم سن كندى حالكه امعان نظر له نظر ايليه سن كنديكى انلردن كوررسن
سنك حالك بو چار هنديدن بحمد الله بن سويلدم ونمازم فاسد اولدى دين هنديك حالنه بكزرنته كم بيوررلر
حكايت هنديكه با يار خود جنك مى كرد بركارى وخبر نداشت كه او هم بدان مبتلاست (مثنوى) چار هندو در يكى
مسجد شدند * بهر طاعت راكع وساجد شدند * درت هندو بر مسجده كتديلر طاعتدن اوترى راكع وساجد
اولديلر (مثنوى) هر يكى بر نيتى تكبير كرد * در نماز آمد بمسكينى ودرد * اول درت هندينك هر بريسى بر نيت
اوزره صلواته تكبير ايلدى مسكنت ودرد له نمازه كلدى (مثنوى) موذن آمد زان يكى لفظى بجست * كاى موذن
بانك كردى وقت هست * موذن كلدى واول بر هنديدن بر لفظ صادر اولدى بويله ديو كه اى موذن بانك ايلدكى وقتيدر
يعنى اذان اوقودكى ووقت اولديمى (مثنوى) كفت آن هندوى ديكر از نياز * هى سخن كفتى وباطل شد نماز *
اول غيرى هندى نياز وخضوع عندن نماز ايچره تكلم ايلين هندى يه ديدى هى فلان نماز ايچره سوز سويلدك نمازك
باطل اولدى (مثنوى) آن سوم كفت اين دوم را كاى عمو * چه زنى طعنه بر و خود را بكو * اول اوچنجى هندى بو ايكنجى
هندى يه ايتديكه اى عمو اول هندى يه نه طعنه اورورسن كنديكه سويله يعنى نمازده سويلدك دبوا كا طعن ايله آنى
كنديكه سويله واول طعنى كنديكه ايليوب نفسكى اصلاح ايله (مثنوى) آن چهارم كفت حمد الله كه من *
در نيفتادم بچه چون آن سه تن * اول دردنجى هندى ايتدى الحمد لله كه بن او ج كسه كبى قيويه دوشمدم يعنى نماز ايچنده
طعن ايلدم وغيرى يه سوز سويلدم پس آنلركبى صلاتم فاسد اولمدى ديدى (مثنوى) پس نماز هر چهاران شد تباه *
عيب كويان بيشتر كم كرده راه * پس هر درت هنديك نمازى تباه اولدى بو اجلدن بولى عيب كويلر زياده درلر كم ايلشدر
يعنى عيب كويلر معيوب اولنلردن زياده كمراه اولمشلردر زيرا كندى نفسن بكمك كه عجبدر اكبر ذنوبدر ونفسندن
غافل اولوب خلقك عيوبنه مشتغل اولمق دخى اعظم عيوبدر بو اجلدن عيب كويلر معيوبلردن ارتق يوللرين يارى
قيلمشلردر (مثنوى) اى خنك جانيكه عيب خويش ديد * هر كه عيبى كفت آن بر خود خريد * اى سعادتلو شول
جانكه كندى عيبن كوردى وهر كسه كه بر عيب سويلدى آنى كندى يه الدى وكندى عيبنه مشغول اولدى
كما روى الديلمى فى فردوس الاخبار عن انس قال قال عليه السلام طوبى لمن شغله عيبه عن عيوب الناس وانفق
الفضل من ماله وامسك الفضل من قوله (مثنوى) زانكه نيم اوز عيبستان بدست * وآن دكر نيمش زغيبستان بدست *
زيرا انسانك نصفى عيبلق عالمندندركه اول حيوانيت وسفليتدر ونصفى غيبلق عالمندندركه اول روحانيت
وعلويتدر (مثنوى) چونكه بر سر مرترا ده ريش هست * مرهمت بر خويش بايد كار بست * چونكه سنك باشك
اوزره اون يارة واردر مرهمكى كندلك اوزره باغلق كرك يعنى چونكم سنك نفسك باشنده امراض نفسانيه
واخلاق حيوانيه دن نجيه امراض معنويه واردر بو مرضلرك مرهمى كندى اوزريكه كركدر عيبلرك كارن
بغليه سن وعيب ونقصانك اوزره كيجه وكوندز اغليه سن (مثنوى) عيب كردن خويش را داروى اوست * چون
شكسته كشت جاى ارحمو ست * كندوكى عيب ايلمك اول ريشك داروسيدر زيرا چونكم شكسته اولدى كندى
معيوب وناقص بولدى ارحموا حديثك محلى اولدر (كما قال عليه السلام ارحموا ثلاثا عزيز قوم ذل وغنى قوم افتقر
وعالما يلعب به الجهال وكما قال عليه السلام الرجال على اربعة انواع رجل يدرى ويدرى انه يدرى فهو عالم فاتبعوه ورجل

لايدری ولايدری انه لايدری فهو جاهل فاجتنبوه ورجل يدری ولايدری انه يدری فهو نايم فايقظوه ورجل لايدری ويدری انه لايدری فهو عاجز فارحموه (مثنوی) كر همان عيبت نبود ايمن مباش * بو كه آن عيب از تو كردد نيز فاش * اكر اول مؤمن قرنداشكده ديديكك عيب سنده اولمديسه ايمن اولمه بلكه احتمالدركه اول عيب سندن دخی صولنمده فاش اوله زيرا حضرت رسول عليه السلام بيورمشلردركه (من عير اخاه بذنب لم يمت حتی يعمله وقال عليه السلام ايضا لاتظهر الشماتة لاخيك فيرحمه الله ويبتليك رواهما الترمذی عن ابی هريرة (مثنوی) لاتخافوا از خدا نشنيدهٔ * پس چه خود را ايمن وخوش ديدهٔ * خدادن لاتخافوا سوزنی اشتمامشسن پس نه سببدن كنديكی ايمن وخوش كورمشسن يعنی اللهدن (لاتخافوا ولاتحزنوا) خطابن اشمدك پس نيچون ايمن وخوش كوردك كنديكی لاسيما حضرت حق كلامنده (ولايأمن مكر الله الا القوم الخاسرون) بيوردی (مثنوی) سالها ابليس نيكونام زيست * كشت رسوا بين كه اورا نام چيست * نيچه ييل ابليس نيكونام ديرلدی عاقبت حسد وكبری سببيله رسوای وبدنام اولدی كوركه آنك نامی ندر (مثنوی) در جهان معروف بد علياى او * كشت معروفی بعكس ای وای او * آنك علياسی جهانده معروف اولدی كه نوردن منبرلر اوزره ملائكه يه وعظ ايدوب رئيس ملائكه اولمسی بين الناس شهرت بولدی معروفلق عكسنه اولدی ای وای ابليسه يعنی انك نيكونامله معروف اولمسی بدناملقله معروف اولمغه دوندی (مثنوی) تا نهٔ ايمن تو معروفی مجو * روبشوی از خوف پس بنمای رو * مادامكه مكر الهيدن ايمن دكلسن شهرت ومعروفلق استمه يعنی مادامكه سن ايمن اولميه سن (الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون) مرتبه سن بولميه سن شهرت بولمق ومشار اليه بالبنان اولمق استمه كه حضرت رسول عليه السلام بيورمشلردر (بحسب امرء من الشر ان يشار اليه بالاصابع فی الدين اوفی الدنيا الا من عصمه الله) يوزيكی خوفدن يودقدنصكره يوزكوستر يعنی وجه باطنكی آب خوف الهيله يو پس اندنصكره شريعت وطريقتده يوز كوستر ومعروف ومشهورلق استه (مثنوی) تا نه رويد ريش تو ای خوب من * بر دكر ساده زنخ طعنه مزن * ای بنم محبوبم مادامكه سنك صقالك بتميه غيری صقالسزه طعنه اورمه يعنی مادامكه سنك وجه باطنك اوزره لحيهٔ توفيق وعنايت وصورت ذاتكده محاسن صيانت وهدايت بتميه ای خوب من سن لحيهٔ هدايتدن ولحيهٔ سعادتدن ساده رواولنلره طعنه اورمه كه سندخی آنلردن بريسی سن بلكه نيكو خصلت وحسن سيرت صاحبی اولدركه (واذا مروا باللغو مروا كراما) آيت كريمه سنك فحواسنجه اهل لغوه اوغرادقده كريما اوغره يه اهل معصيتدن عبرت آلوب كندی يه انلردن تصفيه وتزكيه ايليه (مثنوی) اين نكر كه مبتلا شد جان او * در چهی افتاد تا شد پند تو * بوكه نظر ايله كه ابليسك جانی قهر وسياسته مبتلا اولدی بودخی جائزدركه اوضميری ابليسه عائد اولميوب ساده زنخ اولان كمسه يه عائد اوله بوتقديراوزره معنی بوكه نظر ايله كه اول طعن ايلديكك ساده رويك جانی مبتلا اولدی بر قيويه دوشدی تا سكا پند ونصيحت اولدی (م ی) تو نيفتادی كه باشی پند او * زهر او نوشيد تو خور قند او * سن اول قيويه دوشمدك كه آنك پندی اوليدك زهری اول ايچدی سن آنك قندن يه والحاصل بر مبتلايی كوردكده سن آكا طعن ايلمه بلكه اندن عبرت پذير اولوب آنك اشلديكن اشلمه سنه كم بومعنايه كوره اشارت ايدوب بيوررلر غزلر ايكی كمسه يی طوتوب اولدرمك استدكلرنده اول بری ديديكه اول برين اولدركه بن آندن عبرت آلم وزری اخراج قيلم (قصد كردن غزان بكشتن يك مردی تا آن ديكر بترسد (مثنوی) آن غزان ترك خونريز آمدند * بهر يغما بردهی ناكه زدند * غز بضم الغين سمرقند نواحيسنده برنوع تركماندر يعنی اول قان دوكيجی ترك طائفه سنك غزلری كلديلر يغما وتاراجدن اوتری ناكاه بر كويی اورديلر (مثنوی) دو كس از اعيان آن ده يافتند * در هلاك آن يكی بشتافتند * اول قريه نك اعيان واشرافندن ايكی كمسه بولديلر اول برينك هلاكنه اوديلر (مثنوی) دست بستندش كه قربانش كنند * كفت ای شاهان وار كان بلند * آنك اللری باغلديلر كه آنی قربان وقتل ايليه لر اول كمسه آنلره ايتدی ای شاهلر وای عالی اركان (مثنوی) قصد خون من بچه رومی كنيد * از چه آخر تشنهٔ خون منيد * بنم خون وهلاكمه نه جهتدن قصد ايلرسز آخر نه سببدن بنم خونمه تشنه سز (مثنوی) چيست حكمت چه غرض در كشتنم * چون چنين درويشم وعريان تنم * بنی قتل ايلمكده حكمت نه در غرض ومقصود ندر چونكه بويله فقير وعريان تنم (مثنوی) كفت تا هيبت برين يارت زند * تا بترسد او وزر پيدا كند * غز طائفه سی ايتدی تا كم بو سنك يارك اوزره بزدن هيبت طوقنه يعنی سنی قتل ايتمكله اكا هيبت مستولی اوله تا كم اوقورقه وآلتونی پيدا ايده (مثنوی) كفت آخر او زمن مسكين ترست * كفت قاصد كرده است اوراز رست * اول بيچاره غز طائفه سنه ايتدی اول بنم يارم آخر بندن فقيرلك ومفلسركدر غز طائفه سی آكا ايتدی مسكين تراولمغی اوعن قصد ايلمشدر آنك آلتونی واردر (مثنوی)

كفت

کفت چون وهمست ماهردویکیم * درمقام احتمال ودرشکیم * اول بیچاره غزله ایتدی چونکه بن وهمارز
برایکیمز برز یعنی فقیراولوب آلتونی اولمامقده بزم مابینمزده وهم وشك واردر وبزهرایکیمز شکولك اولمقده برابرز
بوخصوصده احتمال مقامنده وشکده یز (مثنوی) خودورابکشید اول ای شهان * تابترسم من دهم زر رانشان
ای شاهلر خوداول آنی دپه لیکزتا کم بن قتلدن قورقم مستور اولان زرك نشانني ویرم بوقصه دن طالب حصه
نه ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیورر (م ی) پس کرمهای الهی بین کها * آمدیم آخرزمان درانتها * چونکم
بویله در پس حق تعالینك کرملرنی کورکه برانتهاده آخرزمانده کلدك (مثنوی) آخرین قرنها پیش ازقرون
درحدیثست آخرون السابقون * قرنلرك آخری من حیث المعنی جمیع قرنلردن اوکدرنته کم حدیث شریفده در
آخرون السابقون (کما قال صلی الله علیه وسلم نحن الاخرون السابقون) پس من حیث المعنی امت محمدك قرنی
قرون سالفه دن اسبق اولدیغنه بو بیتلرله تنبیه بیوررلر (مثنوی) تاهلاك قوم نوح وقوم هود * عارض رحمت بجان ما
نمود * قوم نوحك وقوم هودك هلاکی سببیله حضرت حق بزم جانمزه رحمت سحابنی کوستردی عارض سحاب
معناسنه در (مثنوی) کشت ایشانرا که ماترسیم ازو * ورخوداین برعکس بودی وای تو * حضرت حق انلری قتل
وهلاك ایلدیکه بز آندن قورقاوز واکر خود بوعکس اوزره اولیدی سکا ویل ووای ایدی یعنی سنی انلرك دورنده
کتورسه وآنلری دخی امت محمدك عصرنده کتورسه اول زمان هلاك قیلسه وآنلرسندن عبرتپذیر اولسیدی
وای سنك حالکه ایدی اماشکر قیل وبونعمتك قدرنی بیل که سنی بودورر حمتده کتوروب آنلری اول قرنده ظهوره
کتوردی (بیان حال خودپرستان وناشکران درنعمت وجود انبیا واولیا (مثنوی) هرکه زیشان کفت ازعیب
وکناه * وزدل چون سنك وازحال سیاه * مصرع اولده هرکه زیشان کفت مبتدادر ازعیب وکناه خبردر ومصرع
ثانی خبراوزره معطوفدر ومابعدنده اولان ساثرابیات تاکر پذیرد چیز تو بیتنه کلنجیه دك جمله سی مصرع ثانی
اوزره معطوفلردر یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن هرکیم بوخودپرستلردن سویلدی بونلرك عیب
وکناهندن سویلدی ودخی طاش کبی اولان کوکلندن ودخی حال سیاهندن دیدی (م ی) وزسبك داری فرمانهای او
وزفراغت ازغم فردای او * ودخی اول اللهك فرمانلرینی خفیف وحقیرطوتمقلقدن ودخی آنك یارنکی کوننك غمندن
فراغت قیلمقلقدن دیدی (مثنوی) وزهوس وزعشق این دنیای دون * چون زنان مرنفس رابودن زبون * بونلرك
حال سیاهندندر وهوسدن وبودنیای دونك عشقندن زنلرکبی تحقیق نفسه زبون اولمق (مثنوی) وان فراراز نکتهای
ناصحان * وآن رمیدن ازلقای صالحان * ودخی ناصحلرك نکته سندن اول فرار قیلمق ودخی صلحانك ملاقاتندن اورکك
ونفرت قیلمق (مثنوی) بادل وبااهل دل بیکانکی * باشهان تزویر وروبه شانکی * دل ایله واهل دل ایله یعنی اهل
دل اولان اولیا ایله بیکانه لك ایلمك وپادشاهان طریقت اولانلره تزویر وروبه شانه لك ایلمك (مثنوی) سیرچشمانرا کدا
پنداشتن * ازحسدشان خفیه دشمن داشتن * سیرچشم اولانلری کدا ظن ایلمك حسددن بونلری مخفی دشمن طوتمق
پس حکایه دن مخاطبه التفات ایدوب خودپرست اولانلره بالمواجهه خطاب بیوررلر (مثنوی) کرپذیرد چیز
تو کویی کداست * ورنه کویی زرق ومکرست وریاست * ای خودپرست وخودبین وای طعان بدآیین اکر اولیا
واصفیادن اولان کمسه سنك هرچیزك قبول ایدورسه برحقیر وکدادر دیرسن واکر قبول ایلمزلرسه زرق ومکر وریادرکه
خلق بواسطه ایله صید ایتمك استردیرسن (کما قال الشافعی رضی الله عنه (بیت) وما احد من السن الناس سالما *
ولوانه ذاك النبی المطهر * فان کنت سکیتا یقولون ابکم * وان کنت منطیقا یقولون مکثر * وان کنت صواما وفی اللیل
قائما) یقولون زراق یرائی ویمکر (مثنوی) کردرامیزد تو کویی طامعست * ورنه کویی درتکبر مولعست * اکر بر ولی
خلقله ممتزج ومختلط اولورسه اکا طمعکاردر دیرسن واکر ولی خلقله مختلط ومصاحب اولمیه بلکه خلوت وعزلت
اختیار ایده سن اکا کبرده زیاده تکبردر کبرندن کمسه ایله اختلاطی یوقدر دیرسن (م ی) یامنافق وارعذر آری که من
مانده ام درنفقه فرزند وزن * نه مرا پروای سرخاریدنست * نه مرا پروای دین ورزیدنست * ای فلان ما را بهمت
یاددار * تاشویم ازاولیا پایان کار * ای خودپرست ویاوه تاز ومداهن وحیله بازیاشانك وکارك اولکی ذکر اولان صفت
ذمیمه اوزره اولیا وصلحاهرنه حالده اولسه لرمذمت وملامت ایلمکدر ویاخود منافقلرکبی عذر کتوررسنکه بن قالمشم
فرزند وزنك نفقه وکسوه سی قیدنده نه بکا باشمی قاشیمغه قولایلغم وارنه بکا دینه سعی ایتمکه طاقت واراي فلان شیخ
بزی برهمتله یادطوت تا پایان کارده اولیادن اوله لم نته کم منافقلر حضرت علیه السلامه بعد التخلف عن الغزا کلوب
بویله عذر ایلدیلر (کما اخبر الله تعالی فی کلامه عن حالهم وقال (سیقول لك المخلفون من الاعراب شغلتنا اموالنا
واهلونا فاستغفرلنا یقولون بالسنتهم مالیس فی قلوبهم) حضرت رسول علیه السلام حدیبیه دن مکه یه شرفها الله

تعالی معتمر اولدقلری حالده متوجه اولوب قبائل عربدن بعض قبیله یه خبر کوندروب دیدیکه بو سنه بزه موافقت
ومرافقت ایلیک پس بونلرک ضعف عقیده لری وقرینشک مقاتله ومقابله سندن خوفلری اولدقلری اجلدن بونلر دفع
تهمت ایچون اعتذار کاذبه نیت وعزیمت قیلدی حضرت حق جل شانه حبیبنه مقدما خبر ویروب دیدیکه یا محمد
بادیه نشین اولان عربلردن مخلف اولان ومکانلرنده قلان جماعت سکا عنقریب برسبیل عذر کاذب دیه لر بزی
اموالمز واهل وعیالمز مرافقت وموافقتکدن مشغول قیلدی یا رسول الله پس بزم ایچون مغفرت طلب ایله بو تخلف
اوزره پس حق تعالی حضرتلری بونلرک ایلدیکی اعتذار واستغفاری تکذیب ایدوب بیوررکه بونلر لسانلریله سویلرلر
قلبلرنده اولمیان شیئی پس اکثر خود پرستلر دخی بو منافقلرک صفتیله متصف اولوب وارث حضرت نبی علیه السلام
اولنلره قلبلرنده اولمیان اعتذار واستغفاری دللریله سویلرلر وای فلان بزی دعادن اونتمه وکوکلدن طشره طوتمه
دیو منافقت ایلرلر العیاذ بالله (م ی) این سخن هم نی ز درد و سوز گفت * خوابناکی هرزه گفت و باز خفت * بو سوزی
دخی درد وسوزدن دیمدی گویا برخوابناک هرزه و بی معنی سوز دیدی وکیرو اویودی یعنی اول خودپسندک مشایخه
کلوب بزه همت ایله وخیر دعا قیل تا کم پایان کارده اولیا زمره سندن اوله لم دیمسی صدق واخلاصدن دکل ایدی بلکه
بی دل و بی جان مجرد طرف لساندن ایدی مثلا برنائم برمقدار نومدن بیدار اولوب قننده اولان کسه یه بر نیجه بی معنی
وبیهوده سوز سویلیوب ینه اویودیغی کبی (مثنوی) هیچ چاره نیست از نفقهٔ عیال * از بن دندان کنم کسب حلال
چه حلال ای کشته از اهل ضلال * غیر خون تو نمی بینم حلال * واول خودپرستک منافق وار اولان صفت
قبیحه سندن بری دخی بودر مشایخه مقارنت وقننده اهل وعیالنی بهانه ایدوب دیرکه سلطانم نفقهٔ عیالدن هیچ
چاره یوقدر یعنی عالمک قوتنک کسبنه شروعدن هیچ برچاره ودرمان یوقدر سزک زیارت وصحبتکزه کلم دیشم دبندن
عیالم ایچون کسب حلال ایلرم یعنی قدرت وقوتم مقداری سعی واهتمام ایدوب حلال کسب ایلرم ای اهل
ضلالدن اولمش نه حلال طوترسن سنک خون وهلاکندن غیریسنی حلال کورمزم یعنی نیجه حلال کسب ایلرسن
ای اهل ضلالدن اولان بلکه دفع سؤال ورفع سوء حال ایچون یلان سویلرسن سنک خونکدن غیری برشیئکی حلال
کورمزم که هر شیئک حرام ایکن وحلال کسبه میلک یوغیکن کذب ونفاق ایدوب کسب حلال وقوت عیال
بنی ملاقاتدن مانع اولور دیرسن لاسیما بو کذبی عند المشایخ سویلرسن اکرچه بویله کسه نک قانی ظاهر شرعده
حلال دکلدر اما فی الحقیقه کذب ونفاقله تسلس قیلان وباطنا حرام خوار اولان کسه قانی دوکلمکده حلال اولنلر
حکمنده وواجب القتل اولنلرمرتبه سنده در دیمک اولور پس بو مقوله کسه یه چاره کیمدندر دین سائل مقدره جواب
طریقیله بوبیتی بیوررلر (م ی) از خدا چاره ستش و از قوت نی * چاره شست از دین و از طاغوت نی) بو مقوله خودپرست
اولان منافقه چاره خدادندر قوتدن دکل اکا دیندن چاره واردر وطاغوتدن چاره یوقدر طاغوت شیطانه ونفسه دیرلر
وهوادن جمیع مضلاته طاغوتدن دخی تعبیر ایدرلر پس بویله کسه یه چاره فی الحقیقه عنایت خدا دین مصطفی
علیه السلامدن اولور بوخسه قوت ولوت حاصل وحاضر اولمقدن وشیطان ونفس وهوا وهوسنه متابعت قیلمقدن اولمز
مثنوی) ای که صبرت نیست از دنیای دون * صبر چون داری ز نعم الماهدون) ای کسه که دنی دنیادن سنک صبرک یوقدر
نعم الماهدوندن نیجه صبر طوترسن نعم الماهدوندن مراد حضرت باریدر نته کم سورهٔ ذاریاتده بیوررلرکه (والسماء
بنیناها باید) بزآسمانی بنا ایلدک قوت الوهیت وقدرت ربوبیتله (وانا لموسعون) وتحقیقا بز قادرلرز (من الوسع بمعنی
الطاقة والواسع القادر علی الانفاق) ویا خود بز موسعز آسمان وزمینی وما بینهماده اولان اشیایی وعباد مز اوزره
ارزاقی دیمک اوله (والارض فرشناها) دخی بز ارضی دوشه دک (فنعم الماهدون) پس نه کوزل ماهد وباسطز بز
(مثنوی) ای که صبرت نیست از ناز و نعیم * صبر چون داری ز الله کریم * ای کسه که دنیاده ناز ونعیمدن سنک صبرک
یوقدر نیجه صبر طوترسن کریم اللهدن (مثنوی) ای که صبرت نیست از پاک و پلید * صبر چون داری ازان کت آفرید
ای کسه که پاک وپلیددن سنک صبرک یوقدر نیجه صبر طوترسن اول اللهدنکه سنی خلق ایلدی (مثنوی) کو خلیلی
کو برون آمد ز غار * گفت هذا ربی هان کو کردکار * قنی بر خلیل که اومغاره دن طشره کلدی چون ستاره یی
کوردی بو بنم ربمدر دیدی اما چونکه کوردیکه ستاره وماهتاب وآفتاب باتدی آکاه اولدی قنی حق تعالی دیدی یعنی
قنی بر خلیل مشرب کسه که غار طبیعتدن طشره کله ودیه که شو بنم ربمدر پس مشار الیهک آفل ایدیکن بیلوب
لا احب الآفلین) دیوب قنی کردکار دیه وطالب حقدن تک وپوایلیه تفسیر آیت جلد اولده دیدن خلیفه لیلی رایباتنده
وبعض محلده مرور ایتدی (مثنوی) من نخواهم درد و عالم بنگر یست * تا ببینم کین دو مجلس آن کیست * بن
ایکی عالمه نظر والتفات ایلمک استمزم مادامکه کوره یم که بو ایکی مجلس کیمک آن وملکیدر یعنی اول خلیل مشرب

انلره دیه بن استمزم ایکی عالمده کورمیم که بو ایکی مجلس یعنی ظاهر وباطنی ویادنیا وآخرت ویاروح وجسد کیمك لایقیدر (مثنوی) بی تماشای صفتهای خدا * کر خورم نان درکلو ماند مرا * خدای متعالك صفات علیه سنك مشاهده وتماشاسیسزا کرنان ییم بنم بوغازمده قالور (مثنوی) چون کوارد لقمه بی دیدار او * بی تماشای کل وکلزار او لقمه آنك دیدار یسز نیجه هضم اولور آنك کل وکلزارنك تماشاسیسز یعنی نیجه سکر لقمه انسان اولنه آنك دیدار ورضاسی ملاحظه ومشاهده سیسز وآنك کل وکلزار اوصاف اسراری تماشاسیسز عاشقان خدا وسالکان راه هدا برلقمه یی یمزلر الا آنی ذکر والاسنی فکر ایتمکله ورضاسنه وسیله ولقاسنه ذریعه ایتمکله وطریق عبادتنه وسبیل معرفتنه کتمکله یرلر (مثنوی) جز بر امید خدا زین آب وخور * کی خوردیك لحظه غیر کاو وخر * بو آب خوردن خدانك رضا ولقاسی امیدندن غیری یچن ییر بر لحظه یعنی خدانك امیدیسز الا اشك وصغر اولنلر کما قال الله تعالی فی اکل الکفرة تعریضا لاهل الایمان (یاکلون کما تأکل الانعام والنار مثوی لهم (م ی) آنکه کالانعام بد بل هم اضل * کرچه پر مکر ست آن کنده بغل * سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (ولقد ذرأنا) تحقیقا بز خلق ایلدك (لجهنم) جهنم ایچون (کثیرا من الجن والانس) جن وانسدن چوق کمسه لریکه حکم ازلی بونلرك شقاوتنه مقدر اولمشدر (لهم قلوب لا یفقهون بها) بونلرك قلبلری واردر انکله ادراك ایده مزلر کندیلره لازم اولان توحید ومعرفتی وزنکار انکاری صیقل تصدیق ومعرفتله مرأت قلبلرندن پاك ایدوب طریق مستقیمه کیده مزلر ولهم اعین لا یبصرون بها) وبونلرك کوزلری واردر آنکله آثار صنع حق وقدرت وقوت وجود مطلق ابصار ایده مزلر (ولهم آذان لا یسمعون بها) وبونلرك قولاقلری واردر آنکله کلام رحمانی ومواعظ ونصایح قرآنی استماع ایده مزلر (اولئك) بو کروه اهل ضلالکه همتلرین لذائذ نفسانیه یه مقصور ورغبتلرین حظوظ وشهوات جسمانیه یه محصور قیلدیلر (کالانعام) بهایم ودواب کبیدررلر زیرا عمرلرین خوار وخوابه صرف ایدوب حسن المآب ویوم الحسابه لایق ثواب اکتساب ایده مدیلر (بل هم اضل) بلکه بو کروه ضلالت انجام بهایم وانعامدن اضل واجهلدر زیرا حیواناته تکلیف واتباع شرع شریف یوقدر وکذلك السوال والحساب والعذاب (اولئك هم الغافلون همان بو جماعت بر ضلالتدر وغفلتده کامل اولنلر پس انسان روحانی وجسمانی وعقلانی وشهوانیدر اکر عقلی هواسنه غالب اولورسه ملائکه دن افضل اولور واکر نفسی عقلنه غالب اولورسه بهائمدن اضل وارذل اولور (بیت) بهرهٔ از ملکت هست ونصیبی از دیو * ترك دیوی کن وبکذر بفضیلت زملك * معنیء بیت اول طائفه که حیوانات کبی اولدی بلکه آنلر حیواناتدن اضل اولدی یعنی اول کمسه که یمکده وایچمکده وجهل وغفلتده بهائم صفت اولدی بلکه آنلردن اضل اکرچه پر حیله ومکردر اول قولتوغی قوتش (مثنوی) مکر او سر زیر او سر زیر شد * روز کارك بردو روزش دیر شد * آنك مکری باشی آشغی واودخی باشی آشغی اولدی روز کار جغی ایلتدی وآنك کونی کیج اولدی یعنی زمان جغن ازاله ایتدی وآنك روزی بیکاه اولدی وعمری ضایع اولدی (مثنوی) مکر کاهش کند شد عقلش خرف عمر شد چیزی ندارد چون الف * آنك فکر کاهی کند اولدی وآنك عقلی خرف اولدی یعنی آنك محل فکری که دماغدر سست اولدی وعقلی ضعیف اولوب بونادی والحاصل قوت فکریه سنه فتور وادراك عقلیه سنه قصور کلدی عمری کتدی حالا که الف کبی بر نسنه طوتمز (م ی) انکه میکوید درین اندیشه ام * آن هم از دستان آن نفسست هم * اول نسنه یکه دیر بو فکرده ام یعنی دین فکرنده وآخرت فکرنده یم دیر اودخی هم نفسك حیله ومکرندندر زیرا مجرد بلا عمل فکر وذکر نفسك حیله ومکرندندر اکر طریقته سلوك واحوال آخرته اشتغال مرادی اولیدی هیچ تأخیر ایلمزدی (مثنوی) وانکه می کوید غفورست ورحیم * نیست آن جز حیلهٔ نفس لئیم * واول نسنه یی که دیر حق تعالی غفور ورحیمدر یعنی دیرکه اکرچه بنم طاعتم وعبادتم یوقدر لکن حق تعالی غفور ورحیمدر سیأتم حسنات ایلر وخطالریمه مغفرت قیلر اول سوزدنی ولئیم نفسك حیله سندن غیری دکلدر (ومایعدهم الشیطان الا غرورا آیت کریمه سنك فحواسنجه بو کونه کمسه لری شیطان ونفس بر عصیان بلا عمل تسویف وتسویل ایلیوب اللهك رحمتنه مغرور ایلر پس بو کونه کمسه لری الزام ایدوب بیورر لر (مثنوی) ای زغم مرده که دست از نان تهیست * چون غفورست ورحیم این ترس چیست * ای غمدن اولمش که ال ناندن تهیدر چونکه حضرت خدا غفور ورحیمدر بو خوف ندر یعنی امور دنیویه ده الك ناندن تهی اولسه ورزقك بر مقدار کیج کلسه هزار سعی وعمل ایلرسن وعذاب فقردن وجوعدن خائف اولورسن بو خصوصده خدای تعالی غفور ورحیمدر دیوب ترك سعی وکسب قیلمزسن اما امور اخرویه ده ترك کسب وسعی ایدوب وبطالت یولنه کیدوب وعذاب اخرویه دن خائف اولمیوب خدای تعالی غفور ورحیمدر دیرسن چونکم خدای تعالی غفور ورحیمدر الك ناندن تهی اولدقده نیچون عذاب

فقر وجوعدن ترسان اولورسن پس سنك خدای تعالی غفور ورحیمدر دیو ترك عمل اخروی ایلمك نفس لئیمك اغوا وفسادندندر نته کم بو حکایه‌ده طبیب اول پیره هر نه دیدی ایسه پیرلکدندر دیو جواب ویردی (شکایت کفتن پیرمردی بطبیب از رنجوریها وجواب کفتن طبیب اورا) (مثنوی) کفت پیری مر طبیبی را که من * در زحیرم از دماغ خویشتن * بر پیر بر طبیبه ایتدیکه بن کندی دماغمدن زحیر ومشقتده ام یعنی دماغمه ضعف وفساد کلدیکندن اوتری زیاده المده یم (مثنوی) کفت از پیریست آن ضعف دماغ * کفت در چشمم ز ظلمت هست داغ * طبیب اول پیره ایتدی دماغك اول ضعفی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی بنم چشمم اوزره ظلمتدن داغ واردر یعنی کوزم تیره وخیره لنوب عالمی کورمز اولورم (مثنوی) کفت از پیریست ای شیخ قدیم * کفت پشتم درد می آید عظیم * طبیب اکا ایتدی ای قدیم وکهنه پیر بو دخی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی ارقه‌مه عظیم درد والم کلور (مثنوی) کفت از پیریست ای شیخ نزار * کفت هرچه می خورم نبود کوار * طبیب پیره ایتدی ای نحیف وضعیف پیر بو هم پیرلکدندر پیر ایتدی هر نه ییرسم کوار ومنهضم اولمز (مثنوی) کفت ضعف معده هم از پیر یست * کفت وقت دم مرا دم کیر یست * طبیب پیره ایتدی معده‌نك ضعفی دخی پیرلکدندر یعنی طعامك هضم اولمسی وضعف معده پیرلکدندر طبیبه پیر ایتدی نفس وقتی بکا تقسم طوتلمق واردر یعنی حین تنفسده بنم ضیق تنفسم واردر (مثنوی) کفت آری انقطاع دم بود * چون رسد پیری دو صد علت شود * طبیب پیره ایتدی بلی انقطاع نفس اولور وبو حالت دخی پیرلکدندر چونکه پیرلك ایرشه ایکی یوز مرض پیدا اولور (مثنوی) کفت ای احمق برین بر دوختی * از طبیبی تو همین اموختی * پیر طبیبدن چونکه بو سوزلری اشتدی زیاده‌لی حضور اولوب ایتدی ای احمق بونك اوزرینه دیکلدك یعنی همان بر جواب اوزره ثابت قدم اولدك طبیبلکدن سن همان بونیمی اوکرندك (مثنوی) ای مدمغ عقلت این دانش نداد * که خدا هر دردرا درمان نهاد * ای مدمغ ونادان سنك عقلك سکا بو علمی ویرمدی که خدای تعالی هر درده دنیاده درمان قودی (مثنوی) تو خر احمق ز اندك مایکی * بر زمین ماندی ز کوته پایکی * سن احمق خر آزمایه لکدن یعنی علم طبده سرمایه‌لك اولمدیغندن کوته پایه‌لکدن یر اوزره قالدك (م ی) پس طبیبش کفت ای عمر تو شست * این غضب وین خشم هم از پیریست * پس طبیب اول پیره جواب ویروب ایتدی ای کمسه سنك عمرك التمشدر بو غضب وبو خشم دخی پیرلکدندر (مثنوی) چون همه اوصاف واجزا شد نحیف * خویشتن داری وصبرت شد ضعیف * چونکم جمیع اوصاف واجزا نحیف اولدی سنك کندیکی ضبط ایلمکلکك وصبر وتحمل قیلمقلغك ضعیف اولدی (مثنوی) بر نتابد دو سخن زو هی کند * تاب یك جرعه ندارد قی کند * بو مرتبه‌یه ایرن پیر ایکی سوزه طاقت کتوره‌مز هی ایلر یعنی بر ایکی سوزه تحمل قیلمیوب هی های وفریاد ایلر بر جرعه‌یه طاقت طوتمزقی ایلر یعنی کظمه وهضمه طاقت کتورمیوب درحال دروننده اولانی اخراج ایلر (مثنوی) جز مکر پیری که از حقست مست * در درون او حیات طیبه است * از برون پیرست ودر باطن صبی * خود چه چیزست آن ولی وان نبی مکر شول پیرلر که حقدن مستدر آنك دروننده خوب ولطیف حیات واردر یعنی شول پیرلر که حقدن مست اوله ودروننده حیات طیبه اوله اول ظشره‌دن پیردر وباطننده صبیدر یعنی میل اولنمش ومحبت قیلنمشدر وزن فعیل بمعنی مفعولدر صبی یصبودن درا کر باطننده محبوب ومصبو اولمیه‌لردی اول ولی واول نبی خود نه نسنه‌در یعنی نه شیدر بو ولی ونبی بونلر خود باطنلری محبوب ودرونلری تازه وخوب اولان کمسه‌لردر (مثنوی) کرنه پیدا اند پیش نیك وبد چیست با ایشان خسانرا این حسد * اکر بو انبیای علیهم السلام واولیاء عظام نیك وبدلك اوکنده پیدا اولمیه‌لردی وهر احدلك قتنده بو سعادت وفضیلتله شهرت بولمیه‌لردی آنلره خسلرك بو حسدی ندر حسد خود نعمتك ازاله‌سنی مراد ایلمکه دیرلر خداوند نعمت واصحاب فضیلت اولمینلر محسود ناس اولمزلر (ولهذا قال علی کرم الله وجهه ان الافاضل بین الناس قد حسدوا * والجاهلون لاهل العلم اعداء (مثنوی) ور نمیدانندشان علم الیقین * چیست این بغض وحسد سازی وکین * ور بدانندی جزای رستخیز * چون زنندی خویش بر شمشیر تیز * واکر آنلر علم الیقین انبیا واولیانك حالنی بیلمزلر ایسه بو بغض وحسد دوزیجیلك وبو کین ندر یعنی اکر خسان دنیا واماندکان تیه هوا انبیا واولیانك محبوبیتلرین بیلمیه‌لردی ودولت وسعادتلرینه علم الیقین واقف اولمیه‌لردی ندر آنلره بو بغض وحسد سازلق وکین وعداوت سازلق بونلر خود انبیا واولیانك فضل وکمالنه دلالت ایلر خسلرك جزای یوم قیامتدن غافل وجاهل اولدقلرینه دلالت ایلر واکر ادانی وخسلر قیامتك جزاسنی بیله‌لردی کندیلرنی کسکین قیلیجه نیچون اوررلردی یعنی اکر جزای رستخیزی بیله‌لردی شمشیر تیزه وتیغ قهر غالب وعز یزه نیچون اوررلردی (م ی) بر تو می خندد مبین اورا چنان * صد قیامت در درونستش نهان * نبی وولی سنك اوزرینه کولر آنی آنجلین کورمه زیرا آنك دروننده یوز قیامت نهان

ومستوردر يعني بوولي وصفي اولنلرا كرچه اى حسود وحقود بحسب الظاهر سنك يوزيكه كورلرسه سن آني
آنجلين كورمه يوز قيامت آنك درونده نهاندر قيامت ظاهر اجسادلده قبا بردن حيات بولوب قائم اولمسيدر قيامت
باطن اشيانك حقله قائم اولمسي وكندي مقتضالرندن وتصرف وانانيتلرندن فنا بولمسيدر پس درون اوليا
هردم اشيايي فاني كوررلر وحقله باقي وقائم مشاهده قيلورلر وبونوع نتيجه بيلك قيامت بونلرك درونده واردر ولي
كامل مظهر هويت الهيه دركه كوكل منزله سنده در (مثنوى) دوزخ وجنت همه اجزاى اوست * هرچه انديشى
تو اوبالاى اوست * بونلرك درونده دوزخ وجنت دوكلى آنك اجزاسيدر واول بوايكيسنك ماينده برزخ جامع
مرتبه سنده در (وعلى الاعراف رجال يعرفون كلا بسيماهم) آيتنك بونلر معناى باطنيسنك مظهرلريدر هرنه كم سن
انديشه ايلرسن كه اول واينك ذاتي شوكونه در اول آنك وراسنده در زيرا كه بونلر بشر يتدن فاني وحقله قائمدرلر پس
عقول وانديشه نك بونلر فوقنده اولورلر (مثنوى) هرچه انديشي پذيراى فناست * انكه در انديشه نايد آن خداست
پس هرنكم انديشه ايلرسن فنا قبول ايديجيدر پس فهم ايله بورمزى اول نسنه كه انديشه يه كلمز اول خدادر پس خانهٔ
درون اوليا ده حقدن غيرى اولميجق (مثنوى) بردراين خانه كستاخى زچيست * كرهمى دانيد كان درخانه كيست *
بوخانه نك قپوسي اوزره بوكستاخلق وبي ادبلك ندندر يعني جسد ولي حضورنده ناسك كستاخلغي ندندر
اكر بيلرلردى خانهٔ درون اوليا ده اولان كيمدر بوكستاخلق انلرك عظم شانه خلقك شعورى اولمديغندن ناشى اولور
(مثنوى) ابلهان تعظيم مسجد مى كنند * درخرابئ اهل دل جد مى كنند * ابلهلر مسجده تعظيم ايلرلر اهل دلك
خرابلغنه سعى ايلرلر يعني ابله اولنلر مسجده تعظيم ايدرلر حق تعظيمله واهل قلبك جفاسنه وخرابلغنه جد ايدرلر حال
بوكه حجر ومدردن بنا اولنان مسجد مجازى وعاريتيدر وبو قلوب اوليا مساجد حقيقي وصوامع اصلي الهيدر ومساجد
ظاهره نك تعظيمي حقنده وارده اولان احاديث شريفه نظر حقيقت ميله نظر اولنمسه اول مساجدك حجر وشجر
ومدر بناسيچون دكلدر بلكه ذكر اللهه محل وتلاوت قرآنه ودعا ومناجات حضرت رحمانه مقام اولديغي اعتباريله در
پس في الحقيقه محل ذكر الهي ومقام الفاظ واحكام قرآني واسرار وانوار رباني خود قلوب اوليا در نته كم بومحله مناسب
موعظه كتابلرنده مذكوردركه يزيدك عسكرى حضرت امام حسين رضى الله عنهك اوزرينه خروج ايدوب حضرت
امام حسينه وانك اولاده باكرامنه بوقدر جفالر واذالر ايليوب اول حضرتي وانك اولاد باكرامني قتل ايلدكدنصكره
انلردن بعضسي كعبهٔ مكرمه نك زيارتنه كلشلر وحرم شريفه داخل اولمشلر مكركه حرم شريفده وافر پشه لر
وارايمش آنلردن بريسي اول پشه لرى قتل ايلمش واول بريسي دخي اتقا وپرهيز كارلك ايدوب آكاديمشكه بوحرم
شريفده ذى روح اولني اولدرمك جائز دكلدر پس برى بريله مباحثه ايلمشلر مكركه اول حينده اصحاب كرامدن براعلم
ناس كسه وارايمش بونلره كلامدى بومسئله يي اول اصحاب رسولدن سؤال واستفتا ايده لم ديوب انك حضورنه كلشلر
وديمشلركه اى رسولك بركزيده اولان يارى حرم شريفده قتل بعوضه ايلمك حرام ميدر مكركه اول صاحب سعادت
بونلرك معصيت وقباحتنه عالم ايمش جواب ويروب ديمش كه اى بدبختلر اولاد رسولي واصحاب فحولى قتل ايلدكده
اتقا واجتناب ايتميوب اول خصوصده استفتا ايلمديكز شمدى تعظيم الحرم قتل بعوضه ايتدكده اتقا وپرهيز كارلق
ايدرسز بونه حماقتدر ونه عظيم جهالتدر اتقانك وتعظيمك محلي خود اصل اول ايدى (مثنوى) آن مجازست
اين حقيقت اى خران * نيست مسجد جز درون سروران * اى خرلر بلكه فهم وادراكده خردن بدترلر اول صورى اولان
مسجد مجازدر وبوقلب اوليا حقيقتدر سرورلرك درونندن غيرى خود في الحقيقه مسجد يوقدر (ولهذا قال الخرقاني
مشيرا الى هذا المعنى لوعرفتموني لسجدتمولي وقال بايزيد بسطامي مااعظم شاني وليس في جبتي سوى الله (مثنوى)
مسجدى كان اندرون اولياست * سجده كاه جمله است آنجا خداست * شول برمسجد كه اوليانك اندرون وقلبيدر
جمله نك سجده كاهيدر خدا آنده در (مثنوى) تادل مرد خدا نامد بدرد * هيچ قرنى را خدا رسوا نكرد * مادامكه
خدا دوستنك كوكلي دردوانقباضه كلدى برقرني خداى تعالى رسوا وهلاك ايلمدى بلكه هرقرنك هلاكنه سبب
مردان الهينك قلوبي رنجيده اولديغندن واول قومه بددعا قيلديغندن اولمشدر (مثنوى) قصد جنك انبيا
ميداشتند * جسم ديدند آدمى پنداشتند * اول طائفه كه رسواى وهلاك اولديلر انبيا ايله جنك ايلمك قصدني طوتديلر
آنلرى جسم كورديلر وكنديلر كبي آدمى صانديلر (مثنوى) درتوهست اخلاق ان پيشينيان * چون نمى ترسى كه
توباشى همان * اول اول كلان قومك سنده خويلرى واردر نيچون قورقمزسنكه سن اوهلاككه ورسوا ايلمغه لايق اولان
قومدن اوله سن (مثنوى) آن نشانيها همه چون درتوهست * چون توزيشانى كجا خواهى برست * اول جميع نشانلر
چونكه سنده واردراى اوليا واصفيانك منكر وعدوسي چونكم سن آنلردنسن قنده خلاص استرسنكه اول هلاك

اولان قومك علايم وآثاري سنك وجودكده اولديغنه بو حكايتي ايراد ايدوب بيورورلر تا كم جوحي ماتمزده اولان
كسه نك سويلديكي كفتاري كندي خانه سنك حسب حالي بيلوب بو سوزلر بزم خانه مزك وصفيدر ديو نه وجهله
عبرت پذير اولوب اول سوزلري كندي خانه سنك لايق بيلديسه سن ده بو قرون ماضيه وامم مهلكه حقنده نقل
اولنان كلماتي كندي حسب حالك بيلوب آني خانه نفسك صفتلري بيل ديه كم بيورور (قصهٔ جوحي وآن كودك كه پيش
جنازهٔ پدر خويش نوحه ميكرد (مثنوی) كودكی در پيش تابوت پدر) زار مي ناليد وبر مي كوفت سر) بر كودك پدرينك
تابوتي اوكنده زارلكله اغلدي وباشني دوكدي بويله دو (مثنوی) كاي پدر آخر كجاات مي برند* تا ترا در زير خاك
آورند* كه اي پدر سني آخر قنده ايلتورلر تا سني بر خاكك آلتنه كتوره لر (مثنوی) مي برندت خانهٔ تنك وزحير*
ني درو قالي وني دروي حصير* سني تنك وزحير يعني پر الم خانه يه ايلتورلر نه آنده قالي ونه انده حصير وار (م ی) ني چراغي
درشب وني روز نان* ني درو بوي طعام وني نشان* نه كيجه ده بر چراغ ونه كوندز نان واردر نه آنده طعامك رايحه سي
ونه طعامك نشاني واردر (مثنوی) ني درش معمور وني بر بام راه* ني يكي همسايه كو باشد پناه* نه اول خانه نك
قپوسي معمور ونه طامي اوزره يول واردر نه بر همسايه وار كه اوسكا پناه اوله (مثنوی) چشم تو كه بوسه كاه خلق بود
چون شود در خانهٔ كور وكبود* سنك چشمك كه خلقك بوسه كاهي ايدي كور وكبود خانه ده نيجه اولور (مثنوی)
خانهٔ بي زينهار وجاي تنك* كاندرو ني روي مي ماند نه رنك* امانسز وچاره سز بر خانه در وطاربردركه اوخانه ده نه يوز
ونه رنك قالور (م ی) زين نسق اوصاف خانه مي شمرد* وزدو ديده اشك خونين مي فشرد* بو اسلوب ايله خانه نك وصفلرني
صايدي وايكي چشمندن قانلو كوزياشني صقدي وصاچدي (مثنوی) كفت جوحي با پدر اي ارجمند* والله اين را
خانهٔ ما مي برند* بر جوحي جوانكم اول ماتمزده دن بو سوزلري اشتدي پدرينه ايتدي اي ارجمند والله بوني بزم خانه مزه
ايلتورلر (مثنوی) كفت جوحي را پدر ابله مشو) كفت اي بابا نشانيها شنو) جوحي يه پدري ايتدي ابله اولمه جوحي پدرينه
ايتدي اي بابا نشانلري ايشت (مثنوی) اين نشانيها كه كفت اويك بيك* خانهٔ ما راست بي تردد وشك*
بر بر بو نشانلر كه اول باباسي اولن پسر ديدي بزم خانه مزه ايچوندر تردد وشكسز يعني جميعا سويلديكي علايم وآثار
بزم خانه مزك حسب حاليدر شبهه سز (مثنوی) ني حصيروني چراغ وني طعام* ني درش معمور وني صحن ونه بام
بزم خانه مزده نه حصير ونه چراغ ونه طعام واردر نه انك قپوسي ونه آنك حولوسي ونه طامي معموردر (مثنوی)
زين نمط دارند بر خود صد نشان* ليك كي بينند آن را طاغيان* يعني بو ذكر اولان اسلوب ونوعدن كنديلر اوزره يوز
كونه نشان طوترلر ولكن طاغي وباغي اولنلر اول نشانلري كنديلر اوزره نجه كوررلر يعني كورمزلر (مثنوی)
خانهٔ آن دل كه ماند بي ضيا* از شعاع آفتاب كبريا* اول كوكل خانه سيكه ضياسز قاله آفتاب كبريانك شعاعندن
يعني اول كوكل خانه سي كه شعاع آفتاب ذات كبريادن بي ضيا قاله (مثنوی) تنك وتاريكست چون جان جهود*
بي نوا از ذوق سلطان ودود* جهودك جاني كبي تنك وتاريكتردر سلطان ودودك ذوقندن نصيبسزدر يعني تنك وتاريكتر
اول خانهٔ دل جهودلر جاني كبي زيرا سلطان ودودك ذوقندن بي نوادر (مثنوی) ني در آن دل تافت نور آفتاب
ني كشاد عرصه وني فتح باب* نه اول قلبه نور آفتاب حقيقت طوغدي ونه آكا عرصهٔ معرفت كشاده ونه آكا فتح باب
اولدي (مثنوی) كور خوشتر از چنين دل مر ترا* آخر از كور دل خود بر ترا* بويله كوكلدن سكا مقبره خوشتردر كه
عند العارفين ظلمت جهل وغفلت ظلمت قبردن اشددر آخر كندي قبر قلبكدن بو قور وكل وخلاص اول نيجه بر قبر دل
ايچره ظلمت جهل وغفلتده قالورسن وحيات وعقارب اخلاق ذميمه يه مبتلا اولورسن (مثنوی) زندهٔ وزنده زاد
اي شوخ وشنك* دم نمي كيرد ترا زين كور تنك* هر مؤمن عالم زنده در بو مضمونده آيات واخبار چوق واقع اولمشدر
جمله دن بري (اومن كان ميتا فاحييناه) آيتيدر يعني (اومن كان ميتا بالجهل والكفر فاحييناه بالعلم والايمان)
ديمشلردر نته كم هر جاهل وكافر مرده در ولذا قال (انك لاتسمع الموتى) وقال ايضا وماانت بمسمع من في القبور) پس
حضرت خداوندكار مؤمن ومومن زاده لري زنده وزنده زاده منزله سنه تنزيل ايدوب آنلره خطابا بيورورلر مؤمن سن
ومؤمن زاده سن اي شوخ وشاطر دم طوتمزمي سني بو تنك اولان كوردن في الواقع زنده اولان انسان بر تنك وتاريك يره
كيرسه نفسي طوتلور وكايله متألم ومضطرب اولور اكر سنده دخي علم وايماندن حيات اوليدي بو جهل وغفلتله مملو
اولان قبردلدن خلاصه سعي ايدردك (وارض الله واسعة) جانبنه كيدردك ديمك اولور (مثنوی) يوسف وقتي
وخورشيد سما* زين چه وزندان بر آور وبنما* زمانك يوسفيسن وآسمانك آفتابيسن بو چاه وزنداندن طشره كل
ويوز كوستر (سبب خلاص يونس عليه السلام از ماهي وخلاص روح از نفس (م ی) يونست در بطن ماهي پخته شد
مخلصش را نيست از تسبيح بد* سنك يونسك باليق قارننده پشمش اولدي انك خلاصنه تسبيحدن غيري چاره يوقدر

يعني

یعنی انك خلاصنه تسبیح لازم ولابددر نته کم حضرت یونسك بطن ماهیدن خلاصنه سبب تسبیح اولدی سنك دخی روحك ظلمانی جسددن خلاص بولمغه سبب اولور (مثنوی) کرنبودی اومسبح بطن نون* حبس زندانش شدی تا یبعثون* اکر بطن ماهیده یونس علیه السلام تسبیح ایدیجی اولمیدی بالغك قارنی آنکا قیامته دکین حبس وزندان اولوردی نته کم حق تعالی سورهٔ صافاتده بیورر (وان یونس لمن المرسلین) تحقیقا یونس بنده‌ی دخی مرسلیندندر حق تعالی آنی اهل نینویه ارسال ایلدی شمدی موصل دیدکلری شهردر اول قومی آنی تکذیب ایدوب قومنه غضبناك اولوب بلا اذن خالق اول قومدن فرار ایلدی نته کم بیوررلر (اذابق) ذکر ایله یا محمد یعنی آنك یا محمد شول وقتیکه یونس آبق وهارب اولدی قومندن (الی الفلك المشحون) طولمش کمی جانبنه روایت اولنور که یونس علیه السلام کمی یه سوار اولوب برنیجه میل کتدکده کمی کردابه کرفتار اولوب ملاحلر دیدیلر که سزلرك ما بینکزده عبد آبق وار اینسه اخراج ایدلك یونس علیه السلام ایلر وکلوب دیدیکه بن عبد آبقم دیدیلر که حاشا زیراسنده آثار حریت وانوار صلاحیت لمعان ایدر پس تکرار دیدیکم بن بندهٔ کنهکارم (فساهم) فاذا کان کذلك بینهماده مساهمه ومقارعه ایلدیلر سه (فکان من المدحضین) پس یونس مغلوبیندن اولدی دحض لغتده آیق دپرنمکه دیرلر پس همان مکه کندوبی دریایه آتدی (فالتقمه الحوت) پس برباالق فی الحال آنی التقام وابتلاع ایلدی (وهو ملیم) اول یونس کندوبی ملامت ایلدیکی حالده دیردیکه ای نفس اذن خالق اولمدین هارب وآبق اولدلك امدی عملکه موافق جزادر تحمل ایله دیوب تسبیح وتهلیل ایدردی (فلولا انه کان من المسبحین) اکر اول یونس بطن ماهیده مسبحیندن وجناب حق مقدسیندن ومذکریندن اولمیدی (للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) قالیدی بطن حوتده یوم قیامته دلك بو آیتده اکثار ذکره واشتغال تسبیح وفکره ترغیب وتحریض واردر وحضرت خداوندکار دخی بیوررلر که ای اسیر نفس برقتنا اکر حبس تن وماهیٔ بدندن خلاص اولمق استرسك یونس وار تسبیح وتقدیسدن خالی اولمه والا محبوس زندان طبیعت ومسجون قیود بشریت تا بروز قیامت قالورسن (مثنوی) او بتسبیح از تن ماهی بجست* چیست تسبیح آیت روز الست* اول یونس علیه السلام تسبیح سببیله تن ماهیدن خلاص اولدی تسبیح حقیقی ندر الست کوننك آیتیدر تسبیح تنزیه دیرلر پس تنزیه اصلی وحقیقی الست کوننك نشان وعلامتیدر که حضرت حق جل شانه اول کون ارواحه (الست بربکم) دیدی وهر روح استعدادی مقداری بلی دیوب اقرار ایلدی وبو اقرار ربلرنی اوصاف کامله ایله بیلمکی صفات ناقصه دن تنزیه قیلمغی مستلزم اولور پس روز الستك آیتی که صفات ثبوتیه وصفات سلبیه ایله ربکك متصف اولدیغنه اقرار قیلمقدر اول اقرار واول آثار جانك تقدیس وتسبیحی اولور پس اول تسبیح حقیقی هر بار که بو عالمده یاده کله ربیسنی آنده تنزیه ایلدیکی مقداری جنان ولسانله بونده دخی تنزیه ایلر وبعض کسه یه غفلت ومقتضای طبیعت غلبه ایلدیکی واسطه ایله اول عالمده اولان جانك تسبیح وتقدیسنی فراموش ایلر پس اول کسه یه دریای الهینك ماهیلری اولان جانك تسبیح وتقدیسنی بو کوش ایله استماع ایلمك لازم ولابددر تا کم انلرك تقدیس وتسبیحی واسطه سیله غفلت ونسیان برطرف اولوب جانك روز الستده ایلدیکی تسبیح یادنه کله وربیسنی اول تسبیح جانله مسبح اوله (کما قال جناب مولانا مشیرا الی هذا المعنی (م ی) کر فراموشت شدان تسبیح جان* بشنو این تسبیحهای ماهیان* اول جان تسبیحی اکر سنك فراموشك اولدیسه ماهیلرك بو تسبیحلرنی ایشت یعنی ای روز الستده ایلدیکی اقرار وتسبیحدن بواسطة الجهل والغفلة بی خبر اولان اکر سکا فراموشلق اولدیسه اول جانکك ایلدیکی تسبیح بو ماهیلرك تسبیحلرینی ایشت (مثنوی) هر که دید الله را اللهیست* هر که دیدان بحر را او ماهیست* هر کیمکه اللهی کوردی اللهه منسوبدر هر کیم اول دریایی کوردی اول کسه ماهیدر ماهیلردن مراد انبیا واولیادر وانبیا واولیایه ماهی تعبیری نه ملابسه ایله دردیرسك هر کیمکه اول بحر وحدتی کوردی ودریای حقیقته داخل اولدی اول کسه عند العرفا ماهیٔ دریای الهیدر وهر شول کسه که الهی بصر بصیرتله کوردی ودیدهٔ سریرتله مشاهده قیلدی اول کسه اهل اللهدر یعنی ذات الهیه یی مع جمیع صفاته مظاهر کونیه ده مشاهده قیلان کسه لره اهل الله دیرلر واللهیلر تعبیر ایدرلر اللهك اهلی بو مشاهده‌نك صاحبلریدر اما انلر که ابرار واخیاردن کرامات وخوارق عادته واصل اولان اولیادر آنلره اهل کرامت واهل ولایت تعبیر اولنور هر اهل کرامت الله اهلی اولمز (فافهم هذا الفرق بینهما) (مثنوی) این جهان دریاست وتن ماهی وروح* یونس محجوب از نور صبوح* بو جهان دریادر وتن ماهیدر وروح صبوح نورندن مستور اولان یونسدر یعنی بو جهان مظاهر صفات الهی اولدیغی اعتبار ایله دریا کبیدر وتن ماهی کبیدر وروح اینسه نور صبوح حقیقتدن محجوب ومستور اولمش یونس کبیدر (مثنوی) کر مسبح باشد از ماهی رهید* ورنه دروی هضم

کشتت ونابدید* اکرجان مسبح اوله ماهیدن قورتلدی وکروح تسبیح الهیه یه مشغول اولمیه تن ظلمانیسنده هضم ونا پیدا اولدی یعنی اکر مسبح اولورسه بدن حوتدن خلاص بولدی والا بطن تنده (الی یوم یبعثون) هضم ونابدید اولدی (کما قال الله تعالی فی حق یونس (فلولا انه کان من المسبحین للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) ولازمدرکه اللهی تسبیح قیلمغی برجان دریاسنک ماهیسندن تعلم ایلیه سن اکرسن ماهیان جانی کورمزم دیرسلک (م ی) ماهیان جان درین دریا پرند* تونمی بینی بکوردت می پرند* جان ماهیلری بودریاده پردرسن کورمزسن آنلرسنک اطرافکده پرواز ایلرلر یعنی ماهیان جان بودریای عالمده طولودرلرسن انلری عدم استعدادکدن ونقصان طلب واجتهادکدن کورهمزسن (تونمی بینی که کوری ای نژند) دخی نسخه درای حالی خراب ومتغیر اولمش کسه سن کورمزسن زیرا کورسن (مثنوی) بر تو خود را می زنندان ماهیان* چشم بکشا تا ببینی شان عیان) اول ماهیلر کندیلرنی سکا اوررلر چشمکی آچ تا آنلری عیان واشکاره کوره سن یعنی آنلرسنک اطرافکده عقول وارواح پرلریله اوچرلرسنک اوزریکه کندیلرینی اوررلر وسنکله صحبت قیلورلر اول ماهیان واللهیان قلبک کوزنی علم ومعرفت سورمه سیله آچ تا انلری عیان کوره سن (مثنوی) ماهیان را کرنمی بینی بدید* کوش تو تسبیحشان آخر شنید* ماهیلری اکر آشکاره کوره مز ایسلک قولغک آنلرک تسبیحنی اشتدی یعنی اکر ماهیان بحر حقیقتی ظاهرا بشخصهم کوره مزسلک سنک کوشلک ای طالب آخر آنلرک السنه علماده مذکور واوراق کتبده مسطور اولان تقدیس وتسبیحلرین اشتدی وکلاملرین فهم ایتدی پس اکر شخصلرین دخی کورمک وکندیلرینه بنفسه ایرمک استرسک آنلرک طریقنده اولان ریاضات وتکلیفاته صبر ایله تا کم انلری کوره سن ومرتبه ومقاملرینه دخی ایره سن نته کم بیوررلر (مثنوی) صبر کردن جان تسبیحات تست صبرکن کانست تسبیح درست* طاعات اوزره صبر ایلمک سنک تسبیحلریکک روحی ولبیدر طریق الهیده صبر ایله که تسبیح درست اولدر تسبیح عند اهل التحقیق اوچ قسمه منقسمدر قولی وقلبی وفعلیدر وفی الحقیقه تسبیحک معناسی مسبحک نفسنه عائد درحقه عائد اولمق قابل دکلدر پس تنزیه قولی اولدرکه لسانکله حضرت حق شانته لایق اولمین اوصافدن واقوالدن تنزیه ایلیه سن وفی الحقیقه بولسانکی تنزیه ایتمکدر وتنزیه قلبی اولدرکه جنانکی عقائد فاسده دن تنزیه وجناب حقک شانته لایق اولمین صفتلره اعتقاد ایلمکدن قلبکی تقدیس ایلمکدر وتسبیح فعلی اولدرکه جوارح وارکانکی جمیع مناهی ومعاصیدن حبس ایتمک وصراط مستقیمه امر اولندیغک اوزره کتمکدر پس تسبیح فعلینک معناسی جمیع معاصیدن حبس نفس ایتمک وراه طاعاته کتمک اولیجق صبر ایلمک لسانله وجنانله اولان انوار تسبیحاتک روحی کبیدر وانواع تسبیحات قولیه وقلبیه صبره نسبت جسد وروح کبیدر ولهذا قال علیه السلام الصبر ضیاء والصلوة نور) حدیث مشهوردر وایمان جسد منزله سنده در صبر آکا سر منزله سنده در (کما قال علیه السلام الصبر من الایمان بمنزلة الرأس من الجسد رواه البیهقی عن علی کرم الله وجهه والدیلمی عن انس رضی الله عنه) صبرک حقنده آیات کریمه واحادیث شریفه قتی چوق واقع اولمشدر ایرادی ممکن دکلدر برمقدار دخی جلد اولک آخرنده یازلمشدر والحاصل تسبیح کهلسانی وجنانیدر هیچ بر تسبیح بوصبر درجه لرنی طوتمز تسبیح درست فی الحقیقه صبردر ومفتاح فرج دخی بودر نته کم بیوررلر (مثنوی) هیچ تسبیحی ندارد آن درج* صبرکن کالصبر مفتاح الفرج* هیچ بر تسبیح اول درجه لری ومرتبه لری طوتمز پس صبر ایله زیرا صبر غمدن خلاص بولمغک مفتاحیدر (مثنوی) صبر چون پل صراط ان سو بهشت* هست با هر خوب یک لالای زشت* مثلا صبر صراط کوپریسی کبیدر اول جانب بهشت کبیدر هر خوب ایله بر زشت لالا واردر (م ی) تا ز لالا می کریزی وصل نیست* زانکه لالا را ز شاهد فصل نیست* مادامکه لالادن نفرت وفرار ایلرسن سکا محبوبدن وصل یوقدر زیرا که لالایه محبوبدن فصل ومفارقت یوقدر نته کم اعرابیه دن بری کندی اشترنی یوروب وافر جست وجو ایلیوب آنی بولمدقده نصکره قسم ایلمش که ای اشترا کرسنی بولورسم برآقچه یه بیع ایده یم اتفاق اول حینده شترین بولمش واکا کمال طمعدن آنی برآقچه یه صاتمیوب اخر برحیله ایتمش نحیف ونزار برقوزییی آنک اوستنه قویوب آنی بازاره چیقاروب دیمش که بوجمل برآقچه یه وبوقوزی اون بیک آقچه یه لکن ایکیسنک بری برندن مفارقتی یوقدر هر کیم بوقوزییی اون بیک آقچه یه آلورسه بودوه یی دخی آنکله معا برآقچه یه آلور عربلردن بری بوسوزی استماع ایلمش (ما ارخص هذا الجمل لولم یکن معه الحمل) اول اعرابیده آکا دیمش (یا اخی لم تجد فی العالم محبوبا رخیصا ان تصبر علی بلائه تجد لوصله محیصا) پس بوقول هر محبوبله برکونه بلا ومشقت اولدیغی خصوصده ضرب مثل اولمش صبرله شاهدی دخی بوکا کوره قیاس ایله نه صبر محبوبدن ونه محبوب صبردن مفارقت ایلر هر کیم صبری آلور محبوبه واصل اولور (کما قال الله تعالی ثواب الله خیر لمن آمن وعمل صالحا ولا یلقیها الا الصابرون) (مثنوی) تو چه دانی ذوق صبر ای شیشه دل* خاصه صبر از بهر ان نقش چکل* سن صبرک

ذوقنی نه بیلورسن ای قلبی نازلرله وادنی المدن منکسر ومتغیر اولان کسه علی الخصوص صبرا تمك اول چکله
مضاف اولان نقش ایچون اوله چکل برولایتك اسمیدر که آنك محبوبی بغایت خوب اولور بورادن مراد حضرت
حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولورکه نبوت وولایت مرتبه لرینك محبوبی بلکه حقیقت چکلنك نقش خوبیدر
وتجلیء صفاتیه ایله متجلی اولدیغی اعتباریله حضرت محبوب حقیقی اولسه دخی قابلدرکه بوجهتدن اکا دخی نقش
وصورت اطلاقی علی طریق المجاز جائزاولور (مثنوی) مرد را ذوق از غزا وکروفر * مر مخنث را بود ذوق از ذکر
مردلك ذوقی غزادن وحمله وشوکتدندر مخنثه ذوق ذکردندر (مثنوی) جز ذکر نی دین او ونی ذکر او * سوی اسفل برد
اوراً فکر او) آنك دینی وآنك ذکری ذکردن غیری دکلدر آنك فکری آنی اسفل جانبنه ایلتدی یعنی آنك عادتی وذکری
فرجنك حکمنده اولمقدن غیری دکلدر روز وشب خدمتی وذکر وفکری فرجنه متعلق اولان شیئلر ایچون اسیر فرج
وکاو اولمقکه سفلیلك اندن عبارتدر اول مخنثك فکری آنی مرتبهء اسفله ایلتدی اوله اقتنده مخنث اسیر فرج وکاو اولان
کسه لردر (مثنوی) کر بر آید تا فلك از وی مترس * کو بعشق سفل آموزید درس * اکر ظاهرا اول مخنث
فلکدن یوقرو کله یعنی عالی قدر وصاحب صدر اوله اندن قورقمه زیرا که او مخنث سفلك عشقنه درس اوکرندی
وعلمی فرج وکلوسندن اوتری تحصیل ایلدی (مثنوی) او بسوی سفل می راند فرس * کرچه سوی علو جنباند جرس
اول مخنث سفل جانبنه آت سوررکرچه جرسی بلندلك جانبنه دپره در یعنی اکرچه صداسی واداسی عالی
مرتبه دندر وبلندلك سمتندن دم اورور لکن قاله اعتبار یوقدر (مثنوی) از علمهای کدایان ترس چیست * کان
علمها لقمهء نان را رهیست * مثلا دلنجیلرك سنجقلرندن خوف ندر زیرا اول علملر نان وسؤال لقمه سنك یولیدر
یعنی محتاج وزبونیدر رهی یاء اصلیه ایله بنده معناسنه اولدیغی اوزره معنا بودر امارهیده یاوحدت ایچون اولوب
یمنی که اول علملر لقمهء نان ایچون بر وسیله در دیمك دخی اولیدر بو معنا ای طریق سدادن خارجدر دین معنایه واقف
اولمیوب بی تأمل سوپلمشدر (ترسیدن کودك از ان شخص صاحب جثه وکفتن آن شخصکه ای کودك مترسکه من
نامردم (مثنوی) کنك زفتی کودکی را یافت فرد * زرد شد کودك ز بیم قصد مرد * بر جسیم مخنث ونامرد بر کودکی
فرد وتنها بولدی کودك اول مردك قصدی خوفندن زرد روی اولدی یعنی فعل شنیع ایده دیو قورقدی (مثنوی
کفت ایمن باش ای زیبای من * که تو خواهی بود بر بالای من * کنك اول کودکه ایتدی ایمن اول ای بنم
زیبام زیرا سن بنم اوزرمده اولیسرسن (مثنوی) من اکر هولم مخنث دان مرا * همچو اشتر بر نشین می ران مرا *
بن اکر ظاهرا هولناکم وجسیم بنی مخنث بیل مخنث ارشکلنده اوله ولکن عورت کبی فرجی اوله بعضسنك
اشاغی غالب اولور ورجولیتی مغلوب اولور بوکونه مخنث عورت حکمنده در پس اول مخنث اول کودکه دیدی
ای بنم زیبا اولان محبوبم اوزریمه بنی دوه کبی سور بنده رجولیت وار صانوب خوف ایتمه دیدی پس بوقصه دن
حصه بیانته شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی) صورت مردان ومعنی این چنین * از برون آدم درون دیو لعین * مردلك
صورتی او ومعناسی بو تخلیلن طشره دن آدمیدر ودرون وسیرت جهتندن دیو لعیندر یعنی بر مردلك که صورتی مرد
شکلنده ورجال هیأتنده اوله ولکن معناسی بو ذکر اولنان مخنث کبی شیطان ونفسك مفعولی ومستعملی اوله
انجلین کسه طشره دن آدمدر ودرونندن دیو لعیندر مردان مردلك جمعی اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی
مردلرك صورتی یعنی رجال اللهك شکل وهیئتی ومعناسی بو تخلیلن اولان طشره دن آدم ودروندن دیو لعیندر دیمك
اولور (مثنوی) آن دهل را مانی ای زفت چو عاد * که بر وان شاخ را می کوفت باد * اول طبله بکزرسن ای عاد قومی
کبی جسیم وشکلا اولو اولان کسه که طبل اوزره اول شاخی باد اوروردی اول دهلدن مراد بعض کسه لرك طاوق
کومسلری وکوکرجین کومسلری وباغلر باروسی اوزره بر طبلی بر آغاج اوزره وضع ایدرلر و بر چرخ پیدا ایدوب آنك
اوجنه وطبلك اوستنه صنعتله بر شاخ پاره وضع ایدرلر هر بار که باد اول چرخی دونده ره اول شاخ پاره طبله طوقنوب طبلك
صداسی چیقار روبه آنی استماع ایدوب اندن قورقر واورکر پس صورتده مردانه اولان وسیرتده نفس وشیطانه اویان
اول طبل تهی کبیدر که روبهلر آنی بر شیء زعم ایلیوب اندن قورقرلر (مثنوی) روبهی اشکار خود را باد داد) بهر طبلی
همچو خیك پر زباد * روباهلردن بری اول طبلی کوروب کندی شکارنی یله ویردی بادن پر خیك کبی بر طبلدن
اوتری (مثنوی) چون ندید اندر دهل او فربهی * کفت خوکی به ازین خیك تهی * چونکه روبه امعان نظر
ایدوب دهله قریب کلدی دهل ایچره فربهلك کورمدی بلکه درونی هو الله براولمش انجق بر قوری تقردی ولقردی
کوردی بو خیك تهیدن یعنی درونی خالی طبلدن بر خوك یکدر دیدی (مثنوی) روبهان ترسند ز آواز دهل * عاقلش
چندان زند که لا تقل * دهلك آوازندن دلکولر قورقرلر وفاجرلر عاقل دهله اول قدر چوب اورورکه دیه یعنی دهلدن

خوف ایتیوب دهل سن سویله دیو وافراوروردهلدن مراد شول طبل تهی کبی درونلری بی معنی اولان مدعیلردرکه
خلقه کندیلرینی اولو ودرونلرین معنا ایله طولو کوستررلر حال بوکه باد هوا ایله پر وباد خدا وذوق ومعنادن خالیدررلر
روبه طبیعت اولان بی معرفتلر بونلرك های وهو یندن وصیت وصداسندن قورقرلر الا عاقل وممیز اولنلر بونلره
لسانله بلکه لازم کلورسه ید ایله چوق اورورلرکه سویله که سنك احوالك مقلوبدر (قصهٔ تیراندازی وترسیدن او
ازسواری که دربیشه می رفت) (مثنوی) یك سواری باسلاح وبس مهیب * می شد اندر بیشه براسبی نجیب *
پرسلاح وزیاده هیبتلو برسوار خوب ولطیف برآت اوزره بیشه نك ایچنه کتدی (مثنوی) تیراندازی بحکم
اورا بدید * پس زخوف اوکمان را در کشید * استاد حکمیله برتیر اندازآنی کوردی یعنی اول سوار باسلاح
وپرمهیبی استاد حکمنجه برتیرانداز کوردی بحکم استاد تقدیرنده درکه تم عرف ناس استاد حکمیله ویا استاد
حکمنجه تیراندازدردیرلر پس تیرانداز اول سوارك خوفندن یاینی چکدی (مثنوی) تازند تیری سوارش بانك زد
من ضعیفم کرچه زفتستم جسد * تا بر تیراوره سوار اول تیراندازه چاغردی بن ضعیف وزبونم اکرچه بنم
جسمم جسیم وبزرکدر (مثنوی) هان وهان منکر تو در زفتیء من * که کم در وقت جنك از پیره زن * آکاه اول
آکاه اول سن بنم جسامتمه نظر ایله تیر اجنك وقتنده قری عورتدن ادنی وکمم (مثنوی) کفت روکه نیك کفتی
ورنه نیش * بر تو می انداختم ازترس خویش * تیرانداز سواره ایتدی یوردکه ایو دیدك وبنی حسب حالکدن اکاه
ایلدك یوخسه تیرونیشی سکا کندی خوفمدن آتردم پس قصه دن حصه بیانته شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی)
بس کسانرا کالت پیکار کشت * بی رجولیت چنان تیغی بمشت * چوق کسه لریکه جنك آلتی دیلدی
رجولیتسز مشتنده انجلین برتیغ وارایکن یعنی ارلکی اولمین کسه لرك النده برتیغ ابدار وار ایکن اول تیغ وسلاح
آنك قتلی وهلاکنه سبب اولدی شول جهتدنکه قطاع طریق اولنلر آنك تیغنه طمع ایدوب آنك اوزرینه کاورلر
انده ایسه انلرله جنك ایتمکه ارلك اولمیوب انك تیغ وسلاحن الندن آلورلر وآنی قتل قیلورلر ویاخود اول بی رجولیت
اولان تیغ وسلاحنه اعتماد ایدوب جنکه کاور پس بعض بهادرلر انك تیغ وسلاحندن خوف ایدوب آنی بربهادر
مرد صانوب اولا آنی اولدیررلر بوجهتلردن چوق کسه لرك تیغ وسلاحی کندیلرك قتلنه سبب اولور (مثنوی)
کر بپوشی تو سلاح رستمان * رفت جانت چون نباشی مرد آن * اکرسن رستملرك سلاحنی کیه سن سنك جانك
کتدی چونکه سن آنك مردی اولمیه سن سلاح رستماندن مراد اولیانك لباسی وکلامیدر مادام که ار اولمیه سن
واکا استعداد تحصیل قیلمیه سن سنك هلاککه سبب اولور (مثنوی) جان سپرکن تیغ بکذار ای پسر * هرکه
بی سربود ازین شه بردسر) ای پسر جانکی سپرایله تیغی الکدن قو هرکیمکه باشسز اولدی بوشاهدن باشنی ایلتدی یعنی
تیغ مثابه سنده اولان آلت جنك وجدل هرنه ایسه آنی ترك ایله وجانکی حق جانبندن کلان امره وقضایه سپر ایلیوب
ترك نفس وهوا ایله هرشول کسه که بی خود وفانی اولدی شاه حقیقیدن باش قورتردی وآنك قهرندن نجات بولدی
(مثنوی) آن سلاحت حیله ومکر توست * هم زتو زایید وهم جان تو خست * سنك اول سلاحك سنك حیله
ومکرکدن یعنی سلاحدن مراد سنك وجودکدن حاصل اولان حیله ومکر ونفسانیه کدرهم اول حیله ومکر سندن
طوغدی وهم سنك جانکی خسته قیلدی (مثنوی) چون نکردی هیچ سودی زین حیل * ترك حیلت کن که
پیش آید دول * چونکه بو حیله لردن هیچ بر فائده ایلمدك حیله لری ترك ایله کهاوکه دولتلر کله (مثنوی) چون یکی
لحظه نخوردی برزفن * ترك فن کو می طلب رب المنن * چونکم فن وحیله دن برلحظه بریمدك فنی ترك ایله رب المنن
طلب ایله حیله ومکردن وفندن مراد حیله ومکره متعلق اولان فنون وناسی کندی جانبنه میل وتوجه ایتدرمك
ایچون اولان علومدر (مثنوی) چون مبارك نیست بر تو این علوم * خویشتن کولی کن وبکذر زشوم * بو علوم
چونکه سکا مبارك ونافع دکلدر کندیکی برکول وساده دل ایله وشومدن کچ یعنی چونکم سنك اوزریکه مبارك
دکلدر بو علوم فلاسفه ومعارف کلامیه کندیکی بوکونه علومدن ساده دل ایله وشوملقدن خلاص اول (مثنوی)
چون ملائك کوی لاعلم لنا * یا الهی غیر ما علمتنا * ملائکه کبی (لاعلم لنا) دی یا الهی شول نسنه دن غیریکه سن
بزه تعلیم ایلدك یعنی ملائکه کبی دیکه یا الهی بزم علممز یوقدر الا سنك بزه رسولك لساندن تعلیم ایلدیکك علم دین
واردر علوم فلسفیه وکلامیه دن برشی تنزیه ایده رزدی پس بو کونه علم وحکمتك شوملغنه مناسب
برساده دل اعرابیله برحکیم فیلسوف قصه سنی ایراد ایدوب بیوررلر (قصهٔ اعرابی وریك درجوال کردن وملامت
کردن آن فیلسوف اورا) (مثنوی) یك عرابی بارکرده اشتری * دو جوال زفت ازدانه پری * براعرابی بردوه یه بوکاتمش
دانه دن برایکی بیوك جوالی (مثنوی) اونشسته برسرهر دو جوال * یك حدیث انداز کرد اورا سؤال * اعرابی ایکی

چوالك باشى اوزره اوترمش برسوزآتيجى يعنى برصاحب كلام اعرابى يه سؤال ايلدى (مثنوى) از وطن پرسيد وآوردش بكفت * واندران پرسش بسى درها بسفت * اعرابى يه وطن ومسكنندن صوردى واعرابى يى مصاحبته كتوردى واول سؤالده فيلسوف چوق درلر دلدى يعنى معارف وافره سويلدى (مثنوى) بعد ازان كفتش كه اين هردو جوال * چيست آكنده بكو مصدوق حال * اندنصكره فيلسوف اعرابى يه ايتديكه بوهرايكى چوال طولمش ندرحالك مصدوقن سويله يعنى بوايكى چوالك ايچنده نه وارايدوكنى صحيح بيان ايله (مثنوى) كفت اندريك جوالم كندمست * دردكر ريكى نه قوت مردمست * اعرابى آكا ايتدى بنم برچوالمده بغداى درواوبرچوالده صافى قومدركه خلقك قوت وغداسى دكلدر (مثنوى) كفت توچون باركردى اين رمال * كفت تا تنها نماند آين جوال * فيلسوف اعرابى يه ايتدى بوقومارى سن نيچون دوه يه يوكلتدك اعرابى ايتدى تابوچوال يالكز قالميه (مثنوى) كفت نيم كندم آن تنك را * دردكر ريزاز پى فرهنك را * فيلسوف آكا ايتدى اول تكك كندمنك نصفنى غيرى جواله دوك كال وهنردن اوترى (م ى) تاسبك كردد جوال وهم شتر * كفت شاباش اى حكيم اهل وحر * تاچوال وهم شتر خفيف اوله اعرابى آكا ايتدى آفرين وتحسين اى اهل وحر اولان حكيم (مثنوى) اينچنين فكر دقيق ورأى خوب * توچنين عريان پياده درلغوب * بونك كبى فكر دقيق ورأى خوب ايله وبو مرتبه عقل وادراك ايله سن بو تجلين عريان و پياده يورغنلقده سن يعنى بونك سببى ندرلغوب زياده عاجز ويورغون معناسنه در (مثنوى) رحمش آمد برحكيم وعزم كرد * كش براشتر برنشاند نيك مرد * اعرابى يه حكيم اوزره مرحمت ايلمك كلدى وقصد ايلدى كه آنى اشتر اوزره بنديره اول ايو مرد يعنى اعرابى (مثنوى) بازكفتش اى حكيم خوش سخن * شمهٔ ازحال خود هم شرح كن * اعرابى حكيمك حقيقت حالن بيلمك ايچون آكا كيرو ديدى اى خوش سوزلى حكيم كندى حالكدن هم برشمه شرح وبيان ايله (مثنوى) اينچنين عقل وكفايت كه تراست * تووزيرى ياشهى بركوى راست * بوتجلين عقل وكفايت كه سنكدر طوغرى دى سن وزيرميسن يا پادشاه ميسن (مثنوى) كفت اين هردونيم ازعامه ام * بنكر اندرحال واندرجامه ام * حكيم اعرابى يه ايتدى هربو ايكيسى يله دكلم عامهٔ ناسدنم بنم حالمه وبنم قفتانمه نظرايله (م ى) كفت اشتر چند دارى چند كاو * كفت نه اين ونه آن مارا مكاو * اعرابى آكا ايتدى نقدر دوه ونقدر صغر طوتر سن حكيم اعرابى يه ايتدى نه بونى ونه آنى طوترم بزى قازمه يعنى هيچ برنسنه يه مالك دكلم بنم حسب حالمدن بحث ايله (مثنوى) كفت رختت چيست بارى دردكان * كفت مارا كودكان وكومكان * اعرابى آكا ايتدى بارى دكانده سنك اسبابك نه در حكيم آكا ايتدى قنى بزم دكانمز وقنى بزم مكانمز (مثنوى) كفت پس از نقد پرسم نقد چند * كه توبى تنها رو ومحبوب پند * اعرابى حكيمه ايتدى پس سكا نقددن صورايم نقدك نه قدردر كه سن تنها يوريجيسن وخوب ولطيف نصيحتلوسن (مثنوى) كيمياى مس عالم با توست * عقل ودانش را كهر تو بر توست * عالم مسنك كيمياسى سنكله در سنك عقل ودانشك كوهرى قات قاتدر (م ى) كفت والله نيست يا وجه العرب * درهمه ملكم وجوه قوت شب * حكيم اعرابى يه ايتدى اى عربك وجهى يعنى سيدى وكزيده سى الله حقيچون بوقدر جميع ملكمده كيجه نك قوتى وجوهى يعنى بر كيجه نك طعام وغداسنك خرجلغى بنم جميع ملكمده يوقدر (مثنوى) پا برهنه تن برهنه مى دوم * هركه نانى مى دهد آنجا روم * هرجانبه آياغم چيلاق وتنم چيلاق يلرم هرشول كمسه كه بر اتمك ويره اورايه كيده رم (مثنوى) مر مرا زين حكمت وفضل وهنر * نيست حاصل جز خيال ودردسر * تحقيقا بكا بو حكمت وفضل وهنردن حاصل وفائده بوقدر خيال وصداعدن غيرى (مثنوى) پس عرب كفتش كه رو دور از برم * تا نبارد شوم تو برسرم * پس اعرابى حكيمه ايتدى بنم قتمدن ايراق كيت تا سنك شوملغك بنم باشم اوزرينه ياغميه (مثنوى) دوربران حكمت شومت زمن * نطق تو شومست براهل زمن * اول شوم اولان حكمتكى ونامبارك اولان ادراك وفطنتكى بندن ايراق ايلت زيرا سنك نطق وكلامك زمانه خلقى اوزره شوم ونامباركدر (م ى) يا تو آن سو رو من اين سو مى دوم * ور ترا پيش من وا پس روم * ياسن اول جانبه كيت بن بو جانبه يلييم واكر سنك يولك ايلرو ايسه بن ارده كيده يم (مثنوى) يك جوالم كندم وديكر زريك * به بود زين حيلهاى مرده ريك * برچوالم بغداى واوبريسى قومدن بو آرده قالهسى حيله لردن يكدر (مثنوى) احمقى ام پس مبارك احمقيست * كه دلم با برك وجانم متقيست * براحمقم زياده مبارك احمقلقدر يعنى اكرچه بن بودانشدن احمقم وسنك بيلديكك علمدن نادان وابلهم لكن بنم احمقلغم وبو علمدن نادانلغم زياده مباركدر زيرا بنم كوكلم ازقله وقناعتله در وجانم متقيدر (مثنوى) كر تو خواهى كه شقاوت كم شود * جهد كن تا از تو حكمت كم شود * اى حكيم فلسفى واى عليم دهرى اكر سن استرسك كه سندن شقاوت كم ومحو اوله جهد ايله تا كم سندن بو حكمت طبيعيه كم ونا پيدا اوله (مثنوى) حكمتى

كز طبع زاند وز خيال * حكمتى بى فيض نور ذوالجلال * زيرا بر حكمت كه طبيعتدن وتصور وتخيلدن طوغر
ذوالجلال اولان اللهك نورينك فيضيسز اول بر حكمتدر (مثنوى) حكمت دنيا فزايد ظن وشك * حكمت دينى
برد فوق فلك * حكمت دنيوى ظن وشك آرترر حكمت دينى فلك اوزره ايلتور يعنى دنيايه منسوب اولان حكم
فلسفيه وعلوم كلاميه انسانه ظن وشك زياده ايلر وموجب حق اليقين ومستلزم توحيد رب العالمين اولمز ولو كانت
فى زعمهم موجب اليقين ولهذا برزم فقهامز (من طلب الله بالكلام وحده تزندق) ديد يلر اما حكمت دينيه كه حقايق
قرآنيه يه واقف واحكام واسرار احاديث نبويه يه عارف اولمق وبيلديكك اوزره عمل قيلمغه ديرلر (الحكمة هى تحقيق العلم
واتقان العمل) ديمشلر بو معنايه اشارت ايدرلر ودخى (ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا) آيتنده اولان خير كثيرى
بوذكر اولنان حكمت دينيه دن عبارت ايدرلر وحكماى الهى وعلماى دين مصطفوى اولنلر قانون وشفادن تحصيل
حكمت قيلنلرى ذم وقدح ايلرلر وبونلر حقنده دين ارسطاليس اوزره دردينوسويلرلر (كما قال عمر بن السهروردى فى كتاب
الرشف (نظم) وكم قلت للقوم انتم على * شفا حفرة من كتاب الشفا * فلما استهانوا بتوبيخنا * فزعنا الى الله حتى كفى
فماتوا على دين رسطاليس * وعشنا على ديننا المصطفى * (مثنوى) زوبعان زيرك آخر زمان * برفزوده خويش
بر پيشينيان * زوبع زاء معجمه ايله بمعنى حقير وحيله مند يعنى آخر زمانك زيرك اولان حقير وحيله مندلرى كنديلرينى
زياده ايلديلر سلف اوزره اصحابك وتابعينك ومشايخ كزينك سويلديكى علمى سويلديلر واندن تصانيف كتب
ايلديلر كه بو علم كلامك خلافيدر كه اصحاب جدل بونى مجرد جدال وبحث ايتمك ايچون وضع ايتمشلردر نعم اهل سنت
والجماعه دن نيچه مشايخ عظام وعلماى كرام بو فنده تصنيف كتب ايلمشلر وخلاف وجدل سمتنده سوز سويلمشلر
ولكن فى الحقيقه بو ذم وقدحه داخل اولمزلر زيرا بونلرك نيتى تكلم دكلدر بلكه فرق ضاله دن متكلم اولنلره واهل
سنته طعن قيلنلره جواب واظهار طريق باصواب ايدرلر اما حق بودر كه اهل سنت هيئتنده وسمتنده دخى متكلم
مشربنده واهل خلاف وجدل مذهبنده كمسه لر چوقدر وبونلر آنلردر كه مطلق بو علم كلامى وجدل ومباحثه ومباهات
ايچون ومجادله وممارات ايچون تحصيل ايدرلر ونيچه اهل سلوكى وتحت الاطمار مختفى اولان بلوكى تكفير
وتضليل جانبنه كيدرلر (مثنوى) حيله آموزان جكرها سوخته * فعلها ومكرها آموخته * حيله اوكرنجيلر جكرلر
ياقمشلردر فعللر ومكرلر اوكرنمشلردر يعنى بونلر شول حيله آموزلردر كه فقرا وصلحا ومشايخك جكرلرين ياقديلر
وبونلرك خاطر عاطرلرين سهام كلاملريله مجروح ايدوب ياقديلر ومسائل دينيه شكلنده اقاويل پر غرضلرين تصوير
ايدوب وسمت مكابره ومنازعه يه كيدوب بو فنده فعل ومكرلر اوكرنوب اكرچه نامل ين علما ايتديلر اما فى الحقيقه
ديندن چيقديلر (مثنوى) صبر وايثار وسخاى نفس وجود * باد داده كان بود اكسير سود * صبر وايثارى
وسخاى نفسى وجود وكرمى يعنى طاعات وعباداته صبر ايتمكى وايثار وبذل مالى وسخاى نفس وجودى
هر برى باده وايه ويرمشلر كه اول اوله زعملرنده اكسير سود بلكه اكسير (دع قيل وقال وكثرة السؤال) حديثنك
فحواسنجه ترك قيل وقال وصبر على الشدايد والنكال وبذل ارزاق واموال ايلمكدر ومجادله ومكالمه ايلرسه دخى لله
وفى الله بى غرض سويلمكدر والا اغراض نفسانيه اوزره سوز سويلمك ومباهات وممارات ايچون فكر ايلمك دينه
متعلق دكلدر مصرع ثانيده بو معنى دخى جائزدر صبر وايثار وسخاى نفسى وجود وكرمى اول طائفه يله ويرمش حال
بوكه اكسير سوددر يعنى سود ونافع اولان كيميا اول صبر وايثار وسخاى نفس وجود وكرم صفتلريدر
(مثنوى) فكر آن باشد كه بكشايد رهى * راه آن باشد كه پيش آيد شهى * فكر اولدر كه بر يول آچه راه اولدر كه
آنك ايكنه بر شاه كله (مثنوى) شاه آن باشد كه از خود شه بود * نى بمخزنها ولشكر شه شود * حقيقتده شاه اول
اولور كه كنديسندن شاه اوله خزينه لر ولشكرلر ايله شاه اولميه (مثنوى) تا بماند شاهئ او سرمدى * همچو عز ملك
دين احمدى * تا آنك پادشاهلغى سرمدى وابدى قاله احمده منسوب اولان دينك ملكنك عزت وشرفى كبى كه كتدكجه
شرف وعزتى زياده اولمقده در وآنك وارثلرى اولان اوليانك عزت وشرفلرى دائم وباقيدر ليكن هر كسه آنلرك عزت
وشرفنى كورمك ميسر اولمز نته كم ابراهيم بن ادهم حضرتلرى اكرچه سلطنت فانيه يى ترك ايلدى اما بر دولت وعزته
واصل اولديكه اول دولت ابدى آنكله قالدى ونام شريفى اولياى كرامدن اولدى نته كم بو حكايه دن اول حضرتك مرتبه
عاليلرى معلوم اولور (كرامات ابراهيم بن ادهم برلب دريا (م ى) هم ز ابراهيم ادهم آمده ست * كو ز راهى
برلب بحرى نشست * هم ابراهيم بن ادهم حضرتلرندن كلمشدر يعنى نقل اولمشدر وبين اهل السلوك وبين الناس
شهرت بولمشدر كه اول ابراهيم بن ادهم حضرتلرى بر يولدن لب دريايه اوتردى يعنى بر يولدن جانب دريا كنارنده قرار
ايلدى (مثنوى) دلق خود مى دوخت آن سلطان جان * يك اميرى آمد آنجا ناكهان * اول جان سلطانى كنديسنك

دلقنی دیکردی تا کهسان اورایه برامیر کلدی (مثنوی) آن امیراز بنـدکان شیخ بود * شیخ را بشناخت سجده کرد زود
اول امیر مقدما شیخك بنده‌لرندن ایدی شیخه کلدی یعنی انك ابراهیم بن ادهم ایدوکنی فهم ایلدی علی الفور اکا یوز
یره قودی وتعظیم قیلدی (مثنوی) خیره شد در شیخ واندر دلق او * شکل دیکر کشت خلق وخلق او *
شیخه وآنك دلقنه خیره وحیران اولدی آنك خلقی وخلقی دیکر شکل اولدی یعنی خوبی وذاتی متغیر اولدی (مثنوی
کورها کرد انچنان ملك شکرف * بر کزیدا این فقر بس باریك حرف * اول امیر کندیسنه بویله دیوکه اول انجلین
اولو ملکی ترك ایلدی اول فقری اختیار ایلدی زیاده دقیق حرف یعنی ملك شکرفی ترك ایدوب اول فقری
اختیار ایلمسی زیاده دقیق معنادر که هر کسك فهمی آنی ادراك ایلمز حرف طرفه دیرلر بوراده معنی طرفی مراد اولور
(مثنوی) ملك هفت اقلیم ضایع میکند * چون کدا بر دلق سوزن می زند * یدی اقلیم سلطنتنی ترك وضایع ایلر کدا
کبی دلق اوزره سوزن اورر بعض نسخه‌ده بو بیت دخی بو نسخه اوزره واقعدر که معناسی بودر اوابراهیم بن ادهم یدی
اقلیم پادشاهلغن ترك ایلدی کدا کبی شمدی دلق اوزره سوزن اورر (م ی) شیخ واقف کشت از اندیشه اش * شیخ چون
شیرست دلها بیشه اش * شیخ آنك اندیشه وخاطره سندن واقف اولدی شیخ ارسلان کبیدر وقلوب خلایق آنك
بیشه سی کبیدر ارسلان کما ینبغی بیشه‌لر ایچره نیجه کزرسه اولیای خدا دخی قلوب خلایق ایچره آنك کبی کزرلر
(مثنوی) چون رجا وخوف در دلها روان * نیست مخفی بروی اسرار جهان * شیخ کامل خوف ورجا کبی کوکللرده
رواندر جهانك اسراری آنك قلبی اوزره مخفی دکلدر پس ادب اولدرکه (مثنوی) دل نکه دارید ای بی حاصلان *
در حضور حضرت صاحبدلان * ای بی حاصللر قلبکزی حفظ ایلیکز صاحبدللر حضرتلرینك حضورنده
(مثنوی) پیش اهل تن ادب برظاهرست * که خدا زیشان نهان را ساترست * اهل تن قتنده ادب ظاهر اوزره درنته کم
دنیا اکابرینك اوکنه واردقده ادب ظاهره رعایت لازمدر زیرا حضرت خدا اهل ظاهردن نهان واسراری ستر ایدیجیدر
(مثنوی) پیش اهل دل ادب برباطنست * زانکه دلشان برسرایر فاطنست * اهل دل قتنده ادب باطن اوزره‌در
زیرا که انلرك قلبی سرایر اوزره فاطندر یعنی باطنك اسرارنی ادراك ایدیجی وفهم ایلیجیدر پس لازم اولدیکه بونلرك
حضورنده قلبی افکار فاسده وخواطر خبیثه‌دن حفظ ایلیه سن (ولهذا قال یعقوب السوسی فانهم جواسیس القلوب
یدخلون فی قلوبکم ویطلعون علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوی) تو بعکسی پیش کوران
بهر جاه * باحضور آیی نشینی پایکاه * سن عکسله‌سن زیرا کورلر قتنده جاه ومنصبدن اوتری حضور وادبله کلورسن
پایکاه وصف نعالده اوتررسن (مثنوی) پیش بینایان کنی ترك ادب * نار شهوت را ازان کشتی حطب * بینالر قتنده
ادبی ترك ایلرسن اول سببدن شهوت آتشنه حطب اولدك (مثنوی) چون نداری فطنت نور هدا * بهر کوران رویرا
میزن جلا * چونکم زیرکلك وهدایت نورنی طوتمزسن کورلردن اوتری یوزیکه جلا اور وآنلرك قتنده ادب
وخضوع علی‌الحال قوشوب طور (مثنوی) پیش بینایان حدث برروی مال * نازمیکن باچنین کندیده حال * بینالرك
اوکنده حدث ونجاستی یوزیکه سور حدثدن مراد انکار وعداوته متعلق اولان افکار فاسده وخواطر خبیثه‌در
بو انجلین قوقش وخبیث حاللر ناز ایله حال انکه معقول اولان بونك عکسی ایدی کورلر قتنه واردقده قلبکده انلره نیجه
انکار وعداوت حاصل اولیدی که انلر اسراره عالم دکللردر اما بینالر قتنه کلدککده وجه درونك حدث انکاردن پاك
وظاهر اولوب هزار خضوع وادابله انلر قتنده خدمت وتعظیملر ایلمك کرك ایدی (مثنوی) شیخ سوزن زود در دریا فکند
خواست سوزن را باواز بلند * شیخ درحال الندە اولان سوزنی دریایه براقدی اندنصکره اواز بلند ایله سوزنی استدی
(مثنوی) صدهزاران ماهی اللهیئ * سوزن زر برلب هر ماهیئ * نیجه یوز بیك اللهه منسوب ماهیلر هر بر ماهینك
لب ودهاننده برالتون سوزن وار (مثنوی) سر برآوردند از دریای حق * که بکیرای شیخ سوزنهای حق * حقك
دریاسندن باش یوقرو کتوردیلر بویله دیوکه ای شیخ حقك سکا عطا ایلدیکی سوزنلرنی طوت (مثنوی) رو بدو کرد
وبکفتش کای امیر * ملك دل به یا چنان ملك حقیر * شیخ قدس الله سره العزیز حضرتلری اول امیره توجه ایدوب اکا
دیدی ای امیر کوکل پادشاهلغی یك یا انجلین برحقیر پادشاهلقمی یك (م ی) این نشان ظاهرست این هیچ نیست
تا بباطن در روی بینی تو بیست * بونیکه مشاهده ایلدك بونشان ظاهردر بوهیچ دکلدر یعنی بوکرامت باطنده اولان
دولته دلالت ایدیجی برنشان صوریدر بوهیچ برشیء دکلدر تا سن باطنه کیده سن سن یکرمی کوررسن یعنی اضعاف
مضاعف بوندن زیاده دولت وسلطنتلر مشاهده قیلورسن (مثنوی) سوی شهر از باغ شاخی آورند * باغ وبستانرا
کجا آنجا برند * مثلا نمونه ایچون بهاروقتنده باغدن شهره بربوداق کتوررلر باغ وبستانی شهره قنده ایلتورلر (م ی)
خاصه باغی کین فلك یك برك اوست * بلکه آن مغزست واین عالم چو پوست * معجزات وخارق عادات باغ الوهیت

وروضۀ حقیقتدن برشاخ وشکوفه کبیدرکه انبیا علیهم السلام واولیای عظام آنی عالم شهادتده نمونه ایچون
کتوررلر تا اول باغ حقیقته رهنمون اوله ودلالت قیله (کما ان القلیل یدل علی الکثیر والجرعة تدل علی الغدیر والحفنة
تدل علی البیدر الکبیر پس نمونه ایچون کلاندن اصل باغ وبستانك اول نمونه قدر اولمسی وبالکلیه کلسی لازم کلمز پس
باغ صوریده بو قصه متصور اولمیجق علی الخصوص برباغ معنویکه بو افلاك تسعه انك بربرکی کبیدر نیجه قابل اولورکه
بوکرامات وخارق عادات اول باغ حقیقتك بالکلیه محصولی بو اوله و بوندن غیری نیجه بو زیك ازهار عجیبه واثمار غریبه
اولمیه بلکه فی المثل باغ الوهیت مغز کبی وبو عالم ظاهر آنك نسبتله قشر کبیدر (مثنوی) برتمی داری سوی آن باغ کام
بوی افزون جوی وکن دفع زکام * اول باغ جانبنه کام ورفتار طوتمز سن یعنی وصول بولمغه قادر دکلسن رایحه یی زیاده
طلب ایله وزکامی دفع ورفع ایله بعض نسخه ده مصرع اول برتمی داری سوی آن باغ کام واقع اولمشدر بو تقدیرا وزره
معنی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك اظهار ایلدکاری علوم ومعارف اول باغ حقیقتك بویی کبیدر آز رایحه
سبیله اول باغ حقیقته آدیم قالدیره من سك وایلر وکیدوب آیاق آتمه مزسك رایحه یی افزون استه یعنی علوم ومعارف
انبیا واولیایی زیاده طلب ایله وبرودت هوای نفسانیه دن حاصل اولان ومشام جانی فاسد قیلان زکام معنوی یی
وامراض قلبی دفع ایله (مثنوی) تا کهان بو سوی بستانت کشد * تا نمایدمر ترا راه رشد * تا که اول بوی سنی بستان
جانبنه چکه تا سکا طوغری یول کوستره یعنی تا کم اول باغ حقیقتك رایحه سی سنك جانکی اول جانبه جاذب اوله
وبولایکه رایحۀ سبحانی ونفحۀ ربانی سنك عقل وقلبك کوزلرینه نور اوله (مثنوی) چشم نابینات را بینا کند *
سینه ات را سینۀ سینا کند * سنك نابینا اولان کوزکی بینا ایلیه سنك سینه کی محل تجلی اولان سینانك سینه سی
ایلیه یعنی اول بوی الهی ونفحۀ ربانی سنك حقیقتی کورمین وجمال حقی مشاهده قیلمین باطن کوزکی کوریجی ایلیه
وسنك قلبکی تجلیکاه اولان طور سینانك صدری قیله که تجلیات الهیه سنك سینۀ پر سکینه کده ظهوره کله پس
یعقوب وار بصیر بصیرتك کشاده اولوب یوسف حقیقتی کوره سن ومعشوق ومحبوبکه ایره سن (مثنوی) کفت یوسف
ابن یعقوب نبی) بهر بو القوا علی وجه ابی) یعقوب نبینك اوغلی یوسف علیهما السلام بوندن ا وتری (القوا علی وجه ابی)
دیدی سورۀ یوسفده بو آیته اشارتدر (اذهبوا بقمیصی هذا) حضرت یوسف علیه السلام برادرلرینه دیدیکم
ای بنم برادرلرم آنی کیدك شو پیراهنمی ومرویدرکه اول قمیص حضرت خلیلك قمیصی ایدیکم جبرائیل اکا قعر چاهده
کیدرمشدی (فالقوه) پس اول پیراهنی القا ایلیك (علی وجه ابی) بابامك وجهنه (یأت بصیرا) ای یرجع وبصیر
بصیرا یعنی بکا بینا کله دیدی (وأتونی باهلکم اجمعین) وبکا کتورك اهلکزی جمیعا پس چون اوتمام برادری اول پیراهنی
آلوب کنعانه توجه ایلدی (فلما فصلت العیر) وقتا کم کاروان فنای مصردن منفصل اولوب خروج ایتدیسه (قال ابوهم
بابالری یعقوب علیه السلام حضورنده اولان اولادنه دیدیکم (انی لاجد) تحقیقا بن بولورم (ریح یوسف) یوسفك
رایحه سن ای اوغللر (لولا ان تفندون) اکر سز بنی فنده منسوب قیلمزسکز بنی تصدیق ایدر سزفند بفتحتین
پیرلکدن نقصان عقله دیرلر یعنی بوناسق وجواب لو محذوفدر تقدیری لولا ان تفندون لصدقتمونی دیمکدر
(قالوا) اولاد یعقوب دیدیلر (تالله) الله حقیچون (انك لفی ضلالك القدیم) تحقیقا سن محبت یوسفده همان
قدیم اولان حیرتده سن یعنی حیرت قدیمه ده سن بو قدر زماندن برو یوسفی فراموش ایتمیوب عشقنده جوش وخروش
قیلرسن (فلما ان جاء البشیر) وقتا کم اول مژده دهنده وبشارت کننده کلدیسه (القاه) اول پیراهنی القا ایلدی
(علی وجهه) یعقوب علیه السلامك وجهنه (فارتد بصیرا) پس رجوع ایلدی بصیرا اولدیغی حالده یوسف جانبنه
پس اولاد واحفادنه توجه ایدوب (قال) دیدیکه (الم اقل لکم) بن سزه دیدمی (انی اعلم من الله) تحقیقا
بن بیلورم الله دن الهامله (مالا تعلمون) سز بیلمدیککز شیئی پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بیوررلرکه
رایحه نك بصر کشاده قیلسنی وتحیر محبوب غیبی اولمسنی اشعار ایچون حضرت یوسف بن یعقوب نبی بیوردیلر
واخوانه خطاب ایلدیلرکه (اذهبوا بقمیصی هذا فالقوه علی وجه ابی یات بصیرا) دیوب سپارش قیلدیلر (فلما ان جاء
البشیر القاه علی وجهه فارتد بصیرا) فحواسنجه بشیر کلوب اول پیراهنی یعقوب علیه السلامك وجهی اوزره القا
قیلوب انك رایحه سندن یعقوبك کوزلری آچلوب یوسف علیه السلام جانبنه بصیرا رجوع ایلدی پس سنك دخی
یعقوب وار مشام جانك بوی یوسف حقیقیدن رایحه الله اول رایحه الله قلبك کوزی کشاده اولوب محبوب حقیقی طرفنه
بصیرا اولدیغك حالده رجوع قیلرسن وجمال باکمالی مشاهده ایلرسن (مثنوی) بهر این بو کفت احمد در عظات * دائما
قرة عینی فی الصلوة * حضرت رسول علیه السلام وعظلرده بو بویدن اوتری دائما بنم کوزم نوری نمازده در دیدی
بو حدیث شریفه اشارتدرکه انس حضرتلری روایت ایدرلرکه پیغمبر علیه السلام بیوررلر (حبب الی من دنیاکم

النساء وطيب الرايحة وقرة عيني في الصلوة حبب بيوردي على بناء المفعول احببت ديمدي نكته بودركه بو محبت
تلقاء نفسلرندن دكل بلكه جناب حقدن ايدوكن مشعردر ونسايه محبتي كلك جزؤه محبتي قيلندندر روحك نفسه
وعقلك عالم طبيعته محبتي كبيدر ونساذ كرايدوب مرأه ديمدكارندن دخي نكته بودركه نسا نسأتدن مأخوذدر
ونسأة لغتده تأخيره ديرلر ونسايه ده نساديناسي مرتبه ده ووجودده رجلدن تأخري اولديغندن اوتريدر نته كم آفاقده
طبيعت كل عقل كلدن متأخردر وبينهماده معاشقه ومماثله همان مرتبهٔ انسانده رجلك نسايه محبت وميلي كبيدر
نته كم مجامعت رجل ونسادن صورت تولد ايتديكي كبي عقل كل وطبيعت كلك ارتباط وجمعيتندن دخي صورت عالم
كه صورتا انسان كبير ومعنا انسان صغيردر حاصل اولور عقل كلدن مراد حقيقت محمديه وطبع كلدن مراد مبداء
حركات جميع موجودات كونيه در پس اول حضرتك حقيقتنك عالم آفاقده طبيعت كله محبتي مقرر اولجق مرتبهٔ
انسانده دخي نسايه محبتي آفاق وانفسك مطابقتني مشعردر اما رايحهٔ طيبه دن مراد يا صوري ويا معنوي اوله روايح
صوري معلومدر واما روايح معنوي وروحاني طوالع انوار الهي وفوايح اسرار سبحاني وتقاديس وتسابيح ملائكهٔ
آسماني واعمال صوالح انساني امثالي شيلردر زيرا رايحه كيفيات وجوديه دن بركيفيتدركه هوا واسطه سيله دماغ
آني ادراك ايلدكده روح حيواني متمتع ومتلذذ اولور پس هرنه كه روحه راحت وعقل وقلبه رفاهيت ويره رايحهٔ معنويه
قيلندن اولور بو تقديرجه ديمك اولوركه بكا محبوب اولدي جملهٔ مروح روح اكر ظاهرا اوا كر باطنا (فما حبب الى
رسول الله الا الطيب من كل شئ) واما صلوتده قرة العين محبوب اولمسي (لان الصلوة مناجات بين الله وبين العبد المصلى
فانه يناجي ربه) پس صلوة سبب مشاهده در ومشاهدهٔ محبوب قرة عين محب اولديغي مقرردر وجه آخر بو رايحهٔ الهي
ونفحهٔ ربانيدن اوتري حضرت احمد عليه الصلوة والسلام وعظلرنده بيوردي بنم كوزمك قره سي يعني مسرت ونوري
دائما صلوتده در پس صلوتده كوزك نورلنمسي حمد وثناي محبوبدن رايحه كلمه سي وديدهٔ دل اول حضرتي
مشاهده قيلمسندن حاصل اولور پس حضرت محبوبك رايحه سني مشام جان صلوتده زياده الديغيچون
واستشمام رايحهٔ محبوب تنو يرعينه سبب اولديغيچون قرة عيني في الصلوة بيورديلر اكرچه استشمام قوت شامه نك
خاصه سيدر وقرت ورؤيت قوت باصره نك خاصه سيدر اما چون برحس جناب حقدن قوت بولسه وغدا آلسه باقي
حواسه دخي قوت كاور واول برحس باقي حواسه واعضا وجوارحه ساقي اولور نته كم بيوررلر (مثنوى) پنج حس
با همدكر پيوسته اند * زانكه اين هر پنج زاصلي رسته اند * بش حس بري برايله اولشمشدر زيرا بو هر بش براصلدن
بتمشلردر (مثنوى) قوت يك قوت باقي شود * ما بقي را هر يكي باقي شود * اول بشدن برينك قوتي باقينك قوتي اولور
يعني چونكه بو بش قوتدن بريسي قوت پذير اوله باقي قوتلر اول برقوتدن قوت بولور ما بقي سنه هر بريسي ساقي اولور
(مثنوى) ديدن ديده فزايد عشق را * عشق درديده فزايد صدق را * كوزك كورمسي كوكلده عشقي زياده ايلر دلده
اولان عشق ديده دن صدقي زياده ايلر يعني ديدهٔ دلك محبوبي كورمسي عشق ومحبتي زياده ايلر زيرا (ليس الخبر
كالمعاينة) حديثنك مقتضاسنجه معاينه مرتبه سي استماع اخبار ايلمك مرتبه سي كبي دكلدر زيرا استماع اخبار
محبوب ميل ورغبته باعث اولور اما مشاهده ومعاينه عشق ومحبتي زياده قيلور وعشق دل كوزده صدقي زياده ايلر
يعني هربار كه درونده محبت زياده اوله ديده ده صحت مشاهده وصدق معاينه زياده اولور اما بلا عشق ديده نك
مشاهده سي صحيح وصادق اولمز ديمك اولور (مثنوى) صدق بيداري هر حس مي شود * حسها را ذوق مونس
مي شود * صدق حسك بيدارلغي اولور وحسلره ذوق مونس اولور يعني ديده نك صدق مشاهده سي وصحت معاينه سي
هر حسك حقله بيدار اولمسنه باعث اولور پس بو معنايي توضيح ايچون عارفك ابتداي حالده حواسنك حق نوريله
منور اولمسنك بيانته شروع ايدوب بيوررلر (آغاز منورشدن حواس عارف بنور غيب بين) بو سرخ شريف غيب
كوريجي اولان كوزله عارفك حسلرينك منور اولمسنك بيانيدر نور غيب بيندن مراد نور الهيدر (مثنوى)
چون يكي حس درروش بكشاد بند * ما بقي حسها همه مبدل شوند * چونكه برحس سلوكده روشده بندي چوزدي
باقي حسلر جميعا مبدل اولورلر يعني چونكه برحس طريق حقده استقامتله سلوك ايلمكده پردهٔ غفلتي ازاله
وقيد طبيعتي فتح ورفع ايليه ونور الهيله منور اوله غيري حسلر جميعا كا تبعيتله مبدل اولور وآنك حكمني اخذ قيلورلر
(مثنوى) چون يكي حس غير محسوسات ديد * كشت غيبي برهمه حسها پديد * چونكه برحس محسوساتدن غيري
كوردي واسرار مغيباتي مشاهده قيلدي جميع حسلر اوزره غيبه منسوب اولان نسنه آشكار وظاهر اولدي (مثنوى)
چون زجو جست از كله يك كوسفند * پس پياپي جمله زان سو مي جهند * مثلا چونكه سوريدن برقيون جويدن
صحرا دي پس جمله كوسفندلر بري بري آردنجه اكا موافقت ايتمكله اول جانبدن صحرا اولر مقدم صحرا اين كوسفندلر

طورديغی برہ جمع اولورلر (مثنوی) کوسفندان حواست رابران* درچرا از اخرج المرعی چران* سنك حواسك کوسفندلرنی سور حواسکی اخرج المرعی دن اولان چرا کاهده اوتلات بو بیت لطیف بو سورۂ شریفه یه اشارتدرکه (سبح اسم ربك الاعلی) یا محمد رب اعلاکك اسمنی تنزیه ایله تأویلات زایغه یه والحاده میل ایلمکدن ویا غیری یه اطلاق ایلمکدن ویا مطلقا شانته لایق اولمین شیلردن ویا خود سبح دیمك تسبیح ایله صلوا تدد دیمك اوله یعنی سبحان ربی الاعلی دی نته کم حدیثده وارد اولمشدرکه بو آیتك نزولندنصکره پیغمبر علیه السلام بیوردیلرکه (اجعلوها فی سجودکم) (الذی خلق) اول ربك که خلق ایلدی جمیع اشیایی (فسوی) وتعدیل وتسویه ایلدی هر شیئك وجودنی علی مقتضی الحکمة (والذی قدر) دخی اول ربك اسمنی تنزیه ایله که تقدیر ایلدی هر شیئك ارزاق وآجالنی وذات وصفات وافعالنی وهر نوعك اشخاص واشکالنی (فهدی) وهدایت ایدوب هر برینی بحسب استعدادهم یا طبعا ویا اختیارا برکاره توجیه ایدوب الهام وادرار ارزاق قیلدی (والذی اخرج المرعی) دخی آنك اسمنی تنزیه ایله که اخراج وانبات ایلدی مرعانك نباتاتنی تا دواب وحیوانات تغذی ایده لر پس علی طریق الاستعارة التخییلیه سالك راه حقه خطاب ایدوب بیوررلرکه ای طالب قرب الهی حواس وادراکاتك قویونلرنی سور چرا کاهه وراعی اولوب اللهك اخراج ایلدیکی مرعای حقایقدن انلری اوتلات (مثنوی) تادر آنجا سنبل وریحان چرند* تا بکلزار حقایق ره برند* تاکم حواسك کوسفندانی مرعای حقایقده سنبل عرفان وریحان ایقان اوتلایه لرتا حقایق کلزارنه یول ایلته لر یعنی کلستان اعیان ثابته یه وبستان ماهیات اشیایه کندیلردنی واصل ایده لر وحقایق کونیه یی مشاهده قیله لر (مثنوی) هر حست پیغامبر حسها شود* جمله حسها را بجنت می کشد* بعده هر بر حسك سائر حقایقه واصل اولمین حسلره پیغمبر اوله وجمله حواسی جنت حقیقت جانبنه جذب قیله (مثنوی) حسها با حس تو کویند راز* بی حقیقت بی زبان وبی مجاز* غیر حسلر سنك حسکه رازسویلرلر حقیقتسز وزبانسز ومجازسز یعنی جمیع حواس وادراکات اناس سنك ادراککه رازسویلیه لر وکندی کندیه سرلرنی وحقیقتلرنی تقریر ایلیه لر ولکن لسان مقاله دکل بلکه زبان مقالسز وعند اهل المعانی متعارف اولان حقیقت ومجازسز لسان حاله ویا لسان استعداد ایله تعبیر مافی الضمیر ایلیه لر واهل معانی قتنده چون برکلمه ما وضع لهنده استعمال اولنسه حقیقت دیرلر مثلا ید اکر جارحۂ مخصوصه ومشهوره ده استعمال اولنسه حقیقت دیرلر واکر نعمت ونصرت وقدرت وقوت معنالرینه استعمال اولنسه اکا مجاز تعبیر ایدرلر (مثنوی) کین حقیقت قابل وتأویلهاست* وین توهم مایۂ تخییلهاست زیرا بو حقیقت تأویللره قابلدر وبو توهم تخییللرك مایه واصلیدر یعنی بو علمای معانی ما بیننده متعارف اولان حقیقت مذکوره قابل تأویلاتدرکه باب مجاز واسعدر لاسیما فی شان الله تعالی اکر توقف اولنمزسه لازم تأویلاتدر زیرا یدلك شانن حقده حقیقت لغویه سی قابل دکلدر وبو توهم که هذه الحقیقتدن حاصل اولورمایۂ تخییلاتدر یعنی اکر جناب خدا شانده واکر اشیا خصوصنده قرآن وحدیثده متشابهاته متعلق هرنه قدر حقیقت لغویه واقعه اولدیسه حقیقتنه حمل اولنمقده فساد معنی توهم اولوب بو حقیقت قابل تأویلات اولدی وبو توهم مایۂ تمثیلات وتخییلات اولدی که علماء ظاهر چون بر محلده حقیقت لغویه اوزره معنی ویرلمکده صعوبت وفساد کورسلر اول محلی تمثیل وتخییل دیمکله ویاخود مجازدر تعبیرایله تمکله خلاص اولورلر مثلا (لو انزلنا هذا القرآن علی جبل) آیتنده قاضی دیرکه تمثیل وتخییل (کما مر فی قوله تعالی انا عرضنا الامانة) ودخی (وان منها لما یهبط من خشیة الله) آیتنده دیرکه الخشیة مجاز عن الانقیاد واما عند اهل الله بونلر وبونلردن ماعدا اولان جمیع متشابهات وتسبیح جمادات ونباتات قابل تأویلات ومایۂ تخییلات دکلدر بلکه قابل تأویل اولان حقیقت لغویه در بو خسه بین المشایخ متعارف اولان حقیقت عیانیه دکلدر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (م ی) ان حقیقت را که باشد از عیان هیچ تأویلی نکنجد درمیان* اول حقیقت که عیاندن اوله هیچ برتأویل میانده صغمز یعنی معنی جهتندن اولان حقیقتك میاننه هیچ بروجهله تأویل صغمز وتوجیه قابل اولمز بعض نسخه درمیان یرینه دربیان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول بین المشایخ متعارفه اولان حقیقت که هر شیئك ماهیتندن عبارتدرکه اهل مشاهده یه من جهة المعاینه حاصل اوله هیچ تأویل وتوجیهه صغمز آنی بیان ایلمکده وآنی عبارته کتوروب سویلمکده زیرا بونلرك مشاهده ایلدکلری نفس الامرده در پس نفس الامر تأویل اولمق جائز دکلدر مثلا بونلرك مشاهده سنده سموات وارض وجبال اوزره عرض امانت حقیقیدر وبونلرك ارتکاب امانتدن ابا واشفاق ایلملری دخی تخییلی دکلدر بلکه حقیقیدر وکذلك تسبیح جمادات وهبوط حجاره من خشیة الله مجاز وتخییلی دکلدر بلکه بونلرك مشاهده سنده بلا تأویل بو معنالر حقیقتدر ولهذا سلف تأویلی جائز کورمیوب حقیقته معتقد اولمشلر حتی امام ابو حنیفه

رحمة الله علیه بو مسئله ده توقف قیلمشلردر (مثنوی) چونکه هر حس بندهٔ حس تو شد * مر فلکها را انبا شد از تو بد
چونکه هر حس سنك حسك بنده سی اولدی یعنی چونکه هر حس سنك ادراکك بنده سی اوله وسنك ادراك وعرفانك
حقیقت بیلك مرتبه سن بوله تحقیق افلاك تسعه ومافیهانك دخی سنك ادراککدن بلکه امر وارادتکه امتثالدن
مفارقتی اولمز بلکه سن روح وافلاك جسم منزله سنده اولوب سنك عقل وادراکك تدبیر اوزره دوران قیلور ولهذا قال
ابن الفارض (بیت) ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی (م ی) چونکه دعوی رود در ملك پوست
مغز آن کَه بود قشر آن او ست * مثلا چونکه بر دعوی کتدی یعنی واقع اولدی بر پوستك ملکیتندن مغز
کیمك لایق ایسه قشر دخی انکدر یعنی لب کیمك اولورسه قشر دخی آنکدر (م ی) چون تنازع در فتد در تنگ کاه
دانهٔ آن کیست آن را کن نگاه * چونکه صمانك تکنده تنازع دوشه یعنی چون تنازع واقع اوله بر صمان تکنده
دانه کیمك آن وملکیدر آکا نظر ایله یعنی نظر ایله دانه نك صاحبی کیم ایسه صمانك صاحبی دخی اودر (مثنوی)
پس فلك قشر ست ونور روح مغز * آن بدیدست این خفی زین رو ملغز * فاذا کان کذلك فلك قشردر وروحك نوری مغزدر
زیرا بو فلکلر ظاهردر واول نور روح خفی وباطندر بو فلکلر قشردر دیدیکم جهتدن سن طیرنمه (مثنوی) جسم
ظاهر روح مخفی آمدست * جسم همچون آستین جان همچو دست * جسم ظاهر روح مخفی کلمشدر یعنی هر جسم
ظاهر ومحسوس کلمش وروح مخفی اولمشدر مثلا جسم یك کبی وجان ال کبیدر پس ظاهر اروح آکا نسبت
مخفی رکدر (مثنوی) باز عقل از روح مخفی تر بود * حس سوی روح زوتر ره برد * وکذلك کیرو عقل روحدن مخفیراك
اولور زیرا حس روح جانبنه تیزراك یول ایلتور وادراك ایلر ولکن عقله دکل (مثنوی) جنبشی بینی بدانی زنده است
این ندانی که ز عقل آکنده است * مثلا بر شخصدن بر حرکت کورورسن بیلورسنکه زنده در اما بونی بیلمزسنکه اول شخص
عقلدن پردر ویادکلدر (مثنوی) تا که جنبشهای موزون سر کند * جنبش مس را بدانش زر کند * تا کم اول
شخصدن حرکات موزونه وافعال معقوله باش ایلیه یعنی ظاهر اوله واول شخص مس کبی اولان جنبشی اکسیر دانشله
التون ومیزان تدبیرله موزون ایلیه (مثنوی) زان مناسب آمدن افعال دست * فهم آید مر ترا که عقل هست
مقدما (جسم همچون آستین جان همچو دست) بیورمشلردی پس بوراده دستدن مراد روح اولور یعنی دست کبی
اولان روحك فعللری مناسب وموزون کلدککی جهتندن فهم ایدرسك اولور تحقیقا سکا که اول شخصك عقلی واردر
(مثنوی) روح وحی از عقل پنهان تر بود * زانکه او غیبست او زان سر بود * روح جسمدن اخفی وعقل روحدن
اخفی وکذلك روح وحی عقلدن اخفادر زیرا که اول روح وحی غیبیدر واول غیب الغیوب وحقیقة الحقایق
طرفندندر روح وحییدن مراد وحیه مضاف اولان علمدر که علمه دخی روح اطلاق اولنور (کما قال ابن الاثیر الروح
یطلق علی معان والغالب منها ان المراد بالروح الذی یقوم به الجسد ویکون به الحیاة وقد اطلق علی القرآن والرحمة وعلی
جبرائیل وعلی الوحی والعلم) پس وحی الهیدن حاصل اولان علم دخی حیات قلب اولدیغی ایچون روح وحی دینلدی
ونفس الامرده بو علم وحی عقلدن اخفا (مثنوی) عقل احمد از کسی پنهان نشد * روح وحیش مدرك هر جان نشد
نته کم حضرت احمد علیه السلامك عقل شریفی برکسه دن پنهان اولمدی ولکن اول حضرتك روح وحییسی
یعنی علم الهیسی هر جانك مدرکی ومعلومی اولمدی مکرا کا ایمان کتورنلره (مثنوی) روح وحی را مناسبهاست نیز
در نیابد عقل کان آمد عزیز * پس روح وحی یه وعلم لدنی یه مناسب افعال ومخصوص احکام واحوال واردر
روح وحی عقل ادراك ایلمز زیرا روح وحی عزیز کلدی یعنی عقل بو روح وحی یه مناسب اولان افعالی ادراك
ایده مز زیرا که اول عزیز کلمش وانك ادراك ایدنده عقل بی تمیز اولمشدر (مثنوی) که جنون بیند کهی حیران شود
زانکه موقوفست تا او آن شود * ولهذا بو علم لدنك صاحبلرنده کاه جنون کورور وکاهی حیران اولور زیرا که موقوفدر
تا اول او اوله یعنی او صاحب عقل صاحب وحی اوله وصاحب وحیك وعلم لدنی اهلنك مرتبه سن بوله تا کم انلرك
کارنه واسرارنه مطلع اوله مادامکه صاحب عقل صاحب وحی مرتبه سن بولمیه وآنك باطنندن علوم وعرفان
استفاده قیلمیه آنك وجودنده جنون کورمکدن خالی اولمز وحیران اولقدن بری کلمز نته کم حق تعالی نبیسی حقنده
سویلین کلامی کافرلرلسانندن حکایه بیورورلر (ویقولون انه لمجنون (قال البیضاوی حیرة فی امره یعنی مع علمهم
بوقاره ووفور عقله آنك کارنده حیران اولدقلری ایچون تحقیقا اول محمد مجنوندر دیرلردی (مثنوی) چون مناسبهای
افعال خضر * عقل موسی بود در دیدش کدر * روح وحیینك دخی مناسبلری واردر وعقل آنی ادراك ایده مز
زیرا که اول عزیزتر کلمشدر بیورمشلردی پس بو بیتی بو کلامه مثال طریقیله بیورورلر مثلا حضرت خضرك افعالنك
مناسبلری کبی که حضرت موسانك عقلی آنك ادراکنده کدر اولدی وبوانسدی (مثنوی) نامناسب می نمود

افعالاو* پیش موسی چون نبودش حال او* کانامناسب کورندی حضرت خضرك افعالی حضرت موسانك حضورنده چونکم آنك حالی اولمدی عقله آنی ادراك قیلمدی (مثنوی) عقل موسی چون شود درغیب بند عقل موشی خودکیست ای ارجمند * قصه‌دن حصه عقل موسی علیه السلام چونکم اسرار غیبك ادراکنده بنـد وقید اوله ای محترم بر موشك عقلی خودکیدرکه حق آنی ادراك ایلیه علم تقلیدی صاحبلری بو علم لدنك اسرارنی ادراك ایده مزلر (مثنوی) علم تقلیدی بود بهر فروخت * چون بیابد مشتری خوش برفروخت * زیرا علم تقلیدی خلقه بیع وشرادن اوتریدر چونکم علم تقلیدی صاحبی طالب ومشتری بوله خوش ولطیف صاتدی (مثنوی) مشتری علم تحقیقی حقست * دائماً بازار او با رونقست * اما علم تحقیقینك مشتریسی حقدر ودائماً آنك بازاری لطافت ورونقله‌در (مثنوی) لب ببسته مست دربیع وشرا * مشتری بیحد که الله اشتری * لب بسته خوش ایکن بیع وشراده در مشتری آ کا بی حدوبی قیاسدرکه (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) بیورلدی وبونلرك بذل اولان نفس واموالنه وحاصل اولان علوم واعمالنه الله مشتریدر وثمنی جنت اعلادر هرمعلمك کندی بمناسب طالبی وهر مدرسك علمنه مستعد مشتریسی واردر (مثنوی) درس آدم را فرشته مشتری * محرم درسش نه دیوست وپری * نته کم آدم حضرتلرینك درسنه ملائکه مشتریدر آنك درسنك محرمی دیو وپری دکلدرکه اول علمه آنلرك استحقاقی یوقدر (مثنوی) آدم انبئهم باسماء درس کو * شرح ده اسرار حق رامو بمو * ای آدم انبئهم باسمائهم درسنی دی حضرت حقك اسرارنی جمیعاً شرح ایله تاسنك فضلك ظاهر اولوب ملائکه سندن مستفید اوله لرسورۀ بقره‌ده بو آیته اشارت بیورلر (وعلم آدم الاسماء) یعنی الله تعالی تعلیم ایتدی آدمه اسماء المسمیاتی مضاف الیه تقدیری اوزره (کلها) علویات وسفلیاتدن کل مسمیاتك اسماسنی یعنی انسان وحیوان وجن وشیطان وملائکه وزمین وآسمان واسرار کون ومکان ماحصل نهان وعیان مایکون وما کان هرنه ایسه اول الله آدمه اعلام واعلان ایلدی وفی الحقیقه اسما عند العرفا معانی وحقایق اشیادر وفی نفس الامر مسمیات صفات الهیه درکه ظهورات متنوعه‌نك وجودنه سببدر پس بو الفاظ وحروفدن مرکب اولان اسما اول اسمانك اسماسیدر مثلا رحمن اسمی حقك علی وجه العموم رحمتله تجلیسی حذاسنده وضع اولمشدر بو حروفدن مرکب اولان اسم رحمت عامه‌سی صفتنك اسمیدر پس حق تعالی آدمه کل اسمانی تعلیم بیوردیحق بو حقایق ومعانی بوکلده داخلدر (ثم عرضهم) اندنصکره اصحاب اسمانی عرض ایلدی الله تعالی (علی الملائکة) اتجعل فیها دین ملائکه اوزره (فقال) الله تعالی دیدیکه (انبئونی) بکا خبر ویرلر ای ملکلرم (باسماء هؤلاء) بو مسمیاتك اسملرین که حقیقت آدم آنی جامعه وحاویه وخلیقت انسان آنی شامله وطاویه‌در زیرا خلافته لایق اولان کسه‌نك خصایص وشاننده‌رکه اعلم اوله زیرا مجرد تسبیح وطاعتله خلیفه اولمز طاعت خلق صفتیدر وعلم خلق صفتیدر امدی خلیفه مستخلفك صفتیله متصف اولمدقجه خلافته لایق اولمز (ان کنتم صادقین) اگر دعوای استحقاق خلافتده صادق ایسه کز بکا بومذکوراتدن خبر ویرك (قالوا) ملائکه علی طریق الاعتذار والاعتراف دیدیلرکه (سبحانك) ای تنزهك عما لا یلیق بشأنك (لاعلم لنا) بزم علممز یوقدر (الا ما علمتنا) الا سنك بزه تعلیم ایلدیکك (انك انت العلیم) تحقیقا سن شول عالمسن که خفی اولمزسکا هیچ برخافیه (الحکیم) دخی شول حکیمسن که هرفعلی مقتضای حکمت اوزره ایدیجیسن پس بونلر اظهار عجز وقصور ایلدکده برنوردن منبر کتوروب حضرت آدم علیه السلام آکا صعود ایدوب (قال) جناب عزت دیدیکه (یا آدم) ای آدم (انبئهم باسمائهم) خبر ویر ملائکه‌یه اول اسملرك مسمیاتنیکه عاجز اولدیلر آنك علمنه بونلر پس آدم علیه السلام هرشیئك اسما وصفاتنی ومنافع وخواص ذاتنی بونلره خبر ویروب تحقیق ایتدی اسماء الهیه دخی بونده داخلدر یعنی اسماء ذاتیه وصفاتیه وافعالیه وجلالیه وجمالیه وسلبیه وایجابیه‌دن دخی بونلره تدقیق ایتدی (فلما انبأهم باسمائهم) وقتا کم آدم علیه السلام ملائکه‌یه هرشیئك اسما وخواص ومنافع ومضارنی ظاهرا وباطنا حقا وخلقا خبرویردیسه (قال) جناب حق ملکلره دیدیکم (الم اقل لکم) بن سزه دیمدیمی انی اعلم غیب السموات والارض واعلم ماتبدون وما کنتم تکتمون) ودخی تحقیقا بن اعلم سموات اهلنك اسرار وحقایقنه وزمین قومنك خفایا ودقایقنه واعلم دخی بن بیلورم ماتبدون ما بینکزده ابدا واظهار ایلدیککز شیلری وما کنتم تکتمون ودخی شول نسنه‌یی که سز آنی کتم واخفا ایلدیکز واهذا حضرت آدمه حق تعالی حضرتلری جل شانه خطاب ایدوب (قال یا آدم انبئهم باسمائهم) یعنی بوملکلره اسمادن خبر ویر دیمکله امر قیلدی ودیو وپرینك بو علمه استعدادلری اولمدیغندن آنلری دخی ملائکه زمره سنه ادخال ایدوب بونلره دخی خبر ویرمدی معلوم اولدیکه نااهله اعطای معارف اعناق خنازیره تقلید جواهرا یتمك کبیدر نته کم ابن ماجه انس رضی الله عنه

حضرتلرندن بو حدیثی روایت بیوررلر (قال علیه السلام طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة وواضع العلم عند غیر
اهله کمقلد الخنازیر الذهب واللؤلؤ والجواهر وقال علیه السلام لاتضعوا الدر فی افواه الکلاب وایضا قال علیه السلام
لاتعلقوا الجواهر فی اعناق الخنازیر فان الحکمة خیر من الجواهر ومن کرهها شر من الخنازیر (مثنوی) انجنان
کس را که کوته بین بود * در تلون غرق وبی تمکین بود * بو ابیات عقل موشی خود که است ای ارجمند بیورد قلری
کلامه وجه مناسبتی وکوته بینله موشک ما بیننده اولان مشابهتی بیان ایلر یعنی انجلین کسه یه که کوته بین اوله
وتلونده مستغرق وبی تمکین اوله (مثنوی) موش کفتم زانکه در خاکست جاش * خاک باشد موش را جای معاش *
موش دیدم زیرا که خاک بدنده در آنک مقامی پس خاک اولور موشک جای ومکان معاش وطعامی (مثنوی) راهها
داند ولی در زیر خاک) هر طرف او خاک را کردست چاک) نعم اول موش یوللر بیلور اما خاک التنده اولان یوللری بیلور موش
هر طرفه خاکی چاک وسوراخ ایلمشدر یعنی یوللر بیلور وطریق مختلفه یه عالم اولور ولکن زیر خاک بدنده وهر طرفه بحث
ایتمکله اول عالم خاکی چاک ایلدی واول واصل اولدیغی محلدن سوز سویلدی (م ی) نفس موشی نیست الا لقمه رند
قدر حاجت موش را عقلی دهند * موشه منسوب اولان نفس دکلدر الا لقمه رندر یعنی انجق لقمه اوفقلیجی
ویملک یجیدر احتیاجی مقداری موشه دخی عقل معاش ویررلر که اولقدر عقلله کندینک لوازمن تدارک ایتمکه
قادر خداوند حکیم هر کسه استعدادی مقداری بر عقل ویرمشدر که بر کسه نک عقلی بر آخر کسه یه بکزدمز عقلک
تفاوتنه نقل دخی شهادت ایلرته کم ابن سلام حضرت نبی علیه السلامدن سؤال ایلیوب اول حضرت بر حدیث
طویلک آخرنده عرشی بیان ایتمک مناسبتیله بیوردی (قال علیه السلام ان الملائکة قالت یارب هل خلقت خلقا
اعظم من العرش قال تعالی نعم العقل قالوا وما بلغ قدره قال هیهات لایحاط بعلمه هل لکم علم بعدد الرمال قالوا
لا قال فانی خلقت العقل اصنافا شتی کعدد الرمال فمن الناس من اعطی حبة ومنهم من اعطی حبتین ومنهم من اعطی
الثلث ومنهم من اعطی الربع ومنهم من اعطی صاعا ومنهم من اعطی وسقا ومنهم من اعطی اکثر من ذلک الی غیر
النهایة کذا فی الاحیاء) پس موشک عقلی بو جمله دن حبه قدردر وآنک زیاده یه استعدادی واحتیاجی دخی بو قدر
(مثنوی) زانکه بی حاجت خداوند عزیز * می نبخشد هیچ کس را هیچ چیز * زیرا که بر کسه یه خداوند عزیز
وحکیم بلا حاجة ولا استعداد هیچ بر شی بغشلمز بلکه هر شیئه حاجت واستعدادی مقداری خلقت وعقل اعطا
ایدوب صکره آنی کندی یه مناسب بر کاره هدایت ایلدی (کما قال تعالی عن موسی (قال ربنا الذی اعطی کل شئ
خلقه ثم هدی) ای اعطی کل شئ صورته وشکله الذی یطابقه ثم هدی الی ما یصلحه وقول الله ایضا فی سورة السجدة
الذی احسن کل شئ خلقه) ای احسن خلق کل شئ موفقا علیه ما یستعده ویلیق به علی وفق الحکمة والمصلحة
پس فیض اقدس الهی اولا هر شیئه استعداد واحتیاج بخش ایدوب بعده اول شیئک استعداد واحتیاجی هر نه قدر
ایسه اکا محتاج اولدیغی شیئی اعطا ایدر (مثنوی) کر نبودی حاجت عالم زمین * نافریدی هیچ رب العالمین * اکر زمینه
عالمک وخلق عالمک احتیاجی اولمیدی حق تعالی هیچ زمینی خلق ایلمزدی (مثنوی) وین زمین مضطرب محتاج کوه
کر نبودی نافریدی پر شکوه * وبو حرکت ایدیجی زمین اکر طاغه احتیاجی اولمیدی حضرت حق طاغی هیبت
وعظمت اوزره خلق ایلمزدی (مثنوی) ور نبودی حاجت افلاک هم * هفت کردون نافریدی از عدم * اکر افلاکه
دخی حاجت اولمیدی حضرت حق عدمدن یدی فلکی خلق ایلمزدی (مثنوی) آفتاب وماه واین استارکان *
جز بحاجت کی بدید آمد عیان * پس ظاهر آفتاب وماه وبو کواکب حاجتدن غیری ایله نچون آشکاره وظاهر کلدی
(مثنوی) پس کمند هستها حاجت بود * قدر حاجت مرد را آلت دهد * پس ظاهر اولدیکه موجودلرک کمندی حاجتدر
حضرت خدا مرده احتیاجی مقداری آلت وقدرت ویرر (مثنوی) پس بیفزا حاجت ای محتاج زود * تا بجوشد
در کرم دریای جود * پس ای محتاج تیز حاجتکی زیاده ایله تا جود وسخا دریاسی کرمده جوش ایده (م ی) این کدایان
بره وهر مبتلا * حاجت خود می نماید خلق را * بو کدا ریول اوزره وهر مبتلا یعنی یول اوزره سؤال ایدن دلنجیلر
وهر مریض خلقه کندینک احتیاج وحاجتنی کوسترر (مثنوی) کوری وشلی وبیماری ودرد * تا ازین حاجت بجنبد
رحم مرد * کورلکی والسزلکی وخسته لکی ودردی کوسترر تا بو حاجتدن مردک رحمی حرکت ایده (مثنوی)
هیچ کوید نان دهید ای مردمان * که مرا الست وانبارست وخوان * هیچ دیرلرمی نان ویریکز ای مردملر که بنم مالم
واردر وانبارم واردر وخوان ونعمتم واردر (مثنوی) چشم ننهادست حق در کور موش * زانکه حاجت نیست
چشمش بهر نوش * کور صحرانده حق تعالی حضرتلری چشم قومشدر زیرا که اکل وشربدن اوتری آکا چشم حاجت
دکلدر (مثنوی) می تواند زیست بی چشم وبصر * فارغست از چشم او در خاک تر * کور موش چشم وبصرسز

دیرلمك ممكندر كورموش تروتازه خالك ایچنده چشمه‌دن فارغدر (مثنوی) جز بدزدی او برون ناید زخاك *
تا كند خالق ازان دزدیش پاك * كورموش دزدلكدن غیری ایله خاكدن طشره كلمز تا كم خالق اول دزدلكدن
آنی پاك ایده یعنی دزدلكی ترك ایلمك نیتیله اكر خاكدن طشره كلیدی حق تعالی آنی اول خوی بددن قورتردی (م ی
بعد ازان پر یابد و مرغی شود * چون ملائك جانب كردون رود * اندنصكره پربولور و برمرغ اولوردی ملائكه كبی
كردون جانبنه كیدردی (مثنوی) هر زمان در كلشن شكر خدا * او برآرد همچو بلبل صد نوا * هر زمان حضرت
خدانك شكری كاشننده بلبل كبی اولور نوا وترنم كتورردی بویله دیو (مثنوی) كای رهاننده مرا از وصف زشت
ای كننده دوزخی را تو بهشت * كه بنی قبیح وصفدن قورترمش ای دوزخه منسوب اولانی سن اهل بهشت ایدیجیسن
(مثنوی) در یكی پیهی نهی در روشنی * استخوانی را دهی سمع ای غنی * نور و روشنلكی سن بر پیهه قورسن
ای غنی بر استخوانه سمع ویررسن یعنی بر یاغ پاره‌سنه سن رؤیت قورسن و بر استخوان پاره‌سنه كمال
قدرتكدن اشتمك قورسن (مثنوی) چه تعلق آن معانی را بجسم * چه تعلق فهم اشیا را باسم * اول معانینك
جسمنه نه تعلقی وار و اشیانك فهمنك اسمنه نه تعلقی واردر یعنی معانینك كه مراد سمع و بصر و سائرادرا كاتدر
جسمنه اصلا تعلقی و ارتباطی یوقدر و كذلك اشیایی فهم ایلمك اسمه دخی اصلا تعلقی یوقدر لكن سنك قدرت
كاملك و حكمت بالغه‌ك معانی‌یی جسمه و فهم اشیایی اسمه بر مرتبه تعلیق ایلمش كه اول معانی غیبیه جسمده
ظاهر اولور و فهم اشیا دخی اسم سببیله منفهم اولور (مثنوی) لفظ چون وكرست و معنی طائرست * جسم جوی
و روح آب سائرست * حق تبارك و تعالینك حكمت بالغه و صفت بدیعه‌سی معانینك ذكر اولنان اشیایه تعلق
ایتمسی واسطه‌سیله ذكر قیلدقلرندنصكره لفظ و معنایی وكر و طیره و روح و جسمی آب و نهره تشبیه ایدوب
و روحك دائما روان و عمرك هردم سیر و كذران قیلمسنه اشارت قیلوب بیوررلر كه مثلا لفظ وكر كبیدر و معنی
مرغ كبیدر و جسم جوی كبیدر و روح سائر و جاری آب كبیدر یعنی لفظ فی المثل آشیانه كبیدر و واضع حقیقینك
اول لفظ مقابله‌سنده وضع ایلدیكی معنی مرغ آشیانه كبیدر هر مرغ كندی آشیانه‌سنده ساكن اولدیغی كبی هر معنی
دخی وضع اولندیغی لفظده اولیه ساكن اولمشدر اكرچه كاه كاه وكر ما وضع له دن چیقوب هوای استعاره و كنایه و تشبیه
و مجازده پرواز ایلرلر لكن لازم كلدكده ینه ما وضع لهی اولان آشیانه‌سنه كلوب قرار ایلر پس بوقدرت باهره‌یی الفاظ
و معنانیده مشاهده قیلدكسه جسمله روحه كاه لم جسم ایرمق كبیدر و روح اول جسمده آب روان كبیدر
روضهٔ حقیقیدن ظهور ایدوب و بدنك مجراسنه مرور ایدوب ینه اصلنه كیدر و دائما آنافانا جریان ایدر (مثنوی
او روانست و تو كویی واقفست * او دوانست و تو كویی عاكفست * اول روح رواند روسن دیرسن واقفدر
و اول دواند رسن دیرسن عاكفدر (مثنوی) كر نبینی سیر آب از چا كها * چیست بروی نو بنو خاشاكها * اكر
چاكاردن آبك سیر و جریانی كورمزایسك آبك اوزرنده نو بنو خاشاكلر ندر چاكها یرینه خاكها دخی نسخه‌در یعنی
اكر سیراب روحی بدن خاكلرندن كورمزسك ندر اول خاك بدنك اوزره نو بنو خاشاك احوال غریبه و افكار عجیبه
(مثنوی) هست خاشاك تو صورتهای فكر * نو بنو درمی رسد اشكال بكر * سنك خاشاككك سنك فكركك
صورتلریدر نو بنو بكر شكللر ایرشور یعنی سنك خاشاك صور افكار مختلفه‌ك نو بنو آب روح روان واسطه‌سیله اشكال بكر
سنك قلبكه كلوب یتشور (مثنوی) روی آب و جوی فكر اندر روش * نیست بی خاشاك محبوب و وحش) آبك یوزی
و فكرك جویی روش و حركتده خوب و زشت خاشاكسز دكلدر یعنی آب اوستنده اولان خاشاكك بعضیسی لطیف
و بعضیسی قبیح اولدیغی كبی آب روحك یوزی و جوی فكرك دخی یوزی روشده و كیدشده ایكی كونه خاشاكدن خالی
دكلدر برنوعی خوب و محبوب و برنوعی دخی موحش و مرعوب و مرهوبدر یعنی بعض خواطر و افكار محبوبه
و مرغوبه كاهی مخوفه و مرعوبه كلمكدن آب روحك یوزی خالی دكلدر دیمك اولور (م ی) قشرها بر روی این آب روان
از ثمار باغ غیبی شد دوان * قشرهارا مغز اندر آب جو * زانكه آب از باغ می آید بجو * بو روان و جاری آبك
یوزی اوزره قشور باغ غیبینك ثمارندن روان اولدی یعنی بو روح روان صوینك اوزرنده كلان و قلبه اوغرایان قشور
خواطر و افكار غیبیه‌یه منسوب اولان باغ حقیقتك اثمارندن دوان اولدی توضیح معنی بودر كه مثلا فهم معنی ایچون
حق جل شانه بر پادشاه روح نشین كبی فرض ایله و كندیكی روضهٔ محصوره‌دن خروج ایلین آب روانك كنارنده ساكن
بر كسنه عد ایله كه مرتبهٔ الوهیت روضه كبی و روح آب روان كبیدر و خواطر و افكار آب روح اوزره قشور اثمار
كبیدر كه آب روح آنی جریانی واسطه‌سیله مجرای قلبه كتورر و تجلیات و اوصاف الهیه باغ غیب هویتده حاصل
اولمش اثمار كبیدر پس روحك صوینه نظر ایله كور كه قشور خواطر و افكاردن نه مقوله فكر و خاطره كتورر اكر

انبساط وانشراحه متعلق افکار ایسه اسم باسطك اثر وقشریدر واکرچه وغمه متعلق ودرد والمه مناسب خواطر
مولمه ایسه قابض وقاهر غیرلرینك قشر واثرلریدر ودخی علم علیم اسمنك وحلم حلیم اسمنك وصلاحیت وطاعت هادی
اسمنك وضلالت ومعصیت مضل اسمنك اثرلری وقشرلریدر وقس علی هذا سائر الافکار والاحوال قشرلرك مغزنی
آبده ایسته زیرا جویه آب باغدن کلور یعنی اثرلری وقشرلری که آب روحك اوزره کورهسن بونلرك لبابنی که مراد
اوصاف الهیهدر باغ حقیقتده ومرتبهٔ الوهیتده طلب ایله وبو باغ حقیقتك یولی روح روان بولندن اول جانبه کیتمکدر
وقشور افکار واحوالك لبابنه ومنبعنه یتمکدر یعنی واصل حق اولمق واوصاف با کمالنی مشاهده قیلمقدر آب روح
باغ حقیقتدن کلوب جوی بدنه اوغرر وبو قدر احوال مختلفهیی کتوروب نه اصلنه کیدر (مثنوی) کرنبینی
رفتن آب حیات * بنکر اندر جوی این سیر نبات * اکرسن حیات صوینك کتمسنی کورمزسك جویده بو نباتك سیر
وحرکتنه نظر ایله یعنی جوی قلبکه نظر ایله کور بو نباتات مختلفهنك سیرنی شول وقتده که (مثنوی) آب چوانبهتر
آید در کذر * زوکند قشر صور زوتر کذر * کذر وعبورده آب چونکه زیادهرك کله یعنی آب روح وفیض فتوح انبهتر
کله وفراوان اوله کذر ایلمکده اول آبك قوتندن قشور صور وخواطر علی الفور کچیجی اولور (مثنوی) چون بغایت
تیز شد این جو روان * غم نپاید در ضمیر عارفان * چونکه بو جوی غایتله تیز روان وجاری اولدی یعنی غایتله تیز اوله
بو جوی روان اولمقده وفیض الهی جریان قیلمقده اول زمانده عارفلرك ضمیرنده غم اکلنمز (مثنوی) چون بغایت ممتلی
بود وشتاب * پس نکنجد اندر و الا که آب * چونکه جوی آبدن ممتلی و پر اولدی وزیاده سرعت وشدتله روان وجاری
اولدی پس اول جویده صغمز الا که آب صغار یعنی پر اولان جویده آبدن غیری برنسنه صغمادیغی کبی چونکه
فیوضات الهیه وآب روحانیه دخی غایتله ممتلی اولدی وکمالیله جریان وسریانده سرعت قیلدی پس صغمز اول بدن
ایرمغنه الا که آب روح وصرف فیض وفتوح پس بو مرتبهده اولان اصلا صوری ومعنوی بر خبیث شیدن ملوث اولمز
وظاهرا وباطنا نجس قبول قیلمزکه بوذکر اولنان شیخ کاملك حالندن معلوم اولور وبو حکایه بو مرتبهده
اولنلرك کمال صفوتنی ونزاهتنی اظهار قیلور (طعنه زدن بیکانه در شیخ وجواب کفتن مرید شیخ او را) (مثنوی)
آن یکی یك شیخ را تهمت نهاد * کو بدست ونیست بر راه رشاد * اول کمسه بر شیخه تهمت قودی یعنی متهم ایلدی بویله
دیوکه اول شیخ بددر وطوغری یولده دکلدر (مثنوی) شارب خمرست وسالوس وخبیث * مر مریدان را کجا باشد
مغیث * شراب نوش ایدیجیدر ومرائی وخبیثدر تحقیقا مریدلره نیجه مغیث اولور یعنی بو مقوله خبیث مریدلرك
نیجه فریادنه ایریشور ونوجهله آنلری ظاهر قیلور دیدی (مثنوی) آن یکی کفتش ادب را هوش دار * خرد نبود
اینچنین ظن بر کبار * اول بریکه مراد شیخك مریدیدر اول منکره دیدی ادبی هوش طوت یعنی ادبه عقل طوتوب آنی
حفظ ایت کبار اوزره بونك کبی سوء ظن خرد اولمز بلکه مشایخه بو کونه سوء ظن ایلمك کبائردن اولور (مثنوی
دور ازو ودور ازان اوصاف او * که زسیلی تیره کردد صاف او * اندن وآنك اوصافندن دوردر که بر سیلدن آنك صافی
تیره اوله یعنی آنك ذاتندن دخی زیاده بعیدر که آنك پاك وصافی اولان روح وقلبی کناه سیلندن متکدر اوله وخطا
ومعصیت آنی بولاندیره (مثنوی) اینچنین بهتان منه بر اهل حق * کین خیال تست بر کردان ورق * اهل حق اوزره
بو نجلین بهتان قومه زیرا بو سوء ظن وبهتان سنك خیالکدر ورقی دوندر یعنی ظاهره باقیوب باطنه نظر ایله تا حقیقت
حالی کورهسن (مثنوی) این نباشد ور بود ای مرغ خاك * بحر قلزم را ز مرداری چه باك * بو اولمز وا کر اولورسه ده
ای طپراق قوشی بحر قلزمه نه باك واردر یعنی سنك شارب الخمردر دیو سوء ظن ایلدیکك حالت پاك وصافی اولان
عزیزدن صادر اولمز فرض ایدهلم که شارب الخمر اولمق وبعض معاصی وشهواتی اختیار قیلمق بونلرك وجودندن
صادر اوله ای پروازه قادر اولمیوب زمینده قلان قوش دریای قلزمه نیجه مرداردوکسلك آنك نه باکی واردر عالمك
خمرنی وسائر خبیث شیئلرنی دریایه دوکسلك نه برجانبندن آبدست آلمق جائز اولور (مثنوی) نیست دون القلتین
وحوض خرد * که تواند قطرهاش از راه برد * مذهب شافعیده که بر صو قلتین مقداری اوله مردار طوتمز (بموجب
اذا بلغ الماء قلتین لا ینجسه شیء) معنی بیت پس شیخ کاملك وجودی قلتیندن دون دکلدر وصغیر حوضدن دون
وناقص دکلدر که قطره آنی بولدن ایلتمکه قادر اوله پس شیخ کاملك وجودی بونلردن کم اولمیحق معصیت وخطا
قطرهلری آنی یولدن نیجه کیدرر ونوجهله آ کا نشر ویروب وجودنی مردار وخبیث قیلر (م ی) آتش ابراهیم را نبود
زیان * هر که نمرودیست کو می ترس از ان * مثلا آتش ابراهیمه ضرر ایلمز هر کیمکه نمرودور آ کا آتشدن قورقسون دی
یعنی شهوانه متعلقه اولان شیئلردن که ماننده آتشدر ابراهیم مشرب اولان کمسهیه زیان اولمز هر شول کمسه که نمرود دردی
آ کانه قورق اول ماننده آتش اولان شهوات نفسانیهدن (م ی) نفس نمرودست وعقل وجان خلیل * روح در عین نست

ونفس اندر دليل * اكر نمرود كيدر دير سك اهل نفس نمرود در واهل عقل وجان خليل در روح عين ومشاهده ده در
ونفس دليلده در يعني جان مرتبهٔ عينده در غيريت عالمنده دكلدر ونفس غيريت عالمنده در كه دليله محتاجدر (مثنوى)
اين دليل راه رهرو را بود * كو بهر دم در بيابان كم شود * بو دليل راه حق ايسه اكر عقلى وا كر نقلى رهرو اولان كمسنه
ايچون اولور كه اول راهرو هر دم بيابان كثرت وصورتده كمراه اولور وطريق يقين ياوى قيلور (مثنوى) واصلانرا نيست
جز چشم وچراغ * از دليل وراه شان باشد فراغ * مقصود ومدلوله واصل اولنلر ايچون يوقدر الا چشم دل وچراغ يقين
دليل عقلى ونقليدن وطريقدن انلره فراغ بال حاصل اولدى (مثنوى) كر دليلى كفت آن مرد وصال * كفت
بهر فهم اصحاب جدال * نعم فرضا اول وصال مردى اكر بر دليل ديدى ايسه اصحاب جدالك فهمندن اوترى ديدى
يعنى اول مرد وصال واهل كمال دليله متعلق اكر بر نسنه سويلسه ويا خود بر فعل ايلسه اصحاب جدالك واهل قيل
وقالك فهمندن اوترى سويلر يوخسه مجرد كندى آنكله استدلال ايلمكدن اوترى دكلدر (مثنوى) بهر طفل نو
پدر تى تى كند * كرچه عقلش هندسهٔ كيتى كند * مثلا طفل نودن اوترى باباسى تى تى دير يعنى اطفالك فهمنه
مناسب الفاظ سويلر اكرچه پدرينك عقلى عالمى هندسه ايلر وعقلله اولچر (مثنوى) كم نكردد فضل استاد از علو *
كر الف چيزى ندارد كو بدو * علو مرتبه سندن استادك فضلى كم اولمز فرضا اكر استاد الفده يوق يانك التنده
بر نقطه ديسه (مثنوى) بهر تعليم بچهٔ بسته دهن * از زبان خود برون بايد شدن * اول بسته دهان اولان مبتدينك
تعليمندن اوترى كنديننك بيلديكى لساندن طشره اولمق كرك (مثنوى) در زبان او بيايد آمدن * تا بياموزد زتو او علم وفن
سوزده طفلك زبانته كلمك كرك تا طفل سندن علم وفن اوكرنه (كما قال عليه السلام كلموا الناس على قدر عقولهم
لا على قدر عقولكم وقال ايضا نحن معاشر الانبياء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس على قدر عقولهم
مثنوى) پس همه خلقان چو طفلان ويند * لازمست اين پير را در وقت پند * فاذا كان كذلك جميع خلقان اول
شيخ كاملك اطفالى كبيدر پند ونصيحت وقتنده پيره بو حالت لازمدر يعنى بو كونه پير ايچون وقتنده
اولادنه كاه قولا وكاهى فعلا هر نه كونه اقتضا ايلر سه استعدادلرينه مناسب پند وارشاد ايليه تا شيخك اول مريدى
شيخك حقنده قبيح ونامعقول سويلجى اولمغله كفر وكراهلق ايله آكنده وپر اولميه (مثنوى) كفت خود را
در مزن بر تيغ تيز * هين مكن با شاه وبا سلطان ستيز * اول مريد اول بدكوى وبد بخته ايتدى يورى كنديكى كسكن
قليچه اورمه آكاه اول يعنى زينهار پادشاهله وسلطانله عناد وستيز ايلمه (مثنوى) حوض با دريا اكر پهلو زند *
خويش را از بيخ هستى بر كند * مثلا حوض اكر دريايه پهلو اوره يعنى دريايله مقابله ايليه كنديننك وجودنى كوكندن
قوپرر (مثنوى) نيست بحرى كو كران دارد كه تا * تيره كردد او زمردار شما * شيخ انك كبى دريادكلدر كه اول دريا كنار
طوته كه تا شيخ سزلرك مردارلردن تيره وممكدر اوله (مثنوى) كفر را حدست واندازه بدان * شيخ ونور شيخ را نبود كران *
شيخ كاملك مرتبه سنده كفر وعصيان يوقدر بيل فرضى كفر وعصيانه مشابه افعال واقوال دخى صدور ايلسه معنا
عين حكمت ومحضا سر حقيقتدر زيرا كفرك حد واندازه سى وار در بيل كه او كتاب وسنتله معلوم ومفهوم اولمشدر
اما شيخه وشيخك نورينه كران وپايان اولمز يعنى شيخك حقيقتنه ونورينه حد وپايان يوقدر كه آنك حقيقتى حق ونورى
نور وجود مطلقدر (مثنوى) پيش بيحد هر چه محدودست لاست * كل شئ غير وجه الله فناست * پس بى حدك
اوكنده هر نه كه محدوددر وهر شيئكه اللهك ذاتندن غيريدركه مراد كثرات اشيادر فنا وهالكدر دايم وباقى
انك ذاتيدر وشيخ كامل اولدر كه صور مختلفهٔ اشيا الان آنك چشم شهودنده فانى وهالك اوله واول حقله دايم وباقى قاله
(مثنوى) كفر وايمان نيست انجايى كه اوست * زانكه او مغزست واين دو رنك وپوست * پس كفر وايمان
يوقدر اول يرده كه شيخدر زيرا كه شيخ لب ومغزدر وبو ايكى كه مقصود كفر وايماندر رنك وپوستدر يعنى شيخك اولديغى
مقامده كفر وايمان يوقدر اول جهتدنكه اول كامل وجه باقى حكمنده مغزدر وبو ايكيسى اشيا حكمنده رنك
وپوستدر زيرا كفر وايمان مخلوقلردر وهر مخلوق فانى وهالكدر الا اللهك وجه باقيسى دكل (مثنوى) اين فناها
پردهٔ آن وجه كشت * چون چراغ خفيه اندر زير طشت * بو دوكلى فنالر وجميع اشيا اول وجه باقينك پرده سى اولدى
لكن التنده خفيه وپنهان اولان چراغ كبى يعنى وجه باقى زير طشتده چراغ خفيه كبى اولدى اكرچه اول اشيايله
محجوب دكلدر ولكن ناظر اشيا اولنلره نسبت اشيا اكا حجابدر (مثنوى) پس سر اين تن حجاب آن سرست
پيش آن سر اين سر تن كافرست * بو تنك باشى اول حقيقت باشنك حجابيدر واول حقيقت سرينك اوكنده بو تنك
سرى ساتردر كافر لغتده ساتره ديرلر ولهذا كيجه يه دخى كافر ديرلر پس سر تن سر حقيقتى ستر ايلمسى مقرردر
وبو ذات مجازيننك ذات حقيقتنه پرده اولمسى محققدر (مثنوى) كيست كافر بى خبر ز ايمان شيخ * كيست مرده بى

خبرازجان شیخ * شر یعتده کافروار وطریقتده کافروارشریعتده کافر اولان اولدرکه اللهه واللهدن کلنه وانبیایه وانبیادن صادر اولنه انکار ایلنلردر وعنداهل الشرع بیچون برکسه بحسب الباطن انکار وبحسب الظاهر اقرار ایلسه آکا مؤمن دیرلر لکن حقیقت بین اولان اصحاب طریقت مجرد آنك قولنه وفعلنه باقوب مومن دیمز بلکه بونلرك قتنده کافر کیمدر بر وارث حضرت نبی اولان شیخك ایماندن غافل اولندر وآنك ایمانی کبی ایماندن محروم قلاندر وموتی کیمدر فی الحقیقه شیخك جانندن بی علم اولندر یعنی شیخ کاملك ووارث فاضلك جانی که عین تجلی رحماندر هرکیم اول حیات حقیقیه دن بی خبراوله فی الحقیقه جهل وغفلتله مرده وبرودت هوا ایله افسرده در (مثنوی) جان نباشد جز خبر در آزمون * هرکرا افزون خبر جانش فزون * جان حقیقتده تجربه ده خبردن غیری دکلدر یعنی فی الحقیقه جان اولدرکه وقت امتحانده بی خبر اولمز پس هرکیمك که خبری وعلمی خدای متعالدن افزون اوله آنك جانی زیاده در (مثنوی) جان ما از جان حیوان بیشتر * از چه زان روکه فزون دارد خبر * مثلا بزم جانمز حیوانانك جاننددن زیاده ركدرندن زیاده در اول جهتدن که خدای متعاله علم وخبری زیاده طوتر (مثنوی) پس فزونه از جان ما جان ملك * کو منزه شد زحس مشترك * پس بزم جانمزدن دخی ملکك جانی افزوندرکه اول ملك منزه ومقدس اولدی حس مشترکدن حس مشترك عندالحکماء حواس خمسهٔ باطنه دن برقوتدرکه حواس خمسهٔ ظاهره نسبت اول برحوض کبیدرکه بو بش حس ظاهرك مجمعیدرکه رؤیا بونکله کوریلور وکذلك رؤیاده مبصر ومسموع ومذوق ومشموم وملموس اولان جمله بو قوت واسطه سیله اولور ولهذا بوکه حس مشترك دینور وعند المتکلمین حس مشترك عقلدرکه برجوهر مدرکه در تخیل وتفکر وتحفظ وتوهم بونك کاریدر ولهذا بوکا حس مشترك دیدیلر پس ملائکه بوحس مشترکدن منزهدرکه بونلر صرف نوردر پس حس مشترك صاحبلرندن بونلر افضل اولور (مثنوی) وز ملك جان خداوندان دل * باشد افزون تو تحیر را بهل * اما ملائکه دن اهل دلك واصحاب قلوبك جانلری افضل وافزون اولدی سن تحیری قو که حکما بونك عکسن سویلمشلردر آنلرك قولیله سکا حیرت کلمسون (مثنوی) زان سبب آدم بود مسجودشان * جان او افزونترست از بودشان * اول سببدن آدم ملائکه دن افضل اولدیغی جهتدن آدم علیه السلام بونلرك مسجودی اولدی زیرا اول آدمك جانی افزونتردر ملائکه نك اولمسندن ووارلغندن نته کم بیضاوی (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده دیرکه والایة تدل علی ان آدم افضل من الملائکة المأمورین بالسجود له (مثنوی) ورنه بهتررا سجود دون تری * امر کردن هیچ نبود در خوری * اکر آدم ملائکه دن افضل اولمیدی بهترك دونتره سجودنی امر ایلمك هیچ لایق اولمزدی بلکه لایق اولان مفضول افضله سجده ایتمکدر (م ی) کی پسندد عدل واطف کردکار * که کلی سجده کند در پیش خار * نیچون بکنور ومقبول قیلور عدل ولطف حضرت کردکار که برکل سجده قیله ومطیع ومنقاد اوله خارا وکنده یعنی آدمکه خلیفة اللهدر وملائکه وسائر اشیا رعایا وبرایادر عدل کرد کار وحکمت پرورد کار آنی پسند ایلمدیکه خلیفه رعایایه تعظیم وانقیاد قیله بلکه عدل اولدرکه رعایا خلیفه یه تعظیم وانقیاد قیله پس بنی آدمدن هرکیم خلیفة الله اولدیسه انلردخی ملائکه دن افضلدر نته کم (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات اولئك هم خیر البریة) آیتی دخی بو معنایه دلالت ایلر (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر ورزقناهم من الطیبات وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) آیتنده امام بغوی دیرکه رسل بشر رسل ملائکه دن افضل وکذلك انبیای بشر انبیای ملائکه دن واولیای بشر اولیای ملائکه دن ومؤمنین بشر مؤمنین ملائکه دن افضلدر اما عامهٔ ملائکه عامهٔ بشردن افضلدر (م ی) جان چو افزون شد کذشت از انتها * شد مطیعش جان جملهٔ چیزها * برجانکه حقدن آکاه وخبیر اولمغله افزون اوله کچدی وعبور ایتدی اول جان انتها وغایتدنکه اول مبلغ ملائکه ومنتهای عقول وادراکدر اول جانه مطیع اولدی جمیع اشیانك جانی وحقایقی (مثنوی) مرغ وماهی وپری وآدمی * زانکه او بیشست وایشان درکمی * مرغ وماهی وپری وآدمی دخی آنك محکوم ومطیعی اولدی زیرا که اول جان دائما تجلی الهیه واوصاف ربانیه ایله زیاده لکده در وبونلر کرانلرنلر کمکده وفناده در (مثنوی) ماهیان سوزنکر دلقش شوند * سوزنانرا رشتها تابع بوند * اول افضل وافزون اولان جانك ومنتهادن عبور قیلان روح روانك ماهیلر دلقنك ایکنه جیسی اولورلر نته کم دلقنی مرمت ایتمك ایچون ماهیلر دریادن اکا سوزنلر کتورورلر زیرا ایکنه لره ایپلکلر تابع اولورلر بو مصرع مصرع اوله یا تعلیل ویا تمثیل طریقی اوزره واقع اولمشدر اکر علت اولورسه سوزنلردن مراد اولیا ورشته لردن مراد مخلوق خدا اولور وتقدیر کلام ماهیلر انك سوزنکر دلقی اولور زیرا آنلر ایکنه لر کبیدر ایکنه لره ایپلکلر تابع اولور یاخود معنی ماهیلر آنك سوزنکر دلقی اولورلر وآکا تبعیت قیلورلر نته کم سوزنلره رشته لر تابع اولوردیمك اولور (بقیهٔ قصهٔ ابراهیم ادهم برلب دریا) (مثنوی) چون نفاذ امر شیخ آن میر دید * ز آمد ماهی شدش وجدی بدید

چونکه اول امیر شیخک امرینک نفاذنی کوردی یعنی چونکم اول امیر ابراهیم ابن ادهم حضرتلرینک اشیایه امرینک نفوذنی کوردی ماهینک کلمسندن اول امیره بر وجد و حالت ظاهر اولدی (م ی) کفت آن ماهی زپیران آکهست * شه تنی را کو لعین درکهست * کندیسنه ایتدی اول ماهی اولیاء اللهدن آکاه و خبردار درشه اول کسه یه که درکاه الهینک ملعون و مردودیدر شه بضم الشین تف معناسنه در ننه کم ترکیده تحقیر واهانت محلنده توسکاو تو بو حالکه دیرلر (مثنوی) ماهیان از پیرا که ما بعید * ماشقی زین دولت وایشان سعید * ماهیلر شیخ کاملدن آکاه و خبردار بز بعید و بی خبرز بز بو دولتدن شقی و دور و آنلر سعید و مسرور (مثنوی) سجده کرد و رفت کریان و خراب * کشت دیوانه ز عشق فتح باب * اول امیر بو سوزلری دیوب شیخه تعظیما سجده ایلدی واورادن کریان و خراب کتدی فتح بابک عشقندن دیوانه اولدی (مثنوی) پس تو ای ناشسته رو در چیستی * در نزاع و در حسد با کیستی * مرید شیخ لسانندن منکر شیخ اولنه خطاب در فاذا کان کذلک حال الاولیاء کما بین پس سن ای وجه باطنی یونمدق نه مرتبه ده سن نزاع و حسدده کیمکله سن یعنی کیمه نزاع و حسد ایتمکده سن (مثنوی) با دم شیری تو بازی می کنی * بر ملائک ترکتازی میکنی * کویا سن برارسلان قویریغی ایله اوین اوینارسن ملائکه اوزره ترکتازلق ایلرسن یعنی ملائکه اوزره حمله قیلورسن (مثنوی) بد چه میکویی تو خیر محض را * هین ترفع کم شمر آن خفض را * سن خیر محضه بدنه دیرسن یعنی مشایخ عظامک وجودی خیر محضدر نیچون کم وبد سویلرسن خیر محض ایچون بونلر حقنده کم سوزسویلمک عین خفض و محض دناءتدر اکاه اول ترفع عدایلمه سن بوکونه انخفاضی (ی م) بد چه باشد مس محتاج مهان * شیخ که بود کیمیای بی کران * فی الحقیقه بدنه اولور حقیر اولان محتاج مس اولور که مراد اصلاح نفس ایتمیلردر وفی الحقیقه شیخ کیم اولور کیمیای بی کران واکسیر بی پایان یعنی مکمل انسان و مصلح و مربی جان و جنان اولور (مثنوی) مس اکر از کیمیا قابل نبد * کیمیا از مس هرکز مس نشد * مس اکر کیمیادن آلتون اولمغی قبول ایدیجی اولمدیسه کیمیا مسدن هرکز مس اولمدی یعنی مس کبی آلچق وخسیس اولان شیئلر کیمیادن قابل شرف و کمال اولمدیسه کیمیا مرتبه سن بولنلر مس کبی دون اولنلردن هرکز دون وخسیس اولمزلر (مثنوی) بد چه باشد سرکشی آتش عمل * شیخ که بود عین دریای ازل * اصل بدنه اولدی امر خدادن سرکش پرزلل و غضوب و آتش عمل اولدی شیخ کیم اولدی دریای ازلک عینی اولدی که اتش عمل اولمقدن معری و خلل و زللدن مبرادر (مثنوی) دائم آتش را بترساند ز آب * آب کی ترسید هرکز ز التهاب * دائما آتشی آبدن قورقودرلر آب نیچون خوف ایلر التهابدن یعنی دائما آتش غضب و شهوانی ماء طهور و آب نور له تخویف ایدرلر آب التهاب و شعلدن نیچون قورقدی یعنی منبع آب نور و ماء طهور اولان نیچون التهاب نفسانیه و اشتغال اوصاف حیوانیه دن خوف ایلر یعنی ایلمز (مثنوی) در رخ هر عیب بینی میکنی * در بهشتی خار چینی میکنی * ای منکر وجه بدر کاملده عیب بینلک ایلرسن و بونلرک قلبی بهشت حقیقیدر کویا بهشت ایچره خار چینلک ایلرسن و کم اوصاف یوقلرسن (مثنوی) کر بهشت اندر روی تو خار جو * هیچ خار آنجا نیابی غیر تو * سن خار طلب ایدیجی اکر جنته کیده سن جنته سندن غیری خار بولمزسن یعنی اکر فرضا جنت ایچره کیده سن ای خار جو اولان کسه هیچ خار بولمزسن آنده وجود مردارکدن غیری (مثنوی) می بپوشی آفتابی در کلی * رخنه می جویی ز بدر کاملی * بر مقدار بالچقده عظیم آفتابی ستر و پنهان ایلرسن بر بدر کاملدن رخنه و نقصان طلب ایلرسن یعنی اورتمک استرسن آفتاب حقیقیی کل انکار مذمتده و رخنه و خلل استرسن بدر کاملده (مثنوی) آفتابی که بتابد در جهان * بهر خفاشی کجا کردد نهان * بر آفتاب دین که جهانده طلوع قیلور بر خفاشدن اوتری قنده نهانی و مختفی اولور (مثنوی) عیبها از رد پیران عیب شد * غیبها از رشک ایشان غیب شد * عیبلر پیرلرک ردندن عیب اولدی غیبلر اهل اللهک رشک و غیرتندن غیب و پنهان اولدی یعنی جمیع عیوب عقلیه و شرعیه خود وارث انبیا اولان پیرلرک رد و قدح ایلمرندن عیب اولدی و وارث حضرت نبی اولان پیرلرین بریکه عند العوام عیب اولان برشیئی فرضی قبول ایلسه اول عیب اولمز بلکه ظاهری مخالف عقل و شرع و باطنی موافق عقل و شرعدر اکرچه عند العوام کالهوام اول عیب و حرامدر مثلا افعال حضرت نبی علیه السلام کبی و جمیع اسرار غیبیه و انواع امور لاریبیه اول پیرلرک رشک و غیرتندن غیب و مستور اولدی یعنی وارثان انبیا اولان اولیا خلقک عاشق و طالب اولدقلری اسرار غیبیه یه و انوار الهیه یه عارف و خزینه دارلردر باذن الله آنی خلقه اظهارا تمکه قادرلردر ولکن کمال رشک و غیرتلرین نامحرمه اول غیب اولان سرلری افشا و اظهار ایلیوب انلرک چشمنه غیب اولدی ولهذا عند الاظهار محرم اسرار اولمینلر بحسب الجهالة آکا انکار ایدوب عیب قیلدی اکرچه پیران او عیبه رشک و غیرت ایتمیوب آنک حقیقتنی عوامه افشا ایلسه لردی خود اول عیب اولمزدی بلکه جمله آکا اقرار ایدوب بر احد انکار قیلمزدی دیمک اولور (م ی) باری از دوری

زخدمت بارباش* درنداست چابك وبر كارباش* یارن اکرانلرك حضوریدن دور ایسك آنلره خدمت ونعظیم
ایتمكله یار ومحب اول آنلرك صحبت وملاقاتلرندن دور اولمق خصوصنده نداست ایلمكده چابك وكارا زره اول (م ی)
تا ازان راهت نسیمی می رسد* آب رحمت راچه بندی از حسد* تا اول یولدن سكا بر رایحه یتشه رحمت الهی صوینی
انلره حسد ایلمكدن نیچون باغلرسن وفیض الهی بی نیچون قطع ایلرسن (مثنوی) كرچه دوری دور می جنبان تودم
حیثما كنتم فولوا وجوهكم * بو آیت سورهٔ بقرده در (وحیثما كنتم) هر نه یرده كه اوله سز اكر شرقده وا كر غربده
وا كر برده وا كر بحرده (فولوا وجوهكم شطره) دوندرك یوزلر یكزی مسجد حرام جانبنه معنای بیت اكرچه دور ایسك
وقرب حقدن مهجور ایسك اراقدن اوینادقو یر یغكی یعنی اولیا واصفیا جانبنه جابلوس وتملق قیل زیرا حق تعالی
وحیثما كنتم فولوا وجوهكم) بیوردی پس اكرچه بو آیت كریمه قبلهٔ صوری حقنده در لكن معنای باطنیسی قبلهٔ
حقیقی اولان انبیای كرامه واولیای عظامه دخی متوجه اولك دیمكه اشارت اولور (مثنوی) چون خری در كل فتد
از كام تیز* دمبدم جنبد برای عزم خیز* مثلا چونكم بر خر بالچغه دوشه كام تیزدن یعنی بلا تدبر سرعتله آدیم
آتقدن تیز تیز رفتارا یتمكدن قالقمق واورادن خلاص بولمق قصدنه دمبدم حركت وسعی ایلر پس لایق اولان بودر كه
سن دخی بدن بالچغندن خلاص اولمق ایچون عزیمت وحركت ایلیه سن (مثنوی) جای راهموار نكند بهرباش*
داند او كه نیست از جای معاش* اول كه دوشن خر یری هموار ایلمز آنده اولمقدن اوتری یعنی اول بالچغی دوزدوب برابر
ایلمز انده قرار ایلمكدن اوتری زیرا خر بیلور وحس ایلر كه اول كل معیشت وراحت یری دكلدر (مثنوی) حس تو
حس خر كمتر بدست* كه دل تو زین وحلها بر نجست* پس سنك حس وادراكك خرك حسندن ناقصرك اولمشدر زیرا
سنك كوكلك بو وحللردن صحیرمدی وحل بالچغه دیرلر مراد اكل وشربه ومشتهیات نفسانیه یه متعلق اولان شیئلردر
(مثنوی) دروحل تأویل رخصت میكنی* چون نمی خواهی كزان دل بركنی* وحلده تأویل رخصت ایلرسن چون
استمزسنكه آندن كوكل قو پره سن یعنی چونكم اكل وشربه ومشتهیات نفسه مبتلاسن بو حالتده تأویل رخصت
ایلرسن بویله دیو (مثنوی) كین روا باشد مرا من مضطرم* حق نكیرد عاجزی را از كرم* كه بو راده روا وجائزدر بكا زیرا
بن مضطر وعاجزم حضرت حق كرمندن عاجزلغی طوتمز ومضطر اولنی اخذ ایتمز (مثنوی) خود كرفتست وتو چون
كفتار كور * این كرفتن را نبینی از غرور* حضرت حق سنی خود موأخذه ایلمشدر لیكن سن كور كفتار كبی
بو موأخذه یی كورمزسن غرور وغفلتكدن (م ی) می كویند این جایكه كفتار نیست * از برون جویند كاندر غار نیست
كفتار شكارا یتمك استینلر بو یرده كفتار یوقدر دیرلر طشره دن طلب ایلرلر بویله دیو كه مغاره ده یوقدر بعض نسخه ده
جوینه یرینه جویید واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی طشره دن استكه اول غار ایچره دكلدر دیمك اولور (مثنوی
این همی كویند وبندش می نهند* او همی كوید زمن بی آكهند * اول طائفه بونی دیرلر وآ كابند قورلر كفتار
انلرك كفتارینه اعتماد ایدوب ایدر بونلر بنی كورمدیلر (مثنوی) كرز من آكاه بودی این عدو* كی ندا كردی كه
این كفتار كو * بو دشمن بندن اكر خبردار اولیدی نیچون ندا ایلردیكه اول كفتار قنی پس بو سكره مغرور اولوب عاقبت
دامه هلاك كفتار اولور (دعوی كردن آن شخص كه مرا خدا نمی كیرد بكناه وجواب كفتن شعیب علیه السلام اورا
(مثنوی آن یكی میكفت در عهد شعیب* كه خدا از من بسی دیدست عیب* اول كمسه شعیب پیغمبر علیه السلام
زماننده ایتدی كه خدای تعالی بندن چوق عیب وكناه كورمشدر (مثنوی) چند دید از من كناه وجرمها * وز كرم
یزدان نمی كیرد مرا* بندن نیچه كره كناه وجرملر كوردی وكرمندن خدای طوتمز وكناهم سببیله موأخذه ایتمز (مثنوی
حق تعالی كفت در كوش شعیب* در جواب او فصیح از راه غیب* حق تعالی غیب یولندن فصیح وآشكاره اول
مغرورك جوابنده شعیب پیغمبر علیه السلامك قولغنه دیدی (م ی) كه بكفتی چند كردم من كناه * وز كرم نكرفت
در جرم اله * كه دیدك بن وافر كناه ایلدم وكرمندن حضرت اله بنی جرممده اخذ ایتمدی (مثنوی) عكس میكویی ومقلوب
ای سفیه* ای رها كرده ره وبكرفته تیه* ای سفیه عكس ومقلوب سویلرسن ای یولی ترك ایلمش وصحرا وبیابانی طوتمش
مثنوی) چند چندت كیرم وتو بی خبر* در سلاسل ماندهٔ پا تا بسر* سنی نه قدر نه قدر موأخذه ایلرم وسن بی خبرسن
سلسله لرده قالمشسن آیاقدن باشه دكین وقیود معنویه یه مقید اولمشسن باشدن آیاغه دكین (مثنوی) زنك تو بر توت
ای دیك سیاه* كرد سیمای درونت را تباه* ای سیاه چوملك سنك قات قات پاسك سنك باطنك یوزینی تباه وخراب
ایلدی (مثنوی) بر دلت زنك كار بر زنك كارها* جمع شد تا كور شد ز اسرارها* سنك قلبك اوزره پاسلر اوزره پاس جمع
اولدی تا قلبك سرلردن كور اولدی (مثنوی) كر زند آن دود بر دیك نوی* آن اثر بنماید ار باشد جوی * مثلا اكر اول
تتون بر یكی چوملك اوزره اورسه اول اثر كوریتور فرضا اكر براریه اوله (مثنوی) زانكه هر چیزی بضد پیدا شود

برسپیدی آن سیه رسوا شود * زیرا که هر برشی ضدیله پیدا اولور برسپید اوزره اول سیاه رسوا اولور (م ی) چون سیه شد دیك پس تأثیر دود * بعد ازین بروی که بیند زود زود * چونكه دیك سیاه اولدی پس دودك تأثیری بوندنصكره یعنی سیاه اولدقدنصكره اول چولمك اوزره دودی تیز تیز كیم كورر یعنی علی الفور دودی كورمكه كمسه قادر اولمز (مثنوی) مرد آهنكر كه اوزنكی بود * دود را باروش همرنكی بود * دمورجی كمسه كه اوزنكی اوله دودك آنك یوزیله همرنكلكی اولور (مثنوی) مرد رومی كو كند آهنكری * رویش ابلق كردد از دوداوری * اما رومی كمسه كه او آهنكرلك ایده آنك یوزی آبلق اولور دود كتوریجیلكدن (مثنوی) پس بداند زود تأثیر كناه) پس بیلدی زود كویدای اله پس روی قلبی نور توحید ایله بیاض و منور اولان كمسه علی الفور كناهك تأثیرندن بیلور پس حضرت خدانك دركاهنه علی الفور ناله ایلر وای اله وای پادشاه دیو سویلر (مثنوی) چون كند اصرار وبد پیشه كند * خاك اندر چشم اندیشه كند * اما معاصی اوزره چونكم اصرار ایلیه وبد ایشی كندی یه پیشه وصنعت ایلیه اندیشه كوزنه خاك ایلیه یعنی عقل وفكری كوزنی كورقیله (مثنوی) توبه نندیشد دكر شیرین شود * بردلش آن جرم تا بی دین شود * كیرو هركز توبه فكر ایلمز اول جرم وكناه آنك قلبی اوزره شیرین اولور تا بی دین اولور وعاقبت كافر اولور (مثنوی آن پشیمانی ویارب رفت ازو * شست بر آیینه زنك پنج تو * اول كناهدن پشیمان اولملق ویاربی دیو تضرع قیلمق آندن كندی آیینه سی اوزره بش قات پاس اوتوردی یعنی قلبنه زیاده پاسلر غالب اولدی (مثنوی) آهنش را زنكها خوردن كرفت * كوهرش را زنك كم كردن كرفت * اول عاصینك آهن قلبنی زنكار معاصی یمكلك طوتدی (كما قال علیه السلام ان القلوب تصدأ كما یصدأ الحدید قالوا وما جلاؤها یارسول الله قال ذكر الله) وآنك كوهر ایمانی پاسلركم ایلمك طوتدی (مثنوی) چون نویسی كاغد اسپید بر * آن نوشته خوانده آید در نظر * چونكه سپید كاغد اوزره یازه سن اول مسطور اولان نسنه نظرده اوقونمش كاور یعنی قلب بر كاغد سپید كبیدر ركن خط خطایی آنك اوزرینه یازسك اول مرة نظرده اوقونمش اولور وثانیا آنك اوزرینه بردخی یازسك اوقونمسی منفهم اولمیوب هر ایكیسی غلط اولور نه كم بیوررلر (مثنوی) چون نویسی برسر بنوشته خط * فهم ناید خواندنش كردد غلط * چونكه خطی یازلمش كاغدك باشی اوزره یازه سن فهمه كلمز یعنی فهم اولنمز آنك اوقنمسی غلط اولور (مثنوی) كان سیاهی برسیاهی اوفتاد * هر دو خط شد كور ومعنی ئی نداد * زیرا اول برسیاه خطكه برسیاه خط اوزره دوشدی یعنی واقع اولدی هر ایكی خط كور اولدی وبر معنی ویرمدی (م ی) در سوم باره نویسی برسرش * پس سیه كردی چو جان كافرش) وكر اوچنجی كره اول خطك باشی اوزره خط یازه سن كافرك جانی كبی او خطی زیاده سیاه سیه ایلدك یعنی اكر ثالثا آنك اوزرینه برخط دخی یازسك پس اول كاغدقلبی سیاه ایلرسن كافر جانی كبی كما قال علیه السلام ان العبد كلما اذنب ذنبا حصلت فی قلبه نكتة سوداء ان استغفر صقلت وان عاد زادت حتی یسود قلبه وهو الران الذی قال الله تعالی فی كتابه كلا بل ران علی قلوبهم ما كانوا یكسبون (وقال ایضا فی العصاة والذین كسبوا السیئات وجزاء سیئة سیئة مثلها) وقال وترهقهم ذلة مالهم من الله من عاصم الی آخر الایه (مثنوی) پس چه چاره جز پناه چاره كر * ناامیدی مس واكسیرش نظر * پس نه چاره واردر بو كونه سیاه روان اولان كمسه یه چاره كر اولان اللهه رجا والتجادن غیری رحمت حقدن یأس مس كبیدر وانك كیمیاسی نظر الهیدر نظر بمعنی انتظار اولسه ده جائزدر معنی ناامیدلك مسدر وآنك كیمیا اود واسی عبدك رحمت حقه انتظاریدر كه افضل العبادات انتظار الفرج بیورلمشدر (مثنوی) ناامیدیها به پیش او نهید * تازدرد بی دوا بیرون جهید * امیدسزلكلری آنك اوكنده قوكز تاد واسز درددن طشره صچرایه سز یعنی خلاص ونجات بوله سز (مثنوی) چون شعیب این نكتها با او بكفت * زان دم جان در دل او كل شكفت * چونكم شعیب علیه السلام اول نكات حقانیه یی اول مغرور ه دیدی اول جانه مضاف اولان نفس وكلامدن انك قلبنده كل ایمان وایقان آچلدی ولكن اول مؤاخذه نك نشانن طلب قیلدی پس حضرت حق شعیب علیه السلامه وحی ایدوب خبر ویردی كما روی فی الخبران رجلا فی زمان شعیب قال الهی كم اعصیك فلا تعاقبنی فاوحی الله الی شعیب قال یا شعیب قل لفلان كم اعاقبه ولكن لا یعلمه الم اسلب عنه لذة طاعاتی الم آخذ منه حلاوة مناجاتی (م ی) جان او بشنید وحی آسمان * كفت اكر بكرفت مارا كو نشان * آنك جانی آسمانك وحیینی اشتدی اول كمسه ایتدی حضرت حق اكر بزی طوتدی ایسه اكا نشان قنی (م ی) كفت یارب دفع من میكوید او * وان كرفتن را نشان می جوید او * حضرت شعیب علیه السلام ایتدی یاربی اوبنم دفعمی دیر اول مغرور اول مؤاخذه یه نشان استر (م ی) كفت ستارم نكویم رازهاش * جز یكی رمز از برای ابتلاش * حضرت خدا شعیب پیغمبر علیه السلامه ایتدی بن ستار العیوبم آنك رازلرین دیمزم بر رمزدن غیری آنك ابتلاسندن اوتری (مثنوی) یك نشان آنكه می كیرم ورا * آنكه طاعت دارد و صوم ودعا * آنك برنشانی

اولدرکه آنی مؤاخذه ایلرم اولکه صومدن ودعادن طاعت طوتر (مثنوی) از نماز واز زکوة وغیر آن * لیک یک ذره
ندارد ذوق جان * ودخی نماز دن وزکاتدن ودخی آنک غیریسندن یعنی اکرچه آندن بوکونه طاعتلر ظاهر اولور ایکن
اول کسه بر ذره جان ذوقنی طوتمز روشن واطیف طاعتلر ایلر ایکن اول طاعت وافعالدن بر ذره چاشنی وذوق طوتمز
(مثنوی) می کند طاعات وافعال سنی * لیک یک ذره ندارد چاشنی * آنک طاعتی بحسب الظاهر نغز ولطیفدر ولکن
معناسی نغز دکلدر جوزلر چوقدر وآنده ایچ یوقدر (مثنوی) ذوق باید تا دهد طاعات بر * مغز باید تا دهد دانه شجر *
ذوق کرک تا طاعاتلر میوه ومحصول ویره مغز کرک تا دانه شجر ویره ذوقدن مراد اخلاص وحضور قلبدر مادامکه
اخلاص وحضور قلب اولمیه طاعات محصول وثمرات ویرمزنته کم مغز کرکدر که تا دانه شجر ویره (مثنوی) دانهٔ
بی مغز کی کردد نهال * صورت بی جان نباشد جز خیال * ایچی سز دانه نیچون نهال اولور یعنی اولمز جانسز صورت
خیالدن غیری اولمز کذلک بلا حضور ولا اخلاص اولان اعمال خیالدن غیری اولمز وثمرات لذاتی ویرمز وقبول
مرتبه سن بولمز (بقیهٔ قصهٔ طعنه زدن آن مرد بیکانه برشیخ (مثنوی) آن خبیث از شیخ می لایید ژاژ * کژ نکر باشد
همیشه عقل کاژ * اول خبیث شیخدن اوتری وافر مهملات سویلدی لاییدا اولودی دیمکدر بو راده هرزه سویلدی
معناسنه اولور شاشی ینک عقلی دایم کژ نکر وکژ فهم اولور (مثنوی) که منش دیدم میان مجلسی * اوز تقوی
عاریست ومفلسی * که اول شیخی بن بر مجلس اورتاسنده کوردم پس اول تقوادن عاری وزیاده مفلسدر (مثنوی)
ورکه باور نیستت خیز امشبان * تا ببینی فسق شیخت را عیان * واکرکه سنک بکا تصدیق واعتمادک یوق ایسه بو کیجه
قالق تا شیخک فسقنی عیان واشکاره کوره سن (مثنوی) شب ببردش بر سر یک روزنی * کفت بنکر فسق وعشرت
کردنی) اول منکر مریدی کیجه بر روزنک طرفنه ایلتدی وایتدی نظر ایله فسق وعشرت ایلمکلکنه (مثنوی) بنکر آن
سالوس روز وفسق شب * روز همچون مصطفا شب بولهب * نظر ایله اول روزده اولان ریایه وشبده اولان فسقه کوندز
مصطفی کبی وکیجه ابولهب کبی (مثنوی) روز عبد الله اورا کشته نام * شب نعوذ بالله اودردست جام *
کوندزآ کا نام عبد الله اولمش شب نعوذ بالله آنک افعال قبیحه سندن النده جام شراب (مثنوی) دید شیشه در کف
آن پیر پر * کفت شیخا مر ترا هم هست غر * مرید اول پیرک النده شیشه یی پر کوردی اول مرید شیخنه ایتدی
ای شیخ سنکده فریب وغرورلک واردر (مثنوی) تو نمی کفتی که در جام شراب * می بمیزد دیو دروی باشتاب * سن
دیمزمیدک که شراب جامنده شیطان ایشر آنده عجله ایله بعض نسخه ده بویله واقع اولمشدر دیو می میزد شتابان باشتاب
یعنی شیطان ایوه رلک عجله ایله آکا ایشر (مثنوی) کفت جامم را چنان پر کرده اند * کاندرو اندر نکنجد یک سپند *
مرید که شیخک النده جام می کوروب ای شیخ سنک دخی غرور وحیلتک می واردر دیدکده تعلیما للمریده وارشاد المستفیده
معقولی محسوس مرتبه سنده ابراز ایدوب وخمر باطن وجام فاطنی تفهیم ایچون ظهوره کتوروب دیدیکه ای مرید
بنم جاممی آنجلین مالامال ایلمشلردرکه اول جامک ایچنه صغمز براوزرلک دانه سی (مثنوی) بنکر اینجا هیچ کنجد ذرهٔ
این سخن را کژ شنوده غرهٔ * نظر ایله بوراده هیچ بر ذره صغرمی یعنی ای مرید نظر ایله هیچ بر ذره غیر وسواددن برقطره
بوجام محسوسه صغرمی صغمز اما بو سوزی کژ اشتمش سن بونک سرندن مغرور وغافلسن یعنی اول منکردن
ای مرید بو سوزی اکری اشتمشسن وآکا مغرورسن (مثنوی) جام ظاهر خمر ظاهر نیست این * دوردار این راز شیخ
غیب بین * بو جام ظاهر خمر ظاهر دکلدر غیب بین شیخدن بونی بعید ومحال طوت یعنی بو ظاهر جام ظاهر شراب
دکلدر سن بونی غیب بین واهل دین اولان شیخ صاحب تمکیندن تبعید وتنزیه ایله (مثنوی) جام می هستی شیخست
ای فلیو * کاندرو اندر نکنجد بول دیو * جام می شیخک وارلغی ووجودیدر رومی اللهک نور وجودیدر ای عقلی ناقص
ابله که اول نور حقله مالامال اولان وجود جامنه هرکز بول دیو وخدعه وریو صغمز بلکه مغایرت وسواحکمنده
اولان مخلوقات ومکوناتدن بر ذره داخل اولمز (مثنوی) پر ومالامال از نور حقست * جام تن بشکست ونور
مطلقست * اول شیخک وجودی حقک نورندن پر ومالامالدر تن جامی صندی ونور مطلقدر یعنی اول بر جامدرکه
نور حقله پر ومالامال اولوب طولدی وجام تن سنک محو وفنا ایله شکست قیلوب عین نور مطلق اولدی جام وجود شیخ
بر مرتبه لطیف ورقیق اولدیکه خمر نور مطلقه دونوب بری برینه متشابه ومتشاکل اولدی اکر نظر حق ایله نظر
ایدسک کویا قدح وجود شیخ واردر خمر الهی یوقدر (واهذا قال الجنید مناسبا لهذا المحل (نظم) رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها وتشاکل الامر * فکانما خمر ولا قدح * وکانما قدح ولا خمر * بو محلده الیق تعبیر واحق تقریر اولدر که مشایخ
عظام واولیای کرام قدس الله ارواحهم بر مقامه واصل اولورلر که انده اصل جمیع اذواق ولذاتی بولورلر وجمله نفایس
وطیباتک حقیقتن مشاهده قیلورلر وبو ذوق حقانی یه وجود بر وجودلری محل ومظهر اولدیغی اعتبار ایله وجودلرینه

جام وارل ذوق حقيقته مدام تعبير ايدرلر وبو ملوك تحت الاطمار وسلاطين عالى مقداره حضرت پرورد كار برمرتبه قوت واقتدار ويرمشدركه برمقتضاى حكمت بالغۀ الهيه اكر استرلرسه باذن الله اول امور غيبيه يى وذوق وسرور معنويه يى وياتعليم وارشاد ايچون وياخود معنانك صورت بغلمسنده وسر غيبينك شهادته كلمسنده برآخرلذات وبرغيرى حلاوت ايراث قيلديغى ايچون صورته كتورورلر ومرتبۀ حسه يتورورلر حتى نيچه منكرلرك بواعبله عقل وادراكن ضايع ايدوب يتورورلرنته كم شيخ مرقوم ذكر اولان منكر مذمومك عقل وادعانى يتورديكى كبى ونيچه مريدلرك دخى ايمان وايقانن احيا ايدوب يتورورلر شيخ مذكور مريدمز بورلك ايمان واعتقادن زياده ايدوب يتورديكى كبى ودخى حضرت قضيب البان موصلى كندى معتقدلرندن برينك شبهه سن دفع ايدوب حقيقت حاله واصل ايدوب يتورديكى كبى فتوحاتده شيخ قضيب البان موصلينك منقبه سنده بوكونه نقل ارلنمشدركه قضيب البانك حجره سنه بعض كمسنه لر كورديلركه اجمل نسوان واحسن انساندن محبوب ومحبوبه شكلنده ايكى كمسه داخل اولديلر پس آنلر درحال شيخى انكار ايدوب بعض مجلسده شيخك قدح ومذمتنه شروع قيلديلر شيخك مريد ومعتقدلرندن برى بونلرى دفع وردقيلدقده بونلر ديديلركه بز بويله كوردك نحن نحكم بالظاهر استرسك سن دخى تجسس ايله تا سكا دخى بوقصه كشف وباهر اوله پس مريد شيخك احوالنى تفحص قيلدى فى الحقيقه كور ديكه ايكى كمسه كاوب حجرۀ شيخه داخل اولدى مريد دخى درعقب دق باب ايلدى شيخ كيمدر ديوسويلدى ومريد دخوله استيذان قيلدى شيخ رضا ويروب مريد ايچرى داخل اولوب كورديكه بردابرزيا شيخك يميننده وبرحسنا اودرلر باشمالنده اوترمشلر شيخ حضرتلرى بونلرله كاه معانقه وكاه مكالمه وكاهى تلذذ وتمتع طريقيله معامله ايلر مريد متحير اولوب ديديكه اى سلطان حقيقت بونلر فرضى نامحرم اولسه لر ينه بنم جناب ولايت مآبكه انكارم يوقدركه قصۀ موسى وخضر مسطور اولمش وبين العلماء شهرت بولمشدر ولكن رجا ايدرمكه بوسردن فتح باب وبوبوزدن كشف نقاب بيوره سز ديدكده شيخ تبسم ايدوب ديديكه اى فرزند بو يميننده اولان محبوب شكرخند ودلبند بنم عقل وسعادتمنديمك صفتيدر وبومحبوبه وانيسه بنم نفس نفيسه ملك هيئتيدر حضرت خدا الذات اخرى ونعمت كبرى حاصل اولمق ايچون اولياسنه معقولى مرتبۀ شهادته ومعنايى عالم صورته كتوروب اول متمثل ومتجسد اولان معنادن لذت صوريه يى تمتع وتلذذ ايدرلر واسترلرسه اول معانئ مصوره ينه مرتبه لرينه كيدرلر پس شيخ قضيب البان اول محبوبى دركنار ايدوب كندى يه ضم ايلدى درحال غائب اولدى وكذلك محبوبه يى دخى سينه سنه آلوب درآغوش ايلدى اول دخى نابديد اولدى پس مريد شيخ بوسرلك مشاهده سنده حيران قالدى بوحالت جبريل امينك رسول اكرمه دحيۀ كلبى وحضرت مريمه بشر سوا شكلنده تمثل وتجسد ايلمسى قبيلندن اولور (مثنوى) نور خورشيدار بيفتد برحدث * او همان نورست نپذيرد خبث * برنوع آخر اوزره اولان كرامته وبركونه حالته دخى اشارت ايدوب بيورورلر بونلر شول خورشيد اعظمدركه اكر بونلرك نورى حدث وخبث اوزره واقع اولسه ينه اول نوردر بونلركه من بعد خبيث وملوث اولمزلر وبربحريى كراندركه من كل الوجوه مردار قبول قيلمزلر مثلا بربحره جميع ام الخبايث اولان خمرى دوكسك مردار اولمز پس بحر محيط اولياى كملينك بحر باطننه نسبت برقطره وشمس منيرا آنلرك نورنه كوره برذره در پس بونلرك باطنى مردار وخبيث حرامدن وطعامدن نيچه خبيث اولور ونوجهله نجاست قبول قيلور زيرا بونلره طهارت حقيقيه حاصله اولمشدر بشريت لوثيله ملوث اولنلره كوره قياس ايلمك جائز دكلدر زيرا بونلرك جمله خوارق عاداتلرندن برى تبديل اعيان ايلمكدر مثلا نظر اكسير تاثيرلرى مسى زر وزهرى ترياق اكبر ايلرنته كم حضرت عمر رضى الله عنهدن روايت اولنوركه زمان خلافتلرنده قيصر روم آكا بعض هدايا وپيشكش ارسال ايدوب رسول روم آنى حضور عمر فاروقه ايصال ايلدكده كورديكه بوجمله نك ميانده مالامال برشيشه وار سؤال ايلديكه بوندر وسول ديديكه برزهر قتولدركه هركيم برمثقالن ايچرساعته وارميوب دنيادن كوچرو دشمنه برلعبله ايچرسه لر درحال كنديدن كچر پس حضرت عمر رضى الله عنه ديديكه بكا نفسمدن اشد دشمن اولمز ديوب اون وقيه مقدارى زهرى قالديروب نوش ايتدى رسول بوحالى كوروب كندوبى فراموش ايتدى بعد زمان كورديكه هيچ فاروقه ضرر كلدى ومتغير دخى اولمدى پس ايمانه كلوب مسلمان اولدى (مثنوى) شيخ كفت اين خودنه جامست ونه مى * هين بزير آ منكرا بنكر بوى * پس اول شيخ همام جام ايچره اولان مدامى عسل مصفا ايليوب منكره خطاب ايلدى وبروجه عتاب بوكونه سوز سويلدى اى منكر بوالمده اولان خودنه جامدرونه ميدرا كاه اول آشغه كل اى منكر واول جام ايچره اوانه نظر قيل (مثنوى) آمد وديد انكبين خاص بود * كورشد آن دشمن كور وكبود پس شيخك حضورينه كلدى كورديكه انكبين خاص ايدى پس كور اولدى اول بيهوده ويمعنى اولان دشمن (مثنوى)

کفت پیر آندم مرید خویش را * رو برای من بجو یی ای کیا * که مرا رنجیست مضطر گشته ام * من ز رنج از مخمصه
بگذشته ام * اولیاء اللهك محرمات ومنهیاتی ارتکاب ایلملری طرق ثلثه دن خالی دکلدر یا تمثیل ویاخود تطهیر وتبدیل
طریقی اوزره در کما بینا ویاخود وقت ضرورتده امتثالا لامر الله رخصت شرعیه یی ارتکاب ایتمك اوزره در زیرا
عزایمله عمل نیجه واجب ومستحب ایسه وقتنده رخصت ایله عمل ایلمك اویله واجب ومستحبدر (کما روی عن ابن عمران
الله یحب ان تؤتی رخصه کما یحب ان تؤتی عزائمه وعن انس رضی الله عنه ان الله یحب ان تعمل رخصه کما یحب العبد
مغفرة ربه) پس حین ضرورتده اولان رخصت شرعیه نك بیاننه شروع ایدوب بیورورلر اول شیخ کندی مریدنه اول
دمده دیدی ومنکره تعریض وسائر انکار قیلنلره مسئلهٔ ضرورتی تعلیم ایلدی واراه اول مرید بنم ایچون شراب نبیذ
استه زیرا که بنم رنجم واردر وبن بو حالده مضطر اولمشم وبن رنج والمده حالت مخمصه دن یعنی شدت جوعدن اوتنه کچرم
مثنوی) دو ضرورت هست هر مردار پاك * بر سر منکر ز لعنت باد خاك * ضرورتده هر مردار پاکدر منکرلکنك باشی اوزره
لعنتدن خاك اولسون یعنی برمفحوای الضرورات تبیح المحظورات حین ضرورتده هر مردار وحرام پاکدر وحلالدر
شریعت بیلمین منکرلك باشنه لعنتدن خاك اولسون حرامی مضطر اولنلره حضرت کریم ورحیم حلال ایلمشدر وبوکا
دلائل چوقدر بو جمله دن قرآن عظیمده حکیم مطلق بیورورلر که (انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل به
لغیر الله فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه (یعنی ای مؤمنلر ویکز سزلك اوزریکزه حرام ایلدی الامردار اولمشی ودم
مسفوحی ولحم خنزیری واصنام ایچون مذبوحه اولوب اوزرینه اسماء اصنام ذکر اولنانی برکسه مضطر اولسه وباغی
وطاغی اولمدیغی حالده ولذت نفسانیه یه تجاوز قیلمدیغی حالده بو حرام اولان شیئلری تناول قیلسه اکا گناه یوقدر بلکه
اول دمده بویله ایلمك خیری چوقدر فرضا برکسه حین ضرورتده رخصت شرعیه یی ارتکاب ایلیوب اولسه مردار
اولور ومیتهٔ جاهلیت اوزره اولور مثلا مسائل فقهیه دن بری بودر که برکسه یمك یرکن بوغازینه برلقمه طورسه وآنی
مضطر قیلسه اول حینده انك دفعی ایچون صو استسه وصو بولنمسه ولکن قتنده خمر بولنسه وآنك دفعی ایچون کفایت
مقداری شرب خمر ایلسه آثم اولمز صورت اخری برقاچ کسه سفر ایتسه لر ویرجانبه کتسه لر بونلرك صولری اولسه
اما یا ایچلسه ویا دوکلسه بعده بونلرك ماینده برشریعته عالم کسه یه زیاده عطش غالب اولسه بونلردن صو استسه
ویولنمسه ولکن خمر بولنسه واول عالمك دخی عن قریب آبه وصوله یقینی اولمسه سد رمق مقداری علی قدر الکفایه اول
خمردن ایچسه آثم اولمز اکر بعد الشرب بعد خطوات معدوده آبه واصل اولسه ینه توبه قیلمز زیرا اول حینده
مأکول ومشروب اولان محرماته حرام دینمز فافهم ولا تغفل فهذه مسائل شرعیه واحکام مرعیه (مثنوی) کرد
خمخانه برامد آن مرید * بهر شیخ از هر خمی او می چشید * اول مرید شیخك فرمانی ایله میخانه نك چوره سنه کلدی
شیخدن اوتری او مرید هر برکوپدن شراب طاتدی (مثنوی) در همه خمخانها او می ندید * کشته بد پر از عسل خم نبید
دوکلی میخانه لرده اول مرید شراب کورمدی شراب ونبیذ ایله پر اولان کوپ عسلدن پر اولمش ایدی (مثنوی)
کفت ای رندان چه حالست وچه کار * هیچ خمی در نمی بینم عقار * مرید میخانه ده اولنلره ایتدی ای رندلر نه حالدر
ونه ایشدر هیچ برکوپده شراب کورمزم (مثنوی) جمله رندان نزد آن شیخ آمدند * چشم گریان دست بر سر می زدند *
جمله رندلر چونکه بو کرامتی کوردیلر اول شیخك حضورینه کلدیلر چشملری کریه ایدیجی اللرنی باشلری اوزره اوردیلر ونیاز
وتضرع ایله بویله دیدیلر (مثنوی) در خرابات آمدی شیخ اجل * جمله میها از قدومت شد عسل * ای اولولرك شیخی میخانه یه
کلدك جمیع شرابلر سنك مبارك قدومکدن عسل اولدی (مثنوی) کرده مبدل تو می را از حدث * جان ما راهم
بدل کن از خبث * سن شرابی ناپاکلکدن تبدیل ایلمشسن بزم جانمزی دخی خبثدن تبدیل ایله یعنی خباثت نفسانیه
ونجاست بشریه وجسمانیه دن بزم روحمزی دخی پاك وطاهر ایله دیدیلر (مثنوی) کر شود عالم پر از خون مال مال *
کی خورد بندهٔ خدا الا حلال * یعنی بندکان خدامن بعد حرام یمك احتمالی یوقدر فرضا حرام یمکه متوجه اولسه
الله تبارك وتعالی آنی تبدیل ایدوب حلال ایلرنته کم اول شیخ کامل حین ضرورتده میخانه مینی ایچمکه متوجه اولوب
ومریدی میخانه یه کاوب جمله خمری یوقلیوب جمیع خمری عسل مصفا ایله پر اولمش کوردی پس بونلرك برفعلنده
هزار کونه حکمت وکرامت مندرجه دروبید کاری حلال اندر حلالدر کورکه رخصت شرعیه یی ارتکاب ایلدیلر
بر حلال ثانیا حق تعالی آنی صورت حرامده قومیوب عسل مصفایه تبدیل ایلدی ثالثا بو کرامت علیه واسطه سیله
میخوارلرك توبه وانابتی ظهوره کلدی پس اکر عالم خوندن مالا مال اولسه وحرامله طولسه چنین بیربندهٔ خدا حرامی یمز
الا اول حلال ییر یعنی خدای متعال کندی عبد خالصنه اکر عالم دم مسفوحله طولسه ومردار وحرام ایله مالا مال
اولسه اول مردار وحرامی پاك وحلال قیلر تابنده سی حلال وطیب وطاهر ییش اولور وبونده بررنکین معنی دخی

اولدركه مثلا بندهٔ خدا بر عالمه وارسه كه اول زمانده هيچ حلال قالمسه اول بندهٔ خدا حرامدن قدر كفايه سد رمق ايلر
پس حلال ييمش اولور وبونك مفهوم مخالفه سندن دخى بر لطيف معنى حاصل اولور اول مفهوم اكر عالم حلال ايله
مالامال اولسه وهيچ حرام قالمسه بندهٔ خدا اولمين اسيرهوا ايمزالا ينه حرام ييرديمكدر زيرا جاهل ومخالف هيچ اولمزسه
اسراف ايلر پس حلالده اسراف ايلمك حرامدر پس بندهٔ خدا اولان وما لكنك رضاسن طلب قيلان نوجهله حرام
ييرمن بعد بونلره حرام ييمك ميسر اولمز (ولو كان طعامهم فى صورة الحرام) كفتن عايشه رضى الله عنها با مصطفى عليه
السلام كه تو بى مصلى بهر جا نماز ميكنى چونست (م ى) عايشه روزى به پيغمبر بكفت * يا رسول الله تو پيدا ونهفت
حضرت عايشه رضى الله عنها بر كون حضرت رسول عليه السلامه ديدى يا رسول الله سن اشكاره ونهان (مثنوى)
هر كجا يابى نمازى ميكنى * مى دود در خانه ناپاك ودنى * هر قنده بوله سن يعنى هر بر موضع كه اتفاق دوشه اوراده نماز
ادا ايلرسن حالا كه خانه نك ايچنه ناپاك ودنى كيدر وخانه نك ايچر يسنى ناپاك وآلوده ايلر (مثنوى) كرچه مى دانى كه
هر طفلى پليد * كرد مستعمل بهر جا كه رسيد * اكرچه بيلورسنكه هر بر ناپاك وپليد طفل مستعمل وملوث ايلدى
هر يره كه ايرشدى (مثنوى) كفت پيغمبر كه از بهر مهان * حق نجس را پاك كرداند بدان * بو ابيات شريفه الى آخره
ما قبلنده اولان ابياتدن (كى خورد مرد خدا الا حلال) بيتنى مؤيد اولور يعنى حضرت رسالتپناه عليه السلام بعض
يرده بلا مصلى ولا سجاده نماز قيلرديكه اول ير عدم طهرى موهم اولوردى حضرت عايشه بونك سرندن سؤال
ايلدكارنده جواب باصواب بيورديلركه يا عايشه حق تبارك وتعالى اولولر ايچون يعنى كبار انبيا واوليا ايچون نجس
وناپاك يرى پاك ايلر بويله بيل (مثنوى) سجده كاهم را از آن رو لطف حق * پاك كردانيد تا هفتم طبق * اول پليدلرى پاك
ايلديكى جهتدن لطف حق بنم دخى سجده كاهمى پاك ايلدى هفتم طبقه يه دك بن ناپاك يرده دخى قيلسم الله آنى پاك
ايلر (مثنوى) هان وهان ترك حسد كن با شهان * ورنه ابليسى شوى اندر جهان * پس آكاه اول شاهلردن حقيقت
اولان انبيا عليهم السلامه واولياى عظامه حسدى ترك ايله يوخسه جهانده بر ابليس اولورسن قياس النفس على
النفس جائز دكلدر (م ى) كو اكر زهرى خورد شهدى شود * تو اكر شهدى خورى زهرى بود * زيرا اول فرضا اكر
بر زهر يه صافى عسل اولور يعنى ضرر ايلمزسن اكر صافى بر شهد ييه سن تمام زهر اولور (م ى) كو بدل كشت وبدل
شد كار او * لطف كشت ونور شد هر نار او * زيرا اول ولى بدل اولدى وآنك كارى دخى بدل اولدى بدل ابدالدن اولان
كمسه يه ديرلر انكيچون بدل ديديلركه كندى اوصاف بشريه سنى افنا ايدوب اوصاف الهيه يه وانوار ربانيه يه مظهر اولدى
جميع كارى دخى اكر نيك واكر بد كار الهيه يه بدل اولدى واول عين لطف اولدى وهر نار نفسى محضا نور اولدى
وبونلرلئم دارى لطيف وخبيثى نظيف قيلمرى كندى قدرت بشريه لرى حسبيله دكلدر كه قوت انسانيه يه محدوده
ومعلومه در بلكه قدرت الهيه واسطه سيله در (مثنوى) قوت حق بود مر بابيل را * ورنه مرغى چون كشد
مر پيل را * نه كم قوت حق اولدى ابابيل قوشنه كه اصحاب فيلى هلاك ايلدى يوخسه بر ضعيف مرغ اوفيلى نيجه
هلاك ايلر (مثنوى) لشكرى را مرغك چندى شكست * تا بدانى كان صلابت از حقست * كوركه بر عظيم
لشكرى بر قاچ حقير قوشجغزلر صدى تا بيله سنكه اول قوت وقدرت حضرت حقدندر (مثنوى) كر ترا وسواس آيد
زين قبيل * رو بخوان تو سورهٔ اصحاب فيل * اكر سكا وسوسه كلورسه بو قبيلدن يورى اصحاب فيل سوره سنى
اوقو تا سكا مشكل حل اوله وسورهٔ فيلك تفسيرى جلد اولده شير حكايه سنده مرور ايتمشدى فليطلب فيها (مثنوى
وركنى با او مرى وهمسرى * كافرم دان كر تو زيشان سر برى * اكر اى بشر بنده قلان اول ولى كامله سن عناد
وهمسرلك ايليه سن يعنى (ما هذا الا بشر مثلنا) ديوسو يليه سن كافر بيل بنى اكر سن بو كستاخلق سببيله آنلردن
باشنى قورتره سن يعنى البتته باش قورتره مزسن ديمك اولور واكر بو اصحاب سلوك ومعنا ملوك اولان اشترسيرتلر
اى موش طبيعت خصلت حسنه ولطافت جبلتلرى حسبيله سكا بعض مصلحت ايچون متابعت ومطاوعت دخى
قيلسه لر صقين مغرور ومعجب اولمه كه حضرت پيغمبر عليه السلام (رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره
بيورمشدر وحسن سيرت وكمال ملايمت ومتابعت مؤمنلرك شانندندر ديو ادا قيلمشدر (كما قال عليه السلام
المؤمنون هينون لينون كالجمل الانف ان قيد انقاد وان انيخ على صخرة استناخ) پس بو معنايه مناسب موشله اشترك
حكايه سنى ايراد ايدوب بيورررلر واشتردن ولى كامل وفاضل مراد اولنور وموشدن كوتاه بين اولان مرد جاهل وغافل
مقصود قيلنور (كشيدن موش مهار اشتر او معجب شدن موش در خود (مثنوى) موشكى در كف مهار اشترى *
در ربود وشد روان او از مرى * بر حقير موش بر اشترك يولارينى النه قاپدى وعناد وعجبندن موش روان اولدى
(مثنوى) اشتر از چستى كه شد با او روان * موش غره شد كه هستم پهلوان * اشتر چست لككدن وطبعنده اولان

ملایمت وملایمتدن كه موشله روان اولدی موش مغرور اولدی كندیسنه بویله دیوكه بن پهلوان اولدم (مثنوی) برشتر
زد پرتو آندیشه اش * كفت بنمایم ترا توباش خوش * موشك اندیشه سنك پرتوی اشتره اوردی ومنعكس اولدی
اشتر دیدی بن سكا كوستره یم سن خوش اول یعنی كندی مقدارکی وبنم مرتبه می سكا بیلدیره یم سن مغرور اول شمدیلك
دیدی (مثنوی) تا بیامد برلب جوی بزرك * كاندرو كشتی زبون پیل سترك * وموش تا برعظیم نهرك كنارینه كلدیكه
عظیم وجسیم فیل آنده زبون اولوردی (مثنوی) موش آنجا ایستاد وخشك كشت * كفت اشتر ای رفیق كوه ودشت
موش جوی كنارنده طوردی وخشك اولدی اشتر موشه ایتدی ای بنم كوه ودشت رفیقم (مثنوی) این توقف چیست
حیرانی چرا * پا بنه مردانه اندر جوی را * بوتوقف ندر وحیرانلق نیچوندر آیاغكی مردانه قوجوا یچنه كل خوف
ایلمه (مثنوی) توقلاووزی وپیش آهنك من * درمیان ره مباش وتن مزن * سن قلاوزسن وبنم پیش آهنكم سن
یولك اورته سنده اولمه وصمت وسكوت قیلمه (مثنوی) كفت این آب شكرفست وعمیق * من همی ترسم زغرقاب
ای رفیق * موش اشتره ایتدی بوجوی عظیم ودریك آبدر ای رفیق بن بوآبده غرق اولمقدن قورقرم (مثنوی)
كفت اشتر تا ببینم حد آب * پا درو بنهاد آن اشتر شتاب * اشتر موشه ایتدی تا آبك حد ومقدارنی كوره یم اولا اشتر اول
آبك ایچنه شتابله آیاق قودی (مثنوی) كفت تا زانوست آب ای كورموش * ازچه حیران كشتی ورفتی زهوش *
موشه ایتدی ای كورموش آب بنم دیزمه دكین درنه سببدن حیران اولدك وهوشدن كیتدك (مثنوی) كفت مورست
ومارا اژدهاست * كه ززانو تا بزانو فرقهاست * موش اشتره ایتدی بوآب سكا موردر وبزه اژدرهادر زیرا زانودن
زانویه فرقلر واردر یعنی اشتر موشه متابعت قیلمدقدنصكره موش دخی مغرور ومعجب اولمدقدنصكره برصو كنارینه
كلوب متحیر اولوب اشتر آنك تحیر وتوقفندن سؤال قیلوب اول دخی كندی یه نسبتله آنك شكرف وعمیق اولمسنه
اعتراف ایدوب وایلدكلری كستاخلغنه اعتذار قیلوب واشترك عظم شاننی بیلوب دیدیكه سلطانم سكا نسبتله بوآب یعنی
سلوك ده اولان ورطات بی حسابدر سكا نسبتله موردر وبزه نسبتله اژدرهادر زیرا كه زانودن زانویه فرق عظیم محققدر
وبوخصوصده (وفوق كل ذی علم علیم) كلامی مصدقدر (مثنوی) كرترا تا زانوست ای پرهنر * مرمرا صد كز
كذشت ازفرق سر * ای پرهنرا كر بوصو سنك دیزنه دكین ایسه تحقیق بنم باشم اوستنده یوز ارشون مقداری كچمشدر
(مثنوی) كفت كستاخی مكن باری دكر * تا نسوزد جسم وجانت زین شرر * اشتر چونكیم موشك بوعجزین كوردی
آنكا تأدیب ایدوب ایتدی بركره دخی كستاخلق ایلمه تا بوشردن سنك جسم وجانك یانمیه (م ی) تو مری با مثل خود
موشان بكن * با شتر مرموش را نبود سخن * ای موش سن كندك كبی موشلره عناد ومقابله ایله موشك شتر ایله
سوزی اولمز (مثنوی) كفت توبه كردم ازبهر خدا * بكذران زین آب مهلك مرمرا * موش اشتردن چونكیم بوتوبیخ
وتقریعه متعلق اولان سوزی اشتدی آنكا ایتدی توبه ایلدم الله ایچون بوآب مهلكدن بنی كچور پس شتر موشی
تأدیب قیلدقدنصكره موش ایلدیكی كناهه وكستاخلغه توبه قیلوب معترف اولدقدنصكره (ما جبل الله ولیا الا علی
حسن الخلق والكرم) حدیثنك مصداقنجه (مثنوی) رحم آمد مر شترا كفت هین * برجه وبركودبان من نشین *
اشتره مرحمت كلدی ودیدیكه آنكا اول صچره بنم اوركچم اوزره اوتور (مثنوی) این كذشتن شد مسلم مرمرا * بكذرانم
صد هزاران چون ترا) بوكچورمكلك تحقیقا بكا وبنم نوعمه مسلم اولدی صد هزاران سنك كبی كسه لری بوكونه ورطه لردن
كچوریرم پس تعلیم ادبه شروع ایدوب دیدیكه (مثنوی) چون پیمبر نیستی پس روبراه * تا رسی ازچاه روزی سوی جاه
چونكیم پیغمبر دكلسن متابعت ایت وآردنجه كیت بوله تا كم چاه طبیعت وجهالتدن قورتلوب بركون منصب
متبوعیته ومرتبه مشیخته واصل اوله سن نفسكه نظر قیل ومنصف اول (مثنوی) تو رعیت باش چون سلطان نهٔ *
خود مران چون مرد كشتیبان نهٔ * چونكه سلطان دكلسن رعیت اول كشتی یی كندك سورمه چونكه مرد كشتیبان
دكلسن یعنی اكرسن سلطان طریقت دكل ایسك برسلطانه رعیت اول محصل نظر ایله مرد كشتیبان
دكلسن دریای حقیقت جانبنه تنها كندك سورمه بلكه كشتیء طریقت علمنه عالم بررئیس مدبره متابعت ایله
تا بادهوا ایله كشتی یی شكسته قیلمیه سن وكرداب ضلالته مبتلا اولمیه سن (مثنوی) چون نهٔ كامل دكان تنها مكیر
دست خوش می باش تا كردی خمیر * چونكیم دین وطریقتده كامل اولمیه سن تنها دكان طوتمه یعنی تفرد وتنها رولك
ایتمه دست خوش اول یعنی الینی نجاستدن وخباثتدن پاك وطیب قیل تا خمیر ایلیه سن دستدن مراد نفس وخمیردن
مراد عملدر وتخمیر اعمال ایتمكه دست نظیف ونفس شریف لازمدر (مثنوی) انصتوا را كوش كن خاموش
باش * چون زبان حق نكشتی كوش باش * الله تبارك وتعالی سورهٔ اعرافك آخرنده بیوردیكه (واذا قرئ القرآن
فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون) یعنی شول وقتده كه ای مؤمنلر قرآن اوقنه سز آنی سامع اولك وسكوت قیلك

اللهدن رجعت اولنمغی راجح اولدیغکز خالده فقهالر که بوآیت مأموم حقنده در وعند قرأت القرآن انصات صلوات
الجهریه واجب وخارج صلواتده مستحب در پس حضرت مولانا اصحاب طریقی امام همام اولان مرشده اقتدا
ایلدکلری جهتدن مؤتم منزله سنه تنزیل ایدوب وآنلرک لسانندن ظهوره کلن (ان الله یقول علی لسان عبده) حدیث
شریفنک فحواسنجه حق کلامی ایدیکنه تنبیه قیلوب دیرلرکه ای متعلم ومسترشد مرتبه سنده اولان جناب حقک
انصتوا امرینی قبول ایله وخاموش اول چونکم لسان حق اولمدک وبلا واسطه وجود مطلقدن سبق آلمدک حقدن سبق
آلنلره ومظهر وحی والهام اولنلره قولاق اول وآنلرک کلامنی استماع قیل (مثنوی) وربکوبی شکل استفسار کو *
باشهنشاهان تو مسکین وار کو * اصحاب دل ومرد کامل حضورنده اکر سوز سویلرسک استفسار وسؤال طریقیله
سویله لاعلی طریق المکالمه والمناظرة والاختبار وشهنشاهان طریقت اولنلره کلامنی مسکین کبی سویله
وملوک طریقت اولنلره تواضع ومسکنت ایله تا کبر وکینله عمل قیلمیه سن وسهوت وشهوته مبتلا اولمیه سن (مثنوی)
ابتدای کبر وکین از شهوتست * راسخی شهوتت از عادتست * کبر وکینک ابتدای ظهوری شهوتدندر سنک
شهوتکک ثبات واستحکامی عادتکدندر یعنی اوصاف ردیه نک خبیث وقبیح اولان صفتلریکه کبر وکیندر بونلرک
صفات ذمیمه نک ابتداسی شهوت نفسانیه در وشهوت نفسک حظ ایلدکلری نسنه لردر ایکی قسمه منقسمه در برقسمنه
شهوت جلیه دیرلر که نفسک محسوسی وظاهرده اولان شیلردن حظ آلدیغیدر مثلا دراهم ودنانیر کثیره وحدایق
وبساتین لطیفه وبدیعه وقصور وبیوت رفیعه ومأکل ومشارب نفیسه وملابس فخیمه ومراتب بهیه ومحابیب ملیحه
کبی وبونلرک امثالی شیلردر نفس بونلردن حظ آلور وبونلرله متکبر اولور وکین براهل حق بومشتهیاتدن منع قیلسه
بونلره اسیر اولان آکا کین قیلور پس ابتدای کبر وکین شهوتلردن اولور وبر قسمنه دخی شهوت خفیه دیرلر اول نفسک
تعظیم ناسدن حظ آلمسی وعلم وعملی اوزره مدح خلقدن لذت بولمسی وبین الناس عزت وریاست طلب قیلمسیدر اصل
قورقیلجق شهوت بودر ولهذا (قال علیه السلام ان اخوف ما اخاف علیکم الریاء والشهوة الخفیة) محصل ابتدای کبر وکین
شهوتلردر وشهوتک رسوخ وثبوتی شهوت نفسانیه یه وخظوظ جسمانیه یه اعتیاد ایلمکدندر چونکم شهوته اعتیاد
ایلمک خوی بد محکم اوله سنی آندن کبر وچکن کسه یه خشم کاورشول کسه اوزره نته کم بیورورلر (مثنوی) چون
زعادت کشت محکم خوی بد * خشمت آید برکسی کت واکشد * چونکم عادتدن قبیح خویک محکم اولدی
خشم کاورشول کسه اوزره که سنی کبروچکه (م ی) چون که تو کل خوار کشتی هر که او * وا کشد از کل ترا باشد عدو
چونکم کل خوار اولدک هر اول کسه که کل یمکدن سنی کیروچکه سکا اول کسه عدو اولور (مثنوی) بت پرستان چون که
کرد بت تنند * مانعان راه بت را دشمنند * بت پرستلر چونکم بتک چوره سنی طولنورلر بت یولنک مانعلرینه
دشمنلردر هر کیمکه انلری بت پرستلکدن منع ایلرسه اکا عداوت ایدرلر (مثنوی) چونکه کرد ابلیس خو با سروری
دید آدم را حقیر او از خری * ابلیس چونکم سرورلکله خوی ایلدی وریاسته اعتیاد قیلدی حضرت آدم علیه
السلامی اول ابلیس خرلغندن خور وحقیر کوردی بویله دیو (مثنوی) که به از من سروری دیکر بود * تا که او مسجود
چون من کس شود * که بندن ایو وعالی غیری بر سروری اولور تا کم او بنجلین کسه نک مسجودی اوله (مثنوی) سروری
زهر ست جز آن روح را * که بود تریاق لانی ز ابتدا * سرورلک زهر در اول روحدن غیری یه که اول روح ابتدادن
تریاق لانی اوله یعنی ازل ازالده محل تریاک اوله تریاکدن مراد کمال خلوص وحب الهیدر (مثنوی) کوه اکر پر مار
شد باکی مدار * کان بود اندر درون تریاکزار * طاغ اکر پرمار اولدیسه پرمالک طوتمه که اول طاغ درونده تریاکزار
اوله مارلک اکا ضرری اولمز کذلک ماردن اضر اولان جاه وریاست دخی معدن تریاک اولان بندکان حقه ضرر ویرمز
(مثنوی) سروری چون شد دماغت را ندیم * هر که بشکست شود خصم قدیم * چونکم سرورلق سنک دماغکه
ندیم ومصاحب اولدی هر کیمکه آنی صدی ایسه سنک قدیم دشمنک اولور یعنی هر کیمکه سنک سرورلککه اعتبار
ایتمیوب طبعکه مخالفه کلام سویلسه ونفسکی شکست ایلسه سکا دشمن قدیم اولور (مثنوی) چون خلاف
خوی تو کوید کسی * کینها خیزد ترا با او بسی * چونکم اهل حقدن بر کسه سنک خویکک خلافنی سویلسه سنک
آکا چوق کینه لرک قالقر واو حق سویلینه دیرسن (م ی) که مرا از خوی من بر می کند * مر مرا شاکرد وتابع میکند
که بنی فلان کسه بنم خویمدن قوپارر وبنی شاکرد وتابع ایلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز طالبینه علی
طریق الحکایه بیورورلر (مثنوی) چون نباشد خوی بد محکم شده * کی فروزد از خلاف آتشکده * قبیح خوی
چونکم محکم اولمش اولمیه مخالفتدن آتشکده دن کبی شعله لنور یعنی چونکم اول ریاست جو ومعصیت خو
اولان کسه ده خوی بد محکم شده اولمیدی اهل حقه مخالفتدن آتش محلی اولان نفسی مشتعل اولور میدی

وعناد ومخالفت قیلور میدی وخوی بد آنده چونکم سرکش اولمیدی چقن مخالفتدن آنده آتش پارلاردی
واهل حق اولان ناصحه عناد ومخالفت قیلاردی (مثنوی) با مخالف او مدارایی کند * در دل او خویش را
جایی کند * بو بیتڭ ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور پس برسائل که یا سؤال ایلرکه
بعض کسنه اولورکه اهل حق آنڭ خوینڭ خلافن سویلسه وافعال شنیعه سن مذمت ایلسنه آنکا مخالفت ایلمز
وآتشکدهٔ نفسی مشتعل اولمق اوزره سوز سویلمز بلکه اهل حقه موافقت ومتابعت ایلر وجرمنه
اعتراف ایدوب نعم وبلی دیوب سویلر بیورورلرکه بوکونه کسنه دخی اولکی کبی اهل نفسدر زیرا مخالف اولان
اهل حقه مدارا ایلر یعنی باطنا بغض وعداوت وظاهرا متابعت وموافقت ایلر وتسلیم ورضایه مناسب سوزلر سویلر
تا اول اهل حقڭ کوکلنده وقلبنده کندییه بیر ایلر الحاصل ریاست جو ومعصیت خوار اولان اهل نفسڭ
ایکی حالی وار در اکر ناصح مخالف ضعیف وکندی قوی ایسه بی محابا غضبه کلور وخبث درونندن اظهار قیلور
واکر ناصح مخالف اولور واکا آشکاره مخالف قوی وکندی ضعیف ایسه مخالفه او مدارا ایلر وآنڭ قلبنده
تسلیمیت وموافقت سببیله بیر ایلر لکن باطنا ینه آنی سومز واکا میل دخی قیلمز دیمك اولور (مثنوی) زانکه خوی
بد بکشتست استوار * مور شهوت شد زعادت همچو مار * زیرا مدارا ایدن کسنه ده قبیح خوی استوار وپایدار
اولمشدر موركبی ضعیف اولان شهوت عادتدن مار كبی قوی اولدی (مثنوی) مار شهوت را بکش در ابتلا * ورنه اینك
کشت مارت اژدها * شهوت مارنی ابتلاده ریاضت ومجاهده ایله دپله یوخسه همان سنڭ مارڭ اژدرها اولدی
(مثنوی) لیك هر کس مور بیند مار خویش * تو ز صاحب دل کن استفسار خویش * لیکن هر کسه کندینڭ
مارنی مور کورر زیرا هر کسه کندینڭ عادت وخویی خوب وزیبا کورینور اماسن کندیکی صاحبدل ومرشددن
استفسار وتجسس ایله (مثنوی) تا نشد زر مس نداند من مسم * تا نشد شه دل نداند مفلسم * مادامکه مس زر
اولمدی بن مسم بیلمز مادامکه کوکل شاه اولمدی بن مفلسم بیلمز یعنی مادامکه باقر آلتون اولمیه کندینڭ باقرلغنی
بیلمز وبن مس وحقیرایدم دیو اعتراف قیلمز بلکه مسلڭ مرتبه سنده کندویی برجوهر عالی ومرتبه سامی
صاحبی زعم ایلر اما باقرلق مرتبه سندن تبدیل اولوب زر مرتبه سنه واصل اولدی کندینڭ اول مرتبه ده اولان
حقیرلغنی بیلور وکذلك مادامکه برکوکل شاه اولمیه کندینڭ اول حالنده اولان افلاسنی بیلمز ومفلسلکی
حالنده بن مفلسم دیمز چونکم غنای حق ایله غنی اوله وافلاس واحتیاجدن نجات بوله ومظهر سلطنت الهی اوله
آندن صکره کندینڭ اول مرتبه ده اولان دونلغنی وافلاسنی بیلور والحاصل انسان بر اعلا یه واصل اولمینجه کندینڭ
مرتبه سنڭ دونلغنی بیلمز دیمك اولور (مثنوی) خدمت اکسیر کن مس وار تو * جور میکش ای دل از دلدار تو
سن مس کبی اکسیره خدمت ایله ای دل دلداردن جور چك (مثنوی) کیست دلدار اهل دل نیکو بدان * که چو
روز وشب جهانند از جهان * دلدار کیمدر اهل دلدر اوییل که اهل دل روز وشب کبی جهاندن صحرا ایجیلردر یعنی
دلدار کیمدر اهل دل بونی اوییل که روز وشب کبی بونلر جهاندن صحرا لر وکون ومکاندن مفارقت ومباینت قیلورلر
یعنی روز وشب بری برندن صحرا یوب مفارقت قیلدیغی کبی بونلر دخی جهاندن اویله صحرا رلر ومنسلخ ومنخلع اولورلر
واللهه بنده لك قیلورلر (مثنوی) عیب کم کو بندهٔ الله را * متهم کم کن بدزدی شاه را * حضرت خدانڭ بنده سنڭ
عیبنی سویله یعنی الله بنده سنی طامع دنیادیمکله وتابع نفس وهوادر دیمکله ویاخود بونلرمانندی تعییب وتعییر
ایتمکله عیب ایتمه زیرا کون ومکاندن آزاد اولان شاه جهان اولور پس شاه اولنلری دزدلکله ازمتهم ایله یعنی
هیچ متهم ایله ولوکان فی صورة الفقر والحقارة زیرا اهل الله کدن تحت الاطمار چوق ملوك واردر صورتا
اشعث واغبر لکن عند الله دعالری مستجاب ومعتبردر (کما قال علیه السلام رب اغبر اشعث مدفوع بالابواب
لو اقسم علی الله لابره) ممکن اولدیغی مرتبه صورت فقر اده اولنلره حسن ظن قیلمق وسوء ظندن مجتنب اولمق لازمدر
(کما قال علیه السلام ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث قال علیه السلام خطابا لعمر وارشاد الامته
اذا ظننت فلا تحقق) نته کم اهل کشتی مقبول خدا اولان بر درویش سعادت کیشی سرقد ایله متهم ایلیوب آنلره قلبی
آزرده اولدی وکمالیله توبیخ وتقریع ایدوب آنلری صحبت ورضاسی فائده سندن خائب وخاسر قیلدی (کرامات
ان درویش که در کشتی متهم کردند بدزدی (مثنوی) بود درویشی درون کشتی * ساخته از رخت مردی پشتی *
بر درویش وار ایدی بر کیمنڭ ایچنده مردلك رختندن بریغن یعنی دیه دوزمش ایدی ومردلك رختندن مراد تو کل
وتسلیم وخلق کریم اوله زبو معنی دخی جائزدرکه رخت مرده مضاف اولمیه وتقدیر معنی بویله اوله که برکمی ایچره
بر درویش وار ایدی وبرمرد رختدن واسبابدن پشتی دوزمشدی پشتی ارقه یصدیغی وهمزه وحدت ایچوندر یعنی اول

درویش کندیسنه مرد لک رختندن برارقه یصدیغی دوزمشدی و آکا اعتماد واتکا قیلمش ایدی (مثنوی) یاوه شد همیان زر او خفته بود * جمله را جستند و او را هم نمود * کشتیده التون کیسه سی ضایع اولدی و اول درویش اویومش ایدی و آندن غافل ایدی کشتیده اولنلرک جمله سن طلب ایلدیلر و یوقلدیلر آنی دخی بریسی کوستردی بویله دیو (مثنوی) کین فقیر خفته را جوییم هم * کرد بیدارش زغم صاحب درم * که بو اویومش فقیری دخی یوقلیلم صاحب درم غم والمندن فقیری خوابدن بیدار ایلدی (مثنوی) کاندرین کشتی حرمدان کم شدست * جمله را جستیم نتوانی تو رست * التون صاحبی درویشه دیدیکه بو کشتیده همیان زر کم وضایع اولمشدر حرمدان کیسه معناسنه در کشتیده اولنلرک جمیعسنی آرادق و یوقلدقسن قورتلمغه قادر دکلسن (مثنوی) دلق بیرون کن برهنه شو ز دلق تا ز تو فارغ شود اوهام خلق) دلقی اوستکدن چیقر دلقدن عریان اول تا خلقک اوهام وظنونی سندن فارغ اوله (مثنوی کفت یارب مر غلامت را خسان * متهم کردند فرمان در رسان * درویش چونکم بو سوزی اشتدی رنجیده خاطر اولوب ایتدی یاربی سنک غلامکی خسلر متهم ایلدیلر فرمان ایرشدر (مثنوی) چون بدرد آمد دل درویش از آن سر برون کردند هر سو در زمان * چونکه درویشک کوکلی اول تهمتدن درد والمه کلدی فوری هر جانبدن باش چیقاردیلر (مثنوی) صد هزاران ماهی از دریای ژرف * در دهان هر یکی دری شکرف * نیجه یوز بیک ماهی پراولان دریادن هر برینک اغزنده بر درامانه در یعنی اول درلک تعریفی قابل اولمز و کنهی وصف وبیانه کلمز (مثنوی) هر یکی دری خراج ملکتی * کز الهست این ندارد شرکتی * هر بر در بر مملکت خراجی ایدی زیرا بو درلر حضرت خدادندر بو برشرکت طوتمز (مثنوی) در چند انداخت در کشتی وجست * مر هوا را ساخت کرسی ونشست * درویش ماهیلرک اغزندن برقاج در آلوب کشتینک ایچنه آتدی و کندیسی کشتیدن طشره صچرادی تحقیقا هوایی کرسی دوزدی واوتوردی (م ی) خوش مربع چون شهان بر تخت خویش * او فراز اوج وکشتی اش به پیش * شاهلر تختنده خوش مربع اوتردیغی کبی درویش اوجک فوقنده هواده وکشتی آنک اوکنده (مثنوی) کفت رو کشتی شما را حق مرا * تا نباشد با شما دزد کدا * درویش هوادن کشتیده اولنلره ایتدی یوری ای اهل کشتی کشتی سزه حضرت حق بکا تا کدا دزد سزکله اولمیه (مثنوی) تا کرا باشد خسارت زین فراق * من خوشم جفت حق و با خلق طاق * بو فراقدن عجب کیمه زیان اولور بن خوشم حضرت حقک جفتی و خلقله طاق اولم یعنی بن حضرت حقله مصاحب و خلقدن مفارق اولدیغم حالده لطیف و خوشم (مثنوی) نی مرا او تهمت دزدی نهد * نی مهارم را بغمازی دهد * نه اول خدا بکا دزدلک تهمتنی قورنه بنم یولارمی بر غمازه ویرر (مثنوی) بانک کردند اهل کشتی کای همام * از چه دادندت چنین عالی مقام * کشتی خلقی درویشه چاغردیلر بویله دیو که ای همام بیان ایله بویله عالی مقامی سکا نه سببدن ویردیلر (مثنوی) کفت از تهمت نهادن بر فقیر * واز حق آزاری پی چیزی حقیر * چونکه اهل کشتی آنک کرامت علیه سن کوروب ا کا دیدیلر که ای همام نه جهتدن سکا بویله عالی مقام ویردیلر اول دخی علی وجه التوبیخ والتقریع بونلرک قباحتنی اولا طاعت منزله سنه تنزیل وثانیا آندن کندویی تنزیه ایدوب موصل کرامت عظما و مورث خدمت مولا اولان خدمت وطاعتی تبیین قیلوب دیدیکه بو کرامتی فقرایه تهمت قومقدن بولدم و بر حقیر نسنه ایچون حق رنجیده ایدیجیلکدن بولدم (من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة) حدیث شریفنک موجبنجه ولیی انجیتمک حق انجیتمک اولور و چیز و حقیر ایچون بونلره اهانت ایدن حقله محاربه قیلور اول چیز حقیر دنیا ومافیها در (کما قال علیه السلام لو کانت الدنیا تزن عندالله جناح بعوضة ما سقی منها کافرا شربة ماء) بعده قول اولدن تنزیه واضطراب ایدوب دیدیکه (مثنوی) حاش لله بل ز تعظیم شهان * که نبودم بر فقیران بدکمان * حاش لله آندن بولمدم بلکه شاهلرک تعظیمندن که فقیرلر اوزره بدکمان اولمدم یعنی حاش لله بن جناب حقی تنزیه ایلرم فقر و صلحایه تهمت ایدنلره کرامت وولایت ویرمکدن بو کرامت عظمی وولایت کبری مشتاقان طریقته تعظیم وخدمت ایلمکدندر که فقیرلر حقنده بن بدکمان اولمدم و بونلره سوء ظن قیلمدم مقبول خدا بولمدم (مثنوی) آن فقیران لطیف خوش نفس * کز پی تعظیم شان آمد عبس * عبس نک تفسیری بو جلدلک اواسطنده خرس حکایه سنده ترلککی نتن آن مرد ناصح بیاننده مرور ایتدی یعنی فقرادن مراد مطلق بی زر و سیم اولان کدا دکل بلکه خوش نفس لطیف فقیرلردر که انلرک تعظیمندن اوتری حضرت رسول علیه السلامه بروجه تعلیم عبس سوره سی کلدی اکر سؤال اولنورسه عبس سوره سی عبدالله بن ام مکتوم حقنده کلدی جواب اول فقره وارث اولان اهل حقه هر زمانده معناسی شامل اولور و آنلر دخی بو تعظیمده داخل اولدی (مثنوی) آن فقیری بهر پیچاپیچ نیست * بل پی آنکه بجز حق هیچ نیست) یعنی اول ذکر اولنان و تعظیم قیلنان فقیرلق دنیایه طولاشمقلقدن اوتری فقیرلق دکلدر

بلکه اندن اوتری اولان بوقلق وفقیراقدرکه حقدن غیری هیچ بوقدر وکندی وجمیع اشیانك نظرنده من کل الوجوه فقیر وفانیدر بو بوقلغه واصل اولان وعدمیت اصلیه سن بولان ولی یه فقیر دیرلر (کما بینا حقیقة الفقر من درجة الفقر فلیطلب فیه (مثنوی) متهم چون دارم انهارا که حق * کردامین مخزن هفتم طبق * ودخی دیدیکه نیچه متهم طوترم انلریکه حق تبارك وتعالی یدنجی قات آسمانك مخزننه امین ایلدی چون سالك بالکلیه کندیدن فانی اوله حقله باقی اولور وجمیع کونه تصرف قیلور ومخزن هفتم آسمانه خزینه دار اولور (مثنوی) متهم نفس ستنی عقل شریف * متهم حس ستنی نور لطیف * وفی الحقیقه تهمت لایق اولان نفسدر عقل شریف دکلدر متهم حسدر نور لطیف دکلدر (مثنوی) نفس سوفسطائی آمدمی زنش * کش زدن سازد نه حجت گفتنش * نفس اماره سوفسطائی کلدی اول تقسی اور یعنی نفس اماره سوفسطائی طبیعت کلدی آکا شدت وریاضتله اور که آکا اورمقلق دوزر آنی دوکمکله آنك اصلاح ایلر آکا حجت عقلیه ونقلیه سویلمك دکل سوفسطائی فلاسفه دن اوچ نوع اوزره برفرقه درکه حقایق اشیایی انکار ایدرلر کما بینا فی الجلد الاول فی حکایة الوزیر فی بیت درخیالاتش چوسوفسطائیم (مثنوی) معجزه بیند فروزد آن زمان * بعد از آن کوید خیالی بود آن * نفس سوفسطائیه کبی معجزات وخوارق عاداتی انبیا واولیادن کورر اول زمان ایمان وانقیاد جانبنه شعله لنور وبالکله نوراندنصکره دیر اول معجزه که بن کوردم برخیال ایدی (مثنوی) درحقیقت بود ان دید عجب * چون مقیم چشم نامدر روز وشب * اکر حقیقت اولیدی اول عجبی کورمك کوزده مقیم اولوردی روز وشب نیچون چشمه مقیم کلمدی پس جواب ویررلرکه (مثنوی آن مقیم چشم پاکان می بود * نی قرین چشم حیوان می شود * اول معجزه پاکلر چشمنك مقیمی اولور حیوانانك چشمنك قرینی اولمز (مثنوی) کان عجب زین حس دارد عار وننك * کی بود طاوس اندرچاه تنك * زیرا اول عجب اولان معجزه بوحواس ظاهره ده اقامت ایلمدی عار وننك طوتر طاوس طار قیوده نیچون اولور ونوطن قیلور (مثنوی) تانکویی مرمرا بسیار کو * من زصدیك کو یم وآن هم چو مو * زنهار بکا چوق سویلیجی دیمیه سن زیرا بن یوزدن برنی سویلرم واول برسوزم موی کبی دقیقدر یعنی تاسن بکاصقین دیمیه سن بوخصوصلرده چوق سویلیجی وا کثار کلام ایلیجی بن یوزدن برین سویلرم واول دخی قیل کبیدر حداعتدالدن خارج دکلم وخیر الکلام ما قل ودل مضموننددن متجاوز دکلم کلامده ومنامده وطعامده وشرابده شرط اعتدال هرکسك استعدادنه کوره در بوخسه مطلق برحالته مخصوص دکلدر نته کم بومعنایی اشارت ایچون کثیر الکلام طویل المنام اکول طعام اولان صوفینك حکایه سن نظمه کتوروب آنك لساننددن هرکسك استعدادنه مناسب اولان اعتدالی بیان بیوررلر (تشنیع زدن صوفیان بران صوفی که پیش شیخ بسیار می کوید * (مثنوی) صوفیان برصوفیء شنعه زدند * پیش شیخ خانقاهی آمدند * خانقاهده اولان صوفیلر برصوفی یه شنعه اوردیلر یعنی تشنیع ایلدیلر اول خانقاه شیخنك اوکنه کلدیلر (مثنوی) شیخ را کفتند داد جان ما * تو ازین صوفی بجوای پیشوا * صوفیلر شیخه ایتدیلر بزم جانمزك دادینی سن بوصوفیدن استه ای پیشوا (مثنوی) کفت آخر چه کله ست ای صوفیان * کفت این صوفی سه خو دارد کران * شیخ ایتدی ای صوفیلر آخر شکایتکز ندر صوفیلر زمره سی دیدی بوصوفی اوچ ثقیل خوی طوتر (مثنوی) درسخن بسیار کو همچون جرس * درخورش افزون خورد از بیست کس * اولا سوزده بسیار کویدر جرس کبی ثانیا طعامده یکرمی کسه دن زیاده یر (مثنوی) وربخسبد هست چون اصحاب کهف * صوفیان کردند پیش شیخ زحف * ثالثا اوکرا اویویه اصحاب کهف کبیدرکه نوم طویل صاحبیدر صوفیلر شیخك اوکنده زحف ایلدیلر یعنی بواوچ خصلت صوفیلرطر یقنه زیاده مخالفدر دیو ولوله اوردیلر وجنك وغوغا ایلدیلر زحف جنکه وغوغایه دیرلر (مثنوی) شیخ رو اورد سوی آن فقیر * که زهر حالی که هست اوساط کیر * درخبر خیر الامور اوساطها * نافع آمد زاعتدال اخلاطها * شیخ چونکه صوفیلرك بواقدامنی کوردی اول فقیر جانبنه توجه ایلدی ونصیحت طریقیله آکا بویله سویلدی که هر برحالدنکه واردر وسطلری طوت یعنی هر بر حالدنکه واقع اولدی وسطلرنی طوت وافراط وتفریطدن حذر ایت نته کم دینلمشدر (توسط اذا ما شئت امرا فانه * کلا طرفی قصد الامور ذمیم) وخبرده دخی خیر الامور اوسطها بیورلمشدر زیرا اخلاطلر اعتدالدن نافع کلدی یعنی اخلاط امور معتدله اولمقدن نافع کلدی وحددندن تجاوز ایتمکله نفع قیلدی نته کم اخلاط بدن انسانك کورمزمیسن (مثنوی) کر یکی خلطی فزون شد از عرض * درتن مردم بدید آید مرض * اکر برخلط افزون اولسه وحددندن تجاوز قیلسه برعارضه جهتندن انسانك تنندن مرض ظاهر کاور وپیدا اولور کذلك امور صوری ومعنوی دخی حداعتدالدن تجاوز اولنسه خللدن خالی اولمز (مثنوی) برقرین خویش مفزاد رصفت * کان فراق آرد یقین درعاقبت * نطق موسی بدبر اندازه ولیك

هم فزون آمدز کفت یارنیك * هرکسك استعدادنه مناسب اولان اعتدالی تأییدایچون موسی ایله خضرك احوالنه
شروع ایدوب واندن اولا حصه نه ایدیکنی بیان بیوروب دیرلرکه صفت وخصلتده کندی مصاحبك اوزره زیاده اولمه
زیرا اول عاقبتده صحیح فراق کتورریعنی اکرچه کندی نفسکده سن استعدادکه مناسب کندیکی معتدل قیلدکسه
کندی قرین ومصاحبك اوزره صفتده وکمالاتده افراط وزیاده ایلمه که اول افراط وزیاده لك یقینا عاقبتده فراق کتورر
وجدالغه سبب اولور حضرت موسی علیه السلامه خضر علیه السلامك اولان نطق شریفی کندی استعدادنه کوره
اندازه واعتدال اوزره ایدی ولکن هم فزون کادی یارنیکك کفتنك اعتدالندن (مثنوی) آن فزونی باخضر آمدشقاق
کفت رو تو مکثری هذا فراق * اول فزونلق حضرت خضره شقاق وخلاف کلدی حضرت خضر حضرت موسی
علیه السلامه ایتدی یوریسن مکثیر وبسیار کویسن بو فراقدر یعنی علی وجه التعریض (اقتلت نفسا زکیة)
دیمك کبی فزون وفضوللق خضره شقاق ودخی (اخرقتها لتغرق اهلها) دیو اعتراض ایلمك کبی فزون وفضوللق خضره
شقاق کلدی ومساواته مخالفت ایلمك کلدی ولهذا خضر علیه السلام اکادیدی یوری سن مکثیرسن (هذا فراق بینی
وبینك) یعنی شو اعتراض واکثار کلام بنم ایله سنك ما بینك آیریجیدر دیدی کویا حضرت خضر مقدما موسی علیه
السلامه (انك لن تستطیع معی صبرا) دیمکله بنم فعلمه تحمل ایده مزسن واعتراض وسؤال ایدوب بکا سویلرسن
وبن اعتراض وسؤال استمزم دیو صمت وسکوتی بروجه کنایه تعلیم ایلمشدی واول حضرت دخی (ستجدنی ان شاء الله صابرا
ولا اعصی لك امرا) دیمکله سکوته وعدم انکار واعتراضه راضی وتسلیم اولمشدی پس بعده هر فعلنه بروجه اعتراض
سؤال ایلدیکیچون مکثیر منزله سنه تنزیل اولندی وحضرت موسی علیه السلام ایله خضرك احوالندن شیخ ایله مریدك
احوالی مراد قیلندی پس لسان خضر وقته اولان شیخدن موسی مشرب اولان مریده خطابا آداب مصاحبتی تعلیم
ایدوب بیوررلر (مثنوی) موسیا بسیار کویی دور شو * ورنه با من کنك باش وکورشو * ورنرفتی وزستیزه شسته
تو بمعنی رفته بکسسته * خضر وقت اولان شیخ دیرکه ای موسی مشرب اولان مرید بسیار کو ومعترض خوسن
صحبتمزدن دور اول والا شرط طریقت بودرکه بکا دیلسز وکوزسز اول کوزلك عیب بین اولمسون ولسانك اعتراض
قیلمسون واکرکندیکی کور وابکم کورمزسك وستیزه وعناد جهتندن صورتا اوتوردکسه سن
معنا کتدك وفوائد مصاحبتدن منقطع اولدك زیرا شرط بولنمیجه مشروط حاصل اولمز شرط تسلیم وارادتدر
مشروط فوائد صحبتدر پس تسلیم وارادت بولنمسه صحبت صحیحه اولمز واول صحبتدن منفعت ظهوره کلمز (مثنوی)
چون حدث کردی تو ناکه در نماز * کویدت سوی طهارت رو بتاز * مثلا چونکه سن ناکاه نمازده حدث ایلدك
وابدستی صدك سکا مفتی وفقیه اولان طهارت جانبنه چاپ وتجدید وضو ایله دیدی (مثنوی) ورنرفتی خشك جنبان
می شوی * خود نمازت رفت بنشین ای غوی * واکر طهارت وتوضی ایتمکه کیتمزسك بیهوده یره فوری حرکت
وبی معنی یره قعود وقیامت قیلیجی اولورسن خود نمازلك کتدی ای ازغون استرسك سن اوتور صلوة طهارت اوزره
مبتنی اولمشدر کذلك صحبت تسلیم وارادت اوزره قرار بولمشدر پس طهارت اولمیه صلوة فاسد اولور وارادت
اولمزسه صحبت بی معنی وعبث قالور اوپله اولیجق (مثنوی) رو بر آنها که هم جفت تواند * عاشقان وتشنهٔ کفت تواند
وارشول کمسه لرك قتنه که سنکله هم جفت وهم صحبتدرلر وسنك کفت وکویکه عاشق وتشنه دررلر یعنی هم
جفت اولنلر سنك عاشقلرك وطالبلرکدر وسنك سوزیکه مشتاق وتشنه دررلر (مثنوی) پاسبان برخوابنا کان
برفزود * ماهیان را پاسبان حاجت نبود * پاسبان نائملر اوزره ارتدی ماهیلره پاسبان حاجت اولمدی بوهم وجه در اول
طریقت وماهیان بحر حقیقت اولان ماهیلرك پاسبانه احتیاجی اولمدی واهل فنانك صحبتلرینه داخل اولان وشرط
صحبتی ترك ایدوب کندیدن کچمین وفنا شرابن ایچمین ومجرد علم شریعت وطریقتله آنلره پاسبانلق ایلرم منفعتدن خالی
دکلم دین کمسه لره تعریض طریقیله واقع اولمشدر یعنی ای کندوبی علم شریعت ووعظ ونصیحتله اهل فنایه پاسبان
وحافظ اولورم زعم ایدن پاسبان خوابناکلر اولنلره وغفلتده قلانلره منفعت زیاده ایلدی ماهیان بحر حقیقت اولنلره
پاسبان حاجت دکلدر آنلر دریای وحدت ایچره عین بیدارواردر (م ی) جامه پوشانرا نظر برکازرست * جان عریانرا
تجلی زیورست * جامه کیجیلرك نظری کازرده در اما عریانك جانه تجلی زیور ولباسدر یعنی انانیت ونفسانیته
لقمه سی بیلنلر ووجود بشریه جامه سی کینلرك نظری جامه شوی اولنلره وتطهیر قلب ونفس قیلنلره در عریان اولان
جانه ولباس وجوددن مجرد قلان روح روانه تجلی الهی زیوردر ای وجود وانانیت لباسیله مزین اولان وقیل وقال
ومعارضه وجدالدن حظ آلان کمسه شرط طریقت ایکیدن خالی دکلدر (مثنوی) یازعریانان بیکسو بازرو *
یا چو ایشان فارغ از تنجامه شو * یا عریانلردن اشکاره بر جانبه کیت یا آنلر کبی لباسدن فارغ اول تنجامه جامهٔ تن

تقدیرنده‌در یعنی یاوجودلباسندن عاری اولنلردن وشهرت وانانیت کسوه‌سندن تجرد وتبری قیلنلردن برجانبه کیت وآنلری ترك ایت ویاخود آنلر کبی هنکامه وتنجامه‌دن فارغ وآزاده اول ز برابرقومه محبت وآنلرله صحبت ظاهرا وباطنا آنلره مشابهت اقتضا ایدر (مثنوی) ورنمی تانی بکل عریان شوی * جامه کم کن تاره اوسط روی * وکر قادردکل ایسك که بالکلیه عریان اوله‌سن جامه‌یی ازاله‌ده تا اوسط یولنه کیده‌سن یعنی واکرقادردکل ایسك که بالکلیه معارضه وجدال وقیل وقالدن تجرد قیله‌سن ومن ومادن عریان اوله‌سن باری جامهٔ من ومایی ازاله سوز کاشی سویلرسك آزسویله تا کم طریق اوسطه واعتداله کیده‌سن وبونلردن منافع اخذ ایده‌سن (عذر کفتن فقیربا آن شیخ (مثنوی) پس فقیرآن شیخ را احوال کفت * عذررا باان غرامت کرد جفت * هرسؤال شیخ را دادا وجواب * چون جوابات خضر خوب وصواب * پس اول فقیر اوشیخه احوالن دیدی یعنی اول مذکور اولان درویش معرفت کیش کندی حسب حالنی اول شیخه نقل ایلدی وعذرنی اول غرامته جفت ایلدی یعنی غرامت کبی واجب الادا اولان جوابه عذرنی جفت ایلدی شیخك هرسؤالنه اول فقیر جواب ویردی حضرت خضرك حضرت موسایه خوب وباصواب اولان جواباتی کبی جوابلر ویردی (مثنوی) ان جوابات سؤالات کلیم * کش خضر بنمود ازرب علیم * کشت مشکلهاش حل وافزون زیاد * ازپی هر مشکلش مفتاح داد * حضرت کلیمك سؤالاتنك اول جواباتی که آنی خضر علیه السلام رب علیم والهام وتعلیم حکیم جهتندن کوستردی اول کلیمك مشکلری حل اولدی وآنکقدن ویاد قیلمقدن افزون حل وکشف اولدی زیرا هر بر مشکلدن اوتری بر مفتاح وجواب کالمصباح ویردی بومعنی دخی جائزدرکه وافزون زیاد مصرع ثانی‌یه مصروف اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه حضرت موسی علیه السلامك مشکلری حل وفتح اولدی وافزون وزیاده هر بر مشکلدن اوتری آکا خضر حضرتلری مفتاح ویردی وحضرت موسانك خضره اعتراضاتی وخضرك حضرت موسایه جواباتی کما ذکرت فی القرآن تعلیما للطالبین بومحلده ثبت اولندی وقصه‌سی بودرکه حضرت موسی علیه السلام خضره ملاقی اولوب وآکا اتباعه آندن استیذان قیلوب اول دخی اکا (ان تستطیع معی صبرا) دیمکله جواب ویروب حضرت موسی علیه السلام) ستجدنی ان شاء الله صابرا ولا اعصی لك امرا) دیوب اطاعتی وعدم مخالفتی مشعر جواب بیوردقدنصکره حضرت خضر دیدیکه پس اکراتباع ایلدکسه بندن برشیٔ سؤال ایلمه بن آنی سکا خبرویرم وبیان ایلیم پس بعد المبایعة بوایکیسی دریا جانبنه منطلق اولدیلر وبرسفینه طلب قیلدیلر حتی سفینه‌یه راکب اولدیلر پس حضرت خضر النه بالته آلوب سفینه‌دن برایکی لوحه‌یی قوپروب آنی خرق ایلدی پس حضرت موسی علیه السلام صبر ایده میوب (قال اخرقتها لتغرق اهلها لقد جئت شیئا امرا) بوسفینه‌یی واهلنی غرق قیلمقدن اوتری‌می دلدك والله تحقیقا سن شیٔ عظیم کتوردك یاخضر پس حضرت خضر مؤاخذه ایدوب دیدیکه یاموسی مقدما بن سکا دیمدیمیکه تحقیقا سن بنمله اولان کاره صبر ایده‌مزسن موسی علیه السلام دخی اعتذاره شروع ایدوب آکا دیدیکه یاخضر بنی مؤاخذه ایتمه اعتراض وسؤال ایلمامك خصوصنده اولان وصیتکی نسیان ایلدیکم سببیله اول امرده نایی اولمق عجب دکلدر پس بوایکیسی کشتیدن چیقوب برجانبه دخی منطلق اولدیلر حتی برغلام پری پیکره راست کلدیلر پس حضرت خضر آنی طوتوب بی جرم وکناه آنی بوغازلیوب قتل قیلدی بوکره حضرت موسانه صبر ایده‌میوب (اقتلت نفسا زکیة بغیر نفس) دیو اعتراض ایلدی ودخی (لقد جئت شیئا نکرا) دیوانکاری موجب سوز سویلدی پس حضرت خضر دخی رفض وصیت ایلدیکنه عتاب ایدوب (الم اقل لك انك لن تستطیع معی صبرا) قولنی تکرار ایلدی حضرت موسی علیه السلام بودفعه دیدیکه یاخضر اکربن سکا بونلردنصکره برشیدن سؤال ایلرسم پس بنی کندیکه آرتق مصاحب قیلمه بن عذره بالغ اولدم وسکا ایلدیکم مخالفته استحیا ایلیوب کندمدن عذر قیلدم دیدی پس بنه منطلق اولدیلر وبرقریه‌یه کلدیلر بوایکیسی اول قریه‌نك اهلندن استطعام ایلدیلر اهل قریه بونلری قونقلمدی اباو اعراض ایلدیلر پس اول قریه‌ده بردیوار بولدیلرکه دوشمکه قریب اولمش پس حضرت خضر آنی یا عمارت ایتمکله ویابنا ایتمکله ویاعمادله آنی قائم قیلدی حتی جدار راست ومستحکم اولدی پس حضرت موسی علیه السلام اجرتدن صبر قیلمیوب اخذ اجرت ایلمکله تعریض طریقیله دیدیکه (لوشئت لاتخذت علیه اجرا) پس حضرت خضر آکا (هذا فراق بینی وبینك) دیدی یعنی شول اعتراض ثالث ویاخود شو وقت سنکله بنم مابینمزی فراقه سببدر امدی یاموسی سکا خبرویریرم صبره قادر اولمدیغك شیدن زیرا بوکوردیکن شیئلر ظاهرا منکر وباطنا مقبول ومعتبردر پس جوابه شروع ایدوب (اما السفینة فکانت لمساکین یعملون فی البحر فاردت ان اعیبها وکان وراءهم ملك یأخذ کل سفینة غصبا) یاموسی اما سفینه برقاچ مسکینك اولمشدیکه اون قرنداش ایدیلربشی برده وبشی بحرده ایشلردی پس

بن اول سفینه یی معیوب قیلمق استدم وبونلرك او كنده وبا آردنده بر ملك وار ایدیكم كل سفینة صالحة یی غصبا اخذ ایلردی پس بوكشتی یی شكست ایلدم تا اول اخذ ایلمیه (واما الغلام فكان ابواه مؤمنین فخشینا ان یرهقهما طغیانا وكفرا فاردنا ان یبدلهما ربهما خیرا منه زكاة واقرب رحما) جواب ثانی اما قتل ایلدیكم غلام آنك باباسی وآناسی مؤمن ومؤمنه لر ایدیلر پس بز خوف ایلدككه بو ایكیسی آنك سببیله طغیان كفر یوری یه واول غلامك كفر وشری بو ایكیسنه لاحق اوله ودخی كافرله مؤمن بر خانه ده اجتماع قیله پس بز دیلدككه بو ایكیسنك ربیسی بو ایكیسنه اول غلامدن خیرلوسنی تبدیل ایلیه كفردن وتوبدن طاهر اولدیغی جهتدن وعطف ومرحمت یوتندن اقرب اولانی ا كابدل وعوض ویره دیدی (واما الجدار فكان لغلامین یتیمین فی المدینة وكان تحته كنز لهما وكان ابوهما صالحا فاراد ربك ان یبلغا اشدهما ویستخرجا كنزهما رحمة من ربك وما فعلته عن امری ذلك تأویل ما لم تستطع علیه صبرا) جواب اعتراض ثالث اما اقامت ایلدیككم جدار ایكی یتیم اوغلنجقلرك ایدی اول شهرده واول جدارك آلتنده بو ایكیسی ایچون التوندن وكومشدن بر كنز وار ایدی وبو ایكی غلامك باباسی صالح ایدی اول صالح ایچون بو خدمتی ایلدم پس یا موسی سنك ربك دیلدیكه اول ایكی غلام حلمه وكمال رأیه بالغ اوله لر واستخراج قیله لر خزینه لرنی اللریله ربكدن بونلره رحمت ایچون ویا خود بو ایكی كنزلرنی استخراج ایده لر ربكدن بونلر مرحوم اولدقلری حالده دیمك اولور یا موسی بو كوردیكك عجایبی بن كندی رأی واجتهادمدن ایشلدم بلكه بامر الله وبارادته ایشلدم شو اجوبهٔ ثلاثه درسن انك اوزرینه صبرا تمكه قادر اوله مزسك دیدیكم شیئك تاویلی (مثنوی) از خضر درویش هم میراث داشت * در جواب شیخ همت بر گماشت * اول اوچ خوبی صورتا ثقیل ونامعقول وبو اوچ خصلتك اصلندن مسؤل اولان درویش دخی حضرت خضردن میراث طوتدی وانك قدمنه كتدی (كما قال علیه السلام ان الانبیاء ما ورثوا درهما ولا دینارا انما ورثوا علما فمن اخذه اخذ بحظ وافر) پس معترض اولان شیخك جوابنه خضروار همت حواله ایلدی وحقیقت حال نه ایدوكن لسانه كتوروب سویلدی (مثنوی) گفت راه اوسط ارچه حكمتست * لیك اوسط نیز هم بانسبتست * دیدیكم نعم طریق اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بو یله بیلمك كرك هر كس بونده مقتضای شریعت وطریقتدر لیكن اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بو یله بیلمك كرك هر كس بونده مستویة الاقدام دكلدر بلكه هر كسك استعدادنه كوره قیاس اولنور (مثنوی) آب جو نسبت باشتر هست كم * لیك باشد موش را آن همچو یم * مثلا ایرمغك صویی اشتره نسبت اندك وكمدر لیكن ایرمغك صویی موشه نسبت دریا كبیدر پس اشترك حد اعتدالی استعدادنه كوره وموشك دخی اعتدالی كندی یه كوره قیاس اولنور (مثنوی) هر كرا باشد وظیفه چار نان * دو خورد یا سه خورد هست اوسط آن * وفی المثل هر كیمك كه غدا ووظیفه سی درت اتمك اولسه ایكی نان یسه یا اوچ نان یسه اول اوسطدر (مثنوی) ور خورد هر چار دور از اوسطست * او اسیر حرص مانند بطست * اما درت نانی جمیعا یسه اول زمان اوسطدن دوردر اول اسیر حرص وآز اولمقده ماننده بط وموردر (مثنوی) هر كه اورا اشتهاده نان بود * شش خورد میدان كه اوسط آن بود * هر كیمكه آنك اشتهاسی اون نان اوله التی یرسه بیلكه اول اوسط اولور (مثنوی) چون مرا پنجاه نان هست اشتهی * مر تراشش كرده هم دستیم نی * چونكم بنم اللی اتمك بیكه اشتهام وار در وسكا التی كرده یبكه سن بنمله هم دست دكلسن (مثنوی) تو بده ركعت نماز آیی ملول * من بپانصد در نیایم در نحول * سن اون ركعت نماز قیلمقلغله ملول كاورسن وزبون اولورسن بن بشیوز ركعت قیلمقدن نحول اولمزم یعنی بو جغه كیرمزم وترك خدمت قیلمزم دیمكدن كنایه در نحول یرنه نحول دخی نسخه در بو تقدیرا وزره معنی بن بشیوز ركعتله عجز ونحوله كلمزم یعنی زبون ولاغر اولمزم (مثنوی) آن یكی تا كعبه حافی می رود * وین یكی تا مسجد از خود می شود * اول بر كسه كعبه یه دك آیاغی چپلاق كیدر وبو بریسی خانه سندن مسجده دكن كندیسندن كیدر (مثنوی) آن یكی در پاكبازی جان بداد * وین یكی جان كند تا یك نان بداد * اول بر كسه عاشقلقده وبذل وایثارده جان ویردی وبو بر كسه جان چكشدی تا بر نان ویردی یعنی اول بری تا برا تمك ویرنجه جان قوپرر واولمك حالنه كلور پس راه اوسط بو جمله نك استعدادنه كوره قیاس اولنور بو خسه جمله یه برابر قیاس اولنمز (مثنوی) این وسط در با نهایت میرود * كین مر انرا اول وآخر بود * بو وسط نهایتله اولنده كیدر یعنی وسط متناهی یه نسبت قیاس اولنمق ممكندر زیرا آنك اولی وآخری اولور غیر منتهی اولنده اوسط ووسط ممكن دكلدر (مثنوی) اول وآخر بباید تا در آن * در تصور كنجد اوسط یا میان * اول وآخر كرك تا آنده اوسط یا میان تصوره صغه زیرا اول وآخر موجود اولمق كرك تا كه اوسط ومیان تصور اولنمق ممكن اوله (مثنوی) بی نهایت چون ندارد دو طرف * كی بود اورا میانه منصرف * نهایتسز اولان نسنه چونكه ایكی طرف طوتمیه واولی وآخری اولمیه یعنی بی نهایت انبیا علیهم السلام واولیای عظامك

باطنلريدر چونكه ايكى طرف طوتمزقچن اول بى نهايته ميانه يعنى اوسط منصرف اولور يعنى قچن اول بى نهايته
حداعتدال صرف اولنور وافراط وتفريط تصور قيلنور (مثنوى) اول وآخر نشانش كس نداد * كفت لو كان له البحر
مداد * سورهٔ كهفك آخرينه اشارتدر (قل لو كان البحر مدادا) دى يا محمد اكر بحر محيط مركب اولسه (لكلمات ربى)
بنم ربمك معانى وكلماتنك تحرير وكتابتى ايچون (لنفد البحر) تحقيقا بحر محو وفانى اوليدى زيرا جسمدر وهر جسم
متناهيدر (قبل ان تنفد كلمات ربى) ربمك كلماتى متناهى اولمزدن اول زيرا كلمات الله غير متناهيدر پس مداد
متناهى اولمزدن اول علوم نامتناهينك كتابتى ممكن اولمز (ولو جئنا بمثله مددا) اى ولو جئنا بقدرتنا الباهرة عونا وزيادة
يعنى اكرچه بز كتوروسكده اودرياى محيط مثلى مدد وزياده معاونت كتوررسكده ينه كلمات الله متناهى
اولمز زيرا مجموع متناهين دخى متناهيدر بلكه تحت وجوده داخل اولان اجسام مقوله سى هرنه ايسه متناهيدر
پس بوآيتك سبب نزولى بواولديكه يهوديلر ديديلركه كتابلرده بر محلده (وما اوتيتم من العلم الا قليلا) بيورر وبر محلده دخى
(ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا) بيورر پس تناقضدر توفيق نيجه اولور ديدكلرنده بوآيت نازل
اولديكه علم الهيه نسبت علم انسان قليلدر ديمك اولور معناى بيت اول وآخرده مرتبهٔ حقيقتيه واصل اولان واينك
نشانى واحوال بى پايانى بركسه شرح ويرهمز زيرا بونلر صفت حقله متصف اولمشلردر واوصاف حق ايسه
غير متناهيدر انبيا واوليا كلمات الله دراول جهتدنكه كن امريله ظاهر اولمشلردر اكرچه جميع موجودات دخى بوامرده
داخل وجمله سى بوحيثيتدن كلمات الله درلكن انبيا واوليا علت غائيهٔ موجودات ومكوناتدرلر پس بونلرك باطنلرى
صفت حقله متصف ومتخلق اولمجق بونلرك درونده اولان معلوماتك واسرار واوصاف وحكمتك كلماتنى اغصان
واشجار واقلام وبحار وزخار مركب اولسه الى يوم القيام تحرير اولنسه نهايت وانجام بولميه ايدى (مثنوى
هفت دريا كرشود كلى مداد * نيست مر پايان شدن راهيچ اميد * يدى دريا اكرچه جميعا مركب اوله منتهى اولمسنه
هيچ اميد وامكان يوقدر يعنى هفت دريا كه مركب مداد اولسه بواوليانك قلبنده اولان علمك پايانسنه هيچ اميد يوقدر
(مثنوى) باغ وبيشه كرشود يكسر قلم * زين سخن هركز نكردد بيش وكم * وكذلك باغ وميشه اكرجميعا قلم اوله
بوانبيا واوليانك باطننده اولان سخن حقدن هركز بيش وكم اولمز (مثنوى) آن همه حبر وقلم فانى شود * وين حديث
بى عدد باقى بود * اول دوكلى مركب وقلم فانى اولوركه متناهيدر وبو انبيا واوليانك باطننده اولان حديث بى شماريته
باقى اولوركه غير متناهيدر (كما قال الله تعالى فى سورة لقمان فى حق كلماته (ولو ان ما فى الارض من شجرة اقلام
والبحر يمده من بعده سبعة ابحر ما نفدت كلمات الله) پس بو محله كلنجيه دك اعتراض اوله جوابدركه اول بسياركو
واكثار خواولمقدر نفس الامرده بوعلمدن برولى هرنقدرسويلسه دريادن برقطره وكونشدن برذره كبيدر پس
مكثر اولمز بعده اعتراض ثانى يه جواب ويروب بيوررلر (مثنوى) حالت من خواب را ماند كهى) خواب پندارد
مرانرا كرهى * ظاهرده كاهى بنم حالتم خوابه بكزر اول حالتى بركراه خواب ظن ايلر يعنى اى شيخ بكا كاه كاه برحالت
وبرراحت پيدا اولوركه غلبهٔ نومله مستلقى اولوب ميتلر كبى بندخى ياتورم وبوجهاندن كوز يوموب عالم حقيقته ديدهٔ
بصيرتى كشاده قيلورم بنم بوحالتم كاهى خوابه مشابه اولور وحقيقت حاله واقف وعالم اولمقدن كمراه اولنلر تحقيقا
بوحالتى نوم دايم زعم ايلرلر وبخسبد هست چون اصحاب كهف ديوسوز سويلرلر بوكونه حالت اوليادن بعضسنه چوق
واقع اولورنته كم ابن فارض حضرتلرينك منقبه سنده واوائل ديوانده بويله مسطوردركه (قال ولد ابن الفارض حاكيا
عن حال ابيه وتارة يكون الشيخ رضى الله عنه مستلقيا على ظهره كالنائم ويمر عليه عشرة ايام متواصلة وتارة اقل
من ذلك وتارة اكثر وهو على هذه الحالة لا يأكل ولا يشرب ولا يتكلم ولا يتحرك فهو كما قال (بيت) ترى المحبين صرعى
فى ديارهم * كفتية الكهف لا يدرون ما لبثوا * والله لو حلف العشاق انهم * صرعى من الحب او موتى لما حنثوا
ثم يستفيق من هذه الحالة ويكون كما كان (مثنوى) چشم من خفته دلم بيداردان * شكل بيكار مرا بركاردان
اى شيخا اكرچه ظاهرده بنم چشمم اويومشدر اما بنم قلبمى بيدار بيل بنم صورتا كار وعملسز شكل وجسديمى
كار وعمل اوزره بيل يعنى بنم بيكار ومعطل اولديغم شكلى سن عين بركار وبرتحصيل بيل همان عمل بدندكادر بلكه
عمل قلب عمل بدندن افضل واشرفدر (ولهذا قال عليه السلام لا عبادة كالتفكر قال البيضاوى لانه المخصوص
بالقلب (مثنوى) كفت پيغمبركه عيناى تنام * لا ينام قلبى عن رب الانام * حضرت رسول عليه السلام ايتديكه
بنم چشملرم اويورليكن بنم قلبم رب الانامدن اويومز بوحديث شريفه اشارتدركه امام بخارى حضرت عايشه رضى
الله عنهادن روايت ايدرلر حضرت عايشه حكايه ايدرلركه حضرت رسول عليه السلام قبل اداء الوتر نائم اولوب بعده
قالقوب بلا توضى نمازه شروع قيلدى بن ديدم يارسول الله نمت حتى نفخت بفمك فقال صلى الله عليه وسلم ان عيناى

تنامان ولاينام قلبي) يعني بنم ايكي كوزم بحسب الظاهر اويورلر حال بوكه بنم قلبم رب العالميندن غافل دكلدر
پس اول صوفي دخي كنديينك نومنه وقلبنك ايقاظنه بو حديثله استشهاد ايلدي زيرا عند اهل التحقيق بو خصلت
وحالت حضرت رسول عليه السلامه مخصوصه اولمسنه دليل يوقدر بلكه على طريق الوراثة اوليايه دخي ميسردر
(مثنوي) چشم تو بيدار ودل خفته بخواب * چشم من خفته دلم در فتح باب * اي طاعن ومعترض اولان سنك كوزلك
بيدار وقلبك خواب غفلتله خفته در وبنم كوزم وياحسم ظاهرا اويومشدر اما بنم كوكلم فتح بابده در
(مثنوي) مر دلم را پنج حس ديكرست * حس دلرا هر دو عالم منظرست * تحقيقا قلبمه پنج حواس دخي واردر
بو حواس ظاهره دن غيري كه اول قوت متخيله وقوت متفكره وقوت متوهمه وقوت حافظه وحس مشتركدر كوكل
حسنك هر ايكي عالم يعني ظاهر وباطن منظريدر (مثنوي) تو ز ضعف خود مكن در من نكاه * بر تو شب بر من
همان شب چاشتكاه * سن كندي ضعف وعقلكدن بكا نظر ايلمه زيرا قياس نفس على النفس جائز دكلدر برنفسك
حالي برنفسه بكزمز مثلا شب سنك اوزريكه شبدر هم اول شب بنم اوزريمه چاشتكاه وصبح دستكاهدر (مثنوي)
بر تو زندان بر من آن زندان چو باغ * عين مشغولي مرا كشته فراغ * زندان سكا زندانددر كه انده مضطرب اولوب
پريشان خاطر اولورسن اول زندان بكا باغ كبيدر زيرا آنده جمال الهي ايله مسرور وآسوده يم يعني سنك اوزريكه شب
ظلماني ونوم جسماني زنداندر وبكا اول باغ وجناندر عين مشغوللق بكا فراغ اولمشدر يعني مرتبهٔ ولايته ايرنلر سائر
بشر كبي دكلدر بلكه سائر بشرلك عكسي دينلسه جائزدر زيرا بونلر صورتا نائم ومعنا بيدار وصورتا مشغول وبركار
ومعنا فارغ وبيكارلردر (مثنوي) پاي تو در كل مرا كل كشته كل * مر ترا ماتم مرا سور ودهل * سنك آياغك بدن
بالجغنده واكل وشرب آب وكلنده قالمشدر وبكا اول آب وكل عين كل روحاني وكلستان آثار واسرار رباني اولمشدر
تحقيقا سكا بو آب وكل عالمي ماتمدر بلا شهود محبوب وبكا سور ودهلدر مع مشاهدة المحبوب (مثنوي) در زمينم
با تو ساكن در محل * مي دوم بر چرخ هفتم چون زحل * نم صورتا زمينده سنكله برمحلده ساكن وقرار ايديجيم
من حيث المعنى زحل يلدزي كبي فلك سابع اوزره يلرم (مثنوي) همنشينت من نيم سايهٔ منست * برتر از انديشها
پايهٔ منست * همنشين وجليسك من حيث الحقيقة بن دكلم بلكه بنم سايه مدر يعني جسدر كه روحه نسبتله
سايه كبيدر بنم پايه وقدرم انديشه لردن عاليركدر (مثنوي) زانكه من ز انديشها بكذشته ام * خارج انديشه پويان
كشته ام * زيرا كه بن انديشه لر عالمندن ايلرو كچمشم انديشه نك خارجندن يلجي اولمشم يعني عالم حقيقت ومرتبهٔ
الوهيتده پويان اولوب اوچمشم (مثنوي) حاكم انديشه ام محكوم ني * زانكه بنا حاكم آمد بر بني * روي حقيقتي كورنلر
ومرتبهٔ ولايته ايرنلر كنديلردن فاني وحقله باقي اولدقدنصكره آنلرده عقول وانديشه نك تصرفي اولمز وافكار
وعقول حكم قيلمز بلكه بونلرك حقيقتي عقول وانديشه يه حاكمدر ولهذا اول صوفي ولي لسانندن بيوررلر دير لركه بن
انديشه نك حاكمي ام من حيث الحقيقه محكوم واسيري دكلم شول اجلدنكه بنا بنا اوزره حاكم كلدي پس نظر
قيلسك جميع موجودات صوري واكر معنوي بناي حقدر پس جميع بناي حق حقله قائم وباقي اولان خليفهٔ حقك
محكومي اولور وولي خدا بناي اشياده باذن الله تصرف قيلور پس من هذه الحيثية بونلر حاكم انديشه وعقول
ومتصرف مخلوق ذو الدرلر (مثنوي) جمله خلقان سخرهٔ انديشه اند * زان سبب خسته دل وغم پيشه اند * اما جمله
خلقلر انديشه لرينك مغلوبي اولمشلردر اول سببدن خسته دللر وغم پيشه لردرا كرديرسك كه سني دخي كورورزكه
عند الامتحان اسير عقل وانديشه وبعض زمانده خسته دل وغم پيشه سن جواب بيوررلر (مثنوي) قاصدا خود را
بانديشه دهم * چون بخواهم از ميانشان برجهم * قاصدا كندمي انديشه يه ويريرم وبراي استتار سير عقول
وافكار اولورم تا محكوم انديشه اولنلري كنديلر كبي قياس ايده لر چونكه بن استيم بو غم پيشه اولنلرك ومحكوم
انديشه قالنلرك ميانلرندن صيچره رم واوج معناده پرواز ايلرم آنلر كبي دائما كرفتار دام انديشه دكلم (مثنوي)
من چو مرغ اوجم انديشه مكس * كي بود بر من مكس را دسترس * بن مرغ اوج كبي ام وانديشه وافكار مكس
كبيدر مكسك بنم اوزريمه چقوب غلبه سي والي ايرشمسي اولور يعني مكس كبي اولان انديشه وهوشك چقوب بنم اوزريمه
دسترسي اولور (مثنوي) قاصدا زير آيم از اوج بلند * تا شكسته پايكان بر من تنند * اوج بلنددن ومرتبهٔ
سعادتمنددن قصدا آشغه كلورم ومرتبهٔ بشريته تنزل قيلورم تا شكسته پايكان طريقت وخسته دلان عالم
صورت بكا طولنه لر وكنديلره جنس واشكاره آشنا كوروب بحر درونمدن صولنه لر وهرنبي وولينك خود بشريته
كلمري عباد اللهه عين نعمت وناسك فهم ايلديكي مرتبه ده اولملري ناسه محضا لطف ورأفتدر زيرا قوت بشريه نك
حقيقت انبيا واولياي كورمكه بلكه ملائكه يي كورمكه طاقتي يوقدر ولهذا قال الله تعالى (ولو جعلناه ملكا

لجعلناه

لجعلناه رجلا وللبسنا عليهم ما يلبسون) وبو محله مناسب خلافتده تفضيل اولنمشدر (مثنوی) چون ملائم کیرد
از سفلی صفات * بر پرم همچون طیور الصافات * سورة الملكده (اولم يروا) ای محمد کورمزلرمی ونظرا تمزلرمی بو کفار
مكذبان (الى الطير فوقهم صافات) اوزرلرنده اولان قوشلره که جو سماده عند الطيران اجنحه لرنی بسط ایدر (ويقبضن
ودخی قبض وضم ایدرلر اجنحه لرنی کندیلره حینا فحینا استظهارا للطيران (ما يمسكهن الا الرحمن) پس انلری
عند القبض والبسط حفظ وامساك ایلمز الا اول رحمن که مرحمتی علی كل شئ واسع وشاملدر وكذلك جميع اشيایی حفظ
وامساك ایلین اول رحمتدر (انه بكل شئ بصير) تحقیقا اول رحمن کیفیات ابداع مبدعاته بصیردر وتدبیرات واحوال
مصنوعاته علیمدر معنای بیت چونکم بنی ملال طوته بو عالم سفلی صفاتدن یعنی عالم طبیعت ومرتبهٔ بشریتدن پرواز
ایدوب اوچرم اوج اعلایه وجو سمای معنایه طیور صافات کبی (م ی) پرمن رستست هم ازذات خویش * بر نچفسانم
دو پرمن با سرش * جعفر طیار را پر جاریه است * جعفر طرار را پر عاریه است * طیور صافات کبی عالم حقیقته اوچرم
دیمشدی اول مناسبتله دیرکه بنم پرلرم شول مجازو عاریتی اولان اجنحهٔ مكر وحیل وتزویر ودغل دکلدرکه وابسته در
ملکه بنم پرم بررسته در بنم قنادم هم کندی ذاتمدن بتمشدرکه اول علم تحقیق وذوق وشوق توفیقیدر بنی جریشله
کندیمه ایکی قناد یاپشدرمزم که اول قوت علمیه وقوت عملیه در (كما ان اهل التقليد واصحاب التزوير يربطون على
انفسهم علوما عقلية ونقلية يباهون بها العلماء ويمارون بها السفهاء ويصرفون وجوه الناس اليهم كذوی الجناحين
يظنون طيورا الهية وليسوا كذلك جعفر طيارك قنادی جاریه وذایمدر جعفر طرارك قنادی عاریه وعارضیدر محققین
وصادقین جعفر طیار کبیدر ومقلدین ومزورین جعفر طرار کبیدر جعفر طیارك پری جاریه وبنفسه طائردر جعفر
طیار حضرت علینك برادر بزرکوارلریدر اندن اون یاش زیاده واسلامه آندن اول آماده اولمشلردر وحضرت نبی علیه
السلام اول حضرتك حقنده یا جعفر انت اشبه بی خلقا وخلقا بیورمشلردر حتی بو بشارتك مسرتندن اول حضرت
قالقوب اول حینده رقص قیلمشلردر وحضرت علیدن بوکونه روایت اولنورکه بیوردیلر بر کون بن حضرت
رسول الله صلى الله عليه وسلمك حضورنده ایدم نماز قیلمغه متوجه اولدیلر اول حینده بابام ابو طالب کلدی
وحضرت نبی علیه السلام آنی صلاته ترغیب ایدوب دیدیکه یا عمی نوليدی بکا اویدك ونماز قیلیدك ابو طالب دیدیکه
یا ابن اخی علمت انك على حق ولكن استحي من العرب) پس جعفره متوجه اولوب دیدیکه یا جعفر سن ابن عمكك جناحی
قتنده نماز قیل پس جعفر حضرت رسولك یانشده نماز قیلوب تمام ایلدکدنصکره حضرت نبی علیه السلام
اکا التفات ایدوب بیوردیلر که (الا ابشرك يا جعفر ان الله تعالى اعطى لك جناحين من نور لتطير بهما في الجنة ولهذا
اول حضرته ذو الجناحين دینلدی وطیار دخی تسمیه اولندی ومنقبه لرنده بو دخی منقولدر احیانا هواده طیران
وطیورکبی سماده سیران ایدرلردی وبعض قولده اول حضرت روم دیارنده شهید اولدقده لطف حقله آکا ایکی یشل
قناد ظاهر اولوب عالم علوی جانبنه پرواز ایلمشلر بو اجلدن اکا جعفر طیار دیو سویلمشلردر والله اعلم
اما جعفر طرار معین برکسه اولمق احتمالیده واردر لکن معلوم ومشهور دکلدر که نه کونه کسه در بلکه هر مکار
وغدار اولان کسه لرمرادا اوله که انلرك جناحین علم وعمللری کندیلره مالك اولمیه بلکه عاریتی اوله وخلقه نمایش ایچون
کندی یه مربوط قیله (مثنوی) نزد آنکه لم یذق دعویست این * نزد سکان افق معنیست این) اول کسه نك قتنده که
بولذتدن طاتمدی وبو معنادن ذوق ایتمدی بو سوزلر دعویدرکه بونی ادعایه حمل ایلر اما افق ساکنلرینك قتنده
بو معنای صحیحدر یعنی سکان افق معنا وقاعدان تتق سراپردهٔ خدا اولنلر قتنده بو سوزلر عین معنادر (م ی) لاف
دعوی باشد این پیش غراب * دیك تی وپر یکی پیش ذباب * غراب کبی اولان اصحاب صورتك اوکنده بو معنی لاف
ودعوی اولدی سکك قتنده بوش وطلو چولمك برابردر زیرا کر کسه تهی وکر کسه طلو ذباب چولمکی قالدرمغه وفرق
قیلمغه قادر دکلدر منکر قتنده دخی ولی ومرائی برابردر (مثنوی) چونکه در تو می شود لقمه کهر * تن مزن چندانکه
بتوانی بخور * اکول وشروب اولدیغی صفت اوزره اعتراضه جواب ثالثدر کثرت اکل وشربك مذموم اولمسی
وانسانی حیوان صفت قیلمسی ومبتلای کسل وکثافت ایلمسی ایچوندر چونکیم لقمه سنده کهر اوله وسنی طاعت
وعبادت حقه چابك وچالاك قیله فارغ اولمه اولقدرکه قادرسن یی زیرا اندن سکا ضرر یوقدر لیکن نفعی چوقدر تن مزن
چندانکه می خواهی بخور دخی نسخه در یعنی طورمه وایسم اوتورمه اولقدرکه استرسك یی مشایخ عظامك برندن
نقل اولنورکه اکل وشربله مقید ایمش بعض احبا واصدقاسی رنکنده اولنلر آنك اکول وشروب اولدیغنه باطنا
تعریض ایلمشلر وبری بری ما بیننده بو شیخك اکلی انبیا علیهم السلام واولیای عظام اکلنه اویمزدیو به سویلمشلر شیخ
بونلرك ضمیرنه واقف اولوب وبرلکن استیوب بونلرك سوء ظننی دفع ایچون لکن ایچره قی ایلدی لکن پردر اولدی

تنبیه کم بیوررلر (مثنوی) شیخ روزی بهر دفع سوءظن * در ا کن فی کرد پردرشد لکن * سوءظنی دفع
ایتمکدن اوتری شیخ بر کون لکنک ایچنه قی ایلدی لکن پردر اولدی (مثنوی) کوهر معقول را محسوس کرد *
پیر بینا بهر کم عقلی مرد) کوهر معقولی محسوس ایلدی پیر بینا مردلی کم عقل اولدیغندن اوتری آنک کار وعملنه
طعن ودق قیلدقلرندن اوتری (مثنوی) چونکه در معده شود پاک پلید * قفل نه بر حلق وپنهان کن کلید *
چونکم معده ده سنک پاک وحلال اولان لقمک پلید اوله یعنی لقمه مع هذا طیب وحلال ایکن کثافت
وثقلت برله معده یی ملوث وخبائث وکدورت درونه باعث اوله حلق ودهانکه قفل قو ومفتاحن پنهان ایله
تا کم آ کل اولمیه سن ومأکولات طیبه یی مردار قیلمیه سن (مثنوی) هر که در وی لقمه شد نور جلال *
هر چه خواهد تا خورد اورا حلال * هر شول کسنه ده که لقمه نور جلال اوله وحسن خصال ولطف فعالی
زیاده قیله هر نه استرسه که یسه اکا حلالدر اکثر مشایخ محققین لقمه یه واقمه یی یینه نظر ایتمشلر بلکه لقمه خوارلک
کاروکردارنه باقشلر اکر کاروکرداری طاعت خدا ورضای حق ایچون ایسه لقمه حرام دکلدر روا کاده اسراف یوقدر
دیمشلر زیرا حرام لقمه دن واسراف اوزره ییَن طعامدن طاعت حقه میل ورغبت حاصل اولمزدیمشلر وا کر آ کل اولانک
کاری طاعت خدا اولمزسه ورضای حق ایچون ا کل قیلمز البتته اول اقمه ده شایبۀ حرام مقرردر ولو کان فی زعم الآ کل
حلالا زیرا مبدأ معاصی وآثام لقمۀ حرامدر طعام حلالدن عصیانه میل طوغمزدیرلر پس کثرت ا کل وشربک منهی
اولمسی کثافت ومعصیته سبب اولدیغنه بناءدر یوخسه مجرد کثرت ا کل وشرب مذمومه دکلدر لاسیما نور جلال
وحسن خصال اوله پس نزدانکه لمیذق دعویست این نزدسکان افق معنیست این بیوردقلری بیت شریفدن حاصل
اولان وهم وشبهه یی دفع ایچون تکرار بو معنایی مؤید اولان کلامه رجوع ایدوب تفهیم ایچون بعض ضرب امثاله
شروع ایدوب بیوررلر (بیان دعوی که عین ان دعوی کواه صدق خویشت (مثنوی) کر تو هستی آشنای جان من *
نیست دعوی کفت معنی لان من * ای بو سوزلری دعوی زعم ایلین کسنه اکر سن بنم جانمک آشناسی ایسک بنم
معنالان اولان کفتم دعوی دکلدر بلکه عین دعوی نفس دعوینک کواهیدر (مثنوی) کر بکویم نیمشب پیش توم
هین مترس ازشب که من خویش توم * مثلا اکر نصف اللیلده وظلمت شبده سنک قتنده یم دیم آکاه اول شبدن
خوف ایلمه که بن سنک قریب واشنالرم (مثنوی) این دو دعوی پیش تو معنی بود * چون شناسی بانک خویشاوند
خود * بو ایکی دعواسنک قتکده دعوای معنادر چونکه کندی خصمکک بانک وآوازنی آکلیه سن (مثنوی)
پیشی وخویشی دو دعوی بود لیک * هر دو معنی بود پیش فهم نیک * پیشلک وخویشلک ایکی دعوی اولدی یعنی سنک
اوکنده یم وسنک خصمکم دیمک ایکی دعوی اولدی ولیکن هر ایکیسی خوب ولطیف فهمک قتنده معنی اولدی
ونفس دعوی کندینک صحت وصدقنه شهادت قیلدی (مثنوی) قرب آوازش کواهی می دهد * کین دم ازنزدیک
یاری می جهد * آوازک قربی آکا طانقلق ویرر زیرا که بودم وآواز بر یارک قتنده حاصل اولور پس آنک آوازنک قربی
اول یارسنک حضورکده اولدیغنه شهادت قیلور (مثنوی) لذت آواز خویشاوند نیز * شد کوا بر صدق آن خویش
عزیز * خصمک آوازنک لذتی دخی ای عزیز اول خصمک صدقی اوزره شاهد اولدی زیرا آشنا واقربانک آوازی اجنبی
وبیکانه نک آوازندن فهم وعقلی اولان کسنه نک قتنده تمییز اولنمش وفرق قیلنمشدر (مثنوی) باز بی الهام احمق کوز جهل
می ندآند بانک بیکانه زاهل * کیرو الهامسز احمقکه اول احمق جهلندن بیکانه نک بانک وآوازنی اهلنک بانک وآوازندن
بلمز (مثنوی) پیش او دعوی بود کفتار او * جهل او شد مایۀ انکار او * آنک قتنده آنک سوزی دعوادر آنک جهلی
آنک انکارینک سبب ومایه سی اولدی (م ی) پیش زیرک کاندروش نورهاست) عین این آواز معنی بود راست) زیرک
قتنده که آنک باطن ودرونده انوار الهیه دن نورلر وارد ربو آوازعینیله راست وصحیح معنی اولدی (مثنوی) یا بتازی
کفت یک تازی زبان * که همی دانم زبان تازیان * مثال آخر یا لسان عربی بیلور برکسه لسان عربی ایله دیدیکه
عرب طائفه سنک لسانی بیلورم مثلا انا اعرف لسان العرب دیسه ودخی لسان عربی بیلمکه دلیل بعض لغات
وکلمات عربی سویلسه (مثنوی) عین تازی کفتنش معنی بود * کرچه تازی کفتنش دعوی بود * آنک عین عربی
سویلمسی معنادر وصدق دعواسنه دلیل وکواهدر اکرچه آنک عربجه بن تازی بیلورم دیمسی دعوی اولور لکن
عین دعوا کندی نفسنک صدقنه شهادت ایلور (م ی) یا نویسد کاتبی بر کاغدی * کاتب وخط خوانم ومن امجدی
مثال آخر یا بر کاتب بر کاغد اوزره یازسه کاتبم وخط خوانم وبر اولویم (مثنوی) این نوشته کرچه خود دعوی بود
هم نوشته شاهد معنی بود * بو ورق اوزره یازلمش اکرچه خود دعوی اولور هم یازلمش معنانک شاهدی
اولور زیرا کاتبم دیدیکی کتابتندن معلوم اولور وخط خوانم دیدیکی دخی آنک خطندن ظهوره کلور وامجد اولمسنه

دخی حسن خطی ونظم کلامی دلالت قیلور (م ی) یا بکو یدصوفی دیدی تودوش * درمیان خواب سجاده بدوش * عین دعوی کندی نفسکی مصدق اولمسنه برمثال دخی اولدرکه یا خود برصوفی سکا کله وسویلیه که سن کوردلک دون خواب ایچره سجاده سی اوموزنده برکسه یی بوهم وجه دریا برکسه سکا دیسه که سن دون کیجه دوشکده اوموزنده سجاده وارصوفی کوردلک (مثنوی) من بدم آن وانچه کفتم خواب در * با تو اندر خواب درشرح نظر * بن ایدم اول واول نسنه یی که دیدم خوابده سکا خواب ایچنده شرح نظر وفتح بصر جهتندن (مثنوی) کوش کن چون حلقه اندر کوش کن * آن سخن را پیشوای هوش کن * آنی کوش ایله وحلقه زرین کبی قولغکده ایله اول سوزی هوشکه پیشوا قیل (مثنوی) چون ترا یاد آید آن خواب این سخن * معجزه نو باشد وزر کهن * چونکه اول دوش سنک یاد وخاطرکه کله بو سوز سکا یکی معجز واسکی التون اولور (مثنوی) کرچه دعوی می نماید این ولی * جان صاحب واقعه کوید بلی) اکرچه دعوی کورینور بوولیکن صاحب واقعه نک جانی بوکا اقرار برله بلی دیر (مثنوی) پس چو حکمت ضالهٔ مؤمن بود * آن زهر که بشنود موقن بود * پس چونکه حکمت مؤمنک ضاله سیدر حکمتی هرکیمدنکه استماع ایده موقن واعتقاد ایدیجی اولور یعنی (الحکمة ضالة المؤمن فحیث وجدها فهو احق بها) حکمت ومعرفت مؤمنک یتوردیکیدر آنی هرقنغی کشیدن که استماع ایلیه بلاشبهه موقن اولور (مثنوی) چونکه خودرا پیش او یابد فقط * چون بود شک چون کند خودرا غلط * چونکیم مؤمن کندی یی اول ضاله سنک اوکنده حاضر بوله مطلقا وقطعا نیجه شک اولور آکاونه حالله کندوبی غلط ایلر برکسه یتوکنی برآ نخردن بعینه استماع ایلسه بیله شک ایدوب غلط ایلمز فکیف ضاله سنک حضورنده حاضر اوله نوجهله شک وغلط ایلرسن دیمک اولور (م ی) تشنهٔ را چون بکویی تو شتاب * درقدح آبست بستان زود آب * مثلا برتشنه یه سن چونکیم ایوده یه سن قدحده آب واردر اول ابی فوری آلوب تشنه لکی دفع ایله (م ی) هیچ کوید تشنه کین دعویست رو * ازبرم ای مدعی مهجور شو * هیچ تشنه دیرمیکه بوسوز دعوادربوری بنم قتمدن ای مدعی دور ومهجوراول (مثنوی) یا کواه وحجتی بنما که این) جنس آبست وازان ماء معین * یا برشاهد وحجت کوستر که بوآب جنسیدر واول ماء معیندنمیدر (مثنوی) یا بطفل شیر مادر بانک زد * که بیا من مادرم هان ای ولد * یا خود سود امر طفله مادری بانک اوردی بویله دیوکه کل بن مادرکم آکاه اول ای ولد مثنوی) طفل کوید مادرا حجت بیار * تا که با شیرت بکیرم من قرار * طفل دیرمی ای مادر بوخصوصده حجت ودلیل کتورتا که سنک سودلک اوزره بن قرار طوتم وسندن قرار ایلیم (مثنوی) دردل هر امتی کزحق مزه ست * روی وآواز پیمبر معجزه ست * هر برامتک قلبنده که حضرت حقدن ذوق ولذت واردر پیغمبرلک یوزی وآوازی معجزه در (مثنوی چون پیمبر ازبرون بانکی زند * جان امت ازدرون سجده کند * چونکیم پیغمبر علیه السلام طشره دن بربانک اوره واسلامه دعوت ایده امتک جانی دروندن سجده ایلر ومطیع اولور وآکا انقیاد قیلور (مثنوی) زانکه جنس بانک او اندر جهان) ازکسی نشنیده باشد کوش جان * آن غریب ازذوق آواز غریب) از زبان حق شنود انی قریب) زیرا که اول پیغمبرلک کلامنک جنسنی بوجهان ایچره برکسه دن اشتمشدی جان قولغی اول غریب وعجیب وبدیع اولان آوازلک ذوقندن حق لسانندن (انی قریب) مفهومنی اشتدی (کما قال الله تعالی (واذا سألک عبادی عنی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعانی) توضیح معنی هرکسه یه الله تعالی حبل وریدندن وعقل وقلبندن اقربدر ولکن هرکس بوقربک حقیقتنه واصل اولمدقلری جهتدن کندیلری حقدن بعید ظن ایدرلر وبوقربک کمالیله حقیقتنه واصل اولنلر انبیا علیهم السلام بعده اولیای عظامدر ولهذا خلیفه مستخلفک عینیدر دیرلر وبرفحوای (ان الله یقول علی لسان عبده) چجن برنبینک ویا خود برولینک لسانندن عبادنه حق سویلسه اول قرب حقیقیدن غریب اولان امتک جانی اول آواز عجیب الشانک ذوقندن زبان حقدن که اول زبان انبیا واولیادرکه بونلرک لسانی حق منزله سنده در (انی قریب) دیدیکی کلامک صدق معناسنی اشتدی وحقک آنلره کمال قربنی بیلدی پس ایمان واقرار قیلدی وبونلرک قربی واسطه سیله کندیده اولان قربی دخی بیلدی وبولدی (وهو معکم) سرینه آکاه اولدی (سجده کردن یحیی علیه السلام درشکم مادر عیسی علیه السلام (مثنوی) مادر یحیی بمریم درنهفت * پیشتر از وضع حمل خویش کفت * یحیی پیغمبر علیه السلامک مادری تنهاده مریمه کندینک وضع حملندن اول دیدی (مثنوی) که یقین دیدم درون تو شهیست * کاو اولو العزم ورسول آکهیست * که یقین کوردم سنک درونکده برشاه واردرکه اولو العزمدر وزیاده آکاه رسولدر رسلدن اولو العزم اول کمسه لردرکه حقدن آکا کتاب نازل اوله وکندینک مستقلا شریعتی اوله شریعتنه ناسی دعوت قیله پس عیسی علیه السلام اولو العزمدر وحضرت یحیی علیه السلام نبی صاحبدر شرع موسی علیه السلام اوزره (مثنوی چون برابر اوفتادم با تو من * کرد سجده حمل من اندر زمن * چونکه بن سنک برابر ومقابله که واقع اولدم بنم حملم

درحال سنك جانبنه سجده ایلدی ذوالفطن دخی نسخه در یعنی زیرکلکر صاحبی دیمکدر (مثنوی) این جنین
مر آن جنین را سجده کرد * کز سجودش در تنم افتاد درد * بو قرنمده اولان جنین اول قرنکده اولان جنینه سجده
ایلدیکه بنم حملك سجودندن بنم تنمه درد والم واقع اولدی (مثنوی) کفت مریم من درون خویش هم * سجده‌ٔ دیدم
ازین طفل شکم (مریم یحیی پیغمبرك مادرینه ایتدی بندخی کندی درونمده هم بوشکمده اولان طفلدن بر سجده کوردم
(اشکال آوردن برین قصه (مثنوی) ابلهان کویند کین افسانه را * خط بکش زیرا دروغست وخطا * ابلهلر ایدرلر
بو قصه یه خط چك زیرا کذب وخطادر یعنی ساده دل اولنلردن بعض کسه‌لر دیرلر بو قصه غیر واقعدر (مثنوی)
زانکه مریم وقت وضع حمل خویش * بود از بیکانه دور وهم زخویش * زیرا حضرت مریم کندینك حملنك
وضعی وقتنده اجنبیدن وخصمدن یعنی جمیع خلقدن دور وبعید ایدی (مثنوی) از برون شهر آن شیرین فسون *
تا نشد فارغ نیامد خود درون * شهرك طشره سنده اول شیرین فسون مادام که فارغ اولمدی شهرك ایچنه کلمدی مریم
چونکه حضرت عیسی علیه السلامی طوغردی اندنصکره حضرت عیسی علیه السلامی قوجاغنده طوتدی وقوم
وقبیله‌سی قتنه ایلتدی (مثنوی) مادر یحیی کجا دیدش که تا * کوید اورا این سخن در ماجرا * یحیی پیغمبر
علیه السلامك مادری مریمی قنده کوردیکه تا مصاحبتده بو سوزی مریمه دیه (جواب اشکال (مثنوی)
این بداند کانکه اهل خاطرست * غایب آفاق اورا حاضرست * بونی بیلور اول کسه که اهل خاطر واهل الهامدر
آفاقك غایبی آکا حاضردر قلبی معدن الهام الهی وخواطر ربانی اولان کسه‌لره غایب حاضر در وبعید وقریب برابردر
(مثنوی) پیش مریم حاضر آید در نظر * مادر یحیی که دورست از بصر * مریم قتنده نظرده حاضر کلور یحیی
پیغمبرك مادری که بحسب الظاهر بصردن دوردر (مثنوی) دیدها بسته ببیند دوست را * چون مشبك کرده باشد
پوست را * دوستی ماسوادن بسته وفارغ اولان چشم کورر چونکم اول کوزك صاحبی پوستی مشبك ایلمش اوله
پوستدن مراد وجود جسمانیدر وآنی مشبك ایلمکدن مراد مانع انوار الهی اولان اوصاف نفسانیه‌یی جابجا
ازاله ایدوب خانه‌ٔ قلبنه اول روزنه‌لردن انوار الهی والهام ربانی دخول ایلمکدر (مثنوی) ورندیدش از برون نی
از درون * از حکایت کیر معنی ای زبون * نه چنانکه افسانها بشنیده بود * همچو شین برنقش آن چفسیده بود *
اکر مادر یحیی قرنداشی مریمی طشره‌دن کورمدیسه ودرون عالمندن دخی مکالمه قیلمدیسه حکایه‌دن
معنی طوت ای زبونکه قصه‌دن مراد حصه در انجلین دکل که یعنی اول کسه کبی اولمه که افسانه‌لری اشتمش ایدی
وحرف شین کلمه‌ٔ نقش اوزره یاپشدیغی کبی اول کسه‌لر دخی اول حکایه‌نك نقش وصورتنه یاپشمش اولدی
(مثنوی) تا همی کفت آن کلیله‌ٔ بی زبان * چون سخن نوشد ز دمنه‌ٔ بی بیان * کلیله بردلکونك اسمیدر دمنه دخی
بردلکونك نامیدر پس دانشلیم حکیم بو ایکیسنك لسان حالندن ظهور رایلین احوالی یزوب وسائر وحوش وطیورك
السنه‌ٔ احوالندن جاریه اولان احوالی وآثاری سمط تحریره دیزوب جمله‌سن بر کتاب عجیب دوزوب آنك رکن اعظمی
کلیله ودمنه حکایه‌سی اولدیغنه بناء آکا کلیله ودمنه دیو نام ویرمشدر فارسیده انوار سهیلی ترکیده همایونامه آنك
ترجمه‌سیدر پس معنی تا کم دیردی اول کلیله‌ٔ بی زبان دمنه یه ودمنه‌ٔ بی بیاندن نوجهله سوز اشیدردی تفکر ایله
بو ایکیسنك بری برینه مکالمه‌سنه لسان حال دیرلر که عند العرفا اول انطق من لسان المقالدر عارف وعالم اولنلر
حیواناتك حالندن بوکونه حصه آلوب آنی صورت قصه یه کتوروب تنبیه غافلین وایقاظ نائمین ایچون آنی نقل ایدرلر
(مثنوی) ور بدانستند لحن همدکر * فهم آن چون کرد بی نطق بشر * ولئن سلم بو حیوانات اکر بری برینك لحن
وصوتنی بلدیلرسه آنك الحان واصواتنی بلا نطق بشر نه کونه فهم ایلدی (مثنوی) درمیان شیر وکاو آن دمنه چون
شد رسول وخواند بر هر دو فسون * شیرله شتربه دید کاری کاولك مابیننده اول دمنه دید کاری روبه نیجه رسول اولدی
وبو ایکیسنه نه کونه افسون اوقودی (مثنوی) چون وزیر شیر شد کاو نبیل * چون ز عکس ماه ترسان کشت پیل *
واول کاو نبیل اسدك نیجه وزیری اولدی وفیل الرصویك ایچنده اولان ماهك عکسندن نیجه خوف ایلدی کما ذکر
هذه القصه فی الجلد الثالث (مثنوی) این کلیله ودمنه جمله افترایست * ورنه کی با زاغ لکلك را مریست * بو کلیله ودمنه
جمله افترا ودروغدر یعنی بو کلیله ودمنه‌نك جمله صور وحکایاتی خود افترادر که فی الحقیقه آفاقده بو اولمش دکلدر
واکر افترا اولمسیدی زاغله لکلکك نچون جنك وخصومتی واردر یعنی لکلکك زاغه عناد وستیزه‌لکی نچون
حقیقه متصور اولوردی همان قصه‌دن حصه آلمق وحکایه‌دن منفعت بولمق وآنکله اصلاح نفس قیلمقدر کرك
صورت حکایه صحیح اولسون وکرك اولمسون (مثنوی) ای برادر قصه چون پیمانه است * معنی اندروی
مثال دانه است * ای برادر قصه پیمانه کبیدر قصه ایچنده معنی پیمانه ایچنده اولان دانه کبیدر (مثنوی)

دانه‌ٔ

دانهٔ معنی بکیرد مرد عقل * ننکرد پیمانه را کر کشت نقل * صاحب عقل اولان کسـه دانه کبی مقبول
اولان معنانی طوتر پیمانه یه نظر والتفات ایلمز اکر پیمانه نقل ورفع اولدیسه (مثنوی) ماجرای بلبل وکل
کوش دار * کرچه کفتی نیست آنجا آشکار * بلبل وکلک ماجراسینه قولاق طوت اکرچه بلبل وکلده
برسوز آشکاره دکل یعنی بلبل ایله کلک مابیننده معنوی حالله نیجه مکالمه واقع اولور حال بوکه آصلا نطقدن اثر
یوقدر لکن اهل حال اولان بونی انلرک وجودلرندن فهم قیلور (سخن کفتن بزبان حال وفهم کردن آن (مثنوی
ماجرای شمع با پروانه نیز * بشنوی معنی کزین کن ای عزیز * پروانه ایله شمعک قصه سنی دخی ای عزیز ایشت
ومعنای کزین اختیار ایله (مثنوی) کرچه کفتی نیست سر کفت هست * هین بیالا پر مپر چون جغد پست * اکرچه
بونلر مابیننده بحسب الظاهر برسوز یوقدر ولیکن سوزک سری ومعناسی واردر آکاه اول بوکسکه اوج بایقوش
کبی آلچغه اوچمه یعنی معنی جانبنه پرواز ایدوب سفلی اولان لفظ وصورت جانبنه میل ایتمه (مثنوی) کفت در شطرنج
کین خانهٔ رخ ست * کفت خانه از کجا آمد بدست * خانه را بخرید یا میراث یافت * فرح انکس کو سر معنی شتافت *
یعنی برشطرنج بازدیدیکه شطرنجده بوخانه رخ خانه سیدر برلعب شطرنجه واقف اولمین ابله دخی بوخانهٔ حقیقی زعم
ایدوب اکا دیدیکه خانه رخک النه قندن کلدی اوی رخ صاتون می آلدی ویا میراثمی بولدی همان برای قیام قرینه
جواب محذوفدر یعنی نه آلدی ونه میراث بولدی فرح وسعادتلو اول کیمسه که اومعنی جانبنه ایودی (مثنوی)
کفت نحوی زید عمرا قد ضرب * کفت چونش کرد بی جرم ادب * اکثر اعرابی لغت عربه عالمدر کندی لسانی
اولدیغنه بناء اما اصطلاحات نحویه یه جاهل در یعنی قواعد نحویه دن اصلاح الفاظ ایچون برترکیبی متعلمه
فاعل ومفعولی تعلیم ایچون بروجه ضرب مثل ذکر اولنسه اعرابه واقف اولمین اعرابی آنی لغت معناسنه
حمل ایدر ومعنیء حقیقیسی جانبنه کیدر نته کم برنحوی دیدی زید عمرا قد ضرب وبوترکیبدن اول نحوی زید لفظا
مرفوع مبتدا وعمرا لفظا منصوب مقدم مفعولیدر ضربنک وضرب مع ما عمل فیه جمله سی جملهٔ فعلیه اعرابدن
محلا مرفوع خبریدر ومبتدانک شو معنانی دیلدی ولغت معناسنه عارف وبو اصطلاحه غیر واقف اولان کمسه لردن بری
آکا دیدیکم نیچون اول عمروه بی جرم زید اوردی وتادیب قیلدی (مثنوی) عمرو را جرمش چه بدکان زید خام *
بی کناه اورا بزد همچون غلام * اول عمروک جرم وکناهی نه ایدی که اول ناپخته وبی انصاف زید کناهسز آنی غلامی کبی
اوردی (م ی) کفت این پیمانهٔ معنی بود * کندمی بستان که پیمانه ست رد * نحوی آکا ایتدی که بوترکیب معنی اولچکی
اولدی سن بغدایی آل زیرا پیمانه رد اولمشدر که معنای لغویسی بو محلده مراد دکلدر (مثنوی) زید وعمرو از بهر
اعرابست وساز * کر دروغست آن تو با اعراب ساز * بلکه زید وعمرو اعرابدن اوتری دوزلمشدر اکرچه دوروغدر سن
اعرابله دوزل (مثنوی) کفت نی من آن ندانم عمرو را * زید چون زد بی کناه وبی خطا * اول جاهل یته دیدیکم یوق
بویله دکل بن آنی بیلمزم محصل عمروی زید نیچون بی کناه وبی خطا اوردی بکا شو لفظدن مستفاد اولان معنیدن سویله
(مثنوی) کفت از ناچار ولاغی برکشود * عمرو یک واوی فزون دزدیده بود * آخر الامر نحوی ناچاردن دیدی وبرلاغ
ولطیفه آچدی یعنی ناچار برلاغ آچوب وکندی بیلدیکی مرتبه دن جواب اول جاهله دیدیکه عمرو برزیاده واو اوغرلمش
ایدی (مثنوی) زید واقف کشت دزدش را بزد * چونکه از حد برد حدش می سزد * زید بو حاله واقف اولدی
کندینک دوزد ینه کوتک اوردی چونکه عمرو حددن التدی یعنی حد شرعیدن تجاوز ایلدی سرقه سببیله عمروه
حد لایق اولور پس زید عمروی جرم وکناهی سببیله تأدیب ایتمش اولور اول خبیث بو کژ معنانی فهم ایدوب قبول ایلدم
دیدی (پذیرا آمدن سخن باطل در دل باطلان (مثنوی) کفت اینک راست پذرفتم بجان * کژ نماید راست در پیش
کژان * اول ابله نحویدن چونکه بو سوزی اشتدی اکا ایتدی اشته جانله بونی قبول ایتدم اول نادانلدن بو حالت
عجب دکلدر زیرا اکریلر قتنده طوغری اکری کورینور واکری دخی طوغری کورینور (مثنوی) کر بکویی احولی را
مه یکیست * کویدت این دوست در وحدت شکیست * مثلا اکر بر احوله ماه بردر دیه سن احول سکا دیر
بو ایکیدر براولمقده شک واردر (مثنوی) ور بر و خندد کسی کوید دوست * راست داود این سزای بد خوست * واکر
برکسه تمسخر طریقیله احول اوزره کوله وماه ایکیدر دیه احول بو کذبی راست طوتر بوکونه خصلت قبیحه بد خوی
اولان کیسه نک لایقیدر (مثنوی) بر دروغان جمع می آید دروغ * الخبیثات الخبیثین زد فروغ * عین کذب اولنلر اوزره
کذب جمع کلور وصحیح اولور زیرا خبیث اولان نفسلر ایچون خبیثلر فروغ ونور اوردی یعنی خبیث اولان شیئلر خبیثه
اولان نفسلره صفا وذوق ویردی دیمک اولور (کما قال الله تعالی الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات
للطیبین والطیبون للطیبات بو آیت کریمه نک ورودی خاصدر که حضرت عایشه رضی الله عنهانک براءتی حقنده در

ولكن حكمي عامدر ولهذا علما ومفسرين ديمشلردر بو آيت مثل مجراسنه اجرا اولنور پس مشايخ كرام بوني اكثر
مثل موقعنده ايراد ايلمشلردر (م ى) دل فراخانرا بود دست فراخ * چشم كورانرا عثار سنكلاخ * دل فراخ اولنلر
ايچون وسعت يد واردركه (الطيبات للطيبين) در وكور كوزلر ايچون سر نكون اولمق وآياغي قايمق واردر سنكستانده كه
(الخبيثات للخبيثين) در (در بيان جستن پادشاهي آن درخت كه هركه ميوهٔ ان درخت خورد نميرد (مثنوى) كفت
دانايي براى داستان * كه درختى هست درهندوستان * بر دانا داستان ايچون ديديكه هندوستانده بر درخت واردر
(مثنوى) هر كسي كز ميوهٔ او خورد وبرد * ني شود او پير ني هركز بمرد * هر بركسه كه آنك ميوه سندن يدى
والتدى اول كسه نه پير اولور ونه هركز اولدى (مثنوى) پادشاهي اين شنيد از صادقى * بر درخت وميوه اش شد عاشقى
بر پادشاه بر صادق القولدن بوسوزى اشتدى درخته وآنك ميوه سنه زياده عاشق اولدى (مثنوى) قاصدى دانا
زديوان ادب * سوى هندستان روان كرد از طلب * ديواندن بر دانا قاصدى يعنى عالم وعامل بر رسول طلبدن
اوترى هندستان جانبنه روان ايلدى (مثنوى) سالهامى كشت آن قاصد ازو * كرد هندستان براى جست وجو * اول
قاصد اندن اوترى نيچه يللر هندستانك اطرافنى دور ايلدى اول درختى جست وجو ايچون (مثنوى) شهر شهر از بهر
اين مطلوب كشت * ني جزيره ماند ني كوه ونه دشت * اول قاصد بو مطلوبدن اوترى هندستانده شهر شهر كزدى
وطولندى اول قاصد دور وكشت ايلدكنه جزيره قالدى ونه طاغ ونه صحرا قالدى (م ى) هر كرا پرسيد كردش ريشخند
كين كه جويد جز مكر مجنون بند * اول درختى هر كيمه صوردى ايسه آكا ريشخند ايلدى وبويله ديو سويلدى كه
بو درختى غير كيم استر مكر مجنون بند استر (م ى) بس كسان صفعش زدند اندر مزاح * بس كسان كفتند اى صاحب
فلاح * چوق كسه لر لاغ ولطيفه ده آكا سيلى اورديلر وچوق كسه لر بر سبيل تهكم ديديلر اى صاحب فلاح (مثنوى
جست وجوى چون تو زيرك سينه صاف * كى تهى باشد كجا باشد كزاف * سنكلين سينه صاف زيركك طلبى نچن خالى
اولور نچن كزاف وبيهوده اولور (مثنوى) وين مراعاتش يكى صفعى دكر * وين ز صفع آشكارا سخت تر * اول قاصده
بو مراعات بر غيرى صفعدر يعنى خلقك بعضيسنك بو كونه رعايتلرى آكا بر آخر طبنجه ايدى وبو صفع آشكاره
صفعدن شديدركدر (مثنوى) مى ستودندش بتسخر اى بزرك * در فلا نجا يد درختى بس سترك * آنى تمسخر
واستهزا ايله مدح ايلديلر بويله ديو كه اى بزرك فلان يرده زياده عظيم بر درخت واردر (مثنوى) در فلان بيشه درختى
هست سبز * بس بلند وپهن وهر شاخيش كبز * فلان بيشه ده سبز بر درخت واردر زياده بلند وجسيم وآنك هر بر شاخى
بزرك وعظيم در (مثنوى) قاصد شه بسته در جستن كمر * مى شنيد از هر كسي نوعى خبر * پادشاهك قاصدى درختك
طلبنه كمر باغلمش هر بر كسه دن بر دورلى خبر اشتدى (مثنوى) پس سياحت كرد آنجا سالها * مى فرستادش شهنشه
مالها * پس نيچه يللر اوراده سفر وسياحت ايلدى پادشاه اكا ماللر كوندردى (مثنوى) چون بسى ديد اندر آن
غربت تعب * عاجز آمد آخر الامر از طلب * قاصد چونكه اول غربتده زياده چوق تعب ومشقت كوردى آخر
الامر طلبدن عاجز كلدى (مثنوى) هيچ از مقصود اثر پيدا نشد * زآن غرض غير خبر پيدا نشد * مقصوددن هيچ
اثر پيدا اولمدى اول غرضدن خبردن غيرى پيدا اولمدى (م ى) رشتهٔ اميد او بكسسته شد * جستهٔ او عاقبت ناجسته
شد * آنك اميدى رشته سى مقطوع اولدى آنك مطلوب ومقصودى عاقبت ناجسته وناپيدا اولدى (مثنوى) كرد
عزم باز كشتن سوى شاه * اشك مى باريد ومى بريد راه * قاصد شاه جانبنه كيرو دونمك عزمن ايلدى كوز ياشن ياغدرردى
وقطع مسافه ايلردى (شرح كردن شيخ سر آن درخت را با آن طالب مقلد (مثنوى) بود شيخى عالم وقطبى كريم *
اندر آن منزل كه آيس شد نديم * زياده عالم وتمام قطب بر شيخ كريم وار ايدى اول منزلده كه نديم آيس ونوميد
اولدى (مثنوى) كفت من نوميد پيش او روم * ز آستان او براه اندر شوم * قاصد كنديسنه ايتدى بن نوميد
اولمش كسه شيخك حضورنه كيده يم آنك آستانندن يوله كيده يم (مثنوى) تا دعاى او بود همراه من * چونكه
نوميدم من از دلخواه من * تا آنك دعاسى بنم همراهم اوله چونكه كندى دلخواهمدن نوميدم يعنى كندى مطلوب
ومقصودمدن چونكه مأيوس ومقنوطم بارى اول عزيزه واره يم وآنك خيردعاسن الوب بعده آنك آستانه سندن يوله
روان اوله يم ديدى (مثنوى) رفت پيش شيخ با چشم پر آب * اشك مى باريد مانند سحاب * اول قاصد چشم پر آب ايله شيخك
اوكنه كتدى سحاب كبي كوز ياشني ياغدردى (مثنوى) كفت شيخا وقت رحم ورقتست * نااميدم وقت لطف
اين ساعتست * قاصد شيخه ايتدى اى شيخ رحم ورقتك وقتيدر مطلوبمدن نااميدم لطفك وقتى بو ساعتدر (مثنوى)
كفت واكو كز چه نوميديستت * چيست مطلوب تو رو با چيستت * شيخ قاصده ايتدى آشكاره ديكه سنك
نوميدلكك ندندر سنك مطلوبك ندر سنك روى وتوجهك نيه در (مثنوى) كفت شاهنشاه كردم اختيار * از براى

جستن یك شاخسار * قاصد شیخه ایتدی شاهنشاه بنی اختیار ایلدی بر درختی طلب ایلمکدن اوتری (مثنوی)
که درختی هست نادر در جهات * میوهٔ او مایهٔ آب حیات * جهانده نادر و عجیب بر درخت وار در اول درختك
میوه‌سی آب حیاتك مایه‌سیدر که آب حیات نیجه سبب حیات ایسه بو میوه دخی سرمایهٔ حیاتدر (مثنوی
سالها جستم ندیدم یك نشان * جز که طنز و تسخر این سرخوشان * نیجه یللر آنی طلب ایلدم آندن بر نشان کورمدمکه
بو سرخوشلرك طنز و تسخر ندن غیری (مثنوی) شیخ خندید و بکفتش ای سلیم * آن درخت علم باشد در علیم *
اول شجرهٔ ثمرهٔ حیاتك اسم ورسمنه فریفته اولان کسیه شیخ عارف کولوب اکا دیدیکه ای ساده دل اول درخت علم
اولدی علیم اولان کسه نك باغ وجودنده که (مثنوی) بس بلند و بس شکرف و بس بسیط * آب حیوانی ز دریای محیط
اول علم درختی زیاده بلند و چوق اولو ودخی بسیط و پهنادر نه درخت بلکه دریای محیط الهیه‌دن آب حیاتدر
(م ی) تو بصورت رفته‌ای ای بیخبر * زان ز شاخ معنی بی بار و بر) سن ایسه صورت درختنه کتدك ای بیخبر اول سببدن که
شاخ معنیدن بی بار و برسن اول شاخ معنا و شجرهٔ جنت اعلا عالمك وجود میوه دار ایدرنته کم بو حدیث شریف
بو معنایه دلیل و رهبادر (عن ثوبان رضی الله عنه قال قال علیه السلام اذا لقیتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا
فی ظلها و کلوا من اثمارها قالوا و کیف یمکن هذا فی دار الدنیا یا رسول الله قال علیه السلام اذا لقیتم عالما فکانما القیتم
شجرة من اشجار الجنة (مثنوی) که درختش نام شد که آفتاب * که بحرش نام کشت و که سحاب * علمك نامی
کاهی درخت کاهی آفتاب اولدی علمك نامی کاه دریا و کاهی سحاب اولدی یعنی مسمی بر در ولکن هرکس
آکا مناسب بر کونه اسم اطلاق ایدرلر مثلا کاه اول علمه درخت نام اولدی مثمر معانی و معارف نفیسه اولدیغی اعتباریله
و کاه آکا افتاب دینلدی منور قلوب انیسه اولدیغی اعتباریله و کاه آکا دریا دیدیلر محیط حقایق اشیا اولدیغی
ملابسه‌ایله و کاه سحاب دیدیلر ممطر قطرات مسائل روحانی و جسمانی اولدیغی وسائل ایله (مثنوی) آن یکی کش
صد هزار آثارهاست * کمترین آثار او عمر بقاست * محصل اول بر مسمادرکه آنك صد هزار آثاری واردر آنك کمترین
آثاری عمر بقادر (مثنوی) کرچه فرد ست او اثر دارد هزار * آن یکی را نام شاید بی شمار * اکرچه اول فرد و واحددر
من حیث المسمی ولکن هزار کونه آثار و خواص و کردار طوتر اول بریکه آثاری فراوان اوله بی شمار و بی عدد نام
کرك یعنی اول بر ذاته بی شمار اسما ایله تسمیه قیلمق لایق و جائزدر (بیت) عبارا تنا شتی و حسنك واحد * و کل الی ذاك
الجمال یشیر * دین بو معنایه فائز و جائزدر شخص واحده اسامیء کثیره ایله تسمیه قلنمق صحیح اولدیغنه ضرب مثل
طریقیله بر قاچ ابیات بیوردیلر (مثنوی) در حق دیکر بود قهر و عدو * در حق دیکر بود لطف و نکو * مثلا اول بر کسه
حقنده قهر و عدو اولور بر غیری کسه نك حقنده لطف و خوب اولور (مثنوی) صد هزاران نام او یك آدمی) صاحب
هر وصفش از وصفی عمی * بر شخصك صد هزاران نامی واردر و اوذاتده بر آدمیدر آنك هر وصفنك صاحبی بر وصفدن
اعمادر یعنی هر وصفنی کما ینبغی بلمکه قادر دکلدر بلکه اکثر اوصافنه عالم ایسه بعض اوصافندن غافلدر (مثنوی
هر که اندر نام پیچد کین ثقه‌ست * همچو تو نومید و اندر تفرقه‌ست * هر شول کسه که نامه طولشدی بو یله دیوکه
بو نام ثقه و محکم درای جو ینده درخت حیات سنك کبی ناامیددر و تفرقه در زیرا نامدن حقیقت ذوقی ظاهر اولمز
(مثنوی) تو چه بر چفسی برین نام درخت * تا بمانی تلخ کام و شوربخت * بو درختك نامی اوزره سن نه تعلق و تشبث
ایلرسن تا کم تلخ کام و شوربخت قالورسن یعنی بی لذت و بی سعادت اولورسن (مثنوی) در کذر از نام و بنکر در صفات
تا صفاتت ره نماید سوی ذات * اختلاف خلق از نام اوفتاد * چون بمعنی رفت آرام اوفتاد * ذات واحده به صفات
مختلفه واسطه‌سیله اسامیء کثیره اطلاق ایدرلر منشأ اختلافاته اسامی اختلافات صفات اولور و آثار و افعال
مختلفه‌دن عند المستدلین صفات مختلفه به شعور قابل اولور و کثرت اسما و صفات قادح وحدت ذات اولمز ولکن
ناقص المعرفه اولنلره و اسما و صفاته نظر قیلنلره حجاب اولور و انلری اسامیء کثیره ایله مسمی اولان ذات واحده‌دن کیرو
قیلورنته کم ارباب متفرقه صاحبلری اولان کفره رسول علیه السلام ك اله واحده دعوت ایلدیکی حینده دیدیلر
اجعل الالهة الها واحدا ان هذا الشیء عجاب) پس حضرت مولانا قدس سره طالب توحید الهی اولنلره خطاب ایدوب
بیوردیلرکه نامدن کچ و صفاته نظر ایله تا صفات ذات جانبنه سکا یول کوستره یعنی اسامیء مختلفه دن کچ و صفات
متنوعه‌یه نظر آچ که هر بر اسم بر صفات مقابله‌سنده وضع اولنمشدر تا اول صفات متکثره سکا یول کوستره ذات
موصوفه جانبنه تا صفات مختلفه ایله متجلیه و افعال متنوعه ایله ظاهره اولان ذات واحده‌یی مشاهده قیله‌سن
و شبهات و شکوکدن بری اوله‌سن خلقك اختلافی نامدن دوشدی چونکه معنایه کتدی آرام واقع اولدی یعنی
بو خلقك جناب حق خصوصنده اولان اختلافی اسامیدن واقع اولدی چونکم بونلر معنایه ذاهب اولدی ومعنا

نه ایدیکن بلدی وحقیقتی بولدی آرام وسکون حاصل اولدی وبر مسمانك بحسب اللغات اصطلاحات مختلفه
اولمسنه دخی اشارت قیلوب بو معنانك توضیحی ایچون اول چهار کسه نك بری بریله اولان نزاعنی حکایه ایدوب بیوررلر
منازعت چهار کس جهت انکور که هر یکی بنام دیکر فهم کرده بودند انکوررا (مثنوی) چار کس را داد مردی
یك درم * آن یکی کفت این بانکوری دهم * بر آدم درت کسه یه بر اقچه ویردی اول برکسه مرد اعجمی ایدی ایتدی
بو اقچه یی انکوره ویریم (مثنوی) آن یکی دیکر عرب بد کفت لا * من عنب خواهم نه انکور ای دغا * اول برغیریسی
عرب ایدی ایتدی لا ای حیله باز بن عنب استرم انکور استمزم (مثنوی) آن یکی ترکی بد و کفت این بنم * من نمی خواهم
عنب خواهم اوزم * اول بریسی ترك ایدی وایتدی بو بنم قیل وقالی ترك ایله اوزم استر (مثنوی) آن یکی رومی
بکفت این قیل را * ترك کن خواهیم استافیل را * اول بریسی رومی ایدی دیدی بو کلامکی ترك ایله یعنی سنك دیدیککك
اولمز بن استافیل استرم (مثنوی) در تنازع آن نفر جنکی شدند * که ز سر نامها غافل بدند * اول طائفه تنازع
ومخالفتده بر بریله جنك ایدیجی اولدیلر زیرا اول نامارك سر وحقیقتندن غافل ایدیلر (مثنوی) مشت بر هم
میزدند از ابلهی * پر بدند از جهل واز دانش تهی * ابله لکلرندن بر بره مشت اوردیلر زیرا اول طائفه
جهلدن پر وعلمدن خالی ایدیلر (مثنوی) صاحب سری عزیزی صد زبان * کر بدی آنجا بدادی صلحشان *
چوق دل بیلور بر عزیز بولنوب صاحب سرا کر اوراده اولیدی آنلره صلح ویرردی (م ی) پس بکفتی او که من زین یك درم
آرزوی جملتا نرامی دهم * پس اول صاحب سر اولان عزیز دیردیکه بن بو براقچه دن سزك جمیعکزك آرزوسنی ویره یم
مثنوی) چونکه بسپارید دل را بی دغل * این درمتان میکند چندین عمل * چونکه قلبکزی حیله وخدعه سز صدقله
بکا تسلیم ایلیه سز سزك بو درمکز بو قدر عمل ایلر (مثنوی) یك درمتان می شود چار المراد * چار دشمن می شود
یك ز اتحاد * سزك بو درمکز درت مراد اولور یعنی درت مراد حاصل اولور درت دشمن اتحاد ومحبتدن بر اولور زیرا
بو درت کسه نك منازعه سی عالم اولمدقلرندن نزاع لفظی ایدی چونکم بر اهل دل بونلرك مرادینی ظهوره کتورسه ایدی
بونلر متحد اولوب جدال وخصومتلری زائل اولیدی (م ی) کفت هر یکتان دهد جنك وفراق * کفت من آرد شمارا
اتفاق * هر بریکزك سوزی سزه جنك وفراق ویرر بنم سوزم سزه اتفاق واتحاد کتورر (مثنوی) پس شما خاموش
باشید انصتوا * تا زبانتان من شوم در کفت وکو * سورهٔ اعرافك آخرنده اولان آیته اشارتدر (واذا قرئ القرآن
فاستمعوا) سبب نزولی بودر که انصاردن برکسه رسول الله صلی الله علیه وسلمك اردنده نماز قیلوب هر نه که اول
حضرت قرأت بیوردیلرسه اول دخی قرأت ایلدکده بو آیت کریمه نازل اولدی اول وقتده که قرآن قرأت اولنه پس
استماع ایدلك استماع تحقیق وقبول له (له) انی (وانصتوا) دخی ساکت وخاموش اولوك (لعلکم ترحمون) تا که انزال اوله سز
اول مرحمته که اقصای مقاصددر ظاهر نظم شریف وجوب استماع وانصاته دلالت ایدر حین قرأت قرانده لیکن
عامهٔ علما مستقلردر که خارج صلواتده مستحبادر معنای بیت یعنی بر صاحب اسرار نهان وعزیز صد زبان
اولیدی اصحاب نزاع وارباب جداله صلح وجواب ویریدی ودییدیکه درهم قلبکز بکا تسلیم قیلك بعده سز خاموش
وساکت اولیکز که مقتدی ومؤتم حقنده انصتوا بیورلدی پس قبلهٔ حقیقته متوجه اولان امامه اقتدا قیلان
مریدلر ایچون دخی سکوت واجب اولدی تا کم سزك زبانکز بن اولم کفت وکو وجست وجوده (مثنوی) کر سخنتان
می نماید یك نمط * در اثر مایهٔ نزاعست وسخط * وحدت مطلقه دن بی علم اولنلر وتفرقه ده قالنلر کاه اولور که کلاملرینك
بر نمط وبر قاعده ووتیرهٔ واحده اوزره سویلرلر ونزاع وجدالدن حذر ایلرلر مع هذا ینه مورث تفرقه وموجب اختلاف
وتغطیه در پس تنبیها لهذا بیوررلر ومرتبهٔ تفرقه ده قالنلره خطاب قیلورلر ای اصحاب تفرقه اکرچه سزك سوزیکز
سزلره کوزل بلا اختلاف بر اسلوب اوزره کورینور لکن اثرده مایهٔ نزاع وسخطدر زیرا اول کلامك نمط واحد اوزره
اعتدالی بولمسی وکرم اولمسی حقیقی دکل عاریتیدر (مثنوی) کرمیء عاریتی ندهد اثر * کرمیء خاصیتی دارد هنر *
عارضی وعاریتی اولان حرارت اثر ویرمز خاصیته منسوب اولان کرمیت هنر طوتر یعنی ذاتی وخاصیتی حرارت هنر واثر
طوتر (مثنوی) سرکه را کر کرم کردی ز آتش آن * چون خوری سردی فزاید بیکمان * مثلا سرکه نککه طبعی بارددر
اکر آتشدن آنی کرم طوتسك یعنی سرکه یی اکر آتشدن کرم ایلدك ایسه بو هم وجه در سرکه یی اکرچه آتشدن کرم
ایلدك چونکم آتش سببیله کرم اولمش سرکه یی یه سن یعنی ایچه سن شك وکمان سز اول سرکه برودت زیاده ایلر (مثنوی
زانکه آن کرمیء او دهلیزیست * طبع اصلش سردیست وتیزیست * زیرا سرکه نك اول حرارتی دهلیزیدر یعنی
طشره یه منسوبدر ایچریدن دکلدر آنك اصلی وطبعی برودت وحدتدر زیرا که سرکه نك طبیعتی بارد وحدت اوزره در
(مثنوی) ور بود یخ بسته دوشاب ای پسر * چون خوری کرمی فزاید در جکر * بکمز که بالطبع حاردر اکر بوزلنمش

اولسه وبرودت اکا تأثیر قیلسه ای پسر چونکه یه سن جکرده حرارت زیاده ایلر پس اصحاب توحیدك اختلافی
موجب اتحاد وارباب تفرقه نك صلح وسدادی فی الحقیقه مورث تفرقه وتضاد قیلور (مثنوی) پس ریای شیخ به
زاخلاص ما * کز بصیرت باشد آن وین از عمی * پس شیخك ظاهر ریاسی بزم اخلاصمزدن یکدر زیرا شیخك ریاسی
بصیرتندر وبو مرید مبتدیلرك اخلاصی عمی وتقلیدندر یعنی شیخ عارف باللهك ریاسی مرید مقامنده اولنلرك
اخلاصندن یکدر (کما قال الجنید ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین) اول اجلدن خیرلیدر که شیخك ریاسی
بصیرتدن ومریدلك اخلاصی عمی وعدم معرفتدن حاصل اولور پس عن علم اولان ریاء عن جهل اولان اخلاصدن نیجه
وجوهله خیرلیدر (مثنوی) ازحدیث شیخ جمعیت رسد * تفرقه آرد دم اهل حسد * زیرا شیخك سوزندن جمعیت
ایریشور واهل حسدك سوزی قلبه تفرقه وپراکنده لك کتورر (مثنوی) چون سلیمان کزسوی حضرت بتاخت
کوزبان جمله مرغان راشناخت * چونکم سلیمان پیغمبر علیه السلام خدا جانبندن چاپدی یعنی حضرت حق
طرفندن دعوت خلق ایچون کوندرلدی که او سلیمان علیه السلام جمله قوشلر دیلنی فهم ایلدی (مثنوی) در زمان
عدلش آهو باپلنك * انس بکرفت وبرون امد زجنك * انك عدلی زماننده آهو قپلانله انس طوتدی وجنکدن
طشره کلدی (م ی) شد کبوتر ایمن از چنکال باز * کوسفند از کرك ناورد احتراز * کبوتر بازك چنکالندن ایمن اولدی
قیون قورددن احترازو خوف کتورمدی (مثنوی) او میانجی شد میان دشمنان) اتحادی شد میان پرزنان) او سلیمان
علیه السلام دشمنلر اورتاسنده میانجی اولدی وبربرینه عدو اولنلرك ما بیننی اصلاح قیلدی پرزنلر اورتاسنده تمام
اتحاد اولدی یعنی طیورما بیننده آنك اصلاحی سببیله الفت وانسیت ظهوره کلدی (مثنوی) تو چو موری بهر دانه
می دوی) بین سلیمان جو چه می باشی غوی) سن برمور کبی دانه دن اوتری یلرسن آکاه اول سلیمانی طلب ایله نه غوی
اولورسن (م ی) دانه جو را دانه اش دامی شود * وان سلیمان جوی را هردو بود) دانه طلب ایدیجی یه دانه آکا بردام اولور
واول سلیمان طلب ایدیجی یه ایکیسی بیله اولور یعنی غدای نفسی طالب اولنه اول غدا اکا دام اولور وآنك طالبی انك سکر
وضروری قیدنده قالور ولیکن سلیمان حقیقی طالبی اولنه هم مطلوبی اولان سلیمان حقیقی وهم غدای جسمانی
وروحانی حاصل اولور (م ی) مرغ جانها را درین آخر زمان * نیستشان ازهمدکر یکدم امان * جانلر مرغنه بو آخر
زمانده بری برندن آنلره بردم امان یوقدر یعنی خلق عالم غدای نفسانیدن اوتری بری برلریله جنك وخصومتده در
وبری برلرندن امین دکللردر (م ی) هم سلیمان هست اندر دور ما) کو دهد صلح ونماند جور ما) بزم دورمزده هم سلیمان
واردر زیرا هر عصرده اولان شیخ کامل وقتنك سلیمانیدر که او وقتنك سلیمانی صلح ویرر وبزم جورمز قالمز (مثنوی)
قول ان من امة را یادکیر * تا بالا وخلا فیها نذیر * قرآن عظیمده (وان من امة) قولنی یاد طوت الا وخلا فیها نذیره دکین
سورهٔ ملائکه ده اولان آیته اشارتدر (انا ارسلناك بالحق) یا محمد بز سنی ارسال ایلدك دین حقله که اسلام دینیدر ویا خود
ملتبسا بالحق (بشیرا) بشارت ایدیجی اولدیغك حالده طلب ایدنلره (ونذیرا) وتخویف ایلدیکك حالده معصیت
قیلنلره (وان من امة) امم سالفه دن هیچ برکروه یوقدر (الاخلا فیها نذیر) الا اول امتده برنذیر کچمشدر (ولکل قوم
هاد) مقتضاسنجه الان ینه هر قرنده برنذیر وهادیکه وارث نبوی مقرردر (مثنوی) کفت خالی خود نبودست امتی
ازخلیفهٔ حق وصاحب همتی * حق تعالی حضرتلری ایتدی هیچ برامت خالی اولمشدر حضرت حقك خلیفه سندن
وبرصاحب همتدن (مثنوی) مرغ جانها را چنان یکدل کند * کز صفاشان بیغش وبی غل کند * هر زمانك سلیمانی
کندی زماننده اولان جانلر مرغی انجلین متحد ومتفق ایلر که صفادن جانلر مرغی غشسز وغلسز ایلر یعنی
غل وغشدن پاك ایدوب زیاده صفایه ایرشدیرر برمرتبه ده که (مثنوی) مشفقان کردند همچون والده * مسلمون را
کفت نفس واحده * مادر کبی بری برینه شفقت ایدیجی اولورلر حضرت نبی علیه السلام مسلمانلره نفس واحده دیدی
یعنی حضرت نبی علیه السلام مسلمانلر ایچون (المسلمون کنفس واحدة) دیدی (م ی) نفس واحد از رسول حق شدند
ورنه هریك دشمن مطلق بدند * ومسلمانلر رسول علیه السلام حقنده نفس واحد اولدیلر یوخسه هر بری آخرینه
دشمن مطلق ایدیلر نته کم بو قصه دن روشن وظاهر اولور (برخاستن مخالفت وعداوت ازمیان انصار ببرکات رسول
علیه السلام (م ی) دو قبیله کاوس وخزرج نام داشت * یك زدیکر جان خون آشام داشت) ایکی قبیله که اوس وخزرج
نام طوتردی یعنی برقبیله یه خزرج وبرینه اوس دیرلردی بری برندن قان نوش ایدیجی جان طوتردی یعنی قدیم الایامدن
بری برینك قانن ایچمکه جان طوترلردی (م ی) کینهای کهنه شان از مصطفا * محو شد در نور اسلام وصفا * انلرك
قدیم عداوت وکینه لری رسول علیه السلام سببندن اسلام وصفا نورندن محو اولدی یعنی بونلرك کهنه اولان
کینه لری حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلمك ارشاد وهدایتندن نور اسلام وصفای ایمانله محو اولدی وهر بری

اخوه مرتبه‌سنی بولدی نته کم بیوررلر (مثنوی) اولا اخوان شدند ان دشمنان * همچو اعداد عنب در بوستان * وزدم المؤمنون اخوه بپند * درشکستند وتن واحد شدند * اولا اول دشمنلر بری بریله اخوان اولدیلر بوستانده اولان عنبك اعدادی کبی یعنی بوستانده اولان وعنقود واحده اوزره اجتماع قیلان اعداد عنب کبی اول بری برینه اعدا اولنلر اولا اخوان اولدیلر وثانیا (انما المؤمنون اخوة) دمندن اولان پند سببیله صندیلر وتعین وانانیتلرین فنا قیلدیلر وتن واحد اولدیلر نته کم الله تبارك وتعالی بعد الایمان والاتحاد بونلرك نعمته اتحادنی یاد ایلمك ایچون وغیری مؤمنلره ارشاد قیلمق ایچون امر ایدوب سورهٔ آل عمرانده بیوررلر که (واذ کروا نعمت الله علیکم) که او نعمتك جمله‌سندن بری اتحاد واخوت وزوال بغض وعداوته مؤدی اولان اسلامه سزی هدایت ایلمکدر (اذ کنتم اعداء) زیرا سز زمان جاهلیتده بری بریکزه اعدا واضداد ایدیکز (فالف بین قلوبکم) پس الله تعالی سزلك قلوبکزی الیف وانیس قیلدی بری برینه اسلام وارشاد سید الانام صلی الله علیه وسلم سببیله (فاصبحتم بنعمته اخوانا) پس سز اول اللهك نعمتیله اخوة فی الله اوزره مجتمعین ومتحابین اولدیکز وبنیان مرصوص مرتبه‌سن بولدیکز که المؤمنون کالبنیان المرصوصدر (مثنوی) صورت انکورها اخوان بود * چون فشردی شیرهٔ واحد شود * اوزملرك صورتی بری برینه اخوان اولورکه جمله‌سی یك رنك ویك دلدر یعنی صورت اسلام وایمانده اولنلر بری برلرینه اخوان اولورلر زیرا یك رنك ویك دللردر ولکن اعداد وتعینا تدن خالی دکللردر چونکه صقدلك برشیره اولور یعنی چونکم بونلرك مقتضی اعداد اولان جسدلرنی صقسك وشکسته قلسك بونلرك درونك روحانیتی وایمان ومعرفتی برشیره اولور یعنی تفرقه اولمیوب یك جنس ویك رنك اللهٔ مرتبه‌سن بولورلر (مثنوی) غوره با انکور ضد اندلیك * چونکه غوره پخته شد شد یارنیك * غوره وانکور بری بریله ضدلردر اما چونکه غوره پخته وانکور اولدی ایو یار اولدی زیرا جنسیت حاصل قیلدی یعنی کافر وفاسق غوره کبیدرلر اگرچه مؤمنله براصلدن حاصلدر اما بری برینه ضدلردر ولیکن چونکم غوره پخته اوله یعنی کافر وفاسق مؤمن مرتبه‌سن بوله ضدیت برطرف اولوب مؤمنله یارنیك اولور بو غوره مرتبه‌سنده اولان کمسه‌لره حضرت رسول علیه السلام اخوان اولمغی وایمان اوزره اتحاد قیلمغی امر ایدوب وتدابر وتباغضدن نهی قیلوب بیوررلرکه (ولا تباغضوا ولا تحاسدوا ولا تدابروا وکونوا عباد الله اخوانا) (م ی) غورهٔ کو سنك بست وخام ماند در ازل حق کافر اصلیش خواند * بر غوره که طاش کبی قتی اولدی وخام قالدی یعنی اول کمسه‌لرکه غورهٔ سنك بسته کبی خام قالدیلر غورهٔ سنك بسته من بعد اوزم اولمز ولذت بولمز غوره‌یه دیرلر حق تعالی بو کونه کمسه‌لره ازلده کافر اصلی اوقودی که دنیاده سائر مؤمنلر کبی تربیهٔ انبیا واولیاء الله اصلاح اولمز وایمان واسلامدن لذت بولمز (مثنوی) نی اخی نی نفس واحد باشد او * درشقاوت نحس ملحد باشد او * او یعنی کافر اصلی نه برادرنه نفس واحد اولور کفر وشقاوتده اول کمسه نحس وملحد اولور وخام وناپخته قالور العیاذ بالله (مثنوی) گر بگویم آنچه او دارد نهان * فتنهٔ افهام خیزد در جهان * اگر سویلیم اول نسنه‌یی که اول کافر اصلی نهانده طوترجهانده افهام وعقوله فتنه قالقر وبعض کمسه‌نك ناقص المعرفة اولدیغندن ضلالتنه ویأس وفتورینه سبب اولور (مثنوی) سر گبر کور نامذ کور به * دود دوزخ از ارم مستور به * کور گبرك سر وراز نامذکور اولمق یکدر دوزخك توتی باغ ارمدن دور ومستور اولمق یکدر بعض نسخه‌ده ارم برینه نظر واقعدر (مثنوی) غورهای نیك کایشان قابلند * از دم اهل دل آخر یکدلند ایو غوره‌لرکه آنلر انکور اولمغه قابللردر اهل دلك نفسندن آخر یکدللردر (مثنوی) سوی انکوری همی رانند تیز * تا دویی برخیزد و کین وستیز * انکورلغه قابل اولان غوره‌لر انکورلق جانبنه تیز سوررلر وپخته اولوب کماله ایرمکه ایورلر تا کم ایکیلك وکین وعناد قالقه وبونلر بو اوصاف ذمیمه‌دن پاك اوله‌لر (م ی) پس در انکوری همی درند پوست * تا یکی گردند وحدت وصف اوست * دوست دشمن گردد ایرا هم دوست * هیچ یك با خویش جنگی در نبست * پس انکورلق مرتبه‌سنده یعنی ایمان واسلام مقامنده پوستی یرتارلر یعنی کمی موت اضطراریله وکمی موت اختیاریله صورت ظاهره‌لرین ووجود بشریه‌لرین فنا ایدرلر تا جمیع انکورلر شیره اولوب براوله‌لرکه برلکك وصفی وحدتدر یعنی وجود بشریه‌لرین فنا قیلدقدنصکره حق نور واحد اولورلر ووحدت مرتبه‌سن بولورلر وحدت آنلرك صفت ذاتیه‌سی اولور اما اول کمسه که وحدت مرتبه‌سن بولمدی دوست اکا دشمن اولور زیرا هم اول کمسه ایکیدر هیچ برکندیسیله برجنك بغلمدی زیرا جنك ایکیده اولور برده اولمز یعنی دوستی غیر کورمك سببیله هیچ برکسه کندیسیله جنك ایلمدی پس صاحب وحدت اولنلر واتحاد حقیقی مرتبه‌سن بولنلر خلق من حیث الحقیقه غیری کوروب آنلرله اغراض نفسانیه‌دن اوتری جنك طوتمز بلکه جنکلری لله اولورکه کندی اجزالری کبی اولان خلقی وحدت حقه واتحاده دعوت ایدرلر (مثنوی) آفرین بر عشق کل اوستاد * صد هزاران ذره را داد اتحاد * آفرین وصد هزار

تحسین اسـتاد کالک عشق اوزره یعنی استاد کالک عشق اوزره که اول حضرت سید انبیادر که جمله استاد اولان انبیا
واولیانک کلی منزله سنده در اگرچه ترکیب استادلک جمعیسنک عشق اوزره دیمک معناسنی افاده ایلر ولـکن
اولـکی معنا بوندن اولیدر یعنی اول استاد کالک وافضل رسلک عشق اوزره آفرین اولسونکه صد هزاران ذره لره اتحاد
ویردی ووحدت مرتبه سنده ایرکوردی وعشق بمعنی معشوق اولسه ومراد حضرت حق اولسه دخی الطف اولور
وکلی اسـتادلک معشوقی اولدر واوواحد فی الحقیقه اتحادویرمک انک شانیدر (مثنوی) همچو خاک مفترق در ره گذر
یک سبو شان کرد دست کوزه گر * نیجه‌ک یوللرده خاک مفترق کبی ایدیلر اول کوزه گرک باطنی الی بو جمله یی بر سبو
ایلدی وبو اتحاددن مراد اولان اتحاد ارواحدر (م ی) که اتحاد جسمهای آب وطین * هست ناقص جان نمی ماند
بدین * زیرا آب وکلدن نشو ونما بولان جسملرک اتحادی صورت ظاهره ده ناقصدر جانک اتحادی بوکه بکزمز
یعنی اتحاد اجسامکه آب وکلدن حاصلدر ناقص وابتر اولدی جان اتحادی بو اتحاد صوری یه بکزه مز (مثنوی)
گر نظایر گویم اینجا در مثال * فهم را ترسم که آرد اختلال * اگر بو محلده اتحاد ارواح ایچون نظایر سویلرسم مثالده
قو قرمکه فهم خلقه اختلال کتوره پس بو قدرله اکتفا اولندی (م ی) هم سلیمان هست اکنون لیک ما * از نشاط دور
بینی در عما * شمدی سلیمان دخی وارد رلیکن بزدوربینلک سرورندن عماده یز نته کم مشهور مثلدر چراغک دیبی قرا کاق
اولور دیرلر (مثنوی) دوربینی کور دارد مرد را * همچو خفته در سرا کوراز سرا * دور بینلک کشی یی کور طوتر زیرا
بعیده نظر ایلمکدن قریبی کورمز سراینده اویومش کمسه سرایدن کور اولدیغی کبی زیرا خوابده ایکن چشمی کشاده
دکل که سرایی کورمکه قادر اوله (مثنوی) مولعیم اندر سخنهای دقیق * در گرهها باز کردن ما عشیق * بو بیت اسلوب
حکیم قاعده سی اوزره کندیلرینی امحاض نصح ایچون کلمات دقیقه دیمکه سعی ایدنلرک ومشکلات عمیقه فتحنه عقلی
کیدنلرک میانته ادخال ایدوب علی طریق التعریض بیوررلر که سلیمان وقت وخلیفهٔ حقدن بز نیجه ا کاه اولورز وآنی
توجهله بیلورز ونه کونه بولورز که دوربینلک وتدقیق وتعمیق نشاطندن عماده یز الفاظ وعباراتده دوربینلک مشاهدهٔ
اولیادن کور طوترمردی اوایچره خفته اولان اودن کور اولدیغی کبی بز دقیق سوزلره حریص ایز عقده لرآچمغه بز عاشقز
یعنی بز مولعز دقیق سوزلر سویلمکده وعقده لر فتحنده ومشکللرآچمغه عاشقز پس معشوق حقیقی یی نیجه بیلورز آکا
دلیل اولان سلیمان وقتی توجهله بولورز (مثنوی) تا گره بندیم وبگشاییم ما * در شکال ودر جواب آیین فزا) بز تا عقده
بغلیه وز وچوزه وز یعنی سخنهای دقیق معانی یی عمیق ایراد ایدوب نه آنی شرح وبیان ایلیه وز اشکال وجوابده
آیین زیاده ایدیجی اولدیغمز حالده (مثنوی) همچو مرغی کو کشاید بند دام * گاه بندد تا شود در فن تمام * مثلا شول
بر قوش کبی که اومقید اولدیغی دامک بندنی آچر کاهی طوزاغک بندنی بغلر تافن وصنعتده تمام اوله (م ی) او بود محروم
از صحرا ومرج * عمر او اندر گره کاریست خرج * اول مرغ صحرا ومرجدن محروم اولور آنک عمری همان گره کارلقده
خرجدر یعنی اول قوشکه بنددام پای جان اولان مسائلک حل وعقدنه مقید اوله محروم اولور صحرای حقیقتده
طیران ومرج روحانیتده سیران ایتمکدن وآنک عمر نازنینی گره کارلقده خرج اولور (م ی) خود زبون او نگردد هیچ دام
لیک پرش در شکست افتد مدام * خود اول قوشک هیچ زبونی اولمز مقید اولدیغی دام هر نه دن ایسه لیکن اول
مرغک پری دائم شکسته دوشر یعنی آنک پر عقل وفکری شکسته لکه دوشر مدام (م ی) با گره کم کوش تا بال وپرت
نگسلد یک یک ازین کر وفرت * عقده یه چالشمه تا سنک بال وپرک یعنی عقده فتحنه وگره کشا اولمغه ازسعی ایله
وکندیکی قیود عالمدن خلاص ایله تا کم بال وپر عقل وفکرک بر بر منقطع اولمیه بو کر وفر وغروردن (مثنوی)
صد هزاران مرغ پرهاشان شکست * وان کمین گاه عوارض را نبست * حال ایشان از نبی خوان ای حریص * نقبوا
فیها بخوان هل من محیص * سورهٔ ق افده اولان آیته اشارتدر (وکم اهلکنا قبلهم من القرون) وچوق کمسه لری بز هلاک
قیلدق بونلردن اول یعنی سنک قومکدن اول هر قرنک اهلندن (هم اشد) یعنی بو قوم مقهور راشد ایدی (منهم) بو سنک
قومکدن (بطشا) قوت وقدرت وقهر وغلبه یوزندن (فنقبوا فی البلاد) ای خرقوا وتصرفوا فیها یعنی اول قوم شهرلرده
تصرف ایلدیلر وجولان ایدوب سفرلر ایلدیلر موتدن حذر ایلدکلرندن ویوللری تحریف ایدوب سفرلره کتدیلر اصل
تنقیب ونقب لغتده برشیئدن بحث وتنقیر وطلب ایتمکه دیرلر (هل من محیص) هیچ بونلر ایچون بر مخلص وملجأ
وار میدرکه موتدن وقضای حقدن بونلر آزاد وخلاص اوله لر معنیٔ بیت صد هزاران مرغ که انلرک قنادلری صندی
واول عوارضک کمینگاهنی بریسی باغلمدی یعنی نیجه یوز بیک مرغانکه مراد دفع قضاده پرواز ایدنلردر بونلرک پر وبال
حیله ومکرلری شکسته اولدی واول کمینگاه عوارض وحوادث بغلمدی بونلرک حالنی قرآندن اوقو ای دنیا حریصی
اولان بونلر شهرلرده تصرف ایلدیلر وسفرلر ایچون یوللری خرق ایلدیلر وبحثلر قیلدیلر بخوان یعنی اوقو که بونلر محیص

ومخلص بوله بیلرمی ایمدی قضایه رضادن غیری یه چاره یوقدر (مثنوی) ازنزاع ترك ورومی وعرب * حل نشد اشکال
انکور وعنب * تا سلیمان لسین معنوی * در نیاید بر نخیزد این دوی * پس حضرت خداوندکار بیت سابقده اولان
(فنقبوا فی البلاد) شهرلرده مقصودلری جانبنه یوللر آرادیلر وآندن بحث ایدوب فحصنه اقدام قیلدیلر مع هذا اول
جانبه بر محیص ومخلص بولمیوب منازعه‌لری برطرف اولمدی دیمك معناسنه آلوب بیوررلر که منازعهٔ ترك ورومی وعجم
وعربدن اوزم واستافیل وانکور وعنب اشکالی حل اولمدی یعنی قیل وقالده اولان نزاع ولغات واصطلاحاتده جدال
فیصل بولمدی تا کم سلیمان زبان دان معنوی کلیه وحقیقت حاله بو اهل جدالی ارشاد قیلمیه بونلرما بیننده اولان اثنینیت
مرتفع اولمز وهیچ بری مرتبهٔ اتحادی بولمزلر سین صاحب لسان وسخن دان معناسنه در پس اهل نزاع اولان قوشلره
خطاب ایدوب بیوررلر (مثنوی) جمله مرغان منازع بازوار * بشنوید این طبل باز شهریار * ای منازع اولان قوشلر
جملکز طغان کبی استماع ایلك شهریار حقیقتك بو طبل بازنی که اول دعوت مرشد کاملدر وآنی اشتمك داعی حقه
اجابت ایتمك وآنك بیوردیغی اوزره طریق توحید واتحاده کتمکدر تنه کم بیوررلر (مثنوی) زاختلاف خویش
سوی اتحاد * هین زهر جانب روان کردید شاد * کندی اختلافکزدن فراغت ایدوب اتحاد جانبنه آکاه اولکز
هر جانبدن شاد وخندان روان اولکز یعنی کندی اختلافکزدن ای اهل تضاد جانب اتحاده آکاه اولك وتوجه وسرعت
قیلك شاد یلکله (مثنوی) حیث ما کنتم فولوا وجهکم * نحوه هذا الذی لم ینهکم * بو آیت سورهٔ بقره‌ده در تفسیری
عن قریب بر مقدار بقیهٔ قصهٔ ابراهیم بیاننده مرور ایتدی ای اصحاب تفرقه هر نه محلده اوله سز یوزیکزی اول قبلهٔ
حقیقی اولان سلیمان معنوی جانبنه دوندورك شول کراولنان سلیمان معنوی وخلیفهٔ الهی سزی کندی جنابندن
نهی ایلمدی بو هم وجه در هر قنده اوله سز یوزیکزی حضرت خدا طرفنه دوندریکز بو کلامکه مراد (فولوا وجوهکم)
شول نسنه درکه سزی نهی ومنع ایلمدی خدا طرفنه یوز دوندریکز مراد حضرت خدادن شول احساندرکه کمال
کرمندن سزی کندی درکاهندن نهی ومنع ایلمدی بلکه (بیت) هرکه خواهد کو بیا وهرکه خواهد کو بکو * کبر وناز و
حاجب ودربان درین درکاه نیست * قولنك مضمونی اوزره علی ای وجه کان کندی یه دعوت قیلدی دیمك اولور (م ی)
کور مرغانیم وبس ناساختیم * کان سلیمان را دمی نشناختیم * یعنی بز ایسك شول کور قوشلرزکه زیاده
ناساخته یز یعنی دوزلمش وتربیه اولنمش اززیرا اول سلیمان حقیقی وحضرت الوهیتی بردم اکلمدق بس باء
فارسیله اولسه دخی جائزدر یعنی کور مرغلرز وعاقبتمزی تدارك ایلمدك بزه لازم اولانی دوزمدك زیرا اول سلیمانی
بر نفس اکلمدق بو محلده بوندنصکره سلیماندن مراد حضرت رب العباد اولور ومثنوی شریفك دأبندندر خلیفه‌دن
مستخلفه وبعض مناسبتله مستخلفدن خلیفه یه انتقال ایدر تنه کم شو وجود مطلق فانی نماینتنده مقدما بو قاعده‌یی
ذکر ایلدك (مثنوی) همچو جغدان دشمن بازان شدیم * لاجرم وامانده ویران شدیم * بایقوشلر کبی طغانلره دشمن
اولدق بو سببدن ویرانه‌نك وامانده ومحبوسی اولدق یعنی جغدلر بازلره دشمن اولدقلری کبی بزدخی ویرانه پرست
اولان جغدلر کبی بازان الهی اولنلره دشمن اولدق لاجرم بو ویرانهٔ دنیانك وامانده لرندن اولدق وبونك عز ودولتنی
عزت ودولت صندق (م ی) میکنیم ازغایت جهل وعما * قصد آزار عزیزان خدا * بغایت جهالت وعمامزدن
عزیزان خدانك خاطرلرین آزار ورنجیده ایتمکه قصد ایلرز (مثنوی) جمع مرغان کز سلیمان روشنند * پر وبال
بی کنه کی بر کنند * شول طیورك جمله سی که سلیمان حقیقتدن یعنی حضرتدن نوبیتدن روشنلر وولایت وکرامتله
مبرهنلردر بی جرم وبی کناه اولان کسه‌نك پر وبالن نیچون قوپررلر یعنی قوای جسمانیه وروحانیه‌سن ویا پر وبال
دنیویه واخرویه‌سن نیچون ازاله قیلورلر (مثنوی) بلکه سوی عاجزان چینه کشند * بی خلاف وکینه آن مرغان
خوشند * بلکه دردمند وعاجز اولنلر جانبنه یم چکیجی ورعایت ایدیجی اولورلر واول مرغان الهی بی خلاف وبی کینه
فی نفس الامر صفوت سینه ایله خوشلردر (مثنوی) هدهد ایشان بی تقدیس را * می کشاید راه صد بلقیس را
بو طیور الهیه‌نك هدهدیکه مراد رسولان الهی ومبلغان احکام ربانیدن جناب حق تقدیس وتنزیه ایتمکدن
اوتری ملاقات سلیمان حقیقی یه مستعد اولان صد بلقیسك راهنی آچر یعنی سلیمان حقیقت جانبنه اوچر (مثنوی)
زاغ ایشان کر بصورت زاغ بود * باز همت آمد وما زاغ بود * وبو مرغان الهینك زاغی اکرچه صورتده وظاهرده
زاغ ایدی یعنی بحسب الظاهر سیاه پوش واحقر وکریه المنظر ایدی ولکن فی الحقیقة شهباز همت کلدی
(مازاغ البصر وما طغی) کلامنك مفهوم ومنك مظهری ایدی یعنی اول صورتا زاغ کبی اولنك قلب کوزی ماسوایه
میل ایلمدی ودخی مشاهدهٔ محبوب حقیقیدن تجاوز قیلمدی دیمك آنك شانندندر بو دخی صحیح اولوردی دیمك اولور
(مثنوی) لکلك ایشان که لك لك می زند * آتش توحید در شك می زند * وبو طیور الهینك لکلکی که دائما لك لك

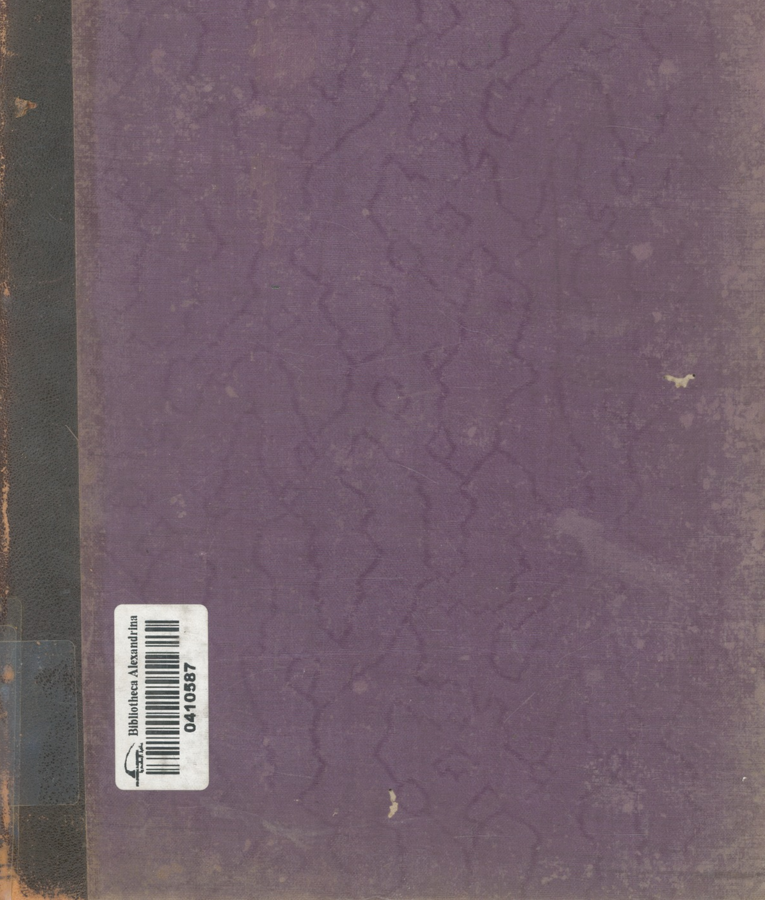
صداسی اوررشکه توحیدآتشی اورربته کم برغزلده بیوررلر بیت شیخ مرغانست لکالك لکلکش دانی که چیست
حمدلك والشکرلك والملك لك یامستعان (مثنوی) وآن کبوترشان زبازان نشکهند * بازسرپیش کبوترشان نهد *
وبوطیورالهیه نك کبوتری که مراد بالا پروعالی تراولان اولیای عظامك بنك کوهرلیدر دنیا بازلرندن هیبت طوتمزلر
وقورقمزلر بلکه بازانلرك کبوتری اوکنده باش قوریعنی بوعالم صوریده باز کبی وشکار کبی شکارساز اولنلر
بونلرك کبوترلرینك اوکنه باش قوروتعظیم وانقیاد قیلورر (مثنوی) بلبل ایشان که حالت آرداو * دردرون خویش
کلشن دارداو * وبومرغان الهینك بلبلی که مراد عاشق کل حقیقت اولنلردر که آنلرك کلامی وصداسی انسانه وجد
وحالت کتورر اول بلبل کندینك درونده کلشن طوتردنیا کلشنه احتیاج طوتمز خارجده اولان کلستانی
خاروخس کبی بیانه آتر (مثنوی) طوطئ ایشان زقند آزاد بود * کزدرون قند ابدرویش نمود * اول مرغلرك
طوطیسی ظاهراقندن ازاد ایدی زیرا درونندن اکا ابدی قند یوز کوستردی یعنی بونلرك سکرمعارف وعلوم بین
طوطیلری قند صوری ییمکدن آزاد اولدی زیرا که درونلرندن قند ابدی یعنی حلاوت سرمدی آنلره یوز کوستردی
(مثنوی) پای طاوسان ایشان درنظر * بهتراز طاوس پران دکر * وبونلرك طاوسلرینك آیاغی نظرده زینت
صوریه ایله متزین اولان کسه لردن دخی قدم سعادت توأملری نظر عرفاده اول غیری طاوسك قنادندن یکرکدر یعنی
غیری کسه لرك طاوس پرلان مزین محبو بلرندن یکدر بوهم وجهدر غیری پروازوجولان ایدیجی طاوسدن یکرکدر
بووجه اوزره طاوس مضافدر (مثنوی) منطق الطیران خاقانی صداست * منطق الطیر سلیمانی کجاست * خاقانه
منسوب اولان یعنی سلیمان پیغمبر علیه السلامه ویاخود پادشاهان جهانه مخصوص اولان قوشلرك منطقی انجق
صیت وصدا وآوازونوادر سلیمان حقیقته منسوب اولان طیورلرك منطق قنده درکه آنلر هوادن سو یلرو بونلر خدادن
سو یلر (کما قال الله تعالی فی نطق نبیه (وما ینطق عن الهوی ان هو الاوحی یوحی) پس بینهماده تفاوت چوقدر والهه
دعوت قیلان کسه لرك نطق وقولندن احسن برقول وصدادخی یوقدر (کما قال الله تعالی ومن احسن قولا ممن دعی
الی الله وعمل صالحا) مراد الهه دعوت ایلین انبیا علیهم السلام واولیا وعلمای عظامدر (کما قال فی التفسیر الکبیر
ان کل من دعی الی الله بطریق من الطرق فهوداخل فیه (پس بو آیت کریمه نك مفهومی معلوم اولیجق طیورخاقانینك
منطق طیورالهیه نك منطقنه نجه معادل اولورکه بونلرك قولی احسن اقوالدر (مری) توچه دانی بانك مرغان راهمی
چون ندیدستی سلیمانرادمی * سن مرغلرك بانك وصداسی نه بیلورسن چونکه برنفس سلیمانی کورمدك یعنی
سن بوذکر اولنان مرغان الهینك صداونواسی نه بیلورسن وسوزلرنده اولان سوزورموزه نوجهله عالم اولورسن
چونکم سلیمان حقیقی بردم کورمدك وآنی اول طیورالهی کبی مشاهده قیلمدك بوطیورالهیه نك کلماتن بیلنلر
سلیمان حقیقی مشاهده قیلنلر دروآنك عملیله السنه انبیا علیهم السلامه واولیای عظامه عالم اولنلردر (مثنوی)
پرآن مرغیکه بانکش مطربست) ازبرون مشرقست ومغر بست) اول برمرغك قنادی که آنك بانکی طرب وشوق
ویریجیدر مشرقك ومغربك طشره سندندر یعنی مرغان الهیدن اول برمرغك پرعقلی ککه آنك صداسی
ویریجی وفرح آرتریجیدر مراد اول برولینك پرعقلی ککه آنك صداسی مطرب ارواحدر اول پرعقلك صداسی
مشرق ومغربك وراسندن واطراف جهانك غلاسندندر (مثنوی) هریك آهنکش زکرسی تاثریست * وزثری
تاعرش درکروفریست * اول پرعقلك هر برآهنکی کرسیدن ثرایه دکین دروثرادن عرشه دکین زیاده کروفرده در یعنی
عرشدن فرشه وفرشدن عرشه دلك اول مرغ الهی اولان عقلك حکم وآهنکی نافذوجاری وکلال وضعفدن عاریدر
(مثنوی) مرغ کوبی این سلیمان میرود * عاشق ظلمت چو خفاشی بود * مرغکه بوذکر اولنان سلیمانسز کیدر
برخفاش کبی ظلمته عاشقدر سلیماندن مراد هرکسه جناب الهی اولسون وکرکسه خلیفهٔ الهی اولان
ولی کامل اولسون علی کلا التقدیرین برکسه که بوسلیمانسز کیدر برخفاش کبی ظلمته عاشقدر اول کسه
مانند خفاش عاشق ظلمات اولور ونوردین ویقیندن چیقوب ظلمت کبروکینده قالور وبوآیتك مفهومی
ماصدق حالی اولور (والذین کفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) باسلیمان خوکن
ای خفاش رد * تاکه درظلمت نمانی تاابد * ای مردود خفاش سلیمانله خوی ایله تا که ابدی ظلمتده قالمیه سن یعنی
سلیمان حقیقتله خوی ایله وآنکله انیس اول ای بد اولان خفاش تاکم ظلمات طبیعیه ده ابدی قالمیه سن مادامکه
سلیمانله انسیت قیلمیه سن ظلماتدن خروج ومرتبهٔ نورانی یه عروج بولمیه سن (کما قال الله تعالی (الله ولی الذین امنوا
یخرجهم من الظلمات الی النور والذین کفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) یك کزی
ره که بدان سو می روی * همچو کز قطب مساحت می شوی * من تقرب الی زراعا تقربت الیه باعا حدیثنك مصداقنجه

برارشون وله كه سليمان حقيقى جانبنه كيده سن ارشون كبى دين وطريقتده قطب مساحت اولورسن يعنى معيار وميزان
خلق عالم اولورسن كه هركس دين وديانتن وفهم وفراستن سنكله وزن وعيار ايلر (م ى) وانكه لنك ولوك آن سو مى جهد
از همه لنكى ولوكى مى رهد * واول كمسه كه لنك ولوك اول سليمان جانبنه صحرايه وتوجه قيله دوكلى سقطلقدن
وبورغونلقدن قورتلور بوهم وجهدر واول وقت كه اول جانبه لنك ولوك قالقرسن وصحرارسن جميع لنك
ولوكدن قورتلورسن (قصهٔ بط بچكانكه مرغ خانكى پروردشان) قاز ياوريلرينك قصه سى بيانندهدركه آنلرى
طاوق بسلدى (مثنوى) تخم بطى كرچه مرغ خانه ات * كردزير پرچو دايه تربيت * سن قازك تخمى سن اكرچه
مرغ خانه سكا قنادى آلتنده دايه كبى تربيت ايلدى بطدن مراد روح محمدى ومرغدن مراد طبع انسانيدر پس انا من
الله والمؤمنون من نورى) حديث شريفنك فحواسنجه اى مؤمن سن تخم بط سن يعنى بحر حقيقته بط كبى غواص
اولان روح محمدينك تخمى سن اكرچه مرغ خانهٔ طبيعت دايه كبى سنى پرحمايت وصيانتنده تربيه ايلدى ولكن
سن فى الحقيقه طبيعت عالمندن دكلسن (مثنوى) مادر تو بط آن دريا بدست * دايه ات خاكى بد وخشكى پرست *
سنك مادرك كه روحك آندن تولد ايلمش وظهوره كلمشدر اول درياى حقيقتك بط وغواصى اولمشدر سنك دايك كه
طبيعتدر عالم خاكه منسوب اولدى ودخى خشكى پرست اولدى (مثنوى) ميل دريا كه دل تو اندرست *
ان طبيعت جانت را از مادرست * دريايه ميل كه سنك كوكلك ايچنده در اول طبيعت وميل سنك جانكه مادركدندر
يعنى شول درياى معنايه ميل ومحبت ايلك كه سنك دلكده واردر اول طبيعت سنك جانكه مادر حقيقتك جانبندندر
دايه لك اولان طبيعت جسمانيه طرفندن دكل (م ى) ميل خشكى مر ترا زين دايه است * دايه را بكذار كو بد رايه است
خشكلك عالمنه سنك ميل ايلك بو دايهٔ طبيعتدندر پس دايهٔ طبيعى ترك ايله كه اول بد رايه در (مثنوى)
دايه را بكذار بر خشك وبران * اندر آ در بحر معنى چون بطان * دايه يى قوريده قوسن سور بطلر كبى معنى
درياسنك ايچنه كل يعنى بو خشكلك عالمنده دايهٔ طبعى ترك ايله وسور بحر معنى ايچره كل بطلر كبى وغواص اول مرغابلر
كبى (م ى) كر ترا دايه بترساند ز آب * تو مترس وسوى دريا ران شتاب * اكر سنى مادر طبيعتك قورقودرسه آب معنادن
سن قورقمه ودرياى حقيقت جانبنه سرعتله سور وكنديكى اول بحر وحدته طالدر (م ى) تو بطى بر خشك وبر تر زندهٔ
نى چو مرغ خانه خانه كندهٔ) سن من حيث المعنى مانند بطسن خشك عالمنده وترلك عالمنده زنده سن يعنى ظاهر وباطن
عالمنده حى وحاكم وكى سن مرغ خانه نك قبيح رايحه لوسى دكلسن (م ى) تو ز كرمنا بنى آدم شهى * هم بخشك
وهم بدريا پا نهى * سن كرمنا بنى آدمدن شاهسن هم قورى يه هم دريايه آياق قورسن يعنى سن اى مؤمن جناب حقك
بز بنى آدمى مكرم قيلدق ديمسندن شاهسن هم بره وهم دريايه آياق قورسن ومتصرف اولورسن (مثنوى) كه حملنا
هم على البحر بجان * از حملناهم على البر پيش ران * سورهٔ بنى اسرائيلده اولان آيته اشارتدر (ولقد كرمنا بنى آدم)
تحقيقا بز بنى آدمى على العموم مكرم قيلدق احسن صورتله واعتدال قامتله ودخى ارض اوزره تسلطن ايله ودخى نيجه
صناعتله وبونلرا مثالى شيلرله وعلى الخصوص مكرم قيلدق علوم ومعارف وانوار دينيه واسرار يقينيه ايله (وحملناهم
وبز آنلرى سوار ايلدك دواب اوزره (فى البر) قره ده (والبحر) دخى آنلرى سوار ايلدك بحرده سفن جاريه اوزره
(ورزقناهم) وبز بونلره رزق ونصيب ويردك (من الطيبات) فنون نعيم وشروب مستلذاتدن كه يا بصنعهم حاصل اوله
ويا بغير صنعهم حاصل اوله (وفضلناهم) وبنى آدمى بز تفضيل ايلدك علوم وادراكاتله كه بونلرك وجودنده مركبدر
(على كثير ممن خلقنا تفضيلا) بز خلق ايلديكمز كمسه لردن چوق خلقك اوزرينه تفضيل ايتمكله اما محققين
بو معنايى ويرلركه بز بنى آدمى مكرم قيلدق معارف وعلوم وعوارف ومفهومله وبز آنلرى حامل قيلدق بر جسمه وبحر
روحه يعنى آنلرى متصرف قيلدق عالم اجسامه وبحر ارواحه وبشرك ملائكه اوزره تفضيليتنه علمانك چوق قيل وقالى
وبحث وجدالى واردر لكن زبدهٔ كلام وما حصل مرام بودركه رسل بشر رسل ملكدن واولياى بشر اولياى ملكدن
وصلحاى بشر صلحاى ملكدن وعوام بشر عوام ملكدن افضلدر معنى بيت سن جان سن بيل بحر روح اوزره بز بونلرى
بو كاتدك ديلن سن بونلرى بر اوزره حمل ايلدك ديديكى جانبدن اوكه سور يعنى بر طبيعتدن بحر روحه وعقله جانكى
ايركورديعك اولور (م ى) مر ملائك را سوى بر راه نيست * جنس حيوان هم ز بحر آكاه نيست * تحقيقا ملائكه نك
بو بر طبيعت وحيوانيت جانبنه يولى يوقدر وجنس حيوان دخى بحر حقيقت ودرياى ملكيتدن آكاه دكلدر (م ى
تو بتن حيوان بجانى از ملك) سن ايسك اى انسان تن ايله حيوان وجان ايله ملكدن سن
تا روى هم بر زمين هم بر فلك * تا كم كيده سن تن ايله زمين اوزره وهم روحله فلك اوزره (م ى) تا بظاهر مثلكم باشد بشر) با دل يوحى الى ديده ور
بو درياى حقيقته آشنا اولان تا ظاهرده سزك مثلكز بشر اولور يا دل ايله ديده ور وروحى اولنور وحقدن قلبه القاى

اسرار قیلنور وجنس بشر بو صفت سبیله برتر دردیدیکی سورهٔ کهفده اولان آیته اشارتدر تفسیری جلد اولده زید
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) قالب خاکی فتاده بر زمین * روح او کردان برین چرخ برین * خاکه منسوب اولان
قالب زمین اوزره دوشمش کثیف اولدیغیچون وآنك روحی بو عالم فلك اوزره جولان ودوران ایدیجیدر (مثنوی) ما همه
مرغابیانیم ای غلام * بحر می داند زبان ما تمام * بز جمیعا صو قوشلری یز ای غلام بزم اسانمز بحر حقیقتك اسرارنی
بیلور بالتمام بو یله دیمك دخی وجه در بزم لسانمزی دریا تمام بیلور زیرا بو قدر آشنالق واقع اولمشدر (مثنوی) پس سلیمان
بحر آمد ما چو طیر * در سلیمان تا ابد داریم سیر * پس سلیمان دریا کادی بز طیر کبی کالدك تا ابدی سلیمانله سیر طوترز
یعنی سلیمان حقیقی فی المثل بحر کبی کالدی وبزم مثالمز صو قوشی کبی اولدی سلیمان حقیقتله تا ابد الاباد بز سیر طوترز
وهر حالده سیر مع الله ایدرز وهر کاری اشله سك وهر یره که کتسك برخواى (وهو معکم اینما کنتم) آنکله ایشلرو آنکله
کیدرز (مثنوی) با سلیمان پای در دریا بنه * تا چو داود آب سازد صد زره * تا چو داود آب دارد درزره * دخی نسخه در
سلیمانله یعنی عون وهدایت رحمانله دریای روحانیت وملکیته آیاق قو تا کم حضرت داود علیه السلام کبی آب روح
سکا یوز زره دوزه وآلام صوری ومعنویدن سنی حفظ ایده یا خود معنی تا کم داود علیه السلام کبی آب حقیقت سنی
زرهده طوته یعنی حفظ وآمانده قیله (مثنوی) آن سلیمان پیش جمله حاضرست * لیك غیرت چشم بند وساحرست
اول سلیمان حقیقی جمله نك او کنده حاضر وهر شیئه ناظر واول کالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر وباهردر
ولیکن غیرت الهی چشم بند وساحردر (مثنوی) تا ز جهل وخوابناکی وفضول * او بپیش ما وما از وی ملول
حتی جهل وخوابناکلك وفضوللك اجلندن اوتری او بزم او کزده وبز اندن ملول ایز (مثنوی) تشنه را درد سر آرد بانك
رعد * چون نداند کو کشاند ابر سعد * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولورکان دیمك لازم
کلدیکه بز اول آب حقیقته وآنی مبشر اولان رعد وبرق کبی کلماته تشنه یز اندن نیچه ملول اولورز جواب
بیورر لرکه نعم تشنه یه درد سر کتورر مبشر آب حقیقی اولان رعدك صدا ونداسی چونکم اول تشنه بیلمیه که اول بانك
رعد جکر سعادت ابرنی ورحمت بولوتنی (مثنوی) چشم او مانده ست در جوی روان * بی خبر از ذوق آب آسمان
ولهذا اول تشنه نك چشمی جوی روانده یعنی اسباب جهانده قالمشدر وآسمان معنوی آبنك ذوقندن وفیضنك
جاشنیسندن بی خبر اولمشدر (مثنوی) مرکب همت سوی اسباب راند * از مسبب لاجرم محجوب ماند *
بو اجلدن مرکب همتی اسباب جانبنه سوردی ومسبب الاسبابدن لاجرم محجوب قالدی (مثنوی) انکه بیند
او مسبب را عیان) کی نهد دل بر سببهای جهان * اول عاشق که مسبب الاسبابی عیانا کورر وآنی هر حالده مرید وفاعل
مشاهده قیلور اول کسه جهانك سببلری اوزره نچن کوکل قور وآنك قلبی وسائل ووسایطه نوجهله مربوط اولور نته کم
اول بادیه نشین اولان زاهد واول بریه وبیابانده عبادت قیلان عابد قطع اسباب ووسایل ایلیوب جمیع امورنی حضرت
حقه تفویض قیلمش وعبادت حقه جان ودلله مشغول اولمش ایدی وآب ونان وغدای جانی اول یرده بولمشدی نته کم
بو مناسبتله بو حکایته شروع ایدوب بیوررلر (حیران شدن حاجیان در کرامات ان زاهد که در بادیه تنهاش
یافتند بر سر ریك سوزان (مثنوی) زاهدی بد در میان بادیه * در عبادت غرق چون عبادیه * عبادیه بفتح العین قبایل
شتی در بطون عربدن عباد یه اول قبائل متفرقه یه منسوب اولان کسه لره دیرلر وزاهدی عبادتده عبادیلره تشبیه
بیورملری اول طائفه اولا بریه نشینلردر وثانیا کندی آیینلری اوزره عبودیت وبنده لکده مجد ومقدملردر ولهذا
اول زاهدی بو طائفه یه عبادتده تشبیه بیوردیلر معنی بیت بادیه ایچنده بر زاهد وار ایدی عبادیه کبی عبادته غرق
ایدی (مثنوی) حاجیان انجا رسیدند از بلاد * دیده شان بر زاهد خشك اوفتاد * حاجیلر اطراف بلاددن اورایه
ایرشدیلر آنلرك چشمی خشك وبادیه ده زاهدی اوزره دوشدی یعنی حاجیلر اول خشك مکانده زاهدی کوردیلر
(مثنوی) جای زاهد خشك بود او تر مزاج * از سموم بادیه بودش علاج * زاهدك جای ومکانی خشك ایدی واو زاهد
تر مزاج ایدی یعنی مزاجی یوسندن بری ایدی آنك علاجی بادیه نك سمومندن ایدی یعنی حق تعالی باد سمومی آکا نافع
قیلمشدی حتی مزاجنه واعضاسنه اول باد سمومدن علاج وقوت کلمشدی (مثنوی) حاجیان حیران شدند
از وحدتش * وان سلامت در میان آفتش * آنك وحدت وتنهالغندن حاجیلر حیران اولدیلر وآنك آفت ایچنده
سلامتندن حیران اولدیلر (مثنوی) در نماز استاده بد بر روی ریك * ریك کز تفش بجوشد آب دیك * نمازده قومك
یوزی اوزره طورمش ایدی بر ریکله که آنك تف وحرارتندن چولمکده اولان صو قینار ایدی (م ی) کفتی سرمست
در سبزه و کلست * یا سواره بر براق ودلدلست * دیدك که سبزه و کل ایچنده مست بر کسه در یا خود دیدك براق ودلدل
اوزره سوار اولمش بر سواردر (مثنوی) یا که پایش بر حریر وحلهاست * یا سموم او را به از باد صباست * یا خود

دیدککه آیاغی حر یروحله‌لر اوزره دریا خود سموم اکاباد صبادن یکدر (م ی) ایستادند انتظار اودرنماز * تاشود
درویش فارغ ازنماز * پس اول جماعت نیاز وانتظارله قالدیلر تادرویش نمازدن فارغ اوله (م ی) چون زاستغراق
بازآمد فقیر * زان جماعت زنده‌ٔ روشن ضمیر * چونکه فقیر عالم استغراقدن کیرو کلدی اول جماعتدن روشن
ضمیر برزنده (مثنوی) دید کابش می چکد ازدست ورو * جامه‌اش تربود ز آثار وضو * اول روشن ضمیر اولان زنده کسه
کوردیکه اول درویشك آب طملرالندن ویوزندن آنك جامه‌سی یاش ایدی آبدستك اثرلرندن (مثنوی) پس
بپرسیدش که آبت ازکجاست * دست را برداشت کزسوی سماست) پس اول کسه درویشه صوردیکه سنك آبك قندندر
الثی یوقری قالدردی بویله دیوکه سما جانبندندر (مثنوی) کفت هرکاهی که خواهی می رسد * بی زچاه وبی زحبل
من مسد * اول روشن ضمیر وزنده دل درویشه ایتدی هرنچن که استرسن آب ایرشور می چاه سزولیفدن اورلمش ایپ سز
(مثنوی) مشکل ما حل کن ای سلطان دین * تا ببخشد حال تو مارا یقین * ای دینك سلطانی بزم مشکلمزی
حل ایله تا سنك حالك وکرامتك بزه یقین بغشلیه واطمئنان ویره (مثنوی) وانماسری زاسرارت بما * تا ببریم ازمیان
زنارها * سنك اسرارکدن بزه آشکاره برسر کوستر تا بلیمزدن زنارلری قطع ایده‌لم (مثنوی) چشمها را کردسوی
آسمان * که اجابت کن دعای حاجیان * درویش چونکه اول کسه‌دن بوسوزلری اشتدی کوزلرنی آسمان جانبنه ایلدی
بویله دیوکه الهی حاجیلرك دعاسنی اجابت ایله (مثنوی) رزق جویی من زبالا خوکرم * توزبالا برکشودستی درم * الهی
رزق جو یلغه بن بالادن خوکرم یعنی رزق طلب ایدیجیلکه عالم اعلادن خوی طوتمشم زیراسن قپویی بکا آسماندن
آچدك (مثنوی) ای نموده تومکان درلامکان * فی السماء رزقکم کرده عیان * بوآیت سورهٔ ذاریاتده در تفسیری
سماده درسبب رزقکز یعنی امطار ودخی سزك وعده اولندیغکز جنت وثواب جناب عزته خطابا بیوررلرکه ای برقادر
سنکه کوسترمش سن لامکانی عدم مکانده وسبب کوستردك (وفی السماء رزقکم) قولنی قوللریکه عیان ایلدك حال
بوکه سما ازامطار وسحاب وما اشبه ذلك هپ آلت ملاحظه در پس ویرن حقیقتده بنه سن سن (مثنوی) درمیان این
مناجات ابرخوش * زود پیدا شد چو پیل آبکش * زاهد مناجات ایچنده ایکن خوش سحاب صو چکیجی فیل کبی
فوری پیدا وظاهر اولدی (مثنوی) همچو آب ازمشك باریدن کرفت * درکو ودرغارها مسکن کرفت * مشکك صویی
کبی اول ابر یاغدرمق طوتدی یعنی مشکك صویی نیجه جاری اولورسه اول ابرخوش دخی امطاری اویله اجرا ایلدی
چقورلرده وغارلرده اول آب مسکن طوتدی (مثنوی) ابرمی بارید چون مشك اشکها * حاجیان جمله کشاده
مشکها * ابر مشك کبی اشکلر یاغدردی حاجیلر جمله مشکلرنی آچشلر واول آبدن مشکلرنی طولدرمشلر (مثنوی
یك کروهی زان عجایب کارها * می بریدند ازمیان زنارها * قوم دیکر را یقین درازدیاد * زین عجب والله اعلم بالرشاد
قوم دیکر ناپذیرا ترش وخام * ناقصان سرمدی تم الکلام * طائفهٔ حجاج بوکرامت عظمی نك ظهورنی مشاهده
قیلدقلرنده اوچ قسم اولدیلر بر کروه اول عجایب کارلردن جمله‌دن بری اول بیابان خشکستانك تروتازه اولمسندن
ودعاسی مستجاب اولوب آسماندن درحال باران نزول قیلمسندن بللرندن زنارلری کسدیلر یعنی میان جانلرندن
زنار کفری وانکارلری قطع ایدوب کرامت اولیایه اقرار قیلدیلر وخوارق عاداته مؤمن اولدیلر برقومك دخی بوعجب
کرامتدن یقینی ازدیادده اولدی یعنی برقومك دخی مقدما کرامت اولیایه اقرار وخرق عادات اصفیایه ایمانلری وار
ایدی آنلرك بوکرامت عجیبه‌دن یقینی ازدیادده اولدی والله تعالی مقصود بالذاته موصل اولان طوغری یوله اعلمدرکه
ازدیاد یقینی دخی اول معلوم الهی اولان ارشاد وسداد دندر وبرقوم دخی بوکرامتی ناپذیرا یعنی قبول ایتمیجی
اکشی وخام اولدیلر وناقصان سرمدی قالدیلر کلام تمام اولدی وسوزغایتنه بولدی زیرا منکر کرامت اولیا
اولانلره کلام سویلمك مقتضای علم وحکمتدن عدول ایلمکدر والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * این چنین
فرمود مولانای ما * کاشف اسرارهای کبریا * این نه بخمست ونه رملست ونه خواب *
* وحی حق والله اعلم بالصواب *

تم الجزء الثانی من شرح المثنوی الشریف ویلیه الجزء الثالث

Bibliotheca Alexandrina
0410587